T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MAHİR ÖZTAŞ'IN HAYATI-ESERLERİ-SANATI

MENEKŞE EKŞİ

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ RAMADAN DOĞAN

EDİRNE 2022

Tezin Adı: Mahir Öztaş'ın Hayatı-Eserleri-Sanatı

Hazırlayan: Menekşe EKŞİ

ÖZET

Mahir Öztaş, ortaya koymuş olduğu eserlerinde de görüleceği üzere titiz, ince eleyip sık dokuyan ve kendine has tutum geliştirebilmeyi başarabilmiş bir Türk edebiyatı yazarıdır. Sanat hayatına şiir ile başlayan yazar, öykü ve roman gibi kurmaca türlerde de eserler kaleme almıştır. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nden mimar olarak mezun olmuştur. Hayatının bir döneminde mimar olarak çalışan yazar, bugün hâlâ yazarlık kariyerine devam etmektedir. Öztaş, kaleme almış olduğu şiir, öykü ve roman türlerinden eserlerinde, tercih ettiği farklı biçim ve teknikleri ile kendine ait bir üslup oluşturmaktan çekinmeyen, yenilikçi bir yazar olarak dikkat çekmektedir. Bunun yanında eserlerinde tercih etmiş olduğu tema ve konu seçimlerinde istikrar göstermekte, kendine ait bir tarz ortaya koymaktadır. Eserlerinde fazlaca değindiği konular arasında bellek, yazmak ve zaman kavramları yer alırken, bu bağlamda yazarın zamana meydan okuyan eserler yazmayı hedeflediği görülmektedir. Öztaş, özellikle kurgu eserlerinde kişisel yaşamını, gezip gördüğü ülke ve şehirleri yolculuk teması ile birleştirebilmeyi başarmıştır. Ölüm, aşk, varoluş, cinsellik, korku gibi evrensel ve temel insanî hisleri anlatılarının temeline oturtmaktadır. Evrensel ve temel insanî konularda yazmayı tercih ettiği eserler, onun anlatılarının her dönem okunur ve ilgi çekici hâlini korumasına olanak sağmaktadır.

Bu çalışmada Mahir Öztaş'ın hayatı, yazarın yazmış olduğu eserlerden, yapmış olduğu söyleşilerden, konuşmalardan, antolojilere yazmış olduğu yazılardan derlenmiştir. Yazarın hayatının ortaya konmasındaki amaç eserlerini hayatı üzerinden karşılaştırmalı olarak incelemek değildir. Yazarın özel hayatı ve anılarının edebiyat tarihine katkı sağlayacağı umulmaktadır. Ortaya çıkan bu çalışma kapsamında Öztaş'ın yazmış olduğu edebî eserler tahlil edilerek, sanat anlayışı üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Edebiyatı, Edebiyat Tarihi, Mahir Öztaş, Modern Edebiyat, Postmodern Edebiyat, Şiir, Hikâye, Roman.

Tezin Adı: Mahir Öztaş'ın Hayatı-Eserleri-Sanatı

Hazırlayan: Menekşe EKŞİ

ABSTRACT

Mahir Öztaş, as can be seen in his works, is a meticulous, scrutinized Turkish literature writer who has managed to develop a unique attitude. The author, who started his artistic life with poetry, also wrote works in fictional genres such as short stories and novels. He graduated from Istanbul State Academy of Fine Arts as an architect. The author, who worked as an architect for a period of his life, still continues his career as a writer today. Öztaş draws attention as an innovative writer who does not hesitate to create his own style with the different forms and techniques he prefers in his works of poetry, story and novel. In addition, he shows stability in the choice of themes and subjects that he prefers in his works, and reveals a style of his own. While the concepts of memory, writing and time are among the subjects that he mentions a lot in his works, it is seen that the author aims to write works that defy time in this context. Öztaş has succeeded in combining his personal life, the countries and cities he has visited with the theme of travel, especially in his fictional works. He bases his narratives on universal and basic human feelings such as death, love, existence, sexuality, and fear. The works he prefers to write on universal and basic human subjects allow his narratives to remain readable and interesting in all periods.

In this study, Mahir Öztaş's life has been compiled from the works written by the author, the interviews he has made, speeches, and the articles he has written for anthologies. The purpose of revealing the author's life is not to examine his works comparatively over his life. It is hoped that the author's private life and memories will contribute to the history of literature. Within the scope of this study, the literary works written by Öztaş will be analyzed and the understanding of art will be emphasized.

Keywords: Turkish Literature, History of Literature, Mahir Öztaş, Modern Literature, Postmodern Literature, Poetry, Story, Novel.

ÖN SÖZ

Cumhuriyet dönemi edebiyatı, Batı edebiyatı etkisinde gelişme göstermiştir. Tanzimat dönemi ile beraber gelişen edebiyatta, özellikle Fransız edebiyatının etkisi güçlü bir şekilde görülse de 1960'lı yıllardan sonra değişen dünya düzeni ve iletişim araçlarının artması ile beraber Türk yazarlarının farklı edebiyat anlayışlarına daha kolay ulaşabildikleri görülmektedir. Dünya edebiyatlarına olan ilgi ve bu yönde oluşturulan eserlerin niceliğinde artış olduğu görülmektedir. Genel bir bakış açısı ile yaklaşıldığında 1960'lı yıllara kadar birçok farklı akım ve yansıtma biçimiyle eserler veren Türk edebiyatı yazarları, o tarihten sonra yenilik peşinde koşan, çağdaş ve yüksek nitelikli eserler meydana getirmeye başlamış, günümüze gelene kadar oldukça muazzam bir aşama kaydetmiştir.

1980 sonrası gelişen şiir, özellikle bireysel duyarlılıkların ön plana çıkarıldığı, o döneme kadar görülen yaklaşımların etkilerinin azaldığı yeni bir döneme kapı aralamıştır. Genel tabirle şairin şiir hakkında konuşabildiği, kendilerini daha farklı şekillerde, kendilerine ait çeşitli ideolojilerle ifade edebildikleri bir dönemin başladığını söylemek mümkündür. İkinci Yeni şiirinin etkisiyle 80 sonrası oluşan şiirde tüm ideolojilerden büyük oranda uzaklaşılmış, bireysel duyarlılıkla, sanat üzerine yeni fikirler söyleme gayesi ön plana çıkarılmıştır. Güzel şiir yazmanın ön plana çıkarıldığı, güzel şiiri odak noktasına alan yeni şiir için olumlu sonuçların beklenildiği bir dönemin başlangıcı olmuştur. Evrensel hisler, bireysel duyarlılıklar, şiirin faydasına uygun olan her kavram ve olgu, bu dönem tema olarak yeni şiirde yerini bulmaktadır. Bu dönem şiir anlayışının, yapısı gereği imge kullanımının artması, dil üzerine kurulması, çeviri şiirin ön plana çıkması, şiirin daha iyi bir noktaya gelebilmesi için her yeniliğin denenmek istenmesi gibi olumlu sonuçlar vermiştir. Yeni şiir imge, metafor, kendine özgü bir gerçekçilik, mistisizm, gizemcilik gibi konuların yanı sıra toplumsal sorunları da yansıtabilmeyi başarabilmektedir. Toplumsal sorunları odağına almış olan şiirde ise bu durum daha çok bireye ve sorunlarına, onun hislerine yoğunlaşarak aktarılmaya çalışılmaktadır. 80 sonrası şiir, şiirde genel anlamda geleneği, klasisizmi ve modernizmi tematik ve şekilsel olarak bir arada kullanmayı başarmaktadır. Yeni şiir divan, halk ve Tanzimat'tan beri süregelen

batı şiirini, tematik özellikleri ile birleştirerek, geçmişin başlıca temel içeriklerinden de yararlanarak aktarmayı başarmaktadır. Bu yeni dönem, yeni şiir için âdeta bir söylem karnavalına dönüşmüş, çeşitli kültürel zenginliklerden yararlanılarak özgün eserler verilmeye başlanılan bir dönemin başlangıcı olmuştur. 80 sonrası şiir zaman zaman halktan kopuk olma, şiiri sadece sanat eseri olarak ele alma, suya sabuna dokunmama gibi yakıştırmalarla da eleştirilmiştir.

Türk edebiyatında hikâye söyleme geleneği çok eskilere dayanmaktadır. Tanzimat dönemi ile birlikte Batı edebiyatının farklı tarzdaki hikâyecilik anlayışı ile tanışılmış, başlangıçta halk hikâyeciliği ile karışık ilerleyen hikâye söyleme geleneği, modern hikâye ile birlikte gerçekçi bir evren tasarımına evrilmiştir. Geçen zaman ve değişen kültürel meselelerle birlikte gelişen hikâyecilik anlayışı hem Batı tarzı hikâye geleneği hem de Türk hikâye geleneği ile iç içe geçmiş özgün eserler verme şeklinde kendini göstermiştir. 1960 sonrası gelişen hikâyenin postmodern, soyut, gelenek, kadın edebiyatı gibi yeni akımlar ve kavramların bir arada denenerek geliştirilen, yeni bir dönemin başlangıcı olarak yorumlamak mümkündür.

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında roman biçimi Batı etkisinde gelişme göstermiştir. 1960'dan sonra aydın problemleri, büyük kent yaşamı, Türk entelektüellerinin kendi iç bunalımları en yeni tekniklerle romanlarda uygulanarak aktarılma çabası içinde gelişim göstererek ilerlemiştir. Bu dönem romanı tema olarak aydın korkuları, yalnızlıkları ve bu aydınların yaşadıkları düşünsel çelişkiler üzerine oluşturulmaya başlanmıştır. 60 sonrası toplumsal dönüşümlerin hızlandığını, özellikle roman biçiminde postmodernizmin etki alanını genişlettiğini söylemek mümkündür. Tıpkı hikâyede olduğu gibi roman biçiminde de 1960 sonrası biçim ve içerik olarak çeşitlenme ve farklılaşmanın olduğunun altını çizmek gerekmektedir.

Çalışmamızda ilk olarak, dünya tarihinde modern ve postmodern toplum yapısına neden olan gelişmelerin, büyük tarihsel kırılmaların, neler olduğuna dikkat çekilmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda, bu tarihsel gelişmelerin sanatta meydana getirdiği modernizm ve postmodernizm akımların, özellikle edebiyat açısından, kimi özelliklerinin altı çizilmeye çalışılacaktır. Mahir Öztaş'ı hem modern hem de postmodern edebiyat anlayışı içine konumlandırdık. Hakkında yapılmış çalışmaların

genelinde yazarın postmodern edebiyat anlayışı içine konumlandırıldığını görürken, bunun eksik bir tanım olduğuna dikkat çekmek istedik. Postmodern edebiyat anlayışı içinde yer alan bir yazarın, modern edebiyattan ayrı düşünülmesi eksik olacaktır. Yazar şiir ve kurmaca eserlerinde romantik, modern ve postmodern unsurları bir arada kullanmaktadır. Bu çalışma Mahir Öztaş'ı klasik edebiyatın karşısında, modern edebiyat çerçevesi içinde konumlandırmaktadır. Yazar eserlerini oluştururken yeni teknik ve üslup denemelerini çekinmeden kullanabildiği için bu çalışmada yenilikçi bir yazar olarak ele alınarak, değerlendirilecektir.

Çalışmamız giriş, dört ana bölüm, sonuç, kaynakça ve son olarak da dizin bölümünden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde; modern ve postmodern edebiyat kavramları üzerine düşünülerek, bu kavramların kültürel ve sanatsal özellikleri üzerinde durulacaktır. Mahir Öztaş'ın eserlerinin tema olarak toplum ve kültür eleştirisi üzerine kurulu olmaları dolayısıyla, bu çalışmanın giriş bölümünün ana temasını toplumsal ve kültürel değişimler oluştururken, edebiyat akımlarının bu yönde ortaya çıkmalarına neden olan sosyal olaylar üzerine durulmaya çalışılacaktır.

Birinci bölümde; yazarın kişisel hayatı, edebiyat tarihine kaynaklık etmesi açısından çeşitli alt başlıklar dahilinde ele alınacaktır.

İkinci bölümde; yazarın meydana getirmiş olduğu sanat eserleri, ana hatları ile belirlenerek ortaya konacaktır. Eserlerin künyeleri ve baskı özellikleri bu bölümde değerlendirilecektir.

Üçüncü bölümde; sanat eserlerinin tahlili yapılacaktır. Şiirlerinin tahlili bölümünde iki şiir kitabının, hikâyelerinin tahlili bölümünde üç hikâye kitabının, romanlarının tahlili bölümünde üç romanının tahlilleri yer alacaktır. Roman tahlilleri bölümü; "Özet, Zaman, Mekân, Kişiler, Anlatıcı ve Bakış Açısı, Dil ve Anlatım, Konu ve Olay Örgüsü" bölümlerinden oluşmaktadır.

Dördüncü bölümde; yazarın şairliği, hikâyeciliği ve romancılığı üzerinde değerlendirmelerde bulunulacaktır. Hikâyeciliği ve romancılığı bölümü; "Kurgulama,

Kişiler ve Kişileştirme, Zaman ve Mekân Kullanımı, Dil ve Üslup" bölümlerinden meydana gelmektedir. Yazarın sanat anlayışı, yazarın kendi fikirleri, kimi eleştirmenlerin onun hakkında yazdıkları ve bizim tespit ettiklerimiz doğrultusunda oluşturulacaktır.

Sonuç bölümünde; yazarın eserlerinin belirgin, ona ait imza özellikleri tespit edilecek, yazarın Türk edebiyatında olan yeri üzerine kimi tespitlerde bulunulacaktır.

Kaynakça bölümünde, eserlerin künyeleri yazar soyadına göre listelenerek sunulundu, çalışmaya son olarak dizin bölümü eklenildi.

Mahir Öztaş gibi Türk edebiyatı için önemli edebî eserler vermiş ve vermekte olan bir yazar hakkında derli toplu bir çalışma ortaya koymaya çalıştık. Yazar hakkında geniş kapsamlı, ortaya konan ilk çalışma olması nedeniyle, tezin ortaya çıkmasında oluşan hata, kusurlar ve yanlışların hoşgörü ile karşılanacağını umut etmekteyiz.

Tezin hazırlanmasında emeği geçen ve yardımcı olan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ramadan Doğan'a ve sevgili aile üyelerime teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖN SÖZ iii
İÇİNDEKİLER vii
KISALTMALAR x
GİRİŞ 1
1. BÖLÜM 17
1.1. HAYATI 17
1.1.1. Doğumu ve Çocukluğu 17
1.1.2. Eğitim-Öğretim Hayatı 21
1.1.3. Kişiliği ve Karakteri 23
1.1.4. Çalışma Hayatı 25
1.1.5. Yaşadığı Dönem ve Sanat Çevresi 26
2. BÖLÜM 32
2.1. ESERLERİ 32
2.1.1. Unutulmak Tozları 32
2.1.2. Kuralların Saati-Unutulmak Tozları 32
2.1.3. Ay Gözetleme Komitesi 33
2.1.4. Korku Oyunu 33
2.1.5. Soğuma 34
2.1.6. Ruh İkizini Arar 34
2.1.7. Bir Arzuyu Beslemek 34
2.1.8. Koparıldığımız Topraklar 35
2.1.9. Taksim Bir Şenliği Yaşamak 35
3. BÖLÜM 36
3.1. SANAT ESERLERİNİN TAHLİLİ 36
3.1.1. Şiirlerinin Tahlili 36
3.1.1.1. Unutulmak Tozları 36
3.1.1.2. Kuralların Saati 40
3.1.2. Hikâyelerinin Tahlili 42

3.1.2.1. Ay Gözetleme Komitesi 42
3.1.2.2. Korku Oyunu 92
3.1.2.3. Ruh İkizini Arar 134
3.1.3. Romanlarının Tahlili 179
3.1.3.1. Soğuma 179
3.1.3.1.1. Özet 179
3.1.3.1.2. Zaman 182
3.1.3.1.3. Mekân 185
3.1.3.1.4. Kişiler 196
3.1.3.1.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı 225
3.1.3.1.6. Dil ve Anlatım 231
3.1.3.1.7. Konu ve Olay Örgüsü 235
3.1.3.2. Bir Arzuyu Beslemek 256
3.1.3.2.1. Özet 256
3.1.3.2.2. Zaman 259
3.1.3.2.3. Mekân 263
3.1.3.2.4. Kişiler 267
3.1.3.2.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı 292
3.1.3.2.6. Dil ve Anlatım 296
3.1.3.2.7. Konu ve Olay Örgüsü 299
3.1.3.3. Koparıldığımız Topraklar 317
3.1.3.3.1. Özet 317
3.1.3.3.2. Zaman 318
3.1.3.3.3. Mekân 320
3.1.3.3.4. Kişiler 330
3.1.3.3.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı 360
3.1.3.3.6. Dil ve Anlatım 365
3.1.3.3.7. Konu ve Olay Örgüsü 370
4. BÖLÜM 388
4.1. SANAT ANLAYIŞI 388
4.1.1. Şairliği 388
4.1.2. Hikâyeciliği 391

4.1.2.1. Kurgulama..... 391
4.1.2.2. Kişiler ve Kişileştirme 394
4.1.2.3. Zaman ve Mekân Kullanımı 395
4.1.2.4. Dil ve Üslup 395
4.1.3. Romancılığı..... 396
4.1.3.1. Kurgulama..... 396
4.1.3.2. Kişiler ve Kişileştirme 402
4.1.3.3. Zaman ve Mekân Kullanımı 404
4.1.3.4. Dil ve Üslup 407
4.1.4. Antolojilerde Yer Alan Eserleri Üzerine 414
SONUÇ..... 416
KAYNAKÇA/BİBLİYOGYOGRAFYA..... 424
DİZİN/İNDEKS..... 433

KISALTMALAR

a.g. : Adı Geçen

a.g.e. : Adı Geçen Eser

a.g.m. : Adı Geçen Makale

C. : Cilt

Çev. : Çeviren

Haz. : Hazırlayan

Der. : Derleyen

Dr. : Doktor

Gös. yer. : Gösterilen Yer

Öğr. : Öğretim

Prof. Dr. : Profesör Doktor

S. : Sayı

s. : Sayfa

GİRİŞ

Klasik dönemlerde insanların yaşadıkları evreni ve birbirlerini anlamlandırmaya çalıştıkları ölçüt, Tanrı'yı merkeze alan, din ve geleneğin ön planda olduğu bir anlamlandırma biçimi, ölçütüdür. Modern dönemlerde bu durum akıl, buluş ve insanı temel alan kültürel söylemler ile yer değiştirmiştir. İnsan aklı, evreni ve insanların çevrelerini anlamlandırmalarında, bir anlamda başat rol oynamaya başlamıştır. Postmodern dönemler ile birlikte insanın kendini ve çevresini anlama ve anlamlandırma çabası odağını bir anlamda belirsizliğe bırakmaktadır.

Aydınlanma düşünce biçimine yol açan tarihsel süreçlerin başlangıcını, izlerini Rönesans ve Reform hareketlerinde görmek mümkündür. Rönesans ve Reform hareketleri ile birlikte insan aklı evrende en güvenilir kaynak olarak görülmeye başlanmış, bu düşünce biçimi, insan yaşamının da bireyin kendi ellerinde olduğu fikrinin oluşmasına neden olmuştur. Aydınlanma felsefesinin oluşumu devamında 1789 Fransız İhtilali'nin meydana gelmesine ve dünya sahnesinde ulus devletlerin ortaya çıkmalarına olanak sağlamıştır. Sanayi Devrimi'nin teknik ve teknoloji alanlarında ortaya çıkardığı, gerçekleşen hızlı değişimler Avrupa'nın kültürel, ekonomik ve toplumsal olarak değişmesine neden olmuştur.

Modernitenin izlerini 18. yüzyıl aydınlanma felsefesi ışığında düşünen filozofların ortaya koydukları düşünce biçimlerinde aramak gerekmektedir, *"modernlik Batı'da on sekizinci yüzyıl civarında ortaya çıkan, o zamanlardan bu yana da toplumsal, ekonomik ve siyasal dizgeler demetine gönderme yapan bir şemsiye terim olarak alınabilir."*[1] Modern dönemler kavramı başlangıçta Hristiyanlık öncesi ve sonrası dönemleri[2] birbirlerinden ayırt etmek amacı ile kullanılmış olsa da, günümüzde bu kavram Aydınlanma dönemi ve sonrasını nitelemek amacı ile kullanılmaktadır. Baudrillard modernliği erken modernlik, modernlik ve

---

1 Madan Sarup, *Post-yapısalcılık ve Postmodernizm*, 2. Basım, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2004, s. 186.

2 Sezgin Kızılçelik, "Postmodernizm: 'Modernlik Projesine' Bir Başkaldırı", *Türkiye Günlüğü Dergisi*, S. 30, 1994, s. 87.

postmodernlik olarak üçe ayırmaktadır.[3] Ona göre, erken modernlik Rönesans ile başlayarak Sanayi Devrimi'ne uzanmakta, modernlik ise Sanayi Devrimi sonrası ortaya konan ekonomik yapının oluşturduğu toplumsal yapılanmanın bir diğer adı olarak varlık göstermektedir. Postmodernizm ise İkinci Dünya Savaşı ile varlığını iyiden iyiye hissettirerek günümüz siyasal ve kültürel yapısını da içine alan, toplumsal ve kültürel ortama verilen ad olarak okunmaktadır.

Aydınlanmacı düşünce biçiminin temel dayanağı her zaman akılcılık olmuştur. Modernitede var olan gerçeklik anlayışı, bilimin ortaya koyduğu meseleler ile çok yakından ilintilidir. Bu gerçeklik anlayışı, insan aklı sayesinde her sorunun üstesinden gelinebileceğine duyulan inançtan meydana gelmektedir. Ortaya çıkan her sorunun mutlak tek bir cevabı olduğu düşüncesi, ortaya çıkan gerçeklik anlayışına egemen olmaktadır. Bu bağlamda modern toplum düzeninde evrensel ahlak ve etik kuralları dünyanın her yerinde uygulanabilecek rasyonellikte, evrensel kavramlar olarak varlık göstermektedir. Rasyonel düşünce biçimi dünyayı evrensel olarak algılamayı odak noktasına yerleştirmektedir. Aydınlanma çağı ideolojisi, evrensel olarak tüm insanlığın eşitlikçi, ilerici, özgürlükçü bir ortama kavuşacağına olan inançtan meydana gelmektedir. Böylece toplumun hayata, diğer insanlara ve sosyal çevreye bakış açısı din ve Tanrı merkezli olmaktan çıkarak, insan aklını merkeze alan toplumsal düzenlemelerde kendini göstermektedir.

Baudelaire, modernliği klasik olanın diğer yarısı olarak görmektedir, *"modernlik, geçişsel olandır, kaçak olandır, rastlantısal olandır, diğer yarısı ebedi ve değişmez olan sanatın, yarısıdır."*[4] Modernitenin alt metninde insan aklının aydınlattığı, bilginin ilerlemeci yönü ile oluşturulan ulus devletler ve onların en önemli yapı taşı olan birey kavramı yer almaktadır. Modernlik kavramı ile ilintili olarak ulus devletler dolayısı ile milliyetçilik, her türden büyük yapılar, partiler gibi siyasi oluşumlar bu kavramı oluşturmakta, kavramın içinde yer almaktadır. Bu bağlamda modern toplum yapısına bağlı olarak sekülerizm, rasyonalizm, deneycilik gibi

---

3 Mustafa Dikmen, *Jean Baudrillard ve Postmodernizm*, (Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Bursa 2016, s. 23.

4 Charles Baudelaire, "Modernlik", *Modernizmin Serüveni*, 8. Basım, Alkım Yayınevi, İstanbul 2009, s. 22.

kavramlar zaman içinde oluşmuş ve giderek birçok kavram sistematikleşmeye devam etmiştir. Diğer yandan ilerlemecilik fikri, geçmişin olumsuzlanması, rasyonel değişimler yani rasyonalite ve determinizm gibi düşünsel olgular da modernitenin en önemli dinamiklerini oluşturmaktadır. Aydınlanmacı dönemlerde hiyerarşilerin ön planda olduğunu söylemek de mümkündür. Din ile düzenlenen toplumsal hayat, akıl ile bir ölçüde kontrol altına alınmaya ve düzenlenmeye çalışılmaktadır. Descartes, Kant, Locke ve Rousseau gibi düşünürler aydınlanma felsefesinin temelini oluşturmaktadırlar. *"Aydınlanma felsefesi; bilim, ahlak ve estetik alanlarını birbirinden yalıtılmış ayrı ayrı alanlar olarak ele almıştır."*[5]

Nevzat Kaya'ya[6] göre geçmişte insanın kendisinin ve yaşadığı dünyanın, evrenin merkezinde olduğuna dair olan inancı ve düşünce biçiminin yerle bir olmasına neden olan kültürel üç travma gerçekleşmiştir. Bunlardan ilki Kopernik'in dünya gezegeni ve içinde bulunduğu güneş sisteminin bir tarifini yaparak, dünyanın evrenin merkezinde olduğuna dair olan inancın yıkılmasına neden olmasında, ikincisi Charles Darwin'in doğal seçilim yolu ile evrim kuramını açıklamış olmasında, üçüncüsü Sigmund Freud'un id, ego ve süperego gibi kavramlarla insan zihnine dair yeni fikirler ortaya atmış olmasında yatmaktadır. Böylece bir anlamda insanlık tarihinde ilk defa insanın; dünyanın, canlıların ve kâinatın merkezinde olmayabileceği düşüncesi oluşmaya başlamıştır.

Modernite 19. yüzyılın ikinci yarısında, özellikle Schopenhauer ve Nietzsche gibi düşünürlerin fikirleri dahilinde, sorgulanmaya başlamıştır. Bu sorgulamaya aydınlanma düşüncesinin vaat ettiği demokratik, barışçıl ve eşitlikçi ortamın bir türlü oluşmaması en büyük etken olmuştur. Yakın dönem dünya konjonktüründe meydana gelen bilimsel, ekonomik ve siyasal olaylar postmodern toplum yapısının oluşmasına neden olan önemli olguları oluşturmaktadır. 1687 yılında Newton'un *Principia Mathematica*'sının yayımlanması modern fizik biliminin ortaya çıkmasına neden olmuş, Einstein'ın fizik alanında yapmış olduğu buluşlar ise devrim yaratmıştır.

---

5 İlhan Tekeli, "Postmodernizm Tartışmaları Üzerine Düşünceler", *Düşünme Dergisi*, S. 10, Şubat 2017, s. 9.

6 Prof. Dr. Nevzat Kaya, "Faşizmin Narsisizmin Çöküşünden Doğuşu 1", https://www.youtube.com/watch?v=oAILWkMyZtk&ab_channel=NevzatKaya%3ACultureClubTV, (2.10.2021).

Bilimsel gelişmelerin ülkelerin kontrolünde araç olarak kullanılmaya başlanması, atom bombasının icadı, ilk bilgisayar sayılabilecek olan ENIAC, 1969 yılında Ay'a ayak basılması gibi teknolojik gelişmeler toplumsal yaşamları da temelden sarsarak bir anlamda büyük bir değişimin başlamasına neden olmuştur. Birinci Dünya Savaşı, 1917 Rus Devrimi ve özellikle İkinci Dünya Savaşı ve bu savaşta yaşanan insanî ve ekonomik buhran dönemin aydın ve insanlarının sahip oldukları aydınlanmacı gelişmeye olan inançlarının da yara almasına neden olmuştur. Lyotard, modernitenin ülkülerinin savaşla ihlal edildiğini düşünmektedir. Aklın öneminin azalması ile *"insan eylemlerinin, toplum gelişmesinin sistematik bir bilgisinin kurulabileceği konusunda bir şüphe belirmeye başlıyordu."*[7]

Modern dönem sonrası insana ait, bir anlamda ideal olan her şey sekteye uğramıştır. Bunların arasında özellikle ekonomik alanda, işçi hakları, toplumların refah seviyelerinin eşit olarak yükselmesi, sınıfsız toplum yapısına kavuşulması gibi söylemlerin gerçekleşmeyerek, bu söylemlerin kitleler üzerinde hayal kırıklığına neden olması oldukça önemlidir. *"Aydınlanma projesi, bilime, ahlaka ve sanata ilişkin bu kabullerinin ve temelde insanın aklına güvenmenin, o zamana kadar görülenden daha özgür, daha eşitlikçi, insanların daha mutlu olacağı toplumların gelişmesine neden olacağını savunuyordu."*[8] Tüm bu gelişmeler dâhilinde aydınlanma felsefesi bir anlamda sorgulanır olmaktadır. Bilimin, teknolojinin ve sanatın geldikleri son noktada vaat ettiklerini yerine getirememeleri önemli bir bakış açısı oluşturmaktadır. İnsanın evrensel özü değişmezken, evrensel ahlak kurallarının kurulmasına dair olan ümitler bir anlamda tükenmeye yüz tutmuştur.[9] Emperyalizm, dünya savaşları, Rus İhtilali ve bilimde tekniğin ortaya çıkması gibi nedenler yeni toplumsal değişimlere kapı aralamışlardır. *"Kendiliğinden oluşan ya da dış etkenlerle oluşturulan ideolojik sarhoşluklar (ilerleme, özgürlük, kalkınma) yok olmuş, arkalarında ideolojilerin kaybolma dönemlerinde şahikasına çıkan, kurum ve iktidar aracılığıyla yaşatılan dogmatizm ve inançlar bırakmışlardır."*[10] Modernizm ile ortaya konan rasyonel

---

7 İlhan Tekeli, *a.g.m.*, s. 11.
8 İlhan Tekeli, *a.g.m.*, s. 10.
9 İlhan Tekeli, *a.g.m.*, s. 12.
10 Henri Lefebvre, "Modernite Üzerine Tezler", *Modernizmin Serüveni*, 8. Basım, Alkım Yayınevi, İstanbul 2009, s. 132.

düşünce biçiminin değişime uğraması peşinden bir anlamda karmaşa ve gerçeğin tam olarak bilinemeyeceği fikrini getirmiştir. Modernitenin yara alması dolayısıyla kimi ideolojilerin son bulması beraberinde postmodernizmin etkisini göstermeye başlamış olması ile açıklanabilmektedir. Hiyerarşik toplum yapısının ortadan kalkmaması dolayısıyla toplumlarda sınıfsız toplum düşüncesinin ortadan kalkmasına neden olmuştur. Birçok farklı ulus aynı şartlara sahip olmadığı gibi, eskinin ağır şartlarının, ağır düzeninin giderek hâkimiyetini artırmaya devam ettiği görülmektedir. Modernitenin temel düşüncesi en başından beri insanın her anlamda özgürleşmesidir, *"bilim, teknik, sanat, siyasal özgürlükler adına yaptığımız her şeyin ortak bir amacı vardır, bu ortak amaç da insanlığın özgürleşmesidir."*[11]

Postmodernizm ilk etkilerini mimarlık alanında göstermiş olsa da en güçlü etkisini edebiyat alanında gösterecektir. Postmodernite bugün tarih, felsefe, resim, müzik, dans psikanaliz, moda gibi birçok alana nüfuz etmiştir. *"İçerik olarak kimine göre yeni teknolojiler çağı, kimine göre çevreci veya yeşilci, bazılarına göre çoğullaşma ve parçalanma ve nihayet bir gruba göre de yeni bir mitosla dağınık toplumun yeni bir bütünleşmesidir."*[12] Postmodernizmin, 1960'lı yıllarda New York'ta etkisini güçlendirip adından güçlü bir şekilde bahsettirmeye başladığını söylemek mümkündür. Postmodern hakkında Lyotard, Adorno, Habermas gibi düşünürler, kuramsal fikirler ortaya koymuşlardır. Bu kültürel dönem Ferdinand de Saussure'ün dil kuramından, Jean Baudrillard'ın sanal gerçeklik analizlerine varan farklı yönler ile incelenmiştir. Jacques Derrida, Michel Foucault, Roland Barthes, Louis Althusser, Julia Kristeva, Jacques Lacan, Gilles Deleuze, Felix Guattari, Ihab Hassan gibi araştırmacılar modern ve postmodern toplum hakkında düşünmüş ve eserler yayımlamışlardır. Türkiye'de Yıldız Ecevit, İsmet Emre, Dilek Doltaş gibi araştırmacılar postmodern hakkında çalışmalar ortaya koymuşlardır.

İlhan Tekeli, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin yarattığı çok yönlü yetersizlikler üzerinde durmaktadır. *"Post"* ön eki ile anlatılmak istenilenin

---

11 Jean-François Lyotard, "Postmoderne Dönüş", *Modernizmin Serüveni*, 8. Basım, Alkım Yayınevi, İstanbul 2009, s. 20.

12 Hasan Yıldız, "Postmodernizm Nedir?", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 13, 2015.

değişmenin, aynı zamanda süreklilik olduğundan bahsederken, önemli bir dönüm noktasına gelindiğinin göstergesi olabileceğinden bahsetmektedir.[13] Postmodernizm, *"Amerika'da sosyologlar ve eleştirmenler arasında kullanılagelmekte ve ondokuzuncu yüzyılın sonundan bu yana, edebiyat, güzel sanatlar ve bilimdeki oyun kurallarını değiştiren dönüşümleri izleyen kültürümüzün konumunu belirlemektedir."*[14] Lyotard *Postmodern Durum* adlı eserinde postmodern toplumlarda var olan bilgi sorununu, meşrulaştırma ve dil oyunlarını ele almıştır. Lyotard'a göre postmodern kavramı, kavramsal olarak bir dönemi ya da tarihsel bir zaman zarfını tanımlamamaktadır. O bu kavramın kendi dışında hiçbir gönderme içermediğini, uyarı dışında hiçbir değeri olmadığını, kendi içinde hiçbir ağırlık taşımadığından bahsetmektedir.[15] Postmodern kavramı bugün sanat, kültür ve düşün gibi birçok alanda varlık göstermekte, kullanılmaktadır. Sarup, postmodernizmin çeşitli bireysel ve toplumsal kimlik biçimlerine vurgu yaptığını düşünmektedir.[16]

Postmodernizmin ne zaman başladığı konusunda net bir tarih verilemeyeceği gibi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında etkisini artırdığı konusunda bilim insanlarının hemfikir olduklarını söylemek mümkündür. 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde etki alanını genişlettiğini ve üzerinde en çok konuşulan kavramlardan biri hâline geldiğini söylemek mümkündür. Kavramın kendisi 1960 yıllardan beri kullanılıyor olsa da postmodernizmi ortaya çıkaran nedenleri modernizmin içinde aramak gerekmektedir. Postmodernizm hem kendine has tarihsel, kültürel bir dönem hem de modernizmin içinde geçilmesi gereken bir aşamadır. Modernizmin kimi özelliklerine karşı çıkarken kimi özelliklerini de bıraktığı yerden devam ettirmektedir. Bu ikili ve çözümsüz durum postmodernizmin kendi doğasına son derece uygun gözükmektedir. Bu bağlamda Nevzat Kaya postmodernizmin kendine ait bir isminin olmayışına, modernizm ile anılıyor oluşuna dikkat çekmektedir.[17] Postmodern kavramını modernite olmadan ifade etmek oldukça güçtür. Lyotard bir dönem belirlemenin de oldukça güç

---

13 İlhan Tekeli, *a.g.m.*, s. 8.
14 Jean-Francois Lyotard, *Postmodern Durum*, 2. Basım, Vadi Yayınları, Ankara 1997, s. 11.
15 Jean-François Lyotard, *a.g.m.*, s. 20.
16 Madan Sarup, *a.g.e.*, s. 186.
17 Prof. Dr. Nevzat Kaya, "'Apollonik' Kaos/'Diyonizyak' Düzen/Kültürel Şizofreni", https://www.youtube.com/watch?v=fE49ere417s&ab_channel=NevzatKaya%3ACultureClubTV, (2.10.2021).

olduğunun altını çizerken, 1943 yılını başlangıç noktası göstermektedir. Modernitenin bitişini 1943, başlangıcını ise Saint Augustin'e dayandırırken, farklı bir okuma ile Descartes, Leibniz ve Fransız İhtilali'ne dayandırılabileceğinin de altını çizmektedir. Kavramların başlangıç ve bitiminde var olan bu anlaşmazlık, postmodernin temsil ettiği belirsizlik olgusu ile paralellik göstermektedir. Postmodern, modernitenin devamı ve aşırı modernleşme olarak görüldüğünde, modernitenin bugün hâlâ varlığını sürdürmesinin altında bilim ve teknoloji alanında gerçekleştirilen atılımların devam ediyor olması yatmaktadır. Postmodernizmi, modernizmin birçok özelliğini devam ettirerek onu geçen, zamanla da aşan, aynı zamanda modernitenin idealize ettiği düşüncelere de karşı çıkan günümüz toplum yapısına nüfuz etmiş kültürel bir dönemin adı olarak okumak gerekmektedir.

Peter V. Zima, Lyotard'ın postmodernizmi yeni bir çağ olarak algılamadığını, postmodernizmi daha çok modernitenin daimî yeniden doğuşu olarak algıladığını ifade etmektedir.[18] Postmodernizmin tanımında bulunan muğlaklığın bir nedeni, klasik dünya görüşünün dini ve ideali, modern dünya görüşünün ise aklı ve bilimi yüceltmesinde olduğu gibi bir hedef ve yöntem göstermemesidir. *"Postmodernizm, arzularımızın tamamının iktisadi, ilmî veya teknik anlamda gerçekleşmesini önlemesi, böylece her türlü devrim arzusunu modası geçmiş arzular olarak kabul etmesi ölçüsünde sosyalist ütopyanın bir parodisidir."*[19] Postmodernizm bir anlamda da kapitalizm ile de ilişkilendirilmektedir. İletişim araçlarında meydana gelen yeni bulgular ve iyileştirmeler ile başlangıçta kısıtlı olan iletişim araçları giderek toplumu oluşturan her bireyin günlük hayatının ayrılmaz bir parçası hâline gelmesine olanak sağlamıştır. İletişim araçlarında gerçekleştirilen bu iyileştirme postmodernizmin etki alanını genişletmesine olanak sağlamaktadır. İnternet ve sosyal medya hiç kuşkusuz dönemin en etkili iletişim araçlarındandır.

Postmodernizmin Türkiye'deki yansımaları 1980 sonrasında iyiden iyiye hissedilmektedir:

---

18 Peter V. Zima, *Modern Edebiyat Teorilerinin Felsefesi*, 2. Basım, Hece Yayınları, Ankara 2006, s. 254.

19 Peter V. Zima, *a.g.e.*, s. 166.

> *"1980 yılındaki askeri darbenin yol açtığı sosyo-politik değişimler, edebiyatta biçimci eğilimlerin artmasına neden olur. Partilerin kapatıldığı, toplumun depolitize edilmek istendiği bir dönemdir bu. Dünya genelinde ise, Marksist devlet sistemlerinde gözlemlenen çöküş belirtileri, edebiyatta bireyci eğilimlerin ön plana çıkmasını körükler. Batı edebiyatında görülen bireyci ve biçimci gelişmeler, yoğun çeviri etkinliğinin de desteğiyle, seksen sonrası Türk Edebiyatı'nda kendine azımsanmayacak sayıda yandaş bulur."*[20]

Sonuç olarak, postmodern kavramı hem modernizm sonrası yeni bir dönemin başlangıcını ifade etmek amacı ile kullanılmakta hem de modernizm sonrası aşırı modernlik denebilecek bir durumu ifade etmek amacı ile kullanılmaktadır. Modernizmi aşmaya çalışan veya modernizmin devamı gibi nitelenen birçok farklı tanım ve konumlandırma biçimi yer almaktadır. Genel olarak oluşan ortak kanı ise modernizm ve sonrasında meydana gelecek olan yeni bir dönem arasında geçiş evresi olarak işlev gördüğü yönündedir.

Edebiyatta Modernizm ve Postmodernizm

Her çağın kendine ait bir ruhu vardır, sanatı ve edebiyatı da bu ruhun en önemli yansıtıcıları olarak görmek gerekmektedir. Sanat, özellikle edebiyat, kültürel birikimlerin ve değişimlerin ortaya konmasında en önemli görevi üstlenmektedir. *"Sanatçının işi, geleneği bir söylemler sistemi olarak almak ve bunu içinde yaşadığı çağın ideolojik söylemleriyle çatıştırmak, karıştırmak, tartmak ve dönüştürmektir."*[21] Klasik eserler her çağda okunma idealinde olan, zamansız eserler olarak tanımlanmaktadır. Klasisizme bağlı olan sanatçı *"kişiliği ile başkalarından ayrılan insanları değil, belli başlı tipleri ele almalıdır: Kıskanç adam, cimri adam, ukala adam, asker, kral vb."* ve *"bunların her biri kendi tiplerinin özüne uygun çizilmeli ve ona göre davrandırılmalıdırlar."*[22] Batıda Rönesans'tan sonra ortaya çıkan neo-

---

[20] Yıldız Ecevit, *Türk Romanında Post Modernist Açılımlar*, 1. Basım, İletişim Yayıncılık, İstanbul 2001, s. 89.

[21] Jale Parla, *Don Kişot'tan Bugüne Roman*, 1. Basım, İletişim Yayınları, İstanbul 2001, s. 43.

[22] Berna Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, 7. Basım, İletişim Yayınları, İstanbul 2002, s.33.

klasikler sanatı idealleştirilmiş tabiatın bir yansıması olarak görmüşlerdir. *"Bu gerçekliği yansıtmak ancak öze inmekle, yani insan tabiatında ortak tümelleri, ortak özellikleri yansıtmakla olur."*[23] Onlara göre hoşa gitmeyen kavramlar atılarak, yalnız güzel ve hoş olan davranış biçimleri ortaya konulmalıdır.[24] Sanatçı ideal olanı, gerekirse düzelterek sanatına yansıtma çabası içindedir. Klasikler doğayı, insan ve davranışlarını idealleştirerek, kimi zaman seçerek yansıtmaktadırlar. Kavramı olduğundan daha ziyade olması gerektiği ölçüde yansıtma çabası modernizmin oluşması açısından da oldukça önemlidir. Neo-klasikler Rönesans ile başlayarak, 18. yüzyılda da bir süre varlık göstermeye devam etmişlerdir. Sanatın zevk verme amacı, eğitmek amacı ile birleşerek didaktik bir oluşum ile bütünleşmiştir. Onlar sanatları ile eğlendirerek eğitmek peşindedir. Klasiklere göre iyiyi ödüllendirip, kötüyü cezalandırmak gerekmektedir, bir anlamda edebiyat da bu konuda fayda sağlamalıdır. Sanat erdemli hayatın yol göstericisi hâline gelmiştir. Edebiyat ürünleri iyilerin ve erdemli insanların her zaman kazandığını göstermek amacı ile yazılmaktadırlar. Klasisizm anlatmak istediği olguyu çizgisel zaman anlayışı ile olabilecek en sade şekilde fazlalıklarından arındırarak aktarmaktadır. Bu anlamda klasik ürünlerde rastlantıya, abartıya ve fazlalığa mümkün mertebe az rastlanmaktadır.

Klasik edebiyatta insan bedeninden ziyade onun ruhu önem taşımaktadır. *"Zaten duyu dünyasında varlıkların mükemmel olmalarına madde engel olur."*[25] Maddenin neden olduğu kusurları idealleştirerek, bir deyişle mükemmel olamayan varlık dünyasına çözüm getirmek klasisizmin en belirgin özelliğini oluşturmaktadır. Klasik edebiyatın karşıt söylemi olan modern edebiyat romantizm ve realizm gibi akımlar ile baş göstermiştir. Klasik olanın karşısına modern yerleştiği gibi aklın karşısına beden yerleşmiştir. Romantizm ile klasik edebiyatta yer alan orantı, ölçü, denge gibi özelliklerin güzelliği ortaya koyduğuna dair olan inanç yerle bir olmuştur. Romantizm ile modern edebiyatın ortaya çıkmış olması, yeni edebiyatla fazlaca ilintilidir.

---

23 Berna Moran, *a.g.e.*, s. 32.
24 Berna Moran, *a.g.e.*, s. 34.
25 Berna Moran, *a.g.e.*, s. 36.

> *"Romantizmle birlikle bütünden parçalanmaya doğru bir yöneliş başladı. Yaşamın, hatta kişinin parçalılığı anlatının, giderek dilin yapısına sindi. Ama bu, yaşamın tüm parçalılığına karşın bir bütün arayışına yönelmekten vazgeçmek anlamına da gelmiyordu."*[26]

Romantizm ile sanatçının iç dünyasına olan ilgi artmıştır, *"bireycilik hareketinin gerekli ortamı hazırlaması ile ancak on dokuzuncu yüzyılda romantizm akımında başlar bu ilgi."*[27] Dış dünya romantiklerde sanatçıya hissettirdikleri, uyandırdığı duygular bağlamında şekillenmekte ve ele alınmaktadır. Sanatçı ve onun iç dünyası romantizm ile birlikte edebiyatta başat rol oynayan bir unsur hâline gelmiştir. Romantizm en temel bağlamda duyguların anlatımıdır. Genel duygulardan, bireysel ve özel duygulara bir evrim yaşanmış, romantik edebiyatla, modernizmin ortaya çıkardığı genellik ve evrensellikten uzaklaşılmıştır. *"Modernizm klasisizme karşı bilinçli olarak gelişmiş, deneyimin ve yüzeydeki görünüşün ardındaki gizli doğruyu bulma amacının üzerine önemle eğilmiştir."*[28] Realizmin eserlerde daha çok teknik olarak kullanıldığı görülmektedir. Modern edebiyatta realizm, insanın iç dünyasını ve zihnini doğru olarak yansıtma amacı güderken, bilinç akımı tekniğine olanak sağlamaktadır.[29] Realizm ile birlikte sıradan günlük olaylar, tüm gerçekliği ile idealize edilmeden yansıtılırken, mucize ve rastlantısal kimi olaylar yerini psikolojik ve sosyal nedenlere bırakmıştır. Yazarın kendi görüşüne yer yoktur, çirkin, ayıplı, kötü olan şeyler de tüm gerçekliği ile yansıtılmalıdır. Berna Moran'a göre olumlu kahraman öğretilerinin neredeyse 19. yüzyıla kadar varan bir geçmişi vardır.[30] Modern edebiyatla, özellikle romantizm ile birlikte idealin karşısında yer alan bastırılmış unsurlar, kültürün ortaya koyduğu karşıt söylem olarak edebî eserlerde yer almaya başlamıştır. Modern edebiyatı Kant'ın ve Hegel'in felsefi yaklaşımları ile açıklamak da mümkündür. *"Hegel'in Kant eleştirisi ve Kantçılar ile Hegelciler arasında süregelen çelişkilerin modern edebiyat teorilerinin gelişiminde önemli bir yeri*

---

26 Jale Parla, *a.g.e.*, s. 343.
27 Berna Moran, *a.g.e.*, s. 101.
28 Madan Sarup, *a.g.e.*, s. 187.
29 Berna Moran, *a.g.e.*, s. 41.
30 Berna Moran, *a.g.e.*, s. 60.

vardır."[31] Modernizmi, bu anlamda aydınlanmacı düşüncenin meydana getirdiği bir düşünce akımı olarak görmek gerekmektedir.

18. yüzyılda, dinin birçok alanda olan buyurucu gücünün, insan düşüncesinde olduğu gibi sanat alanında da etkisini yitirmeye başladığı görülmektedir. Aydınlanma fikrinin ortaya koyduğu temel düşünce biçimi, insan aklını kullanarak bilim sayesinde doğa karşısında her türden sorunu çözebileceği fikrine odaklanmaktır. Rene Descartes'in *"düşünüyorum o halde varım"* düsturu bir anlamda aydınlanma fikrini en iyi özetleyen düşünce kalıbıdır. Modernizmde ise bilimin yadsıdığı inanış, gelenek, doğaüstü kavramlar ve olgular dışlanmıştır. Bu dışlanmış olgular postmodernizmin kol kanat gerdiği, bir anlamda akıldışının geri gelmesine olanak sağlayan olgulardır. *"Nesnel gerçekliğin bilgisinin olamayacağı kabul edilince bu bilgiye sahip olmanın, aydına ya da elite yüklediği öncülüğün, yol göstericiliğin dayanağı kalmıyor."*[32] Modernizmin, her soruya tek bir yanıt, aklın yolunun bir olduğuna dair olan düşünce biçimi, postmodernizmde tezat olarak zıtlıklara, dünya üzerinde bulunan insan sayısına paralel olarak milyarlarca cevabın var olduğuna inanılan bir düşünce biçimine evrilmiştir. Bu bakış açısı ile tüm meta öyküler anlamını kaybetmiştir. Modernizmde var olan özgünlük anlayışı postmodernizmde yer almazken, uygulamada da postmodernistlerde çeşitliliğe olanak sağlamaktadır. Postmodernizmin içinde bulunan hakikat, metne önem atfetmekte, metni özellikle de hakikat arayışından ziyade oyun yaratan belirli bir tür metne dönüştürmektedir.[33] Psikanaliz ve yapısalcılığın gelişmesi postmodernizm açısından önemli gelişmeler olarak görülmelidir. 20. yüzyılda dil oyunları ve bilinçdışı gibi kavramlar ortaya çıkmış, bu kavramlar edebiyatı oldukça etkilemiştir. *"Geleneksel edebiyatta senteze (birleşime) ulaştırılarak bütüncül bir anlamın uyum şemsiyesi altında toplanan karşıtlıklar, yeni edebiyat ürünlerinde uyumsuzluğu/kargaşayı/belirsizliği oluştururlar."*[34]

Madan Sarup'a göre modernizmi anlamanın zorluğundan biri postmodernizmin de kimi benzer özelliklere sahip olmasıdır, bir diğeri modernizmin

---

31 Peter V. Zima, *a.g.e.*, s. 22.
32 İlhan Tekeli, *a.g.m.*, s. 11.
33 Niall Lucy, *Postmodern Edebiyat Kuramı*, 1. Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2003, s. 38.
34 Yıldız Ecevit, *a.g.e.*, s. 104.

19. yüzyılda aranan geçmişinin en erken nereye kadar gittiğinin netleştirilememesidir.[35] Lyotard gibi düşünürlere göre postmodernizm, modernizmin bir parçasıdır.[36] Postmodernizmin aksine modernizm kendi meta öyküsüne sahip bir dönemi kapsamaktadır, *"modern estetik, nostaljik olmakla birlikte yüceliğin estetiğidir."*[37] *"Modernist edebiyat, endüstriyel kitle kültürü tarafından yok edilişini resmettiği insan duyarlığına duyulan inancın yitimiyle nitelendirilir."*[38] 1920 sonrası gelişen basım-yayım olanakları hızlı, kolay edebiyat ürünlerinin oluşmasına fazlaca olanak sağlamıştır. Sanatın ve bilginin geniş halk kitlelerine kolayca yayılması, sanatın metaya indirgenmesinin yolunu açmıştır. Rıfat Şahiner, günümüz sanat anlayışının teknolojik yenilikler ve modernizmin ortaya koyduğu evren algılamasıyla hesaplaşarak oluştuğuna değinmektedir, bugünün sanat anlayışı, *"modernizm'in evrensellik, biriciklik, orijinallik ve aidiyet meselelerini sorgularken, yerine merkezin ötelediği mikro söylemleri ve politikaları, türler arasındaki ayrımların dumura uğratıldığı plüralist bir dünya algısını ve müellefin/sanatçının ölümünü ilan eden teorik altyapıları yerleştiriyor."*[39]

Birey, diğer bir deyişle özne modern edebiyatın merkezinde yer almaktadır. Modern edebiyatın temelinde yer alan birey varoluş sancıları çekerken, kendine dahi yabancılaşan bir konumdadır. Postmodern edebiyatta bu yabancılaşma durumu ileri bir ruh hâli ile öznenin şizofreniye varan parçalanmış durumunu yansıtmaktadır. *"Modern dönemden postmodern dünyaya doğru kayış, öznenin yabancılaşması düşüncesinin yerini öznenin parçalanması düşüncesine bıraktığı bir dönem olarak nitelendirilebilir."*[40] *"Bütünlüğü ön plana çıkaran modern toplumda, kişinin yabancılaşma ya da paranoya duygusunun altında bulunması söz konusu olurken, parçalanmayı ön plana çıkaran postmodern toplumun kişisi şizofrenik etkiler altında bulunacaktır."*[41] *"Postmodernist anlatı biçimlerini ise Jameson, burjuva ideolojisinin tanımladığı öznenin çözülmesiyle ilintili görür."*[42] Modern anlatılarda bulunan özne

---

35 Madan Sarup, *a.g.e.*, s. 35
36 Jean-Francois Lyotard, *a.g.e.*, s. 155.
37 Jean-Francois Lyotard, *a.g.e.*, s. 157-158.
38 Niall Lucy, *a.g.e.*, s. 42.
39 Rıfat Şahiner, *Sanatta Postmodern Kırılmalar*, 2. Basım, Ütopya Yayınevi, Ankara 2013, s. 11.
40 Madan Sarup, *a.g.e.*, s. 257.
41 İlhan Tekeli, *a.g.m.*, s. 12.
42 Jale Parla, *a.g.e.*, s. 40.

de artık parçalanmıştır. Modernist edebiyatta bireyin parçalanmış iç dünyası farklı tekniklerle sunulmaya başlanmıştır. Bilinç akışı tekniği de bunlardan biridir, *"modernist edebi metnin tipik özellikleri, çok yönlü bakış açıları, kesik ve süreksiz anlatım, parçalı yapı, genel melezleme ve bir ahlâki (ya da yazar) merkezin noksanlığı olarak sayılabilir."*[43] Postmodernizmi modernizmin *"ya öyle-ya böyle"* katılığına karşı, *"hem öyle-hem böyle"* mantığı ile açıklamak da mümkündür.[44]

İkili yapılar, ikili karşıt söylemler modernizmin hem tema olarak hem de teknik olarak önemsediği bir biçimdir. Postmodernizm ile bu ikili yapı parçalanarak, adeta sayısız kavram ve olguya bölünerek, postmodernizmin kendini bir anlamda belirsizliğe ve çözümsüzlüğe bıraktığı görülecektir. Modernizmin temel özelliklerinin *"estetik bir özbilinç ve düşünümsellik; eşzamanlılık ile kurgu lehine anlatı yapısının reddi; gerçekliğin paradoksal, belirsiz ve kesin olmayan açık uçlu doğasının araştırılması; bütünlüklü kişilik tasarımının, Freudcu 'yarık' özne ('bölünmüş' kişilik) üzerindeki vurgu lehine reddedilmesi"*[45] olduğunu söylemek mümkündür.

Postmodernizm de ironi, parodi, pastiş ve oyun gibi kavramlar varlık göstermekte, seçkinci kültür ve popüler kültür arasında bulunan ayrım ortadan kalkmaktadır. Postmodernizm de içerik, meşruluk açısından da tartışmalı bir durumdadır. Dil oyunları ön plana çıkarılmaktadır. Postmodernizmin geniş bir yelpaze ile parçalanma, belirsizlik, ironi, parodi, benin yitimi, anarşizm, kuralların bozulması, katılma, çoğalma, grotesk, karnavelesk, nostalji, uçuculuk, sıvılaşma gibi kavramları içinde barındırdığını söylemek mümkündür. Sanat ve gündelik yaşam arasında olan ayrım da ortadan kalkmıştır. Postmodernizm bir nevi her şeyi metinleştirme amacı gütmektedir:

> *"Sanatsal üretimde özgünlük ile dahilik görüşünün yıkılması ile beraber, bu görüşlerin yerini bundan böyle sanatın yalnızca yinelemeye dayalı bir etkinlik olabileceği görüşü aldı. Postmodernizmde ayrıca şunların da varolduğu söylenmektedir: vurgunun içerikten biçime ya da biçeme kayışı;*

---

43 Niall Lucy, *a.g.e.*, s. 42.

44 Jameson, Lyotard, Habermas, *Postmodernizm*, Haz. Necmi Zekâ, 2. Basım, Kıyı Yayınları, İstanbul 1994, s. 16.

45 Madan Sarup, *a.g.e.*, s. 187-188.

> *gerçekliğin imgelere dönüşümü; zamanın kesintisiz bir şimdiler dizisi içinde parçalanması. Postmodernizmde sürekli olarak seçmeciliğe, düşünümselliğe, özgöndergeliliğe (self-referantiality), aktararak söylemeye, alıntılamaya, yapıntıya, rastlantısallığa, anarşiye, parçalılığa, pastişe ve benzetmeye başvurma söz konusudur."*[46]

"Heterojenlik, çokseslilik, bölünmüşlük kadar, bunların beraberinde getireceği yanlış anlamaları, yanlış çıkarsamaları, yanılgıları da olumlayan, hattâ meşruluk zemini olarak gören bir tavır postmodernizm."[47]

> *"Bir yapı oluşturma ya da sistem kurmanın yerine kolaj, montaj geçiyor. Bir toplulukta bütünlük, homojenlik, süreklilik ve belirlenimler görmenin yerini parçalanma, farklılık, belirlenemezlik, kaos, geçicilik ve süreksizlik görme alıyor."*[48]

Postmodernizm, epistemolojiyi reddedip onun yerine (hermeneutic) yorumbilimini koymakta ve yorumlama hiç olmadığı kadar önemli bir hale gelmiş olmaktadır, *"görgülü algılamanın yerini okuma"* ve *"metin üzerinde çalışmak"* almıştır.[49] Yeni edebiyatın yazara ve metne bakış açısı değişmiş, okur da yeni edebiyatla değişmiştir. Postmodern anlatılarda metnin anlamını belirleyen okurun kendisidir. Postmodern anlatılarda yazardan daha önemli olan metindir. Bu yeni edebiyat türünde, postmodernizmde bakış açıları artık önem kazanmıştır. Postmodernizm modernizmin ortaya koyduğu büyük anlatılara şüphe ile bakmakta, üst anlatı oluşmaması adına oluşacak düşünce birliğini bozguna uğratmaya çabalamaktadır. İdeolojilere kuşku ile yaklaşırken, büyük anlatı oluşturabilecek olan her türlü ideolojiye karşı çıkmaktadır. Tek bir görüş ve sonucu reddetmektedir. Bu durum postmodern edebiyat anlatılarında anlatıcının düşünceden düşünceye, anlattıklarını bir bağlama oturtmadan devamlı akış halinde oluşturmasına olanak

---

46 Madan Sarup, *a.g.e.*, s. 189.
47 Necmi Zekâ, "Yolları Çatallanan Bahçe, Aynalı Gökdelenler, Dil Oyunları ve Robespierre", *Postmodernizm*, 2. Basım, Kıyı Yayınları, İstanbul 1994, s. 12.
48 İlhan Tekeli, *a.g.m.*, s. 11.
49 İlhan Tekeli, *a.g.m.*, s. 11.

sağlamaktadır. Postmodernizm, aydınlanmacı düşüncenin getirdiği bilimin tek gerçek olduğu fikrinin, anlatıları tek düze ve bilinir hale getirdiğini düşünmektedir.

Postmodern anlatılarda zaman kavramı, bölük pörçüktür ve Lacan'ın Jameson'dan aktardığı ölçüde şizofrenik bir zaman algısı olduğu görülmektedir. Postmodern anlatılarda yer alan her şeyin geçici olması fikri, süreksizlik, parçalanma ve kaos gibi kavramları da beraberinde getirmektedir. Postmodern, modernizmin aksine toplumsal ilerleme fikrinin olmadığını düşünmektedir. Postmodern anlatılarda, klasik eserlerde olduğu gibi olaylar zaman içinde sıra ile arka arkaya, nedensellik silsilesi ile gerçekleşmemektedirler. Postmodern yazar, nedensellik silsilesini bozduğu gibi, tarihi de bozmakta, değişikliğe uğratmaktadır. Postmodern anlatılar, dünyada orijinal bir hikâyenin kalmadığını, söylenmiş olanın çoktan söylendiğine dikkat çekerken asıl ön plana çıkması gerekenin yeni kurgulama teknikleri olması gerektiğini düşünmektedirler. Jale Parla'ya göre büyük edebiyat yapıtları kendilerinden önceki türleri anlam hazineleri olarak kullanmaktadır.[50] Postmodernizmde bu durum daha da ileri bir boyuta taşınmakta, metinlerarasılık kavramı ile açıklanmaktadır. Postmodernizm bu durumu teknik olarak kullanmaktadır. Dolayısıyla yazarlar metinlerarasılık denilen teknikten yararlanmaktadırlar. Postmodern anlatının metinlerarasılık kadar kullandığı başka bir teknik de üstkurmacadır. Postmodern anlatılarda, *"çoğulculuk postmodernizmin tek felsefesidir; akıl ve düşün, bilim ve ezoteriğin, teknoloji ve mitosun, burjuva dünya görüşü ile toplum dışı bir marjinalliğin yan yana/eşzamanlı var olduğu bir yaşam biçiminin adıdır."*[51] Dolayısı ile metin en önemli olgu haline gelmiştir. Postmodern anlatılarda hiçbir metin tamamlanmış değildir, sürekli yorumlanma, oluş halindedir. *"Bir yapıt ancak önce postmodernse, modern olabilir"* ve *"böyle anlaşıldığında, postmodernlik, nihayetine varmış modernizm değil, doğum halindeki modernizmdir ve bu hal süreklilik arz eder."*[52]

Gizem, merak uyandırabilecek unsurlar, arkaik, sözlü kültürde bulunan geleneksel motifler anlatılarda konu çeşitliliğini artırmada kullanılmaktadır.

---

50 Jale Parla, *a.g.e.*, s. 55.
51 Yıldız Ecevit, *a.g.e.*, s. 66.
52 Jameson, Lyotard, Habermas, *a.g.e.*, s. 53.

Modernizmin evrensellik iddiasına karşılık yerel kültürlere olan ilginin artmış olduğunu söylemek de mümkündür.

19. yüzyıl romancısının iletmeye çabaladığı bir büyük gerçek vardır, o da para, hırs ve çıkar uğruna kaybedilmiş olan insanlıktır.[53] Körelen duygular, tekdüze insan ilişkileri, yalnızca insanın kendini kandırması, anlatılarda yansıtılan bu kaybedilen insanlığın yansımalarıdır. 20. yüzyıl anlatıları ise bireyin iç dünyasına yönelmiştir. Yıldız Ecevit'e göre *"insanın gerçeğe yabancılaşması olgusu, 20. yüzyıl estetiğinin ana taşıyıcılarından biridir."*[54] 21. yüzyıl anlatılarının temelini ise kurgulama ve yeni biçim denemeleri oluşturmaktadır. Sanatçı tarafından metnin olanca bütünlüğü bozulmaya çalışılmaktadır. Aklın yerini düş dünyaları, hayal dünyaları almıştır. Kurmaca ve gerçeklik katmanı iç içe geçmiştir. Önemli olan artık roman yazmak değil, roman kurmaktır.[55] *"Postmodern edebiyat, yaşam denen karşıtlıklar/çelişkiler yumağını, taraf tutmaksızın, olduğu gibi sergilemekten yanadır; deskriptiftir", "postmodern sanatçı yaşamın, sürekli bir devinim içinde birbiriyle çelişen bileşenlerini alır ve onlardan yeni dünyalar kurar."*[56]

Sonuç olarak, postmoderni tarihsel, kültürel bir dönem olarak adlandırmanın ve sınırlamanın zorluğu ve yetersizliğine karşın, bugün postmodernizmin sanat ve edebiyat konusunda etkileri ve özellikleri birçok araştırmacının katkıları dolayısı ile daha net ve ifade edilebilir duruma gelmiştir. Postmodernizmin daha ifade edilebilir hâle geleceği konusunda kuşku duyulmamaktadır.

---

53 Jale Parla, *a.g.e.*, s. 164.
54 Yıldız Ecevit, *a.g.e.*, s. 36.
55 Yıldız Ecevit, *a.g.e.*, s. 91.
56 Yıldız Ecevit, *a.g.e.*, s. 131.

1. BÖLÜM

1.1. HAYATI

Mahir Öztaş, Türk edebiyatının önde gelen yazarlarından biridir. Öztaş, edebiyata şiir yazarak başlamış, zamanla öykü ve roman gibi kurmaca türlere de yönelmiştir. Yazarlık kariyerine şiir ve kurmaca türlerinde eserler vermeyi sürdürerek devam etmektedir. Çeşitli kaynaklardan yararlanılarak oluşturulan, hayatına ait birtakım bilgiler, çeşitli başlıklar altında sıralanacaktır.

1.1.1. Doğumu ve Çocukluğu

Mahir Öztaş, Taksim Alanı'nın kıyısında yer alan, Fransız Pasteur Hastanesi'nde 19 Aralık 1951 de dünyaya gelmiştir.[57] Hayatının yaklaşık kırk yılını İstanbul şehrinde, özellikle Taksim ve çevresinde geçirmiştir. Öztaş'a göre, *"yazarın düşüncelerinden, söyleşilerine gerçek ya da uydurma öykülerden yaşadıklarına, hemen her şey yazarın yapıtına sızıyor, sonunda geriye kalan görüntüsüne, yani adına eklemleniyor."*[58]

Öztaş'ın hayatında, Şile çok önemli bir yere sahiptir:

> *"Şile, benim için hem ana, hem de baba ocağıdır. Baba tarafından Adana doğumlu dedemin, evinden küçük yaşta ayrılıp, onca serüvenden sonra, Şile'ye yerleşmesiyle başlar öykü, -ki kendisi Şile'nin ilk müftüsüydü-* bu *da bana, anne tarafımın daha eskiye uzanan öyküsünü zaman zaman* unutturur. *Oysa gençlik anılarımda, annemle babamın akrabaları birbirine karışırdı. Bunda kuşkusuz anne tarafından büyüklerimin, yani dedemin, Karadeniz'de işlettiği motorlarının batmasından sonra, Şile'den ayrılıp Arnavutköy'e taşınmasının büyük bir payı var. Kaldı ki, dedemden çok, anneannemin Şile öyküsü çok daha eskilere gidiyor."*[59]

---

57 Mahir Öztaş, *Taksim Bir Şenliği Yaşamak*, Heyamola Yayınları, İstanbul 2010, s. 11.
58 Mahir Öztaş, "Mahirane", *Bana Adını Söyle*, Haz. Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014, s. 137.
59 Facebook, https://www.facebook.com/mahir.oztas.3., (20.07.2020).

Öztaş'ın dedesinin, geçmişte hayatını kazanmak adına yapmış olduğu işi, yazarın kendi eserinde yer veriş şeklini örneklendirmek gerekmektedir, yazar *"bir zamanlar anneme anlattığına göre dedem gençliğinde, aşağıda Kabataş rıhtımından, mangal kömürü dolu çuvalları sırtladığı gibi, Kazancı Yokuşu'nu yalınayak tırmanır, yükünü buraya, Aya Triada Kilisesi'ne boşaltırmış"*[60] diye aktarmıştır. Yazar, anılarının birçoğunu *Taksim Bir Şenliği Yaşamak* adlı eserinde hatırladığı ölçüde aktarmaktadır:

> *"Ben lisedeyken, 60'ların sonlarında, dedemin Arnavutköy'de kömürcü dükkânı vardı ve dükkânın bir köşesinde de, kireç kuyusu bulunurdu. İnşaatlar için falan gelip buradan kireç alırlardı. Kimi kez de ona, sırtına aldığı bir çubuğun iki yanında kireç dolu iki kova, bir yerlere kireç götürürken rastlardım."*[61]

Yazar eserinde dedesinin kömürcü dükkânı açmadan önce yaptığı işi şu şekilde aktarmaktadır:

> *"Öykünün öncesi de şöyle; dedemin motorları var ve onlarla Karadeniz'den yük taşıyor. Sonra fırtına, sanırım kıymetli bir yükün zorunluluktan denize dökülmesi, ya da belki gemicilerin bunu yağmalayıp dedeme yalan söylemesi gibi kimi talihsizliklerin sonucunda her şeyi satıp, Arnavutköy'e yerleşip ve bir ev alıp, bu kömürcü dükkanını açıyor. Kuşkusuz anneme sözünün ettiği dönem gençliği olduğuna göre, artık sözü edilmesi gereken basbayağı yelkenli bir tekne. Bulgaristan'dan Kabataş'a mangal kömürü getiriyorlar."*[62]

Yazar iki dedesi hakkında da hatırladığı kimi anılara çeşitli antolojilere hazırladığı yazılarda değinmiştir. Büyükbabasının, çocukluğunda kendisine Mahir Efendi diye seslendiği, onu ince kemikli elleriyle başını okşarken hatırladığını ifade etmektedir. Yazar, kendisine büyük bir adam gibi davrandığını, *"anlat bakalım Mahir*

---

60 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 158.
61 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 159.
62 Gös. yer.

Efendi" diye hitap ettiğini aktarmaktadır.[63] Büyükbabasının ziyaretçisi bol bir insan olduğu, gelenlerin çoğunun, İstanbul'dan dinsel konular hakkında ona danışmaya gelen insanlardan oluştuğunu dile getirmektedir. Öztaş büyükbabasının, çocukluğunda peygamberin hayatını anlatan roman biçiminde yazılmış, genç yaşına rağmen kolaylıkla anlayabileceği bir kitap verdiğini anlatmaktadır. Mahir ismini de dedesinin koyduğuna değinmektedir:

> *"Dedemi, El Ezher'de düşünüyorum, 1800'lerin sonu olmalı, çok genç yaşta Adana'dan ve ailesinden ayrılmış, bir süre Konya'da okuduktan sonra hayırsever bir adamın yardımlarıyla, bir tür burs gibi bir şey olmalı, Mısır'a gitmiş, ama kaç yılında gittiğinin bilmiyorum. Mahir, onun orada, El Ezher'de sevdiği bir hocasının adıymış. Kahire'ye doksanların başında gittiğimde, El Ezher'i de görmek istedim ve oradaki bir açık hava kahvesinde çay içerken, bana adı verilen adamın bir önceki yüzyıldaki görüntüsünü düşlemeye çalıştım."*[64]

Anneannesinin öyküsünü daha yakından bildiğini aktarırken, anneannesinin annesinin, Balkan savaşlarında eşini yitirdikten sonra Şile'den ayrıldığını ve anneannesini de dedesinin yetiştirdiğini ifade etmektedir. *Taksim Bir Şenliği Yaşamak* adlı eserinde anneannesinin yaptığı makarnaları, makarnaları yaparken içine koyduğu sosisleri ve bu sosisleri aldıkları yere kadar hatırladıklarını aktarmıştır.[65]

> *"Annem, öğleden sonra saat üçe çeyrek kala olduğunu çok iyi anımsıyor, çünkü tam karşısına gelen duvarda kocaman bir saat varmış. Babam aynı gün, stajyer hâkim olarak kurada Konya, Akviran'ı –şimdilerde adı Akören—çekmiş. Dönüşünde haberi duyar duymaz hastaneye koşmuş. Hastanede kaldığımız süre boyunca hava çok güzelmiş, annem, çocuk arabalarıyla Taksim gezisinde dolaşmaya gelenleri, banklarda oturup*

---

63 *Bana Adını Söyle*, Haz. Filiz Özdem, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014, s. 131.
64 *Bana Adını Söyle*, *a.g.m.*, s. 132.
65 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 30.

güneşin tadını çıkaranları da çok iyi anımsıyor, ama işte kış günleri, hava erkenden kararıyormuş."[66]

Doğduktan üç beş gün sonra hastaneden çıkarken annesinin kucağında, 50'lerde az olan modern binalardan birinin yani Taksim Gazinosu'nun önünden geçtikleriyle ilgili anıları aile büyüklerinden dinlemiştir. Doğumu ile ilgilenen doktorun adının Albert Aşer Özaşer olduğundan bahsetmektedir.

Çocukluğunda, ailesi ile çıktığı Taksim onun hayatında önemli bir yere sahiptir. Çocukluğuna denk gelen Kıbrıs olayları ile ilgili mitingleri anımsadığını aktarmaktadır, *"küçüklüğümde, babamın elinden tutmuş, bir alışveriş dönüşü, büyük bir olasılıkla da Maksem'in önünde, meydanın girişinde, mitinglerde bağıran insanları izlediğimde, çocuk kafamda bu Taksim adı, eylemcilerin bağırdığı sloganla karışıyordu."*[67] Yazarın eylemler ile ilgili hatıraları kurmaca eserlerinde bağlamlarından koparılarak aktarılıyor olsalar da sıklıkla yer bulmaktadır. Bu olayların devamında 6-7 Eylül Olayları diye bilinen olaylara yol açtığını anımsamaktadır. İstanbul ve İzmir'de, bir ölçüde de Ankara'da, 6-7 Eylül 1955 gecesi çıkan olaylarda Rum vatandaşların taşınır ve taşınmaz malları yağmalandığını, kimi anıları sahneler hâlinde anımsadığını dile getirmektedir:

"Olayların başladığı gün, babamla ben büyükbabamı ziyaret için Şile'deyiz. Annem Arnavutköy'deki evde yalnız, üstelik büyük kız kardeşime hamile. O da benim gibi bir aralık ayında doğacak. Arnavutköy'de, o sırada aşağıda çarşıda olan dedemle, anneannem aceleyle eve dönüyor"[68].

Yazar neredeyse 68'den beri, ara ara başka yerlerde yaşasa da kırk yılı aşkın bir süredir Kazancı Yokuşu'nda, aynı evde yaşadığını ifade etmektedir.[69]

---

66 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 11
67 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 25.
68 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 26-27.
69 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 165.

1.1.2. Eğitim-Öğretim Hayatı

Mahir Öztaş'ın kurgu dünyasına etki eden olayların başında, genç yaşında başladığı yatılı okul hayatı gelmektedir. *"Okula, Arnavutköy İlkokulu'nda başladım", "ilk ayları burada okuduktan sonra, iki yıl, Karadeniz Ereğlisi'nde okuyacak, ama ilkokulu Çorum'da tamamlayacaktım."*[70] Sonrasında eğitim hayatına Samsun Koleji'nde devam etmiştir. *"İşte ilkokulu bitirdiğim zaman, çok genç bir yaşta Samsun Koleji'ne gittim", "bir sene hazırlık ve üç sene de ortaokulu orada okudum."*[71] Yazar Samsun ve Kadıköy Maarif Kolej'inde lise öğrenimini tamamlamıştır.

> *"Ailem İstanbul'a gelmeden önce, Maarif Koleji'nde yatılıydım, hafta sonları çıktığımda Arnavutköy'de kalıyor, pazar akşamı geldiğinde Moda'ya dönüyordum. Ailemle birlikte artık Kazancı Yokuşu'na taşınmıştım. Doğal olarak da akşamlarımın çoğunu gazete tezgâhında geçiriyordum."*[72]

Samsun Koleji'nde okurken lise ikinin ortalarına doğru hafta sonları yatılı okuldan eve gelmeye başlamış, pazar günleri gitmek konusunda sıkıntı yaşaması dolayısıyla İstanbul'a kalıcı olarak dönmüştür.[73] "*Gündüzcü oldum, bunun anlamı şuydu, her akşam Moda'daki okulumdan çıkıyor, vapurla karşıya geçip Kazancı Yokuşu'ndaki evime geliyor, ertesi gün de, sabah vapura binip okuluma gidiyordum."*[74]

Anneannesi ile Taksim'de 1967 yılında Julia Andrews'in *Neşeli Günler* filmini izledikten sonra müziğe merak salması dolayısı ile mandolin çalmayı öğrendiği ile ilgili bir anısını dile getirmektedir.[75] Yazları Çorum Şehir Kütüphanesi'nden aldığı polisiye eserleri okumaktadır. Orta ikinci sınıfta geceleri yatakhanede yazdığı kısımları arkadaşlarına anlatırken, en son o uyumaktadır. Yazar, Kültür Sarayı hakkında yazdığı, *Taksim Bir Şenliği Yaşamak* adlı kitabında yayımlanan şiiri dışında

---

70 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 28.
71 Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (03.08.2021).
72 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s.126-127.
73 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s.127.
74 Gös. yer.
75 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 30.

lisede yazdığı hiçbir şiirini yayımlamamıştır.[76] Öztaş'ın Samsun Koleji'nde okuduğu yıllar edebiyata olan ilgisinin arttığı, şiir ve kurmaca ürünler ortaya çıkarmaya başladığı yıllar olmuştur:

> *"Ve o yıllarda sanıyorum işte derslerde müzikti, resimdi ilgileniyordum ama edebiyatın tabi yeri başkaydı. O dönemde yaşıma uygun olan, olmayan birçok roman okudum, hatta yazıyordum da. Bir cinayet romanı yazıyordum, yatakhanede de geceleri anlatırdım bunu. Tabi, şiirler yazmaya da başlamıştım. Sanıyorum edebiyatla ilgili, ilgim çok genç yaşta başladı, öbür yandan da müziğe ve resme olan ilgim de ortadan kalktı."*[77]

Öztaş üniversite yıllarını İstanbul da geçirmiştir. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde Yüksek Mimarlık Fakültesi'ni tamamlamıştır. Mimarlık mesleğinin yazarlık kariyerini olumlu etkilediğini söyleyebilmek mümkündür:

> *"Ben, kesme, yapıştırma, postmodernizm falan gibi konularda yaklaşımımı, yani bir uygulamacı olarak, 70'lerin başında Güzel Sanatlar Akademisi'nde, dört ana bölüme ortak verdikleri Temel Sanat Eğitimi derslerinde aldım. Renkler arasındaki ilintilerin incelendiği ödevlerde. Zaten postmodernizm kuramı her ne kadar Fransa'da yeşerse de, uygulama, işte Andy Warhol falan, New York'ta uç verdi."*[78]

Yazar 2004 yılında Iowa Üniversitesi'nde Uluslararası Yazarlık Programı'na ve 2010 yılında Hong Kong Baptist Üniversitesi'nde Uluslararası Yazarlar Atölyesi'ne ziyaretçi yazar olarak katılmıştır.[79]

---

[76] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (03.08.2021).

[77] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (05.08.2021).

[78] İnan Çetin-Ömer Ayhan, "Mahir Öztaş 'Dilde Yenilik Her Zaman Yerel Bir Şeydir'", *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi*, S. 159, İstanbul 2012, s. 12.

[79] Odyssey, *Mahir Öztaş*, https://www.odyssey.pm/contributors/mahir-oztas/?fbclid=IwAR2qRcJJLsPylXqx8Dfw-ZSyVLmrlyeyBx6Xh2PKeKZ9tBvXRvZrCfvm0fQ, (3.10. 2021).

1.1.3. Kişiliği ve Karakteri

İlk iki kitabını da kendi imkânları ile yayınlayan yazar, mizaç olarak çok okunmanın, tanınmanın ve ödüllerin kendisini ilgilendirmediğini dile getirmektedir.[80] Öztaş, uzun yürüyüşler yapmayı seven biridir ve yaşamının büyük bir çoğunluğu Taksim Alanı yakınlarında geçmiştir, *"yaşamımın büyük bir kısmı neredeyse burada geçti, uzun yolculuklarım burada bitti, ya da burada başladı", "bu yazdıklarımın kurgusu içine de bir anlamda sızdı."*[81]

> *"Resim, müzik ve edebiyat arasındaki seçimimi çok genç yaşta yapmıştım, bunu sonraları Sartre okuyunca anladım. Samsun'da yatılı okurken, yatakhane arkadaşlarım, bir ajandaya yazdığım 'Kolej'de Cinayet' adındaki polisiyeyi anlattırırlardı. Gerçi, birkaç düzenli okurum da vardı ama, çoğu gece, son kararlı dinleyicimin de uykuya dalıp dalmadığını denetledikten sonra uyurdum. Yazları ailemin yaşadığı kent Çorum'a dönüş; çok güzel bir halk kütüphanesi vardı, ne bulursam okurdum. Sonra uyumsuzluk, okul ve kent değiştirme, İstanbul, içki, politika, aşk ve şiir. Yaşam yazı karşıtlığı, ya da birlikteliği her zaman önemli oldu benim için, yaşamı hep öne aldım, ama işin dozunu kaçırdığımda, çevremde her anlamda savrulan yaşamları gördüğümde de yazıya tutundum."*[82]

"Atlantik, 60'ların sonlarında, Beyoğlu'na dadandığımda, tek gittiğim yerdi" diyen yazar, en başından beri içmeyi ve yalnız kalmayı sevdiğini ifade etmektedir.[83]

> *"Lise ikinin ortaları olmalı, hafta sonları eve geliyor, pazar akşamı okula gitme zamanı geldiğinde, karnıma ağrılar giriyordu. Samsun Koleji'nden İstanbul'a gelmeme yol açan uyumsuzluk, ya da kaygı hastalığı her ne derseniz deyin, beni burada yeniden bulmuştu. Tek sözcükle ölesiye*

---

80 İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 10.
81 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 32.
82 İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 5.
83 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 31.

sıkılıyordum. Sonunda babam beni, o zamanların ünlü doktoru Ayhan Songar'a götürmüştü."[84]

Yazar kendini çevresiyle uyumsuz, kaygılı ve karmaşalarla dolu olarak nitelemektedir, *"gerçekten de sabaha dek açık bir bakkalın değerini, ancak, uyumsuz bir yaşam sürdüren benim gibi birisi anlayabilir."*[85]Amcasının doğduğunda kendisini görmek için yaptığı hastane ziyaretini yine amcasından dinlemiş, anımsadığı anıları da kendi tarzında anlatı hâline getirmiştir:

"Çocuklar camın arkasında sıra sıra yatıyorlarmış, hepsinin ayaklarında ya da boynunda kimliklerinin belirtir bir şeyler varmış, görevli hemşire rahibelerden biri, camın ardında yatan çocuklardan birisini, yani beni, amcama göstermiş. Amcam o gün, geleneksel yolla doğumun faziletlerini, ebelerin kadirşinaslığını falan anlattıktan sonra, bu türden hastanelerde, çocukların kolayca karışacağını söyleyiverdi. Dediğim gibi kaç yaşında olduğumu tam anımsayamıyorum, ama bugüne dek, unutmadığıma göre ben de oldukça derin bir iz bırakmış. Biraz da olsa Freudyan bir açıklama yapmak gerekirse, bende sonradan oluşan kaygı ve karmaşaların temelinde, amcamın bu sözlerinin yarattığı kuşkunun da etkisi olsa gerektir."[86]

Yazar yolculukların insanları eğittiğini düşünmektedir. *"Yolculuk insanı gerçekten eğitir", "sonra ben ruhen serüvenciyim"*[87]. Yazar oldukça fazla ülkede bulunmuş, değişik kültürlere sahip birçok şehirde bulunma şansı yakalamıştır. *"Yolculuk benim için kişisel bir tutkudur, ki geçmişte çokta zordu, hem küçük bir fişleme nedeniyle pasaport vermiyorlardı, hem de yoksul ülkemizden çıkıp gezme ayrıcalığı az kişinin payına düşüyordu."*[88] Kendini yurtdışına sık yolculuk yapan biri olarak tanımlamamakta, o yılların alışkanlığı ile yurtdışına çıktığında kapsamlı

---

84 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 127.
85 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 157.
86 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 12.
87 İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 14.
88 Gös. yer.

programlar hazırlayarak yolculuk yaptığını dile getirmektedir.[89] Öztaş, Suudi Arabistan'da çalışmış, Avrupa, Asya ve Afrika ülkelerinde bulunmuştur.

Yazılarında hiç takma ad kullanmamış, adının anlamını soran yabancılara, *"usta"* anlamına geldiğini vurguladığını dile getirmektedir.[90] Adı *Elele* olan aylık bir dergide yazılar yazdığı dönemde, yazar köşesinin genel başlığını adından esinlenerek *"Mahire"* olarak koymasından dolayı, sonraları bir tür takma adı olarak kaldığını belirtmektedir. Yine başka bir takma ad olarak yazına şiirle başlamasından dolayı, seksenlerin başında, yakın çevresinde şair Mahir olarak tanındığından, deyimin giderek ağızda yuvarlanarak, *"şair mair"* ikili biçimine dönüştüğünden söz etmektedir. Bazı yakın arkadaşlarının geceleri yaşamayı sevdiğinden dolayı onu *"vampir"* diye adlandırdıklarını aktarmaktadır. Yazar *"Bir Kent Vampiri"* başlıklı şiirini yazmasında az da olsa bunun bir etkisi olduğunu dile getirmektedir.[91]

1.1.4. Çalışma Hayatı

Öztaş, hayatının büyük bir bölümünde mimar olarak çalışmıştır. Yazar, Suudi Arabistan'da mimar olarak çalışma fırsatı bulmuştur. Kahire gibi şehirlerde bulunmuş, yazarın bir anlamda işi ile ilgili bu yolculuk durumu *Ay Gözetleme Komitesi* gibi öykülerinde kurmaca unsur olarak yer bulmasına olanak sağlamıştır. Yazar *"askerliği bitirip de (bu uzun bir öykü, tümüyle Ankara'da kalmadım, ama sonunda orada bitirdim,) İstanbul'a dönünce, bir şirkette bir süre mimarlık yaptıktan sonra mimar olarak çalışmak üzere Medine'ye gitmiştim"* ve *"sanırım dönüşüm 1984'leri bulmuş olmalı"*[92] diye aktarmaktadır.

Yazar gençliğinde, 70'lerin başında Güney Fransa'da bulunan kimi üzüm bağlarında mevsimlik işçi olarak çalışmış, o dönemler ile ilgili anılarını *Bir Bağ Bozumu Saplantısı* gibi kurgu eserlerinde kimi zaman ana tema kimi zamanda motif olarak, gerçek bağlamından koparark kullanmıştır.

---

89 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 170.
90 *Bana Adını Söyle, a.g.m.*, s. 133.
91 *Bana Adını Söyle, a.g.m.*, s. 134.
92 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 128.

Öztaş, bugün yazarlık mesleğine devam etmekte, oldukça eser az yayımlamaktadır. 1973'te yayımlanan bir şiirinin ardından 79'a kadar dergilerde görünmemiştir. 1987'de *Ay Gözetleme Komitesi* adlı öykü kitabı yayımlandığında, kitapta yer alan öykülerin hiçbiri öncesinde dergilerde yayımlanmamıştır.[93] *Korku Oyunu* 1989, *Soğuma* 1995, *Ruh İkizini Arar* 1997, *Bir Arzuyu Beslemek* 2002, *Koparıldığımız Topraklar* 2009, *Kuralların Saati* 2013 yıllarında yayımlanmıştır.

1.1.5. Yaşadığı Dönem ve Sanat Çevresi

1951 doğumlu olan yazar İstanbul'un en eski yerleşim yerlerinden biri olan Taksim ve çevresinde neredeyse kırk yılı geçkin bir süredir yaşamaktadır. Bu süre zarfında meydana gelen tarihî olaylar yazarın yaşamında ve kurgu eserlerinde oldukça belirleyici olmuştur. Yazar, *Taksim Bir Şenliği Yaşamak* adlı eserinde, bir anlamda kişisel hayatı ile ilgili birçok anısına da yer vermiştir. Çalışmanın bu bölümünde hem onda iz bırakan tarihî olaylar etrafında edindiği anılarına hem de yazarın sanat camiasından tanıştığı edebiyat alanında ünlü yazar ve şairlerle ilgili anılarına yer verilecektir.

Yazar, Pamuk Eczanesi'nin önünde bulunan gazete tezgâhı ile 60'ların sonlarında tanışmıştır:

> *"Genelde geç saatlere kadar burada kalırdım. Uzun yaz günlerinde burada arkadaşlarla söyleşmenin tadına doyulmazdı. Çoğunlukla da kimin hangi gazeteleri alacağı, hangi otobüse yetişeceği bilinirdi."*[94]

70'lerin başlarında gazete satışları ülkenin içinde bulunduğu siyasi duruma göre artış göstermiştir:

> *"Bütün o yılların olaylarını burada, o gazete tezgahında izledik. Kimi gazete alıcıları dayanışma belirten kimi sözler ederlerdi. Sivil polislerden korkulan, özellikle öğrenci olmanın bile gizil suçlu anlamına geldiği*

---

93 İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 14.
94 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 125.

yıllardı o yıllar. Dayanışma olarak algılayacağımız her söz bizi gerçekten de mutlu ederdi."[95]

Yazar, sokağa çıkma yasaklarının olduğu dönemlerde yaşanan birtakım olaylara, *Korku Oyunu* gibi kimi kurmaca eserlerinde kurgusal ve tematik olarak yer vermiştir:

"O zamanlar genç olmak başlı başına sizden kuşkulanılması için yeterliydi ve sizi sarhoş olmak da kurtaramazdı. Bir keresinde bir kız arkadaşımla Çiçek Pasajı'nda içtikten sonra, onu evine bırakmak üzere yola çıktım. Biz daha Taksim Alanı'na varmadan yasak başladı. O zamanlar İstiklal Caddesi şimdiki gibi kalabalık değildi, hele ki Taksim Meydanı."[96]

Öztaş, Tahir Abacı'nın 2009'da Milliyet Sanat'ta yayımlanan *"Gibi Yazmak"* adlı yazısını eserinde alıntılayarak paylaşmıştır:

"Birincisini unuttuğunu sanmam, ikincisini hatırlar mı bilmem, Mahir Öztaş'la Taksim meydanında iki kez karşılaştık. İlki, 1977 yılının ünlü 1 Mayıs'ıydı. Büyük provokasyon başlayıp meydandan taşan kalabalık dalgalandığında, o hengamede ilkin mitinge ayrı gitmiş olan kardeşim Sahir'le, sonra da Mahir'le karşılaştık ve biz üç 'ahir' Dolmabahçe yokuşundan aşağı indik. Polis araçları yoldan insan topluyordu. Mahir ile Sahir'in öğrencisi oldukları Güzel Sanatlar Akademisi'nin arkasında, kıyıda oturup ortalığın yatışmasını bekledik. Otuzdan fazla insanın öldüğünü sonradan, evlerimize ulaştıktan sonra öğrenecektik."[97]

Yazar, 1 Mayıs 1977'de yaşanan olayları, kendi hatırladığı şekliyle de paylaşmış, Kazancı Yokuşu'nun üstünde olup bitenleri ertesi gün gazetelerden öğrenmiştir.[98]

---

95 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 126.
96 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 134.
97 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 86.
98 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 88.

Turgut Uyar, yazarın *Unutulmak Tozları* adlı şiir kitabı için bir tanıtım yazısı yazmıştır:

> *"Tomris Uyar da, 80'lerin ortalarında Lamartine'de oturmuştu. Daha önceleri Levent tarafında bir yerde oturuyorlardı. Arabistan'a gitmeden uğramış, Turgut Uyar'a şiir kitabımı vermiştim. Şimdi bakıyorum da, her yeni kitap yayınlandıktan sonra uzun bir yolculuğa çıkmışım. Sonra dönüşümde, 83 olmalı, Tomris, Turgut Bey'in yazdığı, benim Unutulmak Tozları ile ilgili kısa bir tanıtım yazısı olduğunu söylemiş, Elele Dergisi'nin o sayısını bulup bana vermişti."*[99]

Tomris Uyar ve Füsun Akatlı *Ay Gözetleme Komitesi* adlı öykü kitabı için inceleme yazısı yazmışlardır,

> *"Lamartine'e taşınmaları beni sevindirmişti, yine de çok sık uğrayamadım, ama uğradığım zamanlar hep hoş anılarla ayrıldım. Selçuk Baran'la da o evde tanışmıştım, bir öğleden sonrası. Çok sonraları, 87'de, Uzak Doğu'ya yaptığım bir yolculuktan dönüşümde Tomris'i evinde ziyarete gitmiştim. Füsun Akatlı'yla da o gün, orada tanışmıştım. Tomris, benim Ay Gözetleme Komitesi için ikisinin de, birer yazı yazdıklarını söylemişti. Gerçekten de, Tomris, Yeni Gündem'de güzel bir yazı yazmıştı. Sonraları Füsun Akatlı'nın Gergedan'da yayınlanan yazısı, Ay Gözetleme Komitesi'nin tanınmasına yol açacaktı."*[100]

Yazar Tomris Uyar ile Taksim Meydanı'nda karşılaşmalarını eserinde şu sözler ile aktarmaktadır:

> *"İşte o gecelerden birinde, uzun bir yürüyüşün sanırım sonunda, hızımı alamamış, Taksim Meydanı'nda öyle dönüp duruyordum. Sessiz, dingin bir gece. Çok geç değildi benim için. Tam sular idaresinin oralarda, Tomris'le bir arkadaşına rastladım. Tomris'e, yakınır gibi, içemediğimi söylediğimde, 'sen de kahve içersin' deyip beni evine çağırmıştı. Günün*

---

99 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 97.
100 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 97-98.

ilk ışıklarına dek konuşmuştuk, kahve uykumu kaçırmıştı iyice, sanırım onlar içiyorlardı, doğrusu anımsamıyorum."[101]

Yazarın geçmişinde, Ömer Belik'in evinin çatı katında önemli tartışmalar yapılmış, müzikler dinlenmiştir:

"Saygın toplumbilimci Mübeccel Kıray, Ömer'in halasıydı, Yaşar Kemal de aile dostları. Nazım Hikmet'in kendi sesinden okuduğu şiirleri, Ruhi Su'nun türkülerini hep o günlerde dinledik. Özellikle Nazım'ın şiirleri, o zamanlar, öyle her yerde bulunan şeyler değildi."[102]

Bu toplantılara birçok insan katılmıştır:

"Refik Algan ve Haşim Müftüoğlu, kolejden arkadaşımızdı. Haşim henüz Çatış adını kullanmıyordu, daha şiire bile başlamamıştı, tek tutkusu satrançtı. Sonra Aykut Köksal, benim Akademi'den sınıf arkadaşım. Gemi fakültesinden Ömer'in arkadaşı Ümit Tohumcu. Zeynep Sayın, Ömer'le kardeşi Murat'ın çocukluk arkadaşıydı. Daha sonraları Zeynep'in babasıyla babamın hukuk fakültesinden sınıf arkadaşı olduklarını babamdan öğrenecektim. Akademiden başka arkadaşlar da gelirdi."[103]

1975 yılında Ömer doktora çalışmaları için Londra'ya gittikten sonra kardeşi Murat Belik'in Ömer'in odasına yerleşmesi ile sohbet toplantıları daha da genişleyerek sürmüştür. *"Refik neredeyse düzenli geliyordu, Lale Müldür katıldı aramıza, sonra Selim İleri, Faruk Şüyun, Ahmet Tulgar, Haluk İnci."*[104] Kazancı Yokuşu ve çevresinde oturması, Öztaş'ın birçok insanı tanımasına da vesile olmuştur. Yazar, *"çevrede oturan sayısız arkadaşım oldu. Hepsinden söz etmeye, yer ve zaman yetmez"*[105] diyecektir.

---

101 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 98.
102 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 135.
103 Gös. yer.
104 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 135-136.
105 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 167-168.

1987'de Faruk Şüyun, Güneş Gazetesi'nde *"3M: Mazbut-Maceracı-Mahir"* olarak bir yazı yayınlamış[106], bu deyim sonrasında Cengiz Öndersever'in Cumhuriyet Kitap için Öztaş ile yapmış olduğu bir söyleşide kullanılmış, Metin Celal de, *"Aids'e Şans Tanıma"* başlıklı şiirini *"Mazbut Maceracı Mahir'e"* ithaf etmiştir.[107]

Yazar *Soğuma* romanının tanıtım çekimlerinin Kemancı adlı barda yapıldığını aktarmakta, 95'lerde Piraye Şengel'in TRT'ye *"Ondan Sonra"* adında bir program çektiği zamanlarda, kısa film tadında bir tanıtım çekimi gerçekleştirdiklerinden bahsetmektedir.[108]

Geçmişte Çiçek Bar'da İsmet Ay ile tanıştıkları bir anısına değinmektedir. Öztaş'ın babasının çocukluk arkadaşıdır:

> *"Hiç unutmuyorum, Çiçek Bar'a gittiğimde, İsmet Ay ayakta konuştuğu topluluktan ayrılıp yanıma geldi. Yazdığımı biliyordu ve anılarının yazılmasını istiyordu. Üstelik de sağlığında bu anıların yayınlanabileceği konusunda çekinceleri vardı. Ben de, o tür bir kitabı yazamayacağımı, bir kurgucu olduğumu söyledim. İkimiz de Şile'den tanıdığımız için Demirtaş Ceyhun'u önerdim. Meğer ona sormuş, Demirtaş Ağabey de beni önermiş. Neyse, İsmet Ay, o heyecanla bana, sanki bir film ya da düş anlatır gibi, bir çocukluk anısını anlattı."*[109]

Yazar, aynı eserinde Attila İlhan ile olan bir anısını aktarmaktadır:

> *"Attila İlhan, yetmişlerin başında, Yapı Endüstri Merkezi'nde bir konuşma yapıyor, bizim okulda boykot var, konuşmanın sonuna ancak yetiştim. Köy Enstitüsü çıkışlılar, o zamanlar düşmandı İlhan'a, uğultu gürültü. Halkbilimci Tahir Alangu, Boğaziçi'nde hocaydı o zamanlar, gidip tanışmıştım, ama bu başka bir öykü. Demirtaş Ceyhun, aile dostumuzdu, beni de Atila İlhan'ı götürecekleri yemeğe çağırdı. Arnavutköy'de Kaptan*

---

106 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 171-172.
107 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 172.
108 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 181-182.
109 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 184.

Lokantası, beni yanına oturttular İlhan'ın. Bir ara konu okula geldi, ben bırakmayı falan düşünüyorum, İlhan hiç tavsiye etmem, dedi, kendisinin okulu bırakmasıyla ilgili anılarını paylaştı."[110]

Öztaş, 2000 yılında birçok edebiyatçının da içinde bulunduğu tren yolculuğu ile Malbork'dan Kaliningrad'a giderken Jacques Jouet'in[111] bir süre sonra yayımlanan şiir kitabında yer alan bir şiirine üç kelime ile konuk olmuştur. Öztaş, 1988 yılında Adalet Ağaoğlu'nun yazmış olduğu bir tiyatro oyununa[112], Ağaoğlu'nun talebi ile yazmış olduğu kimi dizelerle katkıda bulunmuştur.[113]

110 İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.,* s. 10.
111 Bahsedilen şiir Jacques Jouet'in *Poemes avec Pattenaires* adlı eserinde yer almaktadır.
112 Adalet Ağaoğlu, *Çok Uzak-Fazla Yakın*, İletişim Yayınları, İstanbul 1991.
113 Mahir Öztaş, "Yazınsal Metne Konuk Olmak", *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi*, Sayı 192, İstanbul 2017, s. 101-102.

2. BÖLÜM

2.1. ESERLERİ

Sanat hayatına şiir yazarak başlayan yazarın iki şiir kitabı bulunmaktadır. Üç adet öykü ve üç adet roman türlerinde eseri bulunan Öztaş'ın, Türk kültür tarihi açısından değerlendirilecek deneme tarzında bir eseri daha bulunmaktadır.

2.1.1. Unutulmak Tozları

Unutulmak Tozları, yazarın ilk şiir kitabı ve yazarın yayımlanan ilk eseridir. Eserin ilk baskısı 1983 yılında, Yaşantı Sanat Kitapları adlı yayınevinde basılmıştır. Altmış üç sayfadan oluşan eserde yirmi yedi adet şiir bulunmaktadır. *Unutulmak Tozları* adlı eser, 2013 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanan *Kuralların Saati-Unutulmak Tozları* adlı eserde yeni basımı ile yer almıştır.

1983 yılında yayımlanan eserin, ilk baskısının ardından Turgut Uyar eser hakkında inceleme ve değerlendirmelerde bulunmuş, usta şair tarafından Mahir Öztaş'ın eseri *"somut ögelerle çok başarılı imgeler kurması"* açısından başarılı bulunmuştur. Uyar'ın yapmış olduğu bu değerlendirme, eserin yeni basımında, arka kapak yazısı olarak kullanılmıştır.

Eser, yazar tarafından babasına ithaf edilmiş, *"sevgili babama"* şeklinde ifade edilmiştir.

2.1.2. Kuralların Saati-Unutulmak Tozları

Öztaş'ın ikinci şiir kitabıdır. İlk basımı 2013 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından gerçekleştirilmiştir. Yazarın yayımlanan ilk şiir kitabı da bu yeni esere dahil edilmiştir. *Kuralların Saati* adlı kısımda on yeni şiir yer alırken, *Unutulmak Tozları* adlı kısımda yirmi yedi şiir yer almaktadır. Eser toplamda doksan dokuz sayfadan oluşmaktadır.

Kitabın editörlüğünü Murat Yalçın yaparken, kapak tasarımını Nahide Dikel yapmıştır. Eserin ön kapağında Doğan Kemancı'nın çekmiş olduğu, yazarın bir resmi

yer alırken, arka kapağında Turgut Uyar'ın 1984 yılında Unutulmak Tozları için yapmış olduğu değerlendirme yer almaktadır.

2.1.3. Ay Gözetleme Komitesi

Yazarın yayımlanan ilk öykü kitabıdır. Kitabın ilk basımı 1987 yılında Çizgi Yayıncılık tarafından yapılmıştır. Öykü kitabında sırası ile *Balkonda*, *Ay Gözetleme Komitesi*, *Bütün Saatlerde Gün Batımı*, *Geçen Yaz Hüzünle*, *La Machine Infernal* ve *Yolun Vahşi Kıyısı* adlarında toplamda altı öykü bulunmaktadır. Eser yüz kırk dokuz sayfadan oluşmaktadır. Füsun Akatlı[114] ve Tomris Uyar, yazmış oldukları inceleme ve tanıtım yazıları ile eserin tanınmasına katkı sağlamışlardır.

Ay Gözetleme Komitesi, 1988 yılında Sait Faik Hikâye Armağanı ödülünü kazanmıştır.

Ay Gözetleme Komitesi'nin, Yapı Kredi Yayınları tarafından 1999 yılında yeni bir basımı daha yapılmıştır. Kitabın editörü Ayfer Tunç'tur. Kapak resmi Sevinç Altan'a aittir. Eserin genel tasarımını Faruk Ulay, kapak tasarımını Nahide Dikel yapmıştır. 1987 yılı basımında yer alan öyküler aynı sıralama ile eserde yer bulurken, eser yüz kırk bir sayfadan oluşmaktadır.

2.1.4. Korku Oyunu

Korku Oyunu yazarın ikinci öykü kitabıdır. Eserin ilk basımı 1989 yılında AFA Yayıncılık tarafından gerçekleştirilmiştir. Eserin içinde sırası ile *Sessizlik Kuleleri*, *Öyküye Açılan Kapı*, *Gizli Ağlarında*, *Bir Bağ Bozumu Saplantısı*, *Öteki Kadın*, *Yolun Sonu Katmandu*, *Korku Oyunu*, *Yitik Tutkular Adası*, *Daha Vakit Varken*, *Bağışlanmış Olanın Cenneti* adlarında, toplamda on adet öykü yer almaktadır. Eser yüz otuz iki sayfadan oluşmaktadır.

Eserin, 1998 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından tekrar bir ilk basımı yayımlanmıştır. Kapak tasarımı Faruk Ulay ve Nahide Dikel'e aittir. Bu yeni basımda öyküler aynı sıralama ile yer almakta, eser yüz yirmi dokuz sayfadan oluşmaktadır.

---

[114] Füsun Akatlı, *Öykülerde Dünyalar: Eleştiri Yazıları*, 1. Basım, Boyut Yayıncılık, İstanbul 1998.

Eserin içinde yer alan *Öteki Kadın* adlı öykü 1988 yılında Playboy Dergisi'nin düzenlediği hikâye yarışmasında birincilik ödülü kazanmıştır.

Korku Oyunu, 1989-90 yılı Yunus Nadi Öykü Kitabı ikincilik ödülünü kazanmıştır.

Kitap "Annem'e" ithafı ile yazarın annesine adanmıştır.

2.1.5. Soğuma

Soğuma adlı eser, yazarın ilk romanıdır. Yapı Kredi Yayınları tarafından ilk basımı 1995 yılında yapılmıştır. Roman roma rakamları ile gösterilen beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci, ikinci ve üçüncü bölümler yan başlıklarla, ikinci ve dördüncü bölümler kendi içlerinde sayılarla ayrılmıştır. Eser, üç yüz seksen dokuz sayfadan oluşmaktadır. Yayına hazırlayan Çetin Şan, tasarım Mehmet Ulusel, ofset hazırlık Arzu Çakan ve yayın koordinatörü Aslıhan Dinç'tir.

Eser, 1996 Yunus Nadi Roman Ödülü'nü kazanmıştır.

2.1.6. Ruh İkizini Arar

Mahir Öztaş'ın üçüncü öykü kitabıdır. Yapı Kredi Yayınları tarafından ilk baskısı 1997 yılında yapılmıştır. İki basımı yapılan eser, yüz seksen iki sayfadan meydana gelmektedir. Kitap editörü Şebnem Sunar'dır. Genel tasarım Faruk Ulay'a, kapak tasarımı Nahide Dikel'e aittir. Eser sırası ile *Düşlerle Gelen*, *Adlar ve Görüntüler*, *Zorbaya Saygı* adlı birbirinden bağımsız üç öykü ile başlamıştır. *Kedili İki Öykü* büyük başlığı altında *Ölçülü Dostluklar, Uzak Çağrışımlar* ve *Saplantı* adında birbirine bağlı öyküler yer almaktadır. *Yitik Ruhlar Üçlemesi* büyük başlığının altında *Ruh İkizini Arar*, *Sahte Baron ya da Ruhun Yanılışları* ve *Ruhun Karanlık Yanları* adlı birbirine bağlı üç öykü yer almaktadır.

2.1.7. Bir Arzuyu Beslemek

Öztaş'ın ikinci romanıdır. Yapı Kredi Yayınları tarafından ilk baskısı 2002 yılında yapılmıştır. Kitap editörü Cem Akaş'tır. Düzelti Fatih Güllüoğlu'na, kapak tasarımı Nahide Dikel'e ve kapak resmi Sevinç Altan'a aittir. Eser üç baskı yapmış,

iki yüz seksen üç sayfadan oluşmaktadır. Ufak bir giriş kısmından sonra toplamda yedi ana bölümden meydana gelmektedir.

2.1.8. Koparıldığımız Topraklar

Mahir Öztaş'ın yazmış olduğu üçüncü romandır. Birinci basımı 2009 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından yapılmıştır. Kitap editörü Murat Yalçın'dır. Düzelti Fulya Tükel'e, kapak tasarımı Nahide Dikel'e ve kitap resmi Sevinç Altan'a aittir. Dört ana bölümden oluşan eserin, her bölümü de kendi içinde ayrılan bölümlerden meydana gelmektedir. Birinci bölüm altı bölüme, ikinci bölüm dokuz bölüme, üçüncü bölüm sekiz bölüme ve dördüncü bölüm altı bölüme ayrılmıştır. Kitap üç yüz seksen sekiz sayfadan oluşmaktadır.

2.1.9. Taksim Bir Şenliği Yaşamak

Mahir Öztaş'ın, *Taksim Bir Şenliği Yaşamak* adlı eseri Heyamola Yayınları tarafından 2010 yılında yayımlanmıştır. İstanbul'un 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti olması dolayısı ile seksen semtin, seksen edebiyatçı-yazar tarafından anlatılması sağlanmıştır. Bu proje, Öztaş'ın yazmış olduğu *Taksim Bir Şenliği Yaşamak* adlı deneme, kültür tarihine hizmet edecek seksen eserden biri kapsamındadır. Eser birçok kısa yan başlıktan oluşmaktadır. Yazarın akademik çalışmaları, kendi özgeçmişi ve anılarının yanı sıra sanatçı duyarlılığını da yansıtabildiği bir eser olarak dikkat çekmektedir. Eser yüz seksen sekiz sayfadan oluşmaktadır.

3. BÖLÜM

3.1. SANAT ESERLERİNİN TAHLİLİ

3.1.1. Şiirlerinin Tahlili

Yazarın yazmış olduğu iki şiir kitabı da biçim ve içerik olarak birbirlerini tamamlamakta, şiir türündeki bu eserler yazarın yazmış olduğu öykü ve roman türünde eserlerini de içerik ve tema açısından desteklemektedir. Yazarın tüm şiirleri serbest ölçü ve serbest uyak özellikleri göstermektedir. Yazar şiirlerini, yazım kuralları ve noktalama işaretleri içine hapsetmemeye özen göstermektedir. Yazar şiirlerinde bellek, zaman gibi evrensel kavramların yanı sıra ölüm ve ölümsüzlük gibi zıtlıklara odaklanmaktadır. Yazarın ilk şiirlerinin kendi has umut ve başkaldırı duygusuna sahip olduğunu söylemek gerekmektedir. Yazar nerdeyse tüm şiirlerinde sabit olmayan, değişken ve akışkan kimi izleklerin peşindedir.

3.1.1.1. Unutulmak Tozları

Gezginin Ayrılış Şiiri (1983): Şair ayrıldığı kişinin ona nerden dönerse dönsün, hiçbir şeyi aynı bulamayacağını söylediğini anımsamaktadır. Şiirin içinde sürekli tekrarlanan bu bakış açısı, yazarın belleğinde sürekli, tekrar eden bir anımsayışa benzemektedir. Sürekli tekrar eden duygu durumları Öztaş'ın kurmacalarında da üzerinde durduğu, üslup özelliklerinden birini yansıtmaktadır.

Hiyerarşi Günleri (1983): Şair artık geçmişte kalan günler hakkında düşünmektedir. Buna rağmen yazar sırtüstü uzanıp ağzında yaprakla mavi gökyüzüne bakmaktadır, *"kimi geceler sanki bir ağaçtım"* diye düşünürken kültür ve doğa çatışması şairin birçok eserinde işlediği bir tema olarak bu şiirde de varlık göstermektedir. Hiyerarşi yalnızlıktır diyen şair, kurgularında olduğu gibi temelde modernizmin ortaya çıkardığı kavramlara eleştirel yaklaşmayı denemektedir.

Unutulmak Tozları (1982): Ölüm ve gece birbirine benzerken, yazar geceden ve ölümden kaçmaktadır. Lev Davidoviç'in, Makhno'nun ölümünü istemiş, şair onun Odesa'dan yaptığı yolculuğuna değinmiştir, o da zamandan ve ölümden kaçamamıştır. Ya da herhangi bir kadın için de aynı kural geçerlidir.

Kozmik Yaz Akşamı (1981): Şair çok sıcak bir yaz akşamında, yağmur başlayana kadar, kan ter içinde hem ölmek istemekte hem de ölüm korkusu üzerine düşünmektedir. Ölüm karşısında bütün canlılar aynı ve eşit gözükmektedir.

Bu Suskunluk Kötü (1980): İki sevgilinin ölü yıldızlara benzeyen imgelemleri ile şiir paylaşımsız bir ilişkiyi anlatmaktadır.

Son Söz Söylendi (1980): Şiir ölüm karşısında kabullenişe odaklanmaktadır. Şair, kimse sahiplenmez ve kimse okumaz dediğine göre, bu şiirinde yalnızlığa ve kimsenin önemsemediği insani ilişkilere dikkat çekmekte ve o ilişkiler üzerine düşünmektedir.

Bu Gece (1980): Yanında kalmasını çok istediği kişiye kalması gerektiğini anlatmaktadır. Şair kişiye içinde bulunduğu o anın, o gecenin kıymetini düşündürmektedir.

Bir de Zeynep Var (1980): Yanlış giden insan ilişkilerine değinmekte, bunların yanında bir de Zeynep adlı kişiye fazlaca anlam yüklemektedir. Sürekli sustukları anlar ve paylaştıkları bir ilişkileri vardır.

Ölü Deniz (1979): Sözcüklerin zamanı durduğuna dikkat çekmektedir. Yazma edimi üzerine düşünen şair, zaman akıp giderken, sözcüklerin kaskatı bir evren yaratması ile karşıtlık yaratmaktadır.

Özgürlüğü Yaşamak Üzerine (1979): En büyük sorunu yalnızlık olan bir serüvenciye, dünyanın yoksulluklarla dolu bir yer olduğunu anlatmaktadır. Bu yoksulluklar, yoksunluklar insanlık tarihi boyunca yinelenerek yaşamaya devam etmektedir.

Phon Phen'in Savunması (1979): Şiir olumsuzluklara rağmen, doğanın ve doğanın bir parçası olan insanın güçlü var olma isteği ile bu direncine odaklanmaktadır. Olumsuzluklara karşı başkaldırı üzerine düşünmektedir.

Bozguncunun Gece Düşünceleri (1978): Şehir uyanmadan doğa ile baş başa kalan insan, şehir uyandıktan sonra şehre karışmaya hazırlanmaktadır. Gece ve gündüz arasında tezat yaratılmış, olumsuzluklara rağmen yeni bir gün umut edilmiştir.

Geniş Yaprakların Gölgelediği Yoldan (1975): Hayatın tüm olumsuzluklarına rağmen sadece dünyanın batısı için değil, doğusu için de ümit vardır. Ümit dolu bir şiirdir.

Yaşamın Ölü Kıyısında (1974): Yaşamın ölü kıyısı yaşam sevincinin azaldığı bir mekândır. Yaşamında bulunan onca adaletsizliğine rağmen yaşamın ölü kıyısına henüz gelmediğini düşünmektedir.

Öfke Günlüğü (1974): Nereye giderse gitsin kendini ve yalnızlığını da yanına aldığını düşünmektedir. Şiirde masal ejderhası, kılıçlar ve ay ışığı gibi romantik betimlemeler yer almaktadır. Kendinden kaçan şair, toprağın dört bir yanına kök salmak istemektedir.

Türkü (1974): Madrid'te yaşanılan eylem dolu günler hakkında yazılan şiir de, şair o günleri özlemle anmaktadır. Şair *"yapabiliriz"*, *"katılabiliriz"* gibi kelimelerle birlik olmanın ihtiyacına dikkat çekmektedir.

Öfkenin Ağır Topları (1974): Şair *"ne yaptın bu kadar korkunç"*[115] derken bir kişiden ziyade tüm insanlığa seslenmektedir. İnsanın içinde bulunan yıkıcı öfke her yere onunla beraber gelmektedir.

Değişim Üzerine Düşünceler (1974): Yalnız bir adamın günlük olağan işlerle kendini avutamamasına odaklanmaktadır. İçinde bulunduğu anın yarattığı duygular ve kişinin çaresizliğini konu edinmektedir. Şiir özellikle doğanın insanın küçük dertlerinden habersiz kendini yenileyerek var olmasına odaklanmaktadır. Bu durum şair ile tezat oluşturmaktadır.

---

[115] Mahir Öztaş, *Kuralların Saati-Unutulmak Tozları*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013, s. 78.

Başıbozuk Şiir (1974): Şiir, *"gizli sevinç"* tamlaması ile başlayıp yine gizli sevinç tamlaması ile son bulmaktadır. Aşk duygusu, yaşama sevinci duymasına, ufak ayrıntılara odaklanmasına neden olmaktadır.

Uzun Günün Sonunda (1973): Şair, romantik, yalnız bir duyum yaratmaktadır. Öztaş anlatılarında gece kavramının üzerine kimi zaman karamsar bir anlam yüklenmektedir. Gece de yakılan ateş metafor oluşturmaktadır.

Başıboş Bir Günün Şiiri (1973): Şair *"masa deniz sandalye üçgeninde"* ve "*tutsak telsiz televizyon dosyalar"* ile bir günü dimdik geçirişini aktarmaktadır. Şairin tüm olumsuzluklara karşın başkaldıran yanı ortaya konmuştur.

Uzak Deniz Rıhtımları (1973): Geçmişten bugüne uzanan yıkıcı zaman zarfını gemiler imgesi ile betimlemektedir. Şairin içinde bulunduğu ruhsal durum yolculuk motifi ile pekişmektedir.

Gün Batımı Fırtına (1973): Şair siyasi buhranları şiirinde sembolize ederken, fırtınalı, yıldırımlı, kirli bulutlar dağılmış, artık güzel aydınlık gökyüzü gözükmüştür.

Sarnıç (1972): Doğaya can veren yağan yağmur, sarnıcı nasıl doldurursa başkaldıran insanlar da öyle betimlenmektedir. Ümit sarnıca dolan su gibi insanların içine dolmaktadır.

İsimsiz Denizler (1972): Şair gecenin sessizliğinde anıları ile baş başa kalmakta, bu durumda şiir de karanlık ve yalnızlık gibi imgelerle tekinsiz durumlar yaratılmaktadır. İsimsiz olmak olumsuz bir duyum yaratırken, *"sözcükler gün ışığında, ateş böcekleri"*[116] olarak tanımlanmaktadır. Sandalın, küreklerin yosunlarından arınıyor olması sonunda, olumlu bir bakış açısı sunmaktadır.

Sorunlarımızın Birikmesi Deniz Feneri ve Gemi Üzerine (1972): Kendi düşünceleri ile yalnız kaldığında, kentten hoşnutsuz doğaya yönelmeye çalışmaktadır.

---

[116] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 95.

Akıp giden hayatın huzursuzluğunu hissederken, anlatmaya nereden ve nasıl başlaması gerektiğini bilememektedir.

Bu Şiir Senin İçin (1971): Rilke, Baudelaire ve Van Gogh gibi sanatçıların eser yaratmalarının özünde yer eden hislerle sanat yapılmaktadır. Eser yaratmanın zor bir iş olduğundan bahsetmektedir. Sanatçılara sanat yaptıran duygu her ne ise şaire de bu duyguyu yaşatan kişi adına bu şiir yazılmıştır.

3.1.1.2. Kuralların Saati

Kuralların Saati adlı eserde bulunan on adet şiir, serbest ölçü ve serbest uyak gibi biçimsel özelliklerden meydana gelmektedir. Şairin önceki eseri olan *Unutulmak Tozları*'nda, temel aldığı tema ve konulara *Kuralların Saati* adlı eserde de yoğunlaşmaya devam ettiği görülmektedir. Bu eserde yazarın bir önceki eserine nazaran daha karamsar bir bakış açısına sahip olduğunu söylemek mümkündür. Eserin içinde yer alan on şiirde anlamaya, hissetmeye ve söyleyişe odaklanmaktadır. Özel yer, şahıs ve olay isimleri dışında büyük harf kullanılmamış, hiçbir noktalama işaretine yer verilmemiştir.

Çöl (1988): Öztaş'ın, özel hayatında Suudi Arabistan'da bulunuşu şiirlerine ve anlatılarına çeşitli yönlerden etki etmiştir. Dolayısı ile çöl, şiirlerinde ve kurmaca eserlerinde yokluk, yoksunluk, yalnızlık ve hiçlik gibi huzursuz edici duyguları çağrıştırmaktadır. Şair çöl ile zaman, tanrı ve ayna arasında benzerlik kurmaktadır. Arkadaşı Mr. İkbal'den bahsederken, kendisi ve diğer insanlar arasında karşıtlık yaratmaktadır. Şair İndus ve Nil nehirlerine karşı çöl kavramı ile karşıtlık yaratmaya çalışmaktadır. Çöl ve her yeri kaplayan kum metafor olarak yazarın içinde bulunduğu duygu durumunu yansıtmaktadır.

Felaketler Tarihi (1987): Geçmiş zamanın özlemini içinde barındıran bir şiirdir. Zamanın akışı insanı ölüme yaklaştırırken, insan geçmiş günleri daha güzel

anımsama eğilimdedir. Şiirin son dizesinin *"yüzünün çığlığı felaketler tarihi"*[117] oluşu ile şairin geçmişi güzel anımsamadığı düşünülmektedir.

Yaklaşıyor Garibaldi (1990): Öztaş, yakın dönem tarihi gelişmeler üzerinde düşünmeyi seven bir yazar olarak, bu tarihi gelişmeleri şair duyarlılığı ile anlatmayı başarabilmektedir. Garibaldi hakkında yazdığı şiirde ona özel motiflere yer vermiştir. Şiir tüm bunları romantik bir bakış açısı ile sunmaktadır; *"tanrıların korosu"*[118], *"ateşi çal yetiştir bana"*[119], *"nasıl bekler Juliet tarla kuşunun ötüşünü"*[120]. Şair Garibaldi'nin ölümsüz anını ve ölümsüz kısa anlarını kimi betimlemeler ile yansıtmaktadır.

Kuralların Saati (1989): Kuralların saati ölüm karşısında elinden hiçbir şey gelmeyen insanın kaygılarını anlatmaktadır. Şair zamanı akıp giden bir kavram olarak ele alırken, inançsız bir insanın kuşku ve kargaşasını yansıtmaktadır.

Bir Kent Vampiri (1995): Şiir uyumsuz bir insanı anlatmaktadır. Toplumun büyük çoğunluğunun uyduğu normların dışında yaşayan bir insanın yaşamını aktarmaktadır. Diğer insanlar tarafından anlaşılamayan, kendini avutacak bir şeyler bulmaya çalışan, sorgulayan insan adeta bir vampire dönüşüp yalnız insanlara musallat olmaktadır.

Kâğıt Gemi (1995): İlişkiden, onca yaşanmışlıktan sonra insanın belleğinde geriye kalanların zaman karşısında kâğıttan bir gemi kadar narin, hemen eriyip gidecek kadar dayanıksız oluşunu irdelemektedir.

Günler Geçiyor (2010): Şiir sadece susan, iletişim kuramayan, susmanın öğretildiği, etrafında haraketli ve devinimli bir çevre olmasına rağmen eylemsizleştirilen bir insana dikkat çekmektedir.

Kokain Kız (2010): Şiir, şairin sadece bir akşamüstü başına gelen, anlık ve bir sefer karşılaştığı kişiyi kendi yalnızlığı ile özdeşleştirerek ifade etmektedir.

---

117 Mahir Öztaş, *Kuralların Saati-Unutulmak Tozları*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013, s. 17.
118 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 18.
119 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 20.
120 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 22.

Bir Denize Çekilmek (2009): Şair, *"şölenlerin aranan kişisi"* olarak, kaygılarından, kuruntularından kurtulabilmek adına yolculuklara çıkmıştır. Şair, kendini doğaya dönerek, güneyde herkesten uzakta bulmaya karar verişini anlatmaktadır.

Kıyısında (2011): Şair çok uzun bir zaman önce sevgilisinden ayrılmış olmasına rağmen unutamadığı ilişkisi ile hayatı ve hayat karşısında deneyimsizliğini sorgulamaktadır. Şair, kendini zamanın gizini çözmeye çalışan birisi olarak betimlemektedir. Buna rağmen ilişki konusunda çözümsüz duygulara sahip olması, ortaya koymaya çalıştığı karşıtlığı tam anlamı ile yansıtmaktadır.

3.1.2. Hikâyelerinin Tahlili

3.1.2.1. Ay Gözetleme Komitesi

Balkonda[121]

Mahir Öztaş'ın birçok eserinde olduğu gibi olay birinci tekil kişi tarafından aktarılmaktadır. Anlatı, anlatıcıya tuhaf bir şekilde uzun gelen sıkıcı, sıcak bir Haziran gününde başlamaktadır. Hikâyenin anlatıcısı, Hukuk Profesörü T.'nin kimi öykü ve romanları tahlil etmesine yardımcı olacak olan bir kişidir. Bu iki kişinin anlatıdaki amacı *"Arzunun Ulaştığı Bitimsiz Yol"* adlı, yeni çıkmış olan bir romanı incelemektir. Anlatıcı, adı geçen romanın gizemli yazarının, bu eseri yazmasından dolayı birkaç ay tutuklu kaldığı söylentisi ve buna benzer birtakım nedenlerden dolayı romanı inceleyecek olan Profesör T.'nin adının açık bir şekilde anlatıda verilmediğini aktarmaktadır. Yazarın yapmış olduğu bu açıklama anlatının gerçeklik algısını yükseltmektedir. Anlatıcı, Profesör T.'ye onun tartışmalı kimi kitaplara bilirkişilik yapmış olmasından dolayı, yardımcı olmaktadır.

Profesör T.'nin evinin denize bakan bir balkonu vardır. Öykü adını da bu balkondan almaktadır. Anlatı bu mekânda başlayıp, yine bu mekânda bitmektedir. Anlatıcı, Profesör T.'nin ansızın gelen bir telefon görüşmesinden dolayı, kaygılandığını gözlemlemiş, bir taraftan bu gizemli telefon görüşmesi de anlatıya

---

121 Mahir Öztaş, Ay Gözetleme Komitesi, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, s. 7-20.

hareket kazandırmıştır. Anlatıcı tarafından Profesör T.'nin heyecanlanmayan bir kişilik yapısının olduğunun altı özellikle çizilmeye çalışılmaktadır. Mahir Öztaş, eserlerinde yarattığı gizem unsurunu bu öyküde de olduğu gibi kişilerin kişilikleri ve dolayısı ile bu kişilerin olaylara verdikleri olağandışı tepkilerle yansıtmaya çalışmaktadır.

Profesör T.'nin masasının üzeri sahaflardan alınmış müzik sanatı ile ilgili eski kitaplarla doludur. Anlatıcı, kendisinin müzik ile hiç ilgilenmediğinden bahsederken, balkonda yaşanılan iletişimsizlik ve sessizlikten dolayı müzik kitabı ile ilgilenmek durumunda kalmıştır. O sırada kitabın arasında gazetelerden kesilerek elde edilmiş kimi fotoğrafların bulunduğunu fark etmiştir. *"Bunlardan biri yabancı bir gazeteden kesilmişti, güzel bir kadını köylü kostümleriyle bir oyun dekorunun önünde gösteriyordu."*[122] Müzikle ilgilenmeyen Profesör T.'nin müzik kitabının içinde bu resimleri saklaması gizemli bir atmosfer yaratmaktadır. Bu resimlerin kitapta bulunuş amacını merak ederken, anlatıcıya içinde bulunduğu atmosfer, mekân, zaman sıkıntı ve kaygı vermeye başlamıştır. Anlatıcının bu durumu, Profesör T.'nin dikkatini çekmiş, kendini açıklama yapmak zorunda hissetmiştir, *"titrek ama giderek daha kararlı bir sesle anlatmaya başladı"*[123] diyerek Profesör T. de olan duygu değişiminin altını çizmektedir. Anlatının bu bölümünde Profesör T, incelediği roman hakkında bilgiler vermeye başlamış, bu romanın birbiri ile bağlantısız gibi görünen üç bölümden oluştuğunu, karşılıksız bir sevgiyi anlattığına dikkat çekmiştir. Adı geçen romanda aşklar ve cinayetler çözümsüz kalmış, gerçekleşen cinayetlerde *"tanrısal bir adalet duygusuyla"* işlenmiştir.[124] Profesör T.'nin incelediği bu roman birinci tekil kişi kalıbı ile yazılmış, üstelik romanın anlatıcısı, yaşamında hangi yolu seçerse seçsin hep aynı sonuç ile karşılaşmış, bunun yanında öldürülmek zorunda kalınan kurban da her durumda hep aynı kişi olmak durumunda kalmıştır. Bahsi geçen romanda kurban ortadan kaldırılmıştır. Öyleyse Profesör T.'nin incelediği bu romanda tıpkı, *Balkond*a anlatısı gibi gizem duygusunu ön planda tutan bir anlatıdır. Profesör T.'ye göre, incelediği bu romanda bulunan bu gizemli yan, *"ilkel büyü"* durumdan

---

122 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 7-8.
123 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s.8.
124 Gös. yer.

kaynaklanmaktadır. *"Şu ilkel büyüleri bilirsin, hani kurbanın modeline uygulanan işkencelerin -ufak bez bebeklere iğne batırmak gibi- gerçek yaşamda bir karşılığı olacağına inanılır, işte onun gibi bir şey."*[125] Bilimin nesneler dünyasında bulunan bütün büyü, gizem ve hayal gücünü ortadan kaldırması üzerine inanış, gelenek ve eski inançların geriye dönüşü Öztaş tarafından gizem arttırıcı öge olarak kullanılmaktadır. Romanın yazarı ise yaptığının büyüden ziyade tasarım olduğunun anlatını çizmektedir.

Akşama doğru aynı mekânda, balkonda Profesör T., kitabın içinden bir bölüm açıp, anlatıcıya önceden kırmızı kalemle işaretlediği yeri göstererek okuması için vermiştir. Öykü bu noktadan sonra, başka bir kitaptan tırnak içerisinde aktarılan, kurmaca uzunca bir bölümle devam etmektedir. Bu noktaya kadar olan bölüm, bu anlatının üstkurmaca unsurunu oluşturmaktadır. Artık anlatıcı Profesör T.'nin altını kırmızı kalemle çizdiği yerleri, onun incelediği, gizemli yazara ait olan romandan okuyarak aktaracaktır. Anlatı içinde yer alan ikinci bir metin denilebilecek, gizemli romanın içinden alıntılanan bölümde, anlatı Laura Del Sol[126] adlı sanatçının hayatında başına gelen intihar olayını anlatmak isteyen bir anlatıcı tarafından aktarılmaktadır. Bu yeni anlatıcı daha önce de Laura Del Sol hakkında bir öykü yazdığından bahsederken, yazdığı öykünün amacının Laura'yı hiç unutulmayacaklar arasına katmak olduğundan söz etmektedir. İtalyan Verismo'sunun[127] ne olduğundan bahsederken, yazar dikkatli okuyucular için de ipucu vermektedir. Bu kavramı, *"İtalyan Verismo'sunun o değişmez konularını bilirsiniz; paylaşılamayan bir kadın, gurur, kıskançlık, erkeklerin çatışması ve fazla olanın ortadan kaldırılması diye özetleyebileceğimiz şiddete dayalı bir çözüm"*[128] olarak özetlemiştir. Öztaş tarafından postmodern edebiyat kuramının birçok unsuru anlatının içine özenle yerleştirilmiştir.

Bu alıntılanan romanın anlatıcısı, içinde bulunduğu kültürün huzursuzluğunu yaşayan, kendini baskılayan, hayatında değişiklik arayan biridir. *"Oldukça katı bir insan olmuştum, başkaları benim için fazla bir önem taşımıyordu, ölçülü biçili yaşam*

---

125 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 9.

126 Laura Del Sol, Carlos Saura'nın 1983'te çekmiş olduğu Carmen filminde yer almıştır. İspanyol, flamenko dansçısı ve film oyuncusudur.

127 İlk büyük İtalyan Verismo operası, 1890 yılında Pietro Mascagni'nin yazmış olduğu Cavalleria Rusticana adlı operadır.

128 Gös. yer.

içinde hemen her şey sıkıntı ve değişmezlikle doluydu."[129] Kentten, düzenden, bilinirlikten ve toplumdan kaçan anlatıcı kasabaya gelmeyi tercih etmiştir. Bir anlamda karakterin klasizmden romantizme geçiş yaptığını söylemek mümkündür. Öztaş, opera sanatı hakkında kimi bilgiler vermeyi anlatı için uygun görmüş, Galli-Marie ve Bizet, Madame *Butterfly*'da Cio-Cio San rolünde Licia Albenese ve Renata Scotto'dan bahsederken, Pagliacci rolünde Enrico Caruso gibi başarılı isimlerin varlığını sıralamaktadır. Anlatıcının bütün bu başarılı isimleri saymaktaki amacı Laura Sel Sol hayranı olduğunu belirtmek ve ona olan tutkusunun altını çizmek istemektir, bugüne kadar yetişmiş olan en büyük sopranonun o olduğunu düşünmektedir. *Butterfly*'in ünü, Brescia'da yapılan temsiler ve Salomea Krusceniski'nin başarısı, ama hayranı olduğu kişi yine de değişmez, yine de Laura Del Sol onun için kişisel bir tutkudur ve hepsinden daha başarılı bulduğu dramatik sopranodur. Laura'nın yüzünde bulunan unutamadığı iki ifade olduğunu bunlardan birinin bencilce bir gurur, diğerinin hüzünle karışmış bir korku olduğundan bahsetmektedir. Anlatıcı bu iki ifadeyi anlatı boyunca anlamlandırmakta ve tekrarlamaktadır.

"O yaz akıllı uslu bir yaşam için gösterdiğim her türlü çabanın sonuna geldiğimi sezebiliyordum"[130] derken, anlatıcının kabuğunu kırmaya, kendini sıkıntıdan kurtarmaya çalıştığının altı çizilmektedir. Dinlenmek için geldiği güneydeki bu kasabada içini değişmezlik ve sıkıntı kaplamaktadır ve *"dingin ruh, yapay huzur"* onu içten içe rahatsız etmektedir. Hayatının başarısızlıklar üzerine kurulduğunu düşünmekte, *"yapmam gereken tek şey belki de bir sandala atlayıp denize açılmak bir daha dönmemekti"*[131] diye düşünmektedir. Onun için dünyanın bütün ülkelerinin aynı olması anlatıda romantik bir duyuş yaratmaktadır. *"Benim için sıkıcı yinelenmelerin yaşanmadığı tek ülke ölümdü"*[132]. Bir motelde kaldığı günlerini *"başkalarından bir ayrımım olmadığını duyumsatan, duyarlığımı körelten, yapay bir huzurla dolu"*[133] günler olarak betimlemektedir. Aşırı bireyselleşen birey, bu durumdan rahatsızlık duymasına rağmen hayatını başkaları ile yaşamayı da başaramamaktadır. Anlatıcı ne

---

129 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s.10.
130 Gös. yer.
131 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 10-11.
132 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 11.
133 Gös. yer.

başkaları gibi kolektif olabilmekte ne de bireyselleşmenin getirdiği yalnızlıkla başa çıkabilmektedir. Öztaş, anlatıda vermek istediği kültür eleştirisini, ikinci anlatıda ortaya koymaktadır.

O akşamlardan birinde anlatıcı minik bir barda şarkı söyleyen bir kızla tanışmıştır. Bu kız *Carmen Operası*'ndan *Habanera*, *Çingene Şarkısı* ve *Micaela*'nın aryası gibi şarkılar söylemektedir. Özellikle *Carmen*'in *Habanera* şarkısı onu çok etkilemiştir, *"aşka boyun eğdirilemeyeceğini, onun ne zaman gelip ne zaman gideceğinin bilinmediğini anlatan bu şarkı süresince gözlerimi ondan ayıramamıştım."*[134] Profesör T.'nin ilkel büyü dediği imgelem anlatının, insanlar üzerinde bıraktığı etkidir.

Anlatıcı son yıllarda yalnız ve başarısız hissetmektedir, müzikle ilgilenmesine rağmen son zamanlarda iyi besteler çıkaramadığından yakınmaktadır. Hayali ise librettosunu kendisinin yazdığı çağdaş ve gerçekçi bir opera yazabilmektir. Aslında *"bunaltıcı bir dünyada"* ilerleme sağlayamamakta ve her geçen gün daha da artan şiddetli bir yalnızlık duyumsamaktadır. Müzik bile yalnızlık konusunda ona yardımcı olamamaktadır. Bu duygulara ek olarak *"intihar içgüdüsü"* gibi bir duygunun esiri olur gibi hissetmekte, bu duyguyu *"insanın kendini yüksekçe bir yerden atmak istemesi gibi bir şeydi"*[135] diye betimlemektedir.

Adını öğrendiği bu kadının yani Laura Del Sol'un birkaç yıldır kendi ülkesinde yaşadığını öğrenmiştir. O gece motele dönerken motelin bahçesinde kendi başına yanan kamp ateşine rastlamıştır. Gizem ve merak unsuru yaratan bu tarz gariplikler öyküye hareket katmaktadır. Pencereden yanan ateşe tekrar baktığında ateşin etrafında karanlıkta duran birinin olduğunu görmüştür. Düş görmediğini ve bu gördüğünün bir duyum olduğunu hissetmiştir. Bu olaydan sonra hayran olduğu kadına duyduğu *"tutku"* aklına gelmiş, işler bir şekilde yoluna girmiştir. Anlatıcı, kadının eskiden şarkılar söylediği barın önünden geçerken hissettiği duyguları gerçeküstü imgeler kullanarak tarif edecektir, *"birden mekânın basıncının düştüğünü duymuştum, kıyı gazinolarındaki sandalyeler, masalar havada uçuşuyor, yıldızlar dans ediyor,*

---

134 Gös. yer.
135 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 12.

duvarlar yıkılıyordu, müziğin içimde amansız çırpınışı"[136]. Öztaş tarafından kullanılan tüm bu gerçeküstü imgeler, her zaman gerçeklik algısına çekilerek anlatının içine yedirilmektedir. Anlatıcı Laura'nın sesinin onda yarattığı duyguyu betimlemektedir:

> *"İçimdeki kıraç dünya bu sesle bir uyuma varacaktı. Çöl gecelerinde kum fırtınalarının dindiği geçici anlar olur, bu ıssız çılgınlıkta, sesinin zaman ötesinde, o durmaksızın değişen kum tepelerinin, ölmüş kral mezarlarının, eski Mısırlı fahişelerin, manastırdaki keşişlerin üzerinden hızla akıp geçtiğini düşlüyorum, bir ırmak gibi, sanki çam ormanlarından gelen belli belirsiz uğultu bu, mağaralarda, kayalıklarda yankılanıyor, hızla yaşam dolu karanlıklara dalıyor. Kum fırtınalarından çok daha korkunç, yollarını yitiriyor kervanlar dehşet içinde, her bir yandan develerin çıngırakları geliyor, insanların çığlıkları, vahşi hayvanların ürkmüş uğultusu derin ormanlardan; Laura hiçbir kulak, sonuna değin dinleyemez seni."*[137]

Anlatıcı, bu seste sanki doğanın bir yansımasını bulmuştur. Kadının uzun süre kasabada olmayışının nedeni, yakın kasabalardan birine dinlenmek için gitmiş olması ve bu kısa zaman da eski sevgilisi ile karşılaşmış olmasıdır. Kadının sevgilisi de tıpkı anlatıcı gibi çok eski bir Laura hayranı, kararlı bir Laura tutkunudur. Laura'da eski sevgilisini çeken şey *"bu inanılmaz sesle, içindeki kuruluk ve heyecan yokluğunun bilincine varıyor"*[138] olmasıdır. Laura'nın sesinin kültüre bile hükmeden acımasız doğayı çağrıştırması, bu karakterlere romantik anlamlar yüklemektedir. Bu kadar entelektüel, doğaya yabancılaşmış erkeklere bu duyguları yaşatması ve bu erkekler için cazibe merkezi olması kültürel bir eleştiri sunmaktadır. Anlatıcıya göre kadının eski sevgilisi heyecan yokluğunu uyuşturucu kullanarak geçirmeye çalışmış ama artık Laura hayatında olduğu için uyuşturucuya gerek duymamaktadır. Orkestrada keman çalan bu kişi Laura ile hayata ve işine daha güçlü tutunmaktadır. Anlatıcıya göre insan belirli durumlarda ölüm korkusunun üstesinden gelebilirken, karşılıksız aşk ölüm korkusundan bile daha kötüsüdür. Anlatıcı, kasabada kaldığı süre içinde Laura'nın iyi

---

136 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 13.
137 Gös. yer.
138 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 14.

bir arkadaşı olmuştur. Bu birliktelik anlatıcının değişmesine ve bambaşka bir insan olmasına yardımcı olmuştur. Kadının anlatıda bulunan erkeklere bir amaç ve yaşam verdiğini söylemek gerekmektedir.

Anlatıcı kente döndüğünde, libretto[139] üzerinde çalışmaya koyulmuştur. Laura sesi ile iletişim kuran, çevresinin hayranlar ile çevrili olmasını seven bir kişilik yapısına sahiptir. Laura dinlence kasabasında beyazlar içinde, Laura kentte ise Carmen, Butterfly, Santuzza gibidir, *"bütün bu yapay opera görkeminin ortasında, antik dünyanın sakin büyüklüğüne yeniden ulaşmak ister gibi, o soylu sadeliği simgeliyordu"*[140]. Anlatıcının tüm ideali bir libretto meydana getirmektir. Eseri ile ölmekte olan opera canlanmalı, Laura'nın sesine uygun bir baş yapıt ortaya çıkmalıdır. Onu dinleyen kişiler *"dünyanın daha temiz ve vahşi olduğu zamanların düşünü göreceklerdi"*[141].

Anlatı içinde bulunan tüm karakterlerin ortak sıkıntısı tekdüzelik, sıkıntıdan boğulmaktadır. Anlatıcıya göre insan kendisini bu sıkıntıdan kurtaracak heyecanı aramaya yoğunlaşmalıdır. Laura'da yakın çevresinde dedikodusu yapılan biri hâline gelmiş ve bu söylentilere gereğinden fazla önem veriyor olmuştur. Aynı zamanda sevgilisinin baskısı ve kıskançlık bunalımları söz konusu olmaktadır. Laura'nın yüzünün en belirgin özelliği görünen korku duygusudur.

Modern anlatıların bir unsuru olarak karşıt söylemlerin anlatının temelini oluşturduğunu söylemek mümkündür, *"dünyada zorbalar ve boyun eğenler vardı, geçirilen kimi güzel günler, geçmiş anılar işkenceciyi sevdirir, her kurban aynı zamanda cellattır da."*[142] Karşıt söylemler anlatının görünen hem de hissedilen yapısında geniş yer kaplamaktadır. Laura boyun eğenlerdendi diye düşünmektedir. Anlatıcı Laura'yı protesto eden insanların var olmasının dayanılmaz olduğunu düşünmektedir. İnsanların Laura'nın bittiğini söylemelerine karşın, anlatıcı onu bitireceği yapıtını seslendirdiğinde ölümsüzler arasına katacağı konusunda kararlıdır. Anlatıcıya göre, Van Gogh'un Gauguin'i öldürme girişimi ve Nietzsche'nin çıldırması

---

139 Libretto, bir operanın sözlerini bulunduran kitaptır.
140 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 15.
141 Gös. yer.
142 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 16.

gibi durumlar aynı baskı altına alınmış yaratıcı gereksinimden kaynaklanmaktadır. Cinayetlerin geçmiş yüzyıllarda yiyecek ve güvenlik gibi temel gereksinimler adına işlendiğinden bahsederken, günümüzde cinsellik adına işlendiğinin altını çizmektedir, *"cinsel gelişmemişliği tek neden olarak görüyorum ben, cinsel olarak olgunlaşmamış kimi erkekler, cinsel arzularını, çalarak doyuracaklar, bir haydutun para çalışı gibi"*[143] şeklinde ifade etmektedir. Postmodern unsurların birçoğunu kullanan Balkonda adlı bu anlatıyı, tıpkı postmodern diğer anlatılarda olduğu gibi çok farklı kültürel kuramlarla okuyabilmek mümkündür.

Anlatıcı, Laura'nın tüm anlattıklarına dayanarak, Laura'nın sevgilisinin onu ilk bunalımda ortadan kaldırabileceğini tahmin etmiştir. Anlatıcı ise estetiği silah olarak kullanarak, estetik ile onu yenmek istemektedir. Öykü yazıp Laura'nın sevgilisini ortadan kaldırabileceğini düşünmüş, bir büyünün neden olacağı etkiyi bırakmayı hedeflemiş, bu durumda ülke şartlarına uydurarak ve yerel motiflerle bezeyerek *Carmen*'in bir çeşitlemesini yazmıştır. *"Özellikle de o yıllarda, eleştirmenler tarafından kendi çevresini yazdığı için sert eleştirilere uğrayan bir yazarımızın biçemini taklit ettim"*[144] dediği yazarın üslubunu taklit ederek, çok satan bir dergiye, taklit ettiği yazarın adı ile eserin yayınlanması adına göndermiştir. Öyküsünü yazdığı *Carmen* benzeri bu öyküde, Don Jose karakteri de Laura'nın sevgilisinden izler taşımaktadır. Anlatıcının yazdığı cinayet sahnesinde Laura'dan coşkulu bir başkaldırı gerçekleştirmesini isterken, ölecek olan sevgilinin ölüm sahnesinden sonrada özgür kadınlar korosu devreye girecek ve oyunun etkisini arttıracaktır. Anlatıcı bu kısımda *Carmen* oyununda yaptığı değişiklikleri ve uyarlamaları anlatırken, Laura'nın yeniden doğuş gecesi olacağını düşünmektedir. Anlatıcı, oyunu kafasında yaşatırken, *"bu oyunun tek ve gerçek izleyicisi benim"*[145] diye düşünmektedir. Anlatıcının yazdığı versiyon ile Carmen, Laura'nın hayatı ile paralel ilerleyecek, kıskançlık yüzünden Laura'nın ölmesini engellediği gibi Carmen'nin ölmesini de engelleyecektir, *"Carmen özgürdü, özgür olduğunu kanıtlaması için ölmesi gerekmiyor artık, benim gelecek bir çağı anlatan yapıtımda bu*

---

143 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 17.
144 Gös. yer.
145 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 18.

kesinlikle böyle olacaktı"[146] diye düşünmektedir. Her şeyin hatırlandığı kadar var olduğuna dikkat çekerken, anlatıcının anlattıkları bütün anlatının üzerine kurulduğu eleştiri unsurunu ortaya koymaktadır. Değişen dünya düzeni ile toplumda kadın imajının güç kazandığına işaret etmektedir. *"Yarınki gazetelerde okuyacağım, ünlü soprano Laura Del Sol'un birlikte yaşamayı kabul ettiği ve sevgilisinin intiharına bir anlam veremediğini."*[147] Anlatıcının yazdığı bu yeni çeşitleme ile Carmen'i değil, kıskanç sevgilisini ölmüştür. Öztaş'ın bellek konusunda yaklaşımları da anlatılarının temelini oluşturmaktadır, *"ne de olsa her şey anımsadığımız kadarıyla var, Tanrı için bile doğru bu artık, ben de bu sonsuzluk tasarımımla yaşayacağım, bu korkunç düşle, hiç uyanmamak isteyerek…"*[148] Bu sözlerle Laura ve onun öyküsü bitmiş, anlatının balkonda geçen zamanına dönüş gerçekleşmiştir. Balkonda artık güneş batmak üzeredir. Anlatıcı gazetede bu öykü basıldığında gerçekleşen tartışmaları hatırlamış, kurgusal olarak anlatının gerçekliğine vurgu yapılmıştır. Diğer taraftan Profesör T., bu hikayedeki kişilerin gerçekliklerini araştırmış ve ülkeye böyle bir opera sanatçısının gelmediği sonucuna varmıştır. Aynı zamanda Profesör T., bu öyküyü yazan yazarı çok iyi tanıdığını ve gerçekten de bir opera librettosu yazmış olduğunu söylemektedir. Ama böyle bir cinayetin yaşanmamış olduğunu düşünmektedir. Anlatıcı sonraları Laura Del Sol'un *Carmen* filmlerinden birinde oynayan bir oyuncu olduğunu öğrenmiştir. Profesör T. ise anlatıcıya bir zamanlar bir opera sanatçısı ile evli olduğunu ilk kez söylemiştir.

Anlatının sonunda Profesör T. hikâyeyi kendi bakış açısı ile yorumlamaktadır. Gerçek yaşama dair olan tek önemli göndermenin *"dizginlenemez bir tutku"* olduğunu düşünmektedir. Her yeni Laura Del Sol ile yeni bir kurban bulunduğunu ve böylece bu anlatı motifinin sonsuza kadar devam edeceğini vurgulamaktadır. Önemli olanın anı ve zamanı yakalamak olduğundan bahsetmektedir. Ama kendisini yine de tedirgin hissetmektedir. Öztaş, burada *"yazmak"* ve *"yazı"* kavramları üzerine düşünmektedir. Bir eserin yazıldığında gerçek olması gücü tedirgin edicidir. Yazının kaybolmaması, yazının akıcı, sözlü olan her

---

146 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 19.
147 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 18.
148 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 19.

duyguyu yazıldığında yüzyıllar boyu değişmeden dondurması huzursuz etmektedir. Yazı, *"geride bıraktığımız zamandı, anılarımızdı, dünyanın belleğiydi"*[149] ve bu anlatıyı okuyan kişiler bu cinayete suç ortağı oldukları için tedirgin hissetmektedirler. Tedirginliği anlatıcı, *"yazar bir tür büyü edimi gibi yazarak Laura'nın sevgilisini öldürüyordu"*[150] diye tarif etmektedir. Yazar bir anlamda yaşamadıkları olaylarla onların belleklerini doldurmakta, herkese kendisinin suç ortağı olduğunu düşündürerek, metne inanılmaz bir güç atfetmektedir. Balkonda artık gece olmuştur. *"Yazmak bir tür takıntı değil miydi?"* ve *"ancak yazarak, şu okuduklarımın büyüsünden sıyrılacak, başka bellekleri arzumun şiddetine, düş gücüme uyduracaktım."*[151] Öztaş, Profesör'e tek tip uzun, aynı motifler kullanarak ürün üretmenin yanlış olduğunu söyletmekte, bu tekrarlardan ziyade edebiyatta kullanılan motiflerin derinine, temeline yoğunlaşmak gerektiğine dikkat çekmektedir. O da bu öykü için ortaya konan tutku temasıdır. Yanlış ve olumsuz bir bilgi zararlı olsa dahi, yazı olarak kâğıda döküldüğü an var olmaktadır. Yazının ortaya koyduğu bu ideolojik ve despotik tutum, anlatıcıyı tedirgin etmektedir. Bu olumsuz etki yeni çeşitleme ve yaratımlarla ortadan kaldırılabilir ve yeni bir söylem üretilerek ortadan kaldırılabilir gözükmektedir. Anlatının bitiminde balkonda anlatısının anlatıcısı, adeta *Carmen*'in çeşitlemesini yazan diğer anlatıcıya benzemektedir. Anlatının sonunda karakterlerin birbirine benzemesi postmodern bir unsur olarak değerlendirilmelidir. Hatta anlatıcı Don Jose'nin parodisi olan karakterin bir parodisine dönüşmüş, yazının neden olduğu bir etki alanına girmiştir. Yaratma, yeni çeşitlemelere dönüşerek devam edecektir. Bir anlamda anlatı, klasik eserler üzerinden yapılan çeşitlemelerin, nasıl ve neden böyle işlemek durumunda kaldığını göstermeyi amaçlamaktadır. Klasikleşmiş orijinal *Carmen* operasında, kadına yapılan haksızlık ve kültürel baskıyı, günümüz toplum yapısına uyarlamakta, bugünün toplum yapısına göre anlamsız gözüken bir yanlışı düzeltmek istemektedir. Yazar bu bakış açısını bir kültür eleştirisi olarak gözler önüne sermektedir.

---

149 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 20.
150 Gös. yer.
151 Gös. yer.

Ay Gözetleme Komitesi[152]

Anlatı, yazma ediminde bulunan birinci tekil kişi tarafından aktarılmaktadır. Anlatıcı kent planlama alanında çalışan bir toplum bilimcidir. Anlatının büyük çoğunluğu, *"yengeç dönencesinin birazcık kuzeyindeki kutsal Medine kentinde"*[153] geçmektedir. Buranın halkı Ramazan Ayı'nın başlangıç gününe aya bakarak karar vermektedir. Ayın bir kez görünmesi ile birlikte Medine Emiri haber vermekte ve böylece modern araçlar devreye girebilmektedir. Anlatının başında gelenek ve modernlik arasında bulunan bu tarz bir zıtlık anlatının devamını da yansıtmaktadır.

Hristiyan çalışanların girmesi yasak olan Medine Toplu Konut Projesi'nde, başka ülkeden de olsa yalnızca Müslüman işçiler çalışmaktadır. Bu konutlar, ikiz villa tipi konut planının yüzlerce kez yinelenmesinden oluşmaktadır. Konut yapılarının, toprak üzerinde durumları yazar tarafından ayrıntıları ile betimlenmektedir, *"yeni villaların üretimi, aynı sonsuz yinelemeyi simgelerdi, çocukların kumdan kaleler yapmasına benzerdi."*[154] Öztaş, Müslümanlık inancına ve alışkanlıklarına kurgusal anlamda değinirken, eski inanışlar ve yeni bilimsel buluşlar arasında tezat oluşturmaya çalışmaktadır. Yazar modernizmin bir şekilde etki olarak, böylesine geleneksel bir yapıya bile sirayet ettiğine dikkat çekmektedir. Yazar ortaya koyduğu modernizm eleştirisini villalar özelinde onları insanlara benzeterek, oldukça grotesk betimlemektedir, *"yeni doğmuş villalar, başlangıçta öbürlerinden daha koyu renkleriyle ayırt edilirdi."*[155] Güneşi gücü elinde bulunduran modern bir despota benzettiğini söylemek mümkündür, *"ama kızgın ve ölümsüz çöl güneşi, kısa sürede onları da öbürlerine benzetirdi."*[156]

Gecelerin Şantiye Şefi ise, Ramazan Ayı'nın gelmesi ile geceleri yalnızlıktan kurtulabilmektedir. Hiç kimse ile arası iyi olmayan bu adamın anlatıcıyı gördüğünde sevinmesi tezatlık taşımaktadır. Lakabını arkadaşları takmıştır. Ayın görünmediği o gece, anlatıcıya giz gibi sakladığı büyük bir sır anlatacaktır. Bu sırda anlatının

---

152 Mahir Öztaş, *Ay Gözetleme Komitesi*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, s. 21-38.
153 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 21.
154 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 22
155 Gös. yer.
156 Gös. yer.

devamında olaylarda bulunan giz perdesinin de aralanmasına olanak sağlayacaktır. Gecelerin Şantiye Şefi'nin anlattıklarını, anlatıcının kendisi aktarmaktadır. Gecelerin Şantiye Şefi geçen yıl *"tarihi anıtlar ve antik bir tiyatroyla"* ünlü olan bir yerde görev almıştır. Şehir ismi vermemek Öztaş'ın bir üslup anlayışı olarak görülmelidir. Burada görev aldığı zaman zarfında kendi şantiye şefinin despot ve acımasız biri olduğunun ayrımına varmıştır. Altınkemer soyadlı bu kişi gerçekten de altından bir kemer takmaktadır. Yanında çalışan işçileri ezerek, hak ettikleri ücretleri vermeyen dolayısı ile de sevilmeyen birisidir. Altınkemer, bu bölgeden çıkan kaçak tarihi eserleri satmakta, inşaatın durdurulmamasını sağlamaktadır. Anlatının anlatıcısı artık geçmişte kalan tüm bu olayları zamansal geriye dönüşler ile aktarmakta, çok az yerde Gecelerin Şantiye Şefi'nin konuşmasına teknik olarak yer vermektedir.

Gecelerin Şantiye Şefi bir gün kumsalda gezerken, *"antik çağlardan bu yana çevresinde neyin değiştiğini"*[157] düşünmüş, antik bir kentin derinliklerde yatıyor olabileceğini sezmiştir. Uzaktan baktığında da kum tepesinin varlığını fark etmiştir, *"Altınkemer'in inşaatından, dinlence kasabasına giden yol üzerindeki birtakım antik kalıntılar sanki alay eder gibi görüntüyü tamamlıyordu."*[158] Antik kalıntıların oluşturulan hayali anlatıya romantik bir bakış açısı katmaktadır. Kumların altında koca bir tarih yattığını saptamış ve bu inşaatın bütün bunlara geri dönüşü olmayan zararlar vereceğini düşünmüştür. Antik kent ve modern tekniklerle oluşturulan villalar yazarın ortaya koymaya çalıştığı zıtlığı yansıtmaktadır. Anlatıcı, çalıştıkları bu şantiyeyi *"betondan tropikal bir orman"* olarak betimlemektedir, *"mekanik hayvanların gezindiği ve boğuştuğu"*, *"şantiye yalnız kaba yapımı bitmiş binlerce konutla, içinde mekanik hayvanların gezindiği ve boğuştuğu betondan tropik bir ormandı sanki, bizimle birlikte soluk alıyor, terliyordu."*[159] Betondan tropik bir orman ya da mekanik hayvan benzetmeleri, doğal olan ile kültürel olanı bir arada bulundururken, grotesk bir duyum yaratmaktadır. Anlatıcı bu yapay doğa içinde *"bana yalnızlığımı duyumsatan daha acımasız bir başka gökyüzü tanımamıştım"*[160] diye düşünmektedir. Anlatıda bulunan gizem duygusunu da bu antik kent özlemi sağlamaktadır. Anlatıcı, şantiye için

---

157 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 24.
158 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 25.
159 Gös. yer.
160 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 26.

"yapay kimliklerle dolu bir dünyaydı" derken, *"kimin gerçekleri anlattığını kiminse akla gelemeyecek bin türlü kaygıyla yalan söylediğini anlamak"*[161] zor ve güç bir iştir diye düşünmektedir. Yapay olan kent gibi, bu kentte bulunan insanlar da yapaydır. Yazar tarafından insanların da kalitesizleştiğinin kültürel bir eleştirisi yansıtılmış olmaktadır. Anlatıcının etrafında sadece *İbn-i Batuta Seyahatnamesi* okuyan, şantiyede tanıştığı, sevgilisinin küçük beyaz faresi olmamak adına kaçıp şantiyeye gelen biri daha vardır. Hikâyenin çözülmesinde katkı sağlayan bir karakter olarak yer almaktadır.

Anlatıcı, kent planlama alanında çalışan bir toplumbilimci olarak Gecelerin Şantiye Şefi'nin anlattığı bu antik kent düşüncesi ile çok yakından ilgilenmektedir. Anlatıcıya göre yaşamının en önemli buluşuna neden olan şey Gecelerin Şantiye Şefi'nin anlattığı o öyküde gizlidir. Ayrıca bu buluş bu anlatının oluşmasına da neden olan temel ögedir. Ayın gözükmemesinden dolayı çöl ülkesinde Ramazan Ayı diğer Müslüman ülkelere göre bir gün erken başlatılmış ve o dönem bu uygulama tartışmalara neden olmuştur. Öztaş, özellikle çoğunluğu Müslüman insanlardan oluşan başka bir ülkeden gelen Mr. Raşit adlı adama kararı eleştirme şansını vermiştir. Mr. Raşit'in ülkesinde bu iş için Ay Gözetleme Komitesi kurulmaktadır. Ülkenin hatırı sayılır yaşlı başlı din alimleri bu komiteyi oluştururken, ilerlemiş yaşlarından dolayı görme güçlüğü çekmelerine rağmen görevlendirilmiş olmaları fikri bir eleştiri olarak kullanılmaktadır. *"Ay Gözetleme Komitesi'nin görevi doğrudan ayı gözetlemek değil, ayı gördüğünü ileri süren kişilerin, doğru söyleyip söylemediğine karar vermekti."*[162]

Mahir Öztaş, anlatıyı kurgularken fen ve sosyal bilimsel gerçeklerden yararlanmaktadır, *"bu çöl ülkesinde güneş belki kraldan daha çok iktidardaydı, binlerce yıldan beri bütün bu çöl insanlarını uysal ve boyun eğen köleler durumuna sokmuştu."*[163] Doğanın insandan ve insanın meydana getirdiği kültürden çok daha buyurucu, sözü geçen asıl güç olduğu yazarın neredeyse tüm eserlerinde karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

---

161 Gös. yer.
162 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 29.
163 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 30.

Anlatıcı bu olaydan sonra kafa dağıtmak amacı ile Mısır'a Kahire'ye uçarak yolculuk yapmıştır. Burayı hiç uyumayan bir kent olarak betimlerken yalnızlık duygusu ile başa çıkmaya çalışmaktadır. *"Gerektiği gibi anlatamamak beni korkutuyor, kimi soluk izlenimler, soyut ve tümüyle çözümlenmemiş düşünceler çünkü bunlar."*[164] Anlatı, anlatıcının birçok düşünce ve izleniminden meydana gelmektedir. Yoksul bir banliyönün kıyısında oturduğu sırada piramitler hakkında düşünmektedir. Öztaş, bilim insanlarının piramitler hakkında edindiği güncel yeni buluşları, yine okuduğu bir makaleden yola çıkarak, bu tarz bir anlatı içine adapte etmiştir. *"Bu tezi doğru kabul edersek Eski Mısırlıların kullandıkları araca bağlı, rastlantısal olarak pi sayısını elde ettikleri sonucuna varmamız gerekecektir."*[165] Yine de anlatıcı bir giz perdesi aralamak istemektedir, piramitlerin sezgisel geometri yardımı ile kurulma fikri ona pek soğuk görünmektedir, *"bana öyle geliyordu ki, yine de birçok şey bir giz perdesiyle örtülüydü", "böylesine sezgisel bir geometriyle o koca piramitler kurulabilir miydi"*[166] diye sorgulamaktadır. Kahire Kulesi'nin bulunduğu bu yerde, Nil iki yandan akmaktadır. Tüm burada geçirdiği vakitte rahiplerin Nil'in taşma vaktini nasıl hesapladığını düşünmüş, aynı zamanda Eski Mısır sanatı üzerinde fikren yoğunlaşmıştır. Bu sanatçıların *"post mortem (ölümden sonra)"* fikrini düşünerek piramitleri yaptığına işaret etmektedir. Piramitleri düşünürken aklına kendi yaptıkları inşaat çalışması gelmiştir. Anlatıda bu durum zıtlık yaratmaktadır çünkü eskinin ölümsüz eserlerine karşın bugünün yapılarının gelecekteki değeri sorgulanmaya başlanmıştır. Gelecekte bu yeni eserleri yapanlar hakkında ne düşünecekleri konusunda bir hayli eleştirel bir bakış açısı sunmaktadır. Yazar ölümsüz Nil karşısında ölümlü oluşu nedeniyle endişe yaşamaya başlamıştır. Nil Nehri ve zamana meydan okuyan sanat eserleri karşısında *"yitmek korkusu"* veya *"unutulmak korkusu"* ağır basmaktadır. *"Bir soylu'nun yaşamını bütün ayrıntısıyla bize ulaştırma uğraşı"* karşısında *"hiçlik duygusu"* yaşamaktadır.[167] Anlatı zamana meydan okuyan, kalıcı eserlere karşı bugünün geçici eserlerine, ölümsüzlüğe karşı ölümlü olma fikrine, inanca karşı inançsızlığa, klasiğe karşı moderne odaklanmakta karşıtlık yaratmaktadır.

---

164 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 31
165 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 32
166 Gös. yer.
167 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 33.

Kutsal Kent'e geri döndüğünde, şantiyede beraber çalıştığı arkadaşı ile Hristiyanlarında, modern görünen Müslüman ailelerin de geldiği bir lokantaya gelmişlerdir. Arapların toplum yapısından ve kentin eski sakinlerinden olan Yahudilerden konuşmaktadırlar. İbn-i Batuta'nın Medine şehri için yazdıklarından konuşurlarken, toplumda kadınlara ve erkeklere biçilen rollerden bahsedildiği bölümlerde, cinsellik üzerine yoğunlaşmışlardır. Anlatıcı çalıştıkları şantiyenin gizli amacını, tartıştıkları bu sosyal yapı sayesinde çözmüştür. Projenin asıl amacı mahremiyeti korumaktır. Anlatıda anlatıcının projeleri inceleyerek gizemli bir çıkarım yapmaya çalıştığı yerlerde heyecan ve gizem artırılmaya çalışılmaktadır. *"Binaların çatıları birbirine kolaylıkla geçilebilecek biçimde tasarlanmıştı."*[168] Ev planları ile ilgili böyle bir gizemi çözdüğünü kimseye anlatmamış, sonradan olacaklar konusunda projenin mimarı ve kendisi sorumluluk yüklenmiştir. Anlatının sonunda yapıların yapılış nedenleri ortaya konmakta, tek nedenin meçhul mimarın geleceği tasarlamak istemiş olabileceği fikri üzerine yoğunlaşmaktadır.[169]

Hikâyenin sonuç kısmında, zaman olarak anlatıcının anlatıyı Medine şehrinden ayrıldıktan sonra aradan uzun yıllar geçmesinin ardından anlattığı vurgulanmaktadır. Geçmişte tanıdığı bu insanların ve şantiyenin başına neler geldiğini öğrendikten sonra, o günlerin belleğinde unutulup gitmemesi amacıyla yazıya geçirmeye karar vermiştir. Anlatıcının bu anlatıyı oluşturmasında ki amacı, kazıbilimcilerin yararlanması adına belge bırakmak, sakladığı gizi artık açık edip rahatlamaktır. Bunlardan daha önemli olan amaç ise bellekte yitip gidecek sözcüklerin unutulmalarını engellemek, onları yazı ile dondurmak ve böyle bir anlatı haline getirmektir. Bu sayede tıpkı Nil nehrinde veya piramitlerde olduğu gibi kalıcı, ölümsüz bir yapıt meydana getirmiş olacaktır. Bu anlatıya göre yazı kalıcı bir yapıt bırakmanın en önemli unsurudur. Öztaş, yazma temasını, ölümsüzlük fikri ile birleştirerek anlatı hâline getirmiştir.

---

168 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 35.
169 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 36.

Bütün Saatlerde Gün Batımı[170]

Karakterler öğle zamanının bitiminde, bir kütüphanede, kente dönecek son gemiyi beklemektedirler. Bu kişilerin mekân olarak bir adada oldukları öykünün devamında öğrenilmektedir. Eser, anlatıcı, Kont ve yaşlı yazar ile birlikte üç karakterden meydana gelmektedir. Anlatının başlangıcında bu üç karakterin de birbirlerinden farklı şeyler söylemelerine rağmen benzer, entelektüel, düşünen insanlar oldukları belirtilmektedir. Kont dedikleri kişiye bu ad, arkadaşları tarafından seçkinci yazılar yazdığı için verilmiştir. Diğer karakterden yaşlı yazar diye bahsedilmektedir. Hikâyenin anlatıcısının başlangıçta ne iş yaptığı belli olmasa da öykünün sonunda onunda bir yazar olduğunun anlaşılması üzerine, anlatıda üç farklı yazar tipinin ortaya konulmuş olduğunu söylemek mümkündür.

Kont, hayatının en az yirmi yılı yolculuklar ile geçmiş biridir. Üç karakterde yolculukların insanı değiştireceğini düşünmektedir. *"Yolculuk bir eylemdir"*[171] sözü ile yolculukların insan doğasına ne kadar iyi geldiğinin vurgusu yapılmaktadır. Yaşlı yazar da böyle düşünmekte, hatta Camus'un da böyle düşündüğünü ve Camus'un bu fikre korkunun yol açtığını tespit ettiğini anlatmaktadır. Yaşlı yazar anlatının devamında içinde bulundukları odanın kütüphanesinden bir kitap alarak, kitaptan alıntı yapacaktır. Alıntı yaptığı hikâye, tahminen Öztaş'ın *Ay Gözetleme Komitesi* adlı hikâyesidir. Kullanılan yolculuk, şantiye ve büro gibi kelimeler, bu anlatıyı çağrıştırması açısından kullanılmıştır. Anlatının karakterleri hem bu kitaptan alıntı yaparken hem de kendi düşüncelerini bu alıntıların sonrasında dile getirmektedir. Kont, göçebeliğin bir yaşam biçimi olduğundan bahsederken, Deleuze'un *Göçebe Düşünce* adlı yazısını anımsatmış, bunun yanında hem yaşam biçimi hem de düşünce tarzı olduğunu belirtmiştir. Göçebeliğin, yeni yerler görmenin yazma ile olan bağlantısından bahsetmektedir. Yaşlı yazara göre yazı önce gelmektedir. Bu konuda ki düşüncesini Butor'un *Değişme*si, Homeros'un *Odysseia*'sı, *İthaka* şiirinde Kavafis gibi örnekler ile desteklemektedir. Metinlerarasılığı ise şöyle tanımlamaktadır, *"Borges'in leopar'ının tutsaklığı nasıl şiire bir sözcük katmaksa, birtakım amaçlar*

---

170 Mahir Öztaş, *Ay Gözetleme Komitesi*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, s. 39-49.
171 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 39.

peşinde olduğunu sanan bizlerin, sonunda varacağı yer de belki İthaka şiirinde bir dizedir, bunu nasıl bilebiliriz?"[172] Yazı dediği şeyi yazgının karşısına koymakta ve başkalarının deneylerinden damıtılmış bir özettir diye tanımlamaktadır, yazıyı *"bir çeşit sonsöz"* olarak görmektedir.[173] Öztaş bu öyküsünde yazmayı temel mesele olarak ele almaktadır.

Kont şaşırtıcı varsayımları seven biri olarak betimlenirken yaşlı yazara gerçek yolculuk olup olmadığını sormuş, yaşlı yazar da bir arkadaşının başından geçen böyle bir yolculuğu anlatmaya başlamıştır. Şarap eşliğinde entelektüel üç insanın yolculuk ve manevi iç yolculuk üzerine, deneme tarzında konuştukları bu öyküde kütüphane gibi bir mekân seçilmesi hikâyede bütünlük sağlamaktadır. Öykü yolculuk, göçebelik, yazı, yazgı, fiziksel yolculuk, manevi yolculuk, gerçek ve kurgu gibi kavramlar üzerine düşünmektir. Hikâyenin üst kurmaca unsuru sağlanmış olurken, anlatı da yaşlı yazarın, arkadaşının başından geçenleri anlatması anlatının asıl olay örgüsünü oluşturmaktadır. Yaşlı yazar hikâyeyi aktarırken, konuşmaları tırnak içerisinde gösterilmektedir.

Yaşlı yazarın, uzak ülkelerden birinde tanıştığı bu kişi, o zamanlar iklimlerin insanlar üzerindeki etkilerinin araştırılması hususunda tez yazmaktadır. Daha Taine bile okumamış olduğu söylenen bu kişi, başarılı ve ünlü bir yazar olabileceğine inanan biri olarak betimlenmektedir. Tez ile uğraşacak ne vakti ne de sabrı vardır. Ülkesine dönünce iyi bir yazar olamadığını anladıktan sonra bilime yönelmiş, iyi bir eğitimci olmuştur. *"Çöl ikliminin trajik duyuma etkileri"* üzerine çalışmaktadır ve bu kez Taine ve daha birçoklarını okuyabilmiştir. Kropotkine'i jeoloji, Elisee Reclus'u coğrafya konusunda örnek alırken, asıl teze örnek aldığı kişi Albert Camus'tur. Oran kentinde uzun zaman yaşadıktan sonra bile tezine nereden başlayacağını bilememiş tıpkı *"Camus'nün roman kahramanı gibi, o da nereden başlayacağını bilmez durumdaydı."*[174] Aradığını bulmayan ya da gerçekleştiremeyen bir karakter imajı

---

172 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 40.
173 Gös. yer.
174 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 41.

çizerken, serüvene açık bir yapısı olduğu içinde ülkesindeki siyasi olaylara atılıp üniversiteden atılmış, baskı dönemi dolayısı ile ülkeden ayrılmıştır.

O yılın sonbahar aylarının birinde Debbie ile Paris'te tanışmış, birkaç ayı beraber geçirdikten sonra Barselona'da buluşmak için anlaşmışlardır. Ramblais üzerinde bir kafede buluşacaklardır ve o sırada zaman olarak Franco'nun iktidarda olduğu bir dönem yaşanmaktadır. Yaşlı yazar aracılığı ile Öztaş'ın *"bu atmosferin onun üzerindeki etkilerini gerçekten bilemiyorum, ben yalnızca onun bana anlattığı biçimde aktarmaya çalışıyorum sizlere"*[175] diyerek anlatıyı gerçekçi bir çizgiye çekmeye çalıştığını söyleyebilmeliyiz. Yaşlı yazar, bazen toplumun siyasi yapısı ile ilgili gereksiz, çok fazla ayrıntıya girmesinin tuhaf kaçması üzerine, okuyucudan ayrıntıya girdiği için af dilemektedir.

Yaşlı yazarın arkadaşı kafede kadını beklerken, Öztaş ona bir gazetenin köşesindeki haberi okutmakta ve bu durum yazarın üslup anlayışını yansıtmaktadır. Karakter El Pais gazetesinde Carlos Serrano'nun *Las Meninas* adlı tablo hakkında yayımlanan yazısını okuyarak, vakit geçirmektedir. Öztaş, kurgunun içine gerçek bir makaleyi konuk etmeyi başarmakta, genel olarak diğer eserlerinde de bu tekniği sıkça kullanmaktadır. Makale ters ışık yüzünden zarar gören sanat eserinin uluslararası bir kurtarma ekibinin olaya el atması ile kurtarma girişimine yer vermesinden oluşmaktadır. Bu ekip içerisinde özellikle John Brealey ve Antonio Bisquert'i anarken, eserin Valesquez'in döneminde kullanılan boyalarla tamir edilmeye çalışıldığını aktarmaktadır. Bu haber öykünün içinde bir anda kendine yer bulabilmiştir. Bu tabloyu, yaşlı yazarın arkadaşı, Madrid'de ilk kez görmüş, Del Prado'nun bahçesinde bulunuyor olmasını detaylı anlatmıştır. Bu resmin tahripten kurtarılmasının bir insanın hastalıktan tedavi olarak kurtarılmasına benzetirken, onun için sanat eseri bir insan hayatı kadar önemlidir. Ölümsüz olduğunu düşündüğü sanat eserinin, son anda kurtulması onda önemli bir iz bırakmıştır. Bu kişinin yazar olmayı her şeyden çok isteyen ama bir eser meydana getiremeyen birisi olması, sanat eserini ölümsüz olmayı istemekle bağdaştırması, onda hiçbir şeyin kalıcı olmadığı düşüncesini doğurmaktadır. Ölüm korkusu, anlatıcıda da vurgulanmak istenen en temel duygu iken, anlatının

---

175 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 42.

temeline Camus'un da korku duygusundan beslendiğini ipucu olarak koymaktadır. Debbie adlı kızla buluşmadan, anlatıcıya göre korkakça bir kararla, Barcelona'dan Valencia'ya geçmiş, amaçsızca o şehirden bu şehre geçmiştir. Yaşlı yazar, arkadaşının sürekli aynı düşü görmesindeki nedeni, saatlerle ilgili yazıdan etkilenmiş olmasına bağlamaktadır. Yaşlı yazar arkadaşının başından geçenleri anlatırken, arkadaşının başka bir eserden ona yaptığı alıntıyı aktarmaktadır:

> *"Kimi zaman saatin yüzüme ateş üfleyeceğinden korkuyorum veya kuş kafesinden çıkacak ve köpeğe hırsla saldıracak; hayır saat altı olduğu zaman altı kez vuruyor, üç bin yıldan beri altı olduğunda vurduğu gibi. Benim düzen dediğim işte bu. İnsanın sevdiği de, içinde kendinin gördüğü ve tanıdığı da işte bu."*[176]

O gece Valencia'ya trenle gitmiş, kendinden ve yalnızlıktan korkmuştur. Valencia'da da fazla kalmamış, Malaga'da bir otelde kaldığı gece orada da rahat edememiştir. İlk vapurla Fas'a geçmiş, nereye gideceğini bilmeden üç saat daha yolculuk etmiştir. Bir hafta kadar amaçsızca dolanmış, pasaportunu çalmak isteyen kimi yol keserlerden, başka bir adam sayesinde kurtulmuştur. Daha önce vapurda gördüğü bu adam ile ufak bir söyleşide bulunduğunda, onunda kendisi gibi bir gezgin olduğunu ve hayatta onun için en önemli olan fikrin rastlantı olduğunu öğrenmiştir. Postmodern bir edebiyat unsuru olarak rastlantı, bu anlatının oluşması açısından çok önemli bir kavramdır.

Ondan sonraki günler, sonraki bir ay yalnız, sakin ve huzurlu geçmiştir. Karakter, bütün gününü hiçbir şey yapmadan geçirirken, doğanın kollarına kendini bırakmıştır. *"Yaşamında ilk kez özgürlüğün, sonsuzluğun, bitimsiz yalnızlığın, dışında akıp giden bir zamanın bilincine vardı."*[177] Kültürden uzak kendini doğanın kollarına bıraktıktan sonra doğaya şöyle haykırmaktadır, *"bir kuşun kafesinden çıkıp bir köpeğe saldırdığı nerede görülmüş?"*[178] Doğanın içinde her nesnenin bir amacı ve nedeninin olmasının altı çizilirken, insanın kendine doğal olmayan bir şekilde çok fazla

---

176 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 44.
177 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 46.
178 Gös. yer.

sorumluluk ve anlam yüklemesi onu huzursuz ve mutsuz etmektedir. Bir yazar, bilim insanı ya da bir siyasi olmakta başarı gösteremeyen bu kişi, tüm bu baskı unsurlarını doğadan ilham alarak geride bırakmıştır. Yaşlı yazar anlattığı bu arkadaşının evrensel düzeni çözdüğü çıkarımını yapmaktadır. Camus'un yabancısının cinayeti neden işlediğini bilmediğini ve doğanın acımasızlığına, unutuluşa yakındığını düşünmektedir, bu kişide yabancı gibidir, *"kendisiyle ilgili hiçbir gerçeğin, hiç kimseyi ilgilendirmediğini"*[179] öğrenmiştir. Dili yıpranmış olarak görmekte, artık yazmak istememektedir. Kirli dili sadece şairlerin arındırabileceğini düşünürken, kendisini de bir şair olarak görmemektedir. Yalnızca şiirin, dilin özgür eylemi olduğunu düşünmektedir. Bu kişi artık her gün aynı ritüelleri tekrarlayıp, koltuğuna oturarak saatin altı kez vuracağı anı beklemektedir. Kont'a göre, bir tür onurlu yenilgidir. Yaşlı yazar tarafından, bir tür tapınma olarak değerlendirilmiştir. Kont tüm bu anlatılanları, *"zamana karşı yenilgi, tüm insanlar için ortak bir yazgıdır"*[180] ve *"saatin altı kez vurmadığı, bu sesi duymadığı gün Tanrı da ölecektir onunla birlikte"*[181] diye yorumlamıştır. Anlatının sonunda üç karakterde iskeleden ayrılıp gemiyle dönerlerken yine muhabbet diğer anlatıya gelmiştir. Kont, anlatılan adamın Tanrı'nın zaman olduğuna inandığını düşünmüştür. Kont'a göre yaşlı yazar kendisini anlattığı için sonunda bir metin yazmayı başarabilmiştir. Dünyanın her yerinde aynı zaman, aynı evrensel düzende devam ederken, *"Fransız şairinin sözünü ettiği Tanrı, yaşarken bize hükmeden ölümsüz çalar saat bu"*[182] diye düşünmüştür. Hikâyenin asıl anlatıcısına göre, Camus'un kendisini anlatıp anlatmadığı hiçbir zaman bilinemeyecektir. *Bütün Saatlerde Gün Batımı* anlatısının asıl üzerinde durduğu konu edebi yaratıların, nasıl yazıldıkları ve nasıl incelenmeleri gerektiğidir. Anlatıcı, yaşlı yazarın Kuzey Afrika'ya bile gitmediğini, onun anlattıklarının kendi yorgunluğu olduğunu düşünmektedir. Öykü kimin başından geçerse geçsin canlandırılan imgenin önemli olduğunun altı çizilmektedir. Gemi artık iskeleye yanaşırken sonuç bölümünde anlatının genelinde anlatılan hikâyenin anlatıcının kendi iç yolculuğu olduğu anlaşılmıştır. Hikâyeyi Camus'un *Yabancı* adlı eserinin bir anlamda çeşitlemesi olarak

---

179 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 47.
180 Gös. yer.
181 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 48.
182 Gös. yer.

görmek de mümkündür. Dünya boş ve saçma bir yerdir. Yaşamın tekdüzeliğinde, insanlar her zaman aynı davranan makineleşmiş birer nesnelere benzemektedirler. Camus'un anlattığı karakter kayıtsızca ölümü beklemektedir. Yaşlı yazar ve anlatıcının aslında aynı kişi oldukları da düşünülebilmelidir. Düşünen insanın birbirine benzer iç sıkıntılarının da olduğunun altı çizilmektedir. Yazar, çoğulcu yapıyı, zıtlığı Kont adlı karakter ile vermeye çalışmaktadır. Yaşlı yazarın ve anlatıcının her zaman yazar olma idealinin olmasına rağmen başarısız oluşunun altı çizilirken, öykünün sonunda yaşlı yazarın bir eser meydana getirdiği izlenimi verilmektedir. Anlatının başında anlatılar için, *"başkalarının deneylerinden damıtılmış bir özetti"*[183] diyerek, edebî bir eserlerin bütün diğer anlatılar üzerine kurulu olduğunu, yaşanılanlar veya başkalarının yaşadıklarının toplamından oluştuğunu vurgulamaktadır. Yaşlı yazar ve anlatıcı arasında buna benzer bir ilişkinin var olduğu anlatının bitiminde ortaya çıkmaktadır.

Geçen Yaz Hüzünle[184]

Anlatının anlatıcısı yaklaşık üç saattir Nejat adlı karakterle birlikte bir odada oturmaktadır. Anlatıcı Nejat'ı çok iyi tanıdığı için onun, davranışlarındaki gerçek niyeti de çok iyi bilmektedir. Nejat, Gizem dışında normal, günlük olaylardan bahsedemeyecek kadar ona aşıktır. Nejat ile anlatıcı karşılıklı sohbet havasında konuşurken, Nejat kafasından geçenleri anlatıcıya açmış, kimi değer yargılarından bahsetmiştir. Nejat her şeye sevgi ile yaklaştığını düşünürken bugünün şartlarında, değerlerin *"sallantılı ve değişken"* olduğunu bu dünyada hiç kimsenin hiçbir şey için yargılanamayacağını, belki sadece başkalarını anlamaya çalışmak gerektiğini düşünmektedir. Karakterlerin anlatının başlangıcındaki bugünü analiz etme ve anlama çabası, karakterlerin entelektüel ve zaman zaman eleştirel bir bakış açısı ile öyküde yer edineceklerinin bir göstergesidir. Anlatının genelinde de aynı kültür eleştirisi devam edecek ve yazar toplumda başat olan kimi değer yargılarını anlatının odağına taşıyarak, eleştireceğini daha anlatının başlangıcında ortaya koyacaktır. Aralarındaki sohbetin ana konusunu Gizem oluşturmaktadır. Anlatı Gizem ve onun temsil ettiği

---

183 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 40.
184 Mahir Öztaş, *Ay Gözetleme Komitesi*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, s. 50-60.

kavramlara odaklanmaktadır. Nejat, *"insan ilişkilerini hangi değerlerin belirlediğini anlamaya"*[185] çalışacaktır. Anlatının bitiminde Nejat'ın insan ilişkilerini nelerin belirlediğini de anlamış olacağını düşünmek mümkündür. Bir gelişim öyküsü olarak da değerlendirilebilmektedir. Anlatıcı zamanı, mekânı ve hisleri ustaca aktarmaktadır. *"Işık bu odada gözleri yakıyor, pencereden kızıl yapraklı ağaçlar ve başıbozuk bir deniz görünüyor; Nejat bütün bu renk cümbüşüne ilgisiz, bu da beni kızdırıyor."*[186] Nejat'ın başlangıçta odada ki bu durumu ve hayata bakış açısı, son paragrafta aynı sözcükler ve kelime yapıları ile bir kez daha ortaya konmaktadır. Karakterin geçirdiği gelişim gözler önüne serilmektedir. Anlatı kısa bir zaman aralığında, hiç yer değiştirmeden aynı mekânda, ilişkilere ve hayata farklı bakış açıları sunularak oluşturulmuştur.

> *"Işık odada hâlâ gözleri yakıyor, pencereden kızıl yapraklı ağaçlar ve başıbozuk bir deniz görülüyor. Nejat bütün bu renk cümbüşünün ayrımına daha yeni varmış gibi başını çeviriyor, kimi zaman bir dokunuşun bile neleri değiştirebileceğini göz ardı etmemeli diye mırıldanıyordu."*[187]

Anlatı, toplumun kadın ve erkek rollerine bakışındaki zıtlığı ortaya koymaktadır. Anlatının üst kurmaca unsurunun Nejat'ın Gizem'e duyduğu umutsuz aşk ve onu tanıma isteği olduğunu söylemek mümkündür. Nejat'ın hayata bakış açısındaki değişim bir kadına duyduğu umutsuz aşkla başlamıştır. Anlatı, birinci tekil şahıs bakış açısı ile aktarılmaktadır. Nejat'ın söyledikleri tırnak içerisinde birebir alıntılanarak, yer almaktadır. Anlatı Nejat ve anlatıcı arasında karşılıklı sohbet havasında geçmektedir. Anlatıcı, birçok şeyi *"kavramlar ve söze dökmekten çok, edimler belirliyor"* diye düşünürken, ona *"sözlere fazla önem vermemesini söylüyorum"* diyerek, bu fikrinin altını sürekli çizmektedir.[188] Nejat'ta bunun böyle olduğunun farkındadır sözden ziyade, Gizem'e sevgi ile yaklaştığına inanmaktadır. Anlatıcı sözcüklere önem verme konusunda Anatole France'ın *Kırmızı Zambak*[189]

---

185 Mahir Öztaş, *a.g.e.,* s. 50.
186 Mahir Öztaş, *a.g.e.,* s. 51.
187 Mahir Öztaş, *a.g.e.,* s. 60.
188 Mahir Öztaş, *a.g.e.,* s. 51.
189 Anatole France'ın ün kazanmasını sağlayan kitaptır. 1894 yılında yayınlandıktan sonra 1899 yılında oyunlaştırılmıştır. Romanda karşılıklı bir aşk ilişkisi ve bu aşk ilişkisinin bitişi konu edilmektedir.

romanındaki Robert gibi de olup Therese'i yitirmemesini öğütlemektedir. O hâlde anlatıcı ölçülü olmayı öğütlemektedir, böylece iki insan arasında gerçekleşen iletişim daha sağlıklı kurabilecektir.

Nejat'ın ruh ve beden hâli, *"şu suçlu gibi oturuşu yıkılmış durumu"*[190] yaşadığı duygu durumundan dolayı görünüşüne yansımaktadır. Nejat, anlatıcının anlattıklarını, daha az konuşarak daha fazla dinleyerek değerlendirmektedir. Başka gecelerden birinde Funda adlı karakterle feminizmden bahsetmişlerdir, Funda'ya göre feminizm ütopik ve totaliter bir kuramdır. Anlatıda feminizmden bahsetmek bu noktadan sonra Gizem'in hayatına değinmenin ve anlamanın anahtarını vermektedir. Funda'nın düşüncesine Nejat'ın karşıtlık oluşturması çoğulcu yapıyı pekiştirmektedir.

Kadın erkek ilişkilerine felsefi ve düşündürücü yönden bakan bu anlatıda, anlatıcı bir sonuca varmaya, bir karar vermeye çalışmamaktadır. Amacı aşk ve ilişkiler üzerine düşünürken, farklı bakış açılarından bakarak kimi değerlendirmeler yapmak ama kesinlikle bir sonuç iddia etmek değildir. Anlatının giriş kısmı denilebilecek kısımda anlatının geçtiği ortam, zaman ve kişiler kısaca tanıtılırken, Nejat'ın Gizem hakkında konuşmak istemesi üzerine Gizem'in yaşadıkları anlatının odağını oluşturmaktadır. Okuyucuda artık merak unsuru hâline gelen Gizem ve onun hikâyesi, onun hayatını çok yakından tanıyan anlatıcı tarafından aktarılacaktır, *"çocukluk arkadaşımın bir kadın olarak resmini çizmeye çalışabilirim."*[191]

Gizem'in hayatını anlatmaya başladığı bu noktadan sonra dil ve anlatımda da değişiklik göze çarpmaktadır. Anlatıcı söylediklerini daha hızlı, plansız, ölçüp biçmeye gerek duymadan akıcı konuşarak aktarmaktadır. Anlattıklarını fazlaca önemsediği için konuşması bölünsün istemeden, anlatmak istediklerini bir çırpıda aktarmak ister gibidir. Gizem'in hayır demeyi bilip bilmemesi üzerine durulurken, *"güçlüklerle mücadele etmesini öğrenememiş bir insan"*[192] olarak toplumda ne gibi sorunlar yaşayabileceği sorgulanmaktadır. Anlatıcı Gizem'in de insanlara sevgiyle yaklaştığını, bu yüzden bazı soruların cevaplarını bilmediğini düşünmektedir. Don

---

190 Gös. yer.
191 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 52.
192 Gös. yer.

Juan için nicelik mi önemli, Kirilova için intihar neyi çözer, gezgin için hangi yolculuk bir iç yolculuktan uzun sürer, Gizem hayır demesini nasıl öğrenebilir, yaşamak niye bir şeyi değiştirmiyor, bütün bunlar yazgı mıdır, çocukluğunu yaşayabildi mi, insan yazgısını değiştirebilir mi, bu ve bunun gibi birçok yaşam felsefi ile ilgili değerlendirmelere değineceğinin ipuçlarını vermektedir. Anlatıda bu sorular aynı zamanda çözümsüz sorulardır.[193]

Gizem'in yaşadığı ilk ilişki öğretmeni ile yaşamış olduğudur. *"Özgür düşünceli"* kalıbı öğretmenin Gizem'e sürekli tekrarladığı, onu bu şekilde baskılayabildiği bir düşünce kalıbıdır. Bu kişi Gizem'in daha önce tecrübe etmediği birçok deneyimi bu düşünce kalıbını kullanarak gerçekleştirmesine neden olmuştur. Bu anlattıklarından sonra Nejat'a, *"yargılamak neyi değiştirir, hem o zamanlar tanısaydın ne değişirdi"*[194] diye sormaktadır. Nejat'ta bilmediğini söylerken, anlatıcı da tıpkı Çehov'un öyküsünde olduğu gibi Gizem'in de gerçekte bilmeden yaşadığını düşünmektedir. Anlatıcıya göre Gizem yazgıya ne karşıdır ne de ondan yanadır. Anlatıcı, Gizem'in ailesinin de çocuk yetiştirmek konusunda fazlasıyla yanlış bilimsel görüşleri, anlaşılmaz özlemleri olduğunu anlatmaktadır. Öğretmen de suçludur, öğrencisine âşık olduğu için. Anlatıcı, Gizem'i bu noktada hiç suçlamamakta, bazen de onu anladığını hissettirmektedir.

"Anlatıyı sürdürüyorum kaldığım yerden"[195] diyerek Gizem'in hayatına girmiş olan ikinci adama geçmiştir. *"Büyük futbolcu süsü veren iyi bir doktor veya büyük doktor süsü veren iyi bir futbolcuyla mı tanışır ne"*[196], sonradan görme bir ailenin çocuğudur. Gizem bu kişi ile bir süre yaşamış, hamile kalmış, bu durum kürtaj ile sonuçlanmıştır.

Üçüncü olarak, *"genç edebiyatçı"* ile tanışmıştır. Kendini beğenmiş, ciddi ilişkiden uzak biridir. Gizem'e Herman Hesse'nin *Siddharta*'sını[197] okuması için

---

193 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 53.
194 Gös. yer.
195 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 54.
196 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 55.
197 Siddharta, Herman Hesse'nin 1922 yılında ilk kez yayımlanan romanıdır. Romanın kahramanı Siddharta, tıpkı Buda gibi bir prenstir. Siddharta'nın gerçek bilgi ve aydınlanmayı bulmasını konu almaktadır.

vermiş, esrar içen biri iken birden dine yönelmiştir. Gizem ise bir şeylerin ayırdına o zamanlar yeni yeni varmaya başlamıştır.

Dördüncü olarak, *"genç ressam"* ile tanışmıştır, Nejat'ın da tanıdığı biridir. Anlatıcı, genç ressamın deneyimsiz rolü oynadığını söylemektedir. Adam toplum değerlerini tanımadığını göstermek için sinema kalabalık iken Gizem'i öpmeye kalkmış, Gizem ise artık bu tarz durumlara katlanamayacak kadar olgunlaşmıştır.

Beşinci olarak, çıktığı kısa bir yolculuk esnasında vapurda *"orta yaşlı adamla"* tanışmıştır. Evli bir müzisyen olan bu adam, iki arkadaşı ile birlikte güneye gitmekte, ailesinden kalma yazlıkta arkadaşlarını ve Gizem'i de konuk etmiştir. Anlatıcı, Gizem'i, *"ne denli güzeldir boş bir evin önünde, yıldızlarla dolu bir gecede, ölü bir denizin kıyısında, karanlığın, kısacası yalnızlığın içinde konuşacak bir dost bulabilmek"*[198] şeklinde betimlemektedir. Gizem'i hiçbir konuda yargılamamış, onu suçlamamıştır. Öykünün bütününde anlatıcının Gizem'in gerçek bir dostu olduğu fikrinin altı çizilmektedir. Gizem *Cathay*[199] adlı kitabı, Nejat'a armağan etmiştir. Zaman zaman bu kitaptan alıntılar yapmayı da çok sevmektedir.

Altıncı olarak felsefe ile ilgilenen bir adamdan bahsetmektedir. Anlatıcıya bu adamın yaşadığı evi Gizem sormuştur. Gizem'in o günlerini Sade'nin[200] öykülerine merak saldığı dönem olarak adlandırmaktadır. Bu noktada Nejat duyduklarına karşı tepki gösterdiğinde anlatıcı Nejat'ın bu durumunu fazlaca yadırgamaktadır, *"kadınları anlamakta erkeklerin gösterdiği hoşgörüsüzlük insanı ürkütüyor"*[201] diye düşünürken, yine de Nejat'a haksızlık etmek istememektedir.

Yedinci olarak, *"gitarcı"* olan adam Gizem'in çok eskiden, geçmişinden tanıdığı uyuşturucu kullanıcısı, sevme duygusunu yitirmiş bir hâlde, kendi dünyasının içinde tıkılıp kalan biridir.

---

198 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 56-57.

199 Cathay, Ezra Pound adlı yazarın 1915 yılında yayımlanan şiir kitabıdır. Ezra Pound, imgeci şiir akımının kurucusu olarak gösterilmektedir.

200 Marquise de Sade, Yatak Odasında Felsefe adı ile Türkçeye çevrilmiş bir eseri bulunmaktadır.

201 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 58.

Sekizinci olarak, bütün şiirlerini Gizem için yazan, kendini öldürme düşleri kuran, intihara meyilli, neredeyse her gün, günde birkaç kez manevi olarak ölen biri vardır.

Anlatıcıya göre, Gizem yaşamı sevmekte ama nasıl yaşaması gerektiğini bilememektedir. Bu yüzden ilişkileri çabuk bitmektedir. Nejat, tüm bu anlatılanlardan sonra Gizem'i tanıdığı ilk zamanı düşünmektedir, ilk tanıştıkları zaman Gizem daha bu ilişkilerin bazılarını yaşamamıştır. Anlatıda Nejat'ın Gizem'i ilk defa gördüğü zamanki anısına onun ağzından dökülen sözcüklerle yer verilmiştir. Anlatıcı yaşadıkları dönemin toplum yapısına bakarak Gizem'e hak vermektedir. *"Herkesin durmaksızın kendini haklı çıkarmaya çalıştığı, korkuyla çıkacak dünya savaşını beklediği günümüzde"*[202] yaşanan bu ilişkiler de böyle bir devirde yaşanmakta, insanların davranışlarını ve ilişkilerini de bundan bağımsız düşünmemek gerekmektedir.

Anlatıcı, bu *"anlattıklarımda gördüğün gibi mutsuz olan hiç kimse yok, seni saymazsak"*[203] diyerek Gizem'in mutsuz olmadığını ama Nejat'ın mutsuz olmasının garip olduğunu vurgulanmaktadır. Diğer erkek karakterlere de değinirken, yaşamın akıp gittiğini vurgulamaktadır. Gizem'in yaşadığını ve sürekli aradığını, ona kendisinden başka hiç kimsenin yardım edemeyeceğini düşünmektedir. Nejat'ın hisleri karmaşıktır:

> *"Dünyaya çok mu ağırbaşlı bakıyorum. Değer yargıları evrende başıboş dolaşan yıldızlar gibi. Kim bilir belki küçük ayrıntılar, birikerek, dünyanın bir yerinde bir gün taşacak ve o zaman birçok şeyi anlayabileceğiz. Bütün yanılgıların, yanlışlıkların ya da olumlu değerlerin biriktiği böyle bir yer var mı?"*[204]

Nejat bulunduğu dönemin adamı değilken, geçmiş dönemlerin özlemini duymaktadır. Nejat karakterinin bir çeşit uyumsuz olduğunu söylemekte mümkündür. Anlatıcı Nejat'a *"peki, sen yaşayan korkakları mı, ölmüş kahramanları mı*

---

202 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 59.
203 Gös. yer.
204 Gös. yer.

yeğlersin?"[205] diye sorduğunda, yazar bugünün insanlarının bir değerlendirmesini de yapmış olmaktadır. Anlatıcı *"korkuyla çıkacak dünya savaşını"* betimlerken, büyük meta öykülerin ölüşünü ve bu değişen kahraman hikâyelerinin sahip olduğu büyük ahlâki değerleri simgeleyen o anlatıların geçirdiği değişimi yansıtmaktadır. Nejat'ta bu sorusuna *"yaşayan kahramanları"* diye cevap vermekte ve sonra cevabını geri almaktadır.

Anlatı, tüm ilişki boyunca Nejat'ın Gizem'e karşı çekimser ve iletişimsiz kalışını, yeterli ilgi ve alakayı göstermeyişini eleştirmektedir. Anlatı düşünen ve eyleme geçemeyen bireyin mutsuzluğunu aktarmaktadır. Nejat'a bundan sonra, *"söyler misin hangi serüven biter insanlar yaşadıkça, bırakalım herkes daha fazla bilincine varsın dünyamızın ve bu Allah'ın belası yıldızlarla dolu gökyüzünün"*[206] diye tepkisini göstermektedir. Öztaş'ın Gizem'in başından geçen tüm bu ilişkileri sanki Antik Yunan tragedyalarını andıran tema seçimi ile şiirsel olarak anlatmayı tercih etmesi, öyküyü ilginç hale getirmektedir. Kralların veya büyük mevkide bulunan erkek kişilerin düşüşlerinin anlatıldığı tragedyalar, bu düşüşlere kadınların neden olduğu kimi olayları barındırmaktadır. Bu öyküde kadının başına gelenler, kötü ve ahlaksız erkeklerin neden olduğu olaylar, tragedya kavramının kullanılış şeklini ters yüz etmeye olanak tanımaktadır. Toplumsal bakış açısına göre kadın, bu anlatıda olduğu gibi toplumsal statüde alt sıralarda iken, sonunda en yüksek ahlaki, toplumsal mertebeden düşmemiş, kadın toplumun yüklediği değer yargılarına başkaldırmış veya tüm bu olanlara rağmen yaşamayı öğrenmiş, yaşayamaya devam etmeye çalışmaktadır. Anlatı hem Nejat'ın hem de Gizem'in değişimine odaklanmaktadır.

La Machine Infernale[207]

Anlatı tarihçi olan birinci tekil kişinin anlatımı ile aktarılmaktadır. Çok eskiden beri tanıdığı, aynı zamanda meslektaşı olan arkadaşı ona, *"o yaz"* günü Edward Jaures'in[208] mektuplarını getirmiştir. Bu mektuplar tozlu bir çekmecede

---

205 Gös. yer.
206 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 60.
207 Mahir Öztaş, Ay Gözetleme Komitesi, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, s. 61-70.
208 Edward Jaures, 21 Temmuz 1905 Cuma günü 2. Abdülhamit'e suikast girişiminde bulunmuştur.

Suzanne Despres'ye[209] ait belgelerin bulunduğu dosyanın içinden çıkmıştır. Birinci Dünya Savaşı öncesinde, Despres İstanbul'da Nora rolünü canlandırmış, Ibsen[210] oyunlarının aranılan başarılı yorumcularından biri olmuştur. Nora rolünde[211] oynadığı oyun amacı gereği kadın özgürlüğüne farklı bakış açısı sunarken, dönemi itibari ile bir hayli cesur bir oyun olarak görülmektedir. Anlatıcının arkadaşı, Suzanne ölmeden önce Nice de onunla irtibata geçmiş ve mektuplar bu sayede Suzanne'nın kendisi tarafından bizzat gönderilmiştir. İşte Suzanne'nin sekreterinin dalgınlığı sayesinde Abdülhamit'e suikast girişiminde bulunan Jaures'in mektupları da dosyanın arasına karışıp anlatıcıya kadar gelmiştir. Bir noktaya kadar olan tarihî gerçeklikler, Öztaş tarafından oldukça rastlantısal ögeler ağı kullanılarak ve yeniden kurgulanarak bir anlatı hâline getirilmiştir. Gerçekte var olan tarihî karakterler gerçek bağlamlarından koparılarak kurgu içinde hayat bulmuşlardır. Yazar tarafından postmodern bir tema olan anarşizm anlatının temeline oturtulmaktadır.

Mektupların bulunmasının üzerinden uzun bir zaman geçmesine rağmen bir eylül ayında anlatıcının eline ulaşmıştır. Mektupların onun eline geçtiği eylül artık geçmiş bir zaman diliminde kalmıştır. Anlatıcı, *"günlerin çabuk ve tekdüze geçişine"* şaşırırken, *"yeni kaygılar, yeni serüvenler ruhumu yenileyecekti"*[212] diyerek araştırmaların onda bıraktığı etkiyi, tekdüze hayatına heyecan getirmek olarak nitelendirmiştir. Anlatıcının tarihçi olması dolayısı ile anılara ve mektuplara ne kadar rağbet edilmesi gerektiği ile ilgili görüşleri anlatıyı farklı bir gerçeklik düzlemine taşımaktadır. Anı nedir, tarih nedir gibi kavramlar üzerine düşünmektedir. Anlatıcı, *"ruhumdaki fırtınayı dışlaştırabileceğim, son birkaç yıldır tasarladığım benzersiz bir kitap yazmak"*[213] istediğinden bahsetmektedir. Yazacağı bu kitabın tarih veya anı kitabı olmayacağını söylerken, anlatıcıyı bu tarz nitelendirmeler iğrendirmektedir.

---

209 Suzanne Despres, 18 Aralık 1878 yılında Fransa'da doğmuş, tiyatro ve film oyuncusudur. Cevad Memduh Altar'ın da ifade ettiği gibi Suzanne Despres'in, Birinci Dünya Savaşı öncesi Nora temsillerinde oynamış olduğu kesin olmamakla beraber, eski Türk ailelerinin Despres'e Nora hakkında yazdıkları mektuplardan, uzmanlarca oynadığı sonucuna varılmaktadır.

210 Henrik Ibsen, Norveçli oyun yazarı ve şairdir. Kadının toplum ve sosyal hayattaki yerini eserlerinde sıklıkla ortaya koyması ile bu konuda öncülerden biri olarak görülmektedir. Eleştirel gerçekçi eserler vermiştir.

211 Nora, Bir Bebek Evi Ibsen'in 4 Aralık 1879 da yayımlanan üç perdelik tiyatro oyunudur. Oyun 19. yüzyıl evlilik anlayışına eleştirel bir yaklaşım getirmektedir.

212 Mahir Öztaş, *Ay Gözetleme Komitesi*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, s. 62.

213 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 63.

Kitabında yazacakları, *"unutulmaz anların oluşturduğu bir kurmaca, yaşandığı var sayılanların yeniden düzenlenişiyle oluşmuş yapıntı bir dünya olacaktı."*[214] Anlatıcı anlattıklarının tarihin bu dönemine olan katkısının ne olduğunu bilemiyorken, yine de yazdığının kurmaca bir eser olduğunun altını çizmektedir. Yazdıklarına Ibsen'in katkısının kendisinin katkısından daha fazla olduğunu düşünmektedir. Anlatıcı, Jaures'in mektupları Suzanne için yazmasının altındaki nedenin, *Nora* oyununda aldığı rol olduğunu öne sürmektedir. Öztaş, postmodern yaratılarda görülen türden unsurları anlatıyı oluşturmak amacı ile kullanmaktadır. Anlatıcı eğer yazma olanağı bulabilseydi kitabı için düşündüğü başlangıç noktasını dile getirmekte, yaptığı bu açıklamadan sonra anlatıya başka bir olay örgüsü dahil olmaktadır. Anlatı, anlatıcının yazmak istediği kurmaca eseri oluşturmaya başladığına dair bir üstkurmaca unsuru ile devam etmektedir.

Anlatının olay örgüsü Ibsen ve başka dünyaları içine alarak genişlemiştir. Anlatıcı her gün Münih'te Maximilian Kahvesi'ne gelen Ibsen'i betimlemektedir. Öztaş anlatının bu bölümünde Ibsen adlı yazarı anlatının bir karakteri haline getirmektedir. Anlatıcı mekânda oturan bu yazarın, düzeltmeleri nasıl yaptığını ya da karakterleri nasıl değiştirdiğini kurgulamaktadır. Yazar, İbsen'in *Nora* oyununda kadın karakterin delirmesi, ölmesi gibi değişikliler yerine kadının evini terk ettiği sonu bu ortamda yazdığını düşlemektedir.

Nora oyunun yazgısı, Jaures'in yazgısı ile paralel ilerlemekte ve Öztaş, gerçekte yaşanan bu iki farklı olayı, gerçek bağlamlarından koparark kurgu hâline getirmeyi başarabilmektedir. Bu anlatıya göre *Nora*, üç perdelik bir oyundur, kadın karakter evini terk ederken, kadın bir birey olarak o günün toplum değerlerini yıkmaktadır. Dördüncü perdede ise kadın evine geri dönmekte ve oyun tutucu bir sonla bitmektedir. Anlatıcı, eğer Jaures'in Suzanne'ı son perdenin kaldırmamış hâli ile tiyatroda, bu oyunu oynarken görse, belki de Suzanne'e bu mektupları hiç yazmayabileceğini düşünmektedir. Anlatıcı, Ibsen'ın herkesten gizlediği dördüncü perdenin taslağını yazmış olduğuna emin olabilseydi de şaşırmayacağını anlatmaktadır, *"o zamanlar yaşlı şair, erkek yararına özveride bulunan kadın tipine*

---

214 Gös. yer.

karşı olumsuz düşünceler taşıyordu"[215] diye düşünmektedir. O dönem feminist Camilla Collel ile işbirliği yaptığını vurgulamaktadır. Tutucu dördüncü perdenin aksine, *"Nora'yı bir fahişe olarak çizdiği bir dördüncü perde taslağı hiç hoşlarına gitmezdi"*[216] ve eğer bu kayıp taslak bulunsaydı bile hiçbir araştırmacının onu gerçekten Ibsen'in yazdığına inanmayacağını dile getirmektedir.

Anlatıcı, *"insanların yaşamında anların, o tek bir anda verilen kararların her şeyi nasıl değiştirebileceğini"*[217] kendi hayatından da iyi bilmektedir. Anlatıda kurgusal anlamda yazarın altını çizmiş olduğu gibi tek bir an üzerine düşünmektedir. Anlatıcı, *"değişmenin peşinde koşan bir tarihçi olarak, her dönem için geçerli tek bir gerçek olmadığının bilincindeydim"*[218] diye düşünmekte, elindeki mektupların da belge olmadığının bilincindedir. Jaures sorununun nedenini açıklarken, kişisel nedenlerden meydana geldiği fikrini işaret etmektedir. İstanbul'daki dostları, en iyi anlaştığı Arnavutköylü Viram Şabuh Kendiryan *"aşırı özgür düşünceli, hükümdar ve taçlı kafalara karşı nefretle dolu bir adam"*[219] olarak betimlenirken, Kendiryan, Jaures'i Semoel Fayın ve kızı Robina ile tanıştırmıştır.

Olayın sorumluları Semoel Fayın diğer adı Hiristofor Mikaelyan, diğeri Rus asıllı Safo isimli Ermeni, son kişi Robina Fayın'dır. Jaures para karşılığı Sultan'ın hizmetinde çalışmaya devam etmiştir. Bu öldürme girişiminden sonra Sirkeci'den trenle Sultan'ın hafiyesi olarak 500 altınla uğurlandığını hatırlatmaktadır. Jaures'in mektuplarında altını çizdiği olgu merkezde olmak, kenarda olmak ve kıyıda kalanın merkezi elde etmesi ile ilgilidir. Merkez silinmeli böylece kimin kıyıda kimin merkezde olduğu anlaşılmamalıdır. *"Agamemnon'dan Achilles'e, Hektor'a kadar kimler bir kadının güzelliği uğruna savaşmamıştı ki"*[220] ve *"tutkuların yol açtığı*

---

215 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 64.
216 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 65.
217 Gös. yer.
218 Gös. yer.
219 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 66.
220 Yazar, Homeros'un İliada adlı eserinde Truva Savaşı'nın patlak vermesine neden olan Paris'in Helen'i kaçırması olayına dikkat çekmektedir.

edimler çeşitli ve anlaşılmazdı"[221] diyerek düşüncesi hakkında tarihsel dayanak yaratmaktadır.

Yazar tarafından anlatıcının tarihçi olarak belirlenmesi, anlatıda tarihi bilgileri ve saray etrafındaki görevlilerin görevlerini değerlendirmesinde gerçekçi bir temel oluşturması adına seçilmiştir. Sultan'ın binek arabasından caminin dış kapısına 1 dakika 42 saniyede vardığı hesaplanmış, saatli bomba kurulmasına karar verilmiştir. Anlatıcı, o zaman hazırlanan suikast girişimi hakkında oluşturulan görevli komisyonun hazırladığı araştırma, inceleme ve soruşturma dosyası önünde durmasına rağmen bu sayfaların içinde bir cevap bulamamaktadır. Anlatıcı dönemin gazeteleri olan Ahmet Mithat Efendi'nin Tercümân-ı Hakikat, Mihran Efendi'nin Sabah, Filip Efendi'nin Tarik adlı gazetelerini karıştırmış ama oralarda da yanıtlar bulamamıştır. Jaures'in mektuplarını tekrar okumuş, Suzanne ile arasındaki tek bağ farklı zaman dilimlerinde de olsa bir dönem İstanbul'da bulunmaları olduğunu görmüştür. Anlatıcının bir sonuç bulmaya yönelik arayışları anlatıda merak duygusunu arttırmaktadır. Anlatıcı tarafından sezgiden ileriye gidemeyen düşünceler ve bir sonuca varamayan değerlendirmeler, düşünceler anlatının büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Sultan'ın sonraları Jaures'e nasıl güvendiği bir sır olarak kalmış, onu bağışlayıp, saraya getirmiş ve kendisine hizmet ettirmesine izin vermiştir. Brüksel'den Yıldız'a gece vakti gelen telgrafın bu işte ne tarz bir rolü olduğunu sorgularken, belki her şeyin sadece yalın bir gerçeklikten ibaret olduğu konusunda düşünmeye başlamıştır.

Jaures'in savcı sorgusunda karısını çok sevdiği anlaşılmış ve yine sorguda başka bir kadından tutku ile bahsedildiği öğrenilmiştir. Söz konusu suikast girişiminde arabada bir kadının oturduğu bu kişinin de beyazlar içinde Robina Fayın olduğu söylenmektedir. Giysileri değiştirip iki kişi ile birlikte kaçmış, Hiropsima isimli kadının ise Romanya, Selanik üzerinden takma isimle İstanbul'a döndüğü belirlenmiştir. Anlatıcı, girişimde bulunan Komitacılardan bazılarının İzmir de bulunduklarının anlaşılması üzerine, gizli soruşturma yapıldığı için bu belgeleri de incelemektedir. Bu araştırmalar neticesinde Manisa'nın Süfiyan Mahallesi'nden, Aya

---

[221] Gös. yer.

Nikola'da Aftara Kahvesi'ne, oradan İzmir Ermeni Mahallesi'nin Mektep Sokağı'na kadar araştırırken, aradığı adı orada da bulamamıştır. Şöyle bir sonuca varmıştır, *"gerçekte aranması gereken tek bir ad yok"* ve yine *"aslında tek bir Abdülhamit olmadığı gibi"* ve *"tek bir Jaures de yok."*[222] *"Bütün bu Jaures'ler kişisel tutku, aşk, öfke, nefret gibi sayısız arzu ve istek uğruna biçimleniyorlar."*[223] Anlatı bir anlamda "modern birey" meta öyküsünü ortadan kaldırmaktadır. Anlatıcı kişileri gerçekleştirdikleri eylemlere ve hislere göre eşitlemekte veya genellemektedir. Machine Infernale'nin gerçek anlamını, *"dört bir yana metal parıltıları saçan bu cehennem"*[224] olarak betimlenmektedir. Aynı zamanda bu cehennemi *"o Jaures'nin, Sultan'ın, Ibsen'in, sizin ve benim yüreklerimizde gizli olandı; hepimiz için anlaşılmaz olan neyse işte oydu"*[225] diye tanımlamaktadır. Anlatıcı için açıklanamayan, gizli kalmış bu olay, üzerinde böyle bir etki bırakmıştır. Son paragrafta yazar, kadınlarla ilgili toplumsal, binlerce yıllık ötekileştirmenin altını çizmektedir. Bu duruma kültürel bir eleştiri getirmektedir. Anlatının tarihsel bir gerçekliği anlatmadığını, yazar son cümlede kendini hatırlatarak yansıtmaktadır, *"beni, mektupları en son okuyan ve sonra da yakan beni, bu düşler yaratıcısını saymazsak."*[226]

Yolun Vahşi Kıyısı[227]

Anlatı italik, tırnak içinde yazılmış bir paragraflık giriş bölümü ile başlamaktadır. Bir kişinin sevdiği birine ilanı aşk ettiği bu sözlerde, iyi sonla bitmediği anlaşılan bir ilişki için kullanılmış melankolik hisler yer almaktadır. Anlatının geneli için gerçekliği arttırmaya yarayan bir unsur olarak görmek gerekirken, bu kısım anlatı için ipucu barındırmakta, aynı zamanda anlatının tamamı okunduktan sonra anlam kazanacak kısa bir bölüm olarak yer almaktadır.

Yolun Vahşi Kıyısı, uzun bir öyküdür. Kendi içinde anlamlı küçük bölümlerden oluşmaktadır. Oldukça uzun olan anlatı, *"Güneyde Sıcak Bir Gece"*,

---

222 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 70.
223 Gös. yer.
224 Gös. yer.
225 Gös. yer.
226 Gös. yer.
227 Mahir Öztaş, *Ay Gözetleme Komitesi*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, s. 75-141.

"Cehenneme Yolculuktur Onun Belleği", *"Bahçe"*, *"Naz ve Zaman"*, *"Naz ve Ötekiler"*, *"Su Dansı"*, *"Başka Mekânlar ve Zamanlarda"*, *"Ölümün İlk Esintisi"*, *"Yenilmiş Bir Başkaldırıcı"*, *"Tanrı'nın Sofrasında"*, *"Bahçenin Belleği"*, *"Şu Başkaldırı Yılları"*, *"Tanrılar ve Sevgilileri"*, *"Savrulanlar"* ve *"Ölesiye Dans"* adlı bölümlerden meydana gelmektedir.

Anlatı birinci tekil kişi bakış açısı ile aktarılmaktadır. Hikâyenin anlatıcısı, *"başıboş dolaştığım o inanılmaz yaz sonlarından birinde"* diye nitelendirdiği bir zaman diliminde *"ülkenin güney ucunda bir dinlence kasabasına"*[228] varmıştır. Küçük bir pansiyonda kalırken, kaldığı süre içinde yazılar yazmayı düşlemektedir. Pansiyon ve çevresini gezerken ufak bir kumsala denk gelmiş, tepede terk edilmiş küçük bir kulübe olduğunu fark etmiştir. Öztaş tarafından anlatının başında tanıtılan yer ve mekânların olayların gidişatında mutlaka etki eden bir yanı bulunmaktadır. Daha önce görmüş olduğu kulübe de saçı sakalına karışmış, yuvarlak tel gözlüklü, orta boylu bir adamın yaşadığını fark etmiştir.

Anlatıcı, o dönem bir opera şarkıcısının hayatı ile ilgili bir öykü yazmaktadır ve sabahlara kadar Michele Pena dinlemektedir. Bu durum Öztaş'ın *Balkonda* adlı öyküsünde yer alan opera sanatçısının hayatı hakkında öyküler yazmış olan gizemli yazarı hatırlatmaktadır. Bir gece kasabada bulunan bara gitmeye karar vermiş, yan masada konuşulanlara kulak misafiri olmuştur. Naz'ın genç bir adamın kullandığı motosikletle geç bir vakitte bara geldiğini görmüştür. Anlatıcıya böyle bir yerde Naz'a rastlamış olması garip gelmiştir. Ansızın gerçekleşen, rastlantısal olaylar anlatının üstkurmaca unsurunu oluşturmaktadır. Anlatıda yaratılan ve aralarında geçen, geçmiş olaylarla ilgili atmosfer, anlatıda bir takım soru işaretleri, gizem ve merak duygusu uyandırmayı başarmaktadır. Anlatıcı Naz'ı gördüğüne sevinmişken, Naz sevinmemiştir. Oturup konuşmaya başladıklarında konu ortak tanıdıkları Mete adındaki kişinin ölümüne gelmiştir. Naz'a göre, anlatıcı Mete'nin ölümünden kendisini sorumlu tutmaktadır. Anlatının yazma ile ilgili birtakım sorulara cevap vermeyi hedeflediği söylenebilmelidir. Anlatı iki karakterin geçmişte yaşadıkları ortak anılarda hemfikir olamamaları, yaşanan bir ölüm ve etrafında oluşan gizem ve sırlar

---

[228] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 75.

üzerine düşündürmektedir. Anlatıcı unutmamak için yazmaktadır. Anlatı hiçbir karakterin tamamen iyi veya kötü özelliklere sahip olmadığına dair bazı ipuçları vermektedir. Ona göre Mete'nin başına gelenlerde, kendisi de dahil olmak üzere herkes hatalıdır.

Naz, sevgilisinin bir gün ülkesine döneceğini bilmesine rağmen, özgürce deniz, kumsal ve erkek arkadaşı ile uzun vakitler geçirmektedir. Naz Karadeniz'in o kapkara denizinde olanlardan sonra, geçmiş hakkında konuşmadan burada Akdeniz'de aydınlık güzel günler yaşamaktadır. Naz'ın hayatının anlatının başlangıcında ve sonunda ortaya koyduğu zıtlık, karakterin yaşamının her noktasında gözler önüne serilmektedir. Anlatıcı, Naz'ın eski halinden çok farklı olduğunu düşünmektedir, *"sevimli, sanırım mutlu olduğu da söylenebilir, ama yorgun, yüzü sapsarı, zayıflamış; alkol teninin o sağlıklı rengini alıp götürmüş."*[229] Fazla parası olmamasına rağmen sevgilisine de o bakmaktadır. Anlatıcı Naz'ın eskiden yazmış olduğu şiirlerden alıntı yapmaktadır, *"karanlık sokaklar ve ben bir başımıza yürürüz."*[230] Anlatı bir açıdan, Naz'ın nasıl böyle bir dönüşüm geçirdiğine odaklanmaktadır.

Bir akşam barda otururlarken anlatıcının kumsalda gördüğü gözlüklü adam gelmiş ve Naz'ın burada yaşadığı mutluluk günlerini mahvetmiştir, *"tuhaf bir biçimde acı çekmeye yazgılı olduğunu anlıyorum"* o geceyi düşününce, *"o yalnızca yaşamak istiyordu"* ve *"kendisi olma hakkını"* ama bu konuda herkesin Naz'a haksızlık yaptığını, kendisi olmasına izin verilmediğini düşünmektedir.[231] Anlatı Naz'ın özelinde karakterlerin toplumda var oluşları ile ilgili kültürel olarak baskılanmış olmalarına odaklanmaktadır. Anlatı kadın ve erkek cinsiyet rollerini sorgulayarak, gözler önüne sermeye çalışmaktadır. Naz karakterinin bir kadın olarak geçirdiği değişim, cinsiyet rollerine başkaldırısı anlatının odak noktasını oluşturmaktadır. Naz'ın küstahça ve alaylı bir vücut dili ile iyi geceler dileyip konuşmayı reddetmesinin ardından, adam yine onu sevdiğini söylemiş, cinsiyet rolleri ile ilgili bu karşıt söylem

---

229 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 78.
230 Gös. yer.
231 Gös. yer.

yazar tarafından *"anlamıyorsun, seni öldürebilirim, bunu anlamıyorsun"*[232] diyerek pekiştirilmiştir.

Naz ile yürürlerken, geçmişte yazmış olduğu öyküyü, yeniden ele alabileceğini, yurt dışına gitmeden önce bitirerek yarım kalmışlığından kurtarabileceğini söylemektedir. *"Sana karşı yaptığım haksızlığı düzeltmek istiyorum"* ve *"senin gerçek anlamda özgür olabilmen de, inan buna bağlı"*[233] diyerek anlatının üstkurmaca unsurunu oluşturmuş olmaktadır. Yazarın anlatıya, metne verdiği değer bu sözlerde kendini göstermektedir. Hikâyenin anlatıcısı o gece pansiyona gidip taslağı bulmuş ve sabaha kadar durmadan yazmıştır. Sekiz yıl önce olup bitenleri yeniden anımsamak için belleğini zorlamış, belleğinde yer etmiş olayları ve başkalarının, özellikle Mete'nin anlattıklarından yola çıkarak, sonuç olarak bu öyküyü ortaya çıkarmıştır. Anlatı yazmak ve bellek ilişkisine odaklanmaktadır. Yazarın yazdıklarının ne kadarı kendi anısı, ne kadarı yanlış hatırladıkları, ne kadarı duydukları ve dinledikleridir. Anlatının gerçekliğini doğrulama olanağının olmadığının altı çizilmektedir. Mete'nin her zaman söylediği bir sözden yola çıkarak, *"cehenneme yolculuktur benim belleğim"*[234] cümlesi ile anlatıda geçmişe yolculuk başlamaktadır.

Anlatıcı en uzak geçmişi anlatmaya Mete ile nasıl tanıştığını anlatarak başlamıştır. Mete ona, ikisinin de bahçeyi çok sevdiğini ve geçmiş olayların yazılması gerektiğini hatırlatan kişidir. Anlatıcı bahçenin aydınların deyimiyle, bir alt kültür alanı olduğundan bahsetmekte, ona göre bahçenin tarihinde ülkenin son yıllarda geçirdiği değişikliklerinin izlerini de bulmak mümkün olmaktadır.

"Anlatacağınız insanları siz seçin, isterseniz size anlatılanları değiştirin", "lütfen bahçeyi ve bizi yazın, sonucun eksik oluşu sizi korkutmasın, bilirsiniz, hiçbir şey gerçek bir bütünlüğe sahip değildir."[235] Anlatıcı, yazacağına söz vermiş, bu yüzden de her gün buluşur olmuşlardır. Bahçenin kargaşasında, *"gizli bir düzen, her şeye karşın bir düzen"*[236] vardır. Anlatıcı, okuyucuya dönerek, bu bahçenin büyüsüne

---

232 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 79.
233 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 80.
234 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 81.
235 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 82.
236 Gös. yer.

varanlardan biri olduğunu söylemekte, okuyucuya anlatılan bu yeri hiçbir zaman anlatıda olduğu gibi bulamayacakları konusunda uyarıda bulunmaktadır. Anlatıcı toplumda saygın bir yer edinmiş arkadaşının, yıllarca tek amacı daha fazla para kazanmak olan bu kişinin, bahçeye merak edip geldiğinde, düş kırıklığına uğradığını anlatmaktadır. Toplum normlarına uygun yaşamayan, toplum tarafından belirli normlarla başarısız kabul edilen insanların, rahat ettiği bir yer olduğu vurgulanmaktadır. Bahçe onlar için bir yaşam biçimidir. Bu kişiler böyle bir yerin varlığı ile büyülenirlerken aynı zamanda da varlığından şüphe etmektedirler. *"Çizgi dışı insanlar, yitikler, ayyaşlar, başarısızlar, soysuzlar, itilmişler, aşk kırgınları, doğa severler, yaşamın yargıladığı insanlar, boş vakti olanlar, bekleyenler, bahçe size kucağını açıyor, hoş geldiniz, burada düşlere dalabilirsiniz, burada kendinize benzeyen insanlar bulabilirsiniz."*[237] Bütün bu toplumsal olarak olumsuz görülen söylemlerin içine doğa severleri de dahil etmesi Öztaş'ın üslubu için de önemli bir ipucu vermektedir. Doğa ve kültür çatışması tüm eserlerinin en temel çatışkısı olarak dikkat çekmektedir. Bahçede zaman yavaş geçmektedir, *"bahçede geçmiş günler, şimdiki zamandan söz edermiş gibi anlatılırdı."*[238] Bahçenin var olduğuna inananların ve bunu algılayabilenlerin burada düşler kurabildiğini, burada oldukları zaman da bir şeyler bekleyebildiklerini, bahçede bulunmayanlardan, orada oturuyorlarmış gibi söz edildiğini anlatmaktadır. *"Sessiz geçiş, sürekli akış, sonsuzluğun kesintisiz akışı"*[239] gibi zamansal durumlar ile ifade edilen bahçenin, diğer mekanlardan farklı olan kendine ait bir zaman kavramı vardır. Mekân olarak *"bahçe bir parçaydı denizden, deniz daha yeni çekilmişti, geride balık ölüleri, yosunlar, çöp yığınları bırakarak…"*[240]. Bahçede bulunan bu insanları kalabalık *"koca bir yığın çöpten başka neydi"* diye betimlemektedir, kendini *"bende bir parçayım bahçeden"* ve *"bende bir çöpüm"* şeklinde ifade etmektedir.[241] Kimin orada ne görmek isterse onu gördüğünü anlatmaktadır. Tüm bu insanların, bahçede onun kendi düzeninde birbirlerine uyum sağlayarak veya sağlamayarak bir arada yaşayabildiklerinin altını çizmektedir. Bahçeyi akıl almaz bir giz olarak nitelendirmektedir, tüm zıtlıkların bir arada

---

237 Gös. yer.
238 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 83.
239 Gös. yer.
240 Gös. yer.
241 Gös. yer.

bulunabildiği bir düzendir. Bu uyumsuz insanlar yani *"tekdüzelikle, alkolle, sıradanlığın zorbalığıyla, kurallarla kısırlaştırılmış yaşamlar"*[242] bahçede vakit geçirmektedirler. Anlatıcı için bu mekân içinde bulunduğu ülkenin ve hatta dünyanın küçük bir modelidir. *"Güldürüyü, olağanüstüyü, değişimi arayan insan davranışlarının çabası"* burada var olmaktadır, *"bu sözlerimle bahçeyi aşağılamıyorum ama onu onaylamıyorum da."*[243] Yazar adeta postmodern dünya düzeninin bir panoramasını yapmaktadır. Bahçenin de bir belleği olduğu için Mete sonunda yenilmiştir. Bahçe onu unutmuş, belleğin olmaması gerçekliğin de olmadığı anlamına gelmiştir. Mete, anlatıcıdan bahçeyi yazmasını isteyerek bir anlamda yaşanılanları yazı ile dondurmaya çabalamaktadır.

Anlatıcı, bahçede *"serin bir yaz sonu akşamı"*, Sevil ile ruhbilimi üzerine bir söyleşiye dalmış, o gün Naz'ı ilk kez görmüştür. Mete ve Naz bir sonbahar akşamında bahçede tanışmışlardır. Mete anlatıcıya, Naz'ın yanına gittiğini, hiç konuşmadan uzun süre denize beraber baktıklarını anlatmıştır. Bahçe konum olarak, denizi gören bir yükseklikteyken, aşağıda da kumsal bulunmaktadır. Deniz imgelemini psikanalitik açıdan değerlendirmek gerekirse bilinçaltını sembolize ettiğini söylemek mümkündür. Daha tanıştıkları ilk anda hiç konuşmadan sadece denizi izleyen bu karakterlerin, ilişkileri başlamadan önce hayatlarında yolunda gitmeyen, geçmişlerinde yaşadıkları kimi olumsuzlukları beraberlerinde ilişkiliye taşıyacaklarının ilk sembolleri olarak kullanıldığını söylemek mümkündür. Naz yıllarca ezilmişliğin bilincine varmış bir kadın olarak, geçmişini unutarak, doyasıya yaşamak istemektedir. Erkekler konusunda hiçbir şey umduğu gibi gitmemiştir. Anlatının ana teması kadın ve erkek karşıtlığı gibi gözükse de anlatı hem kadınların hem de erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı baskılanmalarını konu almaktadır. Naz karakteri kendisi olmaya çalışan, soluk kesen bir güzellik olarak betimlenmektedir. Naz, kendine has çekiciliği olan özgür davranışlı, düşünen entelektüel bir kadındır. Dans etmeyi sevmekte, davranışları anlatıcıda gençliği çağrıştırmaktadır. Naz'ın anlatıcıyı, sırdaş olarak seçmesi onu onurlandırmaktadır. Naz için yinelemek hayatın kendisidir. Anlatının odak noktası

---

242 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 84.
243 Gös. yer.

Naz karakteridir, anlatıda yer alan bütün erkekler ondan bir şekilde hoşlanmakta, onunla birlikte olmayı istemektedirler.

Mete ise iyi bir gitaristtir, başlangıçta yaşamayı seven bir adam olarak betimlenmektedir. Anlatı bir anlamda Mete'nin olaylar karşısındaki değişimini gözler önüne sermektedir. Herkes Mete'nin Naz'a delicesine âşık olduğunu düşünürken, anlatıcı bu konuda kuşkulu davranmaktadır. Mete'nin düş gücünün inanılmaz derecede renkli olduğunu, bu yüzden de dünyayı olduğu gibi göremediğini düşünmektedir. Her şeyi askıda bıraktığını, sürekli beklediğini, tartışmayı sevdiğini, hiçbir yerden hoşnut olmadığını, hep başka yerde olmalıymış hissine sahip olduğunu düşünmektedir. *"Yolculuklardan bıkmış, ama yerleşecek cesareti yok"*[244] gibi çelişkiler neredeyse bütün karakterlerin mücadelede ettiği ruhsal bunalımlar olarak anlatıda yer etmektedir. İç sıkıntısı ile boğuşmakta, anarşizme eğimli, kişiliği karasızlıklarla dolu, inançsız, sözlere inanmadığını söyleyen biridir. Anlatıcıya göre Mete'nin davranışları tüm bunların tersini göstermektedir. Anlatıcı onun kadınları anladığını ama çabuk sıkıldığını düşünmektedir. Olduğu gibi sevilmek istemeyen, sınırlarını kabullenmeyen yanına yaklaştırmayan, bir kadının onu gerçekten sevebileceğine inanmak istemeyen, sınırsız bir özgürlük içinde olduğunu düşünen biridir. Naz'a göre soğuk, zeki ve bencildir. Anlatıcı Naz'ın Mete'ye ulaşamadığını ve onu anlamadığını düşünmektedir. Müziğe tutkulu ama aşırı bir insan, *"günlük yaşamda ise gerçek bir yabancı"*[245] olarak betimlenmektedir. Öztaş, Camus'un *Yabancı*[246] adlı eserine işaret ederek sayfalar dolusu betimleyebileceği karakteri bu sayede tek sözcükle derinleştirmeyi başarmıştır. Anlatıcıya göre Mete, Naz'ı seviyor olmasına rağmen ne konuşacağını bilemeyen biri olarak betimlenmektedir.[247] Karakterler birbirlerini tam anlamı ile anlayamamakta, iletişim kurmakta zorlanmaktadırlar. Yazarın bugünün iletişimsel dünyasında iletişim kuramayan karakterler yaratması önemli bir kültür eleştirisi ve yetkin bir gözlemidir.

---

244 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 87.
245 Gös. yer.
246 Albert Camus'un Yabancı adlı eseri, tema olarak bireyin içinde bulunduğu hayata, topluma, sosyal ilişkilere, tanıdıklarına ve hatta kendisine yabancılaşmasını konu almaktadır.
247 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 88.

Yazar tarafından her karakterin konuşması tırnak içinde gösterilmektedir. Eğer konuşan karakter anlatıcı ile aynı doğrultuda, onun söylediğini doğrulayan düşüncelere sahipse, karakterin sözüne müdahale etmeden aktarılmakta, anlatıcı katılmadığı durumlarda bu konu da katılmadığını özellikle dile getirmektedir. O yüzden anlatıcı hayır katılmıyorum diyerek araya girmiyorsa, konuşmayı yapan karakterle aynı fikirde olduğu çıkarımı yapılabilmelidir. Bütün karakterler bir diğeri için yorum yaparak, bu zıt iki kişiyi kendi açılarından tanıdıkları kadar analizde bulunmaktadırlar, bu noktada anlatıcı, bu anlatılanları birleştirip bir öykü yazmayı başarmış, bir çeşit derleme yapmış olan kişidir. Naz'a anlatıyı bitireceğine, Mete'ye bahçeyi anlatacağına dair verdiği, tutmak zorunda olduğu iki sözü vardır. Anlatıcı, Mete ve Naz ilişkisinde tarafsız üçüncü bir kişi olarak dışarıdan neden iletişim kuramadıklarını anlatmaya çalışmaktadır. Anlatı birini kurban birini suçlu çıkarmak adına bir yol izlemezken, iki yetişkin insanın geçmişten getirdikleri önyargılar ve içinde bulundukları toplum normları içinde iletişim kuramayıp sevgisiz kalmalarını konu almaktadır. Naz ve Mete yalnız iki karakterdir. Naz kendini sezgileri ile hareket eden biri olarak tanımlamaktadır, "*kimi gizemci inanışları vardı, sezgileri onu hiç yanıltmamıştı"*[248]. Bu bakış açısı yazar tarafından kadın ve erkek arasındaki farkları göstermede bir unsur olarak kullanılmıştır. Naz'ın yaşadıkları karşısında istediği tek şey yalnız kalmaktır. Evliliğini tamamlamak adına bir kız dünyaya getirmiştir. Naz karakterinin anlatıdaki amacı kadının değişen toplum normlarında değişen kadın duruşunu göstermektir, anlatıcı onun sevgili arayışından çok bir yaşam biçimi arayışı içinde olduğuna dikkat çekerken, *"benim bir erkeğe, gelişigüzel, herhangi bir erkeğe gereksinimim yok, ben de kocam için herhangi bir kadın olmak istemiyorum"*[249] gibi ona bağımsız olmayı arzulayan kadın profili çizmektedir. Mete'ye göre Naz hiçbir şey üretmediği için psikanaliste gitmelidir. Mete onun evinde takılar, seramik tabaklar ve küpeler yapıyor olmasını kendini anlatma yolu olarak kabul etmemektedir.

Geçmişte, Mete'nin anımsadığı bir akşam, bir sinema yönetmenin evinde toplandıklarında pikapta Leonard Cohen'in, *Dance Me to the End of Love*'ı çalarken Naz ev sahibi ile dans etmiştir. O gecenin değerlendirmesini anlatıcı ve Naz anlatının

---

248 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 91.
249 Gös. yer.

şimdiki zamanında yaparken, *"bir adım daha atsan, her şeye düzelirdi, hem de hiçbir mucize gerekmeden"*[250] diyerek anlatıcı, geçmişe dönüşler ile anlatıyı desteklemektedir. Cohen'in şarkısı bitince Mete yeniden çalınmasını istemiş ve müziğin ritmiyle kendini yere atmıştır:

> *"Ahşap parke döşemenin üzerinde tuhaf figürler yapıyor, yüzer gibi bir dans bu, sanki boşlukta yapılması gerekiyor da lanet olası yerçekimi yüzünden insan yerde yuvarlanmak zorunda kalıyor. Bir kez daha hiçbir figürünün tekrar edilemeyeceği bir dans, belli bir mekân ve zaman içinde gerçekleşip unutulup gidecek bir dans. Simgesel olarak belleğin ve özgürlüğün bir düş olduğunu gösteriyor. Sonra ne kadar sürdüğünü kendisi de bilmiyor, durmaksızın ağlıyor, tutkulu bir ağlama bu."*[251]

Mete'nin yapmış olduğu dansı korkuya benzetmektedir, *"tanrının insanoğlunu acımasızca cezalandırdığı o eski girişimini, kutsal kitaplardaki Tufan söylencesini anımsatıyor", "insanın bilinçaltının derinliklerinde bir gün uyanmak üzere bekleyen o inanılmaz korkuyu"*[252] şeklinde yorumlamaktadır.

Anlatıcı, bütün bu olaylar ve karşılıklı diyaloglar sayesinde olup biteni anlamak ve anlatmak konusunda yol kat ettiğini düşünmektedir. Hikâyenin oluşum amacı da başlangıçta verilen ölüm olayının doğru bir şekilde çözümlenmesini sağlamaktır. *"Bizim şu sevgi için giriştiğimiz sonsuz çabalar, bitmez arayışlar."*[253] *"O geceyi anlatmalarını başkalarından da istiyorum"*[254] diye belirtirken, böylece anlatıyı zenginleştirdiğini ve gerçeğe ışık tuttuğunu düşünmektedir. Anlatıcının bir dedektif gibi cinayeti manen çözmeye çalıştığını söylemekte mümkündür. Anlatıcının altını çizdiği gibi anlatıda ortaya konmaya çalışılan konu Naz ve onun başından geçenlerle yaşadığı değişimdir. Hikâyede zaman ve mekân üzerinde durulması gereken, birincil görevde bulunan kavramlar değilken olayların oluşuna zamansal olarak geriye

---

250 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 95.
251 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 96.
252 Gös. yer.
253 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 97.
254 Gös. yer.

dönüşler katkı sağlamaktadır. Karakterler ve onların geçmişten, anlatının şimdiki zamanına kadar yaşamış oldukları kültürel iç huzursuzluklarının altı çizilmektedir.

Naz anlatıcıya, Mete'nin onu değiştirmeye çalıştığından dert yanmaktadır, *"beni ne o değiştirebilir, ne de eşsiz bir kitap, hiçbiri değiştiremez"*[255] derken, sadece umulmadık bir deneyimin kendisini değiştirebileceğini düşünmektedir. Sözcüklere haddinden fazla önem veren Mete'ye karşılık, deneyimlere odaklı Naz'ın karşıtlık yaratması, Öztaş'ın başından beri yapmaya çalıştığı, öyküyü temellendirdiği yapıdır. Anlatıcı ve Naz arasında geçen diyaloglar Naz ile Mete arasındaki ilişkiyi aydınlatırken, bütün yapılan konuşmalar bu ana temayı pekiştirmek adına yapılmaktadır. Naz ve Mete karakterleri iki karşıt düsturu oluşturmaktadır. Anlatıyı oluşturan bütün karakterlerin diyalogları da birbirleri ile uyum içindedir. Ne Mete Naz'ı anlayabilmektedir ne de Naz Mete'yi anlayabilmektedir. *"Naz kendini bir türlü kabul edemiyor, bu yüzden de çevresi tarafından yanlış anlaşılmaktan korkuyor."*[256] Naz karakteri ile kadının toplum tarafından biçilen rollerin dışına çıkmaktan korktuğunun altı çizilirken, Sevil veya Cengiz gibi karakterler bile zaman zaman bütün suçun Naz da oluğunu düşünebilmektedirler. Öykünün başında Mete'nin ölmesinden Naz'ın sorumlu olduğunun düşündürülmeye çalışılması da bunun bir kanıtı olarak gösterilebilmektedir. Toplumun kadına biçtiği rol ve sorumlulukların altı çizilirken, yazar öykünün sonunda Naz'ın sanıldığı kadar suçlu olmadığını, daha doğrusu kendisine ne suçlu ne de suçsuz denilebileceğini göstermeye çalışmaktadır. Anlatıcı, Cengiz'den Naz'ın eşinin adının romancı Taner L. olduğunu öğrenmiştir. Eskiden uzun bir süre tutuklu kalmış, şimdi nerede olduğunu kimse bilmemektedir. Cengiz'e göre Naz, *"bu kimlik biçimini -saygın bir eş ve anne- kocasına borçluydu, bu ülkede ne yazık ki böyle, belki başka yerlerde de, ama bu onun gerçek kimliği mi?"*[257] Mete'ye göre Naz kocasını sevmemektedir ama Cengiz'e göre seven kişi ise Naz'dır. Cengiz'e göre, *"Naz'ın yüreğindeki boşluk, Taner'in dolduramayacağı bir boşluk, belki hiç kimsenin dolduramayacağı onun kendi boşluğu."*[258] *"Kendisi olmak istiyor, bunun için arzularını gerçekleştirmesi gerekir", "çoğu kez bunu gerçekleştiriyordu, ama bir*

---

255 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 98.
256 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 99.
257 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 110.
258 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 112.

suçlu gibi."[259] Anlatı, kültürün ve toplumun baskısı altında kendi olamayan bireyin, bastırdığı her şeyin daha büyük bir şiddetle kendine geri dönmesine dikkat çekmektedir. Anlatıcıya göre *"toplum karşısında takındığı maske artık sıkıyor onu"* ve *"Naz olmak yerine, Naz rolü oynamak, bu rolü en iyi nasıl oynayabileceğine karar vermek zorundaydı."*[260] *"Kendisi olabilmesinin tek yolu bilinçaltına ittiği arzuları gerçekleştirmesinden geçiyordu."*[261] Cengiz, Naz'da oluşan kötü hislerin nedenlerini, topluma bağlamaktadır, *"kuşkusuz Taner değildi ona suçluluk duygusunu aşılayan, çevresiydi", "toplumdu."*[262] Cengiz, Naz ile geçirdiği enfes zaman aralığını, *"saatlerin her gün karanlığı biraz daha uzağa ittiği o enfes günler"*[263] diye betimlemektedir. Cengiz tarafından, *"evini terk eden kadının, kendini sefahate veren kadının, karşılaşacağı sorunları biliyor, kocasının ona kazandırdığı saygınlığın getirdiği ayrıcalıkları yitirmek istemiyor"*[264] olarak betimlenmektedir. Cengiz karakteri kadının üzerindeki toplumsal baskıyı yansıtmaktadır; *"hepimizin eninde sonunda öleceği gerçeği, çoğu kadının bütün bildiği işte bu kadardır; benim sonunda varabildiğim ve önem verdiğim tek gerçek de bundan başka bir şey değildir."*[265] Naz bahçeden gidenlerden yalnız Gül'ün adını anmaktadır. Ona hayatta kendisinin gerçekleştiremediklerini gerçekleştirme cesareti gösterebildiği için hayrandır. Gül kendisine feminist kavramının yakıştırılmasından hoşlanmazken Amazon olduğunu ileri sürmektedir.

Naz yaşamayı severken, Mete'nin durumu daha fırtınalı ve karışıktır.[266] Onun için her şey içinden çıkılmaz bir hâle gelmeye devam etmektedir. Karakterler anlaşılması zor bir yalnızlık, inançsızlık ve iletişimsizlik içinde yaşamaktadırlar. Anlatıcı Naz'ın korkularının çok daha derin, çok daha çözümsüz olduğunu düşünürken, Mete ve Naz arasında bulunan karşıtlıkların giderek artması dikkat çekicidir. Naz'ın sezgilerinin ve hislerinin güçlü olduğu kimi olaylarla pekiştirilmektedir. Naz güneyde gördüğü cinayetten sonra yazdığı şiiri okurken,

---

259 Gös. yer.
260 Gös. yer.
261 Gös. yer.
262 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 112-113.
263 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 116.
264 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 117.
265 Gös. yer.
266 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 101.

kendini ifade etme biçimi olarak, bir şeyler hissettiğini anlatmaktadır, bu durumu *"nereden ölüm geçse duyarım ben"*[267] diye ifade etmektedir. Anlatı kadına mistik bir anlam yüklemektedir. *"Kendini hep haklı gören, yaptığı hiçbir şey için özür dilemeyen, bu aşırı duyarlı, bu inançsız, bu kendi çarmıhını sırtında taşıyan adam, anlamı olmadığını bilmesine karşın özür dilemek, her şeye yeniden başlamak istiyor."*[268] Anlatıcı, aralarında paylaşacakları tek şeyin yolun vahşi kıyısı olduğunu ve o yolda bile tek başlarına yürüyeceklerini düşünmektedir. Mete'nin yolu *"karanlık bir deniz imgesiyle kesilmişti"* ama Naz'ın kafasında *"mavi bir deniz imgesi"* vardır.[269]

Tüm karakterlerin güneyde beraber geçirdikleri yazdan bahsederlerken,

> *"Duru bir denizin üstünde yüzüşlerini anımsatıyor. Altlarında batık bir kent vardı. Naz, bir testi bulabilseler ne iyi olacağını söylemişti. Cengiz burada ancak plastik bir şişenin bulunabileceğinin ileri sürmüştü."*[270]

Öztaş, romantik bir bakış açısı ile antik batık bir kenti, günümüz tüketim toplumu ile birleştirerek eleştirmektedir. Anlatının kültür eleştirisi değişen toplum dinamikleri, toplumsal çözülme, bunun entelektüel insanlarda yarattığı yalnızlık, içe dönme ve iletişimsizlik problemleridir. *"Bu yıllarda toplumsal bir çözülmenin başladığını, toplumun bile belleksizleştiğini görebilirsen, kişisel ölçekte Naz'ın bundan kaçınamayacağını anlarsın", "belleğini kaybetmiş gibi, bilinçsiz kaçmalar içinde."*[271] Anlatıcı kendisine erkekler olarak kadınlarda ne aradıklarını sormaktadır. Anlatı adına bu önemli bir sorudur, *"her şeyin bir şeye dönüştüğü, şehvetin, korkunun, saygının, düşlerin, fantezilerin, coşkuların, Odipus karmaşalarının, insanı delirten aşırı tutkuların birbirine karıştığı bu özel dünyada ne arıyoruz?"*[272] Anlatı felsefî anlamda bir cevap beklemeksizin birçok soru sormaktadır. Öztaş, eserlerinde her zaman görülen tarzda bir eleştiridir:

---

267 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 107.
268 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 105.
269 Gös. yer.
270 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 107.
271 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 111.
272 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 117.

> *"Nedir insanın inançlarını yitirmesi? Ülkemizde çeşitli on yıllık bölümlerde, binlerce insan, dünya görüşlerinde değişimlere uğradılar; inandıkları bir dünyadan düne kadar karşı oldukları, tanımadıkları, bilmedikleri ve hazır olmadıkları bir başka dünyaya geçişti bu."*[273]

Anlatıcı, Mete'nin yalnızlığının bir düşün boş yere aranması olduğunu ve kendi içinde dehşet verici bir can sıkıntısının var olduğundan bahsetmektedir, *"yalnız olduğunu anlamıştı, ama buna dayanacak gücü yoktu, hepsi o kadar, ne Naz'ın ne de diğerlerinin yapabileceği bir şey vardı"*[274]. *"Mete yalnız anılarını, düşlerini kıskanır, başka hiçbir şeyi umursamaz"*[275] diyen anlatıcı yaşadıklarının asıl sorumlusunun kendi duyguları olduğunu düşünmektedir. Mete ruhsal açlık içinde sadece sevme gereksinimi duymaktadır. Yalnızlıkla eskiden başa çıkabilirken, şimdilerde eskisi gibi başa çıkamamaktadır. Cengiz, Mete'nin işkence de cinsel gücünü yitirdiğini anlatmaktadır.[276] Taner'in tutukluluğunun erken bitmesinin altında, pişman olduğuna dair bir metin imzalamış olmasının yattığını söylemektedir. Mete ve Taner karakterlerinde bulunan benzerliğin altını çizmektedir, *"işte bu da Mete ile Taner'i yakınlaştırıyor, yenilmiş iki başkaldırıcı."*[277]

Yazar tarafından iki temel karakter zıt kavramlar olarak ele alınmakta ama anlatıcıda olduğu gibi iki karakter arasında taraf tutmamaktadır, *"doğrusu ben de bilemiyorum, bütün bu anlatılanlarda, saf bir ruhu simgeleyen hangisi, Naz mı, Mete mi?*[278] *"Naz, Mete'de kendisini yargılayan bir akıl görüyor, üzerinde düşündükçe bu aklı yerle bir etmek, bu yufka yürekliliği, bu sevgiyle zayıflamış yüreği kirletmek istiyor."*[279] Naz'ın sevgilileri genelde aydın kişilerdir, o *"aydın olmakta yaşamdan bir uzaklaşmışlık seziyordu, aydınlar her şeyi çözmeye çalışan, mantıksal açıklamalarla her sorunun üstesinden gelinebileceğini sanan insanlardı"* ve *"Naz yargılanmaktan,*

---

273 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 118.
274 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 115.
275 Gös. yer.
276 Kral Odipus kendi annesi ile birlikte olduğunu anladığında kendi gözlerini kör etmiştir. Freud'a göre, bu kör etme işlemi cinsel gücün yitirilişini temsil etmektedir.
277 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 118.
278 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 119.
279 Gös. yer.

incelenmekten, her davranışın kurallarla sınırlanmasından nefret ediyordu."[280] Anlatıcıya göre, Naz çevresinde somut suçlular görmek istemektedir, ona göre *"işte seçilmiş bu suçlu, bu kaçınılmaz kurban Mete'ydi."*[281] Anlatıda Mete karakterinin erkek cinsini sembolize ettiği düşünülürse oldukça modern bir eleştiri olduğunu söylemek mümkündür. Anlatı karakterleri, var oldukları kişiler olarak kendilerini gerçekleştiremedikleri gibi, başka insanlara göre yaşayarak da mutsuz olmaktadırlar. Sevil bir ruhbilimcidir, Mete hakkında konuştuklarında onu kendi mesleğinin gerektirdiği şekilde ele almaktadır, *"gerilimlerini boşaltmak için taşkın davranışlar"* yaparken, aslında onun *"kendine karşı ve kendini yaşamaktan kaçınıyor"* oluşuna dikkat çekmektedir.[282] Sevil, Naz'dan hoşlanmazken, anlatıya Mete açısından yaklaşmaktadır. Sevil'e göre *"sor bakalım Naz'a, ya çapkın baba modelini, benimsemiştir, ya da annesinden çok bunalmıştır"*[283] diye düşünmektedir. Bu yüzden *"küçük bir kız çocuğu gibi sevilip okşanmayı gerçek bir cinsel beraberliğe yeğler"*[284] diyerek aslında Naz'ın Taner'in zıttı insanlarla ilişki kurmak istediğini, ama Mete'nin Taner'i çok fazla andırmasına dikkat çekmektedir. Sevil, Mete'nin uyuşturucuyla yabancılaşmanın verdiği acıdan kurtulmaya çalıştığını düşünmektedir. Düşlerinde akarsular ve denizler gördüğünü, suyun derinliklerine batıp boğulurken panik hâlinde uyandığından bahsetmektedir:

> *"Büyük olasılıkla bizim doğum hayalleri dediğimiz türden düşler bunlar. Kendi doğumu ile ilgili anıları, ana rahmindeyken suyla çevrili olduğu zamanları görüyor. Gerçek yaşamında çektiği sıkıntılar sonucu bilinçaltında gizli olan anıları düşlerinde ortaya çıkıyor."*[285]

Sevil ile yaptığı bu konuşmanın akşamında, Mete ile ilgili tüm kaygılar o gece gerçekleşmiş olacaktır. *"Mete dünyanın en doğal hareketini yapar gibi"*[286] kendini suya bırakarak ve sıcak bir suda yüzermişçesine eğlenerek kahkahalar atmakta ve daha hızlı yüzmektedir. *"Bütün gece sandallarla yaptığımız araştırma hiçbir sonuç*

---

280 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 119-120.
281 Gös. yer.
282 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 121.
283 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 122.
284 Gös. yer.
285 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 124.
286 Gös. yer.

vermiyor"[287] diyerek, Mete'nin bedeninin bulunamadığından bahsetmektedir. Anlatıcı Mete'nin çok iyi yüzme bilmesine rağmen, denize atlamasının altında gizli bir kendini öldürme istediğinin olduğunu düşünmektedir. Yaşama çabasının insanın belki de en soylu çabası olduğunu gözler önüne sererken, Mete'nin boğulurken yaşadıklarını, kafasından geçenleri kendisi yaşıyormuşçasına anlatıda anlattığı bir bölüm yer almaktadır. *"Mete'nin denizdeki son anlarını anlatmaya çalıştım."*[288] Mete boğulmadan önce, o gece bahçede evrenbilim hakkında konuşulmuştur. Hiçbir şeye inanmayan Mete bir anlamda hiçlik duygusuna kapılmıştır. *"Bir yanda evren kara delikler tarafından yutuluyor, öte yandan o Naz'la kurmak istediği iletişimi kuramıyordu."*[289] Naz ile bütün anlatı boyunca iletişim kuramamıştır. Mete, yaşamı boyunca içten içe ölürken etrafında bulunan insanlara bunu anlatamadığı gibi, denizde boğulurken, boğulduğunu da anlatamamıştır. *"Haykırıyor, iletişim kurmak için ölesiye çaba harcıyor, öldürüyor, haksızlıklar yapıyorduk, ne içindi, sonunda her şey sonsuza kadar unutulup gidiyordu."*[290] Mete'nin tüm onu tanıyanların belleğinde bir gemiye binip gitmiş gibi olduğundan bahsederken, bellek üzerine düşünmektedir. Mahir Öztaş anlatının son bölümünde, eserin yazımı ile ilgili düşüncelerine, kaygılarına, yapmak istediklerine ve edebi tartışmalara yer vermiştir. Anlatıcının yazdıkları bahçenin belleğinin oluşmasına olanak sağlamıştır. Bu kısımda anlatının yazar tarafından oluşturulan postmodern unsurlarla örülü kurmaca bir metin olduğunun altı çizilmektedir. Anlatıcı, Mete'ye verdiği sözü tuttuğunu söyleyerek, anlatıya kaldığı yerden devam etmektedir. Denize atladığında yaşamına mâl olacağını bilmediğini, o yüzden de Naz'ı suçlamamak gerektiğini düşünmektedir.

Naz ve Mete, iyi insanlardır ama birlikte bir bütün olamamış, bir anlam ifade edememişlerdir. Mete'nin yalnızlığa dayanamadığını, bu kocaman evrende yalnız kaldığını, her şeyi Naz'a bağladığını, nevrotik bir kısır döngü içine girdiğini, o gece kurtulsaydı bile yine ölümün onu bulacağını düşünmektedir. Naz'ın Mete'ye, onu kimsenin sevmediğini söylemesi ve yalnızlığa iten sınırlarda kalma korkusu, sonsuzluğa duyulan bu tuhaf özlemde birleşmektedir. Öztaş sevgisiz, yalnız ve iletişim

---

287 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 125.
288 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 126.
289 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 125.
290 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 126.

kuramayan bu insanlara eserlerinde sıkça yer vermektedir. Anlatı da günümüz toplum yapısına kültür eleştirisi olarak getirdiği iletişimsizlik ve sevgisizlik ön plana çıkarılmıştır. Mete'nin aşkta, siyasette, hiçbir beklentisi gerçekleşmemiştir. Mete, halk arasında örneği görülmeyen, entelektüel bir kişi olarak betimlenmiştir. Anlatıcının bahçenin belleğine katmak istediği son olgu Naz ve kızının konuşmasıdır. Naz'ın kızı ile olan diyalogunda bunca yaşanmışlıktan sonra Naz'ın Mete'nin içinde bulunduğu ruh durumunu anladığını, onu öldüren duygunun yalnızlık olduğu sonucuna vardığını gözlemlemektedir.

Anlatıcı anlattığı bu karakterlerin neden böyle davrandığını anlamak adına yaşadıkları ülkenin yakın geçmişine bakmak gerektiğini dile getirmektedir. Anlatıdaki karakterlerin kimliklerini yaşadığı dönemin atmosferinin şekillendirdiğini anlatmaktadır. *"Naz'ın gençliğini yaşayamadığı, kendisi olamadığı, Mete'nin toplum değerlerinden hızla koptuğu bir geçmiş bu."*[291] Karakterler yaşadıkları toplumdan bağımsız hareket edemezlerken, onların kişiliklerini belirleyen toplum ve sosyal çevre olayların bu noktaya gelmesinde başat rol oynamaktadır. Bu kişilerin yalnızlıkları, başarısızlıkları, melankolik ve hassas oluşları anlaşılabilir hale gelmektedir. *"Erkekler bir kadının düşleminde doğup ölen tanrılar gibidir"*[292] diye düşünmektedir. Anlatıcı erkekleri, kadınlar üstünde büyük baskı unsuru oluşturdukları için böyle değerlendirmiştir. Erkeklerin tanrılığını, ataerkil kültürün kadınlar üzerinde yaptığı baskı olarak yorumlamak da mümkündür. Kadınlar için erkekler tanrı gibidir ama dönemin artık ne denli değiştiğinin de altı çizilmektedir:

> *"Naz'dan bağışlamasını diliyor, neredeyse çözemediği bütün güçlükler karşısında Naz'a sığınıyor ama Naz onu küçümsüyordu. İnançsız olan Mete, bir tanrıya inanır gibi Naz'a inanıyor, kendini ortaya koyuyor, ama Tanrı'nın Naz ile Niyaz arasında yaptığı ayrımı bilmiyor."*[293]

Mete elinden gelen her şeyi yaptığını sanırken, kullandığı uyuşturucu madde dolayısı ile belleği de zayıflamış, Naz'ın hatıraları bile giderek solmaya başlamıştır.

---

[291] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 129.
[292] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 130.
[293] Gös. yer.

"Mete bir kurbandı, bunu yalnızca Naz biliyor, acı çekmesine karşın onu bağışlamıyordu."[294] Bu yüzden Mete karakteri erkek cinsini, Naz da kadın cinsini sembolize eden karakterler olarak düşünüldüğünde bağışlayamaması mantıklı bir çerçeveye oturmaktadır. Anlatıda karşıt söylemlerin hakimiyeti en bariz kadın ve erkek karşıtlığında görülmektedir, *"Mete duygularını belli etmediğinden, kusursuz biri gibi algılanıyordu, kimileri soğuk ve kendini beğenmiş olduğunu söylüyor, kimileri güçlü olduğunu"*[295] ama aslında Mete bunların hiçbiri değildir. Anlatıcı Naz ve Niyaz kelimelerinin sözcük anlamları üzerine dururken, Naz *"gerçekte isminin taşıdığı anlamın tam karşıtı bir kişiliktir"*, *"oysa Naz tam tersine yapay davranışlardan tiksiniyor ve kendisi olmak istiyor."*[296]

Bahçeyi anlatmakta başarılı olamadığını düşünürken, bahçenin bir geleceğinin de olmadığını düşünmektedir. Bahçe ütopik olarak bir grup entelektüel insanın bir dönem toplum baskısından, siyasi düşüncelerden kaçıp kurtuldukları bir yaşam alanı olarak ele alınabilmelidir. Bahçenin gelişen şartlar altında, gelecekte yer bulamamasının altında yatan neden toplum yapısının değişmesinde görülmektedir. Anlatıcı yazma eylemini yaşamın sıkıcılığından ve beyninin kireçlenmesinden koruyan, *"rastgele sürdürülen bir ileti biçimi"*[297] olarak görmektedir. Aynı zamanda *"yazının varoluş nedeni olan kalıcılığı, zaman içinde değişmez kalması onun bir anlamda ölümüne, zamana karşı yenilmesine yol açıyor"*[298] olmasına dikkat çekerek bir anlamda paradoks hissi yaratmaktadır.

Karakterlerin ortak noktası ülkenin siyasi durumundan dolayı oluşan yılgınlıktır, *"artık öğrendim, başkaldırma da yanlış, kölelik de"*[299] diye düşünmektedir. Kimileri yorulduğu için yolun güvenli kıyısında kalıyorlar, *"zaman yorulmaz ve acımasız bir yolcu."*[300] Anlatıcı Mete'nin ölümünden sonra bahçeye gidip

---

294 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 131.
295 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 130.
296 Gös. yer.
297 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 131.
298 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 131-132.
299 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 132.
300 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 133.

geldikçe Naz'ın orada olmadığını görmüştür. *"Yolun vahşi kıyısında zaman yoktur, yalnızca tutkular, kargaşa ve ölüm vardır."*[301]

Anlatının son bölümünde, zamansal olarak anlatı dinlence kasabasına, yani en başa dönmüştür. Anlatıcının yıllar evvel yazdığı öyküyü Naz için tekrardan gözden geçirmesi nihayet bitmiştir. Anlatı boyunca okuyucularda bu gözden geçirmeye tanık olmuşlardır. Bahçenin hikâyesini Mete yazmasını istemiş ve bu sayede tanışmışlarken, şimdi Mete'nin yazmasını istediği anlatı Naz'ın istemesi ile tekrardan ele alınmış, metnin kimi yerleri onun için tekrardan düzenlenmiştir. Geçmişle ilgili ne hatırlıyorsa yazdığını, *"daha da tuhaf olan, geçmişle ilgili anımsadıklarım, neredeyse bir tek bu yazıyla sınırlı"*[302] olduğunu düşünmektedir. Anlatıyı yazının sözlü kültürü, belleği nasıl dondurduğuna dair güzel bir ifade biçimi olarak okumak gerekmektedir. *"Belki olaylar anlattığım gibi ve anlattığım sırada olmamıştı, yazdıklarımın çoğu gerçekte hiç olmamıştı belki de, ama Naz'a olan tutkum gerçekti."*[303] Naz'a olan bu tutkusu anlatının içinde yer alan karakterlere, kişiliklere ve anlatılanlara da etki etmiştir. Tutkusunun bir anda farkına varmış olması, anlatıcının Mete karakterlerinde olduğu gibi şiddetli bir duyguyla sarsılmasına neden olmuştur. Naz da Mete'nin ölümünde anlatıcıyı suçlamaktadır. Naz, *"bunların hiçbirisi olmadı, hiçbirisi gerçekten yaşanmadı", "delisin sen"*[304] diye bağırırken, modern bir anlatıda yer alan yalnızlaşma, yabancılaşma, bu anlatıda bir anlamda şizofren davranışlara evrilmiş gözükmektedir. Naz'ın korkması ve titremesi gibi detaylarla anlatıda merak unsuru artmaktadır. Anlatıcı bahçenin gerçekte var olup olmadığı ile ilgili sorusuna yanıt alamamış ama bahçenin varlığına yine de inanmış gözükmektedir, *"hiçbir şey sonsuz değil, fırtına geçer, ama öykü kalır"*[305] diye düşünmektedir. Anlatı bu anlamda metne büyük bir sorumluluk yüklemektedir.

Anlatıcı, kulübede yaşayan kişinin Taner olduğunu anlamıştır. Naz'ı gitmeden önce son bir kez daha görmek istemiş, anlatıcıya ezberden Oscar Wilde'in Reading Zidanları Baladı'nı okumuştur, *"onu öldürmek belleğimde öldürmek*

---

301 Gös. yer.
302 Gös. yer.
303 Gös. yer.
304 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 134.
305 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 135.

anlamına geliyor."[306] Taner, Mete ve anlatıcı tüm öykü boyunca sevgi aradıklarından bahsederlerken, hepsi de Naz karakterinde bu sevgiyi bulmaya çalışmaktadırlar. Anlatıcının içindeki ses Taner'in Naz'ı bulacağı ve tıpkı iletişimsizlik yüzünden ölen Mete gibi bir son yaşayacağını söylerken, ayaküstü Naz'a Taner'i gördüğü konusunda uyarıda bulunmuştur. Anlatıcının, tüm bu anlattıklarından bir yazar olarak yazma edimi ile ilgili üslup anlayışını da ortaya koyduğunu görmek mümkündür. Tüm anlattıkları nasıl anlatı oluşturduğu fikrini yansıtmaktadır. Bardan çıkarken Naz'ın gidişi üzerine arkasından bakakalmıştır, o gece kasabadan ayrılacağı için Naz'ı son görüşü olacağını düşünmüştür, *"zor bir insandır Naz, ona asla sahip olunamaz, onun sevgisi hepimiz için çözümlenmesi olanaksız bir şey olarak kalacak."*[307]

> *"Ona kayalıklara gitme diyemedim, hem söylesem de inanmazdı bana, ölüm bir mecaz, belki de bütün her şeyi ben uyduruyorum. Bütün bunlar hiç yaşanmadı, belki gerçekten de ruhsal bir bakıma gereksinimim var. O zaman kaçmak için kumsalda bekleyen adam kim? Gerçekte onunla hiç konuşmadım mı, hasta düş gücümün uydurduğu görüntüler mi bunlar? O zaman ben burada, bu odada, bu camın karşısında olduğuma göre, Naz'a kim, nasıl bir kötülük yapabilir ki?"*[308]

Tüm bu düşüncelerinden Taner'in de kendisi olduğu düşünülebilmektedir. *"Mete o denizde boğulmadı, belki orada ben boğuluyorum, sen haklısın biz hiçbir şey yaşamadık ve her şey bu kağıtlarda, bu yazıda gizli, kafamın içinde, evet her şey kafamın içinde gizli."*[309] Tüm kafa karışıklığını bir yazarın yazdığı eserde, karakterlerde kendini bilerek veya bilmeyerek yansıtması olarak ele almak gerekmektedir. Postmodern bir unsur olarak anlatının sonunda anlatıcı, Mete ve Taner birbirilerine benzemişlerdir. Yazar, neden üç adamın bir kadına bu kadar saplantılı olarak bağlandığının cevabını vermektedir. Anlatıcı, Mete'yi ve Taner'i kendi kişiliğinden yola çıkarak anlatı karakterleri olarak var etmiştir. Diğer bir bakış açısı ile anlatıcının anlattığı her olayın yaşandığını varsaymakta mümkündür. Sonuç olarak

---

306 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 136.
307 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 139.
308 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 139-140.
309 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 140.

gerçek olup olmasından ziyade anlatı hâline getirilmiş olarak var olması, gerçekleşmesi ortaya konan meselenin özünü oluşturmaktadır. Yazarın yapmak istediği Mete ve Naz karakterleri ile sembolize ettiği erkek ve kadın cinsini, onlara toplum tarafından biçilen değer yargılarını eleştirmektir. Yazar bu ana temayı modernist ve postmodernist teknikler uygulayarak kurgusal bir metin oluşturarak ele almıştır.

3.1.2.2. Korku Oyunu

Sessizlik Kuleleri[310]

Anlatı, kafasında en belirgin görüntünün bir ayrılık görüntüsü olduğunu söyleyen, birinci tekil kişinin anlatımı ile aktarılmaktadır. Anlatıcı, kendisi için önemli olan birinden bahsederken, kimi yaşanmışlıklara sahip olduğu bu kişi ile nasıl tanıştığını bir türlü hatırlayamamaktadır. Anlatı devam ettikçe bu kişinin aylardır gidip geldiği odanın bir doktora ait olduğu anlaşılmaktadır. Mekânın ağır, sıkıntılı havasını bir akvaryum içinde yer alan balıklar kırarken, odanın penceresinden park manzarası gözükmektedir. Daha ilk paragrafta yer alan ağır havalı oda, hüzünlü havalı park gibi betimlemelerle atmosferdeki kasvet dikkat çekmektedir.[311] Anlatıcı, parkta dökülen yapraklardan bahsettiğine göre, sonbahar olduğunu anlayabildiğimiz anlatıda, anlatıcı bir doktordan psikolojik yardım almaktadır.

Dr. Collier, anlatıcının bahsettiği bu kişi ile nasıl tanıştıklarını hatırlayamamasını tuhaf bulmaktadır. Birçok güzel gün geçirdiğini söylediği Sarah ile ilgili hatırladığı yalnızca ayrılık görüntüsü olması, anlatıcının içinde bulunduğu ruhsal durum hakkında ipuçları vermektedir. Anlatının bitiminde ayrılık görüntüsü sandığı anın, aslında onu gördüğü ilk an olması anlatının döngüsel bir zamana atıf yaptığını göstermektedir. Onu *"metro çıkışında, yürüyen merdivende ağır ağır yukarı tırmanırken"*[312] hatırlamaktadır.

---

310 Mahir Öztaş, *Korku Oyunu*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998, s. 9-22.
311 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 9.
312 Gös. yer.

Mekân olarak anlatı doktorun özel odasında başlamış ve uzunca bir sürede öyle devam etmiştir. Anlatıcı, Dr. Collier'ın ofisine görüşmelere gidip gelirken, doktor anlatıcının rahatsızlığını anlamak ve içinde bulunduğu duygu durumunu iyileştirmek adına sorular sormaktadır. Anlatıcı Hindistan'dan geleli bir yıldan fazla olmuş ve içinde anlamını çözemediği bir hüznün biriktiğini duyumsamaktadır. Dış görüntüsünün huzurlu göründüğünü ama iç dünyasının bu durumla tezat oluşturduğunu, anlamsız bir acı hissettiğini aktarmaktadır. Anlatının başlangıcında Sarah hakkında pek fazla bir şey hatırlayamazken, adlandıramadığı suçluluk, şehvet gibi duyguları hissetmesi, Sarah ile olan geçmişine ve hayatına dair ipuçları vermekte, merak duygusunu arttırmaktadır. Doktora *"önemini ve kesin zamanını kestiremediğim"*[313] dediği başka bir anısını anlatırken, Mahanagari Express'le Bombay'dan Varanasi'ye giderken yaşadığı birtakım anları aktarmaktadır. İki ayı geçkin bir süredir tedavi olurken, toplamda kaç seansa geldiğini hatırlayamamaktadır. Anlatıcı her fırsatta tekdüze bir hayat yaşadığının altını çizmektedir. Dr. Collier'de hep aynı giyinen, odasının penceresinden hep aynı manzaraya bakan bir adamdır. Doktorun odasında bulunan akvaryumda yaşayan balıklar bile aynıdır, *"ne yeni bir doğum ne de yeni bir ölüm"*[314] vardır.

Anlatının şimdiki zamanı doktorun ofisinde geçerken, doktor sorduğu soru, sohbet ve seanslarla geçmişe kısa kısa dönüşler yapılmasına, anlatının çok katmanlı zamanlardan oluşmasına olanak sağlamaktadır. Anlatının olay örgüsü, anlatıcının belleğinde kalan geçmiş anılarından oluşmaktadır. Bombay'da, Gateway of İndia'da bulunan kültür anlatının merkezinde yer almaktadır. Orada bulunduğu ortamı iri fareler, rıhtımda iri dalgalar, kör dilenciler, küçük kara kızlar olarak betimlerken, fakirlik anlatıcının dikkatini çeken en önemli unsurdur. Sarah o sıralarda, Bombay'da Salvation Army'de çalışmaktadır. Bir gün Gateway of India'da yürürlerken, Sarah kaygı ile kulaklarını kapatmış, *"can çekişenlerin inlemeleri"*[315] dediği garip sesler duymaya başlamış, anlatıcıya bu sesleri her zaman, her yerde duyduğunu anlatmıştır. *"Sanki balta girmemiş vahşi bir ormanın ortasındayım, dinmek bilmeyen kanat sesleri*

313 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 10.
314 Gös. yer.
315 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 11.

duyuyorum" diye betimlerken, *"kargalar, kargalar sarmış her yanı"* diye kaygıyla yaşadıklarını anlatmaya çalışmaktadır.[316] Anlatıda bu durum gerçeküstü bir olay gibi betimlenirken, anlatının bitiminde Sarah'ın psikolojisinin hiç iyi olmadığı kanıtlanmaktadır. Sarah daha önce Kalküta'da bir yardım kuruluşunda çalışmıştır. Teresa Ana adındaki bu yardım kuruluşun amacı, ölümcül hastalara yardım etmektir. İlk kez kargaları Salvation Army'de iken görmüş o günden sonra ve Kalküta'da bulunduğu zamanlarda, ölümle kargaları özdeşleştirmiştir.[317] Sarah, *"ölmek için gelen küçük sevimli kara çocukları"* unutamamıştır, *"her şey buğulu ve kirliydi bu kentte, sanki hemen her şeye ölüm kapkara damgasını vurmuştu."*[318]

Anlatıcının *"bu sıralardaydı"* dediği bir zaman diliminde, arkadaşı Life Dergisi'nde yayımlanan bir yazıyı Sarah'a göstermiştir. Yazı, Farisi Tarikatı hakkındadır. Bu tarikat adeti gereği, inanç sahibi ölülerini gömmek yerine akbabalara yem etmektedirler. Tarikat, eskiden İran'dan bu coğrafyaya gelmiş ve Zerdüşt dinine inanmaktadır. Sarah'a arkadaşı, Prince of Wales müzesinde tarikatın ünlülerinden Sir Ratan Tata portesini görebileceğini söylemiş, bu ülkede bu ada sahip birçok kuruluşun bulunduğuna dikkat çekmiştir. Müzenin doğal tarih bölümünde *"asıl beklenmedik rastlantı"*[319] gerçekleşmiş, *"evcil karga-Corvus Splendens-Bandra, Bombay yöresinde bulunur"*[320] yazısı ile karşılaşmışlardır. Sarah o günden sonra başka bir günde, sokakta fare ölüsünü didikleyen bir karga gördüğünde de kuşkulanmış Farisi Tarikatı'nın ölülerini bıraktıkları Sessizlik Kuleleri'nin yerini bulmaya karar vermiştir. Bu noktada postmodern anlatıların önemli bir unsuru olan rastlantı kavramı devreye girmektedir. Kurmaca Sarah'ın içinde bulunduğu şifozrenik durum ile paralellik göstererek ilerlemektedir. Başlangıçta oldukça geleneksel, gizemli ve doğaüstü olayların yansıtıldığı kurmaca motiflerle, olaylar çözüldükten sonra içinde bulunduğu insanlık dışı koşullarda psikolojisi bozulan bir kadının yaşadıkları yansıtılarak inandırıcılığı yüksek bir anlatı haline getirilmiştir. Sarah, günlerce araştırmış ve Sessizlik Kuleleri'ni bulmak adına uzun yürüyüşler yapmıştır. Dar ara sokakların

---

316 Gös. yer.
317 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 12.
318 Gös. yer.
319 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 12.
320 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 13.

birinde Farisi Genel Hastanesi'ne rastlamış, duvardan atlayıp bahçeye girdiğinde ise, burada tamamı betondan oluşan her birinin birer küçük kapısı olan toplamda beş kulenin yer aldığını görmüştür. Bahçe akbabalar ve binlerce karga ile doludur, her şeyin açık olduğunu, kargalar ve akbabalar arasında bir işbirliği bulunduğunu düşünmektedir. Bir tek Sarah bu gerçeği sezmiştir. Kargaları gördüğünde tiksinti duymaktadır ve şehirde kargaların olmadığı tek bir yer bile yoktur. Kargalarda Sarah'ın onlara olan bu düşmanlığını anlamış, gece uyurken bile onu izleyerek rahat bırakmamaktadırlar. Sarah rüyalarında bile izlendiğini görmekteyken, uyandığında da çığlık atarak kaçıştıklarını fark etmektedir. Aynı zamanda *"bu çığlıklar kentteki bütün kargaları zincirleme sarıyor, sanki Bombay karga çığlıklarından bir sıtma nöbeti geçirir gibi sarsılıyordu."*[321] Anlatıda Sarah'ın içinde bulunduğu psikolojik durumun gittikçe içinden çıkılmaz bir hâl aldığı yansıtılmaya çalışılmaktadır. *"Sarah, Farisileri, Tata İmparatorluğu'nu, Kalküta'nın acı anılarını, küçük kara kızları ve kargaları birbirine karıştırmıştı."*[322] Anlatıcı doktora kaldığı yerden anlatmaya devam ederken, Sarah ile *"bir Pazar günü"* Elefanta Adası'nı görmeye gittiklerini, yüzlerce basamağı tırmanıp tepeye vardıkları anıdan bahsetmektedir. Sarah anlatıcıya Octovio Paz'ın *Elefanta Adası'nda Pazar Günü* adlı şiirini bilip bilmediğini sormuş, Sarah'ın dikkatini şiirde kargaların da yer alması çekmiştir. Anlatıcıyı Sarah'ın konuyu sürekli kargalara getirmesi rahatsız ederken, o ise dikkatini Şiva ile Parvati heykellerine çevirmiştir. Elefanta Adası'ndan dönerlerken Hindistan Nükleer Araştırma Merkezi'ni görmüşler, gemi de sallanarak ve ıslanarak yolculuğa devam etmişlerdir. Heykellerin dünyası ile bugünün nükleer araştırma merkezi karşıtlık yaratmaktadır. Yazar, değişen dünya düzenine dikkat çekmektedir. Öztaş'ı modernizmin çeşitli unsurlarını kullanarak modernizm eleştirisi yapan bir yazar olarak değerlendirebilmekte mümkündür. Anlatıcı herhangi bir anda etrafında insanlar olmasına rağmen *"kendi yalnızlığımı duyurdu"*[323] dediği kısa yalnızlık anları yaşamaktadır. Sarah'a karşı olan ilgi ve alakasını ise, *"huzursuz ve kaygılı bir duygunun eşlik ettiği bir aşk, neredeyse bir felaket duyumu"*[324] diye nitelemektedir.

---

321 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 14.
322 Gös. yer.
323 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 15.
324 Gös. yer.

Günlerin yavaş akması *"her köşe başında yoksulluk"* anlatıcıya Hint başkaldırısının aldığı biçimi, daha iyi anladığını düşündürmektedir, burada gezindiği süre içinde Hint sosyal yaşamını daha iyi anlamaya başlamıştır. Hint gecekonduları ve orada yaşanan hayat tarzı onu çok derinden etkilemiştir. Chowpatty Plajı'nda bir gününü anlatırken, iri gözlü Hint kadınlarını, Malabar Burnu betimlemelerini, betel çiğneyişlerini, yaşam tarzlarını, bu insanların kültürel yaşamlarını anlatmadan geçemez. Bir öğleden sonra yapmış olduğu gezintide, belki de ölmüş olan bir kadını kimsenin umursamadığını, öylece yattığını anlatmaktadır. Gece olduğunda ise Bombay'da dilenciler, gecenin kadınları ortaya çıkmış, kentin fonunu *"ipekten sıcak renkli sarilerin o dayanılmaz fısıltısını yansılayan bir yağmur"*[325] olarak betimlemektedir. *"Sıcak renkli sari"* rengi, tekrarlanan bir motif olarak anlatıda yoksulluğu, hastalığı ve şehveti çağrıştırmaktadır. Yalnızlık, korku ve tiksinti gibi temel hisleri duyumsarken, ölümün soğuk ellerini bu insanlardan çekmediğini düşünmektedir. Plajlarda, sokaklarda, caddelerde, her yerde gezmiş, Kamathipura'da olanlarla da örneklendirmeye devam etmiştir. Hindistan'a *"bir kurtuluş peşinde koşmak, sıkılan bir ruhu kurtarmak, kuşkusuz bir yaşam biçimi arayışı"*[326] için gelmiştir.

"Bu kent, üzerinde ateş tapınaklarını, rahipleri, tanrıları ve kralları anlaşılmaz gizleri ve yenilgileri saklıyordu" ama şimdi yakından bakınca, Hacı Ali Tapınağı'nda dilenen insanlar, plajda yatan yoksulları ile *"insanlığın acısını mırıldanışından"* başka bir şey görünmemektedir.[327] Öztaş tarafından romantik bir duyuş yaratması için söylenen bu sözler modern dünyayı bir kültür eleştirisi olarak ön plana almaktadır.

Sarah'ın yoksul yaşamına zenginlik katacağını düşünmüştür, *"belki Hristiyanca bir boyun eğmişlik, Budist bir vazgeçmişlik, ama acının çığlığıyla canlanan ve hareketlenen bir beden"*[328] diyerek, Schopenhauercu bir beden kavramına değinmektedir. Anlatıcı, o anda aşkın büyüsü içine düştüğünü hissetmiş, *"apansız,*

---

325 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 16.
326 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 17.
327 Gös. yer.
328 Gös. yer.

düşlerimi altüst eden, tanımlayamadığım kadının o olduğuna karar verdim"[329] diye düşünmüştür. Anlık değişen duygu durumları onunda tıpkı Sarah gibi iyi durumda olmadığını yansıtmaktadır. Kimi düşüncelerin zihninde *Kama Sutra*'nın[330] bölümlerini hızlıca okuyormuş gibi belleğinden geçtiğini, *"dünya sonu gelmeyen bir çağrışımlar zinciriyle, biraz da eninde sonunda bitecek bir arzudan başka neydi"*[331] diye düşünmüştür.

Sarah, Varanasi'ye gitmeyi önermiştir. Anlatıcı tarafından burada yaşayan insanların birbirinden çok farklı inançlara sahip olduklarının altı çizilmektedir. Dr. Collier yine araya girerek, geceleri Sarah'ın uyuyup uyuyamadığını merak etmiştir. Anlatıcı ise *"barbitüra ek olarak verdikleri metamfetamine"*[332] aldığı için, sanki geçmişi bir kez daha yaşamaktadır. Anlatıcı, Sarah'a gitmek istediğinden bahsedemez ama bulunduğu ortamda boğuluyor gibi hissetmektedir. Dr. Collier tekrar araya girerek anlatıcıya onunda da kargaları görüp görmediğini sorduğunda, *"kuşkusuz görüyordum"* diye yanıtlamıştır. Öztaş'ın üslup anlayışı olarak anlatı karşıt söylemler barındırmaktadır, anlatıcı *"onu hem arzuluyor hem de ondan kaçıyordum"*[333] diye düşünmektedir. Anlatıcının, *"günlerin sırası birbirine karışıyor"*[334] dediği belirsiz zamanlarda, doktor onu Sarah'ın ölümünden sorumlu olmadığına inandırmaya çalışmaktadır. Akşama doğru, otelde bulunan odasına döndüğünde ağlamış, bu durumun iyileştiğine dair bir işaret olduğunun farkına varmıştır. Anlatıcı o sırada Londra'da bulunduğunu, soğuk havanın pencereden içeri girdiğinden bahsetmektedir. Suçu olmadığını düşünmektedir. *"Olaylar kafamda yeni ve ummadığım bir düzene giriyor"*[335] diye düşünürken, başlangıçta Sarah ile ilgili hiçbir şey hatırlayamamış, bu ölüm olayı onda travmaya neden olmuştur. Sarah ile ilk tanıştıklarında, ona açlıktan ölen insanlara yardım etme fikrinden bahsetmiş, buna benzer daha birçok fikri aşıladığını hatırlamıştır. Sarah'a karşı sergilediği tavırları, yaralayıcı saldırılarını hatırlarken, yeniden Hindistan'da buluştuklarında, onu Varanasi'de nasıl bıraktığını

---

329 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 18.
330 Kama zevk, sutra ise kitap anlamına gelmektedir. Yaşam biçimi ve cinsel birleşme yolu anlamlarına gelirken, bir tür yaşama sanatıdır.
331 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 19.
332 Gös. yer.
333 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 20.
334 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 21.
335 Gös. yer.

hatırlayıvermiştir. Anlatıcı eski anılarına yeniden kovuşmuş, Hindistan'da hastalığa yakalanıp öldüğü haberini aldığında yıkıldığını hatırlayıvermiştir. Anlatıcı adeta belleğini yeniden kazanmıştır. Belleğine yeniden kavuşması kimliğine de yeniden kavuşmasına olanak sağlamıştır. Yazar sıklıkla kullandığı bellek kavramını, bu anlatıda belleğin tamamen yitirilişi ve tekrar kazanılması ile ele almıştır.

Sarah'ın ona iletişimsizlik hakkındaki söylediklerini anımsamaktadır, *"bu huzur görünüşünün ardında, bu giz saklama, bu ketumluk, bu iletişimsizlikle, biziz Sessizlik Kuleleri, içimizde cesetler parçalanıyor, çevremizde kargalar dolanıyor, bizden beton kuleler gibi sessiz kalıyoruz."*[336] Tüm bu yoksulluk ve kimsesizlik karşısında hiçbir şey yapmayan insanlık sessizlik kulelerini oluşturmakta, Sarah gibi bir şeyler yapmaya çalışanlar ise akıllarını ve varlıklarını kaybetmektedirler. Anlatı oldukça güçlü bir dönem eleştirisini de içinde barındırmaktadır. Anlatının başlangıcında bahsettiği ayrılık görüntüsü sandığı Sarah'ın metrodaki hâlini, onu tanıdığı öğleden sonra olduğunu anımsamıştır. O güzel anının onun yaşamını değiştirecek bir kötülüğe dönüşeceğini tahmin bile etmediğini düşünmektedir. Son paragrafta Zerdüşt'ün kitabı *Avesta*'dan bahsederken, Zerdüşt'ün de söylediği gibi, herkesin kendi seçtiği yolda yürüdüğünü düşünmektedir. Bu yol ise *"kimininki doğruluk ve dürüstlüktür, kimininki kötülüktür."*[337] Anlatı en temelinde iyilik ve kötülük temaları üzerine kurulmuştur. Yazar, iyi olmanın bir yanılsama olduğunu düşünmektedir, insanın doğasından uzaklaşmasıdır. İdeal insan, iyi insan aydınlanmacı bir yanılsamadır. Gerçekte insan bedenen yaşamak ve hissetmek istemektedir. Hastalığından kurtulduktan sonra, yine hissetmeye başlaması, tekrar yaşama bu yönle tutunmasına neden olmuştur. Yaşamak da hata yapmak, acıyı yaşamaktır. *Sessizlik Kuleleri*, yazarın Sarah karakteri ile yansıtmaya çalıştığı yalnızlık üzerine düşünmektedir. Anlatı, insanların yalnızlaşmaları, iletişim kurmaktan kaçınmaları, yardımlaşmaktan uzak durmaları ve kolektif olma bilinçlerini kaybetmiş olmalarına odaklanmaktadır.

---

336 Gös. yer.
337 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 22.

Öyküye Açılan Kapı[338]

Yalnız ve canı sıkılmış bir adam, etrafında konuşulanlara kulak kabartarak, insanları gözlemlemektedir. Anlatı bu kişiyi *"rastlantıyı edime dönüştürme yürekliliğini"*[339] göstermesi açısından yürekli bulmaktadır. İnsanları gözlemleyip, duyduklarından öyküler yazmaktadır.

Cin bardağında bulunan nar taneleri ile oynarken, gözüne masada oturan bir kadın ve bir erkek çarpmıştır. Hemen her gün gittiği bu barda, bu insanları daha önce hiç görmediğini fark etmiştir. O geceden iki hafta sonra aynı çift, adama daha yakın bir yerde oturmaya başlamışlardır. Anlatı, her gün aynı bara gelip, hep aynı saatte, hep aynı yere oturan bir adamı konu almaktadır. Anlatı başlangıcında üçüncü tekil kişi tarafından anlatılıyor gibi gözükmektedir. Farklı bir bakış açısı ile onu gözlemleyen bir başka yazar tarafından kaleme alınmaktadır.

Bu dinleme alışkanlığı can sıkıntısından ve başka yaşantıları merak etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu gerçekleştirdiği davranışlara ek olarak bazen daha da ileri gidip barda gözlemlediği kimi insanların peşine takılıp daha fazla şey öğrenmek istediği de olmaktadır, *"kendi anlatımıyla yaşam biçimlerini çözmek konusunda daha sağlıklı veriler toplamak amacıyla harekete geçtiği olmuştu."*[340] Anlatı, temelinde bu karakterle birlikte yazma sorunsalını odağına almaktadır. Barda tek başına oturan bu adam anlatıcının tanıdığı bir kimsedir. Onun sahip olduğu davranışsal özelliklere sahip birisi için yaptığı bu davranışlar garip değildir çünkü aynı dikkat ve merakla anlatıcı da bu adamı gözlemlemektedir. Anlatı, başlangıçta üçüncü tekil bakış açısı ile anlatılıyor gibi gözükse de, ilerledikçe birinci tekil kişi bakış açısı ile anlatıldığı anlaşılmaktadır. Adamın nasıl yaşaması gerektiğine karar veremediği bir dönemi başka bir yazar tarafından anlatılmaktadır, *"ne herkesin benimsediği yaşamı onaylıyor ne de karşı çıkacak gücü kendinde bulabiliyordu."*[341] Anlatıcının söylediğine göre, bu adam eğer o gece orada konuşulacakları dinleyemeseydi,

---

338 Mahir Öztaş, *Korku Oyunu*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998, s. 23-30.
339 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 23.
340 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 24.
341 Gös. yer.

olayların akışı değişecek, olup bitenler hiç yaşanmadan kalmış olacaktı. Rastlantı, kavramı olayların oluşumunda önemli bir vazife üstlenmektedir.

Bu adamın geçmişinde yer alan kimi olaylara bakıldığında, buna benzer ilginç serüvenler yaşadığı görülmektedir. Anlatıcı, adamın geçmişinin bugün yaşadığı bu durumla koşutluk içerdiğini göstermek amacı ile eskiye dair bir anısını anlatmaktadır. Anlatıcı yapacağı ufak bir hata ile bu adamı sapık, tehlikeli ve zararlı gösterebileceğini, ama aslında onun meraklı, coşkulu ve ilginç biri olduğunu düşünmektedir. Bu düşünce biçimi metne yüklenen birincil değer ile paralellik göstermektedir. Anlatıcı olacak olayların, adamın her gün gittiği barın lokantasında yaşanması dolayısı ile onu suçlamamamız gerektiği konusunda okuyucuyu uyarmakta ve anlatının üstkurmaca unsurunu meydana getirmiş olmaktadır.

Çifti dinlemeye başlamış, dinlediklerinden gerekli gördüğü bilgileri kendince ayıklayarak, düzene soktuktan sonra belleğine depolamaya koyulmuştur. Bu adam bir açıdan bakıldığında gözlem yaparak, anlatı yazan bir yazar görüntüsü çizmektedir. Gözlemlediği masada bulunanlardan genelde konuşan erkektir ve kadına sevgilisini anlatıp ondan yakınmaktadır. Anlatıcıya göre, bu anlatılan kadının adama ilginç gelmesinin nedeni onunda bu tarz bir tecrübe yaşamış olmasından kaynaklanmaktadır. Füsun adlı bu kadın adam ile ne zaman buluşacağına ne yapılacağına tek başına karar vermektedir. Sonraki akşamlar, adam bu çiftin ne zaman tekrar geleceğine dikkat etmeye, onları beklemeye başlamıştır. O geceden üç hafta sonra cuma akşamı adam yalnız gelmiştir. Bu iki adam birbirleri ile tanıştıklarında, *"aynı puzzle'ın parçalarıymışçasına"*[342] birbirlerini tamamladıklarını fark etmişlerdir. Kadınlar hakkında *"yakınmaları o denli ortak özellikler taşıyordu ki, birinin bıraktığı yerden öteki sürdürüyordu konuşmayı."*[343]

Anlatıcı, teknik olarak anlatılarda yer alan anlatıcı bakış açıları hakkında düşünmektedir, *"öyküyü onun bakış açısından yazdığımıza göre, çektiği acıları ve kaygıyı öğrenmek enikonu önem taşıyor bizim için."*[344] Bu iki adam barda bir süre

---

342 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 26.
343 Gös. yer.
344 Gös. yer.

konuşmuş, adam İdil'i anlatarak yaşadıklarının yükünü hafifletmeyi amaçlamıştır. Kadını anlatma gereksinimi duymaktadır. *"Sonu gelmez rastlantı, ölümsüz Tanrı"*[345] diye seslenirken, bir şekilde tüm bu olanlarla yargılandığını düşünmektedir.

Anlatıcı, hep aynı yerde oturan bu adamın gençliğini anlatırken, İdil'in onun hayatında ne anlama geldiği bu sayede daha iyi anlaşılmaktadır. Onun için huzur veren bir dinginliktir ve aralarında *"geçici ama o denli de vazgeçilmez"*[346] bir bağ vardır. Anlatıcı, bu adamın düşüncelerini anlatıda odağa almasının, getirdiği anlamı sorgulanmaktadır, *"öykünün onun bakış açısından yazılmasının getirdiği sakınca ortada"*[347] her şey fazla eksik ve hüzünlüdür. Bu iki adamın hayatta bilmediği yığınla durum olduğunu, aşkta toy ve acemi oldukları için anlatıyı sıkıcı hâle getirdiklerini düşünmektedir. Yaşattıkları sıkıcılıkla okuyucuyu ve kendisini sıkacaklarını önceden öngöremediği için pişmanlık duymaktadır. *"Öyküye -gereksiz ayrıntıları da attıktan sonra- bir çatı katında artık yalnız başına kaldığı odasında başlamayı yeğlemiş olurdum."*[348] Anlatıcı, anlatıyı nasıl yazarsa daha az sıkıcı olurdu, bunun ayrımına varmaya çalışırken, bu olanlar hakkında okuyucuyu da bilgilendirmeden duramamaktadır. Anlatıcının, Öztaş'ın anlatılarında yeğlediği gibi, gayesi sıkıcı olmayan bir anlatı yazmaktır. Anlatı kaldığı yerden çatı katında devam etmektedir. İki adam pencerenin önünde sandalyede otururlarken, kadınlar ve ilişkiler hakkında konuşmaya devam etmektedirler. *"Bir kadının terk edişini sorgulamak, Tanrı'nın varlığını sorgulamak gibidir, aynı akıl almaz giz, aynı yanıtsız soru."*[349] Bütün bu konuşulanlardan bilmediği bir şeyler öğrenmeyi uman bir anlatıcı tarafından yazılan bu anlatıda, anlatıcının da bu iki adamla aynı dertten şikayetçi olduğu anlaşılmaktadır. *"İşte seninle oturmuş, dertleşen iki adamı dinliyoruz gizlice"* ve *"ikimiz de biliyoruz, İdil'le Füsun'un aynı kadın olduğunu."*[350] Anlatıcı bir süre okuyucu ile arasındaki perdeyi kaldırmış gibi konuşmakta fakat ilerleyen satırlarda okuyucu anlatıcının da aslında bir kadın ile konuşmakta olduğunu anlamaktadır. Anlatıcı bu iki adamın öyküsünü yazarken, aynı anda böyle bir ilişkinin içindedir. Anlatının bitimi ile kendi

---

345 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 27.
346 Gös. yer.
347 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 28.
348 Gös. yer.
349 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 29.
350 Gös. yer.

hayatında ki bu önemli ilişkinin bitimi aynı anda meydana gelmiştir. *"Oysa ben biliyordum, senin göçmen bir ruh olduğunu, biliyordum bir gün benim de senden yakınmaya başlayacağımı"*[351] derken, bütün ilişkilerin aynı başladığını ve aynı sonla bittiğini hatırlatmaktadır. Okuyucu başlangıçta anlatıcının kendi öyküsünü anlattığını bilmese de anlatının devamında, yaşadıklarını, yazma edimini de merkeze alarak anlatan bir anlatıcı tarafından anlatı hâline getirildiği anlaşılmaktadır, *"sözler beni alıp götürdü, öyküme açılan kapının eşiğine dek taşıdılar."*[352]

Gizli Ağlarında[353]

Anlatıcı, anlatıya huzur dolu anların tanımını yaparak başlamış, huzur dolu olmak coşkudan ve tutkulardan uzak olmak ile ilişkilendirilmiştir. Bu huzur dolu anların kısa ve geçici anlar olduğundan, bu anların ne kadar uzun olursa insanı da o kadar sıktığından bahsetmektedir. Anlatıcı, kendisi ile ilgili böyle bir dönüşümü anlatmak istediğini söylerken, dolayısı ile kendi *"karabasanını"* anlatmak istemektedir. Geçmişine geri dönerek, gerçekleşen bu dönüşümün başlangıcını anlatmaya başlamıştır. O zamanlar boğaza bakan bir şirkette çalışmakta, bu şirkete bağlı binaların planını yapmaktadır. Anlatıcının evi boğazın ve şirketin tam karşısında bulunan bir konumda yer alırken, evin de bulundurduğu bir dürbün yardımıyla işe kimlerin gelip kimlerin gelmediğini inceleyebilmektedir. Her şeyi bilme gayesinde bulunan bu kişinin bir bilinmez karşısında yaşadığı duygu durum hâli anlatının kurmacasını oluşturmaktadır.

Anlatıcıya, bir gün yönetici katında bulunan boş bir odayı düzenleme işi verilmiş ama bu odayı kim için hazırladığı bilgisi gizli tutulmuştur. *"Odayı kullanacak olanın tümüyle özel ve gizli oluşunun, böyle bir tasarımın özünün ve büyüsünü oluşturduğu söylenmişti"*[354] diyerek, anlatıcı tarafından anlatıda bulunan gizem unsuru arttırılmaktadır. *"Oldukça modern denilebilecek bir çözümle"*[355] odanın tasarımını bitirmiştir. Uygulamayı yapan kişi odaya kendisinin kesinlikle müdahale etmediğini

---

351 Gös. yer.
352 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 30.
353 Mahir Öztaş, *Korku Oyunu*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998, s. 31-37.
354 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 32.
355 Gös. yer.

söylerken, odanın son hâlinin korkunç ve ürkünç olduğunu düşünmektedir. Oda olayının kendisini huzur bozucu bulmaktadır, *"o güzelim dingin dünyanın dışına, kuşku ve kaygıyla dolu bir başka dünyanın kucağına atacağını"*[356] o zamanlar tam olarak anlayamamıştır. Aylar geçmesine rağmen hiç kimse bu odaya yerleşmemiştir.

Uyuyamadığı bir gece, evinin balkonuna çıktığı sırada, yönetim binasından bir ışık yansıdığını görmüştür. Ertesi gün odayı görme şansı yakalamıştır. Anlatıcıya göre oda *"denizaltı mağarasına"*[357] benzemektedir. Odada pencerenin önünde güçlü bir dürbün yer alırken, anlatıcı dürbünden baktığında kendi evinin oturma odasına kurulu olduğunu fark etmiştir. Bu durum anlatıda gizem unsurunu arttırmaktadır. Odanın uyku getirici olması dışında olağandışı, farklı bir yanı yoktur, biraz da kendi tasarladığı odadan kimi izler taşımakta olduğunu fark etmiştir. Bu yaşadığı hisler eskiden yaşadığı bir anısını hatırlamasına neden olmuştur. Beş yıl önce taşra kentlerin birinde otelde konaklamak zorunda kaldığı bir akşam yaşadıklarından sonra, sabah uyandığında oteli kendisinin tasarladığını fark etmiştir. Tasarladığı sayısız otelden biri olduğunu anlamış, kendisini adeta bir Tanrı gibi duyumsamıştır. Çünkü yapmış olduğu bu binalarda insanlar sırf kendisi öyle tasarladı diye, ellerinde olmadan, istemeseler bile birçok farklı deneyim yaşamaktadır.

Aradan bir aya yakın bir zaman geçtikten sonra bile oda anlatıcıyı rahatsız etmeye devam etmektedir. Her geçen gün kaygıları daha da artmakta oldukça modern dediği bu binada hiçte modern olmayan garip, gizemli bir odaya anlam verememektedir. Anlatıcının, anlatının başında tarif ettiği sahip olduğu yapay huzur duygusunu yitirdiğini söylemek mümkündür. *"Belki de farklı görünüm ve işlevdeki eşyaların bir rastlantı denebilecek biçimde bir araya gelmesinden olacak, en ilginç ışık oyunları, insanı düşsel bir dünyaya atıveren, içimizde başkalarından gizlediğimiz duyguların tümü bu odada yaşanıyordu."*[358] Başka bir eve taşınacak, odayı görmediği içinde zamanla unutacaktır. Birbirine benzemeyen nesnelerin, birbirleri ile alakası olmadan o odada durması anlatıcıyı çok etkilemiş, tüm bunları insanların birbirine benzemezliğinden daha çekici bulmuştur. *"Birbirine benzemeyen bir sürü nesneyle*

---

356 Gös. yer.
357 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 33.
358 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 35.

dolu bir odanın benzemezliği diye düşündüm coşkuyla, kendi başına neredeyse canlı bir iklim oluşturmaz mı?"[359] *"Bir romancının, kişilerini ve onların içinde yaşadığı toplumsal çevreyi kendi amacına uygun biçimde yaratması gibi diye"* düşünmektedir, *"bir romanda olup bitenlerin yalnızca o yazarın zihninde olup bitmesi gibi"* bu odadaki nesnelerin de bir yaşamı vardır, odanın da bu nesneler ile soluk alıp verdiğini, var olduğunu düşünmektedir.[360] Anlatıcı roman kişileri ve odadaki nesneler arasında benzerlik kurmaktadır. Kendisi ve genelde kaygılı hissettiği anlar ile ilgili birçok ayrıntıya girerken, *"yine de kısaca değineceğim bunlara, içtenliğim konusunda biraz olsun kuşkunuz kalmasın diye yapacağım bunu"*[361] diyerek, anlatıcı bakış açısı olarak gerçekçiliğe önem veren bir tarzı olduğunu ortaya koymaktadır. Anlatı bu sayede hem oldukça gerçek hem de oldukça kurgu olduğunu aynı anda ortaya koymaktadır. Yazar tarafından kurmaca ve gerçekliğin iç içe olduğu bir anlatı tarzı oluşturulduğu düşünülmelidir.

Kaygılı, gürültülü bir şehirde, yalnız başına, boş odaları olan evinde, anlatıcının yalnız olmaktan hiçte hoşlanmadığı anlaşılmaktadır. Birden değişik bir gürültü ile uyanmış, uykudan yeni uyanmış hâlde kendine gelmeye çalışırken, çalışma masasının loş ışığında, masada arkası dönük birinin oturduğunu görmüştür. Az önce düşünde kendini çalışma masasında çalışırken görmüş ve arkasından düşmanca bir gözün onu izlediğini hissetmiştir. Ayağa kalkıp, balkona çıktığında karşı yakada, her yerin karanlık olmasına rağmen yalnızca şirketin tepesindeki o odadan yansıyan ışığın var olduğunu görmektedir. *"Yine de yolculuk yabancısı olmadığım sarsıntılarla sürüyor diye düşündüm, anımsayış ve düş treni, henüz gidilmemiş bir korku ülkesinde terk edilmiş ve hırslı."*[362] Anlatı, aydın ve aşırı kültürlü bir adamın yalnız ve kaygılarla dolu hayatını anlatırken, bir sürü başarılı projeye imza atmış bu adam, kendine bile yabancılaşmış bir vaziyette, düşmanca yaklaşmaktadır.

---

359 Gös. yer.
360 Gös. yer.
361 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 36.
362 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 37.

Bir Bağbozumu Saplantısı[363]

Güney Fransa'da, küçük bir dağ köyünde çalışan anlatıcı, çalıştığı o sonbahar günü bir sınıf arkadaşının intiharındaki gizemi ortadan kaldıracak bir rastlantı ile karşılaşmış olduğundan bahsedecektir. Benedikto'nun kullandığı arabaya bindiklerinde, onları bekleyen ilk sürprizin, uzak bir dağ köyünün çevresindeki bağlara gidecek olmaları olduğunu düşünmektedir. İkinci sürpriz, Maisons adlı köye gelmiş olmalarıdır. Yolculuk sonunda çiftlik evine geldiklerinde, halihazırda evde bulunan diğer çalışanlarda orada bulunan aynı Patrona adına çalışmaktadırlar. O sabahın üçüncü ve son tuhaf rastlantısı da Faslı ile aynı sıraya düşmeleri olmuştur. Faslı, geçmişte anlatıcının ülkesinden gelen, başka biri ile daha tanıştığından bahsetmektedir, anlatıcı R'den bahsettiğini anlamak zorunda kalmıştır. R, anlatıcının yıllar önce Fransa'da intihar eden eski bir arkadaşıdır. Anlatıcı arkadaşının başına gelen olayları, intiharına neden olan asıl gerçekliği öğrenmek zorunda kalacaktır. *"R gerçekte uyumsuz bir insandı"*[364] diye nitelediği arkadaşı, başkalarından farklı görünme düşüncesine çok önem verirken, öte yandan diğer insanlar tarafından uyumsuzluğu konusunda yargılanmasından, yanlış anlaşılmaktan da yakınmaktadır. Anlatının şimdiki zamanı anlatıcının, üzüm bağlarında çalıştığı dönemi yansıtırken, anlatıcı bulunduğu ortamda arkadaşı R'nin neden olduğu çağrışımlarla geçmişe geri dönerek, anlatının tek bir zaman çizgisinde akmasını engellemektedir.

Alfredo, Güney İspanyalı'dır, *"en çok da üzümden ve kadınlardan anladığını"*[365] ileri sürmektedir. Avustralyalı Peter, kadınlarla ilgili ilginç hikayeler anlatmaktadır. Patrona genç sayılabilecek bir yaştadır, saçlarını arkadan topuz yapmakta ve üzüm keserken de herkesten hızlı çalışmaktadır. İşleri kızının kocası yönetirken, üniversite öğrencisi olan kızı Sylvia işi olmadığında, kooperatife gidip üzümleri teslim işi ile ilgilenmektedir. Faslıyı ise en iyi kendisinin anlayabileceğini düşünmektedir. Faslı İspanya trenini yakalarsa oradan Fas'a gitmek istemekte, düşlerinde ise hep bir ülke özlemi ile yaşamaktadır. Avustralyalı Peter ise Faslının tam tersi bir karakter yapısına sahiptir. Yolculuk onun için bir oyunken farklı insanlar,

---

363 Mahir Öztaş, *Korku Oyunu*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998, s. 38-53.
364 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 42.
365 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 43.

yerler görmekten çok hoşlanmaktadır. *"Ayrılık zamanı geldiğinde en ufak bir duyarlılık bile göstermemekle övünüyor"*[366], duygusal bağ kurmayan bu kişi, yorulmadan canla başla çalışmaktadır. Karakterlerin geldikleri ülkeler ve kültürel farklılıkları, yaşayış tarzlarını ve karakterlerini aynı doğrultuda yansıtmaktadır. Anlatıcıda tek başına yolculuk etmektedir. Hem Faslıyı en iyi anlayan kişidir hem de Peter gibi yalnız yolculuk yapmayı sevmektedir. Anlatıcı, bir ay önce yaşadığı kimi anılarında gemi ile gittiği coğrafyaları tarif etmekte, yolculukları, deneyimi ve kurduğu düşler üzerine düşünmektedir. Bir şeyin hayalini kurmanın yanında, bu hayallerin gerçekleştiği anda oluşan anılara yaşantı adının verilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Yolculuk teması anlatıda önemli bir motiftir.

Anlatıcı doğada kendi başına gökyüzünü izleyerek vakit geçirirken, o an tarlada *"bitmesini hiç istemediğim, bana sonsuzmuş gibi gelen dingin zaman"*[367] aralığının keyfini çıkarmaktadır. Akşam yaşayacağı tuhaf serüveni o sırada bilemediğinden bahsetmektedir. Tuhaf şeyler olacağı anlatıcı tarafından önceden sezdirilirken, bu sayede tüm bu yaşananların anlatıcının başından çoktan geçip gittiği anlaşılmaktadır.

Alfredo'nun kullandığı araba ile ufak kasabalardan geçerek büyük bir eğlence merkezini andıran ışıklı bir binaya girdiklerinde, ikinci kata çıkıp Madam S ile tanışmışlardır. Kadın ona R'nin mektuplarını vermiş, R'nin kendi dilini konuşmayı özlediği zamanlar buraya kendisini görmeye geldiğini, iyi birer arkadaş olduklarından bahsetmiştir. R'nin otelde tanıştığından bahsettiği kadının kendisi olup olmadığını sorduğunda, o kadının Sylvia'nın kendisi olduğunu öğrenmiştir. Sylvia ve R evlendiklerinde kadının ailesinin bundan hiç hoşlanmadığını hatta Patrona'nın yabancıları hiç sevmediğini öğrenmiştir. Mektuplarında R kendinden zar zor bahsederken, güneşli ve güzel coğrafyalarda bile, can sıkıntısından ve yalnızlıktan yakınmıştır. Madam S'nin de anlattığı gibi sürekli yinelenen bir karabasanı vardır, *"düşünde yinelenen o ahşap kapılı beyaz eve bir yerlerde rastlayacağını düşünüyordu."*[368] R'nin Sylvia ile sandalla gölde gezdikleri sırada, fırtına çıkması ile

366 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 45.
367 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 48.
368 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 51.

sandal su alıp batmış, o sırada bacağı kırık olan R'nin yüzemediğinden dolayı hayatını kaybettiğini öğrenmiştir. R'nin yazdıklarının, anlattıklarının birbirine karışmış olması, onun nasıl bir ruh hâlinde olduğunun, kafa karışıklığının bir göstergesi olarak okunmalıdır.

İki hafta sonunda iş bittiğinde, bağbozumu şenliği yapılmış, anlatıcı şenlikte birkaç kez Sylvia ile dans etmiş olmasına rağmen R'yi bir türlü soramamıştır, *"belki yeniden kuşkuya düşmekten, belki de içten içe R'ye yakıştırdığım sonun benim kendi sonum olmasından korkuyordum"*[369] diye düşünmeye başlamıştır. Bu yerde son birkaç gün daha kaldıktan sonra sırt çantasını da alarak, otostop ile İspanya'ya gitmeyi, gün kararmadan sınırı geçip, Barselona yolunda olmayı planlamaktadır. Otostop çektiği gün ilk gelen arabayı Sylvia'nın sürdüğünü öğrenmiş ve binmek zorunda kalmıştır. Göl kıyısına geldiklerinde anlatıcı, Sylvia'dan durmasını rica etmiştir, *"gölün kıyısında kireç badanalı bir bağ evinin ahşap kapıları rüzgârda çarpıp duruyordu"*[370] diye betimlediği bu manzara ona R'nin saplantısını anımsatmıştır. R'nin saplantı hâline getirdiği bu imgeyi göl kıyısında gördüğünü ve belki de bulduğunu düşünmektedir. *"Dağ çiçeklerinden bir demeti yavaşça gölün soğuk sularına bıraktım"*[371] dediği bu yerden giderken, ayrılacakları zamana kadar hiç konuşmamışlardır. *"Bir yanımızda hafif esen rüzgârda göl ürperiyordu"*[372], diğer yanda üzümleri toplanmış bağlar, fırtına öncesi dağınıklık içindedirler. Bu betimlemelerle gelecekte tıpkı bu yaşananlar gibi olumsuz olayların olacağı hissi çağrıştırılmaktadır. Bu hislerle ayrılacakları varış yoluna doğru ilerlemeye devam etmişlerdir. Anlatı oldukça romantik imgelerle son bulmaktadır. Başlı başına yalnızlık üzerine düşünen anlatı, bu duygunun kişiler üzerinde oldukça belirleyici izler bıraktığını yansıtmaktadır.

---

369 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 52.
370 Gös. yer.
371 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 53.
372 Gös. yer.

Öteki Kadın[373]

Anlatı birinci tekil kişi bakış açısı ile oluşturulmuştur. Yazar olan anlatıcının, yıllardır istediği tek şey o sırada yazdığı oyunu bitirebilmektir. Oyunda anlatmak istediği konu, ikiz kadınlarla bir erkek arasında yaşanan aşk ilişkisidir. Kadınlar paylaşamadıkları erkek için yarışırlarken, o erkekte kimi sevdiğine bir türlü karar verememektedir. İkiz kadın oyuncular bulmanın gerekliliği konusunda ısrar ederken, maske gibi yapay çözümler istememektedir. Kendini yaşlı ve yorgun hissetmekte, yaşamında bir çeşit anlam krizi yaşamaktadır. *"Her yaşanan şeyin bir seçmeye dayandığına inanırım"*[374] düşüncesi ile kasabanın uzağında küçük bir otele yerleşmiştir. Esrarengiz olaylarda o otele gidince başlamaktadır.

Anlatıcının deyimiyle, akşam otelin barında bir mucize gerçekleşmiş, sessizce oturup martinisini yudumlayan bir kadının varlığını hissetmiştir. Sessizce martini içmek kadının sürekli tekrarladığı bir davranış biçimidir. Başka bir gece kadın martini yerine konyak ile kahve söylemiş, o sırada anlatıcıdan hoşlandığını belli etmek için içkisini alırken de gülümsemiştir.[375] Sohbet etmeye başladıklarında, kadının adının Sitem olduğunu, otele henüz geldiğini ve bir haftadır barda martini içerken görünen kişinin ikizi olduğunu öğrenmiştir. O gece barda yaşananlar, yazmaya çalıştığı oyunu için bir çeşit ilham olmuş, buna göre ilk perdede bir kadın, diğer perdede de diğer kadın gözükecektir. İzleyiciler kadınların ikiz olduğunu ancak üçüncü perdenin ortalarında anlayabileceklerdir. *"Oyunun birden yaşamıma dönüştüğü"*[376] tuhaf olaylar yaşayacak, *"belki de yıllardır yazmaya çalıştığım benim kendi sıradan yaşamımdı; hep yeniden başlayan bir yineleniş"* diye düşünmeye başlayacaktır.[377] Öztaş anlatılarında yinelenişi tekrarlanan bir üslup özelliği olarak ele almak gerekmektedir.

Sitem ile olan arkadaşlığından ikizler hakkında daha özel şeyler öğrenmektedir. İkisi de gazetecidir ve erkekleri baştan çıkarma konusunda yarış

---

373 Mahir Öztaş, *Korku Oyunu*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998, s. 54-63.
374 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 54.
375 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 55.
376 Gös. yer.
377 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 56.

hâlindedirler. Anlatıda İlahe'nin famfatal bir kadın imajı çizdiğini söylemek mümkündür. Erkekleri ağına düşüren tehlikeli bir kadındır. İkizleri dış görünüş olarak ayırt etmenin neredeyse olanaksız olduğu üzende dururken, anlatıcı anlatının devamında kadınları tanıyamayacağından doğacak olan birtakım karışıklıkların meydana geleceği hissi uyandırmaktadır. *"Sonraki günlerden birinde"*[378] nasıl olduğunu anlamadığı bir şekilde Sitem'e evlenme teklifi etmiş, hayatının ilk ve tek hatası olduğunu düşünmeye başlamıştır.

Tüm bu olaylardan sonra, tekdüze yaşamdan sıkılan anlatıcı "*yine yıllarımı geçirdiğim sokak, evlerden dışarıya yansıyan aynı iç karartıcı ışıklar"*[379] diye düşündüğü evine dönmüştür. Bu sırada evini bıraktığı arkadaşı Yüksel'i kendi evinde parti verirken bulmuştur. Bütün ortak arkadaşları oradayken, yeni birçok kişi de partide yer almaktadır. Birçok insan parti ve içkinin etkisi ile garip davranışlarda bulunmaktadır, *"bu saçmaydı, gece tümüyle saçmaydı, bu kadar içmek de saçmaydı, yorulmuştum."*[380] Salonda edebî tartışmalarla başlayan konuşmalar Ürgüp gezisine gitme kararı almaları ile son bulmuştur. Bir anlamda anlatıcının tekdüze yaşamına olağandışı bir hareketlilik dahil olmuştur. Anlatıcı ay ışığında, ağaçları, tepeleri, ışıksız evleri görmüş tüm bu doğaya ait unsurları romantik bir duyum ile betimlemiştir. Sitem ile farklı arabalara düşmüş, onu özlediğini düşünmeye başladığında aslında özlediğinin İlahe olduğunu anlamıştır. *"Niçin hep yanlış yaptığımı"*[381], yaşamakta geciktiğini, pişmanlıklar ve yürek burulmaları yaşayan biri olduğunu düşünmektedir. Yol boyu İlahe'yi düşünmüş, İlahe'nin onu bir gün mutlaka terk edeceğini bildiğini bu durumun onu daha çekici hâle getirdiğini düşünmektedir. Zaten onu terk edeceğini bildiği birini arzuluyor olması karakteri hakkında ipucu vermektedir. İkizlerin anlatıcıda uyandırdığı zıtlık durumu; biri ay, biri güneş ya da biri gece, biri gündüz olarak sembolize edilebilmektedir. Radyoda çalan şarkı ile keyiflendiğinde içmesi için bir şişe daha verilmiş, iyice kendinden geçmiştir. Sarhoş olduğunda arkadaşlarının kendi aralarında gülüşerek, *"seni gidi felaket tellalı, seni gidi kötülük baykuşu"* dediklerini duymuştur, *"seni gidi felaket baykuşu, seni gidi baykuş tellalı, seni*

---

378 Gös. yer.
379 Gös. yer.
380 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 58.
381 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 59.

gidi…"[382] İçkinin etkisi ile Nejat'ın verdiği büyülü kareyi ve isimleri düşünerek sızıp kalmıştır. Uyandığında hava muhteşem sıcak, ovalar ve köy çok uzakta gözükmektedir. Açıklık bir yerde üzüm kurutulmakta, uzakta kalabalık bir sığır sürüsü ve çobanları, güneş, güneyden ılık rüzgâr eserken, bozkır kokusu, sessizlik gibi doğanın içinde doğal olan kimi kavramlar betimlenmektedir. Sitem yanına yaklaştığında, *"doğa her zaman en gizli ve en saf duyguları uyandırır"*[383] diye düşünmektedir. Hafif bir tepeden baktığında, uzakta Ihlara Vadisi görünmüş, öğleye yakın bir zaman diliminde olmalarına rağmen, sisli olduğunu fark etmiştir. Anlatıcının bu izlenimi, orada gizemli olayların olacağına dair bir ipucu niteliğinde okunmalıdır.

Yaptıkları plâna göre, gezgin gruplarla içeri girilecek, herkes bir kuytuda gizlenecek, kararlaştırılan saatte yeraltı şehrinin en büyük salonunda toplanılacaktır. En sonunda yerin altında nemli karanlık kuytuda, bir köşede büzülüp, öylece yatıp beklemeye başlamıştır. Kapadokya'nın efsanevi günbatımı yerine, yerin altını tercih ettiklerini düşünmektedir, *"insan hep seçmek zorundaydı, neyi seçerse bir başka şeyi -çoğu kez ötekini- yitirmek zorunda kalıyordu."*[384] Seçme özgürlüğü insanı kaygılandıran unsurlar barındırmaktadır. Karanlıkta öylece yatarken, güneşe karşı oturan kadın gözünün önüne gelmiş, dehşetle sarsılmıştır. Bu kadının gözlerinden İlahe olduğunu anlamış, "*o da bizimle birlikte burada, bu karanlık tünellerin bir köşesindeydi, ağını kurmuş bekliyordu"*[385] diye düşünmektedir. Öteki kadın da burada onu beklemektedir, bu yüzden yere büyülü kareyi çizmesi gerekmektedir.[386] Bu kare şeklini yaşamının grafiği olarak düşünürken, en dışarıda Sitem çepeçevre sarmakta, sonra İlahe uçta çıkıntılarda Sitem'e bağlı başka bir kare oluşturmaktadır. Kendisi ise merkezdedir, *"tam ortada ben yer alıyordum -bir haça gerilmiş gibi, nereden bakılırsa bakılsın, nereden okunursa okunsun, Talat, bu bendim- bu parmaklıklı pencere, bu kafes içinden hiçbir zaman çıkamadığım yaşamımdı"*[387] diye düşünmektedir. *"Belki de yazacağım oyunun karakterleri kendi alınyazılarını kendileri yazıyordu ve*

---

382 Gös. yer.
383 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 60.
384 Gös. yer.
385 Gös. yer.
386 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 61.
387 Gös. yer.

yazarlarının adını bile onlar koymuştu."[388] Anlatı bir o kadar gerçek bir o kadar da kurgu olduğunu ispat etmeye çalışmaktadır. Anlatıcı, oyunu nasıl yazması gerektiğini düşünen bir yazardan, yazan bir yazara dönüşmüştür. Yazar, yerin yukarısı ve aşağısı arasında olan farka dikkat çekerken, antropolojik kültürel bulguları motif olarak kullanmayı başarmıştır. *"İşte size karanlık bir sahne; yeraltı kentinin karanlık sokakları, caddeleri, salonları, mum ışığında büyüyen gölgeler, uğultu ve tutkunun kımıltısı."*[389] Tüm bunların kurgu olduğunu anımsatan bir anlatıcı bakış açısı yer almaktadır.

Anlatıcı, başından beri yazmayı tasarladığı oyunda bu üç karakterden birinin öleceği bir son düşünmüştür. Anlatıcının anlattıklarından zamanlamanın harika olduğunu, her şeyin öngörüldüğü gibi gidip hiçbir aksilik yaşanmadan oyunun sahnelendiği sonucu çıkarılmaktadır. Anlatıcı geçmişte yaşamış olduğu ilişkisini yazmış olduğu oyun ile karakterize etmiştir. *"O hiç kurtulamadığım, her karanlıkta her güçsüzlükte karşıma çıkan, senin o köleleştirici imgen"*[390] diyerek bahsettiği bu durumu yeraltı şehrinde geride bırakmayı hedeflemektedir, *"sensiz olabilir miyim, senden kurtulup bir aydınlığa çıkabilir miyim?"*[391] Anlatıcı sevdiği kadının köleleştirici imgesini İlahe karakteri ile sembolize etmiştir. Gerçekte bu kişinin köleleştirici imgesinden kurtulup kurtulamadığının da ayırdında değildir. Ve kapı açılıp aydınlığa çıktığında, diğer insanlarında aşağıda bir anlamda yüklerinden kurtulduklarını düşünmüştür. Kültürbilimsel bir yaklaşımla yaklaşmak gerekirse mağaraların anne karnını sembolize eden yerler olarak nitelenmesi, bu kişilerin yeraltı mağarasından yeniden doğarak çıktıklarını da sembolize etmek amacı ile kullanıldığını söylemek mümkündür. Anlatıcı, gerçekte hangi kadının sonsuz labirentte kaldığını hiçbir zaman bilemeyeceğini düşünmektedir. Yazarın yazmaya çalıştığı eserini en sonunda yazmış olduğunu söylemek mümkündür. Anlatıcı bu yazma işlemini okuyucuya apaçık göstermeyi hedeflemiştir.

---

388 Gös. yer.
389 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 62.
390 Gös. yer.
391 Gös. yer.

Yolun Sonu Katmandu[392]

Birinci tekil kişi bakış açısı ile yazılmış olan anlatıda, anlatıcı anlatıyı lanetli bir zamanda diliminde yazdığını anlatmaktadır. Yaşanılan olaylar geçmişte yaşadığı oldukça fırtınalı bir dönemini kapsamaktadır.

Anlatıcı, Katmandu'ya ilk kez 1968 sonbaharında gitmiş, ikinci gidişi ilk gidişinin üzerinden dokuz yıl geçtikten sonra gerçekleşmiştir. 1968'de *"bütün düşler yenilgiye uğramıştı"*[393] dediği zamanların sonrasında, dünyanın dönüşen felsefi yapısı üzerine düşünmektedir. Öztaş'ın birçok eserinde değişen dünya düzeninden izlerin yansıtılmaya çalışıldığı takip edilebilmektedir, *"görüntülerin sonsuz bir hızla akıp geçtiği şu dünyada her şey bir döneklikti, yaşamın kendisi bir ihanetti."*[394] Anlatıcı, gençliğinde takındığı bakış açısının artık anlamsız olduğunun farkındadır, çünkü görüntüler hızla değişmektedir. Hayatı anlama çabasının ne kadar yorucu olduğundan bahsederken, neden yolculuk ettiğine dair bazı düşüncelerini de paylaşmaktadır. Kendini gezgin olarak tanımlamaktadır.

Anlatıcı, Katmandu'ya ilk gelişinde bu şehrin kendisinin iç sıkıntısını çözebileceğini düşünmüştür. İlk gittiğinde umut ve düşleri canlı olduğundan bu kent ona bir şey vermemiş gibi hissetmişse de şimdi *"dingin ve tazeleyici, neredeyse umduğum yaşamla örtüşmüş bir anlam sunduğunu"*[395] görmektedir. Gençlik yıllarında, Katmandu onda esrar, unutulmuşluk, kaygı ve kuşkularla dolu anlamlar çağrıştırmıştır. Önceden hayatı başkaldırı, gürültülü tartışmalar ve kitaplar ile dolu odalar ile iç içe iken şimdi *"ürkütücü dalgalarıyla okyanusu, vahşi ormanları, durmaksızın yağan yağmuru"*[396] keşfetme isteği ile doludur. Geçmişinde şehirli, planlı, modern olan halini, doğa ve bilinmezlik, romantik yaşama isteği gibi unsurlarla yer değiştirdiğini söylemek mümkündür. Anlatıcı geçmiş yaşantısı ile şimdi geldiği noktayı karşılaştırmaktadır. Aşırı kültürlenmiş bir insanın, iç çekişmelerine karşı bulduğu yegâne çözümle, hayatına yön vermeye çalışması anlatının en önemli

---

392 Mahir Öztaş, *Korku Oyunu*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998, s. 64-73.
393 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 64.
394 Gös. yer.
395 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 65.
396 Gös. yer.

temasını oluşturmaktadır. Zayıf bir bedeni olmasına rağmen, güçlü bir serüven duygusunun olmasının tezatlığına dikkat çekmektedir.

Bütün bu konuşmalardan, üstkurmaca olarak değerlendirebilecek bir girişten sonra, okuyucuya yolculuğun bütün gece sürdüğünü hâlâ yolda olduğunu anlatmaktadır. Anlatı temelinde anlatıcının dönüşüm serüvenini konu almaktadır. Yolculuk bütün gece devam etmiş, otobüs tırmanırken sarp, karanlık ve uçurumlu yollardan ilerlemiştir. Bu şehre tekrar gelmiş olması, içinde ılık ve tedirgin edici bir duygu uyandırmıştır. Katmandu'ya sabaha karşı inmiş, indiği gibi tek cümlede okuyucu için içinde bulunduğu durumu kısaca özetlemiştir, *"beni oldukça yoran bir evlilik biteli üç ay olmuştu, mevsim sonbahardı, gökyüzü bulutlarla kaplıydı ve yağmurluydu."*[397] Daha önce anlattığı iki gelişinden sonra bu üçüncü gelişinde de mevsimin yine sonbahar oluşu anlatıcının da ilgisini çekmektedir, *"bu kentte, benzer mevsimlerde birbirine benzemeyen şeyler yaşadım."*[398] Anlatının başından sonuna kadar anlatıcının garip bir yinelenişin içinde olduğu görülmektedir.

Otelde bütün gün uyumuş, akşamda gezmeye çıkmıştır. Karanlıkta gezerken tapınakların gizemli, farklı bir dünyadan geldiği hissine kapılmış, yağmur bastırdığında da bisikletli çek çek'e el ederek, bu vasıta ile otele dönmüştür. Öztaş'ın birçok eserinde modern bireyin içinde bulunduğu aşırı kültürlenmiş yalnız ruhsal hayatı anlatılırken, bu modern dünyaya yazar tapınak ya da arkaik kimi romantik izler bırakmaktadır. Anlatıcı pencereden odaya dolan, bu kente özgü mevsimi, yaşayışı ve atmosferi yansıtmaya çalışmaktadır, *"çıngırakları ve tuhaf sesli borularıyla uzaktan uzağa dinsel bir törenin sesleri duyuldu."*[399] Yağmur dindiği için tekrar dışarı çıkmıştır. Kenti dolaşır, meşhur simgesel kent tapınağına gelir, daha önceden bulunduğu şimdi hatırladığı bu parkı ararken de rastlantısal bir şekilde de şehrin bilmediği bir bölümüne gelmiştir. İkinci kez yağmura yakalanmıştır. Birçok engele rağmen yine de otele gelmeyi başarmıştır. Otelde, zaten bir yolculuğun içerisinde iken, yine de içinin yolculuk yapma arzusu ile dolduğunu fark etmektedir. Anlatı karakterin ruhsal durumuna dikkat çekerken, sürekli yaşadığı yinelemelere odaklanmaktadır.

---

397 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 66.
398 Gös. yer.
399 Gös. yer.

Anlatıcı için gerçekleşecek herhangi bir tecrübeden ziyade, o tecrübeye hazırlık, tecrübenin kendisinden daha büyük bir haz vermektedir. Anlatıcının kişilik yapısını gözler önüne sererken, *"aşk gerçekte o düşsel hazırlığı olanak olduğunca uzatmaktan başka neydi ki"*[400] diye düşünmektedir. Anlatıcı hayal kurmakta ve içe dönük yaşamakta daha başarılıdır. Gerçekte ise onun başarısız evlilik ve başarısız yolculuklar yapan gerçek tecrübelerle başa çıkmakta zorlanan biri olduğunu söylemekte mümkündür. İki ay önce Bombay'da bir hastaneden taburcu olmuş ve o günlerden aklında sadece olağanüstü olaylar kalmıştır. Hastanede kalmaya başladığı ilk haftanın sonunda yaşadığı gecede böyle bir gecedir. Karanlıkta, odada öylece yatarken, dış dünyanın ona yabancılaştığını duyumsamaya başlamış, odadaki eşyaları güçlükle seçebilmiştir, gözlerinin böyle zayıflamasının nedenini başına yediği darbe olarak görmektedir. Bu kişiliksiz odadan bıkmış, bu odada kaldığı süre içinde bedeninde yaşadığı sıkıntı ve rahatsızlık hissinden sıkılmıştır. Ayağa ilk kalkışında pencereden bakmış ve *"gerginlikten harekete, yorgunluktan serüvene doğru"*[401] bir çekim hissetmiş, bu durumun iyileştiğine dair bir ibare olduğunu düşünmüştür.

Bir hafta öncesine kadar, hayatı yolculuklar yaparak geçerken nasıl hastaneye düştüğünü geçmişte geriye giderek anlatmaktadır. Anlatıcının kitaplarla dolu yaşamından sonra değişime karar vermesi, bu yüzden egzotik ülkelerden biri olan Hindistan'ı seçmesi anlatının eleştirdiği, ortaya koymaya çalıştığı fikri desteklemektedir. Anlatıcı, uzunca bir süre hastanede kalıp çıktıktan çok kısa bir zaman sonra yine hastalanmıştır. Hastalık konusunda da yineleme motifi kendini göstermektedir.

Bu yaşananları hatırladığında hâlâ içini büyük bir sıkıntı kaplamaktadır. Genelde yolculuk sırasında veya uzunca bir süre yerleşik yaşamı denediği dönemlerde buna benzer sıkıntılar yaşamıştır, *"gerçekte bu hep aynı sıkıntıydı; geleceği olanca açıklığıyla görmemi engelleyen ve üzerime koyu bir gölge düşüren bir bulut."*[402] Anlatıcı başından geçen yaşantıyı, talihsiz olayı şu an içinde bulunduğu durumla bağdaştırır, Katmandu'ya geldiğinden beri iki kere ıslanması bu olayın yanında lafı

---

400 Mahir Öztaş, *a.g.e.,* s. 67.
401 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 68.
402 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 70.

bile edilemeyecek küçük sıkıntılardır. Bu kadar olumsuzluğa rağmen neden hâlâ bu kentte kaldığını, *"sanki yola çıkmamı engelleyen gizemli bir şeyler var"*[403] diye adlandırmaktadır. Katmandu anlatıcıya *"bir kentten ayrılamama korkusu"*[404] vermektedir. Sıcağa rağmen üşümeye başlamış, o sırada dışarıda sürekli yağmur yağarken, anlatıcı bir yandan şiddetli öksürük ile mücadele etmektedir. Odasında dar bir tepe camı bulunmaktadır, *"yine de rahatsız edici bir duyumla bakardım kimi zaman karanlık, kimi zamansa aydınlık olan bu pencereye, sürekli yatağımın başında beni gözleyen bir gözmüşçesine."*[405]

Bir gece hışırtı duyarak uyandığında, balkon kapısının aralığından gökyüzüne bakarken, gençliğinde göğe bakmayı ne kadar sevdiğinden ve göğe bakmanın anlamının o yıllarda farklı olduğundan bahsetmektedir. Yazar, gençliği ile ilgili Turgut Uyar'ın Göğe Bakma Durağı adlı şiirinin sembolize ettiği hisleri çağrıştırmaya çalışmaktadır. Odada bir şeyin süründüğünü duymuş korku ile ışığı yaktığında, *"kocaman bir böcek"* olduğunu görmüştür. Gece ilerleyen saatlerde, odada sanki yanı başında, biri varmış hissine kapılmıştır, *"fısıltılı bir sesle, bilmediğim bir dilde konuşuyordu"*[406] diye düşünürken, tuhaf bir şekilde söylenen her şeyi, tek kelimeyi bile kaçırmadan anlayabilmektedir. Bu ses ona, *"yıllardır süren çözümsüz boğuntularımdan yakındığımda bana bütün bunların serseri ve özgür bir yaşamın ödenmesi gerekli bir karşılığı olduğunu söyledi."*[407]

Sabah uyandığında, akşam yaşadıklarının, düş mü gerçek mi olduğuna karar verememiş, *"bütün otel odaları, bütün yan odalarla onların müşterileri ve kapının altından giren bütün böcekler birbirine benzer"*[408] diye düşünmüştür. Bu yerde koşuşturma ve kaygılardan uzakta bir güvenlik duygusu içinde olduğu hissine kapılmıştır, aynı zamanda zihnini kurcalayan bir imgeden bahsetmektedir, bu imgede *"iyileşecek ve sevdiğim her şeye yeniden kavuşacağım"*[409] düşüncesidir. Başına yediği darbeden sonra camdan baktığında da iyileştiğini duyumsamış ve yine buna benzer

---

403 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 71.
404 Gös. yer.
405 Gös. yer.
406 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 72.
407 Gös. yer.
408 Gös. yer.
409 Gös. yer.

duyguları tekrar yaşadığını anımsatmıştır. Kafka'nın ünlü böceğini anımsatan motif, anlatının dönüşüm teması üzerine kurulu olduğunu desteklemektedir. Anlatıcı sürekli devinim hâlinde, dönüşen, yenilenen, dönüşen, yenilenen ve tekrar başka bir şeye dönüşen yalnız bir birey olarak ön plana çıkarılmıştır. *"Artık hiçbir şey yolculuktan önceki gibi olmayacaktı benim için, bunu biliyordum"* diyerek bu fikri desteklemektedir.[410] Güney Hindistan'da tanışmıştım dediği, onu bir yabancı gibi anımsamaktan hoşlandığı kadın, ayrıldıkları zamandan beri Delhi'dedir. Belleğindeki bu kadın ve onun bildik bedeni hakkında düşünürken, anlatıcının iyileşeceği ve sevdiği her şeye kavuşacağı fikrinde samimi olduğunu düşündürmektedir.

Korku Oyunu[411]

Birinci tekil kişinin anlatımı ile başlayan anlatıda, anlatıcı geçmişte arkadaşları ile birlikte oynadıkları korku oyunu diye adlandırdığı bir oyundan bahsetmektedir. Oyunu oynamaya başladıkları dönem *"sokaklarda sanki dehşetin kol gezdiği o dönemin tedirginliği"*[412] olduğundan dolayı oyunun kapalı mekânlarda oynandığını vurgulamaktadır. Anlatıcı o dönemleri yaşayıp geride bıraktıktan sonra anlatıyı kaleme aldığı için hatırlama ile ilgili kimi teknik konular konusunda okuyucuya uyarıda bulunmaktadır.

Korku oyunun bulunuşundaki asıl düşünce dönemin tedirginliği gibi gözüküyor olsa dahi oyunu asıl keşfedenin Sedat adlı bir arkadaşı olduğunu düşünmektedir.[413] Sedat cesur olmayan kişilerden hoşlanmazken, insanları korku karşısında takındıkları durumlara göre konumlandırmaktadır. Cesur olamadığını düşündüğü insanları kategorilere ayırmaktadır. Olayların meydana geldiği zamandan üç yıl öncesi bir yemek sırasında bu oyunu oynamayı ortaya atmıştır. Yazar tarafından korku oyunun bazı felaketlere yol açacağı ön bilgisi okuyucuda merak duygusu uyandırmaktadır. Bu oyunun, ortaya çıkmasında Sedat'ın başına gelen bir olay başrol

410 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 73.
411 Mahir Öztaş, Korku Oyunu, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998, s. 74-93.
412 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 74.
413 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 75.

oynamış, *"çoğu zaman gerçeğin nerede bittiği, oyunun nerede başladığı ayırdedilemez"*[414] diye düşündürmüştür.

Anlatıcı, oyun oynamaya karar verdikleri akşamı anlatmadan önce korku oyunu hakkında bilgi vermek istemektedir. Oyunda ana mesele, odada kimin kurban olacağını belirlemektir. Oyuncular kurban olmamak adına son ana kadar çaba sarf etmektedirler. Anlatıcı bu yaşanılan hisleri *"korku ile sado-mazohizmin birarada yaşandığı tehlikeli bir düş gücü"*[415] diye nitelendirirken, oyun düş gücünün kışkırtılmasından oluşmaktadır. Korku oyunundan sıkıldığını söyleyen kişi, aslında düş gücünün yeterli olmadığını itiraf etmiş olmaktadır. Anlatıcıya göre, korku oyununun, *"üstü örtülü bir cinayet girişimi olduğu söylenebilir."*[416] Korku oyununun, düş gücü ile işledikleri, gerçek hayatta başarısız cinayetler olduğunu düşünmektedir. Korku oyunun yazılı bir sözleşmesi yoktur. Oyunda bulunan oyuncuların, *"asıl görevi bireysel gelişmelerini önleyen her tür engelle savaşmaktı."*[417] Bu kadar insanı bağlayan ortaklığın ne olduğunu *"oyuncu bireylerin gereksinim ya da isteklerine göre durmaksızın yok olan ve yeniden doğan özgür bir korku oyunu"*[418] kavramı ile açıklamaktadır. Sedat'ın oyun hakkında anlattıkları anlatıcıya yeni akımları, deneyci, alternatif tiyatro çabalarını anımsatmıştır. Tek ayrımın korku oyunun ne zaman gerçeğe dönüşeceğinin bilinememesidir. Yemek masasında Ulvi'nin sonradan gelmesi ve oyunu bilmemesi ile ilk korku oyunun kurbanı olmak durumunda kalmasına neden olmuştur.

Anlatıcı Sedat'ın hayatını renklendirme çabası içinde olduğunu düşünmekte ve korku oyununu icat etmesinde ki gerçeği tekdüze bir yaşamdan sıkılmış olmasına[419] bağlamaktadır. Korku oyununu oynayan herkeste böyle düşünmektedir. *"Böyle garip eğlencelere, dizginlenemeyen heyecanlara karşı hepimizin içinde gizli bir kurt gibi yaşayan hastalıklı bir tutku vardı."*[420] Tüm bu entelektüel insanlar, can sıkıntısı ile

---

414 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 76.
415 Gös. yer.
416 Gös. yer.
417 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 77.
418 Gös. yer.
419 Gös. yer.
420 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 78.

tehlikeli oyunlar oynamaya karar vermişlerdir. Postmodernizmin her şeyi oyun gibi gören yapısına anlatının teması oldukça uygun düşmektedir.

Tüm oynayanlar korku oyunlarında gittikçe daha da ustalaşmışlar, kimi kez diğer geceler yeni insanlar aralarına katılmış ve zamanla onlarda ustalaşmışlardır. Korku oyunu örgütlü bir edim değildir, *"ortaklaşa bir çaba olmadığı gibi, önceden belirlenmiş biri programı da yoktu."*[421] Tutuklanan insanların anlattığı gerçek işkence anıları ve deneyimleri de böyle gecelerin konusu haline gelmiştir. Bilimle uğraşanlarda korku oyununa kendi açılarından yaklaşmaktadırlar. Anlatıcı, korku oyunun yıllar süren türlerine örnekler vermektedir. Oyunun tehlikeli hale gelmemesi adına dört kural getirilmiştir. Korku oyunu gönüllüdür, korku oyunu geçicidir, korku oyunu işlevseldir, korku oyunu küçük birimlerde oynanır.[422] Sayıları binleri bulan oyuncuları ile bu oyun kendi oyuncularını, romancılarını, ressamlarını, müzisyenlerini ve yönetmenlerini yetiştirmiştir. Yazar Z'nin başına gelenler, ayrılıkların başlangıç noktasını oluşturmuştur. Sedat, Stirner'ın *"anarşizmin en kendine özgü ve tutarlı düşünürü olduğunu"*[423] düşünmektedir. Sedat bir gece toplantıda Stirner'dan ve onun Egoist'inden ödünç aldığı bir konuşma yapmış, toplantıdan sonra korku oyunundan ve oyunun ilkelerinin bozulacağından söz edilmiştir.

Sedat'ın yapmış olduğu o konuşmadan birkaç ay sonra, kurbanın genç, erkek bir tıp öğrencisi olduğu olağanüstü bir korku oyunu gecesi yaşanmıştır. Aslında o geceki kurban anlatıcının bizzat kendisidir ve bunun farkına varamamıştır. Gecenin bitiminde, oyuncu arkadaşı B ile evden ayrılırken artık rahatlamıştır. B ise ona yapılanın haksızlık olduğunu ve yeni gelen tıp öğrencisinin kurban olması gerektiğinden yakınmaktadır. B'nin olaylara aşırı tepkiler vermesi, asıl hedefin B olduğunu düşündürmüştür. Asansörle Serhat'ın dairesinin bulunduğu kata çıkarlarken cam Sedat tarafından kırılmış ve B kanlar içinde yerde kalmıştır. B'ye olanların ve B'nin içine düştüğü oyunun ne olduğunu anlamış, *"örtülü bir cinayetin sözkonusu olduğu"*[424] belirginleşmiştir. Anlatıcı korku oyununun, o zamandan beri sokaklarda

---

421 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 82.
422 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 84.
423 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 86.
424 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 90.

dehşet azalmasına rağmen, sadece kapalı mekânlarda değil, birçok farklı yerde gizli ve yaygın oynanmaya devam ettiğinden bahsetmektedir. Anlatıcı metni yazarken isimleri vermekten kaçındığını söylerken, bu durum anlatıda bulunan gerçeklik algısını arttırmaktadır. *"Nesnel gerçeklik denilen şeyi hiç umursamadan ve dudak bükerek, her türlü yetkeye direnerek gerçek bir korku oyuncusu olma niteliğimi sürdürüyorum."*[425] Sedat'ın B'nin ölümüne neden olmasının ardında yatan nedeninin tüm gücü elinde bulundurma isteğinin yol açtığı açıklanmaktadır. O gece hakkında daha kapsamlı düşündüğünde ortadan kaldırmak istediği kişinin aslında kendisi olduğunu anlamıştır. Bütün bu olaylardan sonra da bildiklerini yazmaya karar vermiş, bu metni yazar iken de yazdıkları ile korku oyunun temel ilkelerine uygun davrandığını düşünmektedir. Sedat'ın ellerine korku oyunun geleceğini bırakmak istememektedir. Bu anlatıyı olaylardan sonra ele almasındaki amaçta bu düşüncedir. *"Korku oyunun tarihi içinde bu en heyecan verici kurgudan, kısaca bu yazıdan kendimi yoksun bırakmak, kendi yeteneklerimi yadsımak olurdu."*[426] Bu toplulukta, yeteneklerini saklamak hoş karşılanmayacağı için yazmasaydı, dürüst olmamış olacağını düşünmektedir. Korku oyunu oyuncuları arasında okunması gerektiğini ve öyle de olmasını umduğunu, diğer insanlar okurlarsa kafalarının bir hayli karışacağını düşünmektedir. *"Ellerine geçirip okusalar bile hiç bilmedikleri bir korku dünyasının yaratacağı huzursuzluk, bu ufak sakınca, dışımızdaki katı kurallarla işleyen bir makineler ordusuna karşı işlenmiş önemli bir suç sayılmazdı."*[427] Susmanın kendisine yakışmayacağını, bunun bir hiçlik, bağışlanmaz suç olduğunu düşünmektedir. Anlatıcı korku oyununu oynamaya devam etmektedir. Öztaş, makineler ordusuna karşı doğal yaşamın, insanın en arkaik temel hissi olan korkuyu koymuştur. Yazar kurgu ve gerçekliğin bir daha ayrılmamalarını istercesine, bu ikiliyi oldukça kalın bağlarla birbirine bağlamıştır. *Korku Oyunu*, kurgusu ile oldukça merak uyandırıcı olması yanında gerçek ve kurmaca arasında kurduğu denge ile oldukça şaşırtıcı ögelere sahip bir anlatıdır.

---

425 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 92.
426 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 93.
427 Gös. yer.

Yitik Tutkular Adası[428]

Yazar tarafından öykü roma rakamları ile gösterilen beş bölüme ayrılmıştır. Birinci tekil kişi bakış açısı ile aktarılan anlatıda anlatıcı, Doğu'ya yaptığı uzun yolculuğun daha başlarında iken hepatit kaptığını ama bu rağmen direncini ve sevincini kaybetmediğini anlatmaktadır. Ülkeye dönmüş, doktorun tavsiyesi ile bir yıl alkol almaması gerektiğini öğrenmiştir. Alkol, anlatıcı için bir yaşam biçimi iken, alkolsüz geçecek günler için endişelenmektedir.

Salonunun duvarında bir şarap firmasına ait afiş asılı durmaktadır. Bu afişte üzerinde poz veren kadını olağanüstü çekici bulurken, aynı afişte kadının arkasında antik bir sütun, sütunun arkasında masmavi bir deniz ve akşam güneşinin kızıllığında bir manzara betimlenmektedir. Devrilmiş bir sütundan oluşan mermer masada, bir şişe şarap durmakta, elinde bulunan kadehten bir yudum şarap içtiği anlaşılan bir kadın yer almaktadır. Anlatıcı, resimdeki kadını ilk kez ürün reklamları yapan bir kadın dergisinde görmüş, *"o sıralarda tutkulu düş gücüm neredeyse kurumuştu; böyle afişlerdeki kurmaca bir kadınla yaşanacak düşsel hazlar hiç mi hiç ilgimi çekmiyordu"*[429] diye düşünmektedir. Yine de bir şekilde büyük boy posterini görünce duvarına asmadan geçememiş, daha sonraki dönemlerde onun ile ilgili çıkan magazin haberlerini okuyacak boyutta ilgilenmeye bile başlamıştır. Yazar tarafından verilen bu ayrıntılı bilgiler anlatının gidişatına ve neticesine etki etmektedir. Anlatıcı, konudan konuya hızlıca geçerken, *"neyse, o alkol dolu günleri anlatıyordum"*[430] diyerek samimi bir anlatım üslubu benimsemektedir.

Öyküyü yazma amacı, bu öykünün neden ve nasıl bir dönemde yazıldığını aydınlatmaktır.[431] Anlatıcı, başına gelen her şeyi kabullenmiş, kendine farklı bir yol çizmiş, alkolü bırakmayı denemiştir. Yaşamayı göz ardı etmeden yazmak istemekte, olanaksız olacağını düşünse de bunu başarmaya çalışmaktadır. Kendini eski günlerin anısını unutmayan, saatlerce bir masada yorgun ve üzgün oturan biri olarak

---

428 Mahir Öztaş, *Korku Oyunu*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998, s. 94-107.
429 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 95.
430 Gös. yer.
431 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 96.

betimlemektedir. Bütün bu yaşanılanların, iki ay önce, ağustos ayının başlarında olup bittiğinin uyarısını yapmaktadır. Bu sıralarda dediği zaman diliminde, bir arkadaşı, yalnızca alkol bağımlılarına açık, bir adada oluşturulmuş, bir tatil köyünden bahsetmiştir. Adada orta boy bir otel ve onun etrafında irili ufaklı pansiyonlar yer alırken, anlatıcı deniz gören bir pansiyonu tercih etmiştir. Yakında bulunan diğer adalarda köyler yer alırken, bu köylerden haftanın belli başlı günlerinde ufak bir gemi vasıtasıyla adaya kimi ziyaretçiler gelmektedir. Kaldığı pansiyonu genç bir erkek yönetirken, iki genç kızda ona yardımcı olmaktadır.

Üçüncü gününde, kahvaltıda arkadaşı S'ye rastlamış, S geceyi Alman arkadaşı ile pansiyonda geçirmiştir. *"Bu dinginlik ve gönül esenliğinin hiç değişmeden süreceğini sanıyordum, bu da beni sıkıyor, okuduğum kitaba kendimi veremiyordum."*[432] Akşam genelde kahvenin yanında bulunan lokantada yemek yemektedir. Kıyıya bağlı, rıhtımda bulunan eski bir teknenin günlük turdan dönüşte hep aynı yere demir attığını fark etmiştir. Anlatıcı, bulunduğu kahvede aynı gemi ile gelirken rastlantı vasıtası ile tanışmış olduğu Melis'e rastlamıştır. Akşam yemeğinde S ile buluşmak için pansiyona döndüğünde, arkadaşının uzun zamandır bu köyde yaşadığını öğrenmiştir. S, uzun süredir ressam bir arkadaşını görmek için Güney İsveç'e gitmek istediğini ama bir türlü fırsat bulamadığından yakınmaktadır. S bu ressam arkadaşı ve onun eşi Eda ile ilgili birkaç anısını anlatmaya başlamıştır. S, ressamın yaptığı şeyin *"renklerin, görüntülerin ve biçimlerin akıp gittiği bir dünyada seçmek ve gerçekleştirmek"* olduğunu ve *"sayısız nesnenin arasından seçmek zorundaydı ve zaman da ne denli kısaydı"* diye aktarmaktadır.[433] Anlatıcı anlatılan anının devamını hatırlamaya çalışırken, gerçekten de bazı kısımları hatırladığını fark etmiştir. Tüm bunları nasıl bildiği konusu anlatıda merak duygusunu pekiştirmektedir. S'nin anısının devamını kendi anısıymış gibi anlatmaya başlamıştır.

Akşam olmaya yakın teknede Melis'i görmüş, teklifini kabul ederek tekneye binmiştir. Melis onu teknedeki insanlar ile tanıştırmış, gitar çalan kişini adının Ersan olduğunu öğrenmiştir. Bir süre sonra pansiyona geri döndüğünde dans eğitmeninden

---

[432] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 98.
[433] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 100.

Ersan'ın tutkulu bir yaşam öyküsü olduğunu öğrenmiştir. Ersan, uzun zamandır bu adada yaşamaktadır. Dalış yaptığı ve derin su avcılığına meraklı olmasından dolayı daldığı bir gün vurgun yemesi ile gözlerinin kör olduğunu öğrenmiştir. Karısı kör olduğunda onu terk etmiştir. Yeniden yapığı evlilikte Melis ile gerçekleşmiştir. Anlatıcı Ersan'ı inançsızlığa sürükleyenin, hayatında hiçbir arzunun ve çabanın kalmayışı[434] olduğuna dikkat çekmektedir.

Adada günler tekdüze geçmekte, *"iç sıkıntısıyla karışık bir hüzün duygusu"*[435] yaşamak durumunda kalmıştır. Adadan kaçmayı düşünürken, *"umulmadık rastlantı"* dolayısıyla ayrılmayı ertelemek zorunda kalmıştır. S'ye ayrılacağını söylemek için evine gittiğinde, S'nin *"işte cennetten bir köşe"* diye tanıttığı bu yeşil yerde onu görmüştür. Kadın geniş bir hasır koltukta oturmaktadır. Bir deniz giysisi giyinmiş ve neredeyse yarı çıplaktır. Anlatıcı bu kadının resimlerdeki kadın olduğunu fark etmiştir. *"Kimi yazarlar dünyanın özgür olmayışından, tutkusuz akşamlarından sıkılarak düş ülkeleri, olmayan ülkeler yaratmışlarsa, ben de ayrımına varmadan düşsel bir kadın yaratmıştım belleğimde."*[436] Öztaş'ın *Soğuma* romanında düş kadın imgesini geliştirdiği, anlatı için önemli bir kavram hâline getirdiği görülmektedir. Tanıştırıldıklarında adının Eda olduğunu öğrendiği bu kişinin S'nin daha önce anlattığı arkadaşı olduğunu anlamıştır. Eda ile ilgili anlattıklarını onun hakkında çıkan magazin dedikodu haberlerinden okuduğu ortaya çıkmıştır. Anlatının başında soru işareti yaratan her gizem anlatının sonunda çözüme ulaşmış ve nedensellik silsilesine kavuşmuştur. Eda ile ilgili kurduğu düşler, S'nin anlattıkları ile birbirine karışmış, *"bu da onu benim gözümde ulaşılmaz ve dokunulmaz bir öykü kahramanı yapmaya yetmişti"*[437] diye düşündürmüştür. Anlatı *"her şey çok özel bir zaman diliminde olup bitiyordu"*[438] diyerek kendine has bir zaman anlayışı olduğunu desteklemektedir. Eda tuhaf inanışları olan bir kadındır ve bir felaket kokusu aldığını söylemektedir. Öztaş eserlerinde genellikle kadınlar tuhaf inanışları, hisleri, duyguları temsil etmektedirler. Rıhtımda taşlara oturduklarında müzik sesi duyulmuş ve biraz

---

434 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 103.
435 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 104.
436 Gös. yer.
437 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 105.
438 Gös. yer.

sonra Ersan'ın teknesinin limana geldiğini görmüşlerdir. Tekne yaklaşınca, Eda'nın Ersan'ın eski eşi olduğu ortaya çıkmıştır. *"Artık her şey anlaşıldığına, bir anlamda öykünün Anlatıcısının Aşk Acıları diye adlandırabileceğim bölümüne geldiğimize göre, son sıkıcı günleri çözümlemeyi anlamsız buluyorum"*[439] diyerek bir anlamda anlatının yazarı devreye girerek, anlatının bir kurgu olduğunu hatırlatmayı ihmâl etmemiştir. Anlatıcı, adada bir süre daha kalırsa başına kaçınılmaz bir felaketin geleceğini düşünmektedir. Geminin kalkış yapacağı zamana çok az kala S onu yolcu etmeye gelmiş, anlatıcı döndüğünde ilk iş olarak onun şerefine kadeh kaldıracağını söylemiştir. S'nin sözleri veya yazarın karakterle konuşması da denebilecek kimi sözler ile anlatı bitmektedir, anlatıcının garip bir adam olduğunu düşünmektedir, *"aslında bu saçma sapan adadan ayrılmak istemeni anlıyorum. Ama anlaşılmaz olan, sonuca ulaşmana az kalmışken vazgeçip her şeyi yüzüstü bırakıvermen…"*[440] Hem Eda hem de alkol konusunu tamamına erdirememiştir. Bu anlatının kahramanın gelişimine odaklanan anlatıların zıttı olarak, o anlatıların karşıt söylemini yansıttığını söylemek mümkündür.

Daha Vakit Varken[441]

Anlatı, birinci tekil kişi bakış açısı ile anlatılırken, mekân olarak ufak bir kıyı köyünde başlamaktadır. Yolculuğuna amaçsız bir şekilde devam eden anlatıcı, rastgele ufak bir kıyı köyünde ne yaptığını bilmeden birine özlem duyarak vakit geçirmektedir. Bu kadından af dilemesi gerektiğinin farkındadır, ama *"her gün, anlayamadığım bir nedenle geç uyanıp sabahları kalkan tek otobüsü kaçırmış oluyordum"*[442] diyerek kendi davranışını anlamlandıramamaktadır. Her gün aynı döngüde geç uyanıp, gecede sarhoşluk gecesinin sonunda Assos'tan ayrılamamaktadır. Arkadaşlarından kendisine hâlâ kızgın olduğunu öğrenmiştir. Onunla ilk karşılaşmalarında neler yaşanabileceğini düşünürken, bu karşılaşmayı her defasında kafasında farklı senaryolar hâlinde kurgulamaktadır. Ne demesi gerektiği ve nasıl davranması gerektiği konusunda çok

---

439 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 106.
440 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 107.
441 Mahir Öztaş, *Korku Oyunu*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998, s. 108-116.
442 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 108.

endişelidir. İlişkisi hakkında verdiği tüm bu ön bilgileri anlatının üstkurmaca unsuru olarak değerlendirmek mümkündür.

Anlatıda olaylar L ile geçmişte aralarında geçen birtakım diyaloglara yer verilerek ortaya konmaya çalışılmaktadır. L, ona *"hep yazmaktan söz ediyorsun"* dediğinde anlatıcı, kendi durumunun farkında olduğunu düşünmektedir.[443]

> *"Çoğu kez az şey bilmenin benim için daha iyi olacağını düşünmüyor değilim. Ama başarabilir miyim? İçimdeki bu bilgiye olan meraka, bu acımasız belleğe karşın."*[444]

Anlatıcının bilgiye aç, aşırı aydınlanmacı, kültürlenmiş bir karakter yapısı sunduğunu söylemek mümkündür. L, onu daha az içten ve daha alçakgönüllü olması konusunda uyarır ve ancak öyle biri olursa başarı sağlayabileceğini düşünmektedir. L, onun ileri uçlarını törpülemesine olanak sağlayan bir karakterdir:

> *"Hem sen kendini ne sanıyorsun? Senin yapmak istediklerin kimin umurunda? Kendine daha sıradan bir rol seç. Göreceksin bu her şeyi kolaylaştıracak."*[445]

Anlatı hem anlatıcının entelektüel uğraşına dikkat çekerken hem de bugünün toplumunda kişilerin ve sanatın kimsenin umurunda olmadığına dair bir kültür eleştirisi sunmaktadır. Anlatıcı bu durumda Assos'ta aynı şeyleri yaparak ve L'yi özleyerek günler geçirmektedir. Arkadaşları da bu yaşadığı farklı duygu durumunu bildiklerinden onu düşünmesi adına yalnız bırakmışlardır. Kumsalda ağaç altında kitaplar okurken, güneşlenirken, hayatını düşünmekte *"kendi serüvenimi, arzuların dünyasındaki sonu gelmez yolculuğumu büyük bir açıklıkla görebiliyordum"*[446] diye düşünmektedir. Bu aşırı kültürlenmiş adam kendini doğanın içine bırakmış, bu durum anlatıya oldukça romantik bir duyum katmıştır.

---

443 Gös. yer.
444 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 108-109.
445 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 109.
446 Gös. yer.

Kumsalda güneşlenirken bir kadınla karşılaşmış, kumral uzun saçlı, denizden yeni çıkmış bu kadın anlatıcıya, hep böyle yalnız olup olmadığını sormuştur. Bu gizemli kadının bir Afrodit çeşitlemesi olduğunu varsaymakta oldukça olasıdır. Kadından oturmasını istedikten sonra tüm olup bitenleri anlatmış fakat L'den hiç bahsetmemiştir. Kadın ona daha canlı olması gerektiğini öğütlemektedir. İnce bir patikadan ilerlerken hâlâ konuşmaktadırlar. Zeytin ağaçlarını geçerek tırmanmaya başladıklarında kayalık bir yere gelmiş, kayalıklar yorunca kumlara uzanarak, denizin sesi ve bir ağacın gölgesinde bir koyuna bile rastlamışlardır. *"Üstündeki hafif yazlık giysi denizin serpintileriyle ıslandı, bedeninin çizgileri daha bir belirgindi şimdi."*[447] Aşınmış taş merdivenden yukarıya doğru ilerleyip, yukarı çıktıklarında terkedilmiş bir kulübenin önünde tahta sıraya oturmuşlardır. *"Bunu yorulmasından çok kalçalarında denizin nemini ve tahta sıranın ılık katılığını duymaktan hoşlandığı için yaptığını anladım."*[448] Anlatıcı bu kadın ve arkadaşlarının buraya, antik kente kazı için geldiklerini öğrenmiştir. Kadının kendini anlattığı tüm bu sohbetlerden aklında çok az şey kalmıştır. Kadın adını dahi hatırlayamamaktadır.

Anlatının şimdiki zamanında bu kadınla orada bu diyalogları yaşarken, çağrışım yolu ile zihninde, bir anda L'yi ve onunla olan başka bir diyalogu anımsamaktadır. L'nin aradan sekiz yıl geçtikten sonra yaptığı yanlışın ne olduğunu sonunda anlamıştır, *"ne istediğini unutmuştu, çevresinin onu görmek istediği birisi olmuştu."*[449] *"Aynaya baktığımda gördüğüm bu kadın ben miyim"*[450] diye düşünmekte ve kendini tanıyamamaktadır. Evliliği baskıdan bir tür kurtuluş yolu olarak görmüştür. Anlatıcı bunları hatırlarken, o sırada yanında bulunduğu kadınla yukarıya antik kente güneş batmaya yakın tırmanmaya devam etmektedir. Bu sırada kadına umarım yarın ayrılmayı başarırım diye dert yanmaktadır. *"Taştan anıtlar güneşin ve rüzgârın altında yorulmuş yatıyor gibiydi."*[451]

Anlatı, anlatıcı ve L karakterlerini, ilişkilerini bu geçmişe dönük hatırlamalarla yakından tanımaya olanak sağlamaktadır. L tanımlamalardan

---

447 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 110.
448 Gös. yer.
449 Gös. yer.
450 Gös. yer.
451 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 111.

hoşlanmadığını söylerken *"oysa yaşamın canlılığı içinde ayakbağından başka nedir tanımlar"*[452] diye düşünmektedir. Anlatıcı için birlikteliği kuşku kadar sarsan başka hiçbir şey yoktur. Anlatıcıya göre L ona içten davranmamakta ve sürekli yanlış yollara itmektedir. L'nin onu uçurumun kenarına kadar getirdiğini anlatmaktadır. *"Her şeyden önce bu aşkın usa dayalı, bilinçli bir aşk olduğu söylenemezdi", "daha çok, ayrımına varmadığımız, yine de bizi birbirimize bağlayan, bedenlerimizi ve ruhlarımızı tümüyle kuşatan, gizli bir dereyi andıran bir aşk."*[453]

Kadınla tepeye vardıklarında, güneş batmış ve geriye bıraktığı kızıllık kalmıştır. Kadın arkadaşlarının kendisini beklediğini söyleyerek kazı alanına doğru giderken, anlatıcı kadının gidişini dans etmeye benzetmektedir. Kadın gittikten sonra kendi yalnız kalışında L'nin içinde bulunduğu yalnızlığı daha da iyi anlamış ama L ile işlerin buraya nasıl vardığını hâlâ anlayamamıştır. *"Orta yaşımızda, yeni baştan inanacak, tutunacak bir şeyler arıyorduk."*[454] Anlatıcıya göre L'nin tanımlamalardan hoşlanmayan kişilik yapısına rağmen hayatı tanımlamalardan oluşmaktadır. Anlatının temel karakterleri karşıt söylemleri karakter yapılarında barındırmaktadırlar. *"Bir akşam geç bir vakit"* ile başlayan geçmiş bir zaman diliminde L ile birlikte sadece otururlarken yaptıkları diyalogu aktarmaktadır, tüm bunları anımsarken tepede yalnız başına durmaktadır. *"Beni sevdiği için üzülüyordu; ama yine de beni daha çok üzmek ve yıpratmak istiyordu."*[455] L'nin bilinçaltının ona karşı öfke ile dolu olduğunu düşünmektedir. *"İstediğin bir geçmişinin olmaması mı ya da o yorucu gizlerini büyülü saf bir gülüşle değiştirebilmek, kısacası yeniden çocuk olmak mı istiyorsun?"*[456] L'ye yeniden çocuk olmak isteyip istemediğini sormuştur. *"Ah acımasız ve bunaltıcı ruh, sözleri hiç umursamayan yabanıl beden!"*[457] Öztaş, akıl ve beden karşıtlığının altını Schopenhauer'ın kültür kuramının izlerini anımsatacak şekilde çizmektedir. Aynı odanın içinde L ile konuşacak bir şeyler bulamamaları anlatıcıya eziklik, sıkıntı ve

---

452 Gös. yer.
453 Gös. yer.
454 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 112.
455 Gös. yer.
456 Gös. yer.
457 Gös. yer.

tiksinti olarak yansımaktadır. Bu duygular bastırılmış olunmaları nedeniyle, anlatıcının hissettikleri doruk noktasına ulaşıp patlama yaşanmasına neden olmuştur.

Anlatı, birinci tekil anlatımdan çıkarak, bir süre üçüncü tekil kişi bakış açısı ile aktarılmaktadır. Anlatıcı kendisini dışardan bakan başka bir göz gibi yorumlamaktadır. Bulunduğu tepede, bu olayları düşünürken yaşananlara farklı bir bakış açısı ile bakmak istemektedir. *"Üçüncü tekil şahısta kendimi açıklıkla anlayabildiğimi söyleyemem."*[458] Tüm bunları düşünürken ören yerinin ortasında, L'yi özlemektedir. Karşısında L varmış gibi konuşurken, yalnızlık üzerine düşündüğü ve rahatsız olduğu uzun iç konuşmalar yapmaktadır. *"Seni yitirmekten ölüm gibi korktuğum için yanlışlıklar yaptım, beni bağışla."*[459] Ay yükselirken orada, ören yerinde hâlâ bunları düşünürken, yarın gidip L ile konuşabilmeyi kafasına koymuştur. Artık kendisini üçüncü tekil şahısta iyi ifade edebileceğini düşünmektedir. Öykünün devamı üçüncü tekil kişinin anlatım ve ifadesi ile kaldığı yerden devam etmektedir.

Anlatı zamanı, geçmişten ve şimdiden geleceğe uzanmaktadır. Bütün gün yolda geçirdiğini, otobüs yolculuğu ile L'nin olduğu kasabaya vardığını hayal etmektedir. L'yi arkadaşları ile eğlenirken bulacağını, öfkelenip, sadece uzaktan bir selam vereceğini, anıtların orada öylece otururken düşündüğü hiçbir şeyi söyleyemeyeceğini düşünmektedir. *"Kendimle yüz yüze gelebiliyorum"* ama "*yine de bu portrede hâlâ eksik olan bir şeyler var gibi"*[460], gelecekte neler olabileceğini üçüncü tekil kişi ile düşünmektedir. Tüm bu olanları düşünürken hâlâ tepededir. Kamp yerinden yükselen neşeli kahkahaları, tabak çanak seslerini işitmektedir. Anlatıcı dönerken zorlu yamaçlarda, patikalarda koşarken, karanlıkta kalıntılara çarparak, bedenini çalılara çizdirmektedir. *"Dizimi antik kalıntılardan birine vurmuştum, enikonu topallıyordum."*[461] Yazarın ortaya koyduğu topallama motifini şiş ayak Oedipus fenomenine kadar götürebilmekte mümkündür. Kadını kamp alanında veya kıyı gazinolarında da bulamamış, *"köyün neredeyse bitip karanlığın başladığı bir*

---

458 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 113.
459 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 114.
460 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 115.
461 Gös. yer.

gazinoda"[462] bulabilmiştir. Kadının en az kendisi kadar yalnız olduğunu düşünmektedir.

> *"Geçmişin hoş anılarından bir çağlayan üşüşür gibiydi belleğime. Başka bir deneyim alanına geçtiğimi, yani sarhoş olduğumu anladım. Karşımızdaki adadan, antik çağların Lesbos'undan gelen hüzünlü bir çalgı sesi duyar gibi oldum."*[463]

Kadının elinden tutmuş, köyün bomboş sokaklarından beraber geçerek, deniz kıyısına gelmişlerdir. Kadın ona, bugün bulduklarını söylediği bir yazıttan bahsetmek istemiştir. *"İşte bunun sonucunda, daha vakit varken, kendisinden geriye bir dünya kalsın ister."*[464] Kadının bu çeviriyi yapmasından sonra, *"sanki aylardır özlediğim kadın oymuş gibi sarıldım ona"*[465] diyerek, bu sözler onun beklenmedik bir hareket yapmasına neden olmuştur. Assos kelimesinin birinci ve as anlamlarına geldiğini konuşurlarken, kamp yerine gelmek üzere olduklarının farkına varmışlardır. Dik bir keçi yolunu tırmanırken, kadın ona, birinci yoktur diye cevap vermektedir. *"Yoktur ve hiç olmamıştır", "hep süreklilik vardır."*[466] Bu bahsettiği süreklilik Nietzsche'nin edebiyat kuramının önemli bir parçası olan bengi döngüyü hatırlatmaktadır.

Çadıra girdiklerinde, anlatıcının isteği kadının onu yalnızlıktan kurtarmasıdır. *"İşte tutkunun vardığı son, işte yalnızlığın sessiz dönüşümü."*[467] Yazıtın dediği gibi daha vakit varken geriye bir iz bırakmak istediğini söylemektedir. Tek bir beden olduklarında, *"bütün izlerin, gölgelerin, dünyanın ve biçimlerin karanlıklar içinde yok olduğunu duydum."*[468] Anlatı bugünün dünyasında antik betimlemelerle romantik bir duyum yaratmaktadır. Yalnızlık ve onunla başa çıkmaya çalışmak anlatının ana temasını oluşturmaktadır. İdealler peşinde koymaktansa doğanın bir parçası olup uyum sağlamak ve insan doğasına ait kimi özellikleri kabullenip, benimsemek

---

462 Gös. yer.
463 Gös. yer.
464 Gös. yer.
465 Gös. yer.
466 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 116.
467 Gös. yer.
468 Gös. yer.

gerektiğinin farkına varmıştır. Anlatıcının iç huzurunu da bu kabullenişten sonra bulduğunu söylemekte mümkündür.

Bağışlanmış Olanın Cenneti[469]

Olayı anlatıcıya başka biri aktarmıştır. Aktaran kişinin başından yaşanan bu olay, *"bir başka yer ve isimlendiremediği garip bir zaman dilimi"* gibi belirsizlik geçmişken, anlatıcının yaşadıkları *"1976 sonbaharında, Doğu Cezayir'de Annaba kentinde"* geçmiştir.[470] İki karakterin yaşadıkları arasında paralellikler vardır. Olayı aktaran kişinin karşılaştığı bir yıkım iken, anlatıcının karşılaştığı heyecanlı bir deneyim olarak belirtilmektedir. Aradan yıllar geçtikten sonra anlatıyı oluşturduğu için anlattıklarından kendisi de asla emin olamamaktadır. Yazar tarafından getirilen bu uyarı anlatıyı hem daha gerçekçi hem de bir o kadar kurgusal hâle getirmektedir. Öztaş'ın neredeyse bütün anlatılarında sorguladığı bellek kavramı bu anlatıda ana tema olarak dikkat çekmektedir. "*O garip yaşlı adamın"* attıklarına, *"o tuhaf sabah vaktinin"* onu etkileyişine dikkat çekmektedir.[471] Şimdi yazmaya karar verişindeki asıl etken adamın anlattıklarıdır. Anlatıcı bir anlamda anlatının üstkurmaca unsuru tamamlandıktan sonra asıl geçmişte başına gelenleri anlattığı bölüme geçiş yapmıştır.

Anlatıcı, gecenin dördünde, daha günün doğmadı bir zaman diliminde Akdeniz'e bakan bir liman kıyısında oturmaktadır. Bir sıraya oturmuş, otobüsünün kalkmasını beklemektedir. Dünde aynı sırada otururken, ağacın altında eski tahta sırada aynı sıkıntı ve umutsuzluk hissini yaşadığını aktarmaktadır. Anlatıcı son yirmi dört saatinde, Fas'tan Cezayir'e gitmiş ve oradan da Tunus'a gidebilmeyi planlamaktadır. Ertesi gün, terminalde çantasını bineceği otobüse teslim ettikten sonra ağacın altındaki tahta sırada biraz dinlenmek istemiş, o sırada bozuk paralar ile çörek satın alırken kalkışını beklediği otobüsü kaçırmıştır. Otobüsün arkasından gidişini görmüş, yakınlarda şaşkınlıkla onu izleyen adamın arabası ile otobüsün peşine düşmüşlerdir. Gün ağarmaya başlayana kadar takip etmelerine rağmen yetişemediklerinden dolayı Annaba'ya geri dönmek zorunda kalmışlardır. Cebinde hiç

---

469 Mahir Öztaş, *Korku Oyunu*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998, s. 117-129.
470 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 117.
471 Gös. yer.

Cezayir Frangı kalmadığı için sürücüye para verememiş, o gün cuma olduğu için de her yer kapalı olduğundan, para işini halledemedikleri için polise başvurmuşlardır. Yazarın başlangıçta verdiği bu bilgiler, anlatının sonunda tekrar kullanılarak anlatının farklı bir anlam kazanmasına neden olacaktır. Tekrar kalkış saatini beklemek için tahta sıraya geri dönmüştür. Önceki gün yaşamış olduklarının aynısını yaşıyor oluşu canını sıkmaktadır, *"elimde olmadan yaşamın gereksiz ve sıkıcı bir yineleniş olup olmadığını"*[472] sorgulamaya başlamıştır. Yineleniş Öztaş anlatılarının oldukça önemli bir motifidir.

Yüksek sesle kendini sorgulamaya başladığında yan sırada yaşlı bir adamın da kendi kendine konuştuğunu görmüştür. Anlatıcı bu adama dün yaşadığı sıkıntıları, otobüsü kaçırışını anlatmış, adam ise kendi başına gelenlerin yanında bunların sıkıntı sayılamayacağından bahsetmiştir. Adam başına gelen bu olayların hangi tarihte, ne zaman yaşandığı konusunda kuşkuludur.

Bundan sonra anlatı yapı olarak, yaşlı adam hikayesini kendisi anlattığı için birinci tekil şahıs olarak yaşlı adam tarafından aktarılarak devam etmektedir. Bir zamanlar genç ve umut dolu, ufak sorunları bile dert edinen biri olduğunu anlatmaktadır. İnsanın elindekinin değerini kaybetmeden anlamadığını, hayatta sürekli eksik bir şeyler olduğunu düşündüğünü, hiçbir şeyin yeterli gelmediğini, yetmediğini düşünmektedir. *"Korkarım gündelik yaşamın içinde akıp gidiyoruz; her gün bir değişiklik umarak."*[473] Bu adamı felaket, hiç beklemediği bir anda bulmuştur. O zamanlar çöl ülkesinde kimsenin gelip geçmediği bir yerde çalışmakta iken, çok yorulduğu için ülkesine dönmeye karar verirmiştir, *"içimde anlatılmaz bir sıkıntı vardı"*[474] diye düşünürken bir felaketin yaşanacağını önceden sezmiştir. Bölge kadısı, kazada iki kişinin ölmesi ve bir kişinin yaralanması üzerine öldürülmesine hüküm vermiştir. Her şey keşke orada öyle bitseydi diye düşünmektedir. Ölümü tercih ettirecek ne gibi olaylar yaşamış olabileceği düşüncesi anlatıda asıl merak duygusunu uyandırmaktadır.

---

472 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 119.
473 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 120.
474 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 121.

Kutsal kitabı ezberleyip, başından sonuna yanlışsız okuyabilen kişi, bağışlanacaktır. Çöl dilini bilmediğinden dolayı onun süresi uzatılmıştır. Yalnız başına bir eve yerleşmeyi talep etmiş, *"ıssız bir yamaçta, kayalık bir vadiye bakan taş bir kulübeye"*[475] yerleştirilmiştir. İlk günden kuranı ezberleme işine girişmiştir. Kendini her zaman yalnız hissetmektedir. Belleğini yormamaya çalışacak, belli bir zamanda belli sayfaları ezberleyecektir. *"Bana sessizlik gerekiyordu", "sonra da metne karşılık gelen olguların yeniden yaşatılması ve unutulmaz olması."*[476] Tek bir sözcüğü bile unutmamak adına metni tekrar canlandırmak gerektiğini düşünmektedir ama tanrıtanımaz biri olması onun önündeki tek engeldir. Metni iyice özümsemelidir. *"Tanrısal söz sanki kendi sözümmüşçesine akıp gitmeliydi."*[477]

> *"Böylece benim yaşamım oldu, taşlanan, terk eden ve karşılanan. İşte böyle doğdu belleğimde yeniden günler ve geceler, Ermeni ve Yahudi kalelerinin fethi ve şarabın yasaklanması, yeraltı hazineleri ve ilk inananların ayrı yeri, bir kentin lanetlenmesi ve bir başkasının kucak açması, dağlar ve bitkiler, dramatik göç ve kurulan devlet, kılıç ve kan, teke tek karşılıklı meydan okuyuş, hayvanlar ve akarsular, ihanet ve dostluk, ilk inananların baskıya uğraması ve ödüllendirme, yoksuldan yana olma ve yenilgiler, tek bir hurmayla doyma ve ticaret, şarabı sirke yapma; böylece kazındı belleğime güvensiz mağara ve örümceğe bağlanan kurtuluş, tepenin doruğunda düşünceye dalma, saflık, tehdit ve bağışlama, insanoğlunu boğan su, her yaratığın çiftiyle yükselen gemi, krallar kitabı, savaşlar ve böyle kazanıldı en son zafer…"*[478]

Dinlenmek için doğaya bakmış, hayvanları izlemiş, bazen de uzaklara bakmış, göz alabildiğine uzanan çölü izlemiştir. Her gün aynı şeyleri yaşarken düşlerinde de kutsal kitabı ezberlemeye devam etmektedir. Ana dili dışında, tek bir sözcüğün hayatına mâl olabilecek olmasını kabullenememektedir. *"Kan, idrar, ateş, ter, yağ, sonra sesler, sonra kokular, bütün bunları yeniden anımsamam gerekirdi*

---

475 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 122.
476 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 123.
477 Gös. yer.
478 Gös. yer.

gerçekten unutabilmem için", "unutmaksa ezberlemek için tek şansımdı."[479] Aşk ve umut gibi duyguların onu ezberleme işinden alıkoyacağının farkına varmış ve tüm bu duyguları bastırmayı göze almıştır. Kralın ve önündeki ezbere okuma anını düşünmemeye çalışmaktadır. *"Kral, cellat ve gardiyanlar, onları duygusuz bir makine olarak düşünmeye çabaladım."*[480] O sınav anını peygamberin mağarada takipçilerini beklediği, örümceğin ağını örüp kendisini kurtarması gibi beklediğini düşünmektedir. Kutsal kitabı her sayfa bir güne denk gelecek şekilde ezberlemeye zaman ayırmıştır. Bir şafak vakti uyandığında, kısa bir an *"zamanın bitimsizliğinin"* ayrımına varmıştır. Çöle bakarken ölüm hakkında düşünmektedir:

> *"Ölümü bir sıkışma, bir karanlık gibi görmek yanlıştı. Ölüm buydu işte, bir ferahlık, bir sonsuzluk, çölden esen bu soğuk rüzgârın hiç dinmeyecek fısıltısı."*[481]

Sınav günü geldiğinde, kutsal kitabı hâlâ eksiksiz okuyamadığını düşünmektedir. *"Sessizlik hüzünlendirdi beni ve birdenbire boşluğun gerçek anlamını, evrenin gizinin apaçık bir görünüşü olduğunu anladım."*[482] *"Kralın kılıcı eninde sonunda yakalayacaktı beni."*[483] Bu serüvende karakter, başlangıçta ölmemek adına mücadele etmekteyken, artık ölümden korkmayarak ölümü kabullenmiş görünmektedir. *"Görüntü diye düşündüm, şu yıldızların çoğu ölü birer görüntü ve gerçekte ölümsüzlük dediğimiz şey evrende yol alan bir görüntüden başka bir şey değil."*[484] Evrende bulunan her şeyin sonlu olduğunun bilincine varmıştır.

Anlatıcı yaşlı adamın anlattıklarında birçok kavramın bir arada olduğunu fark etmiştir, *"imgeler, mecazlar, tutkular, zaferler, yenilgiler, özlem, direniş, boyun eğme, yineleme, sıkıntı, varoluş ve yok oluş hepsi iç içeydi."*[485] Anlatıcı, yaşlı adamı karşısında görebildiği için ona hikâyenin sonunun apaçık ortada olduğunu ima etmektedir. *"Üstelik sizi şaşırtmak gibi bir amacım olsaydı, size öyküyü bir*

---

479 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 124.
480 Gös. yer.
481 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 126.
482 Gös. yer.
483 Gös. yer.
484 Gös. yer.
485 Gös. yer.

arkadaşımın başından geçmiş gibi anlatabilirdim."[486] Anlatı bir yönü ile yazarlık temasına da değinmiş olmaktadır. Oysaki yaşlı adam gerçekte kurtulamadığını düşünmektedir. *"Oysa kralın elindeki asıl yok edici kılıç başkaydı, daha bağışlanmayı kabul ettiğim anda bu kılıç işe koyulmuştu bile."*[487] Yaşlı adam, anlatıcıya ölümü neden hiç kimsenin alçakgönüllülükle karşılayamadığını sorgulatmaktadır. Kulübede geçirdiği zamanda *"yaşadığım anı ve geçmişi gelecek için gözden çıkarmıştım"*[488] diye düşünmektedir. Belleğini boşaltmak adına düş kurmayı bıraktığını dile getirmektedir. Orada kaldığı süre içinde kendisine umutlanmamak adına gelecek beklentisini de yasaklamıştır. *"O üç günü uyuyup düş görerek geçirdiğimi söylemiştim", "ama gerçekte canımı dişime takarak geçirdiğim o uzun yılların bir düş olmadığı kesin mi?"*[489] Tutuklu kaldığı süre içinde çok yoğun ve dolu yaşadığı için, zamanın olağan akışı artık ona kuru, tekdüze ve amaçsız gelmektedir. Yaşam sevincini kaybetmiştir, gelecekte edineceği başarılar adına içinde bulunduğu andan vazgeçmiştir. Anlatı tarihî olayları odağına alarak anlatmasına rağmen modern insanın en büyük problemlerinden birini ortaya koymaktadır.

Anlatıcı kalkıp giderken yaşlı adam hâlâ anlatmaya devam etmektedir. Bu deneyimi ile ilgili yazacaklarını gözden geçirirken Tunus'ta Cezayir'in tersine cumartesi günlerinin tatil olduğunu cuma günleri bütün bankaların açık olduğunu fark etmiştir. Annaba'ya perşembe akşamı geldiğini çok iyi anımsamaktadır ama cebindeki bilete baktığında olması gerektiği gibi cuma gününün tarihinin yazdığını görmüştür. *"O yaşlı adamın bana anlattığı gibi tahta sıranın üzerinde birazcık kestirmiş, koskoca bir günü düşümde yaşamış olabilir miyim?"*[490] Cumartesi öğleden sonra Palermo'ya gemi ile giderken, otobüsü kaçırmasına neden olan çöreği bulmuştur. Bunun yine de bir şeyi kanıtlamayacağını düşünmektedir. Sanki sesi hâlâ kulaklarındadır. *"Şimdi bile, niçin gizlemeli, zamanın bir ırmağı değil bir gölü andırdığı her sessizlik ve dinginlik anımda, çoğu kez yeniden duyduğumu sanırım."*[491] Anlatıcı ve yaşlı adamın anlatının sonunda birbirlerine benzedikleri söylenebilmektedir. İnsanın sürekli

---

[486] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 127.
[487] Gös. yer.
[488] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 128.
[489] Gös. yer.
[490] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 129.
[491] Gös. yer.

gelecekte yaşaması kaygı duygu durum bozukluğunu da beraberinde getirmektedir. Anlatıya göre insanın bir amaç uğruna içinde bulunduğu anı, hayallerini yaşamayarak ertelemesi, üstelik sonlu bir dünyada ölümle eşdeğerdir.

3.1.2.3. Ruh İkizini Arar

Düşlerle Gelen[492]

Anlatıcı, çok yakın bir arkadaşının başından geçen olayları anlatmaktadır. Birinci tekil kişi bakış açısı ile anlatılan öyküde, konuşmalar tırnak içinde aktarılmaktadır. Anlatıcı kendisinin bulunmadığı yerlerde, olayları Merih'ten veya diğer karakterlerden çok sonra dinlemiş, dinlediklerini bir anlatı hâline getirerek, yazmakta olduğu bir kitap için ortaya koymuştur. Anlatıcı ve Merih'in arkadaşlıkları samimi bir şekilde, çok eski bir zamandan bu yana devam etmektedir. Her cuma akşamı arkadaşının atölyesinde buluşup, iki kadeh şarap eşliğinde hayatlarında olup biten her şeyi birbirleri ile paylaşmaktadırlar. Anlatıcı, tüm yaşanılanları düşündüğünde arkadaşını bölmeden dinlemiş olmasına şükrederken, bu durum anlatıda bulunan gerçeklik algısını güçlendirmektedir. Onun gerçek bir dost olduğunu düşünürken, her duygusunu ona samimiyetle anlatmış, ondan hiçbir şey gizlemediğini özellikle belirtmektedir. Bu durum anlatıcının her anlattığının güvenilir olduğuna dair bir algı yaratmaktadır. Anlatıcı, arkadaşı ile Akademi'de aynı sınıfta eğitim gördükten sonra resmi bırakarak resim üzerine yazılar yazmaya başlamıştır. Cuma günü geldiğinde, Merih telefonunu açmayınca olağanüstü bir cuma akşamı olduğu hissine kapılmıştır. Anlatıcı anlattığı, kendisinin orada olmadığı anılarla ilgili paylaşımlarında *"sonradan anlattığına göre"*[493] diye belirterek, gerçeklik konusunda başından beri var olan tutumunu devam ettirmektedir.

Uzun yıllardır Akademi'de modellik yapan İnci, o gün Merih'ten, kendisini Akademi'den almasını istemiştir. Merih ve İnci'nin uzun yıllardır süren bir ilişkileri vardır. Merih, Akademi yaz tatiline girdiği için İnci'yi okuldan almayı kabul etmiştir. Anlatı okuyucu da Merih'in başlangıçta istemeyerek gitti bu mekânda başına ilginç

---

492 Mahir Öztaş, *Ruh İkizini Arar*, 2. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, s. 9-21.
493 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 9.

olayların geleceği hissi uyanmaktadır. Anlatıcıya göre Merih çok iyi bir ressamdır ama bir o kadar da insanlardan kaçmaktadır.[494] Yaşlanmaktan korkmaktadır, *"düşündüklerinin pek azını gerçekleştirebilmişti"* ve *"sanatını dünya ve yaşamla birleştirme çabasında başarısızlığa uğramıştı."*[495] Akıp giden yaşamı sadece izlemektedir.

Anlatıcının amacı, resim yapmayı bırakıp resim üzerine yazan biri olarak, ressamların resimleri ve hayatı arasında bağlantı kurduğu kitabında, Merih ile ilgili bir bölüm oluşturmaya çalışmaktır. *"Yaşamla ilgili düşüncelerinin resimlerini nasıl etkilediğini gösterdim; sonuçta ne yazık ki ondan geriye iyi resimlerle kötü bir yaşam öyküsü kalacak."*[496] Bu durum anlatının üstkurmaca unsurunu oluşturmaktadır.

İnci'yi sevdiğini düşünmesine rağmen onun bedeninin yaşlanması Merih'e yaşlanmayı hatırlatmakta, onu derinden kaygılandırmaktadır. Sohbetlerinin birinde anlatıcıya, *"belli bir yaştan sonra, beden işlevlerini gerçekleştiremediği için, modellik yapan sonunda çürüğe çıkar"*[497] diyerek, çürüğe çıkmak gibi kaba bir tabir kullanmıştır. Merih İnci'nin neden bu mesleği tercih ettiğini bilmediğini ve mesleğe uyum sağlayamadığını düşünmektedir.[498] İnci ile onun mesleği hakkında yaptıkları konuşmalarda Merih'in İnci'nin yaptığı işten pekte anlamadığı görülürken, İnci'nin söylediklerini de çok ciddiye almamaktadır, *"şunu da belirtmek istiyorum; bana bütün bunları bir tür utançla anlatmıştı."*[499] Merih'in alaycı bir şekilde *"bana kalırsa sevgilim, biraz abartıyorsun sen bu işi"*[500] şeklinde düşünmesi İnci'yi kızdırmaktadır. O sırada çıplaklığını örtme gereği bile duymadan Merih'le tartışması iki karşıt görüşü ortaya koymaktadır. İnci'de Merih'in yalnızca resim yaptığı için yaratıcı olarak anılmasına karşıdır. *"Senin resmini yapmak için düşlediğin her ne boksa, sen resmi bitirene dek değişiyor."*[501] İnci için yaratıcılık kendi yaptığı iştir. *"Akıp giden zamanın içinde, nasıl duracağını düşünmek, bedenin o duruşa uyumunu sağlamak, sanki*

494 Gös. yer.
495 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 10.
496 Gös. yer.
497 Gös. yer.
498 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 11.
499 Gös. yer.
500 Gös. yer.
501 Gös. yer.

hareket sürüyormuş gibi, bir yandan da çıplak bedenini korumayı tasarlamak, işte bütün bunlardır yaratıcı kılan insanı."[502] Yazar tarafından iki farklı yaratıcılık tanımı ortaya konmaktadır.

İnci'de Merih'te yorulmuş karakterlerdir. Merih, İnci'yi almaya Akademi'ye giderken, eskiden İnci ile buluştukları güzelim yaz akşamlarını düşünmektedir. Anlatıcı, *"bana daha sonra içinde bir tedirginlik duyduğunu anlatmıştı"*[503] diye anlatıyı sürdürmektedir. Akademi'de büyük bir kalabalık görünmekte iken rıhtımda mezunlar günü düzenlenmektedir. Eski arkadaşları ile karşılaşmış, *"saçları ağarmış ve dökülmüş, hafif göbekli eski arkadaşlarına"* bakmak onu rahatsız etmiş ve *"fiziksel yıkımlara karşın anlaşılamayan bir şeylerin hiç değişmeden kalması ne kadar tuhaf"* diye başka bir düşünceye kapı aralamıştır.[504] Değişen bedene karşı ruhun aynı kaldığını düşlemektedir. Arkadaşlarından biri iltifat olarak Merih'in renk ustası olduğunu söylediğinde, anlatıcıya Levni[505] üzerine bir tartışma açıldığından da bahsetmiştir. Anlatıcı *"o Levni ki minyatürlerinde ısrarlı bir tenhalık vardı ve her figürde değişik bir anlatım, başka bir yüz görülürdü", "oysa Merih ruhunu saran yalnızlığa karşın, onu doyurmayan bir resmi sürdürmekte direniyordu"*[506] diye düşündüğünü ama bunları ona söylemediğini, dosyasına yazacağı kitabına eklemek adına bir not olarak düştüğünü anlatmaktadır. Merih'in yaptığı resmin kendi yaşamında bir karşılığının olmadığını düşünmektedir. Merih kendini bulamamış, kayıp bir karakterdir. Merih Akademi'nin kalabalık bahçesinde oturmaya devam ederken, yıllar önce aynı sınıfta okuduğu ve o zamanlar âşık olduğu kişiyi diploma alırken gördüğünü sanmıştır. *"Bir zamanlar sevdiği kız olamazdı; çünkü aradan yıllar geçmişti", "çevresindeki sınıf arkadaşlarına bir kez daha bakarak sürdürdü bu düşünce biçimini, şu göbekli erkeklere, şu şişman kadınlara bir bak dedi, bu genç kız o olamaz."*[507] Bu genç kızın, bir zamanlar âşık olduğu kadının kızı olduğu fikri aklına gelmiştir. *"Nedense hemen hiç tanımadığı bu genç kadının yalnızlığı ona*

---

502 Gös. yer.
503 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 12.
504 Gös. yer.
505 Abdülcelil Çelebi, bilinen adı ile Levni, Osmanlı minyatür sanatının son büyük temsilcisidir. Öztaş'ın da bahsettiği gibi duraklamış olan Osmanlı minyatür sanatına yenilik getirmeyi başarmıştır.
506 Gös. yer.
507 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 13.

dokunuyordu."[508] Annesi ile karşılıksız kalan ilişkilerinden kıza hiç bahsetmemiştir. Anlatıcı için, *"insan ilişkilerinde suç ve cezadan söz etmek, bu konuda herhangi bir kuralın varlığını ileri sürmek"*[509] te bir o kadar saçmadır. Yaşamın akıp gitmesi ve bu konudaki çaresizlik anlatının ana temasını oluşturmaktadır. Anlatıcıya göre Merih'in durumunda olan bir insan için, yaşadığı her şey onun olduğu yerden bakılınca bir yalan gibi gözükmektedir. *"Sonuçta gerçeğe vardığımızı düşünürüz ama bir de bakarız ki her şey yeniden başlıyor."*[510] *"Bütün bunlardan, bu yanılgılardan, onunla ilgili yazdığım kitapta ayrıntılı söz ettim."*[511] Merih hakkında düşünmeye başladığında aklına Siddharta gelmektedir. Merih ve onun arasında bir zıtlık yaratmaktadır. On altı yaşında evlendirilen geleceğin Buddha'sının yirmi dokuz yaşına kadar zevk ve sefa içinde yaşadığını anlatmaktadır. Yirmi dokuz yaşından sonra bir ormana çekilmekte ve burada altı yıl düşünmektedir. Beş eski arkadaşı tarikatın çekirdeğini oluşturmaktadırlar. Merih'in yaşamı ile Buddha'nın yaşamı arasında ters bir ilişki tespit etmiştir. *"Merih otuz yaşına kadar idealist bir yaşam sürüp daha sonra zevk ve sefaya düştü."*[512] Oysa Merih kendi yaşamının bile kurallarını belirleyememişken, kendine bir tane dahi mürit bulamamıştır.

Anlatıcı, konu veya zamana istediği gibi müdahale edebilmesini, samimi bir anlatım şekli ile ifade etmektedir. *"O geceye dönersek, bunu yapmalıyız çünkü Merih'in geçmişten söz etmekten niçin korktuğunu anlatayım derken her şey karıştı."*[513] O gece kızın adının Aylin olduğunu öğrenmiş ve kendinden neredeyse hiç bahsetmemiştir. Anlatıcının gecede bizzat bulunmadığı, Merih ve Aylin'in yalnız olduğu anlarda bu izlenimler ve çıkarımlar Merih'e aittir. Anlatıcı, özel anları Merih'in bakış açısı ile ortaya koymaktadır. Anlatıda, artık genç olmayan Merih'in çok genç bir kadın karşısındaki duruşu ortaya konmaktadır. Ne kadar çok şey görmüş geçirmiş, ilişkilerde tecrübeli olduğu vurgulanırken, karşısındaki kadın daha yaşamın başındadır. Merih o gece kıza bu güzel dakikaların geçmesinin onu korkutup korkutmadığını sormuş, kadın böyle bir şeyin aklına gelmediğini söylediğinde,

---

508 Gös. yer.
509 Gös. yer.
510 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 14.
511 Gös. yer.
512 Gös. yer.
513 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 15.

"gençsin de ondan düşünmüyorsun"[514] diye cevaplamıştır. Merih o gece olanları anlatıcıya anlattığında, *"bana anlattığı gece, eve gelir gelmez kitabım için notlar almıştım"* dedikten sonra, sayfanın kenarına da *"Merih için kötü günlerin başlangıcı diye"* not aldığını anlatmaktadır.[515] Aylin'in yirmi bir yaşında olması, hiçbir şeyin önemi yokmuş gibi davranması, gençliğinin getirdiği pervasızlığı onu rahatlatmaktadır. Aylin'in hareketlerinde annesini görmeye çalışmaktadır. Anlatıda zaman olarak tanıştıklarından bu yana bir yılı aşkın bir süre geçtiğini söylemek mümkündür.

Aylin, Merih'in atölyesine geldiği bir gün İnci'nin resimlerini bulmuş, İnci'nin poz vermek adına yaptığı zor hareketlere çok şaşırmıştır. Merih, Aylin'in resimlere bakarken gördüğü manzarayı kendince *"İnci'nin sarkık memelerine, karnına, hüzünlü yüzüne uzun uzun baktı"*[516] diye yorumlamaktadır. Aylin'in resmini yapmak istemektedir, *"resmini çizmeye koyuldu, bu güzelliği zaman sonsuza kadar yıpratmasın diye yaptı bunu."*[517] Anlatı, doğada hiçbir güzelliğin sonsuz olmadığı fikrine odaklanmaktadır. Sanatçı klasik sanat ve ölümsüz güzellik kavramını irdelemektedir. Klasik sanat ve modern sanat arasındaki bakış açısı farkı, özellikle Merih'in sanatçı bakış açısı ile yansıtılmaktadır. İki kadın arasındaki genç ve yaşlı olma durumunun altı çizilirken, insan bedenini idealize eden, yaşlandığını kabul etmeyen düşünce biçimi Merih karakterinde kendini göstermektedir. Merih karakteri, hayatta doğal olan ile kültürel olanı dengeleyemeyen insanın başına oldukça trajik sonlar geleceğinin bir kanıtıdır.

Merih, Aylin'in annesi ile tanışmak için evlerine gittiğinde yıllar önce sevdiği kadınla hiçbir ilgisinin olmadığı görmüştür. Kadın ressam Doğan R.'yi tanıyıp tanımadığını sorduğunda, ona Doğan R. ile aynı sınıfta okuduklarını da hatırlatmıştır. Sözü edilen Doğan R. anlatıcının kendisidir. Kadın, Doğan R.'yi tanıdığını ve onun bahsettiği ressam arkadaşı Merih'in kendisi olup olmadığını sormaktadır. O gece Merih, bu isimde birini tanımadığını söylemiş, anlatıcı ise Merih'in neden kadına

514 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 17.
515 Gös.yer.
516 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 18.
517 Gös. yer.

doğruyu söylemediğini bu noktada anlayamamıştır. Doğan R.'yi tanıdığını ise bir süre sonra itiraf etmiştir. Doğan R. kadının ilk aşkıdır. Merih o gece kadına, Doğan R.'nın karşılıksız bir aşk yüzünden intihar ettiğini söylemiştir. Anlatı Aylin'in çok genç olduğunu, yaşının getirdiği ilgi dünyasının içinde yaşadığının altını çizmektedir. Kadın Doğan R.'yi hayatı boyunca unutamadığından dolayı ölümü hakkında kimi sorular sorarken, Aylin dansa gidip eğlenmek istemektedir. *"Doğan R.'nın onun için canına kıydığına, onun gibi bir genç kız için, gözü kapalı yemin edebilirdi, niye olmasın."*[518] Anlatıcı o gece orada olmadığını ve olup bitenleri Merih'in tüm açıklığı ile anlatmadığını düşünmektedir. Anlatıcı Merih'in o gece intihar etmeye karar verdiğini düşünmektedir. O sırada yaptığı tablosunda, *"artık ele geçmeyen zaman"*[519] konusunu işlediğini, ironik olarak bu tabloyu bitiremediğine dikkat çekmektedir. Başından beri Canan'a kendi ölümünü anlatmıştır. *"Daha doğrusu kitabımda onun için yazacağım yaşam öyküsü işte buydu."*[520] Anlatıcının, Merih'in yaşam öyküsünü kurgulamış olduğunu söylemekte mümkündür. Merih karakteri Doğan R. imgesi ile anlatının sonunda bütünleşmiştir. Aylin karakteri ile güzellik, gençlik, pervasızlık, kaygısızlık gibi kavramlar temsil edilmektedir. Merih klasik eserler üreten dönemine ayak uyduramamış, idealize kişiliği ile kendini yok etmiştir. Anlatının temelinde artık ele geçmeyen zaman, gençlik, güzellik, ideal genç güzel beden, sabit stabil bir şekilde duran yapay sanat anlayışına karşılık, tüm bu kavramlara karşıt söylemler oluşturan kavramlar ortaya konarak eleştiri getirilmektedir.

Adlar ve Görüntüler[521]

Anlatıcıya yıllardır görüşmediği bir yazar arkadaşından mektup gelmiştir. Herbert Grıbbın adında ki bu arkadaşı, tropik ülkelerde yaşadığı serüvenlerini anlattığı romanlar yazmaktadır. Herbert kendi ülkesinde Türk Dili okumuş, anlatıcı ile mektuplaşmalarında da Türkiye'ye gelmek istediğinden bahsetmiştir. Bir gün üzerinde tutukevi damgası olan, *"Marmara Denizi'nin ortasındaki adalardan birinde"*[522] bulunan cezaevinden bir mektup gelmiştir. Mektupta Herbert, anlatıcıdan kendisini

---

518 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 20.
519 Gös. yer.
520 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 21.
521 Mahir Öztaş, *Ruh İkizini Arar*, 2. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, s. 22-30.
522 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 22.

ziyarete gelmesini istemektedir. Mektubu okuduğu gün gemi ile yola çıkmış, yol boyunca da neden hapiste olduğuna dair fikir yürütmeye çalışmıştır. Neden çağırıldığını öğretmek adına hiç kesmeden arkadaşını dinlemektedir. Anlatının bu noktasından sonra artık Herbert konuşmaktadır. Başına gelenleri, neden hapishanede olduğunu kendisi anlatacaktır. Herbert, İstanbul'a yerleşeli sadece birkaç hafta olduktan sonra, söz konusu akşam uçakla karısının İngiltere'den gelmesini beklemektedir. Herbert'in İstanbul'da bulunduğu bu dönemler *"o güzelim ilkyaz gecelerinin"*[523] enfes zamanlarıdır. Akşamüstüne doğru yağan yağmurdan sonra kendini kıyı kahvelerinin birine atmış, kalkıp kahve söyleyeceği sırada tesadüfî olarak, *"kısa saçları ve narin bedeniyle"*[524] onu görmüştür. Kadının adı Defne'dir. Kısa sürede Herbert üzerinde büyük etki yaratan bu kadın adeta Herbert'ı hayata bağlamıştır, kadın onu tümden değiştirmiştir. *"Yüzüme baktı, gülümsedi", "bu gülümseme bana uzun süredir unuttuğumu sandığım ne varsa yeniden anımsattı."*[525] Tanıştıkları akşam unutamadığı izlenimler edinmiştir. *"Ona rastlamam yaşamımın en heyecan verici olayıydı", "duyularımın yeniden dirilişi, bir tazeleniş, tümüyle bir yeniden doğuştu bu."*[526] Herbert için Defne ile tanışmak bir eşik, bir dönüm noktasıdır. Bu eşikten, dönüm noktasından sonra da hayatında hiçbir şey eskisi olmayacaktır. Defne'yi kaybetmekten çok korkarken, beraber oldukları bir gelecek düşlemektedir. Defne ile tanıştıkları o gece, aynı zamanda karısının da İstanbul'a döneceği gecedir.

"Görüntülerin hızla tüketildiği bir çağda yaşıyorduk" ve *"artık bir insanı uzun uzadıya tanıma çabası gereksiz sayılıyordu."*[527] Derin düşüncelerin yerini bu çıkarsamaların aldığını düşünmektedir. Herbert, Defne adlı bu kadına yalnız hissetmesinden dolayı ilginç bir şekilde bağlanmıştır. *"Yorgundum ama yine de sürekli bir devinim görüntüsü içinde yaşıyordum."*[528] Herbert'in tarif ettiği çağda yaşadığı bu kendi duygularıda, çağın gerektiği gibi yaşanmaktadır.

---

523 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 23.
524 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 24.
525 Gös. yer.
526 Gös. yer.
527 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 25.
528 Gös. yer.

Anlatıda ortaya konan zaman anlayışı, *"o sabah"*, *"bir gün"*, *"o zamanlar"*, *"o korkunç günlerde"* olarak betimlenmektedir. Yazar, *"gece ile gündüzün iç içe girdiği günlerdi"* diyerek zamanı bu şekilde belirsiz ifadeler ile kullanmayı tercih etmektedir. Zaman genelde huzurlu zamanlar, kaygılı zamanlar gibi hissiyata yönelik betimlenmektedir. Defne o sabah ilk kez Herbert'a gerçekten sevebildiği tek kişi, *"gerçek bir kişilik"* olarak nitelediği bir insandan bahsetmiştir. Bu kişi tam da Herbert ve Defne'nin tanıştıkları gece İstanbul'a dönmüştür. Herbert içinde müthiş bir kıskançlık hissetmiştir. Tüm bunlar olurken Defne onu Olcay ile tanıştırmış üçü kahvede oturup edebiyattan, politikadan konuşurmuşlardır.

Herbert'in İstanbul'a gelmekteki amacı yazmakta olduğu romanı bitirmektir. Amacına Defne ve ilişkisi yüzünden odaklanamaz hâle gelmiş, iç huzurunu yitirmiştir. Defne için duyduğu tutku, arzu ve istek yatışmaz durumdadır. Kendisinin Defne ile olan ilişkisini ve Defne'nin o kişi ile yaşadığını anlattığı ilişkiyi kıyaslamaktadır. Yaşadıklarından dolayı İstanbul'a gelen karısı ile hiç ilgilenememiş, bu olaylardan sonra karısı tekrar İngiltere'ye geri dönmüştür. *"Olcay'ı tüm yaşamım boyunca karşıma çıkan biricik mutluluğun önündeki bir engel gibi görüyordum."*[529] Olcay'ı öldürmeye karar vermiştir.

Anlatıcı bu noktada devreye girmiş, Olcay'ı öldürdüğü itirafından sonra Herbert'in neden tutukevinde olduğu kesinleşmiştir. Herbert anlatıya kaldığı yerden devam ederek felaketin asıl nedeninin dilsel bir iletişimsizlik olduğunu anlatmaktadır. *"Başından beri sözünü ettiğinin bir kadın olduğunu söyledi. Türkçede 'O' dendiği zaman erkek ve dişi ayrımı yapılmadığını unutmuştum."*[530] Dil konusunda gerçekleşen bu yanlış anlaşılma bir insanın ölmesine neden olacak kadar önemli sonuçlar doğurmuştur. Herbert anlatıcıyı tutukevine çağırmasındaki asıl nedenin karısı Cynthia ile ilgili olduğunu anlatırken, onun İstanbul'a yerleştiğini ve yaşayacağı güçlükler karşısında ona yardım etmesini rica etmektedir. Akşama doğru gemi geldiğinde anlatıcı İstanbul'a dönmüş, ertesi gün Herbert'in verdiği adrese gitmeden önce oturup uzunca bir süre düşünmüştür. *"Gerçekten yaşadığım hayat düş gücümüm köreltip beni*

---

529 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 28.
530 Gös. yer.

sığlık ve dar görüşlülük gibi en korktuğum şeylerin kucağına mı atıyordu."[531] Defne'nin yaşadığı bu tutku ve arzularındaki bu tuhaf sapkınlık dediği şeyin aslında *"bir dehanın sonucu"* ortaya çıkıp çıkmadığını sorgulamaktadır.[532] Herbert'in karısını görmeye gittiğinde kapıyı çalmış, bir süre sonra açan kadının Defne olduğunu da öğrenmiştir. Anlatıcı geri dönüş yolunda deniz kıyısında bir yolda yürümektedir. Tüm bu yaşananlar onu çok etkilemiş, belleğinde çağrışımlara neden olmuştur.

Zorbaya Saygı[533]

Anlatıcıya göre bu öykü iki adamın ve bir kadının yer aldığı bir olay sayesinde yazılmıştır. Sadece bir aşk hikayesi değildir, bu olay uzun yıllar önce işlenmiş bir günaha veya kötülüğe kendiliğinden dokunmaktır. Adamlardan birinin ve kadının geçmişi birbirleri ile ilgilidir, *"adam bu geçmişten kaçıyordu, kadın ise bu geçmişi arıyor ve öğrenmek istiyordu."*[534] Anlatıcı, yedi yıl evvel adamlardan biri olan Doktor İsmet Taner ile görüşme yapma şansı yakalamıştır. Olayın asıl kahramanı olan kadınla hiç görüşememiş ama *"ortak bir dostumuzun anlattıklarına dayanarak"*[535] dediği kişiden edindiği bilgilerle, kadını biraz da olsun tanıdığını düşünmektedir. Soğuk, kararlı, güzel bir kadındır. Diğer adam ise dedektif romanı yazarı olan Nebil İzer'dir. Nebil İzer, Beyoğlu'nda bulunan sinemalardan birinde eski, neredeyse otuz yıl önce işlenen bir cinayete takıntılıdır. Yarım düzine dedektif romanı yazmış, on yıl kadar önce çok okunan gazetelerden birinde *"Gizemsel Cinayetler"* başlıklı bir dizi yayınlamıştır. Yazının odak noktası da bu cinayet olmuştur. Bu cinayete olan kişisel ilgisinin nedeni ise büyük annesinin bu mevkide yaşıyor olması ve *"zekice işlenen bu garip cinayet"*[536] hakkında ona çok ayrıntılı bilgiler anlatmasıdır. Büyük araştırmalar sonunda Zorbaya Saygı adlı kitabı yayınlamıştır. *Zorbaya Saygı* adlı öykü merak unsurları ile bezenmiş olarak yazma edimini konu alırken, büyük oranda romantik, gotik unsurlardan yararlanmaktadır.

---

531 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 29.
532 Gös. yer.
533 Mahir Öztaş, *Ruh İkizini Arar*, 2. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, s. 31-64.
534 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 31.
535 Gös. yer.
536 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 32.

Nebil İzer, kitabı yayınlandıktan birkaç ay sonra, bir ilkbahar öğleden sonrasında, ada vapurunda iken taşranın uzak kentlerinden birinde yatılı okulda birlikte okuduğu arkadaşı Doktor İsmet Taner ile karşılaşmıştır. Oldukça rastlantısal gözüken bu olay anlatının sonunda farklı bir anlam kazanmaktadır. Doktor ona yazdığı roman ve özellikle işlenen bu cinayet hakkında kimi sorular sormuştur. Nebil, birtakım araştırmalar yaptığından bahsetmiş, bunun üzerine Doktor, bu cinayeti babası ve bir arkadaşının işlemiş olduğunu söylemiştir.[537] Doktor Taner, olayın üzerinden otuz yıla yakın bir zaman geçtiğini, babası ve arkadaşının artık yaşamadıklarını anlatmaktadır.

Anlatıcı, Doktor ile *"şimdi burada anlatmak istemediğim bir neden dolayı telefon"*[538] etmiş olması ve doktoru ilgilendiren bir konu hakkında konuşmak istemesi nedeniyle buluşmuştur. Nebil ve anlatıcı dışında ülkede bu öyküyü başından sonuna kadar bilen başka hiç kimse yoktur. Anlatıcı, tüm olayı anlatacak olması ile iki yıl önce Nebil'e verdiği sözü tutmamış olacaktır. Nebil'in bu yaptığı davranış sonrasında yine de kendisini bağışlayacağını düşünmektedir. Sıcak bir öğleden sonrasında Nebil, anlatıcının bürosunda hayatının dönüm noktasını oluşturan olayları anlatmıştır. Anlatıcı, Nebil'in aradığı şeyin geçmişten çok kendisi ve korkuları olduğunu düşünmektedir. Anlatıcı, Nebil'in *"anlattığı her şeyin kendi düş gücünün bir ürünü olup olmadığına karar verebilmemiz çok güç"*[539] diyerek bir çeşit uyarıda bulunmaktadır. Yaşanılan olay hakkında bildiklerinin çoğunluğunu Nebil'den dinlediğini, yanlışlıklar ve boşluklar olursa bu Nebil ile alakalı durumlardan kaynaklandığı konusunda uyarıda bulunmaktadır. Anlatıcı tarafından hem öyküdeki gerçeklik arttırılmış olmakta hem de bir o kadar anlatının gerçekliğine güven duyulmaması gerektiği konusunda uyarıda bulunulmuştur. Anlatıcı, *"onun anlattığına yakın bir biçimde ve onun ağzından aktarmaya çalışacağım bu garip öykü, şöyle bir şeydi"*[540] diyerek üstkurmaca unsurunu tamamlamış olmaktadır. Anlatıcı Nebil'in anlattıklarını tırnak içinde aktarmaktadır. *Zorbaya Saygı* adlı öykünün en dikkat çeken yanı metaforlarla dolu olan kurgusudur.

---

537 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 33.
538 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 34.
539 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 35.
540 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 36.

Nebil'in hayatı son yıllarda hep hotellerde geçmiş, isimlendiremediği bir bunalımın tam ortasındadır. İşsizdir. Birçok kadınla birlikte olmuş ama evlenmemiştir. Sevgilisi Nil'de kendisine ait bir evi olması gerektiği düşüncesi ile ona yardımcı olmaktadır. Nebil, neredeyse toplumsal baskının her çeşidini üzerinde hissetmektedir. Gazetede kiralık pansiyon ilanına denk gelmiş, ertesi sabah aynı ilanı Nil'de göstermiştir. Ev her zaman gittiği mekânlara uzak olmayan bir konumdadır. Evin olduğu yer *"alt katları elektrikçi, bakkal, lokanta, gece kulübü, kunduracı, kebapçı"* gibi yerlerle doludur.[541] Nebil, *"dar ve loş sokağı çevreleyen eski binaların gölgesi"*[542] boyunca yürümüş ve daha önce hiçbir mekânı tarif etmediği kadar uzun ayrıntılarla tarif etmiştir. Tarihî Beyoğlu evlerinden biri olan bu bina, oldukça gotik betimlenirken, Nebil için uğursuzluğu çağrıştırmaktadır.

> *"İri kesilmiş taşlardan oluşmuş şaşırtıcı bir yapıydı bu; pencerelerin ağır denizliklerinde sevişen güvercinler, Pera'ya has inceden inceye işlenmiş kahverengiyle gri arası taşlar, yıkılacak gibi duran korkuluklarıyla balkonlar, demirden yüksek kapılar, yıpranmış yeşile çalan renkleriyle çatıdan sarkan bakır oluklar ve alt kat pencerelerinin demirden kafesleri kişiliğinin göz alıcı özelliklerini tamamlıyordu. Oluklarından sızan suyla yosun bağlamış garip heykeller vardı sonra sağda solda; kimisinin gökyüzüne kaldırdığı kolu kırılmıştı, kimisinin kanatları, daha da kötüsü yeşille sarı arası, sağlıksız, iç bulandırıcı bir renge dönüşmüştü. Üst kat balkonlardan birinden sarkan, insanın boğazına sarılmak için sabırsızlıkla beklermiş gibi duran bir sarmaşık, dar bir koridora benzeyen avluyu sokağın bakışlarından gizliyordu. Hastalıklı yeşil rengi bana, et yiyen bitkilerle gizlemekten sakınmadığı bir akrabalığı olduğunu düşündürdü. Pencerelerden birisi güçlükle açıldı, güvercinler telaşla havalandı ve işte pencerede irkiltici bir karaltı belirdi. Çok uzun sürmedi bu ve gün ışığına dayanamazmış gibi hızla içeriye çekildi."*[543]

---

541 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 37.
542 Gös. yer.
543 Gös. yer.

Bu garip yerleşim yeri, Nebil'e çok tekinsiz gözükmektedir. Mekânı tıpkı yaşayan bir canlı gibi betimlerken, ona bir kişilik atfetmektedir. İçinde oluşan *"kötü bir önsezi"* ile binaya girmiş, girer girmez de içinde *"sanki bir başka zamana adım atmış gibi"* bir his oluştuğundan söz etmektedir. *"Demir kapı geçildikten sonra gürültüyle devinen bir dünya geride kalıyordu"* ve *"sanki bir başka zamana adım atmış gibi oldum; şu daha yavaş, her şey için sınırsız olanağın olduğu, şiirin ve aşkın zamanına."*[544] Anlatıcı bu mekâna girdiğinde zamanda geriye gitmiş gibi hissetmektedir. Mekânın avlusunda sayısız kapı vardır, katları birbirine bağlayan demir köprülerle geçiş sağlanmaktadır. Bulunduğu ortamda hava müthiş sıcak çok ve rutubetlidir. Islak bitki ve çürümüş çöp karışımı koku her yeri sarmıştır. *"Bunun et yiyen sarmaşığın insanı uyuşturmak için özellikle saldığı bir koku olabileceğini düşündüm."*[545] Evin bu kokusu Nebil'i de tuzağına düşüreceği izlenimini uyandırmaktadır. Bu keskin koku bütün diğer duyularının dağılmasına yol açmaktadır. Daracık pencereli çok az ışık alan katlarda, elektrikler de çalışmamaktadır. Yazar tarafından aydınlığın bu eve girmediği izlenimi özellikle, tekinsiz bir motif yaratmak adına kullanılmıştır. Doğa ve kültür çatışması yazarın her eserinde olduğu gibi bu eserinde de ortaya koyduğu temalardan biridir. Pansiyon doğa gibi tekinsiz ve acımasız bir mekândır.

Kadının odasında soluk bir ışığa yürümüş, duvarlarda asılı tablolara çok az ışık yansımaktadır, *"nereden yayıldığı belirsiz bu ışık, tahta masalara, gümüş heykellere, kalın çerçeveli aynalara, renkli kristal şişelere ve eski konsolların üzerine dizilmiş kandillere yansıyordu."*[546] Odada kocaman bir köpek vardır. İçerideki kadın, *"ömür boyu kendi koyduğu kurallara uymakla övünen orta yaşlı bir kadındı"*[547] izlenimi yaratmaktadır. Nebil duyuru için geldiğini söyleyerek eve talip olmuştur. Odaya gelen Filiz adlı genç kız ona kalması gereken odayı gösterecektir, kızın hiç konuşmaması başlangıçta dilsiz olduğu izlenimi yaratmıştır. Nebil'in odası çatı katındadır ve merdiven ile diğerlerinin yaşadığı yerden ayrılmıştır. Oda eski ve

---

544 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 38.
545 Gös. yer.
546 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 39.
547 Gös. yer.

kasvetli eşyalarla doludur. Nebil diğer eşyalarını alıp, geri dönmüş yemekte de uzun uzun genç kızı incelemiştir.

Nebil ertesi sabah karşı pencerelerin birinden genç bir ressamın yaşadığını görmüştür. Gidip arka pencereyi açtığında ise bir takım konuşma sesleri duymuştur, kimseyi görememiş ama aşağıda küçücük bir bahçenin varlığının farkına varmıştır. Pansiyonda yemekler ortak bir alanda yenmekte, yemeğini yediği zamanlarda yaşlı kadın ve Filiz ile iletişim kurabilmektedir. Yemekten sonra yaşlı kadına arka taraftaki bahçeyi sorduğunda, burada taştan yapıların arasında böyle bir bahçenin bulunmadığını öğrenmiştir. *"Girişte görmüş olduğunuz avluyla, yeşilliği oluşturan azgın bir sarmaşıktan başka bir şey aramayın burada."*[548]

Aradan birkaç gün geçtikten sonra Nil ziyarete gelmiş, bu sayede anlatı Nebil karakterinin, ölçülü olan ilişkisinden bahsetme fırsatı bulmuştur. Diğer bütün ilişkilerinde de olduğu gibi, bazen Nil ile de konuşacak bir şey bulamamaktadır. Bu ikili geçmişte bir süre güneyde bulunmuş, ilk tanıştıkları anı hatırlarlarken *"neredeyse duyguluydu, evet, düpedüz duygu doluydu"*[549] diye söyleyerek, duygunun ilişkilerinde az rastlanır bir durum olduğu anlaşılmaktadır.

Yemekte Filiz ile konuşma şansı yakalamış, kız ondan burada kalmasını ve onları bırakmamasını istemiş, o gece bir hayli yakınlaşıp, öpüşmüşlerdir. O günden sonra Filiz onunla haftalarca yalnız kalmak istememiştir. Pansiyonda olduğu sürede Yaşlı Kadın'nın geçmiş hayatında yaşadıklarını dinlemek zorunda kalmış, sonraki birkaç gece de Filiz'i daha yakından tanıma şansı bulmuştur. Aradan bir haftaya yakın bir zaman geçmiş, Nebil, zayıf yaşlı adamı ilk kez, her zaman yemek yediği lokantada kendisini izlerken görmüştür. Bir gece boğuk bir haykırışla uyandığında içinde *"o zamana kadar gerçekten hiç yaşamadığım"*[550] dediği bir duygu hissetmiştir. Odada yalnız olmadığını ve gözetlendiği hissine kapılmış, o sırada odanın kapısının hafifçe kapandığını duymuştur. *"Bulut gibi beyaz ve dağınık bir şey yatağa doğru yaklaşıyordu"*[551] dediği şeye hırsla sarılmak için uzanmıştır. Başka bir gün dışarıda

---

548 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 41.
549 Gös. yer.
550 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 45.
551 Gös. yer.

akşam yemeğini yediği yerde izlenildiğini hissettikten sonra, o gece yaşlı adamın dairesine gitmeye karar vermiştir. Yaşlı adam içerden ona bakarken, odada yoksulluğundan dolayı boş denecek kadar az eşya vardır. Bir gece yaşlı kadının kapısını dinlemiş, ses duyamayınca, yine aynı gece geç kızın odasına yönelmiştir. Kız da sanki onun geleceğini anlamış gibi onu beklemektedir. Filiz ile yaşadıkları anlatıda cinselliğin ön plana çıkmasına olanak tanımaktadır. Ertesi sabah hayatından mutlu bir şekilde uyanmış ressamın onu kahvaltıya çağırması ile dairesine uğramıştır. Ressam, ona bu gece hiç uyumadığını anlatırken *"biri çok sıcak, vahşi, ahlaksız, öteki soğuk, güven verici"* olan iki kadından hangisini seçmesi gerektiğine karar veremediğini anlatmaktadır.[552] Nebil, neden kararsızlık çektiğini anlayamadığını söylerken, ikisinden de vazgeçmemesi gerektiğini söylemiştir. Ressam, Nebil'in bu duydukları karşısında ürküp, düşündüklerinin bencilce olduğunu söylemiş, Nebil ise insanların çoğunun böyle davranacağını düşünmektedir. Bu binanın Nebil üzerinde diyonizyak bir etki meydana getirdiğini, onu değiştirdiğini söylemek mümkündür. Ressamın odasından baktığında, kendi odasının alt katında oturan Fulya'yı görebilmektedir. Yazar tarafından karakterler anlatıya sırası ile dahil edilmekte, bu durum kurgu ile paralellik göstermektedir. Nebil'e göre binanın en renkli kişisidir. Fulya sık sık odasında partiler vermektedir.

Geldiği ilk gün pencerede gördüğü dikkatini çeken karartı tekrar dikkatini çekmiştir. Ressam ona o odada emekli bir sinema makinistinin yaşadığını anlatmıştır. Bu sayede ilk geldiği gün yanlışlıkla kapısını çaldığı, üstü çıplak adamın o olduğunu hatırlamıştır. Makinist'in, çalıştığı yerde işlenen cinayete tanık olduğu için işinden ayrıldığını öğrenmiştir. Nebil, ressama son kitabında bu olayı konu aldığından hiç söz etmemiş, bu adamın gençlerin sürekli gittiği rock bar dedikleri bir mekâna sıklıkla gittiğini öğrenmiştir. *"Geceleri yaşayıp gündüzleri uyuyor olmalıydı."*[553] Adeta bir vampir gibi betimlenen bu adamı, Nebil kalabalık olan barda yaşı oldukça küçük kızlarla otururken bulmuştur.

---

552 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 46.
553 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 48.

Yaşlı adamı yine kendisini kahvede izlerken gördüğünde dayanamayıp nedenini sormuş, ondan yardım etmek istediği cevabını almıştır. Nebil nedenini bilmediği bir nedenle kabul etmeyip oradan ayrılmıştır. Geriye dönüp baktığında yaşlı adamın saldırıya uğrayıp, öldürüldüğünü anlamış, oradan kaçmasına rağmen ertesi gün cesaretini toplayarak polise giderek olayı anlattığında, olayın sıradan bir soygun olduğuna kanaat getirilmiştir.

Yaz gecesinin birinde Fulya yine odasında düzenlediği partiye katılmıştır. Odasında sehpalar, uzun ayaklı lambalar ve kadife koltuklar yer almaktadır. Yazar tarafından Fulya renkli biri olduğu için, odası da renkli betimlenmiştir. Pansiyonda kalan her karakterin odası genelde kişiliklerine uygun döşenmiş olarak betimlenmektedir. Partide Nebil'in yazar olmasından dolayı polisiye romanlar hakkında konuşulmuştur. Nebil roman için *"roman kapalı bir dünyadır"* benzetmesi yaptıktan sonra *"yanlışlar ve doğrular onun içinde kalır"* diyerek konuşmasını sonlandırmıştır.[554] O geceden sonra Fulya ile oldukça yakınlaşmışlardır.

Birkaç hafta geçtikten sonra demir kapıdan çıkarken kapıcıya Fulya'nın yerini soran bir adam görmüştür. Kapıcıdan Fulya'nın evini öğrenmiş olmasına rağmen yine de dışarıdan gözlemleyerek, binanın çevresinden ayrılmamaktadır. Yaşlı kadından Filiz'in intihar girişiminde bulunduğu haberini aldığında, Nebil merdivenleri güçlükle çıkabilmiştir, *"sanki her an bilinmez bir düşman soluk soluğa koşarak ardımdan yetişecekmiş gibi, sanki kapıyı kilitlemeye bile zamanım yokmuş gibi"*[555] hissetmiştir. Filiz hastanede ölmüş ve o geceden sonra da felaketler birbirini izlemiştir. Anlatıda felaketlerin dozu yavaş yavaş artmış, içinden çıkılmaz bir hâl almıştır. Oldukça talihsiz olaylar yaşanırken, birçok kişide yaşamını kaybetmiştir.

Bir gece geç vakitte Makinist ile konuşurken konu sinemada işlenen cinayete gelmiştir. *"O gün, Ronald Coleman'ın başrolde oynadığı Sönen Işık filminin gösterisi vardı."*[556] Sonuncu ve altıncı atış müdürü öldüren atıştır. Hiç kimse ne olduğunu bile anlayamadan, birkaç dakika içerisinde iki kişi de olay yerinden kaçmıştır. Kırkbeşlik

---

554 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 50.
555 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 52.
556 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 53.

toplu tabanca ile vurulan Müdür Nejat Doğan bir gün sonra hastanede ölmüştür. Makinist, Doktor İsmet Taner'in o dönem küçük bir çocuk olduğunu, sözünü ettiği filmi yıllar sonra Makinist'in evinde izlediğini anlatmıştır. Yaşlı kadının kocasının da kendisi ile aynı zamanda aynı sinemada çalıştığını anlatmaktadır. Nebil sonraki günlerde bir gece yarısı ürkütücü, ağlamak ile haykırmak arası yırtıcı bir çığlıkla uyanmış, o sırada sanki işkence yapılan birinden çıkan gibi bir sesle ne yapacağını bilemeden kalakalmıştır. Sabah olduğunda akşam yaşanılanları düşünürken, olanların gerçekliğinden şüphe duymak zorunda kalmıştır. Karakterin yaşanan garip olaylara paralel olarak ruh sağlığının bozulduğuna dikkat çekilmektedir.

Nebil birtakım olaylardan şüphelenmeye başladığında Makinist'e ertesi gün çevresinde gördüğü şiddet olaylarını sormak durumunda kalmıştır, *"evet, şiddet her yerde"*[557] diye bir cevap almıştır. Fulya ve gizemli adam aklına geldiğinde de onları avluda gizlice izlemeye çalışmıştır. *"Avlunun nemli duvarları ıslak ve pisti, parmaklarımın hafif bir dokunuşu bile içimi bulandırmaya yetiyordu."*[558] Fulya ve gizemli adamın ilişkisini çözümlemek adına kesin karar almış, binanın kimin üzerine kayıtlı olduğunu öğrenmek adına tapu dairesine gitmeye karar vermiştir. Binanın tümünün Nejat Doğan üzerine kayıtlı olduğunu ve öldüğü için, kızı Fulya Doğan'a kalmış olduğunu öğrenmiştir. Tapu dairesinden aldığı evin bulunduğu adrese gitmiş, elli yaşlarında görünen bir kadın kapıyı açtığında Fulya'nın arkadaşı olduğunu söyleyerek konuşmak istediğini söylemiştir. *"Oda kapısına doğru yönelmiştim ki, traşı uzamış, saçları dağınık yaşlı bir adam iğrenç bir gülümsemeyle uzanıp beni durdurdu."*[559] Adam, onu öldürürken Nihat'ın yanında olduğunu söylemektedir. *"O gün İsmet'in kendi oğlu olmadığını anlamıştı."*[560] Böylece anlatıda bulunan birçok soru işareti de çözülmeye başlamıştır. O gece Makinist ona çok yeni bilmediği şeyler anlatacak, bu evi kiralamasının rastlantı olmadığını söyleyecektir. Makiniste göre *"şunu sakın unutma, hiçbir şey rastlantı değildir, her şey şu veya bu biçimde kurgudur"*[561] diyerek kurgunun gerçek hayatla ilişkisi üzerine düşündürücü bir yorum

---

557 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 54.
558 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 57.
559 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 59.
560 Gös. yer.
561 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 60.

yapmıştır. Makinist onu başka bir açıdan daha yönlendirmektedir. *"Soğuk ve zalim olmayı öneriyor, boyun eğmek zorbayı kışkırtır demek istiyordu."*[562] Makinist'ten bu olayların sorumlusu olan adamın Büyükada'da denizin kıyısında kendi yaptırdığı, ağaçlı bir tepenin yamacında garip bir evde oturduğunu öğrenmiş ve böylece Nebil'in aklına, Doktor İsmet ile Büyükada vapurunda karşılaştıkları ilkbahar günü gelmiştir. Makinist Büyükada'da bulunan evi şöyle anlatmaktadır, *"birbirini doksan dereceyle kesen tek bir duvar bile yok, iki katlı, yalın ve az eşyalı odalar, ama sofalarda çok sayıda heykelcik var, renkli camlar yaz güneşinin keskin ışığını süzüp evi loş bir huzurla dolduruyor."*[563] Bu ev sanki ibadethane gibi, temiz büyük ve ışıklı bir mekândır. Yaşadığı pansiyonla bu ev oldukça karşıt özelliklere sahiptir.

Vapura binerek adaya gitmiş, patikayı tırmanırken sadece Filiz'i düşündüğünü fark etmiştir. İçeri girdiğinde yarı karanlıkta el yordamı ile ilerleyebilmiştir. Adam o sırada koltukta otururken, Fulya'da yukarı kattadır. Televizyonda tıpkı Nebil gibi silahlı bir adam vardır, televizyondan ateş sesi geldiğinde adamın şakağına silahı dayayarak onu vurmuştur. İlk vapurla İstanbul'a döndüğünde ilk iş Doktor İsmet ile görüşmek olmuştur. Doktor İsmet Nebil'e değer ve değer yargıları ile ilgili uzunca bir değerlendirme yapmaktadır. Doktor günümüz toplumunun ahlak kurallarını irdelerken, ahlak kurallarının dağıldı bir çağda yaşadıklarının altını çizmektedir.

> *"Her şeye izin veren yeni bir dönemin eşiğindeyiz. Şiddetin tam ortasındayız. Artık günümüzde kötü, aşırı imgelerle dile getirilmiyor. Bugün sıradan görünümlü herhangi birinde, sayısız kötülük bulabiliriz. Adam silahını çekiyor ve yalnızca canı sıkıldığı için karşısındakinin beynini dağıtıyor…"*[564]

Doktor tüm bu olayların nedenini Nebil'in yazdığı romana bağlamaktadır. *"Gözlerinde yalnızca bana olan nefretini değil, yazdığım romanın simgelediği, olaylar karşısında edilgin kalmaya duyduğu nefreti görüyordum."*[565] Tüm bu yaşanan

---

562 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 61.
563 Gös. yer.
564 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 62-63.
565 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 63.

olaylarda da tıpkı kitaptaki gibi aşk, kıskançlık, korku ve dehşet yer değiştirmektedir. Fulya'ya âşık olduğu için suçsuz bir kişiyi öldürmenin ne kadar aptalca olduğunu anlatmaktadır. Doktor, Nebil'in yazdığı romanı yaşam deneyimi ile tamamlanmak istediğini bildiği için bu imkânı ona sağladığını düşünmektedir. Nebil İzer'i aramıza hoş geldin diyerek kucaklamaktadır, *"kusursuz bir yaşamı oluşturacak yanı, kötü yanı saptadın, seni şaşmaz bir suçun beklediği yeri çok önceden sezdin."*[566]

Nebil İzer'in anlattıkları bitti diyerek anlatının asıl anlatıcısı devreye girmektedir. Polisler olayı sorgulamamış ve konu kapanmıştır. Belki adam yaralı kurtulmuş, belki Doktor İsmet Taner'in katkıları ile tüm bunlar örtbas edilmiştir. Nebil'in anlattıkları *"kimi insanların bir öyküyü canlandırdıkları izlenimini vermişti."*[567] *"Bu eve yeni taşınan başkaları için bu garip olaylar belki de yinelenecekti", "diyelim ki birileri, Nebil İzer gibi oturup bir öykü yazacaklarına o öyküyü canlandırmaya kalkışmıştı."*[568] Evin vahşi doğayı temsil ettiğini düşündüğümüzde, anlatıda doğaya ait bir yinelemenin olduğuna dair bir izlenim yaratılmaktadır. Doktor İsmet Taner gibi okuyucular, yazarın anlattıklarını yeniden yaratım ile eyleme dökme isteği göstermektedirler, *"yazdığım romanın simgelediği, olaylar karşısında edilgen kalmaya duyduğu nefreti görüyordum."*[569] Anlatının ana temasını yazarlık ve yazma eylemi olduğunu söylemek mümkündür. Yazma edimi, yazar tarafından bir çeşit polisiye denilebilecek bir kurguyla birleşerek aktarılmaktadır.

Kedili İki Öykü[570]

Kedili İki Öykü adlı anlatı içinde birbiri ile bağlantılı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüme geçilmeden önce bir sayfa uzunluğunda, italik yazı tipi ile yazılmış bir giriş bölümü yer almaktadır. Anlatıcı için *"yaşamın küçük ayrıntılarında saklı gerçekleri"* göstermek büyük bir önem taşımaktadır.[571] Yazmanın getirdiği

---

566 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 64.
567 Gös. yer.
568 Gös. yer.
569 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 63.
570 Mahir Öztaş, *Ruh İkizini Arar*, 2. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, s. 67-121.
571 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 67.

bıkkınlıktan kendisini koruyabilmek için farklı teknik veya kimi tehlikelerin peşindedir. Anlatıcı yeni tekniklerin peşinde koşan yenilikçi bir yazar konumundadır. Yaşadığı *"şaşırtıcı deneyim"* ve *"çılgınlık anı"* diye nitelendirdiği olay daha önce denemediklerini denemesi açısından onu cesaretlendirecektir. Kedilerden Korkan Kızı, *"onun gibi dalgalı bir denizden doğmuş bir kadını anlamak gerçekten kolay değildi"*[572] diye düşünmektedir. Bu serüvenin üzerinden uzun yıllar geçtiğini ve Kedilerden Korkan Kızı artık düşünmemesi gerektiği kararını vermiştir. Yazdığı dönemde bu öyküleri yayınlamayı düşünmediğini ama arkadaşlarının okuduktan sonra yayınlaması konusunda yaptıkları ısrarlara dayanamayıp, yazmış olduğu kitapta yer verdiğini söylemektedir. Anlatının girişi olması gerektiği gibi anlatıya oldukça gerçekçi bir izlenim katmaktadır.

Ölçülü Dostluklar, Uzak Çağrışımlar

Ana başlığı *Kedili İki Öykü* olan büyük anlatının içinde yer alan bu anlatı, iki öyküden sadece biridir. Anlatı *"O Sıcak Yaz"*, *"Bozkır Kentinde Tanışma"*, *"Saplantılı Aşklar Kasabasında"*, *"Uzak Çağrışımlar Kasabasında"*, *"Sonrası"* adlarında yan başlıklara ayrılmıştır.

Anlatı, birinci tekil kişi bakış açısı ile oluşturulmuştur. İlkbahara doğru Berlin'den dönmüş ve kendini yalnız, şaşkın ve yorgun hissetmektedir. Havaalanına indiği gibi bildiği bir bara gitmiş, o geceden sonra her gece batakhanelerde zaman geçirir olmuştur. Bir yandan da yaşadığı bu yaşam biçimini değiştirmek için çabalamaktadır. Bu yalnızlık imgesinin, onun gibi sayısız arkadaşı ve çevresi olan bir insan için daha da korkunç anlamlar ifade ettiğini düşünmektedir. Yazın ortalarında Kedilerden Korkan Kız ile tanışmıştır. Onunla tanışmanın ilerde kendisini yıkıma uğratacağını anlatırken, anlatıcının tüm bu yaşanılanları başından geçtikten sonra okuyucuya aktardığı anlaşılmaktadır. Bu öyküyü anlatmakta ki amacı, o dönem yaşadığını doyumsuzluk ve acılardan arınabilmek[573] olduğunu söylemektedir. Yazar, inandırıcılığı arttırmak adına bu yaşanılanların çok eskilerde kalmasından dolayı öncelik ve önem olarak sıralamakta güçlük çektiğini özellikle belirtmektedir. O dönem

---

572 Gös. yer.
573 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 70.

yaşadığı ruhunu kanatan olaylar ve saplantılardan bugün kurtulabilmiş olduğu için rahatça anlatabildiğini düşünmektedir. Tüm bu ön bilgilerden sonra olay akışına en başından başlama kararı almıştır.

Onunla, Nermin adlı ressam arkadaşının sergisinin açılışında tanışmış, değişik görünüşlü, bu kişi yirmili yaşlarında bir kızdır. Anlatıcının, çevresi o günlerde *"bozkır kenti"* dediği şehirde tanışmış olduğu kadınlarla doludur. Onun canlı ve heyecanlı oluşu dikkatini çekmiştir. Hafta sonu ortak arkadaşları ile yeni tanıştığı bu kadının evine gitmişler, onu ne giyeceğine karar verememesi, *"yerinde duramayan coşkulu bir beden"*[574] oluşu ile hatırlamaktadır. Akşama doğru bir kafeye gittiklerinde, orada kedilerden hastalık derecesinde korktuğuna şahit olmuştur. Bu kadının değişik bir düş gücü olduğunu düşünmekte, coşkusu herkesi sarmaktadır. Anlatıcının oldukça tekdüze giden yaşamında tanıştığı bu kadın, hayatına hep istediği rastlantı ve belirsizlik duygusunu getirmiştir. Sık sık görüşmelerine rağmen, birbirlerini uzun süre aramadıkları da olmaktadır. *"Hiç umulmadık zamanlarda ortadan kaybolur, çok sonraları sizin kendinizi suçlu hissetmenizi sağlayarak yeniden ortaya çıkardı"*[575]**.** Bu durum acı verdiği gibi buluşmanın verdiği güzelliği de arttırmaktadır. Tekdüze geçen hayatında birçok duyguyu aynı anda hissettirebildiği için özeldir.

Onun *"tıpkı benim gibi, onun da kötülük ve acımasızlıkla dolu bu karanlık dünyaya atılmış savunmasız bir yaratık olduğunu düşünmeye başlamıştım."*[576] Bu düşünce kızı sevmesini daha da güçlendirirken *"böylesine sıkıcı bir dünyada"* birbirleri için sıkıcılığı gidermek adına bir avuntu olmuşlardır.[577] *"Beni telefonla aramak istemediğini, evde yabancı bir ses duymaktan korktuğunu söylemişti."*[578] Kızın duyduğu kuşkuları gidermek için çaba sarf etmediğinden bahsetmektedir. Kedilerden Korkan Kız'ın kendisini beklemeden gitmesi üzerine uzunca bir süre onu aramayı düşünmemiş, yaptıkları bir telefon konuşmasında içtenlikle gelmesini rica etmesi üzerine yanına gitme kararı almıştır.

---

574 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 71.
575 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 73.
576 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 74.
577 Gös. yer.
578 Gös. yer.

Saplantılı Aşklar Kasabası, anlatıcının anıları ile dolu daha önce gelmiş olduğu bir kasabadır. Bu durum anlatıcının geçmişinde saplantılı bir aşk yaşadığı fikrini çağrıştırmaktadır. Akşama doğru da acentayı bulmuş, genç bir kadın olan Teyze ile tanışmıştır. Akşam Dave Jones adlı bir bara gitmişler, burada Nihat adlı bir genç ve iki kadınla daha tanıştırılmıştır. Nihat, yaptığı evlilikleri anlatıp cüzdanında nikah yüzüğü taşımaktadır. Barda otururlarken Kedilerden Korkan Kız'dan aşk acısı çektiğinde çikolata yediğini öğrenmiş, kızın ayrı oldukları dönem de aşk acısı çektiğini anlamıştır. Oradan kalktıktan sonra komşu bara gitmişlerdir. Anlatıcı Kedilerden Korkan Kız'ı, bütün gece küçük aynası ile rujunu tazelerken hatırlamaktadır. Kedilerden Korkan Kız bu barda daha önce arka masada uyuduğunu söylerken, anlatıcı genç bir kızın başını masaya koyup barda tek başına uyumasının hiç hoş bir davranış olmadığını söylemektedir. Kızın davranışına verdiği bu tepki anlatıcının karakteri ve anlatının ortaya koymaya çalıştığı söylemleri yansıtmaktadır. Akşam bu konuşulanlar, anlatıcının aslında Kedilerden Korkan Kız hakkında fazla da hiçbir şey bilmediğini, ortaya çıkarmıştır.

Ertesi sabah kahvaltıdan sonra yürüyüş yaparak, kasabayı gezmişlerdir. Körfezde bulunan otellerden birinin plajına giderlerken kız durmadan anılarını anlatıp durmaktadır. Anlatıcı burada, Yakup Bey'in adını ilk kez duyacaktır. Kıyı boyunca yürümeye devam ederlerken, onu tanımaya başladığını düşünmektedir. Plaja gelip burada dinlendiklerinde Kedilerden Korkan Kız oldukça dalgın, uyuya kaldığında anlatıcı saçını okşamış, onu dikkatlice incelemiştir. *"Hayır, kesinlikle uyumadım; ama düşle gerçekler birbirine karışıyordu", "bir zamanlar aynı duyguları yaşadığımı sanıyorum"*[579] diye düşünmüştür. Rüya gibi anlar yaşar, güneş yavaş yavaş batarken, halinden memnun, tanıdık, bildik hisler yaşamaktadır. Yeni tanımaya başladığı bu kadının değişimini hissetmektedir.[580] Kıyıdan caddeye yürürlerken, Kedilerden Korkan Kız o zaman çocukluğundan, ilk gençliğinden, yaşadığı onda iz bırakan kimi olaylardan söz etmiş, kendi deyimi ile hayatını arkadaşlarının yönlendirdiğinden bahsetmiştir. Onun hayatını yönlendiren bu insanları anlatıcı *"ruhuna kararsızlıklar*

---

579 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 78.
580 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 79.

üfleyen acımasız gölgeler"[581] olarak betimlemektedir. Kız geçmişinde genelde kötü anılar yaşamış, aşk hayatında da yanlış ilişkiler kurmuştur. *"Yaşamı korkuyla yoğrulmuştu, aşka ilişkin ilk düşünceleri anladığım kadarıyla bu korkuyla filizlenmişti."*[582] Yürümeye devam ederlerken, eskiden söylenen her şeye inandığını ve ona ilgi gösteren herkese ilgi duyduğunu, şimdi bunun aptallık olduğunu düşünmektedir.

Anlatıcı *Alice* adlı şarkının, bu yazını özetleyen şarkı olduğunu söylerken şarkı karşılıksız aşkla ilgilidir, özellikle şarkının nakaratını uyarı gibi algılaması gerektiğini düşünmektedir. Sabah balkonda düşünmektedir, *"yaşadığım tekdüze yaşamdan kaçmak için Saplantılı Aşklar Kasabası'na gelmiştim; ama bunun hiçbir işe yaramadığını görebiliyordum."*[583] Kedilerden Korkan Kız'ın bir arkadaşı aşk konusunda ondan yardım istediğinde, *"sanırım onda ilgimi çeken, sıradan insanları anlamak uğruna, sağlığını bile gözden çıkarmasına yol açan, bir tür yaşam açlığıydı"*[584] diye düşünmektedir. Anlatıcının, kızda hoşlandığı en önemli olgu diğer insanlar ile iyi ilişkiler kurabilmesidir. Kedilerden Korkan Kız'ın diğer arkadaşlarına yardım etmeye çalıştığı gibi, o sıralarda anlatıcıya da yardımcı olmaya çalışıyor olduğu fikri anlatıda devreye girmektedir. Bu noktada ikisi de birbirlerini yeterince anlayamamaktadırlar. Anlatıcı kendi düşünü anlatırken, kız da kendi düşünde yardım isteyen arkadaşını gördüğünü anlatmaktadır, *"sözünü ettiği arkadaşından çok daha kötü bir durumda olduğumu söyleyememiştim"*[585] diye düşünmekte ve öfkelenmektedir. *"Bir gün bile bana neyim olduğunu sormadı"*[586] gibi bir düşünceye sahip olmasına rağmen aralarında aşktan hiç söz etmemiş, ilk adımı kızdan beklemiştir. Kedilerden Korkan Kız ondan kendisini anlatmasını istemesine rağmen, anlatıcı yeteri kadar açık olduğunu düşünmektedir, *"belirsiz, kapalı ve gizemsel anlamlarla yüklü sözcükler aramızda gidip geliyordu."*[587] Kız ona geçmiş sevgilisinden bahsettiğinde, anlatıcı onun duygularının her zaman yüzüne yansıdığını

---

581 Gös. yer.
582 Gös. yer.
583 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 82.
584 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 83.
585 Gös. yer.
586 Gös. yer.
587 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 85.

düşünmektedir. Anı yaşayarak içinden geldiği gibi kızın yüzüne, gözüne dokunmak istemiş ama hiçbirini yapamamıştır. Duygularını açığa vuramayan, aşkı içinde yaşayan biridir. Aşkın gizli olduğuna, bazı heyecanlarda aramak gerektiğine inanmaktadır. Hisleri ile anlatmaya çalıştığı tensel olmayan, ideal bir aşktır. Anlatıcı, aşırı kültürlenmiş, aşkını gösteremeyen, kendini baskılayan bir karakter imajı çizmektedir. Anlatı, bu iki karakterin kasabada ve çevresinde yaptıkları doğa yürüyüşlerinde konuştuklarından oluşmakta, izlenimci bir bakış açısı gözetmektedir. Evde yalnız kaldığında geliş amacın sorgulamaktadır. Ertesi gün Kedilerden Korkan Kız ailesinin ve içinde kendisinin de bulunduğu eski bir fotoğrafı gösterdiğinde *"diğer resimleri bana göstermedi, ben de sormadım"*[588] diyerek ilişkilerinden ipuçları vermektedir. Anlatıcı soğuk, ilgisiz, kayıtsız ve çoğu zaman samimi ilişki kurmakta yeterli gözükmemektedir.

Anlatıcının, titizlik konusunda takıntılı oluşu, banyoda yaşadığı kimi anlar ile anlatılmaktadır. Kızın duş aldıktan sonra yerlerde bıraktığı su izlerinden, sıçrattığı sulardan rahatsız olmaktadır. Kedilerden Korkan Kız'ın kendisini *"ben çok pis bir kızım"*[589] diye tanımlaması da kültürel olarak üstünde durulması gereken önemli bir konudur. *"Sanırım pasaklı bir kız olduğunu söylemek istiyorsun, bilmem yanılıyor muyum?"*[590] Yakup Bey Kedilerden Korkan Kız için, *"senin ne yaramaz bir kız olduğunu bana anlattılar"*[591] demiştir. Yakup Bey'in verdiği davetten sonra, Kedilerden Korkan Kız, Yakup Bey'in teknelerinden birinde birdenbire çalışmak istemiştir. Anlatıcı Yakup Bey'i, karısından uzun yıllar önce boşanmış, *"insanın içini parçalayacak kadar yalnız"*[592] olarak betimlemektedir. Tıpkı anlatıcının da yalnız olması gibi, *"bu küçük kasabada tanıdığım insanların tümü yalnızdı"*[593].

Bu sefer hava kararırken yat limanına yürümüşlerdir. Kediden Korkan Kız ve anlatıcının anlatı boyunca kasabanın çeşitli yerlerinde dolaştıkları ve aslında birbirlerini tanımaya çalıştıklarını ama bu konuda başarılı olmadıkları

---

588 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 87.
589 Gös. yer.
590 Gös. yer.
591 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 88.
592 Gös. yer.
593 Gös. yer.

görülebilmektedir. Kedilerden Korkan Kız, kuzenlerinden birinin çocuğuna baktığını ve *"en kısa zamanda çocuk doğurmak istediğini"*[594] söylemektedir. Babasına ne kadar düşkün olduğunu anlattığında, anlatıcı *"buna Elektra kompleksi adının verildiğini"*[595] açıklamaya çalışmış, Freud'u ve kavramını açıklarken de bu konuşmanın onu ne kadar çok yorduğunu düşünmektedir. Anlatıcının karakterine yakından bakıldığında onunda da Oedipus sendromu olduğunu söylemek mümkündür. Kristeva'nın anneden iğrenme ve birey olma arasında kurduğu ilişkide olduğu gibi, Kedilerden Korkan Kız'ın pis olması, anlatıcının ondan zaman zaman iğrenmesi arasında benzerlik kurulabilmesine olanak sağlamaktadır. Kızın düşmüş arkadaşlarına yardım etmesi, onlar için sağlığından olacak kadar endişelenmesi, anne gibi davranması bu karaktere başka bir açıdan bakmaya yardımcı olacaktır.

Anlatıcının, Kedilerden Korkan Kız'ın karakteri ile ilgili düşündüğü, *"onda ağırlıklı olarak bulunan tek duygu umursamazlık"*[596] olduğunu düşünmektedir. Anlatıcının da saçı uzundur. Kedilerden Korkan Kız'ın ayağına taktığı halhalı, daha sonra kendi saçına takması onda erotik bir haz uyandırmıştır. Kıza karşı saplantılı olmasının birçok nedeni vardır, *"her şeye tutkuyla bakmanın verdiği bir coşkuyla hızlı hızlı anlatmaktaydı; hastalıklar ve hatta ölüm onu korkutmuyordu."*[597] Onun konuşmalarındaki kaygısızlık hali anlatıcıya sıkıntı vermektedir. Kedilerden Korkan Kız, eski sevgilisi İngiliz David ile yaşadığı anılardan bahsederken, David'in de onun gibi pis birisi olduğunu, temizliğe önem vermediğini anlatmaktadır. Anlatıcı tarafından kız ile arasındaki entelektüel farkında altı çizilmektedir. Söylediği terim ve kişileri kızın bilmemesi aynı bakış açısına sahip olmadıklarını göstermektedir. Biri aydınlanmayı temsil eden yazar, pislikten hoşlanmayan, titiz, entelektüel, aşkın kendisinden çok gizli anlamlarından hoşlanan, tinsel birisidir. Kadın ise pis, erotik, oturup kalkmasına dikkat etmeyen, içinden geldiği gibi yaşayan, ne hissediyorsa yüzüne yansıyan, bedensel kişiyi temsil etmektedir.

---

594 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 89.
595 Gös. yer.
596 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 91.
597 Gös. yer.

Anlatıcı Kedilerden Korkan Kız'ın anlattığı anıları, onun tüm davranışlarını Freudyen bir tavırda incelemekte onu bir anlatı gibi yorumlamaktadır. Onun hakkında, *"pislikten hoşlanmanın çocuksu bir özellik olduğu gelmişti aklıma"* diye düşünürken *"neden bilmiyorum bu kadına yapıp ettiklerinin dolaylı yoldan gerçekte annesinden alınan bir tür intikam olduğunu düşünmüştüm"* ve *"söz konusu hanımefendiyi annesinin yerine koyuyordu"*[598] gibi net düşüncelere sahiptir. Kasabadan ayrılırlarken vedalaşmışlardır. Kız bir tekne gezisine gideceği için anlatıcı da komşu kasaba olan Uzak Çağrışımlar Kasabası'na gitmiştir. Saplantılı Aşklar Kasabası'ndan, Uzak Çağrışımlar Kasabası'na doğru bir yolculukta olduğunu söylemek mümkündür. İçinde bulunduğu zamanın sonbahar ayları olması ve kışın gelmekte oluşu anlatıcıda kaygı uyandırmaktadır. Daha önce de geldiği bu kasabada çok anısı vardır, şimdi bakınca ufak bir pansiyonda tıkılıp kaldığını düşünmektedir. Aslında anlatı bir ilişki döngüsünü anlatmaktadır, anlatıcı daha önce de bu kasabalara geldiğinden bahsetmektedir. Her iyi gitmeyen ilişkisinde kendisini bulduğu ruh durumlarını, döngüsel bir şekilde ele almaktadır. Kız ile aralarının iyi olduğu dönemler ilkbahar, yaz mevsimi gibi iken, şimdi sonbahar ve kış gelmek üzeredir.

Kızın teknesi rıhtıma yanaşacağı için onu orada beklemeye karar vermiştir. Ertesi gün erkenden içmeye başladığı barda, iki resim dikkatini çekmiştir. Alttaki küçük olan resim bir kedinin, *"ciddi, gözlerini kısmış dikkatle size bakan bir kedinin"*[599] portresidir. Üstteki resim daha korkunçtur. *"Resim kocaman bir bar tezgahının kıyısında içen, gevezelik eden, birbirleriyle kabaca şakalaşan, çeşitli boy ve renkteki kedileri gösteriyordu."*[600] Bu kedilerin kimisi bıçkın bir delikanlıya, kimisi Rus asiline, kimisi ince bıyıklarıyla bir Fransız şövalyesine benzemektedir. Kimi serseri, kimi kurnaz, kimi de saldırgan gözükmektedir. Bu resimler onu kaygılandırmıştır. Kedilerden Korkan Kız'ın kedilerden korkması ile ilgili çağrışımına, Yazar tarafından çeşitli erkek görünüşleri ile metaforik benzetmeler yapılmıştır. Kedilerden Korkan Kız'a karşı duyduğu özlem ve sevgi o sonbahar akşamında daha da güçlenmiştir. Anlatıcı bir hafta boyunca onu görmeyi beklemiş,

---

598 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 92.
599 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 95.
600 Gös. yer.

ama *"o beni gördüğüne hemen hiç sevinmemişti"*[601] diye onun duygusunu yüzünde görebilmiştir. *"Soğuk ve uzak duruşu"*[602] anlatıcıyı etkilemeye başlamış, olayların içinde daha karanlık şeyler olduğunu düşünmüş, yalan söylediği konusunda kuşkulanmıştır. *"Ne yazık ki yüreğini ve benden gizlediklerini açmak istememesi, aramızda olduğuna inandığım o ince bağı da koparıp atıyordu."*[603]

Kedilerden Korkan Kız'ın gitmesi gerektiği fikrini, *"seni hiç saymadım zaten, ben her zaman yalnızım ve programlarımı hep tek kişilik yaparım"*[604] şeklinde yanıtlasa da onunla mutlu olmayı çok istediğini düşünmüş, o gece her şey kötü gelişmiştir. Kız anlatıcıdan onunla yeteri kadar ilgilenmediği için özür dilemektedir. Kedilerden Korkan Kız'ın başından beri anlatıcıya onun baktığı duyguyla bakmadığı anlaşılmaktadır. *"İçten değildi, içten olmadığını anlamıştım."*[605] Kız anlatıcıya onun hissettiği şekilde ilgi göstermemektedir. *"Kafamın içi bir cehenneme dönmüştü: aşk, belirsiz bir öfke, yanıtsız sorular, düşünceler, duygular, anılar ve çağrışımlar üst üste yığılmışlardı."*[606] İlgi duyduğu erkekleri sorduğunda, Kedilerden Korkan Kız, *"benim bütün bunları yaşamam gerekiyor, benim için her şey yeni"*[607] diye tepki almıştır. Anlatıcının bütün söylemlerine karşılık, *"babam gibi konuşuyorsun"* diye yanıt vermesi üzerine *"evet, ama baban değilim"* diyerek cevap vermektedir.[608] Bütün bu olumsuzluklara rağmen yine de Kedilerden Korkan Kız'ı düşünmektedir. *"Ne olursa olsun, tek bir arzum vardı: yanımda kalmasını istiyordum", "onu özlemiştim ve ona ihtiyacım vardı"*[609] Tüm bunları düşünmesine rağmen yine de kıza düşündüklerini söyleyememiştir. *"Olup bitenler yeni çağrışımlar yüklemişti bana"*[610] dediği bu yerde her yeni ilişki ile birtakım yeni çağrışımlar edindiği ortaya çıkmaktadır. İstenilmemek anlatıcıyı öfkelendirmiştir. Onu bir daha görmemesi gerektiğini düşünmektedir yoksa

---

601 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 96.
602 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 97.
603 Gös. yer.
604 Gös. yer.
605 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 98.
606 Gös. yer.
607 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 99.
608 Gös. yer.
609 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 100.
610 Gös. yer.

aynı ona benzeyecektir, *"onun gibi şımarık bir çocuğa benzeyecektim."*[611] Onu görmeye devam ederse, şımarık bir çocuğa benzeyeceğinden korkmaktadır.

"Hiç kuşku yok, onda gördüğüm boşluk ve dengesizlik benim yaşamımın bir yansımasıydı."[612] Kıza karşı derin bir sevgisi vardır, onun gidecek olması bile onda o daha gitmeden üzüntüye neden olmaktadır. Kendisini bu durumda delirecek gibi hissetmektedir. *"Beni öylece bırakıp çıkıp gitti."*[613] Kız onu terk ettiğinde orada kışın gelmesine benzer üşümeye yakın bir duygu hissetmiştir. Zamansal olarak duyguları, mevsimler ile ilişkilendirilerek kullanmış, artık duygularında kışa gelmiştir. Kıza söylemek istediği ne varsa tam tersini söylemiştir. İnsanları hor gördüğünü düşünmüş, böyle yaklaştığı için kendinden utanmıştır. Bu ilişkinin anlatıcının kendini tanımasına, kendisi ile hesaplaşmasına ve yüzleşmesine neden olduğunu söylemek mümkündür. Kedilerden Korkan Kız'a tepeden baktığının ayırdına varmış, bir çeşit dönüşüm geçirmiştir. Anlatıcının söylemek istediği gerçek duygularını söyleyememesi ilişkinin kötü sonuçlanmasına neden olmuş, iletişim kuramayan biri olduğu gözler önüne serilmiştir. Birçok konuda bilgi sahibi olduğu düşünülen bu kişinin bir türlü gerçek düşüncelerini ve duygularını açamaması anlatıda ortaya konmak istenen düşünceyi pekiştirmektedir. Onu aslında söylemek istemediği sözleri söyleyerek hırpaladığını düşünmüş, her yerde onu aramaya koyulmuştur. Rıhtımda bir süre vakit geçirmiş yaptıklarından ve söylediklerinden çok utanmıştır. Odasına vardığında gün ışıdığında yaşadıklarının muhakemesini yapmaya çabalamaktadır.

Ertesi gün öğleden sonra uyandığında, kızın yarı deli olduğunu düşünmüş, asıl deli olanın kendisi olduğuna kanaat getirmiştir. Düşüncelerinin ve hissettiklerinin gelgit hâlinde olduğunu düşünmektedir.[614] *"İnsanların geçmişlerinde yaşadıkları arasındaki ayrımlar, beklenmedik kimi olay ve görüntüleri algılamaları ya da değerlendirmeleri üzerinde göz ardı edilemeyecek birtakım değişik sonuçlara varmalarına yol açıyor olmalı."*[615] İnsanların geçmişlerinin, yeni ilişkilerine de etki ettiğini düşünmektedir. Onu kaybetme korkusu ile bocaladığını, orta yaşta olmasına

---

611 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 102.
612 Gös. yer.
613 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 103.
614 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 105.
615 Gös. yer.

rağmen *"özgür ve çılgın devinim içinde"*[616] olduğunu, kızın ise yaşının genç olmasına rağmen korkak, kararsız ve geleceği düşündüğünü fark etmiştir. Anlatıda bulunan karşıt söylemelerin bu iki ana karakter üzerinde yoğunlaştığını söylemek mümkündür. *"Oysa nedir ki gelecek dediğimiz, geçmiş nasıl aptalca bir hayıflanmaysa gelecek de yalnızca bir varsayımdı."*[617]

Tüm olanlardan sonra bir hafta geçmiş, dans edilen bir barda karşılaşmışlardır. Tanıştıkları ilk gecenin çağrışımı aklında kalmıştır. *"Nereden başlayacağımı bilmiyorum, ama kendimi yine bir çıkmazın içine soktum"*[618]. Bu söyledikleri ile diğer ilişkilerine atıf yapmaktadır. Anlatı, bir yılın devinimi gibi, bir ilişkinin devinimini anlatmaktadır. Bir yıl bittiğinde yeni bir yılın başlangıcı gibi ilişkide aynı çıkmazlarla aynı şekilde son bulup, yeniden başlamaktadır. Yaralı bir şekilde Uzak Çağrışımlar Kasabası'ndan ayrılmış, bölüm *"deniz mevsimini kapama zamanı gelmişti"*[619] cümlesi ile bitmiştir.

Kedilerden Korkan Kız'ı, saplantı hâline getirmiş, yaşanılanların üzerinden çok zaman geçmesine rağmen hâlâ unutamamıştır. Kimi zaman kendi hatalarından dolayı, işlerin bu noktaya geldiğini düşünerek düzeltmeye çalışmak istemiş, kimi zaman ise yaşanılanları olduğu gibi kabullenmiştir. Çoğu zaman çok farklı duyguları aynı anda yaşamaktadır. Cesaret gösteremediğini düşünmektedir. Yaşanılanları düşündüğünde çoğunlukla üzüntü duyarken zaman geçtikçe utanç duymaktadır. Bu ayrılıktan sonra tümüyle amaçsız yaşamaya devam etmiştir. *"Tüm bu yaşananlardan sonra hâlâ arkadaş olup olmadığımızı sormam gerekirdi", "onunla aramın niçin açıldığı konusunda doyurucu bir yanıtım yoktu."*[620] Anlatıcı Kedilerden Korkan Kız'ın karakterinde veya hislerinde en ufak bir değişiklik olmadığını göstermiş, onun Saplantılı Aşklar ve Uzak Çağrışımlar Kasabası'nda iken sevgilileri olduğunu öğrenmiştir.[621] Onu sevdiği için ona katlandığını söyleyen anlatıcıya karşın kadın *"biz hiçbir şeyi paylaşmıyoruz"*[622] diyerek yanıt vermektedir. Kedilerden Korkan Kız'ın

---

616 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 106.
617 Gös. yer.
618 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 107.
619 Gös. yer.
620 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 109.
621 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 111.
622 Gös. yer.

bütün söylediklerinin dışında ona söylemek istediği başka şeylerin de var olduğunu düşünmektedir, *"ne yazık ki onu engelleyenin ne olduğunu aradan uzun bir süre geçmesine karşın hâlâ anlamış değilim."*[623] Anlatının son cümlesinin, hâlâ anlamış değilim, diyerek bitiyor olması çok önemlidir. Aynı dili konuşan iki insanın birbirlerini anlayamamaları anlatının ana temasını oluşturmaktadır. Anlatıcının tekdüze yaşamından kurtulmak adına giriştiği bu ilişkide zamanla duyduğu ufak hisler, büyüyerek saplantıya varan duygu değişimlerine neden olmuştur. Yazar, kadın ve erkek karşıtlığından faydalanırken, tüm karşıt söylemleri bu iki karakter üzerinde toplamıştır. Kültürlü ve kültürsüz, temiz ve pis, düşündüklerini ifade etmekten çekinen ve düşündüklerini ifade etmekten çekinmeyen, duygu durumunu gizleyen ve duygu durumunun yüzüne yansımasına izin veren, yaşlı ve genç, hayat tecrübesi ve deneyimsiz, Ödipus kompleksi ve Elektra kompleksi, insanları hor gören ve gerekirse arkadaşları için hayatını bile önemsemeyen, tin ve beden gibi daha birçok zıtlığı, anlatıda iki karakter üstlenmektedir. Bu kadar kültürlü, kitap bilgilerini hatmetmiş bir adamın, insan ilişkilerinde başarısız olması anlatı için oldukça önemli bir sorunsaldır.

Saplantı

Anlatının anlatıcısı Kedilerden Korkan Kız'ın yazarıdır. Pelin ve Elif üniversiteye o yıl başlamış iki arkadaştırlar. Anlatıcının yazar olmasından dolayı da onun kitaplığına bakarlarken, ona en sevdiği yazarın kim olduğu veya ne tür kitaplardan hoşlandığı gibi sorular sorarak vakit geçirmektedirler. Anlatıcı artık Kedilerden Korkan Kız'ın yokluğundan incinmediğini, bu iki kız sayesinde düşünmek zorunda kalmadığını düşünürken, sordukları sorulardan, sohbetin can sıkıcı ve gereksiz olduğunu düşünmeye devam etmektedir.

Kızların anlatıcıya ne düşündüğünü sormaları üzerine Kedilerden Korkan Kız'ın hikayesini kısaca anlatmak için büyük bir istek duymuştur. Anlattıklarının ne kadarının kurgu ve ne kadarının gerçek olduğunu kendisi de bilememektedir. Haksızlığa uğramış gibi anlattığını ama Kedilerden Korkan Kız ile olan ilişkisinde hatalı olanın kendisi olduğunu düşünmektedir. Hissettiklerinin tam tersini söyleyen bir

---

623 Gös. yer.

kişilik yapısındadır. *"Onun için çıldırıyordum; ama yine de parmağımı kımıldatmadım."*[624] Vicdanı ile kendi arasında hesaplaşmaktadır. Yalnız kalmaya dayanamadığı için, yine tepeden baktığı bu kızlara, kendini başından geçenleri anlatırken bulmuştur. Kızlarda anlatıyı okuyan okuyucuların okurken sorabileceği, kafa karıştıran meseleler hakkında sorular sorarak, karşılıklı akıl yürütmelerle bu kısa öykünün yapı iskeletini oluşturmaktadırlar. Kızlar, neden birlikte olmak için daha fazla çaba göstermediği veya neden kendisini anlatmaya çabalamadığı, gibi ilk akla gelen soruları sormaktadırlar. *"Biraz da arınmak için anlattıklarımı sürdürdüm."*[625] *Saplantı* adlı kısa öykü, bir önceki öyküyü derinleştirmeye yararken, *Ölçülü Dostluklar, Uzak Çağrışımlar* adlı anlatının bir anlamda da sağlamasını yapmaktadır. *Saplantı* adlı anlatı aynı zamanda bir anlatı nasıl yazılır soruna cevap vermektedir.

Kedilerden Korkan Kız ile Nermin'in sevgilisi Ziya'nın devreye girmesiyle Nermin'in sergisinde tanıştığını anlatmaktadır. Ziya eski bir arkadaşıdır ve o da Kedilerden Korkan Kız'dan hoşlanmaktadır. *"Bu Kedilerden Korkan Kız'ın özellikle ilgisini çeken bir durumdu"*[626] diye düşünmektedir. *"Görünüşe bakılırsa Ziya'dan hiç hoşlanmıyor, Nermin'i ayrılması için neredeyse zorluyor, ama gizliden gizliye Ziya'yı baştan çıkarmak için ısrar ediyordu."*[627] Öztaş, kadına yönelik cinsiyetçi önyargılara dikkat çekmektedir. Bu önyargıları ve tutumları kültür eleştirisi olarak anlatının merkezine yerleşmektedir. *"Ziya ona sarılmış, kaçamak öpücüklerle onu bir ara kucağına oturtmaya çalışmıştı", "o ise, başka bir sevgilin var, diyerek Nermin'i hatırlatmış, Ziya'nın kollarından sıyrılmıştı."*[628] Anlatıcı o dönemde Kedilerden Korkan Kız ile iyi bir başlangıç yapamadıkları için ilişkinin devamının da iyi gelmediğini düşünmektedir. Aralarındaki ilişkide harekete geçen bir tarafın olmadığını, her şeyin sözlere indirgendiğini düşünmektedir. Postmodern bir unsur olarak eylem vurgusuna dikkat çekmek gerekmekte, eyleme bir türlü geçmedikleri için de ilişki yaşanamamaktadır. Anlatıcı içinde bulunduğu yalnızlık duygusundan kurtulmak adına kızlara yaşadığı, hissettiği her duyguyu anlatmaktadır. *"Kimin onu*

---

624 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 113.
625 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 114.
626 Gös. yer.
627 Gös. yer.
628 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 115.

sevdiği umurunda bile değil, yaşamın anlamı üzerine düşünmek bile istemiyor, anlıyorsunuz ya, yalnızca yaşamak, bir deneyim bile denemez buna, dersler çıkarmadıktan sonra…"[629] Kadın düşünmek bile istemeden deneyimlemektedir, anlatıcı ise çok fazla düşünüp deneyime geçememektedir.

"İnsan aşkın kötü etkilerinden, anlatarak ya da yazarak kurtulmayı başarabilir."[630] Ona âşık olduğunu anladığı gün yazmaya karar verdiğini anlatmaktadır. O soğuk ekim gecesinde âşık olmuş, daha önceden de başına geldiği gibi yalnızlık imgesi hayatında kesinleşmiştir, *"aynı yalnızlık duygusu değişik zamanlarda, çeşitli biçimlerde karşıma çıktı", "tıpkı açık bir yara gibi.."*[631] Anlatıcı kafasından geçen pişmanlıklar ve negatif duygular arasında kendi içinde savunma mekanizması oluşturmaktadır. Bu mekanizma bazen de kendisinin bencilce davranmış olduğunu yüzüne vurmaktadırlar. *"Belirsizlik ve bekleyiş aşka asıl tadını veriyor", "bu tür durumlar benim gibi yaşayan ve düşünen bir insanın başına sık sık gelir."*[632]

"Bunları söylerken Elif'in gözlerine baktım ve Kedilerden Korkan Kız'ın gözlerini, gözlerindeki bulanık anlamı anımsamaya uğraştım."[633] Elif'i Kedilerden Korkan Kız'ı anımsamak için kullanmaktadır, bir şekilde hep aynı aşkın içine çekilmektedir. Pelin'den Elif'in de kedilerden korktuğunu ve görmeye bile dayanamadığını da öğrenecektir. *"Şaşkın bir durumdaydım; sanki beni ürküten bir saplantıdan kurtulamamıştım."*[634] Aynı şeylerin tekrardan yaşanacak olması anlatıcıyı korkutmaya başlamıştır.

Öztaş'ın öykülerinde son paragraflar, kıvrak sözler, şiirsel tanımlamalar ile noktalanmaktadır. Kendisinin de şu anda yaptığı gibi *"sürekli anlatarak arzuyu sürdürecek, bin bir gece anlatılan masallar gibi ölümü sürekli erteleyecek ve aşk ateşinin canlı kalmasını sağlayacaksınız."*[635] Kızlara bu hikâyeyi anlatmasını, aşk bittikten sonra tüm bunları yazıya dökmesini bin bir gece masallarına benzetmektedir,

---

629 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 116.
630 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 117.
631 Gös. yer.
632 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 120.
633 Gös. yer.
634 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 121.
635 Gös. yer.

"anlatacağınız öykü bittiğinde aşk da bitmiş olacak."[636] Dolayısı ile aşk bitmediği gibi anlatıda hiçbir zaman bitmeyecektir. Başka bir bakış açısı ile aşk bu metin ile sınırlı, dolayısıyla her şey metindir.

Yitik Ruhlar Üçlemesi[637]

Yitik Ruhlar Üçlemesi büyük başlığı altında üç anlatı yer almaktadır. Bu anlatılar teknik olarak hem birbirlerinden bağımsız hem de birbirlerine kurgusal olarak bağlanmaktadırlar. Metinde ilk sayfada bulunan italik yazı biçimi ile yazılmış giriş bölümünde bazı konulara dikkat çekilmek istenmektedir. Yitik ruhları odak noktasına alacak öykülerin girişinde bulunan bu kısa bölümde yitik ruhların kırılgan ve ince olduklarından bahsedilmektedir. Girişte ruhun üç halinden bahsetmektedir; ruh ikizini arar, yanıldığını anlar ve karanlık bir tünele girer. Yazar, sırası ile bu üç öykünün de yapılabilecek en kısa özetini yapmış olmaktadır. *"Böylece yitik ruhları anlatmayı, yani canavarın bedenini değil de ruhunu yaratmayı denedim."*[638] Bunun sonunda geriye sadece boşluk ve yitişin burukluğu kalmıştır. Yazarın Frankenstein'in[639] yaratmış olduğu canavarın ruhsal olarak yaratılmış hâline bir atıfta bulunduğu düşünülebilir.

Ruh İkizini Arar

Öyküye nereden başlaması gerektiğini bilmeyen bir anlatıcı tarafından anlatılmaktadır. Başlangıçta bu anlatının amacının buruk bir aşk öyküsü anlatmak olduğunu söylerken, sonrasında okuyucuda daha başka olayların yaşandığına dair bir merak duygusu uyandırmaya çalışmaktadır. Olaylar ılık bir Kandiye akşamında başlamış, anlatı zamanı olarak, daha yaz mevsimi kendini güze bırakmamıştır. Öykü Girit'ten Pire'ye giden bir geminin salonunda başlamaktadır. Gece yarısını biraz geçe gemi yola çıkmış, bir grup yolcu vakit geçirmek için geminin barında bulunan yuvarlak masada toplanmışlardır. Herkes aşk hakkında yaşadığı deneyimleri sırası ile paylaşmaktadır. Anlatıcı bu anlatıyı oluştururken, bir yanda da diğer yazarların aşkı ele alışları üzerine düşünmektedir. Aşk üzerine düşünmekten, *"neyse, şimdi yeniden*

---

636 Gös. yer.
637 Mahir Öztaş, *Ruh İkizini Arar*, 2. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, s. 125-182.
638 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 125.
639 Mary Shelley, *Frankenstein*, 1. Basım, Oda Yayınları, İstanbul 2013.

geminin salonuna dönelim"[640] diyerek sıyrılmış, anlatıya kaldığı bu noktadan devam etmiştir.

Önce bir adam arkadaşının başından geçen tensel bir aşkı odağa alan bir öykü anlatmış, sonra orada bulunan bir kadın diğer adamın aksine gerçek bir aşk öyküsü anlatacağını iddia ederek anlatmaya başlamıştır. Tematik yönden tensel aşk ve ideal aşk ayrımı oldukça önemli bir bakış açısı katmaktadır. Anlatıcının anlattığı öyküde kadının anlattıkları konuşma çizgisi veya tırnak işareti ile gösterilmemiş, kadının orada anlattığı öyküyü, anlatıcı ondan dinleyip anlatı hâline getirmiştir. Anlatının üstkurmaca unsurunu bu olayın oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Rus göçmeni Musevi bir ailenin İstanbul'da yaşayan en küçük oğluna, dış görünüşü nedeniyle Tavşan adı takılmıştır. Babası Tavşan'ı ticarette yeteri kadar iyi olmaması nedeni ile yaşlı bir müzik aletleri yapımcısının yanına çırak olarak vermiştir. Yıllar geçip bu işte uzmanlaştıkça, Tavşan'ın hayattaki tek tutkusu en kusursuz kemanı yapmak haline gelmiştir. Tavşan karakter olarak oldukça silik ve içine kapanık biridir. Bu konuda en iyilerden biri hâline geldiği için Atina'dan özel bir keman siparişi geldiğinde ustası da Tavşan'dan yapmasını istemiş, biter bitmez de güzel bir yaz günü kemanı alıp yola çıkmıştır. Anlatıcının Tavşan'ın başından geçenleri anlatış tarzı tema olarak halk öykülerini andırmaktadır.

Tüccar Atina yakınlarında güzel bir yazlıkta oturmaktadır. Tavşan'ı diğer kemanlarını görmesi için eve yemeğe davet etmiştir. Gelenekler yoksul Tavşan'ın böyle bir yemeğe çağırılma olasılığının olmadığını gösterirken, Tavşan için şaşırtıcı bir olaydır. Tüccarın güzel kızı Elektra'yı ve onun nişanlısını başka davetliler ile birlikte salonda otururken görmüştür. Burada *"ilk mucize"* gerçekleşmiş, Elektra ona doğru yürümüş ve elini sıkmıştır. *"Müziğe özel bir yeteneği olduğu söylenemezdi ama babasına karşı derin bir saygısı vardı, onu kırmayı aklından bile geçirmezdi."*[641] Elektra, adı Freud'un kültür kuramında olduğu anlamı ile kullanılmaktadır. Kız çok genç, Tavşan ise orta yaşların sonundadır. Yemekte ikinci mucize gerçekleşmiş, kızın nişanlısı bir iş için Atina'ya gitmek zorunda kalacaktır. Tavşan'ın yarın sabah dönmesi

---

640 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 128.
641 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 130.

gerektiği fikri huzurları kaçırmaktadır. Birbirlerine oldukça sokulmuş, oldukça yakınlaşmışlardır. O gece yeni bir mucize daha gerçekleşmiş, Tavşan'ın rahatça kalabilmesi adına konuk odası hazırlanmıştır. O gece kız odasına gelmiş, tüm geceyi beraber geçirmişlerdir.

Bir süre sonra Tavşan İstanbul'a dönmüş, döndüğünün üzerinden uzun bir zaman geçtiğinde neredeyse Atina'da yaşayan Elektra'yı unutmuştur. Kız bunca zaman geçmesine rağmen Tavşan'ı hiç unutmamıştır. Bu zaman zarfında kız müzik konusunda gelişme göstermiş, müzikten anlayan bir adamla evlenmiştir. Eşi Alman bir diplomattır. İkinci Dünya Savaşı yaklaşmaktadır. İlk çocukları dünyaya geldikten sonra da eşinin görevi dolayısıyla Türkiye'ye gelmek durumunda kalmışlardır. Tavşan bu sırada günlük tekdüze yaşantısına devam etmektedir. Beyoğlu'nda yapılan davette Tavşan ve Elektra karşılaşmış, Tavşan her ne kadar kızı tanıyamamış olsa dahi Elektra *"bir anlamda yaşamını değiştiren bu adamı"*[642] o kadar yıl geçmesine rağmen tanıyabilmiştir. Kadının onca zaman geçtikten sonra olgunlaştığının altı çizilmektedir.

Tavşan, eski bir arkadaşı nedeniyle o dönem, gizli bir örgütün toplantılara katılmaktadır. Bu arkadaşı eski bir Garibaldici'dir. O sırada bu garip grup, Alman Büyükelçisi'ne suikast düzenleme hazırlığı yapmaktadır. Tavşan Elektra'yı bu durum karşısında uyarmak istemiştir. *"Bu kararının o andan sonra yaşamına kaçınılmaz bir tehlike duygusu katacağını biliyordu"* ve *"bu onun yazgısıydı, yıllar önce bir Atina gecesinde çizilmişti."*[643] Suikast girişimi başarısız olmasına rağmen sonrasında büyükelçinin Yunanistan'da başlayan direniş hareketleri sebebi ile Selanik civarında arabası patlatılmıştır. İkinci Dünya Savaşı bittiğinde, Elektra müziğe ve İstanbul'a geri dönmüştür. Güzel bir akşam konser salonunun kapısında Tavşan Elektra'yı beklerken adamın biri yanına gelmiş, oyunun bittiğini söyleyerek onu bıçaklamıştır. Tavşan, *"bu bakış açısına bağlı", "belki her şey tümüyle bir oyundur"*[644] diyerek, postmodern edebiyatta önemli bir kavram olan oyun algısına vurgu yapmaktadır.

---

642 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 133.
643 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 134.
644 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 135.

Geminin düdüğü üç kez çalmış olduğunda, kadın öyküsünü anlatmayı da bitirmiştir. Öyküyü dinleyenlerden Amerikalı bir kız, kadına Elektra'nın kendisi olup olmadığını sormaktadır. Kadın ise Tavşan ile İstanbul'da tanıştığını ama kendisinin Elektra olmadığını söylemektedir. Anlatıcı, Kadın'a, Atina'ya vardığında o kemanı görmek istediğini söylediğinde, kadın kısık bir sesle *"bu benim öykümdü"*[645] diye cevap vermiştir. Kadının anlattıklarının uydurma olup olmadığı konusunda kafası karışan anlatıcıya, öyle bir keman olmadığını ve aslında İstanbul'a da hiç gitmediğini anlatmaktadır. Kadın geminin varış yerine ulaşana kadar bir daha hiç konuşmamıştır. Belki de kendi hayatından izler taşıyan, kurmaca bir anlatı anlatan kadın, artık anlatıldıktan sonra kurmaca olan anlatının gerçek olduğuna dair bir izlenim uyandırmaya çalışmaktadır. Belki geçmişte yaşadığı bir aşk ya da hiç yaşamadığı tamamen kurgusal olan aşk anlatısı, kadının ağzından çıktıktan sonra artık var olmuş, adeta gerçek olmuştur. Tavşan karakteri ve diğerleri dilden dile, anlatıdan anlatıya konu olmaya devam edip, başkalaşacak var olmaya devam edeceklerdir. Anlatılış ve konusu itibari ile halk hikâyesini andıran anlatı gerçekte var olmayacak kadar ideal bir aşkı konu almaktadır. Sözlü kültür ürününün anlatıldıktan sonra hem var olmamış olması hem de başkalaşıp metinler arasında dolaşmaması mümkün değildir. Tıpkı ilk anlatıcısı ve kimin hikâyesi olduğunun bilinemeyeceği gibi.

Sahte Baron ya da Ruhun Yanılışları

Adı geçen en önemli karakterini, bilimsel bir makaleyi andıran yan başlıklarla ele alıp, inceleyen uzun bir anlatıdır. Anlatıcı, Sahte Baron'un hayatını analiz ederken, onun yaşadıklarını, başına gelebilecek ruh yanılmalarını anlatı hâline getirmiştir. Anlatıcı, bir deneme yazarı üslubu sergiler gibi samimi bir dil kullanmaktadır. Anlatı boyunca okuyucu ile diyalog hâlindedir. Anlatı, *"Sahte Baron'un Kötü Sonunun Başlangıcı Üstüne"*, *"Sahte Baron'un Soylu Geçmişi Üstüne"*, *"Sahte Baron'un Nasıl Giyindiği ve Takma Adının Verilişi"*, *"Sahte Baron'un Gönül Eğlendirmesi"*, *"Sahte Baron'un Nasıl Seviştiği ve Kaygıları"*, *"Sahte Baron'un Son Sahtekârlığı Üstüne"*, *"Sahte Baron'un Umutsuzca Âşık Olması"*, *"Sahte Baron'un Nasıl Harekete Geçtiği"*, *"Sahte Baron'a Talihin Nasıl Güldüğü"*, *"Sahte Baron'un Begüm T.'ye*

645 Gös. yer.

Yüreğini Nasıl Açtığı", *"Sahte Baron'un Nasıl Beklenmedik Bir Anda Karısının Baskınına Uğradığı"*, *"Sahte Baron'un Nasıl Çekime Hazırlandığı ve Ekibini Nasıl Topladığı"*, *"Sahte Baron'un Ruhun Beden Değiştirmesi Düşüncesine Nasıl Yaklaştığı"*, *"Sahte Baron'un Ekibini Adaya Nasıl Götürdüğü"*, *"Sahte Baron'un Gemide Begüm T.'ye Hoş Sözlerle Kendini Anlatması"*, *"Sahte Baron'un Begüm T.'ye Kazağını Vermesi"*, *"Sahte Baron'un İnanç Üzerine Tanımları ve Begüm T.'nin Gönlünü Çalmak İçin Aşk Üstüne Çektiği Minik Söylev"*, *"Sahte Baron Yalnızlığı Keşfediyor"*, *"Sahte Baron'un İlk kez Nasıl Kuşkulandığı"*, *"Sahte Baron Hiç Vakit Kaybetmeden Derin Anlamlı Bir Öykü Anlatıyor"*, *"Sahte Baron'un Azgın Dalgalara Nasıl Karşı Koyduğu"*, *"Begüm T.'nin Sahte Baron'u Nasıl Baştan Çıkardığı"*, *"Sahte Baron'un Nasıl İz Sürdüğü"*, *"Sahte Baron'un Beden Değiştiren Ruh Masalına Nasıl İnanmaya Zorlandığı"*, *"Sahte Baron'un Nasıl Yeni Bir Bozguna Uğradığı"*, *"Sahte Baron Düşünde Bir Nesne veya Mahluk Olduğunu Görüyor"*, "*Sahte Baron'un Kaçınılmaz Sona Nasıl Yaklaştığı"*, *"Sahte Baron'a Kayboluşundan Sonra Ne Olduğu"* ve *"Sahte Baron'un Önceden Bildiği Olayları Nasıl Yeniden Yaşadığı Üstüne"* adlı yan başlıklardan oluşmaktadır.

Anlatının merkezi, hızlı bir yaşam süren, güzel günlerinin sonuna geldiği söylenen ama bu durumun farkında olmayan, Sahte Baron lakaplı ünlü bir yönetmendir. Kendisi dışında pek bir şey umurunda olmayan başarısızlıklarının sorumluluğunu da üzerine alamamış biridir. Kendisine çok küçük yaşta iken yüklü bir miktar miras kalmıştır. Ünlü biri olduğu için, magazin sayfalarında yaşadığı ilişkileri, evlilikleri ve boşanmaları ile sık sık yer etmektedir. *"Yaşı biraz geçkince aktrisle"*[646] yaşadığı gönül ilişkisi çok uzun sürmüş, aldığı ilk sinema ödüllerini de ona borçludur. Bu ilişki ile aynı dönemde yönetmen yardımcısı ile arasında duygusal bir bağ oluşmuştur. Alkolün ve yalnızlığın vermiş olduğu tuhaf etki ile bir gece aktrise evlenme teklif etmiş, diğer evliliklerinin toplamından daha uzun bir süre de evli kalmıştır. Karısı yazdığı kitabında onu her şeyi anlatmakla tehdit ettiğinden dolayı boşanmayı göze alamamıştır. O bir medya yıldızıdır ama başarıları onu değiştirmemiş, ev, çevre ve kıyafet zevki hiç değişmemiştir. Onu yakından tanıyan arkadaşlarına göre

---

646 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 137.

muhakkak *"gizli bir beğenilme arzusunun sonucu olarak"*[647] boynuna renkli fularlar bağlamayı hiç unutmaz, bu giyim tarzı nedeniyle de adından daha ziyade Sahte Baron lakabı ile anılmaktadır. Bu yüzden anlatıcıda anlatı boyunca ünlü yönetmenin adını değil de bu lakabını kullanacağını özellikle belirtmektedir. Liberal bir arkadaşı, sivri dilli bir arkadaşı, toplumsal yorumlara önem veren bir arkadaşı, artık tanıtım filmleri çekmekle yetinen bir arkadaşı gibi çeşitli bakış açısına sahip kimi insanlar kendi bakış açılarına göre onu eleştirmiş, Sahte Baron'un hayatı hakkında kendi bakış açılarını yansıtan kimi yorumlar yapmışlardır. Asansörde bir anda tanıştığı genç bir kız olan Beril S. ile hızlı bir şekilde ilişkiye başlamıştır. *"Sahte Baron, kendi kullandığı bir deyimle söylersek, çapkınlıklarının abartıldığı bu yaşlanmayan delikanlı rolünü hiçbir zaman tam anlamıyla kabullenmek istemedi."*[648]

Anlatıcı, Sahte Baron'un Beril S.'nin evinde buluştukları bir geceyi ve sevişme anlarını ayrıntılı bir şekilde anlatırken, özellikle Sahte Baron'un sevgisiz sevişme anları kadınlara olan bakış açısı ile aktarılmaktadır. *"Bir sevişmeden geriye kalan neydi", "sonunda sıradan bir sonuca vardı: karanlıkta bütün kadınlar, hele bir de çıplaksa, birbirini andırıyordu."*[649] Sürekli evlenip boşanması, partnerlerini aldatması, hiçbiri için özel bir duygusu olmadan duygusuz ve ruhsuz ilişkiler yaşaması dikkat çekicidir. Beril ile kendi evinde karısı tarafından basılmıştır. *"Sahte Baron çaresizlik içinde onun öfkeyle daha da çirkinleşmiş yüzüne bakıyor, bir zamanlar nasıl güzel ve çekici olduğunu, gençliğini, ilk tanışmalarını, kısacası her şeyin çok daha eğlenceli olduğu günleri hatırlıyordu."*[650] Sahte Baron kendisinin yaşlandığını kabul edemediği gibi karısının da yaşlandıkça çirkinleştiğini düşünmektedir. Sahte Baron'u *"anlaşılmaz bir boş vermişlik ve kayıtsızlık"*[651] her geçen gün ele geçirmektedir.

Anlatıcı, Sahte Baron ile iki yıl önce tanıştıklarını, beraber çok iyi vakit geçirdiklerini ve bir nevi arkadaş olduklarını anlatmaktadır. Sahte Baron'un son sahtekarlığını anlatacaktır ve gerçeğe yakın bir anlatım kurmayı vadetmektedir. Sahte Baron'un özyaşam öyküsüne temel oluşturmak açısından önemli olduğunu, bugüne

---

647 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 138.
648 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 139.
649 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 140.
650 Gös. yer.
651 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 141.

kadar anlatan başka hiç kimsenin olmamasını hayret verici bulmaktadır. *"Bu anlatacaklarım Sahte Baron'un bir anlamda sonuncu sâhtekarlığının öyküsüdür."*[652] Sonuncu sahtekârlığı uyarısı başına bir şey geldiğinin uyarısı olarak merak uyandırması açısından yönlendirici olmaktadır. Anlatıda bu noktaya kadar Sahte Baron'un kişilik yapısını anlayan okuyucu, bu noktadan sonra onun başına gelen bir olayın içine çekilmektedir.

Anlatı zamanı olarak tüm olaylar geçmişte, yazın sonlarında yaşanmaktadır. Sahte Baron kalabalık arkadaş grubunun içinde Begüm T.'yi barda gece ilk kez görmüştür. Begüm T.'nin ondan uzak durması, Sahte Baron'u daha da kışkırtmaktadır. *"Her şeyden sıkılan anlaşılması güç kadın imgesini yeni katkılarla güçlendirmek için elinden geleni yapıyordu."*[653] Beril S. ve Begüm T. karakterleri arasında Sahte Baron'a yakınlaşma açısından zıtlık yaratılmıştır. Aynı zamanda Begüm T. Sahte Baron'un karısının yaşlanan ve çirkinleşen imgesinin karşısında hayatında gördüğü en güzel kadın imgesi ile durmaktadır. Kadına ulaşmanın yollarını ararken, kendisinin çektiği bir filmde oyunculuk teklif etmeyi düşünmektedir. Kadına senaryoyu vererek rol teklif etmek yerine, çareyi gazeteye aynı onun özelliklerinde bir oyuncu arandığına dair ilan vermekte bulmuştur. *"Sahte Baron sanki Kül Kedisi'ni arayan prensti, bir ayakkabı numarasını vermesi eksik kalmıştı."*[654] Sahte Baron'un yanında çalışan Aysun K. normalde yönetmen yardımcısı gibi ciddi bir işte çalışmasına rağmen Sahte Baron'a hayran olduğu için sekreterlik gibi sıradan işleri dahi üstlenmektedir. Aysun K. da Sahte Baron'un hayatındaki üçüncü kadın tipini çizmektedir. Çok sonraları Begüm T.'ye güney de bir film festivali sırasında rastlamıştır, *"bu yemyeşil gözleri o zamana kadar arzuladığı başka hiçbir şeyle karşılaştırılamayacağını"*[655] düşünmüştür. Bu kadın konusunda saplantılı davranışlar göstermeye başlamıştır.

Çık sıcak bir gecede denize bakan bir masaya otururlarken daha önce kimseye bahsetmediği yönetmenliği bırakma fikrini kadına açmıştır. Anlatıda bu bölüm karşılıklı konuşmalarda yönetmenliği neden bırakmak istediğini anlatarak devam

---

652 Gös. yer.
653 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 142.
654 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 143.
655 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 146.

etmektedir. *"Çünkü sinemada dış dünya dediğimiz şeyle, ki buna benim ruhsal durumum da yansıyor, filmin dünyası birbirinin hemen hemen aynı."*[656] O gece son bir film çekmek istediğinden bahsederken, senaryoyu okumasını Begüm T.'den rica etmektedir. Sahte Baron çekmek istediği bu filmin konusunun *"yoksunluk ya da kaybetme"*[657] üzerine olacağını anlatmaktadır. Sahte Baron'a göre *"insanın kafasını karıştıran kimi değer yargılarının saldırısı altındayız"*[658] ve aynı anda da *"sanatın bizi getirip kıyısına atıverdiği kimi sahte anlayışların yıkıcılığı da yaşamımızı onarılmaz bir duruma getiriyor."*[659] Çekeceği filmin senaryosu, önemli bir yazarın romanından uyarlanmıştır.

Sahte Baron uzaktan olsa dahi tanıdığı, Birader adını verdikleri oyuncuyu filmde oynatma kararı almıştır. Anlatıcıya göre Birader, Don Juan ile Kazanova arasında bir yerdedir. Birader, genetik biliminin çok geliştiğini ve birkaç yıl daha ölmezlerse bir yüzyıl daha ve hatta hiç ölmeyebileceklerini düşünmektedir. Birader tüm gece bu tarz şeylerden bahsederken, bilimsel gelişmelere inandığı gibi, ruhun öldükten sonra beden değiştireceğine de inandığını anlatmaktadır. Uzun yaşamanın gizlerini araştırmaktadır. Birader *"ölümsüzlük diye bir şey olmalı"*[660] diye düşünmektedir. Tankut C. de Birader'in tüm bu anlattıklarını yazacağını ve Birader'in zaten bu yolla ölümsüz olacağını savunmaktadır. Sahte Baron bu konuşulanlara sert eleştiriler yöneltmektedir. *"Yüz yıl içinde nasıl olsa birkaç yüzyıl daha yaşayabilmemizin bir yolunu bulurlar."*[661] Anlatıcı, o gece Birader'in olduğundan daha yaşlı ve kaygılı göründüğünü düşünürken onun *"üstelik bir yüzyıl fazladan yaşamanın bile ona yetmeyecek olması acıklıydı"*[662] diye düşünmektedir. Sahte Baron'un oldukça entelektüel, dandy denebilecek bir kişilik yapısı ve yaşam tarzına sahip olduğunu söylemek mümkündür.

---

656 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 149.
657 Gös. yer.
658 Gös. yer.
659 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 150.
660 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 153.
661 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 154.
662 Gös. yer.

Filmi çekmeyi planladıkları adada *"çirkin bir beton binayı kadraja almadan tek bir sahne bile çekmek olanaksızdı"*[663] diye düşünürlerken, Sahte Baron'a bu iş için bir arkadaşı eski bir Yunan adasını önermiştir. Gemide adaya giderlerken kendini ve hislerini Begüm T.'ye açmaktadır. Sahte Baron *"o zaman bana yardım etmelisin"*[664] diyerek Begüm T.'den yardım istemektedir. İlk kez onu gemide öpmüş, yine de o an bile kadının duygularından hiçbir şekilde emin olamamıştır. Adaya yaklaştıklarında *"burası da her geçen gün biraz daha büyüyecek ve bozulacak"*[665] diyerek, doğanın insan eli ile nasıl değiştirildiğini hatırlatırken, değişen toplum yapısına bir eleştiri getirmektedir. İnce beyaz sütunları olan büyük bir evde kalacaklardır. Kalacakları bu yer beyaz badanalı, büyük bir girişi, bahçesinde portakal ağaçları, camlarında çiçek saksıları bulunan sevimli bir yer olarak betimlenmiştir.

Anlatıcı okuyucuya dönerek, daha önce Sahte Baron'un kişilik özelliklerinden nasıl bahsettiğini sorgulatmakta ve aynı zamanda hatırlatmaktadır. Sahte Baron'un düşünce yapısı ve kişiliği daha iyi anlaşılması adına farklı konulardaki farklı düşüncelerine değinmek istemektedir. Sahte Baron'un bilim, din ve politika üstüne düşüncelerine değinecektir. Sahte Baron, bu üçünün alt yapı olarak aynı olduklarını bu üçünün ortak özelliğinin inanmak olduğunu düşünmektedir. Bilim, yanlış olduğu kanıtlanana kadar bir şeye inanmaktır. Din, evrenin yaratıcısının insanları denetleyebileceğini ve yargılayabileceğine inanmaktır. Politika, insanları yönetmek için kurallar bütünü olabileceğine inanmaktır.

Sahte Baron masadakilere Cemil Raşit'in Sözvermeler ve Yakarışlar adlı yapıtını okuyup okumadıklarını sormuştur. Cemil Raşit, Mahir Öztaş'ın *Soğuma* adlı romanında yer alan kurgu bir karakterdir. Sahte Baron, Cemil Raşit'in sözünü ettiği kitabından alıntılar yaparken, aşkı tanımlamanın gereksizliğinden bahsetmektedir. Aynı kitabı Begüm T.'nin de okumuş olması Sahte Baron'u oldukça şaşırtmıştır. Baron sinema ve edebiyat arasındaki farklar üzerinde durmuş, Tankut C.'de edebiyatla sinema arasında büyük bir ayrım olduğundan bahsetmiştir. Anlatıda bir kısım edebiyat

---

663 Gös. yer.
664 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 156.
665 Gös. yer.

ve sinema ayrımından, benzerliklerinden ve hayatla olan bağlantılarından konuşularak oluşturulmuştur.

Anlatıda zaman aslî bir konumda yer almamaktadır, *"kameramanın uğursuz bir kehanette bulunduğu o rüzgârlı gün"*[666] gibi hissiyata dayalı zaman ibareleri yer almaktadır. Sahte Baron, Begüm T.'ye senaryo hakkında danışmak istediği bazı konular olduğunu söyleyerek, konuşmak istemiş ve onu yemeğe çıkarmıştır. Begüm T. Sahte Baron'a neden böyle bir film çekmek istediğini sorduğunda Platon'un *Şölen* adlı kitabında yer alan Aristophanes'in çift cinsiyetli varlıkları anlattığı bölümden çok etkilendiğini anlatmıştır. *"İşte böylece bu ikiye bölme işleminden sonra, her bir parça yalnızlık ve ümitsizlikle özlemini çektiği diğer parçayı arıyormuş."*[667] Karakter *Şölen'*de geçen mitolojik öyküyü ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır. *"Sevgi, bizim başlangıçtaki yapımızı yeni baştan kuruyor, birbirinden ayrı iki varlığı tek bir varlık yapıyor", "anlayacağın, ruh ikizini arıyor."*[668] Öztaş'ın kitaba *Ruh İkizini Arar* adını vermesi Platon'un *Şölen* adlı eserinde bulunan bu hikâyeye dayanmaktadır. Kitabın adının *Ruh İkizini Arar* olması, içinde yer alan tüm öykülerin ana temasını destekleyip, güçlendirmektedir. Kitabın adını mitolojik bir olaydan alması yazarın eserlerinde yer alan romantik duruşla da örtüşmektedir.

İçki içip yemek yedikten sonra, bütün bu olanlara rağmen Begüm T. dalgalı denizde yüzmek istemiştir. Burada vermiş olduğu ölüm kalım mücadelesi onları birbirlerine cinsel ve duygusal anlamda yakınlaştırmış, tutku dolu anlar yaşamışlardır. *"Varoluşun ve aşkın gerçekliğinin iç içe geçtiği o ince sınırdaydılar."*[669] Tamamen kendi kendine gelişen, beklenmeyen bir durum yaşanmıştır. Sahte Baron'un yaşadığı mutluluk çok kısa sürmüş, bir süre sonra paylaştıkları duygunun yalan olduğunu düşünmeye başlamıştır. Uyumadığı gecede *"altmışlarda geçen çocukluk yılları"*[670] ve sonrasında da yaşadığı derbeder ve yalnız geçen hayatını düşünmektedir. Sahte Baron, Begüm T.'ye eğer antik dönemlerde yaşasalardı bütün gün yan yana kumsalda uzanıp, el ele tutuşarak, güneşin batmasını ve yıldızların çıkmasını bekleyeceklerinden

---

666 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 162.
667 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 163.
668 Gös. yer.
669 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 166.
670 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 168.

bahsetmektedir. Günümüz sosyal yaşamına da bir eleştiridir. Yazar metinlerarasılık bağlamında Bizans döneminden İmparator ve İmparatoriçenin müneccim başlarını kırbaçlatması olayını anlatmış ve bu olayı Prokopius'un nasıl anlattığına değinmiştir.

Tankut C. ile senaryo üzerinde çalışırlarken Sahte Baron'un aklına güzel bir yan hikâye gelmiştir. Bu yan hikâyede *"adam yaşlı bir keman yapımcısıdır"* ve genç bir kıza âşık olacaktır, Tankut bu hikâyeye benzer bir hikâyeyi zaten daha önceden okuduğunu söylemektedir. Sahte Baron'a göre bu öykü geminin salonunda başlayacaktır. Üç birbirinden bağımsız gibi gözüken anlatıda bir büyük anlatı ortaya çıkararak, birbirine bağlanmış olmaktadır. Sahte Baron, *Ruh İkizini Arar* öyküsünden bahsetmektedir. Tüm bu düşlediği öykünün yaşanmış olabileceği fikri Sahte Baron'u oldukça rahatlatmaktadır. Sahte Baron belki de orada o geminin salonunda yaşlı kadını dinlediğini söylemektedir. Birader'e göre bu yaşanan durum yani Sahte Baron'un tam da böyle hissetmesi, ruhun beden değiştirmesi olayına bir kanıttır. Anlatının bu noktasında kurmaca yapının altı yazar tarafından belirgin bir şekilde çizilmektedir.

Sahte Baron aradığında Begüm T.'yi bulamazken, Begüm T. aradığında da Sahte Baron'u bulamamaktadır. Üstelik diğer bütün arkadaşlarını da artık aradığı yerlerde de bulamamaktadır. Sahte Baron Begüm T.'yi ararken kıskançlık duygusu da iyiden iyiye kendisini göstermeye başlamıştır. Her gece aynı rüyayı görmektedir, *"bir tür yeniden doğuş sonucunda odadakileri yakından izliyor ama sesini duyuramıyordu."*[671] Birader ile Begüm T.'nin seviştikleri bir odada onları izlemekte ama bir nesne mi yoksa canlı bir varlık olarak mı doğduğunu görememektedir. *"Her şey yavaş yavaş ölüyor, ilişkileri bitiyordu", "konuşmalar başından beri gereksizdi, yaşamları bir yıkıntıya dönüşüyordu."*[672] Birbirlerinden uzakta olmaları ona sıkıntı vermektedir. *"Ayna, tarak ya da masa olarak doğmuş olabilirdi."*[673]

Sahte Baron ve arkadaşlarının çektiği film sinemalarda gösterime girmiş ve olay olmuştur. Kariyer olarak her şeyi çöküşe geçmiş, gazetecilere karısından boşanacağını ve yeniden evlenmeyeceğini anlatmaktadır. Sahte Baron'un karısı evinde

---

671 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 171.
672 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 172.
673 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 171.

ölü bulunmuş, Sahte Baron'da kayıplara karışmış ve nerede olduğunu kimse bilememektedir. Anlatıcı *"o zamanlar"* verdiği kararın ne olduğunu anlamak adına Sahte Baron'u aramaktır. Begüm T. ile bu konuda konuşmaya karar vermiş, bir öğleden sonra Begüm T.'yi evinde ziyarete gittiğinde ondan her şeyi dinleme şansı yakalamıştır. Birader ile birlikteyken düşünceli, kibar bir adamla daha tanışmış ve erkeklerin birbirlerinden haberi olmasa da ikisi ile de ilişki yaşadığını, konu Sahte Baron'a geldiğinde uzun süre ondan haber alamadığını anlatmıştır. Begüm T. ona o dönem bir mektup yazdığını, Sahte Baron'un kendisinden Fransız Rivyera'sında küçük bir kasabada olduğunu ve orada yaşamaktan hoşnut olduğu haberini almıştır. Sahte Baron gitmeden önce yağmurlu bir günde Begüm T.'yi aramış, karşılığında Begüm T.'de onu arayacağını ve çok özleyeceğini söylemiştir. Begüm T.'nin kimi arkadaşları onu Güney Almanya'da bir yerlerde gördüklerini, Kara Ormanlar'da yapılan bir dağ gezisinde denk geldiklerini anlatmışlardır. Anlatıcı, bu konuşulanların aralarında kalacağının sözünü vermiştir. Sahte Baron'un bütün bu hırs, aldatma, hızlı yaşam, ölüm gibi olaylardan sonra inzivaya çekildiğini söylemek mümkündür. Sahte Baron'un hikâyesi *Yitik Ruhlar Üçlemesi* büyük başlığından sonra yer alan giriş bölümünde bulunan yanıldığını anlar kısmına denk gelen kısımdır. Begüm T.'nin ruh ikizi olduğunu düşünmüş ama yanılmıştır.

Anlatıcıya asıl şaşkınlık veren olayı çok sonraları Girit'ten ayrılırken Sahte Baron yaşamıştır. Bütün yolcular salonda toplanmış, o sırada Sahte Baron'da tüm bunlar olurken bu sahneyi daha öncede yaşamış olabileceği hissi uyanmıştır. Herkes aşk üzerine konuşurken, sıra antikacı kadına gelmiş, antikacı kadın konuşmasında *"eski bir dükkânda böyle bir kemanla karşılaşacaksınız", "bir başka olasılık, arkadaşınızın evinde, ya da bir konserde çok güzel keman çalan bir kızı dinleyebilirsiniz ve onuruna verilen davette ona kemanın öyküsünü sorarsanız hiç duraksamadan belki de annesinin yaşadığı aşkı anlatacaktır"*[674] diyecektir. Bu sözler antikacı kadına kemanı annesinin verdiği, tüm bunları kemanı verirken anlatmış olduğu izlenimi uyanmaktadır. Bir önceki anlatıda ana tema olan konu bu öyküde bağlayıcı ve bir önceki anlatıyı açıklayıcı bir konumdadır. Kadının anlattığı hikâye

[674] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 176.

belki de anlatan kadının annesine aittir fakat hikâye bir kere anlatıldıktan sonra herkesin hikâyesine hâline gelmiştir. Öykü farklı versiyonlar kazanarak yaşamaya, herkesin öyküsü olmaya devam edecektir. *Ruh İkizini Arar* anlatısının öyküsü içerdiği motifler ve anlatılış tarzı ile halk hikâyelerine benzemektedir. Bu yüzdende herkes kendinden bir şeyler bulmuş, herkes o hikâyeye bir şeyler katmış, anlatılarak herkesin bildiği bir hikâyeye dönüşmüş izlenimi uyandırmıştır.

Ruhun Karanlık Yanları

Anlatıcı kendi başından geçen olaylar zincirini anlatmaktadır. Anlatıcı Güney Almanya'da küçük bir üniversite kentindedir. Kışın yapmış olduğu gezintilerin birinde daha önce hiç görmediği bir bar fark etmiştir. Bu barın genel müşterileri kitlesi de genelde doktora öğrencileri, gazeteciler, Afrikalılar ve kimi işsiz tiyatrocular dır. Bu saymış olduğu insan gruplarını *"kolaylıkla iletişim kurabileceğim, bana benzeyen birçok kişi"*[675] olarak adlandırmaktadır. Barın sahibini ve müşterilerini garip insanlar olarak nitelerken kendisinin de garip biri olduğu izlenimi uyandırmaktadır. Barı orta yaşlı bir adam hem çalışıp hem de işletmektedir. Bir gün, hep yalnız oturan, hiç kimse ile iletişime geçemeyen, barın müdavimlerinden bir adam anlatıcının dikkatini çekmiş, kalın giysiler içinde büzüşmüş hâli onda *"sanki üşür ya da acı çeker gibi"*[676] bir izlenim yaratmıştır.

Afrikalı bir adam, barda etrafında birçok kadınla beraber otururken, karısı onu eve götürmek için gelmiştir. Bu anlatıcının dikkatini çeken garip adamın şaşırtıcı bir kararlılıkla bu kadını savunması üzerine anlatıcı şaşırmış ve meraklanmıştır. *"Hangi garip giz onu bu zenciyle evli olan genç kadına bağlıyordu acaba?"*[677] Anlatıda merak unsuru bu garip adamın üstünde toplanmaktadır. Bir akşam bu garip adamı, kalın sesi ile öyküler atlatması için masalarına davet ettiklerinde, adamla tanışabilme şansı yakalamışlardır. Bazıları siyasi bir sürgün olduğunu, bazıları da kaçıp saklandığını düşünmektedir. Anlatıcı o hafta etraftan bu adamı soruşturmuş, Fransız pasaportu olması onu daha az şüpheli yaparken, sürekli barda kalıp sonra da burada çalışmaya

---

675 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 177.
676 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 178.
677 Gös. yer.

başlaması dikkat çekmektedir. Anlatıcının yazar bir arkadaşı bu adamı edebiyatla çok yakından ilgili olduğu için tanıyabilmiştir. Anlatıcı bu adamın ne iş yaptığını ve bu küçük şehirde neyi beklediğini merak etmektedir.

Bu küçük kent anlatıcı için *"katlanılmaz bir sıkıntıya"* dönüşmüş, bu adam da ona kısa seyahatler yapması konusunda tavsiyeler vermektedir. Anlatıcı, geçen hafta Prag ve Londra'ya gittiğinden bahsederken, bu kısa seyahatlerin hiç yararı olmadığından dert yanmaktadır. Adama göre anlatıcı da oluşan sıkıntının belki bir nedeni dönebilecek bir evinin olmamasıdır, *"sizi çok iyi anlıyorum, belki en doğrusu durmaksızın gezmek; ama sonunda insanın dönebileceği bir evi olmalı, işte o zaman çekinmeden yola çıkılabilir."*[678] Adam anlatıcının ülkesini özlediğini düşünmektedir. Anlatıda tema olarak birbirlerine oldukça benzeyen iki adamın içinde bulundukları yalnızlık durumu ortaya konmaktadır.

Bu garip adamın gidecek başka hiçbir yeri yoktur. Yıllar önce hatırlamak istemediği kimi serüvenlerden sonra, burada bulunan bir öğrenci arkadaşını ziyaret etmek için gelmiştir. Bu garip adam bir dönem Paris'e dönmüş, ne yapacağını bilemez bir hâldedir. Sonradan bu küçük kente tekrar geri dönmüş, düşünme gerektirmeyen bu işi sevdiğine karar vermiştir. Kadını tekrar bulmuş, *"şimdi bildiğim tek şey onu ölesiye istememdi", "nedenini bilmiyorum ama onun için neredeyse çıldırıyorum."*[679] Anlatıcıya, Brecht'in *Kara Ormanlar*'dan bahsettiği şiiri hatırlatmaktadır. *"Annesi buradan, Kara Ormanlar'dan onu karnında şehirlere taşımıştır", "bu yüzden ormanların soğuğunun ölüp gidene kadar içini kaplayacağını söyler."*[680] Şiirde bahsedilen soğukluk adamın içinde de yer almaktadır. Adam bütün bu düşüncelerini, iç sıkıntılarını kadına anlatmış, karısının onu terk ettikten sonra, sevme yeteneğini kaybettiğinden bahsetmiştir. Kadın ise ona tüm ailesinin burada yaşadığını ve bir adamı sevdiğini anlatmıştır. *"En büyük uzaklıkların gerçekte iki insanın arasında olduğunu anladım."*[681] Bu garip adam ona âşıktır ve onu kazanmak için her şeyi denemek istemektedir, *"bir zamanlar başka kızları da çılgınca arzulamıştım, ama bu*

---

678 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 179.
679 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 180.
680 Gös. yer.
681 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 181.

başka bir şeydi, yaşamımda ilk kez oluyordu."[682] Adam sevdiği kadınla farklı kültürden geldiklerinin, farklı anadiller konuştuklarının vurgusunu ve uyarısını yapmaktadır. Adamın içindeki bu hüznü keşfeden de kendi genç karısıdır. Karısına göre adam burada tehlikelerden uzakta, onlara kimselerin ulaşamadığı bir yerdedir. Kadın adamın yolculukları özlediğini, onu engelleyen nedenin kendisi olduğunu düşünmektedir. Buna rağmen adamda bir yere gitmek istememektedir. Adam artık düşler kuramamakta, düşlere dalmasını gerektiren bir geleceğe de inanmamaktadır. Adamın içinde bulunduğu ruh durumu oldukça karamsar bir şekilde betimlenmiştir.

O sırada bir grup bara girmiş, anlatıcı ile adam arasındaki bu konuşmada dolayısıyla sona ermiştir. Adama aylar sonra rastladığında, hikâyenin daha bitmemiş olan sonunu adamdan dinleme fırsatı bulmuştur. Ondan öykünün sonu olmadığını öğrenmiş, kadın adamı terk ederek gitmiştir. *"Yabancı aksanıyla kendimi anlatmayı başaramıyorum, demesi beni yaralamış ve üzmüştü."*[683] Dil konusunda anlaşamamaları da anlatıda özellikle üzerinde durulan bir olgudur. Kadın adamın içinde bulunduğu yalnızlığı ve karamsarlığı anlayamamıştır. Kadın bir gün geri gelse dahi ilişkilerinde artık hiçbir şey eskisi gibi olmamak üzere bozulmuştur, *"içindeki bu soğuğu, bu Kara Ormanların soğuğunu unutabilir misin?"*[684] *"Öyle hüzünlü, öylesine acınası bir görünüşü vardı ki…"*[685] Bu kısa öykü Öztaş'ın *Yitik Ruhlar Üçlemesi* adını verdiği büyük başlıkta, üçüncü bölümde ruh karanlık bir yola sapar kısmını oluşturmaktadır. Hüzünlü, herkesi etkisi altına alan bir melankoli tüm barı ve bardakileri sarmıştır.

3.1.3. Romanlarının Tahlili

3.1.3.1. Soğuma[686]

3.1.3.1.1. Özet

Soğuma içi içe geçmiş iki ayrı roman diye tabir edilebilecek anlatıları bir arada bünyesinde barındırdığı için özetlenmesi oldukça zor bir romandır. Kurgusal bir

---

682 Gös. yer.
683 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 182.
684 Gös. yer.
685 Gös. yer.
686 Mahir Öztaş, *Soğuma*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1995, s. 7-389.

karakter olan Cemil Raşit adlı yazarın yazmış olduğu söylenen, *Soğuk Tanrı* romanını ayrı özetlemek gerekmektedir. *Soğuma* romanı da kurgusal olarak *Soğuk Tanrı* romanının nasıl ve ne şartlarda yazıldığına odaklanmaktadır. *Soğuma* romanı amaç olarak Cemil Raşit adlı karakteri bulmayı ve onu bulma çabası içinde olan Nedim Eren'in geçirdiği dönüşümü anlatmaktadır. *Soğuk Tanrı* romanı da Ercan karakterinin geçirdiği içsel dönüşüme odaklanmaktadır. *Soğuma* romanının anlatıcısı da postmodern bir yazar gibi Cemil Raşit ve Nedim Eren'in oluşturduğu anlatıları birleştirerek, üst bir anlatı oluşturmaktadır. *Soğuk Tanrı* romanının klasik modern bir eser olduğunu söylemek mümkünken, *Soğuma* romanını romantik, modern ve postmodern unsurları bünyesinde barındıran bir roman olarak görmek mümkündür.

Soğuk Tanrı romanı, Ercan ve Ebru karakterlerinin iletişimsiz ilişkileri üzerinde durmaktadır. Ercan düşünde gördüğü yanardağı aramaya çıkarken, düşün kendisinde yarattığı anlamı ve kendini aramaktadır. Ercan karakteri arayışı yansıtmaktadır. Ebru ile bir ayrılıp bir barıştıkları ilişkilerinde, son ayrılıklarından sonra duygusal olarak bir döngüye girmiş, *"işte şimdi yine başladığım noktaya geri dönmüştüm"*[687] diye düşünürken, belirli duyguları tekrar yaşamaktadır. Uyuya kalmış düşten uyandığında bölünmüş hissetmiş *"yaşamak bu kayıp düşün yerini tutmuyor"*[688] diye düşünmüştür. Yaşadığı hayatı farklılaştırmak adına o düşün peşine düşecek farklı coğrafyalarda rüyada gördüğü kişi ve imgeleri arayacaktır.

Rüyada gördüğü kadını eski sevgilisi Dora ile özdeşleştirmiştir. Dora'nın çok eskiden gönderdiği bir mektubunu inceleyerek, Yunanistan'da yaşayan Dora'yı bulmayı hedeflemektedir. Delhi'de yaşayan Fransız Daniel adlı kişi görmüş olduğu rüyadan sonra ona seyahat etmesini ve rüyasında gördüğü o etkin yanardağı aramasını öğüt vermiştir. Thomas Underwood adlı yazardan düşlerini yorumlaması adına yardım ricasında bulunmuş, onun *"yazdıkları, gördüğüm düşün bir yorumu olmaktan çok dünyanın sonunu anıştıran gizemsel bir metne dönüşüyordu"*[689] diye düşünerek hayatında kararlar alma yoluna gitmiştir. Ercan tüm bu çıkarımlardan sonra düşünde gördüğü o yanardağı, Santorini Adası'nda bulmuştur. Ercan Santorini Adası'nda hem

---

687 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 38.
688 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 56.
689 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 75.

görmüş olduğu düşe bir yanıt aramakta, hem de Dora'nın izini sürmektedir. Ercan Dora'nın peşinde Yunanistan'ın çeşitli yerlerine ziyaretlerde bulunur ve birçok insanla tanışır. Tanıştığı her yeni kişi ile Dora'ya bir adım daha yaklaşmaktadır.

Ercan Dora'yı bulduğunda ne yapması gerektiği konusunda bir takım iç muhakemelere girişmiştir. Bu serüven sonunda Dora'yı bulmuş, konuşma şansı yakalamıştır. Nikos Futuloğlu adlı, beraber çalıştığı gazetenin Atina muhabiri olan arkadaşından, gizli bir suikast girişimi olacağını öğrenmiştir. Nikos, Ercan'a mektubunda Atina'da olan olayların son hâlini anlatmış, Dora ve Mihalis İtalya'ya kaçmış, kaçmalarına Mihalis'in eski sevgilisi, Ercan'ın da bir süre birlikte olduğu Sabrina Romano adlı İtalyan kadın gazeteci yardımcı olmuştur. Nikos'tan öğrendiğine göre tutuklananlar arasında Dora yoktur. Bu grup 17 Kasım Örgütü'dür. Örgütten kimse yakalanmamıştır, *"Türkiye'nin Atina Büyükelçiliği'ne daha önceleri yapılan bir saldırıyı da bu örgüt üstlenmişti."*[690] Ercan, Dora ve yanardağ olaylarını geride bıraktıktan sonra İstanbul'a geri dönmüş, her günü aynı geçerken, peşine düştüğü başka bir imge olan Düş Gemi'ye de ulaşmayı başarmıştır. Ebru'yu son kez aramış ve ev adresini alıp yanına gitmeye karar verdiğinde, Ebru Ercan'ı yeni hayatı ile tanıştırmıştır. *Soğuk Tanrı*, Ercan'ın düş kadın, düş gemi gibi kavramlara tutunarak kendini arayışına, kendi gelişimine odaklanmış bir romandır.

Soğuma romanının anlatıcısı, Türk edebiyatında çok önemli bir yere sahip ünlü yazar Cemil Raşit ile çok eskiden beri arkadaştır. Cemil Raşit'e ne olduğu yaklaşık sekiz yıldır bilinemezken onun kayıp mı ya da ölü mü olduğu konusunda onu tanıyan, yakın çevresinde bulunan insanlar tarafından sadece tahminler yürütülmektedir. *Soğuma* romanı Cemil Raşit'i bulma yolunda onu tanıyan karakterlerin Cemil Raşit ile ilgili anılarını, başlarına gelenleri anlatmalarından oluşmaktadır. Akademisyen olan Nedim Eren, Cemil Raşit'in eserlerine gönül bağı ile bağlıdır hem onu bulmak hem de bugüne kadar en çok istediği şey olan roman yazma hedefini gerçekleştirmek istemektedir. Anlatıcının, Nedim Eren'i aramasının nedeni Fransa'da yaşayan bir arkadaşının öğrencisinin Cemil Raşit hakkında araştırma yapacak olmasıdır. Nedim Eren'den bu öğrencinin Türk arşivlerine girmesi konusunda

690 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 343.

yardımcı olmasını rica etmiştir. Nedim Eren, Cemil Raşit'i yazdığı son romanı olan *Soğuk Tanrı*'nın içine gizlediği motiflerle, onun nerede olduğunu bulabileceğine inanmaktadır. *Soğuk Tanrı* romanında yer alan kurgu karakterlerin, Cemil Raşit'in gerçek hayatındaki konumlarını bulmaya çalışmayla işe başlamıştır. Cemil Raşit'in özel hayatında yer eden arkadaşlarını bulup, görüşmeler yaparken, çocukluğundan beri her eserini okuduğu bu yazar hakkında hiç bilmediği değişik yönler öğrenecektir. Görünenin gerçekte ne olduğu konusunda kuşkuya düşerken Cemil Raşit'in yürüdüğü yollarda yürüyecek, hissettiği duyguları hissetmeye çalışacak tüm bunları yaparken de *Soğuk Tanrı* eserini hayatının orta yerine yerleştirecektir. Cemil Raşit'in daha önce hiç duymadığı ilişkilerini öğrenecek, *Soğuk Tanrı* romanının el yazmasına ulaşacak, sürgünde olduğu yıllarda yazdığı mektuplara erişecek, eski sevgililerini öğrenecek, kaybolduğu gece hakkında kimsenin bilmediği doğruları ortaya çıkaracaktır. Tüm bunları farklı coğrafyalarda Cemil Raşit'in gezdiği, dolaştığı yerlerde onun adımlarını izleyerek gerçekleştirirken, olaylardan bağımsız kendi macerasını yaşayacak, *Soğuk Tanrı* romanında aynı zamanda Nedim Eren'in değişimi gözler önüne serilecektir. Cemil Raşit ile ilgili bulduğu tüm bilgileri, araştırmaları intihar etmeden kısa bir süre önce kitap hâline getirmesi adına anlatıcının kendisine teslim edecektir.

3.1.3.1.2. Zaman

Toplamda beş ana bölüme ayrılmış olan *Soğuma* adlı romanın, roma rakamları ile gösterilen birinci bölümünde, *"kurallar ve krallar"* ve *"belirsizlikler ve şeylerin soğuk çekiciliği"* adlı iki yan başlık bulunurken, adı geçen iki bölümde yer alan zaman, başlangıçta anlatının geçtiği, yani romanın şimdiki zamanı gibi gözükmektedir. Oysaki anlatının şimdiki zamanında anlatıcı *Soğuma* romanını nasıl yazdığını anlatmaktadır. Romanın zamanının eserin sonundan başına doğru, geriye sardığını söylemek mümkündür. *"Dışarda kar yağarken sıcak kumsalları, tepemde koskoca bir güneş, beyaza boyanmış evlerin arasındaki dar sokakları tırmanırken karlı dağları yazdım", "uzun bir zaman aldı bu, bellek unutmasın diye yaptım bunu."*[691] Bellek unutmasın diye yaptığı için anlatıda yer alan tüm olaylar geçmişte yaşanmış ve bitmiştir. Yaşanılan olayları daha yakın geçmiş ve daha uzak geçmiş olarak

[691] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 389.

değerlendirmek gerekmektedir. Kurgusal olarak Cemil Raşit'in yazdığı söylenen *Soğuk Tanrı* romanında da benzer bir zaman anlayışı yer almaktadır. Ercan karakteri geçmişte başına gelen tüm bu olayları kaleme alıp aktarmaktadır. Bu üstkurmaca unsuru devre dışı kaldığında, *Soğuk Tanrı* romanında bulunan zamanının düz bir çizgide aktığı söylenebilmektedir. Ercan karakterinin çocukluğundan Ebru ile otogarda ayrılmasına kadar geçen sürede Ercan'ın kendi gelişim sürecini anlattığı görülmektedir. Anlatıcıya göre *Soğuk Tanrı "zamanın sorunlarıyla ilgili belli bir tavrı koymuş olmasına karşın, neredeyse zamandışı ve düşçül bir romandır."*[692]

Soğuma romanının uzak geçmişten, daha yakın geçmişe doğru ilerlediği söylenebilmektedir. Bu doğrultu devam ederken kimi çağrışımlarla geçmiş içinde çeşitli dönemler aktarılmaktadır. Ana karakterlerden biri olan Cemil Raşit'in kaybolmasının üzerinden sekiz yıl geçmiştir. Kaybolmasının hemen öncesinde Cemil Raşit'in on beş yıl sürgün hayatı yaşadığı belirtilmektedir. Anlatının birinci bölümünde anlatıcı Cemil Raşit'in kayboluşunu, Nedim Eren'in kim olduğunu ve kendisinin tüm bunlara ne gibi bir ilgili ile bağlandığını anlatmaktadır. Soğuma romanının düz bir çizgide akan zamanında Nedim Eren, Cemil Raşit'in kaybolması üzerine, onun tüm tanıdıklarını ziyaret ederek kimi bilgi ve belgeleri toplamaktadır. Anlatıcı bu karakterleri çizgisel bir zaman çizgisinde ziyaret ediyor gibi gözükse de tanıştığı her kişi ile geçmişte, anlatıyı karakterlerin belleğinde kalan anılara odaklanarak aktarmaktadır. Zaman çizgisi anlatıcının üniversitede gerçekleştirdiği konuşmadan başlarken, Nedim Eren'in olaya dahil olması ile onun Cemil Raşit'i tanıyan kişilerle görüşmesi, Cemil Raşit'in ayak bastığı kimi mekânları ziyaret etmesi, romanını yazmaya çalışması ve en sonuna edindiği tüm bilgi ve belgeleri anlatıcıya teslim ederek Soğuma romanının yazılmasına neden olmasından oluşmaktadır.

Soğuk Tanrı kendi içinde tek düze akan bir zaman çizgisine sahipmiş gibi gözükse dahi anlatı zamanı *Soğuma* romanı ile paralellik göstermektedir. Soğuma romanı zaman olarak *Soğuk Tanrı*'yı örnek almakta, ona paralel ilerlemektedir. Ercan karakterinin başından geçenler, Yunanistan'a ve Santorini Adası'na yaptığı yolculuklar, *Soğuma* da aynı çizgide ilerlemektedir. Ercan Santorini'ye ayak bastığı

---

692 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 151.

zaman ilk bölüm bitmiş, Nedim Eren de Santorini'ye başka bir zamanda, yani kendi zamanında ayak basmıştır. Farklı zaman dilimlerinde yaşayan kurgusal karakterler bir şekilde aynı zamanı paylaşıyor gibi gözükmektedir. *"Şimdi değişik bir zamandayız, Nedim'in, ilk bölümünü okuduğumuz bir romanı, yani Cemil Raşit'in Soğuk Tanrı'sını elinde tuttuğu bir zamandı bu."*[693] Betimlediği zaman, bu özel bir zamandır.

> *"Yazı, ne denli kabul etmek istemesek de, yazıldığı andan başlayarak bir anlamda eskiyecekti; yazılan her yeni cümle bir öncekini tamamlarken aynı zamanda eskimeye başlamıştır bile. Zamanın akışının, klasik bir romanda olduğu gibi, esas olarak tek bir çizgide sürdüğü yaygın bir yanılsamadır. Zaman göreceydi ve aynı anda'nın fazla bir anlamı yoktu. Bu anlamda bir romanın zamanı, her zaman için okurdan daha gerideydi. Hepimiz farklı zamanları yaşıyorduk ve belleğin bile iki görüntüyü aynı anda barındırması olanaksızdı."*[694]

Anlatıcı, Nedim Eren'in *Soğuk Tanrı*'yı ilk okuduğu zaman onu düz bir zaman akışında olduğunu sandığından bahsetmektedir. Bunun da okuyucunun alışkanlıkları ile ilgili olduğunu düşünmektedir. Öztaş tarafından romanda zaman anlatının temel problemlerinden biri hâline gelmiştir. Anlatıcıya göre Nedim Eren *"bir okur olarak romandaki zamanın dalgalanmalarını duymakta başarılı olduğu söylenebilir, ama bir roman kahramanı olarak kendi zamanının yerini kavramakta yetersiz kalıyordu."*[695]

Nedim Eren'in bir önceki paragrafta trende bir anısını anlatırken, arkasından gelen diğer paragrafta ise daha trene binmediği o sabaha geri dönüş yapması, anlatıya daha geniş açıdan bakıldığında düz bir çizgide akan olayların yazar tarafından zamansal sıçramalar ile yansıtıldığı görülmektedir.[696] Buna benzer bir örnek yine Nedim Eren'in Yunanistan'da Thalia'nın kızının evine gidip ganimetleri alışını anlattığı bölümde de gerçekleşmektedir, yazar ilk önce ganimetleri açtığı akşamı anlatmış daha sonra da ganimetleri nasıl aldığına geçmiştir. Zamansal sıçramalar

---

693 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 107.
694 Gös. yer.
695 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 108.
696 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 222.

yapması anlatıyı hareketlendirirken, merak duygusunun oluşmasında da aslî bir görev üstlenmektedir.

Anlatıda olaylar o akşam üstü, bir akşam, o gece, o yaz gibi direkt zamanın belirlenmediği cümlelerle başlamaktadır. Yazar, zaman ile mekânı betimlemelerde birleştirerek *"Adalar Denizi'nin Homeros'un deyimiyle 'şarap rengini' andırdığı bir akşam vakti yola çıktık"*[697] şeklinde kullanmaktadır. Ercan'a rıhtımda, Santorini'ye geldiği an gemiye bakarak *"Boğaz'dan geçen Düş Gemi'yi gördüğüm geceden beri ne kadar zaman geçtiğini merak ettim"*[698] diye düşündürerek zamansal belirsizliği karakterin kişiliğini yansıtmada aracı olarak kullanmaktadır.

Anlatıda mevsimsel dönüşümlerin, aynı zamanda insan davranışları ve duygularına aktarılması açısından çok önemli bir yeri vardır. Romanın adının *Soğuma* olması bile zamansal bir değişimi işaret etmektedir, *"güneş yine buluttan kurtulmuştu ve kumsal ateşler içinde yanıyordu"* gibi çok sıcak zamanlardan, *"yazın henüz bitmemesine karşın hava giderek soğumaya başlamıştı"* şeklinde değişerek karlarla kaplı kış imajına yönelmektedir.[699] *"Yağan yağmur havayı serinletmişti, şömine hafif çıtırtılarla yanıyordu", "bunun yazın bitişinin uğursuz bir işareti olduğunu düşündüm."*[700] Tüm bu olumsuz duygular soğuma ile ilişkilendirilmektedir:

> *"Tıpkı romanın sonunda insan ilişkilerinin ve hayallerinin giderek soğumasının bir rastlantı olmadığı gibi. Üstelik güneyde geçen son bölümde özellikle bir güz mevsiminin havaların giderek soğudu günleri seçilmiştir."*[701]

3.1.3.1.3. Mekân

Öztaş'ın bütün eserleri yolculuk temasını içinde barındırdığı için, mekânlar anlatılarında ön plana çıkan unsurların en başında gelmektedir. Mekânlar çağrışımların

---

697 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 334.
698 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 251.
699 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 336.
700 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 370.
701 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 377.

artmasına olanak sağlayarak anlatıya katkı sağlamaktadırlar. Yazar tarafından eserlerinde bolca coğrafya, şehir, yer ve mekân adı kullanılmaktadır.

Akdeniz Coğrafyası: Anlatıda Akdeniz kültürünün ayrılmaz mekânları lokantalar, kahveler ve tavernalar oldukça sık yer almaktadır. Neşeli Akdeniz akşamlarının görüntüsü dikkat çekicidir. Bu neşeli, sıcak Akdeniz imgesi anlatıda sürekli yinelenmektedir. Deniz kenarında oturmak anlatıda romantik bir duyuş yaratırken, çoğu karakter deniz kenarında soluklanmaya ihtiyaç duymaktadır.

Ercan karakteri, Dora'yı aramak için Yunanistan'da birçok şehir ve mekânda bulunmuştur. Ercan öncelikle bir otobüs ile gemiye bineceği kıyı kentine sabah olmadan varmış, burada pansiyonda kalmıştır. Yolculuk temasının ön planda olması pansiyon, hotel gibi konaklama mekânlarının anlatıda sık sık yer almalarına neden olmaktadır. Ercan, Kos'a gideceği tekneyi sabah uyanamadığı için kaçırmasından dolayı bir gece daha Kos'ta kalmak zorunda kalmıştır. Rodos'a Kos'tan Flying Dolphin ile gelmiş ertesi günde Girit'e gidebilmek için yolculuğa çıkmaya hazırlanmıştır. Bir köyü sonrasında kentin içini, müzeleri gezmiş, dolaşmıştır. Gün doğmak üzere iken Kandiye Limanı'na gelmiş, sahil boyunca yürürken, yola çıkmakla ilgili kuşkularını düşünmüştür. Kentin liman bitiminde başladığını ve nasıl gözüktüğünün betimlemesini yapmaktadır. Dora'yı bulmak için elinde sadece Hanya kentinden gönderilmiş çok eski bir mektup vardır. Bir otele yerleşmiş, ertesi gün Üniversiteye gidip Dora'yı aramış, üniversite sonuç vermeyince Hanya'ya gitmeye karar vermiştir. Karakter Morosini Çeşmesi'nin oralarda gezmiş, otobüs ile Hanya'ya akşamüzeri bir vakitte varabilmiş, Hanya'yı keşfetmeye çıktığında kapalı çarşıya benzettiği bir çarşıda dolaşmıştır. Deniz ürünleri lokantasına denk geldiğinde sipariş verip vakit geçirmektedir. Dora'nın mektupta yazdığı yere gitmiş, buranın kentin zengin bir semti olduğunu anlamıştır. Hanya'da yaz sonu ama Venedik Limanı'nın çok kalabalık olduğunu düşünmekte ve limanda dolaşmaktadır. Hanya'da ertesi gün yine denize girmiş, *"adalar denizinde sanki çok uzaklardan gelen bir ıslık sesi", "belleğimde başka denizler ve kayalıklar", "oradan da Siren'i anımsadım"*[702]. Deniz kenarında bolca vakit geçirmektedir. Sabrina adlı karakter Kazancakis'in mezarını

[702] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 95.

görmek istemektedir. Ercan ise Kandiye'ye Sabrina ile buluşmak için gitmiştir. Santorini'ye bilet aldığında eşyalarını 25 Avgoustou Caddesi'ndeki acentaya bırakmıştır. Sabrina'yı Kazancakis'in mezarında bulmak için harita ile yön bulmaya çalışırken kaybolmuştur. Venedik Limanı'na doğru yürümüş, Venedik Kalesi'nin hafif aydınlatılmış olduğunu görmüş, arkasında Kandiye kentini bırakarak ayrılmıştır. Ercan mezara gitmemiş olmasına rağmen, mekân yine de anlatıda diğer bir karakter sayesinde yer almaktadır. Sabrina, Kazancakis'in mezarına gittiğinden bahsederken, mezar taşında yazdıklarını aktarabilmiştir. *"Hiçbir şeye inanmıyorum…, hiçbir şey beklemiyorum…, Özgürüm…"*[703] Dora'yı bulmak için Santorini'den Mykonos'a gitmiş, eski bir otelde, küçük bir odada kalmaya başlamıştır.

Paris'te Mavi Değirmen adlı öğrenci hosteli, güz mevsiminde şenlikli bir yere dönüşen bir yerken, iki büyük yemekhane ve bir yemek salonu ile birleşiktir. Ercan ve Uğur karakterlerinin kaldığı mekânlardan biridir. Burada kaldıktan sonra Mary adlı arkadaşları Cherbourg Şemsiyeleri filminde gördüğü için Cherbourg'a gidecek olmuşlarsa da gidilememiştir.

Santorini Adası: Anlatıdaki en önemli mekân hiç kuşkusuz Santorini Adası'dır. Ercan vakit gece yarısını geçtiği sıralarda Santorini Adası'na gelebilmiş, *"bilinmedik, gizemsel ve unutulmuş bir adaya gelmiş gibiydim"*[704] diye düşünmüştür. Bilinmezlik ve gizem unsurları ile özdeşleşen bir mekân olması, merak unsurunun oluşmasına neden olmaktadır. Bu yanardağ adasını *"denizin ortasındaki Kaldera bir yangından artakalmış eski bir anı gibiydi; kocaman karanlık bir kütle berrak suyun üstünde yansıyor, sanki o gizli ve kocaman ağzı cehenneme açılıyordu"*[705] şeklinde betimlemektedir. Bu ada karaktere tehlike ve korku hissiyatı vermektedir, *"tuhaf bir tehlike duygusuyla dolduğunu duydu"* ama sonra *"yıllardır sanki çok yakından tanıdığı şeyler gibi gelmişti."*[706] Bu adada taraçalar, dar sokaklar, masmavi deniz, kayalıklar, uçurumlar ve yanardağ bulunmaktadır. Nedim Eren buraları gözlemlerken

---

703 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 102.
704 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 104.
705 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 108.
706 Gös. yer.

Cemil Raşit'in de buralardan geçtiğini düşlemektedir. Eleni, Akrotiri kentini görmesi için Ercan'ı davet etmiştir.

Nedim Eren Santorini Adası'na geldiğinde, çevresine şaşkınlıkla bakmış, beş gün boyunca burada kalmış ve kaldığı zaman zarfında *Soğuk Tanrı*'nın etkisinden çıkamamıştır, *"her şeye karşın bu adada insanı korkutan bir şey vardı, daracık sokaklarında, aşağılardaki karanlık denize birdenbire açılan kat kat taraçalarında, orada aşağıda bekleyip duran yanardağda, dile gelmez, korkutucu, acayip bir gerçeklik."*[707] Nedim, *"yanardağa, bulunduğu yerden görülemeyen o belirsiz derinliğine bakarken, buradan bu uzak noktadan bir kadın cinsel organı gibi görünüyor, diye düşündü."*[708] *"Bu sönmüş ve bekleyen bir yanardağdı ama fışkırdığı zaman garip bir şekilde phallus'a benzemez miydi?"*[709] Orada müthiş bir yalnızlık hissi yaşarken, insanlar her yerde olmasına rağmen bir gezegende tek başınaymış hissine kapılmıştır. Nedim ve Ercan'ın Santorini'ye geldiği andan beri bu mekânı kayalıklar ve karanlık dünya ile ilişkilendirmeleri önemli bir ayrıntı iken, Nedim'in yanardağı kadın cinsel organına benzetmesi adayı dişil yapmaktadır. *"O denli geç sayılmamasına karşın bulunduğum yerde ürkütücü bir sessizlik vardı."*[710] Kadını karanlık dünya ile ilişkilendirmesi, yazar tarafından anlatının kültür bilimsel bir gerçekliğe oturtulduğunu kanıtlamaktadır. Sabah olduğunda adayı gezmek istemiş, adayı gezerken buranın bir krater adası olduğunu fark etmiştir, denizin ortasında bulunan kütleyi yani bu yanardağ kraterini gördüğünde, sıcaklığa karşı ürperdiğini hissetmektedir.

Adada bulunan ressam bir kadın, Nedim Eren'e *"dünyanın her geçen gün yaklaşmakta olan sonu üzerine hiç düşündünüz mü"*[711] diye soru yönelttiğinde, Eren bir zamanlar yaşanan patlamanın izlerini görmüş, yakında yeniden bir patlama yaşanacağını kadından öğrenmiştir. Nedim Eren, adada bulunan insanları gözlemlemiş, adanın her yerini gören bir ağacın altında gözlem yaparken küçük kilise dikkatini çekmiştir, *"duvarda oturan adam sessizce yok olmuştu", "küçük siyah bir*

---

707 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 245.
708 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 246.
709 Gös. yer.
710 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 252.
711 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 253.

kedi akşamın karanlığında renklerini yitiren taşların üzerinde miskin miskin yalanıyordu."[712] Santorini hem Ercan için hem de Nedim için bilinmezlik ve gizem anlamına gelmektedir.

Nedim motosiklet kiralayıp adayı gezmek istemiş, önce Pyrgos'a sonra Profitis İlias'a giderek köyleri gezmiştir. Atlantis Oteli adada bulunan otellerden biridir. *"Adada çok az sayıda kumsal vardı, adadaki çoğu kıyı uçurumlardan ve yalçın kayalıklardan oluşuyordu"*[713]. Ercan, Eva adlı arkadaşı ile Perissa'ya yüzmeye gittiklerinde bu koydan yanardağ görünmediği için kendini rahat hissettiğinden söz etmektedir. Nedim'in kadın cinsel organına benzettiği, yanardağ onu da rahatsız etmektedir. Bulundukları bu yer Profitis İlias dağının eteğinde yer alan, siyah kumları olan, dağın bir parçası Mesa Vouno'nın korunaklı bir yer sağladığı kumsaldır. Bu çıkıntının diğer yanına Kamari denmekte, o da başka bir kumsaldır. Batan güneşi izlemek için adanın diğer tarafına lokantaya gittiklerinde yanardağ ve Thirasia'nın ardında güneş batarken, yemekte konuşulanlar *"yaşam biçimleri, kaygılar, yanardağ ve inanışlar"*[714] olmuştur.

Yeorgios, Ercan'a öteki Yunan Adaları'nı gördükten sonra Santorini'yi gören kişilerin korktuklarından bahsetmektedir. Diğer adalardan farklı olması anlatıda üzerinde durulan bir olgudur. Kyklad'daki hiçbir adaya benzememektedir, *"ne dingin ne de naziktir, yabani ve korkutucudur."*[715] *"Çizgileri ve renkleri keskindir"* ve *"onun çizgilerini siyah, kırmızı ve kahverengi renkler oluşturur."*[716]

> *"Bu ada, çevresindeki adalar gibi gelişmemiştir. Santorini'nin tarihi, insanları, uygarlığı denize gömülmüştür ve birkaç kez yeniden doğmuştur. Bu nedenle öteki adalar gibi değildir. O kendi yolunda yaşar, çok değişiktir ve tektir."*[717]

---

712 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 254.
713 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 260.
714 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 262.
715 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 267.
716 Gös. yer.
717 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 268.

Santorini, anlatıda birçok karakter tarafından canlı bir varlık gibi betimlenmektedir, *"benim için buraya asıl güzelliğini veren yanardağ, üstelik başka yanardağlar gibi tepenizde dikilmiyor, ayağımızın altında uzanıyor"*, *"sanki canlı bir yaratıktan söz ediyorduk"* gibi benzetmeler dolayısıyla adanın doğa ananın yıkıcılığını çağrıştırdığını söylemek mümkündür.[718] Anlatıcı bu adada kendini unutulmuş vahşi doğada gibi hissetmektedir, kükürt ve denizin tuz kokusu bütünleşmiştir. Yanardağın her an patlama olasılığı, doğanın tekinsiz, tehlikeli oluşu anlatıda Yeorgios tarafından vurgulanmaktadır. *Soğuk Tanrı* bölümünde Ercan'ın, Yeorgios'un evini bulacağı gün, Marinatou Sokağı'na Eva ile birlikte gitmiştir:

> *"Hafif bir rüzgâr çıkmıştı ve aşağılardan karanlığın içinden göremediğimiz dalgaların uğultusu geliyordu. Aşağıda soğuk, ıslaklık, kargaşa ve yalnızlık vardı oysa biz yukarda, eğlenen insanların arasında, alkolle kuşatılmış, gecenin dinginliğine sarınmış, huzurlu bir sıcaklık içindeydik."*[719]

Volcano adlı bara gidip dans edeceklerken Eva'nın onu barda bırakıp gitmesinden sonra Ercan, arkasından koşup yetişmeye çalıştığı sırada anlatı için önemli olan başka bir mekânı tesadüfi olarak bulmuştur. Uyandığında tanımadığı bir evdedir. Basit döşeli bu evde, siyah mermer konsolda dağılmış dergilerde özellikle yanardağlarla ilgili bazı kitaplar görmüştür.[720] Bu ev çok fazla odası olan geniş salonlu bir yerdir. Salonun duvarları kitaplarla kaplıdır ve mermer bir ana merdiven salondan üst kata doğru gitmektedir. Ev de hasır koltuklar, canlı bitkilerle donatılmış bir akvaryum bulunurken, anlatıcının gizli ışıklarla aydınlatıldığını söylediği salon ve boydan boya cam sürmeli terasa açılan bir kapı yer almaktadır. Yeorgios'un evi yazar tarafından anlatının atmosferine oldukça uyumlu betimlenmektedir, *"kemerli sütunlarıyla yarı karanlık teras bir Yunan tapınağını, ölgün bir ışığın aydınlattığı Yeorgios'un oturduğu masaysa bir sahneyi andırıyordu."*[721] Bahçede bulunan kaktüslerde gece korkuluklara benzemektedir.

---

718 Gös. yer.
719 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 264.
720 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 266.
721 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 273.

İstanbul Eğlence Mekânları: Beyoğlu'nda bulunan kafeler, lokantalar, çay bahçeleri, kıyı kahveleri anlatıda sıklıkla yer alan mekânlar olarak değerlendirilmelidir. Cemil Raşit ve arkadaşlarının İstanbul'da gerçekleştirdikleri sefahat gecelerinde gezip dolaştıkları yerler, anlatıda geniş yer kaplamaktadır. Nedim Eren, Cemil Raşit hakkında bilinmeyenleri öğrenmek için bu mekânları, Cemil Raşit'in arkadaşları kılavuzluğunda gezip, tekrar dolaşmıştır. Cemil Raşit adlı karakterin romanını yazarken dolaştığı barları, yazdığı *Soğuk Tanrı*'da farklı adlarla kullandığı fikri üzerinde durulmaktadır. Postmodern romanlar, eserin nasıl yazıldığını ortaya koymaya çalışırken, *Soğuma* romanı bir yazarın gerçekte gittiği mekânları, yazdığı anlatının içine katıp katmadığına dair soruları cevaplandırmaktadır. Cemil Raşit romanını kurgularken gerçek hayatında gittiği mekânları oluşturduğu anlatının içine yerleştiren bir yazardır. *Soğuma* bir yazarın gerçek hayatta gezdiği mekânları, yerleri anlatının içine katmadan edemediğini göstermeyi amaçlamaktadır.

Şeytan'ın Cenneti adlı bar, Ercan'ın düş kadınla tanıştığı mekânlardan biridir. Halim Selim adlı yer karakterlerin buluşma yerlerinden biridir. Bu mekân anlatıda genelde entelektüel kesimin gittiği bir yer olarak yer almaktadır. Cemil Raşit, bu barın sahiplerinin kim olduklarını değiştirerek, Umutsuzluğun Son Yüzyılı adlı eserinde kullanmıştır. Kahvehanelerde sanat toplantıları yapılmaktadır. Anlatı zamanında birçok mekân bu dönemde açılmış, yükselmiş ve hemen tanıdık yüzlerle dolmaya başlamıştır. Bu tarz mekânlara karakterler tarafından batakhane ismi takılmıştır. Beyoğlu'nda Çilingir Sofrası adlı mekân içki içtikleri başka bir yerdir. Bu mekânın Kalyoncu Kulluğu Sokağı'nda bulunduğundan bahsedilmektedir. Karakterler bazen de Rumeli Hisarı'nda, kıyıda içmektedirler. Bebek'te bulunan Nezih, yine Şişli'de Vampirler Evi adlı mekândan bahsedilmektedir. Aydın Tan'a göre bu mekân *Soğuk Tanrı*'daki Şeytan'ın Cenneti'dir. Söyleşi yapacakları sessiz yerler, Halim Selim ve Nezih, gürültülü yerler Vampirler Evi gibi mekânlardır. Mekân adlarının yazar tarafından sessizlik ve eğlence ile ilgili oluşlarına doğru orantıda seçildiği net bir şekilde görülmektedir. Üç tür dans salonuna gittiklerinden bahsedilmektedir. İlk tür bar gibi küçük yerler, ikinci tür derme çatma da olsa bir pisti olabilen yerler, üçüncü tür son zamanlarda açılmış çok büyük diskoteklerdir. İlk iki türe örnek, Papağan, Gece Sefası, Vampirler Evi ve Dar Kapı adlı mekânlardır. Sanat konusunda konuşmak için

Sıraselviler'de yer alan bir lokale gidilmektedir. Beyoğlu'nda Sefalethane adlı mekân bulunmaktadır, buraya Cemil Raşit *"kıtıpiyos"*[722] adını takmıştır. Kutlama yapılacaksa Halim Selim'de ya da Sultan'da yapmaktadırlar. Cemil Raşit, gittikleri barların sıralamasına *"güzergâh"*[723] adını takmıştır.

Gezilen mekânlardan sonra gece Cemil Raşit'in kendi evinde devam etmektedir, *"sinema ve edebiyat üzerine tartışmalar, biri gelip bir giden sert alkolle dolu şişeler, ölümüne dans, cinsellik ve şu batakhaneden öbürüne sabahlara dek süren bir koşuşturmaca"*[724] olarak betimlenmiştir.

Nedim Eren, Aydın Tan'ı Fıçı Bar'a götürmüş, burada Kumbaracı Yokuşu'nda her perşembe akşamı genç şairler bir toplantı düzenlemektedirler. Bir akşamüstü Galatasaray'da buluşup daha önce Cemil Raşit ile gittikleri Dar Kapı adlı barı görmek istemişler ama oranın artık bir marangozhane olduğunu görmüşlerdir. Fıçı bardan çıkıp Cumhuriyet Caddesi boyunca yürümüşlerdir.

Soğuk Tanrı'nın başkişisi Ercan Seyman, Ercan'ı kurgu bir karakter olan yaratan Cemil Raşit ve Cemil Raşit'in bıraktığı izleri arayan Nedim Eren ve *Soğuma*'nın anlatıcısı, tüm bu karakterler farklı zamanlarda, farklı adlarla aynı mekânları paylaşmaktadırlar.

Karakterlerin Evleri: Anlatıda karakterlerin evleri kendi kişilik yapılarını yansıtmaktadır.

Anlatıda Ercan'nın İstanbul'un Cihangir semtinde kaldığı küçük bir evden bahsedilmektedir. Yatak odasında Bosch'un *Deliler Teknesi* resmi asılıdır. Daha önce farkına varmadığı bu tablo zamanla onda kimi çağrışımların oluşmasına olanak sağlamıştır. Karakterlerin ruhsal durumu mekânlar ile oldukça ilintilidir. Karakter, bu farkındalık ve hisler dolayısıyla adeta kaygı nöbetleri geçirmektedir.

---

722 Kıtıpiyos düşük nitelikli, bayağı, değersiz anlamlarına gelmektedir.
723 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s.129.
724 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 126.

Ebru'nun ajansta çalışması, Ercan'ın büroda çalışması sadece yaptıkları işleri belirtmek amacı ile kullanılmakta, olaylara katkı sağlayan bir unsur olarak yer almamaktadır. Özellikle *Soğuk Tanrı* bölümünde yeni atölye kutlamaları, partiler, davetler oldukça fazla yer almaktadır. Ebru'nun beraber yaşadığı ev arkadaşı Elvan, özellikle mekânla ilişkili bir karakterdir. Anlatıda Ercan'ın Arslanyatağı Sokağı'ndaki daire ile ilgili hoş anıları olduğu oraya gitmek istediğinden bahsedilmektedir, karakterlerin huzursuz bulduğu mekânlar da yer almaktadır.

Soğuk Tanrı bölümünde yer alan Ebru ve Ercan'ın birbirlerine zıt kavramları yansıtan iki karakter olarak yer almaları evdeki eşya düzeninde bile görülmektedir. Ercan'ın evde bulunan her nesnede Ebru'yu görmesi mekânın anlatı için ne kadar önemli olduğunun göstergesidir, *"giderek bütün bunları Ebru'nun gizlice bıraktığını bile düşündüm"*[725].

Cemil Raşit gençliğinde Arnavutköy'de oturmuştur. Cemil Raşit ile Thalia İstanbul'da küçük ahşap bir evde bir süre oturmuşlardır. Cemil Raşit, İstanbul'da yirmi beş yıl, Oba Sokağı 17 numaralı evin çatı katında oturmuştur. Babasından kalma bir evdir. Evin giriş katında salon, çalışma odasında kitap rafları, ressamlardan resimler, koltuklar ve bir sürü ayrıntı betimlenmektedir. *"Havyar Sokağı'yla Oba Sokağı'nın kesiştiği köşedeki bina, o yıllarda bilim ve sanat toplantılarının yapıldığı, bir katı lokanta, en alt katı bar olan bir kültür merkezi niteliğindeydi."*[726] Çatı katında iki katlı döner bir merdiven bulunmaktadır. Üst katta çalışma odası ve yatak odaları vardır, alt katta ufak bir salon bulunmaktadır. Çalışma odası sade tasarlamış, balkona açılan kapının yanında bulunan masada daktilo yer almaktadır. Duvarlarda ise Hieronymus Bosch'un *Deliler Teknesi* tablosu yer almaktadır. Öztaş tarafından, Cemil Raşit'in Ercan karakterini oluştururken, kendi mekânından da yararlanmış olduğuna dikkat çekmek adına bir ayrıntı olarak kullanılmaktadır. Mekândaki bu benzerlik sayesinde karakterler arasında bulunan psikolojik benzerlikte yansıtılmaktadır. Sahte Doktor lâkaplı arkadaşı Hindistan'dan kocaman baskı bir resim getirmiş, koltuğun arkasında

---

725 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 39.
726 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 132.

asılı durmaktadır. Binanın arkasında tarafında bulunan yatak odası bahçeye bakmaktadır. Salon ise toplantılarda büyük bir şömine ile ısıtılmaktadır.

Şeyda Gözen'in yaşadığı mekân ağır mobilyalı, porselen ve camdan yapılan bir sürü eşya ile dolu bir ev olarak betimlenmiştir. Salonda büyük yeşil bir kanepe yer almaktadır. Nedim Eren yapmış olduğu araştırma dolayısı ile onu da ziyaret etmiştir. Kadın zeki ve kültürlü izlenimi uyandırırken, mekânda bundan nasibini almaktadır.

Fikret Şenkaya'nın ofisi Lamartine Caddesi'nde eski bir binanın üst katında yer almaktadır. Fikret, Nedim Eren'i Büyükada'daki evine de davet etmiştir. Büyükada bulunan yazlık gösterişlidir. Burada büyük bir çalışma odası yer alırken, duvarlar boydan boya kitap ve dosyalar ile kaplıdır.

Nedim Eren, Aydın Tan'ın Cumhuriyet Caddesi'nde bulunan 315 numaralı evine gitmişler, konuşmak için çalışma odasına geçmişlerdir.

Nedim çalışmak istediği kimi dönemlerinde dosyalarını da yanına alarak Şebnem'in yazlığına gitmektedir, onun daveti üzerine, Şebnem bu yazlıkta ona ait bir çalışma odası ve yatak odası ayarlamıştır.

Nedim, ressam Rasim Olcay'ı atölyesinde ziyaret etmiştir. Atölyede her şey tozlu, dağınık ve etrafa özensiz saçılmıştır. Rasim Olcay'ın atölyesinde en dikkat çeken nesne ressamın yapmış olduğu Cemil Raşit portresidir.

Nedim Eren'in İçinde Bulunduğu Mekânlar ve Coğrafyalar: Nedim birkaç yıl önce Budapeşte'de tanıştığı arkadaşı Kalman Kisfaludy ile Herodus Atticus Tiyatrosu'nda ödül törenine gitmiş, Yunan arkeolog ile burada tanışmış, Stefanos Kuvelas ile onları Kalman tanıştırmıştır. Bu tanışma onu başka bir mekâna yönlendirmiştir. Stefanos, Nedim Eren'i yat yolculuğuna çağırmış, birçok kişi ile birlikte güzel bir günde Pire'den yola çıkmışlardır. Gezi on dört kamaralıdır. Beş yat personeli, bir kaptan, bir aşçı, iki tayfa ve makinistten oluşan mürettebatla, yolculuk dört gün sürecektir. Dingin bir koyda demir atmış güneşlenirken Akdeniz'de denizin, yıldızların tadını çıkarmışlardır. Yatta kaldıkları süre içinde oldukça entelektüel konuşmalar gerçekleştirmişlerdir.

Nedim Eren, Cemil Raşit'in Aydın Tan ile kaldığı pansiyonun belgeleri ve kayıtlarını kullanarak buranın Yunanistan'da bulunan bir pansiyon olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bahsedilen yerin Atina Omonio Meydanı yakınında bulunan Demeter adlı pansiyon olduğunu öğrenmiştir. Nedim Yunanistan'a, bu pansiyona giderken *"tren sarsılarak yola koyulduğunda tuhaf bir huzur duygusunun içinde yavaş yavaş yoğunlaştığını duydu"*[727] diye betimlenmiştir. Tekneden ayrılıp Pire'den pansiyona gitmek için yola çıkarken Nedim Eren'in keyfi yerine gelmiştir, Demeter adlı bu pansiyona gitmeden önce içtiği uzonun etkisi ile olduğunun altı çizilmektedir. Cemil Raşit'in anıları üzerine yolculuk yapan Nedim Eren, mekânların isimlerini değiştirerek kullanan Cemil Raşit'in bu pansiyonun ve pansiyoncunun adını değiştirmeden kullanmasına dikkat çekmektedir. Pansiyon eski bir binanın altıncı katında yer almaktadır.

Nedim Eren'in ziyaret ettiği başka bir mekân, Aleksia, Anayasa Meydanı yakınlarında bulunan hediyelik eşyalar satan bir dükkandır. Akropolün eteklerinde oyalanırken, kitapçı dükkânlarında Cemil Raşit'in Umutsuzluğun Son Yüzyılı kitabını görmüştür. Dükkânın önünde hediyelik eşyalar *"işlemeli Yunan vazolarını, şamdanları, küçük heykelcikleri, ayakkabı çekeceği olarak kullanılabilecek bir Pan'ı, kendi kendini okşayan arsız gülüşlü bir başka Pan'ı, sonra tabloları, fotoğrafları; kıyıya çekilmiş kayıklar, ahşabı maviye boyanmış bembeyaz evler ve onları kuşatan çarşaf gibi bir deniz"*[728] olarak betimlerken, Pan ayrıntısı üzerinde özellikle durmuştur.

Stefanos telefon ile arayarak Thomas'ın onu resitale davet ettiğini söylemiş, resitalden sonra küçük bir bara gitmişlerdir. Bunun gibi anlatıda aslî bir görev üstlenmeyen birçok ayrıntı, postmodern bir unsur olarak görülmeli, kullanılan birçok mekân, birçok yer ve birçok coğrafya bu postmodern sıvılaşmanın yansımaları olarak okunmalıdır.

---

727 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 222.
728 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 236.

3.1.3.1.4. Kişiler

Yazar-Anlatıcı: *Soğuma* romanının anlatıcısı, bir arkadaşının üniversitede Cemil Raşit hakkında seminer vermesini istemesi üzerine gerçekle yüzleşmek zorunda kalmıştır. Seminer konuşmasının bitiminde bir öğrencinin gerçek kavramı hakkında sorduğu birtakım sorular sayesinde bir farkındalık anı yaşamıştır. Cemil Raşit'in yakın bir arkadaşıdır. *"Aramızdaki derin dostluk nedeniyle, beni üzmesine ve derinden kaygılandırmasına karşın, olaydaki gizi çözmek konusunda hiç çaba göstermemiştim."*[729] Anlatıcı bu yüzden, araştırmayı yapması konusunda, coşkulu biri olduğunu düşündüğü Nedim Eren'i yüreklendirmiştir. Anlatıcı *Soğuma* romanını yazan kişi olarak bu anlatının ne amaçla, nasıl yazıldığını anlatmak, bütün yazma tekniğini gözler önüne sermek isteyen bir yazardır. Cemil Raşit ve Nedim Eren'in ortaya koydukları anlatıları, bir anlamda derleyerek, yazdığı anlatıyı klasik eserlere teknik anlamda yaklaşan bir postmodern yazar gibi ele almaktadır. Anlatıyı yazması uzun zaman almasına rağmen unutmamak adına yazan bir yazardır. O romanın nasıl yazıldığını gösteren bir aracıdır. Anlatının böyle bir anlatıcıya sahip olması, anlatıyı hem gerçekçi hem de bir o kadar kurgu olarak göstermeye olanak sağlamaktadır.

Cemil Raşit: Türk edebiyatı açısından önemli bir yazardır. Birdenbire ortalardan kaybolması herkesin dikkatini çekmiştir. Cemil Raşit gençliğinde de hiç kimseye haber vermeden Hindistan yolculuğuna çıkan, hiç beklenilmeyen bir andan Çin'den arkadaşlarına kartpostal atan biridir. Yakın çevresi artık onun edebiyat ile ilgilenmediği için herkesten kaçtığını düşünmektedir. Uzun yıllar ün peşinde koştuktan sonra, ünü nihayet bulduğunda da ortadan kaybolması onu tanıyan herkese tuhaf gelmektedir. Bazıları da gelecekteki başarılarından korktuğu için kimseye haber vermeden gittiğini düşünmektedir. On beş yıllık sürgünden sonra, yaşayış şeklini değiştirerek taşınmadan, kişiliğine de hiç uymayan bir şekilde ortadan kaybolmuştur.

Anlatıya göre zaman, Cemil Raşit'in ruhsal açlığını doyurmaya yetmemiştir. *"Yaşam profesyoneli"* bir kişi olarak tanımlanmaktadır. Denize bakarak saatlerce sessiz oturmaya bayılırken, istemediği hiçbir konuşmayı yapmayan, edebiyattan

729 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 9.

konuşmasını sevmeyen, yerleşmiş geleneklerden nefret eden biri olarak betimlenmektedir. Heyecanlandığında da ateşli konuşmalar yapan bir duruş sergilemektedir. Cemil Raşit, *"nasıl olursa olsun, bir şeylerin değiştiğini görelim artık"*[730] düşüncesinde değişime aç ve bir o kadar da bıkkın biridir. Gençliğine rastlayan, ülkenin içinde bulunduğu güç dönemlerde oldukça yoğun günler yaşamış o dönemlerin geride kalması onda burukluk yaratmıştır. Tekdüzelikten şikâyetçi *"eylemle beslenen o eski günleri özlemle"*[731] anan ve bağlandığı, saygı duyduğu hiçbir değeri olmayan bir adamdır. *"Devletten aileye kadar her tür kurum, organ, düşünce, kişi, kuruluş ve aracın insan üzerindeki baskıcı denetimine karşıydı."*[732] Cemil Raşit'in üslubunun başlangıçta varoluşçu ve modern olduğunun altı çizilmektedir. Kıyı kahvelerden birinde otururken anlatıcıya hiçbir kuruma inanmadığını ama bu durumun hoşuna da gitmediğini söylemiştir. Dünyada şaşılacak hiçbir şeyin kalmadığını düşünmektedir. Değer yokluğu üzerine düşünmektedir, *"ülkenin dişe dokunur değerler ve yapıtlar üretememiş olması"*[733] Cemil Raşit'in eserlerinde yer bulan düşüncelerden biri hâline gelmiştir. Hem çalışıp, yalnız kalmaya ihtiyaç duymakta hem de başka insanları tanımak adına arzu duymaktadır. Eylemle geçen yıllardan sonra yolculuklar dönemine girmiştir. Cemil Raşit karakterinin içinde bulunduğu döneme ayak uyduramadığını söylemek mümkündür. *Soğuma*'da Cemil Raşit'in bir yazar olarak anlatım tarzı ortaya konmaktadır, *"herhangi bir olayın, değişik bakış açılarından, aynı anda, sürekli değişen görünümlerini sunmayı başarabilmişti."*[734] Denemelerinde düşüncelerini belli eden ama kurgu eserlerinde düşüncelerini yansıtmayan biridir.

Özel yaşamı ile ilgili çok az belge vardır, Faruk Soyer'in doktora çalışması, birkaç doktora tezi ve dergilerde bulunan kimi çalışmalar mevcuttur. Sanat hayatına şiirle başlamış ve romanları ile ünlenmiştir. Tema olarak birbirine bağlı yirmiyi aşkın romanı vardır. *"Fırtınalı geçmişi ve şaşırtıcı kişiliği, çoğu kez yapıtlarının değerlendirilmesini yanlış yönlere"*[735] itmektedir. Anlatıcı, onun kişiliğini roman

730 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 11.
731 Gös. yer.
732 Gös. yer.
733 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 12.
734 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 107.
735 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 112.

karakterlerinin arkasına sakladığından bahsetmektedir, o yüzden hakkında yazılanlar çelişkilidir. Günlüklerinde tarihleri, kişi ve yer adlarını değiştirmiş, kendi yaşamöyküsünü anlattığı eserlerini, bilerek değiştirerek yansıtmıştır. Cemil Raşit okul hayatına dayanamadığı için tüm bu yıllar boyunca kendini edebiyata, resme ve müziğe vermiştir. Sonunda edebiyat tek ilgilendiği alan olmuştur. Gerçekler karşısında düşlerinin yıkılmasından hoşlanmayan biridir.

Cemil Raşit'in hayatında çılgın sefahat geceleri önemli bir yer tutmaktadır. Birçok eserini tanıdık arkadaşları ile gece gezdikleri, içtikleri ve eğlendikleri, çeşitli küçük olaylar yaşadıkları akşamlardan esinlenerek yazmıştır. Soğuma romanının anlatıcısına göre, Cemil Raşit kendine ve topluma yabancılaşmış olduğundan, yapayalnız yaşamak zorunda kalmıştır. Cemil Raşit, yazmış olduğu Soğuk Tanrı romanında gerçek hayatından çok fazla şey aktarmıştır. *"Bara dirseklerini dayamış onu seyrederken, yeni yazacağı romandaki bir sahneyi düşünürdü."*[736] Sosyal ilişkilerinde *"tartışmalardan kaçınır ve susardı", "karşısındakini küçümsemenin bir yoluydu bu davranışı"*[737] diye betimlenmektedir. İnsanların onun yanında bulunmasının nedeni, *"Cemil Raşit'in yanında insanın çoğu kez kendi başına kalabilmesiydi."*[738] Konuşmaktan ziyade karşısındakini dinleyebilmektedir.

Cemil Raşit'in evinde edebiyat kulübü kurulmuş, bazı arkadaşları dört beş yıl düzenli gidip gelmişlerdir. Cemil Raşit uzun yıllar edebiyat toplantılarına başkanlık etmiştir. Cemil Raşit karakterinde, modernist bir yazarın yeni döneme ayak uyduramayıp edebiyattan çekilmesinin de izlerini görmek mümkündür. Cemil Raşit ise *"artık hepimiz yalnızca kendimizi yazıyoruz"*[739] diye düşünmektedir, *"kendimiz derken bireyi demek istememiştim, biz yazarları demek istemiştim", "edebiyatın ana karakteri artık işte yalnızca bu; yazar dediğimiz o Soğuk Tanrı."*[740] Türk anlatı geleneğinde bir akıma mensup değildir. Anlatıcı onun modernizmin son evresinin bütün özelliklerini taşıdığını, yenilik ve buluş peşinde koşmadığını düşünmektedir.

---

736 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 128.
737 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 130.
738 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 131.
739 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 137.
740 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 138.

Nedim Eren yaptığı araştırmalarda yenilik peşinde koştuğuna dair bazı ipuçları bulmuştur.

Cemil Raşit karakterinde, dönemin aydınında rastlanan nostalji duygusu, geçmiş özlemi görülmektedir, *"geleceğe dönük bir yazar için tuhaf bir özlemdi bu, ama o çelişkilerinin ayrımındaydı."*[741] Akademisyen ve siyasetçilerden hoşlanmamaktadır. Zamanla edebiyat anlayışı ve görüşlerinde değişimler meydana gelmiştir, *"neredeyse daha önce yazdıklarının tümden yadsınmasına varacak ölçüde kökten bir değişimdir bu."*[742]

Cemil Raşit, uzun yıllar sürgün hayatı yaşamış yaşlı bir yazardır. Özgürlük adına mücadele etmiş bir insan olarak betimlenmektedir. Sürgün yıllarında kendini çok yalnız hissetmiş, yazmış olduğu Umutsuzluğun Son Yüzyılı adlı romanında mutluluk ve yalnızlık hakkında düşünmüş, bu kavramlar üzerine düşünmek onu daha da mutsuz etmiştir. Cemil Raşit sürgünde düşünce yazıları yazmaya başlamış ve uzun yıllar bu alışkanlığını sürdürmüştür. Yazdığı yazıların altındaki imzasını yadsırsa ülkeye dönebileceği konusunda haber almış, son romanı *Soğuk Tanrı* yayınlanınca kısa bir sürede olsa ülkesine dönmesine izin verilmiş ve tam o sıralarda ortadan kaybolmuştur. Sürgün yıllarının çoğu günlerini Yunanistan'da geçirmiştir. Yazmak sürgünde yapabildiği tek eylem iken, ülkesine dönmeyi özlemle beklediğinden bahsedilmektedir.

Yatılı okulda okumuştur. Anlatıcı *"çocukluğunda uğradığı hakaretleri ya da küçük düşmeleri, ki bütün bunları bana uzun uzun anlatmıştı, insanların onu gerçek kimliğiyle tanıyamamasına bağladı"*[743] diye aktarmaktadır. Ertelenmiş ve gecikmiş olma duygusunun yaşamında önemi çok büyüktür. Yaşam açlığı çeken sabırsız bir insan olmasından dolayı uzun süren ilişkilerinde sıkıntılar yaşamaktadır, *"her gün yaşanan yüzlerce yeni ilk bakışlar, sonsuz oburlukta bir tür imge tüketimi"*[744] onu rahatsız etmektedir.

---

741 Gös. yer.
742 Gös. yer.
743 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 169.
744 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 170.

Şiir hakkında konuşmayı sevmezken, konuşmayı en sevdiği konular tarih felsefesi, beden ruh ikilemi, yaşamın anlamı ve dil felsefesidir. Arkadaşları, Soğuk Tanrı olduğunu söylemektedir, yazar olması, *"kendisini bu denli yalnız duyması, bu denli uzaktan bakması"*[745] ve kişiliği dolayısı ile bu yakıştırma ona uygun düşmektedir. Cemil Raşit'in, *"anlayacağın kullandığı sözcüklerle davranışları birbiriyle hiçbir zaman örtüşmez."*[746] Kadınlara ilgisiz davranmaktadır. Yazdıkları ile ilgili, kendi kendine olmayı seven ve kafasındaki öyküleri etrafla paylaşmayan içe dönük biridir. Cemil Raşit, *"sıradan insanların önemsediği ve yürekten istediği hemen her şeyi bir tür küçümsemeyle karşılardı"*[747], son derece entelektüel bir kişi görüntüsü çizmektedir. Onu tanıyan arkadaşları Cemil Raşit'in hiç var olmadığını, böyle birisinin hiç yaşamadığını söylerlerken, kendisinin takma isim kullandığını söylemektedirler. Aslında kimse Cemil Raşit'in kim olduğunu tam olarak bilememektedir.

Cemil Raşit eserlerinin insanlarda uyandırdığı duyguları kendi şu sözlerle dile getirmektedir, *"insanların içindeki karanlık bir duyumu, bir takıntıyı dile getirdiği için istenmiyorlar", "insanlar her şeyin daha iyiye gittiğine inanmak istiyor", "oysa ben daha kötüye gittiğini anımsatıyorum onlara."*[748] *"Cemil Raşit bu tutukluluğunun sonunda, hükümete karşı tutumunu değiştirdi, sanırım Faruk Soyer aracılığıyla Sosyalist Parti'yle ilişkiye girdi"*[749] diyerek anlatıda karakterin zamanla değişimi her açıdan vurgulanmaya çalışılmıştır. Cemil Raşit hakkında her açıdan bilinenlerin aksine, bilinmeyen yanlar ortaya konarak karakterin geçirdiği değişime odaklanılmaya çalışılmaktadır.

Cemil Raşit Londra'da bulunduğu günlerde ülkesinden gitmenin yarattığı özlemle en güzel eserlerinden biri olan Umutsuzluğun Son Yüzyılı adlı kitabını yazmıştır. Londra'dan bunalmış, *"kendi ülkesinin o sınır tanımaz, geniş ve beklenmedik olaylarla dolu çeşitliliğini, bir anlamda çok renkliliğini"*[750] özlemiştir. Cemil Raşit'in en önemli özelliği tüm bu düşünlerini eyleme dökerek, yaşıyor

---

745 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 176.
746 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 201.
747 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 202.
748 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 207.
749 Gös. yer.
750 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 147.

olmasıdır. Anlatıda birçok edebiyat kuramının var olmasına rağmen kendi olmayı başarmış biri, kendine has bir kuram oluşturabilmiş olmasının altı çizilmektedir. Klasiklerin hepsini okumuş, modernleri de seçerek okumuştur. Kafka, Joyce ve Conrad okuduğu ama Borges, Cortazar ve Frisch gibi yazarları okumamış olabileceği üzerinde durulmuştur. Yazdıklarından dolayı iki yıl hapse mahkûm edilmiştir. Politika ile ertelendiği dönemlerde, gecikme duygusu ile kendini yazmaya vermiştir. Cemil Raşit hayatta cesaretli adımlar atabilen bir karakterdir. İlk romanı Uçuk Dünya, son kitabı Soğuk Tanrı'dır, kırkı geçkin eserinde *"ana ilkeler ve anlayış açısından en ufak bir değişiklik yoktur."*[751] Şiirleri ise *"yaşam karşısında duyduğu acı ve düş kırıklığını oldukça kişisel denebilecek bir biçimde dışavurumuydu."*[752] Kendisinin hiçbir zaman bir inanç adamı olmadığından bahsedilmektedir, kendisini *"yalnızca aradım, bulduğuma hiçbir zaman inanmadım, hep aradım, bundan sonra da arayacağım"*[753] şeklinde tanımlamaktadır.

Nedim Eren: Nedim Eren ve arkadaşları sanat dergisi çıkarttıkları bir dönem, *Soğuma* romanının anlatıcısından dergi için bir yazı yazmasını istemiş ve böylece tanışmışlardır. Fakülteyi bitirdikten sonra Ankara'da bir üniversiteye atanmış, hafta sonları da İstanbul'a gelip gitmeye devam etmiştir. Anlatıcı, Nedim ile tanıştığında Nedim Marmara Üniversitesi'nde öğretim üyesidir. *"Alışılmadık derecede düzenliydi, tumturaklı konuşması ve insanın ne işine yarayacağı belirsiz bilgisi ilk başlarda bana oldukça itici gelmişti."*[754] Aradan bunca yıl geçtikten sonra Nedim Eren'in Cemil Raşit'in kaybolması olayını hâlâ düşünüyor olması çok önemlidir. Nedim Eren, Cemil Raşit ile ilgili bir tez yazmış ve şimdi de yaşamı üzerine bir kitap yazmak amacındadır. Anlatıcıya göre Nedim'in *"kişiliğinin en belirgin yanı, içinde bulunduğu akademik formasyonun dışına çıkabilmek için duyduğu ateşli tutkuydu."*[755] Anlatı boyunca betimlenen akademisyen tipinin dışına çıkabilecek biridir. Nedim, Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı* romanını onun diğer eserlerinden farklı okumakta, roman üzerinde titizlikle durmaktadır.

---

751 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 148.
752 Gös. yer.
753 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 149.
754 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 10.
755 Gös. yer.

Cemil Raşit, Ercan ve Nedim Eren'in de yatılı okulda okumuş olması anlatının üzerinde durduğu önemli bir motiftir. İlk kez Cemil Raşit'in bir eserini okul kütüphanesinden almış, bir şiir kitabı ile başlamış, sonra kırkı geçkin eserlerinin hepsini okumuştur. Meslek yaşamının dönüm noktasında Cemil Raşit'in eserlerini araştırmaya başlamış, ilk şiirler kitabını okuduktan sonra adeta Cemil Raşit'in eserlerine takıntı derecesinde bağlanmıştır. Cemil Raşit'in ölümü üzerine yapılan tartışmalardan çok etkilenerek, bu durumu araştırmaya karar vermiştir, *"öyle bir yapıt ortaya koymalıydı ki, şairin dizeleri ve romanları, yaşam öyküsüyle örtüşsün."*[756] Altı yıl boyunca yazacağı kitap için gerekli ne kadar belge varsa toplamaya çalışmış ve tam yazmak için oturduğunda aklına *"Cemil Raşit'in yaşam öyküsü adına yıllardır üzerinde çalıştığı kendi romanının yeniden yazılışından başka bir şey olmayacaktı"*[757] fikri gelmiştir. Nedim Eren çok az tanınan bir araştırmacıdır. Asıl tutkusu ise en yakın dostlarının bile bilmediği bir roman yazma düşüncesidir. Neredeyse bitirmek üzere olduğu bir romanı vardır. Nedim Eren yazmak için oturduğu gece kendi yalnızlığı dikkatini çekmiş, Cemil Raşit'in yalnızlık üzerine yazdığı şiir aklına geldiğinde, onun yalnızlık üzerine yazmış olduğu denemelerini hatırlamıştır. Nedim Eren, özellikle anlatının sonuna doğru geçirdiği değişimle, her duygusunu Cemil Raşit'in yazdıkları ile özdeşleştirmektedir. Cemil Raşit'in yazdıkları adeta Nedim Eren'in sesi olmuştur. Neredeyse tüm hayatını Cemil Raşit'in yazdıklarını okuyarak geçirmiş biri olarak, ondan çok etkilendiğini söylemek gerekmektedir. Nedim, *"yazmaya başladıktan bir yıl kadar sonra, yazdıklarını yeni baştan okuyor ve korktuğunun başına geldiğini görüyordu."*[758] Tüm bu topladıklarının kendi anılarını olduğunu düşünmeye başlamıştır. Bu yüzden de Cemil Raşit'in hayatını roman yapmaya karar vermiştir. Yeni bir dünya kurmaya karar vermiştir. Nedim Eren, Cemil Raşit kadar iyi bir kurmaca yazarı olmadığını düşünmektedir. Roman yazmaktan da vazgeçmiş, anlatıcı *"sonunda böyle bir karara varıp vazgeçtiğine göre, kendisi de tutku, cesaret ve itici güç bakımından yeteriz olmalıydı"*[759] diye düşünmüştür.

---

[756] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 111.
[757] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 112.
[758] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 113.
[759] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 115.

Nedim Eren, Cemil Raşit'in hayatında yer almış olan insanlar ile tanışırken, onları dinleyip edindiği bilgiler karşısında ne yapacağını bilememektedir. Geç saatlere kadar çalışmakta, akşam yatarken bile başucu kitabı olarak Cemil Raşit okumaktadır. Deniz kıyısında Şebnem ve köpeği Funny ile birlikte yürüyüşler yapmaktadır. Koca yazını çok yoğun bir şekilde çalışarak geçirmiştir.

Nedim'e göre *"Cemil Raşit'i ne yüceltmesi ne de yerin dibine batırması gerekiyordu."*[760] *Soğuma,* yazarlık kavramı ile ilgili birçok bakış açısını Nedim karakteri ile örneklendirmektedir. Cemil Raşit hakkında bilinmeyenlere Nedim'in araştırma ve çabaları ile ulaşılmaktadır.

Kendini *Soğuk Tanrı'*da bulunan bir roman kişisi olarak hissederken gezdiği tüm yerlerde, Cemil Raşit'in de gezdiğini düşünmekte, her yere onun gözlerinden bakmaya çalışmaktadır. Bir şekilde Cemil Raşit, Ercan karakterleri gibi dönüşüm yaşamaktadır. Nedim Eren'in de Ercan karakterinde görüldüğü gibi giderek şüpheci ve paranoyak davranmaya başladığını söylemek mümkündür. Cemil Raşit, Ercan ve Nedim karakterlerin, bu açıdan, anlatının sonuna doğru birbirlerine benzedikleri görülmektedir.

Ersin Arman: Ersin Arman daha çok deneme yazarı olarak tanınan bir yazardır. *"Ersin'in ayırıcı özellikleri, aşırı entelektüel kibri ve o yılların genel eğiliminin tam tersine, iktidarı elinde tutan seçkinlere dikkati çekecek kadar fazla önem vermesiydi", "böylece geleceğini garantiye almayı düşünüyordu", "hiç kuşkusuz, eski değerlere başkaldıran bir seçkin rolünü de başarıyla oynuyordu."*[761] Ersin karakterinin olumlu yönleri ise değişik görüşlere önyargısız olması, bir görüşte saplanıp kalmaması ve kuşkuculuğudur. Ersin Arman'ın edebi olarak Cemil Raşit'ten çok etkilendiğinin altı çizilmektedir.

Ersin Arman kendi ülkesinin yazarlarına kuşku duyan, Batılı yazarların romanlarına güvenen, sadece onları okuyan bir karakterdir. Bütün klasikleri okuduğu

---

760 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 204.
761 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 133.

söylenmektedir. Ersin Arman kendi yazınında kendisi olduğunu düşündüğü kişi, olduğunu sandığı kişi, olmayı istediği kişi olarak üç ana karakter yaratmaktadır.

Ersin Arman ülkenin Dışişleri Görevlisi olarak bir dönem Cenevre'de görev yapmıştır. Ersin Londra'da iken Cemil Raşit ona içinde bir adet mektup bulunan bir roman göndermiştir. Ersin'de ona Aydın Tan ile beraber birkaç kitabı, ona hayran olan İngiliz bir yazarın son romanını ve Bir Anarşistin Anıları kitabının İngilizce bir çevirisini yollamıştır. Ersin Arman'ın o dönem yeni bir kitabı çıkmış, değişik yazarlar tarafından çalıntı olması ile suçlanmıştır.

Selçuk Akın: Selçuk Akın, Ersin Arman'ın *"kararlı bir düşmanıydı."*[762] Düşünce yapısı olarak ona zıt bir karakter yapısı sergilemektedir. Selçuk Akın edebiyat toplantılarında, toplantılara gelen kişiler ile ilgili kayıt tutan kişidir. Selçuk Akın bir dönem taşrada öğretmenlik yapmak amacı ile gruptan ayrılmıştır.

Enis Peker: Enis Peker'de anlatının geçtiği yıllarda yeni tanınan bir tiyatro oyuncusudur. Enis Peker etkileyici sesi olan, oldukça yakışıklı bir karakterdir. Cemil Raşit ile aşırı benzedikleri için yakın arkadaşları bile onları bazen karıştırdıklarından bahsetmektedir. *"Enis Peker, dar görüşlülükten ve büyüklenmekten tiksinirdi", "çoğu toplantıda öfkesini kendisini beğenmiş insanlara yöneltirdi."*[763] Enis Peker'de şiir yazmaktadır, geçmişin büyük şairleri gibi yazmak adına bilgisayar programı geliştirmek için çabalamaktadır. *Soğuma* romanının sonlarına doğru olayların akışı ile Cemil Raşit rolünü oynayan kişinin Enis Peker olduğu anlaşılacaktır. Oynayacağı rolü Cemil Raşit'in kendisinin yazdığını söylemektedir.

Rasim Olcay: Cemil ile çok eski zamanlarda yaptıkları edebi tartışmalar ile hatırlanmaktadır. Rasim Olcay bir ressamdır ve uzun yıllar aynı tarz resimler yaptıktan sonra tarzını bir anda değiştirmiştir. Nedim, Rasim Olcay'ın resim sergisini ilk kez Şebnem aracılığı ile görmüş, birlikte Teşvikiye'nin arka sokaklarında bulunan küçük sergi salonunu gezmişlerdir. Şebnem, Rasim'in eserlerini özgün ve güçlü bulmaktadır. Rasim, başlangıçta Cemil Raşit'in intihar ettiğini düşünmüş ama sonrasında bunun

---

762 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 132.
763 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 133.

yanlış bir düşünce olduğuna kanaat getirmiştir. Cemil Raşit'i öğrencilik yıllarından beri tanıdığını, Akademi'nin etrafında yaşanan siyasi olaylarda Cemil Raşit'in bir anlamda Rasim'in hayatını kurtardığı anlatılmaktadır. Rasim'in yaptığı Cemil Raşit portesi, Rasim'in atölyesinde yer almaktadır. Portreyi, Rasim'den, bir dönem Cemil Raşit'e âşık olduğu için Nilgün yapmasını istemiştir.

Sahte Doktor Osman Akçan: Osman Akçan, karakterler arasında içki içmeyi en çok seven kişidir. Ne zaman konyak içse başına tuhaf bir şeyler gelmektedir. Osman Akçan edebiyat toplantılarına her zaman gelen ama tartışmalara katılmayan biridir. Osman Akçan'ın başarısız çapkınlık girişimleri kimi toplantılarda anlatılan konular arasındadır. Osman ile Can arasında tuhaf bir bağ vardır. Osman Akçan kısa süreliğine Paris'te de yaşamıştır. Cemil Raşit'in Paris'e gittiği ilk zamanlarda Osman Akçan'ın onu oyuncu zannetmesi gibi bir yanlış anlaşılma sayesinde tanışmışlardır. Osman o dönem Paris'te ruhbilimi okumaktadır. Osman Paris'ten dönünce hep birlikte onun adına yemek düzenlemişlerdir. Onun ruhbilimi okuduğuna kimse inanmamaktadır. Kadınlar için sahte ruh çözümlemesi seansları düzenlemektedir. Osman *"uyumlu bir insan olmak için elinden geleni yapmış ama bu konuda başarılı olamamıştı."*[764] Bu yüzden her şeyden vazgeçip yollara düşmüştür. Osman edebiyattan hoşlanmayan, ortalama bilgelikte biridir. Hep aynı paltoyu giyerken, giyimine hiç özen göstermemektedir. Servet sahibi olmayı küçümsemekte başarı ve mutluluk gibi kavramların tanımlanamayacağını düşünmektedir. Yeni sözcükler uydurmaya bayılmaktadır.

Genç ve uzun boylu bu adamı anlatıcı Dostoyevski karakterlerine benzetmektedir. Osman Akçan, renkli bir kişiliğe, hüzünlü bir hırçınlığa sahiptir. Bunaltmayan ve hep neşeli bir karakterdir. Kurgusal öyküler anlatmaya bayılmaktadır. Osman herkese dolaşmadığı ülkenin kalmadığını, savaş hâlinde olan iki Afrika ülkesinde bile dolaştığını, Nepal'de, Hong Kong'da yaşadığını, Arjantin'e gittiğini anlatmakta ama bunlara hiç kimseyi inandıramamaktadır. Osman'ın *"neşesi gibi hüznü de bulaşıcıydı ve anlattıklarını dinleyen bu küçük toplulukta hemen hiç kimse*

764 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 144.

bu hüznün etkisi altına girmekten kaçınamazdı."[765] Osman kendisini bir serüvenci olarak nitelemekte ve bu serüvenlerde başına gelen inanılmaz olayları anlatmaktadır.

Nilgün: İzmir'den geldikten sonra diğer karakterlerin arasına katılmış ve herkesin hayatına bir anda girip çıkmıştır. Aydın Tan'a göre Soğuk Tanrı'daki örümcek adlı kişidir. Can, Nilgün denilen bu kadından çok hoşlanmıştır, Can için kadınlar *"başlarında dehşetli ışıklar saçan bir haleyle, istiridye kabuğundan yeni çıkmış Afrodit resminin çağrıştırdığına benzer ulaşılmaz varlıklardı."*[766] Nilgün ile Ersin Arman birlikte bir gece geçirirmişlerdir. Sonra Aydın Tan'ın da Nilgün'den hoşlandığı anlaşılmıştır. Nilgün, Cemil Raşit'in sefahat gecelerinden tanıdığı biridir ve iki yıldır da Can Ural ile yaşamaktadır.

Şeyda Gözen: Herkeste zeki ve kültürlü izlenimi uyandırmaktadır. Birisi ile konuşurken gözlerini kaçıran ve sürekli farklı yönlere bakan biridir. Beraber oldukları dönem Cemil Raşit, her yeni yazdığı şiiri Şeyda'ya okutmuş ve birlikte uzun yürüyüşler yapmışlardır. Şeyda Nedim'e, Cemil Raşit'in kendi kendine yürüyüş yaparken şiir okuduğunu ve bazen yüksek sesle şiir okumaktan hoşlandığını, Uykuda adlı şiirini yemeklerde ezbere okumayı çok sevdiğini anlatmaktadır. Kadının anlattıklarına göre akşam gideceği davette nasıl davranması gerektiğini ayna karşısında çalışmaktadır. Şeyda Gözen'in Cemil Raşit hakkında anlattıkları daha önce hiç duyulmamış yönleridir. Nedim görüşmeden ayrılacakken, Şeyda ona *Soğuk Tanrı*'nın el yazmalarını getirmiştir. Kadın yayınlanan romanla karşılaştırmasını istemiş, romanın başkaları tarafından değiştirildiğini öne sürmüştür. Şeyda Gözen, Cemil Raşit'in Yunanistan'da yaşayan sevgilisi Thalia'dan bahsetmiş, Cemil Raşit'in İstanbul'a yemek için geldiğinde onu aramamasının nedeninin bu olabileceğini anlatmıştır. Romandaki Ebru karakterinin kendisi olduğunu düşünmektedir.

Faruk Soyer: Edebiyat toplantılarında herkesten aykırı görüşleri söyleyen kişi Faruk Soyer'dir. Profesör Faruk Soyer İstanbul Üniversitesi'nde çalışan bir edebiyat tarihçisidir ve Cemil Raşit hakkında bir özyaşam öyküsü yazmıştır. Ders işleyişinde ise şiir yorumundan tiksinmektedir, *"uzun süren bu açıklamada, doğayı*

---

765 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 146.
766 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 126.

katletmeden üretimi artırmanın nasıl olanaklı olduğuna, mimarinin sürekli gelişimine, insan ruhunun kurama gelmeyeceğine, ülkede sosyalizm geleneğinin zayıflığına ve aşırı hayal kurmanın ruhu kararttığına değinir, son okuduğu romanı özetleyerek konuşmasını bitirirdi."[767] Onun hakkında *"garip birtakım kuramlarla tıka basa dolu bir belleği olduğu ve böyle bir anlama çabasının küçümsenmemesi gerektiği"*[768] söylenmektedir.

Faruk Soyer, Anılarla Gelen adlı yapıtında Cemil Raşit'in bazı şiirleri görmezden gelmiş, onun hayatında çılgın geceler yaşadığı dönemini onaylamamaktadır. Cemil Raşit'in böyle yaşayan bir insan olduğunu görmezden gelmektedir, yaşam tarzını ona yakıştıramamaktadır. Cemil Raşit, Son Karar adlı romanında bu tarz geceleri anlatmış, hatta *Soğuk Tanrı*'ya bile bu gecelerden izler yerleştirmiştir.

Faruk, toplumbilimlerinde bütün kuramların seksen yılı temel alarak yapılması gerektiğini düşünmektedir. Faruk Soyer, Nedim Eren'e, Cemil Raşit'in yaşamöykülerinden hoşlanmadığı için hayatı ile ilgili bilgileri imha etmiş olabileceğini anlatmakta onu kendi yazdığı doktora tezine yönlendirmektedir, *"Cemil Raşit, Bir Romancının Anlayışı ve Entropi"*[769]. Nedim, Faruk Soyer sayesinde Cemil Raşit'in yaşamöyküsünde araştırmacıları şaşırtmak adına bilerek yanlış yönlendirme yaptığını öğrenmektedir. Faruk Soyer Afrika Sineması'nda, Büyük Değerler dizisi kapsamında konferanslar vermiştir. Faruk Soyer'in bilimsel kimliği Aydın Tan'ı germektedir, *"kısa bir süre sonra yapıt, sizin ürettiğiniz o esnek kuramla, kurala uygun bir duruma getirilir", "yaratı evreninde süren karmaşayı bilimin düzenine kavuşturmak için kuram bir Prokrustes yatağı*[770] *gibi iş görüyor."*[771] Bilimin sanatı dizginlediğini ve kısıtladığını ima etmektedir. Faruk Soyer kısıtlayan, kesen biçen ve fikirleri bir kalıba sokmaya çalışan bir bilim insanı tipini yansıtmaktadır.

---

767 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 140.
768 Gös. yer.
769 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 141.
770 Prokrustes, Yunan mitolojisinde yer alan ünlü bir hayduttur. Gasp ettiği kişileri demirden yatağına yatırarak bu kişilerin boylarını yatağa göre ayarlamaktadır. Eğer bu kişi kısa boylu ise kollarını ve bacaklarını çekerek uzatmakta, eğer uzun boylu ise fazlalık olarak gördüğü yerleri kesmektedir.
771 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 196.

Şebnem: Nedim Eren'in sevgilisidir. Nedim tüm dosyalarını da yanına alarak Şebnem'in yazlığına hem dinlenip hem de çalışmak için gitmiştir. Nedim'i hoş karşılayıp, ona kalacak yer ve çalışma odası ayarlamıştır. Şebnem Nedim'in bir romanın peşine düşmesini gerektirecek nedeni anlayamamaktadır.[772] Nedim'in Atina'ya yalnız gitmesine kırılmıştır, *"'seninle birlikte gelmek isterdim,' demişti Şebnem telefonda, 'oysa bana ne düşündüğümü hiç sormadın bile.'"*[773] Ercan'ın Ebru ile iletişim kuramaması gibi çoğu zaman Nedim'de Şebnem ile iletişim kuramamaktadır.

Aydın Tan: Aydın Tan, Cemil Raşit'ten sadece bir iki yaş küçük, onun çok eski bir arkadaşıdır. Aydın, aynı edebiyat kuşağından olduklarını düşünmektedir. *"Aydın Tan, Nedim'e anlattıklarından Ersin Arman'a hiçbir zaman söz etmemişti."*[774] Nedim, Aydın Tan'dan Cemil Raşit'in gençliğine dair, gençliğinde Arnavutköy'de oturması gibi, yeni bilgiler öğrenmiştir. Aydın Tan, Cemil Raşit hakkında yazdığı bir anma yazısında söylediği son cümleyi anımsayarak aktarmaktadır, *"benim gibi bir yazar, bu duruma gelsin, benim gibi…"*[775]

Nedim gazetelerde çıkan fotoğrafları incelemeye karar verdiğinde, gazetede kaybolduğu gece çekilen fotoğraftaki ayrıntıyı Aydın Tan'ı arayıp sorarak öğrenmiş, bu durum anlatı için önemli bir gizin anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Aydın Tan Paris'te Fransız Edebiyatı okuduğu dönemde, Cemil Raşit, Kuzey Afrika'dan geziden dönmek üzeredir, birlikte bir sürü maceraya çıkmışlardır. Cemil Raşit'in en yakın arkadaşıdır. Gençliğinde amatör yayınevi işletmiştir. Cemil Raşit'in Erotik Şiirler kitabını Aydın Tan yayınlamıştır. Cemil Raşit'in şiir yazmayı bırakmasından hoşlanmamaktadır. Aydın Tan, Üç Buket dergisinde yayımladığı İronide Kantarın Topuzunu Kaçırmak adlı yazısında ironi yapan insanların erdemli olmadıklarını ispat etmeye çalışmaktadır.

Fikret Şenkaya: Tıp doktoru, psikiyatrist, Cemil Raşit'in doktorudur. Fikret Şenkaya'nın ofisi Lamartine Caddesi'nde eski bir binanın üst katındadır. Cemil

---

772 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 222.
773 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 246.
774 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 139.
775 Gös. yer.

Raşit'in bunalımını ve o dönemki ruhsal durumunu doktor ortaya koymaktadır. Fikret ile Nedim birçok kez buluşmuş, onu Büyükada'da bulunan evine davet etmiştir.

Cemil Raşit'in kendisinin yazdığı bir düşü, yasak olmasına rağmen, Nedim istediği için okumuştur. Birlikte *Soğuk Tanrı*'da, Ercan'ın gördüğü düşte bulunan kadından bahsetmişlerdir. Fikret'e göre Cemil, ülkesinden uzunca bir süre ayrı kaldıktan sonra bir bunalım dönemi yaşamıştır. Doktor Cemil Raşit'in bir eylem adamı olduğunu, bu yüzden biten her eylemden sonra içinde boşluk kaldığını savunmaktadır. Faruk, Cemil Raşit'in romanını okuduktan sonra Nedim Eren'e düşündüklerini söyleyebilmek için bara çağırmıştır. Anlatı adına kendi uzmanlık alanı içinde yorumlar getirmektedir. Anlatıcı Nedim'in Fikret Şenkaya hakkında yorumlarında çekingen olduğunu düşünmektedir. Doktor, Nedim'e göre Fromm, Reich belki de Lacan dahi okumuştur.

Can Ural: Cemil Raşit'in gençlik arkadaşıdır. Ünlü bir gazetecidir. Ayrıntılı konuşan ve ayrıntılı bilgilerle insanları yoran biridir, *"çoğu insan, kişiliğini abartılı bulurdu ve onu bir kültür kumkuması sayardı."*[776] Cemil Raşit, Aydın Tan'a göre Can Ural'ı sıkıcı ve katlanılmaz bulmaktadır. Bir tek Cemil Raşit, Can Ural hakkında böyle düşünmektedir. Can kadınları ve içkiyi çok sevmektedir. Can herkese *"Darbeler Sonrası Bar ve Meyhaneler Tarihi"*[777] adlı bir eser yazmak istediğini anlatmaktadır. Can Ural'ın çok fazla heyecanlandığında öksürük nöbetine tutulduğundan bahsedilmektedir.

Can Ural kahvehanelerde yapılan sanat toplantılarına katılırken, Cemil Raşit bundan hoşlanmamaktadır. Uzun boylu ve iri kadınlardan hoşlanmaktadır. Can kadınlara kitap vermeyi severken, onlarla felsefe konuşmaya çalışmaktadır. Can Ural'da korku duygusu abartı bir hâl almışken, o dönemi yaşayan bütün karakterlerde korku var olan bir duygu durumu olarak yer almaktadır. Cemil Raşit ve Ercan'da olduğu gibi Can Ural'da da takip edilme korkusu vardır. Can alkoliktir ve genelde evde içmekten hoşlanmaktadır. Boğazda sessiz bir yerde oturmaktadır. Barışçıl, dağınık

---

776 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 120.
777 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 121.

saçlı ve resmi giyinmekten hoşlanmayan biridir. Aydın Tan, Can'ın az para ile sürdürdüğü yaşamını Bakunin'in yaşamına benzetmektedir.[778]

Mihail Lambiris: Yunanistan'da Demeter adlı pansiyonun sahibidir. Edebiyatla yakından ilgilidir, yanında içinde Cemil Raşit'inde şiirlerinin de bulunduğu Türk edebiyatından karışık bir şiir kitabı bulundurmaktadır. Thalia ve Cemil Raşit ilişkisini hatırlamakta bu konuda Nedim'e yardımcı olmaktadır. Nedim'in Thalia'nın kızı ile buluşmasına yardımcı olmuştur.

Aleksia: Kayserili Aleksia, Thalia'nın kızıdır. Aleksia, Anayasa Meydanı yakınlarında hediyelik eşya satan bir dükkânda çalışmaktadır. Yirmi, yirmi beş yaşlarında hoş biridir. Annesinin Cemil Raşit'i tanıdığını söylemiş ve Cemil Raşit'in eserlerinin bazılarını okuduğundan bahsetmiştir. Annesi ve Cemil Raşit hakkında bildiklerini Nedim'e anlatmıştır. Cemil Raşit'in öldüğüne inanmadığı için mektupları ve belgeleri yok etmemiş, belgeleri Nedim'e vermeyi kabul etmiştir.

Thalia: Cemil Raşit'in mektuplaştığı, bir dönem birlikte olduğu bir kişidir. Cemil Raşit Yunanistan'a onu bulmak için gelmiştir. Cemil Raşit bir dönem yazdığı bütün şiirleri Thalia'ya adamış, birlikte İstanbul'da küçük bir ahşap evde, bir süre oturmuşlardır. Cemil Raşit'in ona yazdığı mektuplarda ruh durumundan kimi ipuçları bulunmaktadır, *"ne yapsan, nereye gitsen kurtulamayacaksın bu sonsuz yıkımdan, bu cehennemden."*[779] Thalia'ya yazdığı mektuplarında romanda kullanacağı gizemli gemi izleğinden bahsetmiş, *"deliler gemisi"* üzerine çalıştığını anlatmıştır:

> *"Deliler zincirlerinden apansızın boşanabilir ya da ne bileyim gecenin bir parçası cehennemde kalabilir gibi geliyor. Toplu intiharlar zamanının giderek yaklaşıyor olması beni ürkütüyor. Anlayacağın o eski dingin Cemil Raşit geçmişte kaldı."*[780]

---

778 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 192.
779 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 241.
780 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 242.

Selim: Halim Selim barı işleten kardeşlerden biridir, Cemil Raşit'in kolejden arkadaşıdır.

Tarık: Cemil Raşit'in Arnavutköy'de tanıştığı biridir. Taşranın büyük ailelerinin birinden gelmektedir. Tarık 22 yaşında iken, o sıralarda Cemil Raşit 17 yaşındadır. İstanbul'da teknik üniversitede okumaktadır. Tarık'ın formüllerle arası iyi iken, Cemil Raşit'in sanatla arası iyidir. Tarık, Cemil Raşit'i kızlar konusunda şiir yazmaktan ziyade somut hareketler yapması konusunda desteklemektedir.

Kalman Kisfaludy: Nedim Eren ile Budapeşte'de tanışmalarından sonra arkadaş olmuşlardır.

Stefanos Kuvelas: Nedim Eren'in Kalman sayesinde tanıştığı biridir. Nedim'i yat yolculuğuna davet eden kişidir. Stefanos, yatın sahibi olan sanayici ile yakın arkadaştır ve içten biridir. Stefanos, Girit'te bulunan Minos Uygarlığı'nın yok oluşuna Santorini'de bulunan yanardağ patlamasının neden olduğunu anlatmakta bu kuramı ise Profesör Spyros Marinatos'un ortaya attığını söylemektedir.

Ana: Devletin film arşivinde sekreterdir. Geziye kocası ile gelmiş, hoş ve alımlı biridir.

Sotiris Anadunastopulos: Atina'nın tanınmış avukatlarındandır. Sanayici olarak anılan kişinin eski bir arkadaşıdır.

Thomas Nomidou: Ünlü bir kemancıdır, bir önceki yıl Stefanos'un aldığı ödülü almıştır.

Vula Anastasoglou: Thomas'ın çalıştığı müzik topluluğunun üyesidir ve bir dönem İstanbul'a konser için gelmiştir.

Profesör Vasilios Raptis: Tarihçi, bizantologtur.

Aleksandra Stathaki: Mimar, zayıf ve uzun boylu biridir. Sotiris'in metresidir. Alistair Maclean'ın *Santorini* adlı bir romanı olduğunu söylemiş, bu eser Nedim'in ilgisini çekmiş, ondan özetlemesini istemiştir.

Nora: Bir ressamdır. Nedim yatta kaldığı süre içinde ondan oldukça fazla hoşlanmıştır. Nora'da büyükbabasının Fodele'den, El Greco'nun doğduğu ufak köyden geldiğini anlatmış, dolayısıyla ressam oluşu kuşaktan kuşağa geçen kalıtımsal özelliklere bağlanmıştır.

Soğuk Tanrı Romanında Yer alan Karakterler

Ercan Seyman: Cemil Raşit'in yazdığı *Soğuk Tanrı* romanının başkişisidir. *Soğuk Tanrı* romanı birinci tekil şahıs bakış açısı ile yazılmış, Ercan karakteri romanın hem anlatıcısı hem de yazarıdır. Romanda anlattıkları, gördüğü karabasan gibi tuhaf bir düş, bir yanardağ, gemiler ve hiç unutulmayan düş kadın gibi olguların birleşmesinden oluşmaktadır. Aradan yıllar geçmesine rağmen hâlâ rahatsız olmakta, düşü iç karartıcı bulmaktadır. Ercan'ı *"düş kadın"* ve *"ışıklı beyaz bir gemi"* anlatı boyunca peşinden sürüklemektedir. Geçen yıllarda anılarının bazıları silinmiştir. Ege denizini, beyaz evleri, uzun yaz günlerini anımsamaktadır. Sanki o olaylar Ercan için hiç yaşanmamış gibidir. Bunları anlatıcı oturup yazdığını anlatırken, neden olayların öyle olduğunu anlamlandıramamaktadır. Ercan, gençliğinde *"kendi başıma kalma isteği"* ve *"uzun yolculuklara çıkma özlemi"* gibi iki zıt durumu aynı anda kendinde bulmaktadır.[781] Uğur ve Engin askere gittiği sıralarda, Ercan'da güneyin küçük şehirlerinden birindedir. İstanbul'a dönünce yine gece hayatına kaldığı yerden devam etmiştir.

Ebru ile Engin'in yeni atölyesinin açılış partisinde tanışmışlardır. Ercan, Ebru için *"yanı başımda öylece otururken sanki benden bir şeyler gizler gibiydi"*[782] diye düşünen, sonra bu düşündüklerinin saçmalık olduğunun farkına varan biridir. Paranoyak ve kuşkucu davranmaktadır, *"giderek Ebru'nun bana hiçbir zaman gerçeği anlatmadığını anladım."*[783] Ebru ile yaşadıklarını göz önüne getirip kafasında tartmaktadır. Ebru ile ilişkileri boyunca çoğu şeyden şüphelenmeye başlamıştır. Kanıtı olmamasına rağmen kendisini birkaç kez aldattığını düşünmektedir. *"Ebru yalan*

781 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 18.
782 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 24.
783 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 26.

söylediğini düşünmemden kırılmış gibi duruyordu."[784] *"Ona kalırsa, kabalığım ve ilgisizliğim yüzünden, asıl yakınması gereken kendisiydi"*, *"Ebru bir şeyler söylemek istedi, sonra bir yararı olmayacağını anlamış gibi vazgeçti."*[785] Ebru ile konuşmamış olmasına rağmen ondan şüphelenmekte, telefonlara bilerek çıkmadığını düşünmektedir. Aralarında oluşan sorunları çözümleyememektedir. Ercan, Ebru hakkında düşündüklerini onunla paylaşmazken, kafasında onunla yüzleşerek hareketlerinden sonuç çıkarma yoluna gitmeye çalışmaktadır. *"Ebru'yu tanırsın, sık sık ortadan kaybolmasını sever"* diyen Elvan'a *"neden bilmem Elvan'ın anlattıklarına inanmamıştım"* diye tepki göstermiş ve o telefonla konuşurken Ebru'nun yanında olduğundan hiç kuşku duymamıştır.[786] Ebru'yu bulamadıkça delirmiş, onu bulmayı saplantı ve takıntı hâline getirmiştir. Kadını bulduğunda ise, kendinden ve ilişkiden uzaklaştırmaktadır. Soğuk Tanrı bölümünün sonunda Ercan karakterinin geçirdiği dönüşüm gözler önüne serilmektedir. Engin'den istediği bilgileri kısa bir sürede öğrenmesinden şüphelenmiş ve gizlediği bir şeyler olduğu sonucuna varmıştır. Ayrılıktan sonra duygusal olarak bir döngüye girmiş, belirli duyguları tekrar yaşamıştır, *"işte şimdi yine başladığım noktaya geri dönmüştüm"*[787]. Ercan Ebru'nun yeniden gideceğinin farkına varmış, ona nereye gittiği, ne olduğu, neden döndüğü ile ilgili hiçbir soru yöneltmemiştir, *"bir zamanlar ölesiye aradığım, yokluğuna dayanamadığım kadın işte şimdi kollarımın arasında yatıyordu", "kendi kayıtsızlığımı anlamak için, şaşkınlık ve merak duygularıyla dolu uzun bir süre uyanık durdum."*[788]

Çocukluğunda yatılı bir okula gönderilmiş, bu durum onda büyük hasarlar bırakmıştır. Kitap kurdudur. Okul zamanlarında *"içimdeki karşıt uçlar birbirini dengeliyor ve sonuçta bir hiçliğin içine düşüyordum"*[789] dediği bu yeri tutukevine benzetmektedir. Yatağına yattığı zaman kurduğu hayaller serüven romanı yazmasına neden olmuştur. Taşra kentinde doktor olan babası o daha çok küçükken ölmüştür. Üniversite yılları içinde bulunan karşıt görünüşler değişmemiş, üniversite hayatı çok okuyup, eğlencelere katılarak geçmiştir. Sonraki yıllarda sadece okuyarak, eylemlere

---

784 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 28.
785 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 29.
786 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 33.
787 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 38.
788 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 72.
789 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 18.

katılarak hayatına devam etmiştir. Kendinin farkına varmaya başlamıştır, *"kendisiyle ve dünyayla barışık bir insanla bırakın dost olabilmeyi, böyle bir şeyi yalnızca düşünmek bile bana dayanılmaz geliyordu"* ve zamanla ruh hâli *"amaçsız bir öfkeye, sonrada sıkıntıya dönüştü."*[790] Sabahlara kadar barlarda dolaşmaktadır.

Ercan'ın yazmaya çalıştığı romanı bitirmekten başka bir amacı yoktur, gazetede bir işi vardır ama büroda çalışma ortamından hoşlanmamaktadır. Kendisi amaçsızdır ama Ebru'nun kendisi kadar amaçsız olmadığını düşünmektedir. Sözcüklerin ikisi içinde bir anlamı yoktur, *"o kötü bir romancıydı, romanı sözcüklerden oluşmuyordu, daha doğrusu yazmak gibi bir kaygısı yoktu, kişileri de yapıntı değil sevdiği kimi insanlardı."*[791] Engin, Ercan'ı *"bildiğim kadarıyla vurdumduymaz herifin birisindir sen"*[792] şeklinde betimlemektedir. Kendini, *"yaşadığım her şeyin ve tanıdığım her yeni insanın düş gücümü sınırladığını görüyorum"* diye nitelendirirken, Engin ona *"saplantılı herif"* diye seslenmektedir.[793]

Ebru'nun yıldızlar ve burçlarla ilgili yaptığı okumalara sinirlenmekte, bunları boş inanç olarak değerlendirmektedir. Ercan'ın bu yönleri ile oldukça aydınlanmacı ve modernist bir birey olduğunu söylemek mümkündür. İnandığı bu sistemi *"ona yaşamın bu tür açıklamalara uydurulamayacak denli karmaşık olduğunu anlatmanın bir yararı olduğuna inanmıyordum"*[794]. Ebru'nun anlayabileceği dilden konuştuğunu söyleyerek insanları ikiye ayırmaktadır, erkekleri yay ve kadınları balık burcu olarak nitelendirmektedir. Ebru karakterine yukarıdan bakması ve onu entelektüel olmadığını düşünerek küçümsemesi, yazarın vermeye çalıştığı düşünce biçimi ile ilintilidir. Kitap okurken Ebru'yu hayal edememektedir, ona göre Ebru'nun yapacağı türden bir alışkanlık değildir, *"Ebru, sıradan kitapları benimkilere yeğlemek gibi bir alışkanlığı değiştirip, gün gelip bu bölümü okusaydı, sanırım onu acımasızca yargıladığımı düşünerek üzülürdü."*[795] Ebru ve Ercan birbirlerine karşıt söylemleri temsil etmektedirler. Aralarında birbirlerinin bilmediği bir giz vardır ve bu gizi aydınlatmak

---

790 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 20.
791 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 30.
792 Gös. yer.
793 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 31.
794 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 38.
795 Gös. yer.

içinde hiç çaba sarf etmemektedirler. Ebru Ercan'ın sözcüklere karşı saplantılı bir ilgisinin olduğunu düşünmektedir. Ercan'ın olaylara karşı ruh hâli, duygu durumu uçlarda dolaşmaktadır, *"dışarıya çıktım, o burada yoktu, her yeri dolaşsam bile onu bulamazdım", "içimde ölmek ister gibi bir duygu vardı."*[796] Ve duygularında anlık değişmeler görülmektedir, *"duygularımın kısa bir çözümlemesini yaptıktan sonra Ebru'yu yeniden görmeyi düşünmenin bile katlanılmaz olduğunu anladım", "bu oldukça tuhaftı, çünkü daha az önce Ebru'yu nasıl özlediğimi anımsıyordum"*[797]. Bazı zamanlar takip edildiğini düşünmektedir, *"müzeyi gezerken birden izlendiğim duygusuna kapıldım."*[798]

Modern edebiyatta varoluşlarından sıkılan, bunalan karakterlerin yerini, postmodern edebiyatla beraber davranışları şizofreniye evrilmiş karakterler almıştır. Ercan karakterinde böyle bir ruh hâlinin izlerini görmek mümkündür. Beyoğlu'nda çok sonraları karlı bir günde yürürken Ebru'yu başka bir adamla görmüştür, *"yalnızdım ve yüreğimin derinliklerinden buz gibi bir rüzgâr esiyordu."*[799] Her yeni ilişkide ve kişide Ebru'yu görmekten kurtulması gerektiği sonucuna varmıştır. O gece yeni bir soru belirir kafasında, *"düşsel bir kadını tanımanın ve ona dokunmanın olanağı var mıydı?"*[800] Ebru'yu başka bir erkekle görmesi, kafasında düş kadınlar yaratmasına neden olmuştur. Bu durumda Ercan karakterinin artık başkalaşmaya başladığını söylemek mümkündür. Düş kadın ile ilk Şeytan'ın Cenneti adlı müzikholde karşılaşmış, onu *"o düşsel özlem ve acı duygusundan"*[801] dolayı tanımıştır. Ölümden korkmaktadır, *"ölümden duyduğum korku, yaşamdan, belki aşkdan da, korkmama yol açıyordu."*[802] Maddeci bir aşktan, düşünsel aşka doğru evrildiğini söylemek mümkündür.

Amcasının bir gemi kaptanı olması, Karadeniz kıyısında bir kentte yatılı okuduğu dönem onu görmek adına limana iki haftada bir gelmesine olanak sağlamıştır. Gemide amcası ile yaşadığı maceralar, kurduğu hayaller küçükken gemici olmayı bile

---

796 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 80.
797 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 81.
798 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 83.
799 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 42.
800 Gös. yer.
801 Gös. yer.
802 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 44.

düşlemesine neden olmuştur, *"gemici olmak tıpkı şair olmak gibi bir meslek olmaktan çok, kalıcı bir serüvenin ilk adımları gibi geliyordu bana."*[803] Düş Kadın gibi, adı Odyssessus olan bir Düş Gemi görmüş, bu geminin Deliler Teknesi olduğunu öğrenmiştir.

Bir sonbahar öğleden sonrası gördüğü düşü anımsamaktadır. Akvaryuma balıklara bakarken uyuya kalmış, düşten uyandığında bölünmüş hissetmiştir, *"yaşamak bu kayıp düşün yerini tutmuyor"*[804] diye düşünmektedir. Çığlıkla uyanmış ve tekrar uyumuştur. Düşün verdiği tatsız duyguyu hak ettiğini düşünmektedir, *"insanlara yeterli ilgiyi, sıcaklık ve sevgiyi göstermediğim için"*[805]. Düşlerin azda olsa bir gerçeklik taşıdığını, umursamazlığı için bir uyarı olduğunu düşünmüştür. Kendisi bu durumun nedenlerini sorgulamaktadır, *"kehanete dayanan bir kıyametin düşü bu, bilincimin derinliklerindeki bir kaçış arama eğilimini açığa vuruyor."*[806] Ercan rüyasında gördüğü kadını Dora ile bağdaştırmış onu aramak için Yunanistan'a gitmeye karar vermiştir. Dora İstanbul'dan gidince yalnız kalmış ve terk edilmiş hissetmiştir. Buna benzer bir duyguyu Ebru ile ilişkisi bittiğinde ve aynı zamanda yatılı okula gönderildiğinde de hissetmiştir. Düzenli bir işte ona göre değildir, *"önce gördüğüm düş, sonra da bu Düş Gemi, beni tekdüze bir yaşama karşı uyarır gibiydiler."*[807]

Ercan kendini bulma serüvenini anlatmaktadır, *"gördüğüm düş tuhaf bir takıntıya dönüşmüştü ve aradığım o değildi; kendi bilinçaltımın ve korkularımın izini sürüyordum."*[808] Uçurumun kıyısında oturup gemiyi seyrederken yalnızlık ve kaygı duymakta, korkulu düşlerin bitip bitmeyeceğini merak etmektedir, *"bilinçsizce arzuladığım için mi beyaz gemi hiç beklemediğim bir anda yeniden ortaya çıkıvermişti."*[809] Yalnızlık duygusu içinde büyümektedir, bu tarz duygular anlatı içinde birdenbire gelmekte ve birdenbire de gitmektedir. Sabrina'yı izlerken, *"belki çok uzak bir özlem, Ebru'yu düşlemeye çalıştım", "fakat Ebru böyle davranmazdı", "sonra*

---

803 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 54.
804 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 56.
805 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 57.
806 Gös. yer.
807 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 69.
808 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 90.
809 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 254.

Siren ve Eva'yı düşündüm."[810] Ebru imajını da kendisinin yarattığından bahsetmektedir, *"yazdıklarımda, Ebru'ya duyduğum özlem, onun bu acımasız imgesinin yaratılmasına katkıda bulunmuştu, onu neredeyse düşlerimde yeniden yaratmıştım"*[811], *"ve daha da garip olanı, onu yitirdiğimi anladığım o anda çılgın bir istekle sarsılıyor, onu her zamankinden daha çok istiyordum."*[812] *Soğuk Tanrı* bölümünün sonunda Ercan Ebru'yu başka biri ile gördüğünde yerleşmeye karar vermiş ve onu kaybettiği için üzüntü duymuştur. Ebru'yu kırmış olduğunun farkına varmıştır, *"Ebru, yaşamının en iyi yıllarını onu kırmak isteyen insanlar arasında ve acı çektiği bir dünyada mutlu olmaya çalışarak geçirmişti."*[813] Ebru yine de Ercan'ın otobüsünün kalkacağı vakit gelmiştir, *"kal dese kalırdım ama demedi ve böylece diye düşündüm, bir yere bağlanmaktan, bir ağaç gibi toprağa bağlanmaktan, yine kurtuluyorum."*[814] *Soğuk Tanrı* bölümünü, Ercan karakterini merkeze alarak aktaran, bir gelişim romanı olarak değerlendirmekte mümkündür. Bu kurmaca bölüm Ercan karakterine odaklanmakta ve onun yaşadıklarından belirli çıkarsamalar yaparak anlatmak istediklerini ortaya koymaktadır.

Ebru: Ercan ile Engin'in ev partisinde tanışmışlardır. Ercan, Ebru'nun telefon numarasını almayı unutmuş, onu arayan kişi Ebru olmuştur. Ercan'ın umursamaz tavrı ve yaklaşımı anlatının başında bu olayla sezdirilmektedir. Ebru'da Ercan'ı etkileyen ilk şey onun yalnızlığıdır. Ercan ise Ebru'yu yabancı gibi hissettirmektedir. Ercan, Ebru'yu anlaşılması güç bir insan olarak nitelendirirken, Ebru'nun da kendisi için öyle düşündüğünü düşünmektedir. *"Ebru'nun kendisine yaklaşan erkeklerden kolaylıkla etkilenebilen bir kişiliği vardı."*[815] Ercan onun bir sevgilisi olduğunu düşünmüş, ondan ne kadar şüphelenirse şüphelensin sessizliğini bozmamıştır. Ercan'a aralarındaki bu durumun ne olacağını soran kişi her zamana Ebru olmuştur. Ercan, Ebru ile arasında her zaman mesafe bırakmakta, bu durum kadını tedirgin etmektedir. Bir diş macunu afişindeki resmi ile her yerde Ebru'yu görmektedir, *"neye el atsam beni suçlayan ıslak gözlerinin imgesiyle*

---

810 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 344.
811 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 367.
812 Gös. yer.
813 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 371.
814 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 372.
815 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 26.

karşılaşıyordum"[816]. Ebru karakterini sürekli ıslak gözleri ile hatırlaması, anlatının sonunda ona haksızlık yaptığını anlaması ile eşdeğer bir anlam yaratmaktadır.

Yeorgios-George Kavakos: Konuk öğretim görevlisidir, üniversiteye yapılan saldırıda hafif yaralı kurtulduğu söylenmiştir. Ercan onunla Santorini'de karşılaşacaktır. Ercan, George adının Yunanistan'da Yeorgios olarak telaffuz edilmesinden dolayı aradığı kişinin o olduğunu başlangıçta anlayamamıştır. Yazlarını Santorini Adası'nda geçirmektedir, *"terasta orta yaşı biraz geçmiş, şişman, iriyarı ve sakallı bir adam oturmuş içkisini yudumluyordu."*[817] Ercan'a yıldızların insan yaşamını belirleyip belirlemediğini sormuştur, *"kişisel bir gelecek konusunda değil ama gezegenimizin geleceği konusunda bilgi sahibi olabilseydik, kötü mü olurdu?"*[818] Ercan, Yeorgios'la Girit'te bulunduğu sırada tanıştığı profesörün geleceğin bilinebileceği ile ilgili düşüncelerinin olduğunu paylaşmıştır. Yeorgios'a göre bilinememektedir. Dimitris Sinodinu ise bilinebileceğini düşünmektedir. Ercan Dora'yı bulabilmek adına Yeorgios'u aramaktayken rastlantısal bir şekilde tanışmışlardır. Yeorgios Dora'nın ablası Margarita'ya âşık olduğunu anlatmış, Ercan, Dora'dan ablası olmadığını öğrenmiştir. Ercan'ı Santorini Adası'nda kaldığı süre içinde, malikanesinde kalması için davet etmiştir. Ercan, orada kaldığı süre içinde Yeorgios hakkında bazı gözlemler yapmış, geceleri hiç uyumayıp, sürekli çalıştığını fark etmiştir. Dora ve Yeorgios birbirlerine karşıt söylemleri temsil etmektedirler.

Dora Patulidu: Ercan, rüyasında gördüğü kadının Dora olduğunu düşünmüştür. Azınlıklara yapılan gösteriler sonucu Dora ve ailesi İstanbul'dan Yunanistan'a gitmek zorunda kalmışlardır. Ercan gazetedeki haberde üniversite saldırısında onunda yaralandığı haberini görmüştür. Yeorgios'a göre Dora tehlikeli işler yapmaktadır, *"üstelik de oldukça tehlikeli, onu aramayın."*[819] *"Dora'nın yeraltı örgütünün içinde olduğunu çok sonra öğrendim"*[820]. Yeorgios'a göre Dora'nın doğrudan eyleme inancı vardır ve insanları vurması için Mihalis'e Dora emir vermiştir. Ercan nihayet Dora'yı bulmuş, karşılaştıklarında saçlarının kırlaşmış ve değişmiş

816 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 37.
817 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 266.
818 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 271.
819 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 333.
820 Gös. yer.

olduğunu fark etmiştir. Dora ise Yeorgios için, *"onun amacı bizleri şaşırtmak, bizi gerçek diye bir şeyin olmadığına inandırmak", "birbirimize güven duymamızı ve inanmamızı engellemek"*[821] olduğunu söylemektedir. Atina'da yapılması planlanan suikast girişimini Dora ve arkadaşları planlamaktadır. Dora ve Yeorgios zıt kavramları ifade ederken, Ercan tarafsız bir yerde durmaktadır, *"benim bütün bu konuştuğumuz konulardaki tarafsızlığımı küçümser bir davranışla sigarasının dumanını üfledi."*[822] Yeorgios ve Dora arasında taraf olunacak, iki kutuplu dünya görüşü yer almaktadır. Nikos'tan suikast girişiminden sonra tutuklananlar arasında Dora'nın olmadığını öğrenmiştir.

Engin: Ercan yanında Engin olduğu için yalnızlıktan yakınmazken, Engin'i işi gereği kadınları çok iyi tanıyan bir hergele olarak tanıtmaktadır. *"Engin geceleri yaşardı, bütün batakhaneleri bilirdi", "birazcık huysuzdu ve yeni gittiği bir yerde garsonları eğitmek gibi tuhaf bir huyu vardı."*[823] Sürekli görüştüğü bir sevgilisi olmayan Engin'in, verdiği eğitim ile nice genç kız okulu bitirip, iş güç ve aile sahibi olmuştur. Askerde İzmir İstihkam Alayı'na katılmıştır. Engin moda ve giyim fotoğrafçısıdır. Ercan'ı Ebru'ya güvenmemesi konusunda sürekli uyarmaktadır. Engin ile Ebru, Ercan'ın ortak arkadaşlarıdır. İş konusunda da Ebru ile ortaktır.

Ayşe: Ercan'ın eski bir arkadaşıdır, Ayşe'nin düzenlediği bir partiye Ebru'da katılmış, bu durumdan Ercan rahatsız olmuştur.

Elvan: Ebru'nun eski ev arkadaşıdır. Ercan ile Ebru'nun ilişkileri bozulduğu zamanlar, Ercan ondan Ebru hakkında bilgiler almaktadır. Ercan kapıyı her çaldığında Elvan açmaktadır.

Siren: Ercan soğuk bir kış gecesi Siren'in içinde bulunduğu müzikholü keşfetmiştir. Siren burada şarkı söylemektedir. İnce dudaklı, canlı gözleri olan, ince bedeni şarkı ritmi ile salınan biridir, *"kısacası her Düş Kadın gibi Siren'de başlangıçta gölgeydi, arzunun şiddetiyle biçim aldı, yüzü belirsiz anıların ağırlığında yavaşça belirdi, belleğimde unutulduğunu, geçmişte kaldığını sandığım başka imgelerin onu*

821 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 341.
822 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 343.
823 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 22.

bulanıklaştırıp sıradan bir gölgeye dönüştürmesine direndi ve karanlıkların arasından sıyrıldı."[824] *"Aşk ve ölüm arasındaki yakın bağlantıyı bilmeme karşın Siren'in bu anlatıdaki yeri nedir, bilmiyorum."*[825] Siren ile tanıştığında düş kadınlıktan gerçek bir kadına dönüşmüş, çok yakın dost olmuşlardır. Siren, İzmir'den yeni gelmiş ve sevgilisinden yeni ayrılmıştır. İstanbul'da yakın olduğu başka hiç kimse yoktur. Ercan ile birçok başka geceler buluşmuşlardır, *"yazmak için masamın başına oturmamam Siren'i derinden kaygılandırıyordu"*[826], *"geceleri vampir gibi yaşayarak yazar olunamayacağını söylüyordu."*[827] Uğur için yazmak ise boş zaman ve para ile ilintilidir. Dalgalı uzun saçlı, duru tenli, parlak gözleri olan, *"gerçekten büyüleyici bir gücü olduğuna inandığım o olağanüstü kadın"*[828] olarak betimlenmektedir. Ercan, başta düş kadın ismi yerine Siren ismini koymak konusunda düşünmüş ama düş kadının daha doğru bir karar olduğu konusunda karar kılmıştır. Ercan yolculuk etmeye karar verdiğinde yolcu etmeye gelen tek kişi Siren'dir.

Sevim: Sevim, Şeytan'ın Cenneti adlı mekânda belli bir masada, belli isimlerle oturan biridir. Eski bir sinema oyuncusudur. Uğur, Sevim'e örümcek lakabını takmıştır. Siren'in yakın arkadaşlarından biridir ve Ercan'dan da pek hoşlanmamaktadır. Ercan ve Sevim, Şeytan'ın Cenneti'nin her zamanki müdavimleridirler.

Uğur: Ercan ile yıkılmadan dolaşabilen tek kişidir. Ercan'ın Paris'te tanıştığı Uğur, onun çok eski bir arkadaşıdır. O zamanlar ruhbilim öğrencisidir ve Lacan'ın derslerine girmektedir. Ercan Uğur'u *"gerçekdışı varoluşuyla modern bir romanda rastlanabilecek bir karakter"* olarak nitelendirmektedir, *"her söylediği yalandı, kibar görünüşlü uygunsuz bir adamdı, soylu bir serseriydi, hele o zamanlar tam bir hergele, gerçek bir baş belasıydı."*[829] Alaycı bir gülümsemesi olan kısa boylu, kel bir adamdır. Uğur piyade olarak Tokat'a askere gittiğinde, gece hayatları sekteye uğramıştır. Ercan'ın içkili ortamlardaki partneri Uğur karakteridir. Uğur, Şeytan'ın Cenneti adlı

---

824 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 44.
825 Gös. yer.
826 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 46.
827 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 47.
828 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 48.
829 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 20.

müzikholden hoşlanmazken, orada bulunan bir şarkıcıya Balkonçene adını takmıştır. Yine Sevim adlı kadına Örümcek adını takan kişi de odur. Müzikhole gelen başka müdavimlerden biri de Uğur'un taktığı isim ile Baklabaşı'dır. Bu kişinin etrafında bulunan güzel kızları da Baklagiller diye isimlendirmektedir

Kemal: Soğuk Tanrı romanının sonunda Ebru'nun güneye yerleştikten sonra birlikte yaşamaya başladığı kişidir.

Eva: Santorini Adası'nda Ercan'ın yan odasında kalan kişidir. Bu sarı saçlı kadın ile onun yan odada kalmasından dolayı kimi rastlantısal olaylar yaşamak durumunda kalmıştır. Ercan, diğer kadınlarda da olduğu gibi Eva'ya ne kadar yaklaşmak istese de yaklaşamamıştır. Onun tuhaf ve gizemli bir kadın olduğunu düşünmektedir. Eva'nın bir gece pansiyona dönerken ağlamaya başlaması, tuhaf davranışları ve sözleri nedeniyle söyleyemediği bir şeyler olduğu anlaşılmıştır. Eva, Yeorgios'un evinde onunla birlikte kalmaktadır.

Sabrina Romano: Ercan, Sabrina'yı ilk Kandiye'de Stelyo'nun yanında görmüştür. Menekşe rengi gözleri vardır. Ercan ile oldukça yakınlaşmışlardır. Bir İtalyan gazetesinde sanat eleştirmeni olarak çalışmaktadır. Ressam ve gazetecidir. Bir dönem Mykonos'ta da çalışmıştır. Mihalis Pagonis'in arkadaşıdır. Sabrina, Ercan'dan Dora ile ilgili bir iz bulursa kendisine de haber vermesini istemiş, Dora ve arkadaşlarının Atina yaşanan olaylardan sonra kaçmalarına yardımcı olmuştur.

Theodor Artemaki: Tanınmış bir dilbilimcidir.

Raymond Falco: Deniz araştırmacısıdır. Bir zamanlar Cousteau ile çalışmıştır.

Roberto Gambella: İtalyan bir biyologdur.

Andreas Persidis: Ünlü bir tarihçi ve araştırmacıdır.

Paracelsus'un Tıp Öğretilerine Bağlı Kalan Bir Adam: Yeorgios'un Ercan'a okuması için verdiği kitapta, yer alan karakterdir. Bu adamın başından geçen olay ile Ercan'ın gördüğü rüya, ortak motifler barındırmaktadır.

Leonidas Seretis: Uzun boylu ve kır saçlıdır. Leonidas, Ercan'ın korkusunu ve tedirginliğini gizlice filme çekmek istemiştir, *"bu konuda ben de Tarkovski'nin düşüncelerini benimsiyorum."*[830] Ercan'ın görmüş olduğu düş Leonidas'ın etkilenmesine neden olmuş, Leonidas Yeorgios'un Ercan'a okuması için verdiği kitabı filmleştirmektedir.

Steve Brown: Volkanologdur. Orta yaşlı, asık yüzlü, sarışın, yakışıklı, bol pantolonlu, uzun sakallı biridir. Gerçek epikürenlerden biri olduğu söylenmektedir, *"yaşam o anda, işte orada görüşüyle yaşarız ve beklemediğimiz bir darbeyle yaşamımızın o anda, orada sona erebileceğini hiç aklımızdan çıkarmayız."*[831] Karısı Japonya'da volkan patlamasında vefat etmiş, Julia'nın son fotoğrafı Reunion Adası'nda çekilmiştir. Tokyo'da Metropoliten Üniversitesi'nde, Japonya'da bulunan yanardağlar üzerinde birlikte çalışırlarken tanışıp, beraber Madagaskar, Azor Adaları, Antarktis'te bulunan yanardağlara gitmişlerdir. Japonya'ya gitme haberi gelmeden önce Hawaii Adaları'nda yanardağ gözlemevinde çalışmışlardır. Beraber Japonya'ya uçtuklarında gri yanardağ cinsinden Unzen Yanardağı'nın diğerlerinden daha tehlikeli olduğunu görmüşlerdir. Julia, Shimabara'daki Anyoji Tapınağı'na götürülmüştür. Steve küçükken Stromboli Yanardağı'nın patlamasına tanıklık ettiğinden bahsetmiştir.

Adanın Genç Şairi: Yazarın bahsettiğine göre bu kişi Leonard Cohen'dir. Kurgu bir karakter olarak anlatıda yer almaktadır.

Eleni Paleokostas: Siyah uzun saçları olan esmer genç bir kadındır. Kendisi bir arkeologdur ve Akrotiri Kazısı'nda görevlidir. Yeorgios gelecekle ilgilenirken, Eleni geçmişle ilgilenmekte ve geleceğin kendisini hiç ilgilendirmediğini söylemektedir.

Vasil Minadora: Ercan, Dora'yı eskiden kaldığı evde ararken, kapıyı şişman, saçları seyrek bir adam açmıştır. Dora'nın yeni adresini Vasil'de bilmemektedir. Çok yolculuk yaptığından dolayı Dora'yı bulmanın kolay olmadığından bahsetmektedir. Dora ile Vasil bir süre evli kalmışlardır. Dora ile ortak arkadaşlarından yerini

---

830 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 322.
831 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 290.

öğrenmeye çalışacağını söylemiş, bir süre sonra Ercan'a Santorini Adası'nda yaşayan George Kavakos'un Dora'nın yerini bildiğini haber vermiştir.

Kos Adasında Barda Şarkı Söyleyen Kız: Ebru'nun çok eski bir arkadaşı olduğu anlaşılmıştır. Barda şarkı söyleyen bu kadın Ercan'ın dikkatini çekmiş ona Siren'i ve yalnızlığı anımsatmıştır. Ercan, Ebru'nun kasabada olduğunu ondan öğrenmiştir. Tıpkı Elvan gibi bu kızda Ebru'nun hüznünden bahsetmektedir. Ercan, bu kızdan Ebru'nun telefon numarası ve adresini almıştır.

Nikos Futuloğlu: Ercan'ın da çalıştığı gazetenin Atina muhabiridir. Ercan'ın Dora'yı bulmak için kullandığı haberi yapan kişidir. Yunanistan'da üniversitede çıkan silahlı saldırıda yaşananlar ile ilgili haberi o yapmıştır. Ercan Yunanistan'da bulunan anarşist olayların derinliğini, suikast girişimi gibi ciddi olayları ondan öğrenmektedir. Nikos, Atina'da meydana gelen olayların son hâlini ona mektuplarla anlatmıştır.

Mihalis Pagonis: Girit Adası'nın Kandiye Kenti'nde bulunan Girit Üniversitesi'nin Araştırma Merkezi'nde iki profesörün öldüğü, üç kişinin yaralı kurtulduğu olayı meydana getiren saldırgandır. Mihalis'in annesi İtalyan, babası Yunandır. Kendisi saldırıdan kaçmayı başarmıştır. Ercan, Mihalis ile buluştuğunda, Atina'da gerçekleştirilecek olan suikast olayının içinde yer alacağını da öğrenmiştir. Tüm olaylar sonrası Dora ile birlikte İtalya'ya kaçmıştır.

Üniversitede Gördüğü Genç Bir Adam-Stelyo: Kıvırcık, siyah kısa saçlı, sol kulağında küpe olan bir adamdır. Ercan bu adamın yüzünü *"şaşılacak denli fresklerdeki yüzlere benziyordu"*[832] diye betimlemektedir. Ansızın donakalmış gibi aşırı simetrik bir yüzü vardır, nerden bakılırsa bakılsın profilden bakılıyormuş gibi gözükmektedir. Stelyo yanına gelerek Dora'nın arkadaşı olduğunu, basında çıkan haberin küçük bir parça olduğunu, profesörün anlattıklarının da saçma olduğunu söylemektedir. Stelyo, Mihalis'in Dora'ya aşık, kıskanç biri olduğunu anlatmaktadır. Bu karakter anlatıda farklı soru işaretleri oluşmasına neden olmaktadır.

---

832 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 88.

Profesör Pavlos Laiou: Fizik Fakültesi Başkanı saldırıda öldüğü haberi çıkmıştır.

Profesör Aristoteles Atanasiadis: Saldırıda öldüğü haberi çıkmıştır.

Profesör Teodoras Tanelopoulas: Saldırıdan yaralı kurtulduğu haberi çıkmıştır.

Profesör Dimitris Sinodinu: Saldırıdan yaralı çıkmıştır. Beyaz saçlı ciddi görünüşlü bu adam, olayın arkasında bilimsel bir kıskançlık olduğunu söylemektedir. Kıskançlık konusunda yapılan tartışmalara Newton ve Leibniz çatışmasını örnek göstermiştir. Dimitris'e göre, *"George, geleceğin bilimsel olarak kuşkusuz belli sınırlar içinde bilinebileceğini savunuyordu."*[833] Ona göre George, olasılık hesaplamalarından bahsederken, matematiksel bir çözümleme elde edebileceğine inanmaktadır.

Fransız Daniel: Ercan'ın Delhi'de tanıştığı biridir, Ercan'a Hindistan'da Keşmir dağ köylerinden birinde yaşayan gazeteci Thomas Underwood'u tanıtmıştır. Daniel ona seyahat etmesini ve o etkin yanardağı aramasını öğüt vermiş, yaşlı gazetecinin de adresini vermiştir.

Thomas Underwood: Thomas'ın yazdığı kitapta "*eski inanışlar, karabüyü, gizemsel ayinler, öyle ya da böyle, işte bunlara benzer benim pek inanmadığım bir sürü saçmalıktı bütün bunlar"*[834] dediği fikirler yer almaktadır. Bu gazeteci okuma bilmeyen köylülerin yaşadığı bir yerde hiçbir kaynaktan faydalanmayarak bu kitabı yazmıştır, *"hemen her şeyden haberi vardı, neredeyse geleceği görüyordu"*[835], *"bunun tek nedeninin, dünyasal tutkuların uzağında yalın bir yaşam ve düşlere dalmak olduğunu söylüyordu."*[836] Ercan, hayatının yol ayrımında olduğunu düşündüğü bir zamanda Thomas Underwood'tan bir mektup almıştır.

---

833 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 87.
834 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 59.
835 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 60.
836 Gös. yer.

Hristo Vasilyadis: Dora'yı bulmak için yardım edecek olan kişidir. Yeorgios Ercan'ı ona yönlendirmiştir. Ercan, gerçek adının Mihalis olduğunu öğrenecektir.

Brigitte: Ercan Paris'te, Brigitte ile beraberdir. Birlikte Fas'a gitme planları yapmışlardır. Kızın ailesi Güney Fransa'da çiftçilikte yaşamaktadır, kız ailesinin yanına gidip tekrar Paris'e dönmüştür.

Mary: Mary ile hostelde tanışmış, Ercan'ın üzerinde arsız ve şımarık bir çocuk izlenimi uyandırmıştır. Durmadan konuşurken, karşısındaki kişiyi hiç dinlememektedir. Zamanla iyi arkadaş olmuşlardır.

3.1.3.1.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Soğuma birinci tekil kişi bakış açısı ile adı meçhul olan yazar-anlatıcı tarafından ele alınmıştır. Romanın anlatıcısı bir yazardır. *Soğuma*, nasıl yazıldığını ortaya koyan bir anlatıdır. Kurgusal bir karakter olan Cemil Raşit'in yazmış olduğu, *Soğuk Tanrı* romanının etrafında şekillen *Soğuma* romanı, temelde *Soğuk Tanrı*'yı klasik bir eser gibi ele almaktadır. Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı*'sının klasik modern bir eser olduğu anlatının içinde bazı karakterler tarafından ele alınırken, *Soğuma* romanı, modern klasik bu eseri odağına alarak ondan postmodern bir eser ortaya çıkarmayı hedeflemiş ve başarmıştır. *Soğuma*'nın anlatıcısının adı net olarak belli değilken, ne iş yaptığı da aynı oranda net değildir. Üniversitede bir seminere davet edildiğine göre edebiyatla yakın ilişkisi olduğunu düşünmek gerekmektedir. Anlatıcının gizli oluşu anlatının olay örgüsünde anlamlı hâle gelmiştir. *Soğuma* romanının anlatıcısı, ana karakter olan Cemil Raşit'i çok eskiden beri tanıdığını, aynı zamanda Cemil Raşit hakkında araştırma yapan Nedim Eren ile de sonraları tanıştığını, Cemil Raşit hakkında araştırma yapması konusunda Nedim Eren'i desteklediğini anlatmaktadır. Nedim Eren'in ortaya yeni kanıtlar koyması nedeni ile anlatıcı bu konuyla tekrar ilgilenmeye başlamıştır. Anlatının anlatılmasının yanı sıra, oluşmasına da etki etmiş, desteklemiştir. Nedim Eren'in ricası üzerine, ortaya çıkarılan bilgi, araştırma ve belgeler ortaya konarak bu anlatıyı oluşturmuştur. *Soğuma* romanı, romanın nasıl yazıldığını anlatan teknik bir roman olmanın yanı sıra, aynı zamanda merak uyandırıcı olay örgüsü ile de bundan fazlasıdır.

Soğuma romanının içinde yer alan diğer bir anlatı olan *Soğuk Tanrı*'nın anlatıcısı Ercan Seyman adlı karakterdir. Geçmişte yaşadıklarını, bakış açısı ve duyguları ile aktarmaktadır. Birinci tekil kişi tarafından aktarılan *Soğuk Tanrı*, kurgusal olarak Cemil Raşit'in yarattığı söylenen bir anlatıdır. *Soğuk Tanrı*'nın anlatıcısı da bir yazardır, *"ben bir romanı bitirmeye çalışıyordum"* diyerek bu amacını dile getirirken, aynı zamanda Nedim Eren karakterinin amacı da bir roman yazabilmektir. *Soğuma* romanının anlatıcısı ise bir roman bitirmeyi başarmıştır.

Soğuma romanının anlatıcısı, bir arkadaşının üniversitede Cemil Raşit hakkında seminer vermesini istemesi üzerine bahsi geçen üniversiteye gitmiş, konuşmasının bitiminde arka sıradan bir öğrencinin Cemil Raşit'in yaşamının *"gerçek"* gibi bir kavrama dayandırmanın anlamsız olduğunu düşündüğünü söylemesi üzerine, gerçeğin ne olduğu konusunda düşünmeye başlamıştır. Gerçek nedir sorusu ile büyük bir farkındalık anı yaşamıştır. Gerçeği anlatmanın zor olduğunu düşünmektedir, tıpkı aşkı anlatmak gibi, o yüzden soruyu istediği gibi yanıtlayamamış, sonraları da bu soru hakkında çok düşünmüştür. Cemil Raşit'in hayatı hakkında sayısız eser yazılıp çizilmiş, *"sözcüklerle kurulan bir yaşam öyküsünün inandırıcılığı konusunda kuşkuya düşmüştüm"*[837] diyerek, bu tarz bir yaşam öyküsünün gerçekliğinin bilinemezliği üzerine düşünmektedir. Öğrencinin sorusu üzerine bir eşikten atlamış olmaktadır, *Soğuma* bu soru üzerine şekillenmektedir. Cemil Raşit'in anılarından, yazdıklarından ve yaşadıklarından ne kadarı bu anlatıyı oluşturmasına yardımcı olmuştur. Bir yazar oluşturduğu kurgusal bir eserde geçmişinden ne ölçüde yararlanmaktadır. Kurgusal karakterlerin yazıya döküldükten sonra gerçek olarak değerlendirilip değerlendirilemeyecekleri üzerine düşünmektedir.

Anlatıcı, sözlerin gerçeği yansıttığına inanmamaktadır. Anlatı zaman gibi kavramlardan ziyade anlatıcının bakış açısı ve duygu durumları üzerine oturmaktadır, *"bütün bu anları daha önce de sayısız kez yaşamışım gibi bir duygu içindeydim."*[838] Ercan, yazmayı tasarladığı kitap için biriktirdiği dosyaları çıkarmış, içinde bir haberi

---

837 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 8.
838 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 73.

kesmek için sakladığı gazeteyi bulmuştur. Sözcüklerin gerçeği yansıtmadığına inan Ercan, Düş Gemi'de bütün karakterler ile yüzleşmek zorunda kalmıştır.

Anımsayış bölümünde, anlatıcı Nedim Eren'i ve onun yaşadıklarını anlatmaktadır, *"kimi sabırsız okurlar, Soğuk Tanrı romanının birinci bölümünün niye tam da adaya ayak basma anında bittiğini merak edebilirler"*[839] derken anlatıcı okuyucunun farkında olduğunu, okunmak için yazdığını vurgulamaktadır. *Soğuma* romanının anlatıcısının Nedim Eren hakkında nasıl bu kadar şey bildiği romanın sonunda çözümlenene kadar, anlatının tanrısal bir bakış açısı ile yazılmış olabileceğini de söylemek mümkündür. *Soğuma*'nın anlatıcısı, Nedim Eren'in düşünceleri ve duyguları hakkında okuyucuya bilgi veren kişidir. Nedim Eren Soğuk Tanrı'yı Cemil Raşit'in diğer eserlerinden farklı okumaktadır. İncelemeler yapmakta, onun üzerinde ayrıntılı durmaktadır. Nedim Eren, birinci bölümün sonuna gelince durup dinlendiği için *Soğuma* içinde, *Soğuk Tanrı* romanı birinci bölümde sonlanmıştır.

Aydın Tan'a göre Cemil Raşit anlatılarını genelde hep birinci tekil şahıs ile yazdığı için kimi insanların anlatıcıyı yazarın kendisi sanmalarına neden olduğunu ama Cemil Raşit'in yazdıklarını, kendisi ile özdeşleştirmemek gerektiğini söylemektedir. Aydın Tan'a göre *"siz de, ben de, belki Cemil Raşit de, evet bizler de sanki roman kahramanıyız ve karanlık bir romanda yaşıyoruz."*[840] Yeni edebiyatla, *"sanki bilinmezliklerle dolu kapkara bir denizde gidiyoruz ve bir göz sürekli üzerimizde, bizi izliyor"*[841] diyerek okuyucunun farkında olduğunu göstermektedir.

Anlatıcı Cemil Raşit'in tutkulu bir Nietzsche okuru olduğunu söylerken, Nietzsche'nin *Güç İstemi* adlı kitaptan bir alıntı yapmaktadır, *"anlattığım iki yüzyılın hikayesidir", "olacağı, olmaması olamayacak olanı anlatıyorum: Nihilizmin yükselişi."*[842] Bu alıntının Cemil Raşit'in Umutsuzluğun Son Yüzyılı romanının başında epigram olarak kullanıldığını, sonraki basımlarında kaldırılmış olduğunu söylemektedir. Buradan başka bir sonuç daha çıkmaktadır, *"son yıllarda insanlar*

---

839 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 107.
840 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 211.
841 Gös. yer.
842 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 377.

düzen düşüncesinden hızla uzaklaşıyorlar, önerilen düşsel düzenleri bile kuşkuyla karşılıyorlar."[843]

Aslında anlatıcı beşinci bölümde önceden gerçekleşen artık geçmişte kalan bütün olayların bir kritiğini yapmaktadır. Bu bölüm tüm olayların çözümlendiği bir sonuç bölümüdür. Yazar, okuyucunun kafasından geçenleri bir noktada bu bölümde açıklığa kavuşturmaktadır. Sonuç bölümünde anlatıcı, her şeyi toparlamaya çalışırken, aynı zamanda da anlamlandırmaya çalışmaktadır, *"Yeorgios'un kahramanımıza okuması için verdiği metni ve bu metinde, anlatıcının karaya ayak bastığı an karşılaştığı balıkçıların yanındaki genç kadının, sonradan ona verdiği adla Sibylla'ın söylediklerini anımsayın."*[844] Neden yazmaya başladığını anlattığı ilk bölüm giriş, neler olduğunu toparladığı beşinci bölüm sonuç bölümüdür, anlatıcı tarafından diğer dört bölümün kritiği yapılmaktadır.

Ercan, *Soğuk Tanrı*'nın karakterlerini kendisi analiz etmeye başlamış, kadınlarla ilişkisinde onlara güvenilir ve sağlam dayanak olmadığından bahsetmektedir, *"düş kadının peşinde koştuğu nice yıllardan sonra, sağlamlığından kuşku duyduğu topraktan kaçıp, kaygılı ve yorgun ruhunu bir gemiye atıyor."*[845] Kadınlardan kaçmakta, annesinden uzakta büyüdüğü için ilişkilerinde bağlanma problemleri yaşamaktadır. *Soğuma* romanının anlatıcısının dikkat çektiği ve çözümlediği gibi güvenli değildir, *"oysa güvenli bir gemi değil bu"*, *"kahramanımızın kurtulmak için kendini denize attığı yanılsamalarla dolu bir dünyanın tam ortasında duruyor."*[846]

Anlatıcı Nedim Eren'in boğaz içinin kıyısında bir çay bahçesine geldiğini gördüğünde, aklına Cemil Raşit gelmiş onun da böyle bir çay bahçesinde olduğunu hayal etmiştir. Cemil Raşit'in aklından geçenleri üçüncü bir göz olarak dışarıdan yüksek sesle kendi kendine konuşur gibi düşünmeye başlamıştır. Cemil Raşit'in neler düşlüyor olabileceği konusunda akıl yürütmektedir, *"Cemil Raşit tek başına oturuyordu"* ve *"henüz Soğuk Tanrı romanını bitirmemiş, belki daha yazmaya bile*

---

843 Gös. yer.
844 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 378.
845 Gös. yer.
846 Gös. yer.

başlamamış, yalnız başına oturuyor ve hırsları, tutkuları, yaşamdaki şiddeti düşünüyordu", "kısacası bütün kuşkuculuğu, geleceğe duyduğu derin inançsızlığı yeniden canlanmıştı."[847] Cemil Raşit'in romanı sonsuzluk kavramı bağlamında oluşturduğunu düşünmektedir. Anlatıcı bu söyledikleri ile yazmış olduğu *Soğuma* romanının gerçek ve kurgu arasında defalarca gidip gelmesine olanak sağlamıştır. Anlatıcı, *"kurgu, o sıcak yaz akşamı, kafasında bütün çizgileriyle belirmiş olmalı"*[848] diyerek Cemil Raşit'in denize atlama sahnesini nasıl planlamış olabileceği konusunda akıl yürütmektedir. Nedim Eren tüm bu gizi çözmüştür ona göre *"Soğuk Tanrı imgelerin peşinde bir romandı ama aynı zamanda öldürme ediminin peşindeydi"*[849] ve anlatıcıya göre Girit cinayeti de buna model oluşturmaktadır. *Soğuma*'nın anlatıcısı, yazar olması dolayısı ile romanda yer alan olayların kendince kritiğini yapmaktadır.

Cemil Raşit'i anmak adına geçenlerde Faruk Soyer bir konferansta konuşmuş, anlatıcının da gittiği bu konferansta, Faruk Soyer yazdıkları ile aile-yazar arasında bir ilinti olduğunun altını çizmiştir. Anlatıcı ise bunun tam tersini savunmaktadır, *"bana kalırsa ilginç yaşam öyküleri bile sonradan uyduruluyor olmalı."*[850] Anlatıcı, Nedim Eren'in Cemil Raşit hakkında bulduklarının *Soğuk Tanrı*'dan çok yaratıcısını öne çıkaran bilgi ve belgeler olduğu düşüncesindedir. *Soğuk Tanrı* gibi bitmiş bir yapıta bile istemeden birkaç sayfa eklemektedir. *"Soğuk Tanrı'nın kahramanı romanın sonunda kendi Düş Kadın'ını bulamıyor", "Nedim Eren de Cemil Raşit'i bulamayacak, ama bu ona nasıl anlatılabilir."*[851]

"Nedim'in çay bahçesinde, çantasından çıkardığı bir kitabı masaya bıraktığını yazmıştım."[852] Nedim Eren'i bulunduğu çay bahçesinde betimlerken kendisinin de uzaktan onu izlediğini belirtmektedir, *"bulunduğum yerden görebilmem olanaksız ama bu kitabın Cemil Raşit'in Soğuk Tanrı'sı olduğunu biliyorum."*[853] Anlatıcı bu sayede yazar anlatının başında yer alan gerçek nedir sorusuna, anlatının sonunda cevap vermiş olmaktadır. *Soğuma* romanı daha ilk sayfadan gerçek nedir diye

---

847 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 379.
848 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 380.
849 Gös. yer.
850 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 381.
851 Gös. yer.
852 Gös. yer.
853 Gös. yer.

giriş yaptığı için anlatının amacına yönelik bir sonuca vardığını söylemek mümkündür. Nedim'in kafasından geçen düşünceleri yorumlamaya çalışırken, Nedim Cemil Raşit'i nasıl araştırmakta ise anlatıcıda Nedim Eren'i aynı şekilde araştırmaktadır, *"kimi arkadaşlarının düşüncelerine önem vermek gerekirse…", "bana gelince, bunun onu son görüşüm olduğunu sezememiştim, ne acı."*[854] Anlatıcı, üç ay sonra Nedim Eren'i aradığını ama bulamadığını söylerken, Nedim'in hayatında Atina yolculuğunun ve *Soğuk Tanrı*'nın önemli kararlar almasında dönüm noktası olduğunu düşünmektedir. Nedim'in yaşadıklarının tümünü neredeyse okuduklarının oluşturduğunun farkına varmıştır.

Nedim, anlatıcıya Cemil Raşit'i tanıyıp tanımadığını sorduğunda, *"'tanıdığımı biliyorsun,' dedim", "yüzüme kuşkuyla baktı", "sanırım kısa bir an Cemil Raşit'in benim takma adım olduğundan kuşkulanmıştı."*[855] Nedim Eren, Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı* romanını bilerek yarım bırakmış olduğunu anlatmaktadır:

> *"Gerçekte yazmak istediği iç içe birçok romandan oluşan bir kitapmış. Çeşitli direktifleri ve notları yazılı olarak bırakmış, bütün bunlara göre karakter, kişilikler ve ana yapı yeniden kurgulanabilir. Bu kitabı kendisinden sonra başka yazarların tamamlayabileceğini söylemiş. Adını da Soğuma koymayı düşünüyormuş."*[856]

Cemil Raşit'ten sonra eseri, *Soğuma*'nın anlatıcısı tamamlamıştır. Anlatıcının dediği *"belleğimin aydınlattığı bir sahnede, Cemil Raşit'i oynar gibiydim"*[857] derken, kitabın kahramanının Cemil Raşit olduğunu ama daha sonra asıl kahramanın Soğuk Tanrı olduğunu anladığını söylemektedir. Cemil Raşit gizlenmiş bir kahraman olacaktır. Anlatıcı yeni edebiyat görüşlerinin harmanlandığı bir anlatı meydana getirmiştir. Gerçek nedir, sorusu üzerine şekillenen anlatıda Cemil Raşit gibi Türk edebiyatında ünlü, gerçek bir yazarın bile kurgu bir karaktere dönüşmemesi olanaksızdır. Yazardan, ziyade esere yönelen yeni edebiyat, tek gerçeğin metin

---

854 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 382.
855 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 386.
856 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 387.
857 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 388.

olduğuna yoğunlaşırken, metinde durağan bir yapıda değil sürekli devinim hâlinde yaşayan bir organizma olarak kabul görmektedir.

3.1.3.1.6. Dil ve Anlatım

Soğuma romanının dili oldukça sade ve yalındır. Abartılı betimlemeler, uzun cümleler yer almazken, hiçbir kelime işlevsiz kullanılmamıştır. İşe yaramayan, okuyucunun dikkatini dağıtan, sıkan ve anlatıdan uzaklaşmasına neden olabilecek olan dil oyunlarından uzak durulmaktadır. Yazar, anlatıda gizem ve merak unsurlarını ön plana almaktadır, dil ile ilgili yapabileceği kelime oyunlarının merak unsurunun önüne geçmesine engel olmaktadır. Yazar vermeye çalıştığı kültür eleştirisini, olaylar ve kişilerin duygu durumları ile ortaya koymaya çalışırken, dil ve anlatımda denge kurmaya çalışmaktadır. Dil ve anlatımın kurgunun ve anlatılan olayların önüne geçmesi istemediği bir durumdur.

Soğuma romanı roma rakamları ile gösterilen beş ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm iki küçük yan başlığa ayrılmıştır. Bu başlıklar *"kurallar ve krallar" ve "belirsizlikler ve şeylerin soğuk çekiciliği"* adlı iki yan başlıktan oluşmaktadır. Bu iki yan başlıkta Soğuma romanının üstkurmaca unsurunun oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. İlk bölümün kurallar ve krallar adlı kısmında, ana karakterlerden *Soğuma* romanın anlatıcısı, Cemil Raşit ve Nedim Gürsel'in kim oldukları üzerine durulmuş, bu eserin oluşmasında nasıl bir bağlarının olduklarını ortaya konmaya çalışılmıştır. İlk bölümün belirsizlikler ve şeylerin soğuk çekiciliği adlı kısmında, Cemil Raşit'in kişilik ve düşünce yapısından bahsedilirken, geçmişinden, kaybolmadan önce yazdığı son romanı olan *Soğuk Tanrı*'dan bahsedilmektedir. *Soğuk Tanrı* romanı *Soğuma* romanının içinde yayınlandığı şekli ile ilk kez yayınlanmaktadır. Anlatı, Cemil Raşit'in biçimci özelliklerinden birinin yazığı eserlerinin çift bölümlerden oluşması olduğu tespitinde bulunmaktadır, *"Tanrının tek sayıları sevdiğine duyulan inançtı", "ikinin görkemli ve evrenin gizini elinde bulunduran bir sayı olduğuna inanırdı."*[858] Soğuma romanı, Soğuk Tanrı romanının iki ana, kırk dört yan bölümden oluşmasının rastlantı olmadığı üzerinde durmaktadır.

---

858 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 377.

Soğuma romanının roma rakamı ile gösterilen ikinci bölümünde, *Soğuk Tanrı* romanının birinci bölümü yer almaktadır. Bu bölüm kendi içinde sayılarla ayrılarak gösterilmiştir. *Soğuma* romanının dil ve anlatım özelliklerini büyük ölçüde yansıttığı görülmektedir.

Soğuma romanının roma rakamı ile gösterilen üçüncü bölümünde, *"anımsayış"*, *"araştırma"*, *"tedirgin zamanın ırmağı"*, *"bir kent vampiri"*, *"geçmişten yüzler"*, *"korku"*, *"sürgün"*, *"umutsuzluğun son yüzyılı"*, *"yaşamın en iyi yılları"*, *"düş"*, *"bir yanılsamanın ardında"*, *"sözcüklerin cehennemi"*, *"düşgemi"*, *"delilik kapısı ve gerçek kapısı"*, *"küçük bir buluş"*, *"yorum sanatı"*, *"düş kadın"*, *"görüntünün dünyası"*, *"karanlık bir romanda"*, *"uzun sürmüştü gece"*, *"geçmiş yeniden"*, *"bir tren yolculuğu"*, *"angeliki'yle bir gezi"*, *"gizli bir geçmişin peşinde"*, *"toplu intiharlar zamanı"* ve *"yanardağ"* olmak üzere kendi içinde anlamlı, toplamda yirmi altı bölümden oluşmaktadır.

Soğuma romanının roma rakamı ile gösterilen dördüncü bölümünde, *Soğuk Tanrı* romanının ikinci bölümü yer almaktadır. Bu bölümde kendi içinde sayılarla bölünmüş, *Soğuk Tanrı* birinci ve ikinci bölüm olmak üzere, kendi içinde de kırk dört bölüme ayrılmıştır.

Soğuma romanının roma rakamı ile gösterilen beşinci ve son bölümünde, *"düzen ve kargaşa"*, *"karlı anılar"* ve *"hayallerin sonsuz ölümü"* adlı üç küçük bölümden oluşurken, bu kısmın bir anlamda *Soğuma* romanının sonuç bölümü olduğunu söylemek mümkündür.

Yaz öğle sonları dediği bu zaman dilimi *Soğuk Tanrı*'nın birinci bölümüne tema ve renk olarak sinmiştir. Loş ve melankolik bir ortam *"öğle sonu güneşinin insana bir bitişi, neredeyse ölümü anımsatan yatık ışığının vurduğu tül perdeler hafif esintide uyku getiren bir tekdüzelikle salınıyor."*[859] Yazar tarafından yaz günlerinin dinginliği karakterler üzerinden anlatılmaktadır. Ercan'ın eskiden uyandığında günü planladığı, anlatılmaz sevinçler ile içinin dolduğu hatırlatılırken, o uzun yaz günlerin öğleden sonralarında uyumayı sevdiğinden bahsedilmektedir. O günleri dingin, mutlu

[859] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 32.

ve sakin olarak anımsadığını betimlerken, deniz kıyısında güneşlenmek, bir ağacın altında uzanmak, uyuya kalmak ve kurduğu düşler mutluluk duygusu uyandırmaktadır. Soğuma kelimesi anlatıda negatif bir duyuş yaratmaktadır. Soğuma bugünün toplumlarında kaybedilen değer yargılarını sembolize etmektedir. Karakterlerin kendilerine, ilişkilerine, topluma karşı negatif yönde ilerleyen duruşlarını çağrıştırırken, daha büyük bir bakış açısı ile yazarın içinde bulunduğu çağa karşı bir eleştiri getirmeye çalıştığını söylemek mümkündür. Akdeniz coğrafyasının sıcak iklimi anlatının son bölümüne kadar ağırlığını sürdürürken, beşinci bölüm soğumanın etkisinin en yoğun hissedildiği bölümdür. Dil ve anlatım olarak bu soğuma durumu anlatının başlangıcında yavaş, beşinci bölümde şiddetli yansıtılmaktadır. Soğuma kavramı negatif bir duyuş yarattığı için karakterlerin duygu durumlarında da karlı bir akşamı çağrıştırır benzetmeler yapılmaktadır, *"yalnızdım ve yüreğimin derinliklerinden buz gibi bir rüzgâr esiyordu."*[860]

Öztaş düş kadın ve özellikle düş gemi ile ilgili bölümlerde kimi zaman gerçeküstü olaylar ve betimlemeler kullanmaktadır. Olanları nedensellik çerçevesinde açıklamaya çalışarak yaşanılanları gerçek bir temele oturmaya çalışmaktadır. *Soğuk Tanrı*'nın asıl kişisi Ercan'ın düş gemiye yetişmek için atladığı, devamında gemide yaşadığı gerçeküstü olaylar, Ercan'ın psikolojik durumunun yerinde olmaması ile açıklanmaktadır. Öztaş, *Soğuma* romanı içinde birçok klasik eserden bahsetmiş, yazma edimini konu aldığı eserinde yazar, metinlerarasılık edebiyat kuramını da açıklamaya çalışmaktadır. *Soğuk Tanrı*'nın nasıl yazıldığını öğrenmeye çalışan Nedim Eren'in anlatıda hangi karakterle konuşsa onların *Soğuk Tanrı*'yı başka bir klasik esere benzetmeleri bu çabanın ürünü olarak okunabilmektedir.

Mahir Öztaş'ın şair olması dolayısıyla da *Soğuma* romanının içinde birçok şiir yer almaktadır. Bu şiirler karakteri, duyguyu, olayı anlamlandırmaya yararken, bazen de *"sözcüklerin cehennemi"* bölümünde olduğu gibi dil ve anlatım olarak anlatıya katkı sağlamaktadır. Cemil Raşit adlı karakterin yazdığı söylenen ünlü şiiri, *"bir kent vampiri"* kendine ait bir bölümde yer almaktadır.[861] Mahir Öztaş'ın

---

860 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 42.
861 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 124-125.

Kuralların Saati adlı kitabında aynı adla yer alan şiir kimi kelime değişikliklerine rağmen büyük oranda aynı kelimelerle kullanılmaktadır.[862]

Osman Akçan adlı karakterin yazmış olduğu söylenen bir şiiri[863], Cemil Raşit'in hiçbir yerde yayımlanmadığı söylenen, Nedim Eren'in bulup okuduğu bir şiiri[864], Aydın Tan'ın Nedim Eren ile paylaştığı, Cemil Raşit'in yazmış olduğu söylenen *Kağıt Gemi*[865] adlı bir şiiri de yer almaktadır. *Kağıt Gemi* adlı şiir Mahir Öztaş'ın *Kuralların Saati* adlı şiir kitabında[866] aynı adla yer almaktadır. Yine anlatıda Enis Peker'in Cemil Raşit gibi davrandığını kanıtlamak için tıpkı onun gibi davranarak okuduğu o şiiri[867], Stefanos, Thomas'tan Odisseus Elitis'in *Santorini'ye Ağıt* adlı şiirini okumasını istediğinde okuduğu şiiri[868] yer almaktadır.

Mahir Öztaş'ın tercih ettiği dil ve anlatım sıkıcılıktan uzak, merak unsurunu gözler önüne sermeye yarayan yalın bir dildir. Ercan pansiyona dönerken yolda gizemli iki kişi ile karşılaşmış ve kayanın arkasına saklanmıştır, *"birden sarsıcı, keskin bir korku ve dehşet duygusuna kapıldım", "bu adamlar, kitaplardaki ve Yeorgios'un evindeki kimi resimlerde gördüğüm, garip ve değişik giysiler içindeydiler."*[869] Yeorgios'un villasında kalmaya gitmeden önce pansiyonda kalacağı son gecesinde gezintiye çıkmış ve yine o insanları ve onların gizemli seslerini duymuş, bahçe duvarına saklanmıştır, *"bu kez hiç kuşkum yoktu, ne oldukları açıkça görülüyordu, üzerlerinde fresklerde gördüğüm aynı yadırgatıcı giysiler vardı, sanki bir karnaval ya da maskeli balodaymışçasına rahat davranıyorlardı", "sokağı aydınlatan ışığın altında, o garip mızraklarını ve giysilerinin soluk pırıltısını seçebiliyordum."*[870] Yazar beklenmedik bir anda ortaya çıkardığı gizem unsurunu, açıklığa kavuşturmadan anlatıyı sonlandırmamaktadır. Bu olayları izleyen durumların neticesinde Ercan

---

862 Mahir Öztaş, *Kuralların Saati-Unutulmak Tozları*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013, s. 29-30.
863 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 145.
864 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 182.
865 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 184.
866 Mahir Öztaş, *Kuralların Saati-Unutulmak Tozları*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013, s. 31.
867 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 216.
868 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 226.
869 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 312.
870 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 313.

karakterinin haberi olmadan bir filmde oynamak durumunda kaldığı ortaya çıkmıştır. Birdenbire nereden geldiği bilinmeyen, olağanüstü gibi görünen olaylar, anlatının sonunda makul açıklamalara kavuşmaktadır:

> *"Tasarımın en korkutucu olanı bile sonuçta bu dünyada biçimlendiğine göre, bir imgelemin ürünüydü, doğaüstü değildi. Ne de olsa günümüzde bilime güveniyor ve artık doğa üstü şeylerden dehşete düşmüyorduk."*[871]

Anlatı, içinde bulunduğu döneme eleştiri getirmektedir. Edebiyatta artık geçmişte kalan gizemli ve masalsı dünyayı geri getirmeye çalıştığı ve bunu yapabilen en önemli unsurlardan biri olduğu için, bu durum anlatının dil ve anlatımına yansıyan özelliklerden biri konumunda yer almaktadır. Rastlantısallık, tesadüfilik gibi unsurlar kullanılarak anlatı tek düze olmaktan öteye taşınmaya çalışılmaktadır.

3.1.3.1.7. Konu ve Olay Örgüsü

Yazmak ve Yazar Olmak

Anlatı başlangıçta gerçeklik kavramını sorgulamaktadır. Yazmanın bellek ve hatırlamak ile olan ilişkisi, belleğin anlatıda kullanılma biçimleri üzerine düşünmektedir. Anlatıda asıl meseleyi entelektüel uğraşlar oluşturmaktadır. *"Anlaşılmaz olan, insanın içini ileriye atılmak konusunda coşkuyla ve dinmek bilmez bir araştırma tutkusuyla doldurur."*[872] Anlatı içinde yaşadığı dönemin her şeyi akılla ve bilimle açıklama ihtiyacına edebi bir eleştiri getirmektedir. *"Yazmak, belleğin yitirdiklerini yeniden yakalayıp yineleyebilmek için gösterdiğimiz ve yenilgiyi baştan kabullendiğimiz sonu gelmez bir çaba değil mi?"*[873] Yazar ve anlatı, yazmak konusunu dert edeceğini anlatının ilk paragrafında dile getirmektedir. *"Geçici ve kalıcı değerler arasındaki ayrım", "gelecek kuşaklar bu çağı hangi verilere göre değerlendirecek?"*[874] İçinde bulunduğu çağa hangi türden düşüncenin hâkim olacağını

---

871 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 316.
872 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 7.
873 Gös. yer.
874 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 10.

sorgulamak niyetindedir, *"hangi adlar, yapıtlar, sarsıcı buluşlar ya da çoğu kesinlikle kurmaca olacak ne gibi yaşam öyküleri"*[875] kalacaktır.

"Herhangi bir toplumun gelişmemişliğinin görünür cezası, yeteneksiz yöneticilerin elinde acılar çekmekse, büyük bir yaratıcı da gelecek kuşaklara geveze ve dangalak yorumcular eliyle olduğundan çok başka tanıtılır."[876] Büyük yazarı, büyük edebiyatı alımlayacak yorumlayıcıların, okuyucuların olması gerektiğini düşünmektedir. Bugünün toplum yapısında büyük bir edebiyat ortaya çıksa dahi o edebiyatı alımlayacak bir kitlenin var olup olmadığını sorgulamaktadır. Soğuma romanının anlatıcı-yazarı, *"belki her yaratıcının kendisine benzeyen bir de yorumcusu olmalıdır"*[877] diyerek, Cemil Raşit ve Nedim Eren arasındaki benzerliğe daha en baştan dikkat çekmektedir.

Tarih üzerine bir tanımlama yaparken, bütün çekişmelerden sonra geriye kalana tarih dendiğini ve insanların kendilerine göre sınıflandırma yapmaktan hoşlandıklarından bahsetmektedir. Nedim Eren'e göre:

> *"Unamuno, Habil'le Kabil'in kavgasının, tanrısal bellekte bir yer edinme kavgası olduğunu söyler. Tanrısal bellek gibi bir de toplumsal bellek var mıydı acaba? Bütün bu yapılanlar bu bellekte bir yer edinme kavgası mıydı?"*[878]

Toplumsal bellekte yer edinen, tarihi olaylar ve bu olayların topluma yansımaları yazarın her eserinde yer etmektedir. Toplumsal belleğin acımasız olduğunu düşünmektedir. Yazar Arnavutköy'de yaşanan, evlerin talan edildiği, azınlık olaylarını tarih vermeden anlatıda olayları diğer coğrafyalara taşıyabilmek adına bağlamından koparak yerleştirmiştir. Ülkenin geçmişte içinde bulunduğu siyasi yapı karakterleri etkilemiştir. Karakterlerin geçmişte eylemlerin içinde yer almaları, değişen dünya düzeni ile karakterleri eylemsizliğe itmiştir. Anlatı, günümüz dünyasının tekinsiz ve umursamaz yıllarına karşı geçmişe karşı nostaljik bir duruş

---

875 Gös. yer.
876 Gös. yer.
877 Gös. yer.
878 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 153.

yatmaktadır. Cemil Raşit'in gençliğine rastlayan, ülkenin içinde bulunduğu güç dönemlerde coşkulu dönemler yaşanmış, o dönemlerin geride kalması onda burukluk yaratmıştır. Yazar tarafından içinde bulunduğu kültüre, döneme ayak uyduramayan karakterler resmedilmiştir, *"hiçbir şey yeni değil, hiçbir şey de eskisi gibi değil, üstelik yeni sandığımız birçok şey de hızla eskiyor."*[879] Anlatı Cemil Raşit üzerinden bugünün düşünen insanları için, dünyada şaşılacak hiçbir şeyin kalmadığını göstermeye çalışmaktadır. Anlatı değer yokluğu üzerine düşünmektedir. Büyük meta öykülerin yok olması, güvenilebilecek hiçbir değer yargısının kalmaması, Cemil Raşit gibi bir insanı hem madden ve hem mecazen kaybolmuş kılmaktadır. Cemil Raşit karakteri yazara toplumsal eleştiri yapabilme imkânı sunmaktadır.

Nedim karakteri, kişiliğini roman karakterleri arasına saklayan Cemil Raşit gibi bir yazarın özyaşam öyküsü yazılabilir mi sorusunu sormaktadır, *"öyle bir yapıt ortaya koymalıydı ki, şairin dizeleri ve romanları, yaşam öyküsüyle örtüşsün."*[880] Üstelik Cemil Raşit, özellikle gerçek yaşam öyküsünü kendi elleri ile imha etmekte veya yanlış bilgiler ile değiştirmeye çalışmaktadır. Anlatı, metni yazarından bağımsız değerlendirmek gerektiğini vurgulayarak bu kurama destek vermektedir. Sadece metnin kendisinin temel alınması gerektiği konusunda eleştirel bir yaklaşım sergilemektedir. Anlatı bir roman nasıl yazılmalıdır diye düşünmekte, Soğuma romanının anlatıcısı ile bunu başarmaktadır.

Edebiyat tarihi hakkında kimi fikirler yer almaktadır, *"Aydın Tan, Tolstoy gibi önemli yazarların sayısız karakter yarattığını, bunun bir yazarın büyüklüğünde önemli bir ölçü olduğunu savunmuştu."*[881] Romantik bir duyuşla, *"kendimiz derken bireyi demek istememiştim, biz yazarları demek istemiştim", "edebiyatın ana karakteri artık işte yalnızca bu; yazar dediğimiz o Soğuk Tanrı"*[882] diye eleştirmektedir. Roman sanatının geldiği bu noktada onun nelerden beslendiğini vurgulamaktadır.

> *"Artık büyük roman'ın devri tamamlanmıştı, yaratılan yapıtlar küçük boyutlarda olacaktı. Üstelik yalnızca sayfa sayısı anlamında değil, roman*

879 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 11.
880 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 111.
881 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 137.
882 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 138.

kişilerinin tutkularından, amaçlarına, serüvenlerine, çizilen yaşamlarının sıradan oluşuna kadar hemen her şey küçülmüştü."[883]

Klasik edebiyatın artık yaşamadığını, toplumsal dönüşümün edebiyat ürünlerine yansıdığını ortaya koymakta, anlatı bu duruma bir eleştiri getirmektedir, *"belki Zeno'nunki gibi bir varoluş kaygısının ya da ölümden korkunun, Humbert Humbert'inki gibi bir tutkunun ya da cinsel aşkın, Konsolos'unki gibi bir yenilginin ya da deneyimin, Oliveria'nınki gibi sürgün acılarının ya da yüce gönüllüğün ve bütün büyük romanlardaki hırsların, serüvenlerin, acıların yazılmasının da bir gereği yoktu."*[884] *Soğuma* romanı, roman eleştirisi nasıl yapılmalıdır uygulamalı göstermekte bunu *Soğuk Tanrı* romanını masaya yatırarak yapmaktadır, *"bu anlamda Soğuk Tanrı, aşk, serüven, zaman, dostluk gibi kavramlardan ve giderek dilden duyulan korkuyu anlatan bir romandır."*[885]

Kavramlar üzerine düşünmek karakterleri, mutsuz etmektedir. Anlatı kavramlar üzerine olumsuz fikirlere sahiptir. Cemil Raşit, romanın başına şöyle yazmıştır:

"Bu romandaki kişilerin, gerçek diye adlandırdığımız yaşamdaki değişken kişiliklerle hiçbir ilgisi yoktur. Onlar tümüyle gerçek ve değişmezdirler, patlayıp dağılan evren modeline uygun olarak, onlar da yazarının zihninden parçalanıp dağılan sonlu büyüklükte ama sınırsız bir roman evreninde yaşarlar."[886]

Cemil Raşit adlı karakterin yazmış olduğu Umutsuzluğun Son Yüzyılı adlı roman anlatıda kısaca özetlenirken, bu eserde kullandığı kimi motiflerin özellikle düş kadın imgesini, *Soğuk Tanrı*'da geliştirerek aktardığının altını çizmektedir. *Soğuma* romanı bir romanın nasıl yazıldığını anlattığı gibi, bir yazarın geçirdiği evrelere de odaklanmaktadır. Cemil Raşit, *"gerçek anlamda hayal kurma geleneğinin olmadığı toplumlarda, gerçek tasarımlarının da kolay kurulamadığını anlatıyordu."*[887] *Soğuk*

---

883 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 151.
884 Gös. yer.
885 Gös. yer.
886 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 157.
887 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 160.

Tanrı eseri *Soğuma* romanı için bir nevi klasiktir. Nedim Eren ve onun anlatı boyunca görüştüğü tüm kişiler *Soğuk Tanrı'*dan parçalar almakta, onu örnek alırken, ondan yola çıkarak yeni yaratımlar oluşturmaktadır. Karakterler *Soğuk Tanrı*'dan aldıkları ile yeni çeşitlemeler ve yaratılar inşa etmektedirler.

Aydın Tan gibi çeşitli karakterler ile yazarlık teması kuvvetlendirilmiştir, *"şiir tümüyle kişisel bir dildir, böylece postmodern bir şiirin geleceği tartışılır, kişisel deyişten uzak, sonuçta harflerin karışıklığına indirgenmiş bir şiir", "hayır, şiiri bekleyen bir gelecek yok."*[888] Anlatı düzyazı hakkında düşündüğü gibi şiir hakkında da düşünmektedir:

> *"Metnin yapısına değgin yeni bilgiler, yeni kavramlar artık okurun güvenini sarsıyordu, betimlemelerin hiçbir inandırıcılığı kalmamıştı. Bir düzyazıda bile kahramanın özellikleri ve düşünceleri konusunda anlatıcının saflığına artık hiçbir zaman güvenilemezdi. Şiire gelince, artık sahicilik ölçütünü tümüyle yitirmişti."*[889]

Anlatı içinde bulunan neredeyse bütün karakterler sanat ve edebiyatla ilgilendikleri için edebi yorumlar sadece bir kişiye ait değildir. Enis Peker'in de şiir yazdığını söylenmiştir, *"geçmişin büyük şairleri gibi yazabilmek için bir bilgisayar programı üzerinde çalışıyor."*[890] Bu geçmişin büyük şairleri gibi yazmak için bilgisayar programından yardım beklemek oldukça önemli bir eleştiridir. Günümüzde eski klasikler gibi bir ürün çıkarılamayacağının, özellikle günümüz şairlerinin bunu başaramazken bilgisayar programından şiir yazmasını beklemek önemli bir edebiyat eleştirisidir. Yazar anlatılarını felsefi ve antropolojik kimi okumaların çevresinde meydana getirmektedir, *"siz şiiri zamanında terk etmezseniz sonunda o sizi terk eder", "şiir belki de anaerkil tanrıların unutturulmasının bir diyetidir erkekler için", "bu yüzden giderek iktidarsızlaşıyor."*[891] Anaerkil tanrıça motifi Santorini Adası'nın betimlenmesinde de kullanılmaktadır. Dükkânın önünde hediyelik eşyalar *"işlemeli Yunan vazoları, şamdanları, küçük heykelcikleri, ayakkabı çekeceği olarak*

---

888 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 176.
889 Gös. yer.
890 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 177.
891 Gös. yer.

kullanılabilecek bir Pan'ı, kendi kendinin okşayan arsız gülüşlü bir başka Pan'ı, sonra tabloları, fotoğrafları; kıyıya çekilmiş kayıklar, ahşabı maviye boyanmış bembeyaz evler ve onları kuşatan çarşaf gibi bir deniz"[892] olarak betimlemektedir. Yazar tarafından anaerkil bir bakış açısı sunmaya çalışılmaktadır, Nedim Aleksia'yı sorduğunda Kayserili Aleksia mı sorusunu duymuş, kızın annesinin geldiği yerin adı ile anılmasına dikkat çekmiştir, *"bunca zaman sonra bile Aleksia'nın annesinin geldiği kentin adının anımsanması Nedim Eren'i şaşırtmıştı."*[893] Anlatıda *"kadının güçlü toprağın güvenli kentlerini, erkeğin ise kaygı ve serüvenlerle dolu denizi simgelediğini bir kez daha anımsatmak isterim."*[894] Anlatı için kadın ve erkek arasında bulunan ilişkide soğuyan unsurlardan biridir.

Aydın Tan, Cemil Raşit'in *"İngiltere'de yayınlanan ve kavramsal sanatçıların İngiliz ekolüne ilişkin, Wittgenstein'ın dil anlayışını temel alan"*[895] dergiye yaptığı söyleşilerden sürekli gönderiler hazırlamış olduğunu anlatmıştır. Cemil Raşit, bu dergide yayınladığı şiirden sonra Aydın Tan'a göre sanatını *"happening"*'lere dönüştürmüştür. Aydın Tan Cemil Raşit'in:

> *"Tahtalardan, demir parçacıklarından oluşturduğu bir sürü çerçeve. Renkli şeritlere dolanmış çerçeveler. Bunları taşıyarak çevrede dolanan rengarenk giyinmiş bir sürü insan. Karşınızdakinin söylediğini duymanızı engelleyecek gürültülü bir müzik. Sonra üşenmemiş tek tek hepsinin resimlerini çekmişti. Ne büyük bir çılgınlıktı."*[896]

Nedim Eren Cemil Raşit'in gösterisini Rasim Olcay'a bir şaka veya oyun oynamak istediği için yaptığını tıpkı *"Duchamp'ın ready-made'leriyle yaptığı gibi çok amaçlı bir uyarı"*[897] olduğunu düşünmüştür. Nedim Eren'in burada kullanacağı sözler Mahir Öztaş'ın edebi tutumunu yansıtmaktadır, *"görsel sanatlar olsun, edebiyat olsun bilimsel gelişmelerden etkileniyorlar", "geçmişte yazarlar genel görelik kuramından etkilenmişti", "günümüzde de kozmoloji ve fizikle ilgili yeni bilgiler edebiyatçıları*

---

892 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 236.
893 Gös. yer.
894 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 378.
895 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 179.
896 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 180.
897 Gös. yer.

etkiliyor" ve etkilemeye devam edecektir. Cemil Raşit'in de bu tarz bir yazma tekniğinden yararlandığının altı çizilmektedir.[898]

Cemil Raşit ve Ercan Seyman arasında bağlantı olup olmadığı üzerinde düşünülürken, yazarın kişinin yaratırken yaşamaktan uzak kalışına değinilmektedir, *"şunu unutmayın, birçok yazar gibi Cemil Raşit de içinde sürüp giden yaratmak için yalnız kalmakla, dışındaki insanlarla ilişki kurma itkisi arasında süren savaşın ayrımındadır"*, *"bir yanda düşlerle dolu bir yaşama yönelmiş ilgi vardır, diğer bir deyişle kendi iç dünyasını anlamaya tutkuyla yöneldiğini söyleyebiliriz", "öte yandaysa insanlar vardır, tartışılabilir değerlerin somut dış dünyası."*[899] Başka bir karşıtlık, tıpkı soyut dünya ve somut dünya arasında görüldüğü gibi, kurama veya eyleme yakın olmakla ilgili olduğu görülmektedir.

Nedim Eren zamanla *Soğuk Tanrı* ile ilgili bağlantıları çözmeye devam etmektedir:

> *"Düş Kadın'a Siren adını vermesi nedensiz değil. Sirenler söylencesine bir göndermeden başka bir şey değil. Düş Kadın; Don Quijote'un peşine düştüğü Dülsinea, bütün aşkların bütün sevgililerin bir toplamı. Romanın sonunda Düş Gemi'yi anlattığı bölümde yanında hep Siren'in olmasının anlamı da bu."*[900]

Bu geminin Cemil Raşit'in bir aldatmacası olabileceğini düşünmekte ve değişik farklı bir sürü olasılık olabileceğini söylemektedir. Nedim Eren rüyasında Odysseus mitinin bir çeşitlemesini, rüyada kendinin geminin direğinde bağlı olduğunu, diğer denizcilerin seslere dayanamayıp atladığını görmüştür. Anlatıda karakterler düş kadının ve düş geminin ne anlama gelebileceklerini kendi bakış açıları anlamlandırmaya çalışmaktadırlar. Faruk Soyer, *Soğuk Tanrı* ve *Don Quijote* arasında bir bağ kurarken *Don Quijote*'ta bulunan büyülü kayık ve düş gemi arasında yakınlık kurmaktadır. Düş gemi tıpkı yel değirmenlerinde olduğu gibi sadece Ercan Seyman tarafından görülmektedir. Selçuk Akın'a göre de yazar Odysseus'tan, esinlenmiş,

---

898 Gös. yer.
899 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 187.
900 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 190.

kullandığı motif yelkenli bir gemi yerine modern bir gemi olarak düşünülmüştür. Çalışma odasında *Soğuk Tanrı*'daki geminin adının Odysseus olduğunu anımsatmaktadır. Nedim, Enis'i görmeye gittiği gece tiyatroda Max Frisch'in *Kont Öderland* adlı oyunu oynanmaktadır. Enis savcı rolündedir. Bu oyun Nedim'e *Soğuk Tanrı*'da bulunan kimi motifleri andırmıştır. Anlatının başından sonuna kadar *Soğuk Tanrı*'nın bir sürü edebi yaratıya benzemesi, bu eserleri andırması boşuna değildir. Bu edebi ürünler aslında hep ortak duyumlardan ortaya çıkmaktadır. *Soğuk Tanrı*'nın dikkatle incelendiğinde birçok başka edebi yaratıya benzediği ve onlardan kimi motifleri anımsattığı da görülecektir. Yazar tarafından *Odysseia*, *Don Kişot* ve *Kont Öderland*'e benzetilmesi metinlerarasılık kavramına açıklama getirmeye çalıştığını göstermektedir. Bütün anlatılar birbirlerinden izler taşımaktadır, edebiyatın doğası gereği insanı anlatması büyük edebiyatın zamansız ve evrensel duygulardan meydana geldiğini kanıtlamaktadır, *"oyundaki yeni bir gelişme Nedim Eren'in ilgisinin çekti; çünkü Savcı, liman belgelerini sorduklarında, onları, 'Baltam var,' diye yanıtlıyordu."*[901] Ercan'ın düş gemiyi bulduktan sonra insanların gemide ettikleri dansı anlatıcı, *"bu garip sıçrayışları çok eski bir gravürde gördüğüm bir Deliler Dansı'nı anımsattı bana", "Deliliğe Övgü'nün son bölümünde olduğu gibi"*[902] yapılan bu garip danslar uzun uzun betimlenmektedir. Angeliki *Soğuk Tanrı*'yı başka bir esere benzetmiştir. Ona göre de bu roman Helen Macinnes'in *Delphi'de Karar* adlı romanını anımsatmaktadır. *"Profesör Faruk Soyer, genç kadının öfkesini yansıtan bu cümlenin, Tristan ve İsolde'den alındığını söyleyerek beni düş kırıklığına uğrattı", "bu söylediği doğru bile olsa, böyle bir alıntıdan Faruk Soyer'in tümüyle abartılı ve yanlış bir yargıya varması şaşırtıcıdır."*[903] Her karakter edebiyat hakkında kendi tarzlarınca yorum yaparak anlatıya katkıda bulunmaktadır. Nedim Eren'e göre eleştiri kuramlarını abartmamak gerekir veya Faruk Soyer'e göre Türk edebiyatının herkesin üzerinde anlaştığı bir tarihi hiç olmamıştır, *"kısa bir süre sonra yapıt, sizin ürettiğiniz o esnek kuramla, kurala uygun bir duruma getirilir", "yaratı evreninde süren karmaşayı*

---

901 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 215.
902 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 358-359.
903 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 378.

bilimin düzenine kavuşturmak için kuram bir Prokrustes yatağı gibi iş görüyor."[904] Ona göre bilim sanatı dizginlemekte ve kısıtlamaktadır.

Toplum eleştirisi, *"hangi toplumdan söz ediyorsun, dünün daha yoksul ve cahil toplumundan mı yoksa bugünün tüketim çılgınlığına kapılmış toplumundan mı?"*[905] Modern, aydınlanmacı dünya görüşünün, bilimin dünyayı ve insanlığı daha iyi bir noktaya getirdiğine inanmamaktadır, anlatı Cemil Raşit'in, insanların her şeyin daha iyiye gittiğine inandıklarını düşündüğünü, oysa işlerin daha kötüye gittiğini anımsattığı için sevilmediğini dile getirmektedir.

Öztaş, bu dünyaca ünlü sanatçının Yunanistan'da yaşadığı döneme gönderme yaparak anlatıya dahil etmiştir, *"Faruk Soyer bir yazısında bu konuya değinmiş, Cemil Raşit'in Leonard C.'nin müziği ve yazdıklarını sevdiğini, burada yaptığının bir alaycılıktan çok bir saygı olduğunun düşünülmesini önermişti."*[906] Nedim Eren, Aydın Tan'ın Üç Buket dergisinde *"İronide Kantarın Topuzunu Kaçırmak"* adlı yazısını okuduğunda düşüncelerini önemsemediğini söylemektedir. Aydın Tan bu yazıda ironi yapan insanların erdemli olmadıklarını ispat etmeye çalışmaktadır. *"Geçmiş Yeniden"* bölümü adı üzerinde geçmiş anlatıların yeniden kullanılması ile ilgili bir bölüm yer almaktadır, *"yazı, duyarsız ruha Voltaire'i, insanlığa duyulan nefrete de Shakespeare ve Byron'ı örnek göstererek sürüyor"*, *"sonuç olarak yazı, Cemil Raşit'in şiirlerinde ortaya çıkan ironinin kökenlerine üstü kapalı bir şekilde değinmiş oluyordu."*[907] Cemil Raşit, Aydın Tan'ın erken yattığı bir gece Hydra Adası'na onsuz gitmiştir, Nedim, Aydın'a gittikleri dönem Leonard Cohen'in orada olup olmadığını da sormuş, *Soğuk Tanrı*'da geçen bölümlerin ne kadarının gerçek olduğunu merak etmektedir, *"anımsayacaksınız, romanda Leonard C.'nin adı hiç geçmez", "Adanın Genç Şairi olarak geçer bu isim", "bu bile L. Durrell'in İskenderiye Dörtlüsü'ndeki Kentin Yaşlı Şairi'ne alaylı bir anıştırmadır."*[908] Cemil Raşit'in yazdığı eserin kurgu olduğunun altını çizilmektedir. Cemil Raşit, Anılar adlı yapıtının ön sözünde *"kurgudan bıkmıştı, yeni kişilikler yaratmak, yeni düşünceler ve buluşlar peşinde koşmaktan*

---

904 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 196.
905 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 202.
906 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 217.
907 Gös. yer.
908 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 219.

yorulmuştu"[909] diye onun geleceğini tanımlarken, yazarın kaybolmasının nedenini burada aramak gerekmektedir, yeni bir şeyler üretmeyen herkes kaybolmuş, ölmüş sayılmalı mıdır? Var olmanın göstergesi yeni bir şeyler üretmek midir? Metinde postmodernin hiçbir soruya cevap üretmeyen dünya görüşü eleştirilmektedir.

Nedim Eren, üslup farkını anladığı bazı mektuplarda iki olasılık görmüştür, *"romanda uydurma roman kişilerine söylettiği kimi düşünceleri ve arzu belirten sözleri sonradan öylesine sevmişti ki Thalia'ya yazdığı mektubu bunlarla donatmaktan çekinmemişti"*, *"ya da mektubu soluksuz yazdıktan sonra, bir kez daha okuduğunda, roman kişilerine öylesine uygun bulmuştu ki, üstelik sevgilisiyle ilgili kendisinin uğraştıran konuları romanından ayırabilmesi kolay değildi, mektubu postaya vermeden önce gerekli yerlerde roman kişilerine söyleteceği izlenimlerin ve etkili sözlerin bir kopyasını çıkarmıştı…"*[910] Cemil Raşit'in son romanını bu dönem yazmaya başladığını düşünmektedir. Nedim Eren'e göre, yenilgi olarak gördüğü *Soğuk Tanrı*'da Yunanistan'a göç eden Thalia karakterinin davranışlarının, romanın sonunda ona hiç benzemediği ve ondan iz taşımadığını görmüştür. Roman anlatıcısının *"arayışı tam anlamıyla acı bir düş kırıklığıyla sonuçlanıyordu."*[911] Nedim Eren Cemil Raşit'i bulmaya çalışırken, aynı zamanda yazarın romanı nasıl yazmış olduğunun cevabını bulacaktır.

Anlatı edebiyat eleştirisi olarak, *"yapıt, onu ortaya çıkaran kişinin arzularından bağımsız gelişiyordu"*[912] diye düşündürmektedir. Nedim Eren kendinden az şey katmaya özen gösterdiğini söylemektedir, *"biliyorsunuz, yazarken insanın kendisinden söz etmemesi neredeyse olanaksız."*[913] Cemil Raşit'in kendisinin yazmış olduğu *Soğuk Tanrı* romanının neresinde olduğunun bilinemeyeceğini düşünmektedir. Anlatı yazmak ve yazarlık hakkında düşünürken Cemil Raşit'i bu konuda merkeze almaktadır, onun geçirdiği edebi değişim gözler önüne serilmektedir, *"o bir yazarın davranması gerektiği gibi davranmış, duyduğu düş kırıklığını ve acıyı, yazdıkları için gerekli ivmeyi başlatacak bir güce dönüştürmeyi bilmiş, üstelik bunu uygulamayı*

---

909 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 220.
910 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 243.
911 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 244.
912 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 386.
913 Gös. yer.

başarmıştı."[914] Cemil Raşit'in Umutsuzluğun Son Yüzyılı adlı romanında şöyle yazdığını alıntılamaktadır, *"dilin temelinde belirsizlik yattığını ve bu yüzden de dil yoluyla bir şeyi anlatmanın umutsuz bir çaba olduğunu biliyorum."*[915] *"Belki de yapılması gereken hiç konuşmamak, yazmamak ve yalnızca sonsuzluğa kulak vermekti."*[916]

> *"Cemil Raşit'in Soğuk Tanrı'sı gibi önemli bir yapıtın gerçek değerini ortaya çıkarabilmek için yapıtıyla yazarı arasındaki bütün bağlar koparılıp atılmalı. Başarılı ve yararlı bir araştırma, yazarla yapıtı arasındaki ilişkinin incelenmesinden çok, bir yapıtın kendi başına nasıl var olabileceğine ilişkin yol gösterici katkılarda bulunmalı."*[917]

Bu düşünce romanın bütünde ortaya konan temel düşüncedir. Nedim Eren, Cemil Raşit'i yazdığı roman sayesinde, satır aralarında bulmaya çalışmaktadır. Nedim Eren'in anlatının sonunda *Soğuk Tanrı* için edindiği bilgi, hayata göndermeler yapan bitmemiş bir roman olduğudur. Yazar, tanıdığı, yaşadığını yazdıklarına aktaran bir kişidir:

> *"Romanın bitip bitmemesi önemli değildi. Kendimi şimdiden bir romanda konuşur gibi duyumsuyordum. Gerçeğin dayanılmaz bir acı verdiği buna benzer durumlarda, yazmanın en güzel yanı işte buydu. Yazmak, insanın bildiği, bir zamanlar tanıdığını düşündüğü hatta dokunduğu bedenlerin, roman kişilerine dönüşmesini engelleyemiyordu ve bunda da insanı rahatlatan bir yan vardı."*[918]

Düşler, Düş Kadın, Düş Gemi

Soğuk Tanrı romanının anlatıcısı, geçmişinde hem kendi başına kalma isteği duyduğunu hem de uzun yolculuklara çıkma özlemi ile mücadele ettiğinden bahsetmektedir. Anlatı, birbirlerine taban tabana zıt kavramları eserin karakterlerinde

---

914 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 388.
915 Gös. yer.
916 Gös. yer.
917 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 381.
918 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 371.

birleştirmekte, kişiler genelde kafaları karışık ve zıtlıkları içlerinde barındırmaktadırlar. Kadın ve erkek arasındaki ayrım, kadınların modern toplumda giderek güç kazanmaları gibi durumların anlatıda bazen örtük bazen de aleni bir şekilde ortaya konduğu görülmektedir. Ercan karakterinin Ebru'yu küçük görmesi, bu karakterler özelinde, kadın cinsine yönelik kimi genellemeler barındırmaktadır. Doktor, Cemil Raşit'in görmüş olduğu bir düşü yorumlarken, *"tuhaf ve karanlık bir düş, anlattığı sanki bir deliler şöleni"*[919] diye adlandırmıştır, eski arkaik dönemlere aitmiş gibi bir dans ve müzikle kendinden geçenlerin olduğu bir rüyada sadece bir kadın ön plandadır. Anlatıcı acımasızca birtakım sıkıntılara uğrayan kişinin de o olduğunu söylemektedir. Ercan'ın ölüm imgesini bir türlü yazamadığını, Düş kadın imgesini ise, sevdiği tüm kadınları anlatmak istediği için ve hepsini bir anda anlatabilecek bir kavram olması amacı ile yarattığını söylemiştir. Sevdiği her kadından bir iz vardır. Nedim Eren için bütün roman, *"içine düştüğü duygu atmosferi ona neredeyse tüm romanın Düş Kadın'ın aranması üzerine kurulduğu izlenimini veriyordu."*[920] Psikanalitik açıdan yaklaşıldığında düş kadın imajının anneye olan özlemde gizli olduğu da düşünülebilmektedir. Anlatıda babadan, amcadan ve deden bahsedilirken anne kelimesi hiç yer almamaktadır. Yatılı okulda annelerinden uzakta büyümüş olan bu üç karakterde anne özlemi çekmektedir. Bütün karakterler her insanın birazda düş kadının peşinde olduğunu kabul etmektedir. Böyle bir an yaşadıklarında o kadınlarla tanışmalarına rağmen aradıklarının her zaman o olmadığını anlamaktadırlar. Düş kadın imajı anlatı için oldukça önemlidir. Tek kadın mı yoksa sevdiği bütün kadınların toplamı mı karar verememiş, bir düş, ölümsüz bir kimlik olduğunu düşünmüştür. Ercan, benim durumum Pygmalion'a benzemiyor diye uyarıda bulunmaktadır, *"günümüzde görüntüler de paramparçaydı, kararsız ve silikti, giderek varoluşundan kaygı duyacağımız titrek bir düşe dönüşmeye eğilimliydi"* ve *"çoğu kez gerçek anlamda görmüyorduk bile, ama bilinçaltımızda bir kadının kalçası, bir başkasının bacakları ya da gözleri, Düş Kadın'ın o değişken imgesinin oluşmasına katkıda bulunuyordu."*[921] Düş kadın imajının da adeta kolaj gibi farklı kadınların farklı uzuvlarının birleşiminden oluşması dikkat çekicidir. Postmodern bir toplum yapısında

---

919 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 167.
920 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 198.
921 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 49.

ortaya çıkan kadının, bir kadından değil birçok farklı kadından oluşması bir kültür eleştirisi olarak anlatıda önemli bir yere sahiptir. Düş kadının hiçbir zaman gerektiği gibi yazılamayacağını, çünkü her düşsel kadının *"insanda bıraktığı toplam izlenimlerin sonucu"*[922] olduğunu belirtmektedir. Sevilen her kadın başlangıçta düş kadındır, diyen anlatıcı geçmiş sevgililerin olumlu olumsuz tüm özelliklerini içinde barındırmaktadır. Düş kadın dokunulduğunda bir tür gerçeğe dönüşürken, duyularla kavranır, bir aşk imgesidir. Neredeyse bütün karakterler kendi bakış açısına göre düş kadın hakkında yorumlar yapmakta ve böylece farklı bakış açılarıyla ne olabileceği tartışılmaktadır. Düş kadının yapılan doğru bir tanımı da yoktur. Bu yorumların hepsi düş kadın imajını oluşturmaktadır, *"bir andır, o ana ilişkin ele geçirilmesi olanaksız görüntüdür"*, *"bir fizikçi zaman denince nasıl birtakım formüller düşünürse, Düş Kadın dendiğinde ışığı, görüntüyü, belli bir anı aynı zamanda düşünürüm."*[923]

Yazın başlarında, herhangi bir günde, bir çay bahçesinde otururken bir anda yağmur yağmaya başlamış, bulut geçmiş ve o an onu denizin üzerinde görmüştür. Bu gemi, bugüne kadar gördüğü bütün gemilerden değişiktir. Sanki hep görüyormuş da ilk kez bilincine varıyormuş gibi hissetmiş, hatta gençlik anılarını bile anımsamış, gençliğinde başına gelen bir şeyi anlatmak istemesine neden olmuştur, *"koskocaman bir kentte tek başıma kalmışım gibi bir duygu içindeydim."*[924] Kıyıya bağlı bir geminin ışıkları her yeri aydınlatmaktadır, *Soğuk Tanrı*'nın anlatıcısı da Cemil Raşit gibi, uzaklara ve çok uzaklara gitme özlemindedir. Geminin adına baktığında adının Odysseus olduğunu görmüştür. İlk kez gördüğünde etrafta da başka hiç kimseler yoktur, anlatının devamında Ercan ne zaman yalnızlık hissi ile başa çıkmaya çalışsa onu bilinmeyen diyarlara, tıpkı Odysseus gibi maceralara götürecek bir düş gemi görmektedir. Tuhaf giysili bir adam ve bir kadın geminin kıyıya sarkan merdivenlerinden indiklerinde, adam ona bir tür tiyatro, okul gemisi olduğunu söylemiştir. Anlatıcıdan başka hiç kimse o gemiyi görmezken, insanlar dans edip şarkılar söyleyerek ellerinde içki kadehlerine benzeyen şeyler tutmaktadırlar. Ercan düdük sesini duyduğunda her şey, *"sessizliğe ve doğallıkla karanlığa"*[925]

---

922 Gös. yer.
923 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 198.
924 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 52.
925 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 68.

gömülmüştür. Geminin sanki herkesin içinde bulunduğu bir dünya olduğunu ve düdük sesi ile kıyamet gibi, tıpkı yanardağ simgesinde olduğu gibi her şey karanlığa gömülmüş, tüm eğlence bitmiştir. Ercan'ın en çok istediği şeyin durmaksızın yolculuklara çıkmak olması nedeniyle böyle bir araç tasarladığı düşünülebilmektedir, *"bu bir okul gemisi dostum, Nuh'un gemisi değil"*[926]. Bu düş gemide bulunanlar limana varmaları şerefine maskeli balo vermektedirler. Ne gemide bir insan görünmekte ne de limanda diğerleri, gemiden inen iki kişi de geri gelmemiş, Ercan sadece tek ufak kara bir sokak kedisi görmüştür. Gerçek hayatta ama bir o kadar da gerçek olmayan bir durummuş gibi gözükse de bir arkadaşı, ona adı Deliler Teknesi olan bir gemiden bahsetmiştir. Ruh hastalarını iyileştirmek adına gezip dolaşan bir gemidir. Ercan'ın ve Cemil Raşit'in odalarında Deliler Teknesi adlı tabloyu bulundurmaları da bu durumu destekleyen bir ayrıntıdır. Cemil Raşit'in mektupları Düş Gemi'yi gördüğünü ispatlamıştır, *"ne yapsan, nereye gitsen kurtulamayacaksın bu sonsuz yıkımdan, bu cehennemden"*[927], *"kitabımda yapacağım açıklama, kaynakları incelememiş olanlara düş ürünü gelebilir"*[928].

"Siren'in adına üzüldüm, birçokları gibi o da gemiyi olduğu gibi göremiyordu", herkesin göremediği bu gemi, *"Ölüm Gemisi, belki Deliler Gemisi, artık her ne boksa, yıllardır peşinde olduğum gemi bu"* diye tanımladığı bu gemiye hikâyenin anlatıcısı sonunda ulaşmıştır.[929] Çılgınca müzik sesinden, dans eden maskeli maskesiz insanların bazılarını tanıyabilmiştir. Arabayı çalıştırıp, çılgın gibi bu gemiyi yakalamak için son şansını kullanmıştır, *"sevinçle ağlıyordum, hey Deliler Gemisi, beni de alın yanınıza, acımı dindirin."*[930] Gemiye ulaşabilmek adına kendisini denize atmıştır, *"ama sırtımda bir yük, ne olduğunu bilmiyorum, ne bir çarmıhtı bu, ne de palto, belki yalnızca bedenimdi ve sonra serin mi serin bir karanlığa doğru yavaşça battım."*[931] Denizde dalgalarla boğuşmuştur, *"yanlış yaşanmış bir hayatın yıkıntıları geçiyordu gözümün önünden"*[932] diye düşünürken onu denizden gemiye çekmişlerdir.

---

926 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 53.
927 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 241.
928 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 242.
929 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 349.
930 Gös. yer.
931 Gös. yer.
932 Gös. yer.

Az önce kıyıda olan Siren'in burada gemide olması ona garip gelmiştir. İriyarı sakallı bir adam, Yeorgios geldiğinde Ercan ona düş gemi ve düş kadını aradığını söylemiştir. Ercan'ın bir roman karakteri olarak ölümsüzlüğü aradığı düşünülmektedir.[933] Anlatı bir sürü gerçeküstü imge ile dolmuştur, *"bu ağır yaz akşamında geminin hafif ıslak ahşap kokan güvertesi bir anda maskeli cambazlar, piyerolar, dans eden kral ve kraliçelerle, bir karnavalda olduğu gibi ölüm kılığındaki insanlar ve soytarılarla doluverdi; sanki uzun bir süredir benim ayağa kalkmamı bekliyorlarmış gibi"*[934] diye düşünmeye başlamıştır. Arabalı vapurda yapılan eğlenceyi andırmakta ama bu ortam Ercan'da soğuk, gizemli bir hava estirmektedir, *"cadılar ve büyücüler ayakları yere değmiyormuşçasına, hafifçe yana yatık şapkalarıyla fırıl fırıl döndüler", "yıldızlarla süslü bu uzun koni şapkaları…"*[935] Kimseye sesini duyuramadığı, çılgın bir gürültü vardır. Yeorgios herkese emirler yağdırmaktadır. Daha önce görmemiş olduğu Girit Üniversitesi'nden ölen Pavlos Laiou ile tanışmıştır. Eva'da oradadır. Profesör Dimitris Sinodinu oradadır. Herkes Ebru'nun gelmesini beklemektedir. Siren gelmiş, bunalıma girdiği dönemde ona bakan doktor da oradadır. Doktor avucunu ilaçlarla doldurur, Don Quijote kılığında biri gelmiştir. Biri Sancho Panza kılığındadır. Ercan, Mihalis Pagonis'a inandığı doğrular uğruna insanları öldürmenin yanlış olduğunu söyleyip kızarken, Mihalis ona, *"hayır, hiçbir anlamı ve nedeni yoktu", "üstelik bunalım falan da geçirmiyordum"*[936] diyerek oldukça önemli bir kültür eleştirisi yapmıştır. Ebru geldiğinde, *"ben Ebru değilim, diyordu bir yandan maskesinin çıkarırken", "peki ama öyleyse kimdi, hangi düş kadın?"*[937] Anlatıda yer alan tüm bu karakterler *Soğuma* romanının sonunda Ercan'ın bilinçaltında ortaya çıkıyormuş gibi birada gösterilmiştir. Tanımadığı bir adam ile karşılaşmış, bu adamın adı Nedim Eren'dir, *"şu sıralarda benim için çok önemli bir yazarın yaşam öyküsü üzerinde çalışıyorum", "bu yazarla da hiç tanışmadınız ama onun tam da size benzer bir roman kişisi yarattığını söyleyebilirim."*[938] Ercan, *"ben bir roman kişisi değilim, yaşayan bir insanım"* diye bağırdığında, *"ben roman kahramanı olduğunuzu söylemedim, yalnızca size benzeyen*

---

933 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 350.
934 Gös. yer.
935 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 351.
936 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 353.
937 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 354.
938 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 355.

bir roman kahramanından söz ettim", "nasıl yaşıyor olduğunuz ya da ne olduğunuz kimseyi ilgilendirmez."[939] Gemide bulunan herkes en garip olanlarından en gerçek olanlarına kadar Ercan'ın yazmak istediği kişiler ve karakterlerdir. Karakterlerin hepsi gerçeklik iddiasında ve yazarın onları yeteri kadar umursamaması üzerine tepki göstermektedirler. Ercan'ın var ettiği bazı karakterler Ercan'ın yazdıklarında kendilerini tam bulamadıklarını düşünmektedirler. Ercan'a bu konuda hesap sormaktadırlar. Karakterler kâğıt üzerinde ölümsüzlük istemediklerini tekrarlamaktadırlar, *"ölümsüzlükmüş, böyle bir şey yok, düzensizlik artıyor"* diye tepki verirlerken, geminin olmadığını ve düş gördüğünü bütün kalabalık kahkahalarla gülerek göstermektedir.[940] Yeorgios çıkıp Ercan'ın tek kelimesini bile anlamadığı ama dinleyenlerin deliler gibi alkışladığı konuşmayı yapmıştır. Düş gemi imgesi, *"sevdikleriyle dolu bu gemi, düş gücünün ona verdiği bir tür armağan"*[941] olmakta ve *"bu kalabalık, varoluşuyla güverteyi kaplayacak, biz ölümlüler için bir armağan, ölümsüz bir imge ve bir şiir olarak"*[942] ortaya çıkmaktadır.

Düşler anlatıda önemli bir yer kaplamaktadır, *"düşünde adanın üzerinde uçtuğunu, sonra bütün adaların üzerinde uçtuğunu, uçsuz bucaksız bir denizi geçtiğini ve yavaşça evinin çatısına konduğunu gördü."*[943] Ercan görmüş olduğu bir düş sayesinde kararlar almış, uygulamaya geçmiştir. Son zamanlarda karanlık düşünceler kafasında dönmekte iken boğulur gibi uyanmaktadır, *"bu anlatıda düşü anlatmak zorundayım, çok kısa ve bütün betimlemelerden arındırarak yapmaya çalışacağım bunu."*[944] Düşünde, giyinik bir vaziyette kumsal da herkes ile beraber ufka bakarken, ufukta o sırada hiçbir şey yoktur. Sadece kızıllık olduğunu belirtilirken, dağdan kızgın bir sıvı akmakta, o sırada uçarak, havalanarak kurtulmayı düşlemektedir. Bir karaltı yanardağın akışını durdurmak ister gibi kollarını iki yana açmış, bu kişinin kim olduğunu açık seçik görmüştür. Uyanmak ister ama başaramaz, kaç diyemeden daha her yeri sıvı kaplamıştır, *"takımyıldızlar arasından hızla geçiyorum, ölü yıldızlar son ışıklarını yolluyor, göz alıcı ateşten toplarla sarılı güneş sistemleri ve galaksi*

939 Gös. yer.
940 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 358.
941 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 378.
942 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 379.
943 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 246.
944 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 56.

kümeleri, belki hiç var olmayan bir gökyüzü haritasında yol alıyorum", "ölümsüzlük diye haykırıyorum, yalnızca ölümsüzlük…"[945] Kendi rüyasını yorumlamaktadır, *"kehanete dayanan bir kıyametin düşü bu, bilincimin derinliklerindeki bir kaçış arama eğilimini açığa vuruyor."*[946] Bütün aslî karakterler geçmişlerinde yatılı okulda okudukları için terk edilme korkusu yaşamaktadırlar. Annesiz büyümenin getirdiği sıkıntılar anlatıda örtük olarak yer almaktadır. Üç karakter de Santorini Adası'na gelmişlerdir. Ölüm korkusu, *"ölümü yazmak; bir tür yok oluşu, beklenmeyen bir bitişi, sınırsız bir arayışın sonundaki o acımasız, ölüme özgü yargıyı, insanın bu ölüm karşısındaki zavallılığını ve çirkinliğini yazmak istiyorum."*[947] Bu düş, *"Thomas'a göre, ruhumda beklenmedik bir anda yükselen büyük bir huzursuzluğu simgeliyordu."*[948] Mektupta ölümden kurtulmak için uçmasını, uyumlu bir ilişki için özlem duymasına dayandırmaktadır, *"yazgımın alacağı yolu, sırasıyla, hava, su, ateş ve toprak olmak üzere dört aşamaya ayırıyordu."*[949] Gelen mektupta, hava uyumlu ilişki özlemini, su ise yeni yolculuklar dönemini, ateş akıl dışı bir vahşetin ortasında olmayı, toprak dönemi yerleşikliği ve kadını simgelemektedir. Yazar bugünün insanının içinde bulunduğu duygu durumunu Ercan karakterinde yansıtmaktadır. Kıyametle ilgili bir öngörüyü böyle dile getirdiğini düşünmektedir, *"evrenin yok oluşunda, kendi kişisel umarsızlığına bir avuntu bulma eğilimi saflığın yitirilmesine duyulan korku, felaketlerden neredeyse sapkınca bir haz duymaya dönüşüyor."*[950] Anlatıda bilimsel çıkarımları Doktor Faruk üstlenmektedir, *"bilinmez ve gizemli olanın yüzyıllar boyunca bilincimizde yarattığı kaygı ya da korku işte buna benzer bir biçimde oluşur"*[951] diye cevaplandırmaktadır. Rüyaları iki grupta toplamıştır. Bu görüşlerden biri *"düşlerin içimizdeki hayvani arzuların ürünü olduklarını savunur, bunu Delilik Kapısı diye adlandırırız*" diğer görüş ise *"düşlerin aklımızın görkemli yeteneklerinden doğduğunu savunur ve bu görüşü de Gerçek Kapısı diye adlandırabiliriz"* diye tanımlamaktadır.[952] Doktora göre Cemil Raşit açısından

---

945 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 57.
946 Gös. yer.
947 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 67.
948 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 75.
949 Gös. yer.
950 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 183.
951 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 188.
952 Gös. yer.

"düşlerimiz, hem akıldışı, hem de akılcı yönlerimizin bir yansıması veya dışa vurumu olabilir"[953], belki de düş yorumlama sanatının, bilimden ziyade bu konuda daha açıklayıcı olabileceğini savunmaktadır.

Soğuma

"Biz astrofizikçiler düzensizliğin arttığını söyleriz, çünkü termodinamiğin ikinci yasası entropi yaşamın anlamı üzerine bütün görüşleri karıştırıyor ve geçersiz kılıyor."[954] Nedim Eren Nora'dan hoşlanmakta, Nora'ya bir şey hissettiğinde aklına hep Şebnem gelmektedir. *"Şebnem'den hiçbir haber alamadığı o korkunç kış, babası yaşlı İrfan'ın öldüğünü öğrendiği zaman"*[955] aklına gelmiş, Nedim belleğine böyle şeylerin gelmesini tuhaf bulurken, kış mevsiminin romanda kötü olaylar ile ilişkili olması dikkat çekmektedir. Kış mevsiminin doğanın ölmesine neden olmasında olduğu gibi, anlatıda ölümü ve kötücül olayları çağrıştırmaktadır, *"teknenin kıç tarafına oturmuş, denizdeki ak köpükten izi seyrediyordu", "güneşli, olağanüstü güzel bir gündü", "deniz masmavi bir çarşaf gibi önlerinde göz alabildiğine uzanıyordu."*[956] Teknenin yanında yunuslar yüzmektedir ve akşama doğru Mykonos'a yaklaşmışlardır. Sıcak ve soğuk, yaz ve kış arasındaki bu betimlemelerin yazar tarafından anlatı içine yayılması anlatının sonunda gelen kışı netleştirmektedir. Yaz ve Ege Adaları betimlemeleri, evler, deniz ve atmosfer yazı ve huzuru çağrıştırmaktadır. Sempozyumda eylül ayına rastlamıştır, *"aşırı sıcaklardan hoşlanmadığı gibi bütün bu uğultulu yaz kalabalıklarından da nefret ediyordu."*[957] Nedim karakterinin melankolik yapısı mevsimlere yüklenen sembolik anlamlarla da kendini göstermektedir. Aslında Nedim Eren'de Ercan karakterinin başından geçen akıl almaz olayların gerçekten Cemil Raşit tarafından yaşandığını öğrenmeye başlamıştır.

Cemil Raşit'in psikolojisinin de iyi olmadığı anlaşılmaktadır. Nedim, Cemil Raşit'in yazmış olduğu Ercan karakterine kendisinden birtakım hisler ve yaşanmışlıklar kattığını kanıtlamaktadır. Cemil mektupta *"bir ağaç gibi, kesilen ağaç*

---

953 Gös. yer.
954 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 293.
955 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 229.
956 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 232.
957 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 223.

sessizce devrilir", "bana öyle geliyor ki tıpkı eğitilmiş bir köpek gibi beni bulamayacakları bir yerde ölmeliyim."[958] Şimdi ölse romanını bitiremeyeceğini ve bunun da kimsenin umurunda olmadığını düşünmektedir. Toplum Türk edebiyatında çok önemli yerlere gelmiş bir yazarı bile umursamaz hâle gelmiştir. Hiç kimse kimsenin umurunda değildir. Anlatı bir dönem eleştirisidir, içinde bulunduğu dönemin aksayan yönlerini göstermeyi amaç edinmektedir. Cemil Raşit'in, üçüncü mektupta artık umudunun bittiği görülmektedir, *"burada yaz neredeyse bitiyor, güz yağmurları neredeyse başlayabilir."*[959] Cemil Raşit soğumayı işaret etmektedir. Kendisi ile ilgili değişiminde başladığının farkındadır.

Yeorgios'a göre bugünün insanı oldukça umutsuzdur, *"diğer bir deyişle bilgilerimiz arttıkça hiçbir şeyin aslında fazla değişmediğinin, umut edecek pek bir şey olmadığının da ayrımına varıyoruz", "böylece umutsuzluğun ortaya çıkardığı bir tür cesaretle karşılaşıyoruz", "günümüze damgasını vuran da bu işte."*[960] Yeorgios, *"yıldızların yaşamımızı belirlediğine inanır mısınız?"* diye sormaktadır, *"kişisel bir gelecek konusunda değil ama gezegenimizin geleceği konusunda bilgi sahibi olabilseydik, kötü mü olurdu?"*[961] Yeorgios pozitif bilimler ile meşgul olan bir bilim insanıdır. Eleni bu konuda Yeorgios'un zıttı bir karakterdir, geçmişle ilgilendiğini ve geleceğin onu ilgilendirmediği söylemektedir. Yeorgios gelecekle ilgilenirken, Eleni'nin geçmişle ilgilenmesi şu an ile ilgili soruları akla getirmektedir. Anlatının içinde bulunduğu o anı, anlatının kendi zamanını önemsediğini söylemek mümkündür, *"yaşanan anın bile bir anlamı yoksa, geçmişten ya da gelecekten söz etmenin anlamı ne olabilirdi", "geçip gitmesine göz yumduğumuz öyle bir yaşanan an vardı ki anımsanan her şey hayıflanmalar arasında silinip gidiyordu."*[962] Anlatıda geleceğin bilinebileceğinden doğan merak duygusunun ölümü, rastlantı ve tesadüfiliği ön plana çıkarmaktadır. Ercan içindeki merak duygusunun fazlalığından bahsetmektedir. Ercan ve Yeorgios birbirleri ile gerçek nedir konusunda tartışmaktadırlar. *Soğuma* romanında gerçek nedir sorusu anlatı boyunca her karakterle odak noktada

---

958 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 242.
959 Gös. yer.
960 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 271.
961 Gös. yer.
962 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 361.

durmaktadır, *"deneyim ve yaşanmışlık her şeyi eskitiyor, çağdaş bilim düş kuracak bir alan bırakmıyor bize, bir öngörü çağına giriyoruz, her şey bildik ve sıkıcı."*[963]

Anlatı, temel insan davranışlarının yüzlerce yıl sonra bile değişmediği üstünde durmaktadır. Ercan'ın düşü ile Yeorgios'un vermiş olduğu kitaptaki adamın düşünün aynı olmasına, *"belki de korkularımız fazla değişmediği için düşlerimiz aynı"*[964] diye açıklık getirmektedir. Ercan, Yeorgios'un bahsettiği kütüphaneyi keşfetmesi ile neredeyse toprağın içinde gömülü olan bu yerde kitapların çoğunluğunun Atlantis üzerine yazıldığını fark etmiştir, *"bir yeraltı kitaplığından daha çok bir denizaltı mağarasını andırıyordu."*[965] Gece ses ve düş onu aynı anda uyandırmış ve terasa çıktığında yakınlarda bir kule olduğunu görmüştür. Kuleden soluk bir ışık gelmektedir. Bu kuleye de evden gidilen bir geçit olduğunu düşünmüş, *"banyonun karşısındaki dolaptan kuşkulanmıştım, kapağını açtığım zaman aşağıya inen merdivenlerle karşılaştım."*[966] Salondan bir el feneri alıp ilerlemektedir. Yer altına indiğinde kimi koridorlardan geçmiş düşe kalka korkuluklara tutunarak, tehlikeler atlatarak yer altından, farklı kapılardan geçerek merdivenleri bulmuştur. Kuleye çıkınca buranın bir gözlemevini andırdığını görürmüş, kayıt araçları ve odanın ortasında kocaman bir teleskop olduğunu fark etmiştir. Burada adeta yer ve gök birleşmiş gibidir. Kendini çok yukarıda ve dünyadan çok uzakta hissetmektedir. Ana tanrıçaya benzetilen Santorini'de onu çok yukarılarda ataerkil hissetmesine yarayan böyle bir yerin bir anda var olması önemli bir motiftir, *"dünyaya doğru haykırmak istedim; senin gecelerin ve bu yıldızlı gökyüzün içimizi korku ve kaygıyla dolduruyor."*[967] *"İşte burada durup uzaklara baktım; bulunduğum o yüksek yerde bizden, biz insan soyundan gizlenen bir geleceğin ne olduğunu anlıyormuşum duygusuna kapıldım."*[968] Yeorgios tekrar onu gözlemevine götürmüştür. *"Terasta birtakım biçimler ve renkler sanki belli bir ritimle deviniyordu", "birisinin kulenin tepesindeki teleskopla beni gözetlediği gibi bir duyguya kapıldım", "her kimse*

---

963 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 310.
964 Gös. yer.
965 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 318.
966 Gös. yer.
967 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 319.
968 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 320.

teleskopu tam benim bulunduğum yere ayarlamıştı."[969] Atlantis Derneği'nin toplantısı Yeorgios'un villasında yapılacaktır. Bu derneğin amacı Atlantis'in gerçekte Santorini Adası'nda olduğunu ispat etmektir. Yeorgios ve anlatıcı evin kütüphanesine gittiklerinde Atlantis hakkında 20 bin cilt eser olduğunu öğrenmiştir. Bilim adamı Yeorgios *"denizin derinliklerinden uzayın karanlıklarına bulabildiğimiz her kanıtı değerlendireceğiz"*[970] diye düşünürken, ilerlemeci görüşü yansıtmaktadır. Dora'ya göre Yeorgios'un *"amacı bizleri şaşırtmak, bizi gerçek diye bir şeyin olmadığına inandırmak", "birbirimize güven duymamızı ve inanmamızı engellemek"*[971] olduğudur.

Bütün karakterlere yansımış olan bir bıkkınlık durumu vardır, *"içimde hem anlaşılmaz bir hüzün, hem de sarsıcı bir boşunalık duygusu vardı; yaşamın tekdüzeliğinden, sürekli kendini yinelemesinden duyulan bir bıkkınlık"*[972] vardır.

Nedim Eren'e göre *Soğuk Tanrı* romanı hemen her şeyi anlatmaktadır. Nedim Eren için adeta kutsal bir metin gibidir. Yazar tarafından bu şekilde değerlendirilmesi onun edebiyat metnine yüklediği önemle ilgilidir, *"Nedim Eren, Cemil Raşit'in romanını üç beş sözcükle tanımlamaya uğraştığı için kendi kendisine kızdı."*[973] Anlatı korku, ölüm ve cinsellik gibi temel konulara odaklanmaktadır, *"üzerindeki giysi incecikti, doğrusu bu da beni heyecanlandırıyordu."*[974] Aynı zamanda bir arayış romanıdır:

> *"Gündelik gerçekliğin, tutku, heves ve heyecan yaratmada yetersiz olduğu açıktı; böylece imgelem, bu dayanılmaz yaşamı süslemek görevini üzerine alıyor, düşsel bir dünya yaratıyordu. İnsana zayıflıklarının neler olduğunu öğreten böylesine bir yaşam deneyiminin sonunda hiç kimse değişmeden kalamazdı."*[975]

---

969 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 325.
970 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 330.
971 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 341.
972 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 386.
973 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 230.
974 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 356.
975 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 360.

Anlatıyı çöküş anlatan, tersine bir gelişim romanı olarak görmek de mümkündür, *"işte yine gençliğimde gördüğüm o gizemsel geminin bağlı olduğu rıhtımdaydım", "bir anlamda düşsel ilk yolculuğumun başladığı rıhtım, hep aynı kalmıştı, hiç değişmemişti."*[976] Klasik anlatılarda roman kahramanı maceraya çıktıktan sonra gelişim göstermektedir. Ercan karakteri maceradan döndükten sonra kahvehaneler boş, dostlarını bulamamış ve hava soğumaya başlamıştır. Uğur adlı arkadaşı aradığında, onun hayatının aynı olduğunu gözlemlerken, Ercan'da değişen, yolunda gitmeyen bir şeyler vardır, *"oysa bana hiçbir şey eskisi gibi görünmüyordu, barlar yavandı ve içimde durmaksızın büyüyen bir boşluk vardı."*[977] Sözlü kültürün geleneksel kahramanı gibi, *"bu yolculuk ve deneyim, sanırım beni sandığımdan çok daha fazla olgunlaştırmıştı."*[978] *Soğuma* romanının tüm karakteri bir anlamda kendini, bilinçaltını ve korkularını arayan karakterlerdir. *Soğuma* romanı insan ilişkileri üzerine düşünmekte bunu yazarlık teması ile birleştirmektedir.

3.1.3.2. Bir Arzuyu Beslemek[979]

3.1.3.2.1. Özet

Anlatıcı, yaşadığı New York şehrinden San Francisco havaalanına, geçmişinde onu rahatsız eden kimi sırları öğrenmek amacı ile gelmiştir. Sekiz yıl önce öldürülmüş olan Burcu'nun ölümü hakkında konuşmak isteyen Sam adındaki kişi ile San Francisco'da buluşmak adına sözleşmişlerdir. Sam ile buluşmadan önce San Francisco'da üç gün geçirecek olan anlatıcı, bir otele yerleşecek, kimi zaman kent içinde gezintiye çıkacak ve aklında yer eden kimi anıları ile yüzleşecektir. Anlatıcının belleğinde geçmişten hatırlayabildiği ölçüde kalanlarla, üç gün boyunca kendisi, arkadaşlık ilişkileri ve Burcu'nun başına gelenler hakkında olup bitmiş olan olayların geleceğini ne ölçüde etkilediğini gözler önüne serecektir. Anlatı, anlatıcının San Francisco Havaalanı'na inişi ile başlamaktadır. Belirli çağrışımlar, kafasından geçenleri belirlerken, havaalanı otobüsüne binene kadar neden geldiğinden, San Francisco ve New York'ta yaşadıklarından belleğinde kimi çağrışımlarla ortaya çıkan

---

976 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 345.
977 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 347.
978 Gös. yer.
979 Mahir Öztaş, *Bir Arzuyu Beslemek*, 3. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2015, s. 5-283.

olayları ve kişileri düşünerek zaman geçirecek, okuyucu böylece anlatıcının kafasından geçen düşüncelere ortak olacaktır. Anlatının olay örgüsünü anlatıcının geçmişte yaşadıkları oluşturmaktadır. Anlatıcının San Francisco'ya geliş amacı anlatının başında bellidir, merak konusu olan Burcu'nun başına gelenlerin nasıl bir süreçle bu noktaya gelebildiğidir.

Anlatıcı, karakterlerin bazen on beş yıl öncesine ait, bazen de çocukluk yıllarına ait kimi anılarını anlatırken, o eski günlerin kendisi ve Bora için eğlenceli günler olduğunu düşünmektedir. Anlatıcı, her şeyin kötüye gittiği bir anlatı anlatacaktır. Bu eğlenceli dönemin arkasından birlikte sıkıcı bir yaz tatili geçirmişler ve belleği arkadaşlıklarına dair güzel anılarla süslenmiştir. Bir şekilde iyi günlerden herkesin birlikte olduğu sıcak ve tatil günlerinden sonra, bir çöküşün hikâyesi anlatılmaya başlanacaktır. *"Şimdi düşünüyorum da, bir başka yaz, o küçük topluluğumuz, bir daha gerçekten de bir araya gelemedi, yaşarken değerinin anlayamasak da çoğu şey yalnızca bir kez yaşanıyormuş."*[980]

Anlatıcı, Burcu'nun ölümü hakkında bilinmeyenleri aydınlatırken, anlatmaya geçmişinde arkadaşları ile nasıl tanıştığından başlayacaktır. Yıllar sonra arkadaşları Bora ve Selin ile New York'ta buluştuklarında hayatlarında yeni bir döneme geçilmiştir, *"Selin sırasıyla ikimize de sarıldı ve bir süre kımıldamadan öylece kaldı."*[981] Anlatı, bu üçlünün sahip olduğu arkadaşlık ilişkisi üzerine kurulu iken, onların başından geçen olaylara odaklanmaktadır. Anlatıcı, Selin ve Bora Güzel Sanatlar Akademisi'nden okul arkadaşlarıdır. Anlatıcı bu okula onları çeken şeyin oyalanma arzusu olduğunu düşünmektedir. Akademiye gitmenin en güzel tarafının Bora ve Selin ile tanışması olduğunu düşünmektedir. Üçü Güzel Sanatlar Akademisi'nin kütüphanesinin önünde tanışmış, Selin akşamüstü saat beşte kütüphaneden çıkmış ve böylece yolları bir anlamda kesişmiştir. Anlatıda yer alan bu insanlar bulundukları arkadaş çevresinde gece gündüz uyumayıp büyük bir

---

980 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 13.
981 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 16.

yorgunlukla *"gündüz öğrendiklerimizi geceleri tartışıyorduk"*[982] dediği ateşli tartışmalar, entelektüel sohbetler gerçekleştirmektedirler.

San Francisco'ya geliş amacının Burcu'nun ölümündeki gizi çözmek olduğundan bahsederken, amacı bu ölüm sonrasında oluşan sorulara yanıt aramak, güzel günlere duyduğu gönül borcunu ödemektir. Burcu ile ilgili haberi öğrenmeden önce neler yaptığından, haberi nasıl öğrendiğinden bahsetmektedir. Anlatıcı Glasgow'da yaşarken Emre'nin telefon etmesi ile olaylar başka bir yapıya bürünmektedir. Glasgow'da kaldığı süre içinde ressam Kont Balthasar Klossowski de Rola yani kısaca Balthus hakkında yazdığı bir çalışmayı sürdürmektedir. Bu çalışmayı San Francisco'da olduğu zaman bile tamamlayamayacaktır. Anlatıcı San Francisco'ya Sam'in daveti ile gelmiş, ona yalnızca anlatıcının anlayabileceğini düşündüğü bir hediye vermek istemiştir.[983]

Anlatı, bütün karakterlerin başına gelen felaketlere ve onların çözülme hikâyelerine odaklanmaktadır. Yazar hem bu küçük grubun başından geçen felaketi anlatırken hem de evrensel ve toplumsal felaketlere de değinmektedir. Kimi yazarların yazdıklarını gerçek hayatta uygulamaya koyduklarından bahsetmektedir, Burcu'nun ölümü ve Emre'nin eseri arasında böyle bir bağ olup olmadığını merak etmektedir. Emre gerçekte adam öldüremeyen biri iken, bunu uygulayamayanların yalnızca yazar olarak kaldığını düşünmekte, Dostoyevski'yi bu bağlamda örnek olarak göstermektedir. Anlatıcı, *"Emre'nin Burcu'nun anlattığı bir şeyleri süsleyerek romanında anlattığını, hiçbir zaman bunu anlatmasındaki tehlikenin farkına varmadığını"*[984] düşünmüş, bir âşık gibi değil de bir yazar gibi yaşadığını, Burcu ile aralarında uçurumlar olduğunu anlamadığını düşünmektedir. Burcu'nun ölümünün ardından Emre yazmayı bıraktığını açıklamış ve ortada bitmiş bir eseri olmasına rağmen yayınlamadan öylece çekilmiştir. Bilinmeyen adamların onu aradığını ve kitaplarını okuduklarını söylemeleri gerilimi arttırmaktadır. Anlatıda, *"kendisini okuldan tanıyan, aynı zamanda teknelerde çalıştığını da söyleyen bu arkadaşı"*[985], *"bu*

---

982 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 48.
983 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 36.
984 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 185.
985 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 215.

kızın nasıl olup da tam da o sıralarda benim Glasgow'da, daha doğrusu Glasgow yakınlarındaki küçük bir köyde yaşadığımı bildiğini"[986] bilemiyor olması gibi olaylar, anlatıda merak unsuru yaratmaktadır. Burcu'nun ölümünü haber veren telefonun ardından yedi yıl geçmiştir. Sam'in telefonu ile San Francisco'ya gelmiş, telefon eden gizemli kadın nedeniyle üç günlük yolculuk gerçekleştirmiştir.

Bora'nın yardımı ile Burcu'nun tuttuğu notlara ve anı defterlerine bakmak istediklerinde ise iyi bir sonuç alamamışlardır, *"bodrum katındaki kazanda yakılması için kapıcıya verdiğini anlattı."*[987] Burcu'nun ölümü arkasında yatan nedenleri düşünürken, Selin'den, Emre'den herkesten kuşkulanmaktadır. Yatta yaşanılan o cinayetin bilgisini paylaşmanın bedeli bir ucu ile Burcu'nun yaşamına mâl olmuştur.[988]

New York'ta, evinin çalışma odasında iken ilk kez Sam'in telefon etmesi[989] üzerine geldiği San Francisco şehrinde Burcu'nun anılarını yazdığı deftere Sam sayesinde ulaşmıştır. Uzunca bir süre önce bahsettiği hediyenin bu olduğunu anlamıştır, *"defteri fırlatıp denize attım, çünkü bir çöp tenekesine atsaydım, vazgeçip geriye dönebilirdim"*[990]. Bütün olayları bu üç günlük zaman zarfında kafasında tekrardan yaşamış ve geçmişle ilgili defteri de hem sembolik hem de gerçek anlamda kapatmıştır.

3.1.3.2.2. Zaman

Anlatının şimdiki zamanı şubat ayında San Francisco Havaalanı'nda başlamış ve toplamda üç gün sürmüştür. Bu üç gün boyunca anlatıcının belleği, yıllar içinde yaşanmış geçmiş anılarla dolu iken anlatı çağrışımlar yolu ile tüm bu anıların üç gün boyunca hatırlanmasından oluşmaktadır. Romanda ortaya konan olayların ve durumların büyük çoğunluğu geçmiş zamanda yaşanırken, anlatıcının tecrübelerine ve belleğindeki anılarına dayanmaktadır. Anlatıcının San Francisco'ya gelmesinin hayatında önemli bir yeri vardır, öyle ki *"anılarımda yaşayan öteki şubatları*

---

986 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 192.
987 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 255.
988 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 269.
989 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 242.
990 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 283.

unutturup, dağarcığımda benim için önemli sayılabilecek bir yere oturdu"[991] dedirtecek bir öneme sahiptir.

San Francisco Havaalanı'na indiğinde, anlatıcı yaşadığı geçmişte kalan olayları düşünürken hâlâ bir taraftan havaalanından, hotele gitmeye çalışmaktadır. San Francisco'ya giderken New York'a geldiği ilk günü anımsamıştır. Otelin kapısından girerken Akademi hakkında düşünmeye devam etmektedir. Emre'ye göre Burcu için yaptığı onca özverili şeye rağmen onu bırakıp gitmiş olması ile ilgili anılarını düşünmektedir. Anlatıcı, otelin resepsiyonuna yaklaştığı sırada Emre ve Burcu ilişkisini düşünmeye devam etmektedir. Anlatıcı, Burcu'nun Emre'yi terk ettikten sonra bir kez bile aramamış olduğunu, resepsiyona dayanıp çevreye göz atarken, resepsiyonun önünde ayakta beklerken Emre'yi ve kendisini düşünmeye devam etmektedir. Anlatıcı resepsiyonda iken düşündüklerinden biri de Sam denilen kişinin bir hafta önce anlatıcıyı araması ile ilgili anısıdır. Şimdi anlatıcı San Francisco'da iken, Glasgow'da oluşunun üzerinden, yani Emre'nin onu aramasından yedi yıllık bir süre geçmiştir. Tüm bunları düşünürken de hotel de resepsiyonda beklemektedir. Hotelin lobisinde, resepsiyon görevlisini bekleyip kendine bir çay koyarken Bora ve kadınları anlamak hakkında düşünmektedir. Çayını içmiş kalkarken otel görevlisi gelmiş, sonrasında odasına çıkmayı başarmış, düşüncelerle banyodan çıktıktan sonra ilk bölüm bitmiştir. Görüldüğü gibi birinci bölüm anlatıcının havaalanından, odasına geldiği zamana kadar geçen süreye odaklanmaktadır.

Anlatının ikinci bölümü, anlatıcının otel odasında sabaha karşı uyanması ile başlarken, olması gerektiğinden daha soğuk ve yağışlı San Francisco sabahı onda eski yağmurlu İstanbul günlerini anımsatmıştır. Otel odasında yatakta yatarken bu olay onda çağrışım yoluyla geçmişe geri dönmesine neden olmuş ve arkadaşları ile üç hafta hiç dinmeyen yağmurlu bir zaman zarfında, neredeyse hiç uyumadan Beyoğlu'nda odalarına kapanıp durmaksızın kitap okudukları zamanı anımsatmıştır. Anlatıcı otel odasında yatakta uzanırken, aşağıdan kulağına gelen seslerle birlikte, geçmişte Serhan ve onun okuma tarzı hakkında hatırladıklarından bahsetmeye devam etmektedir. Tüm bunları otelde camın kenarında koltukta oturup, cama vuran yağmur damlalarını

[991] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 8.

izlerken düşünmektedir. Böyle karanlık bunaltıcı havaları hiç sevmediğini düşünürken, hotelin salonuna indiğinde Selin ile Yılmaz Kandemir'in tanışıp tanışmadıkları hakkında düşünmeye devam etmektedir. Anlatıcı yıllar önceki durum ne idiyse şimdide öyle bir durumda bir şeyin değişmediğine dikkat çekerken, *"son zamanlarda hepsi biraz suskun ve düşünceliydi; günler sanki onlar farkına varmadan yaşanıp, geçip gidiyordu"*[992] diye düşünmektedir. Yıllar geçip giden ve özlem duyulan bir olgudur. Oturduğu kahvede yağmurun kesilmesini beklerken, hiçbir şeyin sonsuza kadar sürmeyeceğini düşünmektedir.

Anlatının üçüncü bölümünde, hotelin yemek ve oturma salonunda oturmuş, geçmişte bu otele gelmiş olduğunu düşünmektedir. Hotelin rahat koltuklarında oturmaya devam ederken, otelde tanıştığı Filipinli aklına gelmiştir. Salonda tek başına oturup televizyon izlerken geçmiş hakkında düşünmeye devam etmektedir. Otelin kapısının önüne çıkıp etrafa bakınırken Selin hakkında düşünmeye devam etmektedir. Sonra yine salona dönüp oturmuştur. Otururken Jack'in yaşadıklarını ve öfkesini anımsamış bu sırada dışardan hotele giren insanları incelemektedir. Kafasında dönüp duran felsefi düşünceler ile baş başa iken odasından yağmurluk alıp aşağıya inmektedir. Aşağıya inmiş, otelden çıkarken iktidar ve güç hakkında düşünmeye devam etmektedir. Üçüncü bölümün toplamında otel salonunda oturmuş, kapının önüne çıkmış, odasından yağmurluk alıp dışarıya çıkmaya hazırlanmıştır.

Anlatının dördüncü bölümünde, hotelden dışarı çıkmış, bir süre amaçsız bir şekilde yürümüştür. Market Caddesi'nin rıhtımla birleştiği yere yaklaşırken Jack hakkında düşünmeye devam etmektedir. San Francisco da rıhtım da yürümektedir. The Embercadero boyunca yürürken, kent kavramının ne olduğunu sorgulamaktadır. Birden yönünü Coit Tower'a yöneltirken bu sefer kendisi hakkında düşünmektedir. San Francisco'da parkın köşesinden dönerken, geçmiş ilişkilerini düşünmektedir. Parkın diğer ucuna geldiğinde Akademi'deki geçmiş günlerini gözden geçirmektedir. Telegraph Hill'e tırmanmaya çalışırken eskiden yaşamış olduğu evleri düşünmektedir. Coit Tower'ın önünden düzlüğe çıkarken öğrenci olaylarını hatırlamıştır, *"şimdi San*

[992] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 129.

Francisco'da, gezginlerin gözde yeri olan Fisherman's Wharf'a doğru yaklaşırken"[993] geçmişte yaşadığı ülkenin içinde bulunduğu işçilerle ilgili olayları düşünmektedir. San Francisco'da limanda fok balıklarını izlerken geçmişte, anılarında, düşüncelerinde yolculuğa devam etmektedir. San Francisco rıhtımında bulunurken, yağmur başlamış, bu yüzden yakınlarda bulunan bir kahveye girmek zorunda kalmıştır.

Anlatının beşinci bölümünde, anlatıcı kahvede otururken sanat hakkında düşünmektedir. Kahvede oturmaya devam ederken Bora ve Yavuz Eren'in sanat hakkında konuşmalarını anımsamıştır. Anlatıcı kahvede kadehe bakarken, dışarıda yağan yağmurun sesini dinlemekte Emre ve Burcu ilişkisini hatırlamaktadır. Anlatıcı aynı yerde oturmaya devam ederken, sayfalar dolusu hatıra zihninde bazen gelişi güzel bazen de çağrışımlarla aktarılmaktadır. İçkisini yudumlayıp, yağmurun dinmesini beklemektedir. Bölümün sonunda yağmurun dinmeye başladığını söylerken, bütün bölümün şimdiki zamanı kahvehanede oturup geçmiş hakkında düşünmesinden meydana gelmektedir.

Anlatının altıncı bölümünde, kahveden çıkıp yürümeye başlamıştır. Akşam olmuş Russian Hill'e doğru yürürken Burcu'nun ölümü hakkında düşünmektedir. Russian Hill'den aşağı Chestnut Sokağı'nda yürümüştür. Columbia Caddesi'ne varmıştır. Cadde boyunca yürürken sürekli Burcu'yu düşünmektedir. Washington Meydanı'nı geçmiş, Peter ve Paul Kilisesi'ni arkasında bırakmıştır. North Beach'i arkasında bırakırken, bazen daha önce de düşündüğü olayları tekrar düşünmektedir. Grant Sokağı'ndan, Kearny Sokağı'na oradan Grant Sokağı'na saparken, Jackson Sokağı'nda yürümektedir. Konvoya denk gelmiş, kutlamaları izlemiştir. Çin Mahallesi'nde kalabalıklarda kaybolmuştur. Kutlamalar bittiğinde otele dönmesi gerektiğini düşünmüştür. Altıncı bölüm zaman olarak kahveden çıktığı akşam vaktinde başlamış, şehrin içinde amaçsızca dolaşıp karnavalın bitimine kadar geçen sürede gözlem yapıp, düşünmesi ile devam etmiştir.

Anlatının yedinci ve son bölümü, anlatıcının otelden çıkıp Sam ile buluşacağı yere gitmesi ile başlamaktadır. O sırada Sam'in teknesinde, denizin ortasında bu şehre

---

[993] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 166.

geliş nedenleri hakkında düşünmektedir. Körfezin ortasında, Linda'nın karşısında otururken, bir yandan da gece vakti karanlık denizi izlemektedir. Golden Gate Köprüsü'ne vardıklarında oldukça geç bir vakitte tekne ile yol almaya devam etmişlerdir. Tekneden inmiş, rıhtım boyunca yürümüştür. Bomboş caddede yağmur altında yürürken, düşünmeye devam ettiği noktada anlatı bitmiştir. *"Geçmiş arzular kafamda yeni baştan canlanmıştı, çünkü geriye arzu edebileceğim hiçbir şey kalmamıştı."*[994] Bu yüzden yazar zaman olarak, geçmişe dönmeyi tercih etmektedir. Yazarın bu düşünce biçimi çağla ilgili hissettiklerine dayanmaktadır. Romanın bu nedenle bir sonu yokken, anlatı geçmiş olayların çağrışımlar yoluyla tekrar canlanmasından meydana gelmektedir.

3.1.3.2.3. Mekân

San Francisco: Anlatıcı, şubat ayında New York'un çok soğuk olmasına dikkat çekerek, San Francisco'nun şubat ayına göre çok sıcak olduğunu düşünmektedir. New York'tan, Sam'dan gelen bir telefon üzerine San Francisco'ya gelmiş olan anlatıcı, bütün kışı yazarak bir çalışma odasında geçirmiştir.

San Francisco'da kaldığı otel, ana cadde ile yan bir sokağın birleştiği köşede, bir zamanlar kentin yaşamına damga vuran Folsom Caddesi'nde yer almaktadır. Hotelden dışarıya çıktığı bölümlerde amaçsızca yürümüş ve kendi düşünceleri ile baş başa kalmıştır.

Howard ve Mission'ı geçerek Market Caddesi'nde dolaşmıştır. Rıhtımda gezinmiş, The Embercadero boyunca yürümüştür. Bulunduğu konumdan Coit Tower'ı görmektedir. Telegraph Hill, San Francisco'da küçük parklar, Fisherman's Wharf ve San Francisco Limanı'nda birkaç yerde dolaşmaktadır.

New York: Anlatıcının uzun zamandır yaşadığı şehirdir. Anlatıda New York gibi büyük Amerikan şehirleri, bugün toplumunun dinamiklerini eleştirel bir şekilde ortaya konmasına olanak sağlamaktadır. New York, yeni toplum, yeni sanat, yeni insan düzeni hakkında bir mekândan fazlasını sunarken, günümüz toplum normlarını

---

994 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 283.

ortaya koymaktadır. Bu büyük kentlerin ifade ettikleri kültürel anlam ve yansımalar, karakterlerin kişilikleri ile iç içedir. Selin karakteri New York kenti ile özdeşleşmiştir. Anlatıcı, İstanbul'dan ayrıldıktan sonraki dönemde önce Glasgow'a, sonra da New York'a gitmiş, Manhattan'da, Chelsea'de, 8. Cadde'nin yakınlarında, 22.Sokak'ta, Chelsea Hotel'in hemen yakınlarında bulunan mekânlarda bulunmuştur.

New York'ta adı geçen bazı mekânlar; Doğu yakası, 20. sokakta bir hotel, Özgürlük Anıtı gibi yerlerdir.

New Jersey'de bulunan kimi mekanlar; Greenwich Village'in sanat galerileri, Manhattan'ın en meşhur barları, Dünya Ticaret Merkezi'nin kulelerinin birinde bir lokanta, Hudson Nehri sayılabilmektedir.

Jack'in Dük'ü aradığı bölümde özellikle birçok farklı mekândan bahsedilmektedir. Jack, Dük ile New York'ta Mineshaft adlı barda tanışmıştır. Tek ayağı kırık ve iyileşmemiş, gözlerinden birini de yitirmiştir. Jack, Dük'ü her yerde aramaktadır. West Hollywood'da Meat Rack adlı kulüp, Tompkins Square Park, Alphabet City, New Orleans, Mississippi Nehri, French Quarter'ın karanlık sokakları, Bourbon Sokağı, Lousiana, Mott Sokağı, Little İtaly, Bourbon Caddesi, French Market, Jackson Square, St. Peters, Chartres Sokağı, St. Louis Katedrali, St. Ann, Royal Caddesi, Canal Caddesi, St. Charles Bulvarı, Lee Circle, Josephine Sokağı anlatıda geçen yerlerdir. Tüm bu yerlerde Jack bir vampir avına çıkmış gibi Dük'ü aramıştır. Dük'ü ararken de tüm bu yerler gecenin de etkisi ile erotik ve yasadışı işlerin de döndüğü garip ve karanlık yerler olarak betimlenmektedir. Mardi Gras kolyesinden festival zamanı olduğunu anlamış ve onu New Orleans'ta aramaya devam etmiştir. Onu ararken de Anna Rice'in *Vampirle Konuşma* adlı eserinin geçtiği mekanları, *Kuzuların Sessizliği* filminin çekildiği mekânları da anlatının içine katmıştır. Bu mekânlar hem olaya bütünlük katmaktadırlar hem de gizem unsurunu arttırmaktadırlar. Tüm bu yerlerin gerçekte var olması da anlatı bulunan gerçeklik algısını arttırmaktadır.

Akdeniz: Karakterlerin geçmişte güzel günler diye tanımladıkları zamanlarda, yaptıkları tekne gezisi ile bulundukları kimi coğrafyalar; Karaincir,

Akyarlar, Yunan Adaları'na doğru kimi yerler ve Bodrum gibi güzergahlardır. Yaz boyunca tekne gezisi, kalınan oteller, deniz kıyısındaki lokantalar, şarap, deniz ve sıcak hava anlatıcının anlattığı Akdeniz coğrafyasının bazı temalarındandır. *Bir Arzuyu Beslemek* adlı romanda Akdeniz geçmişte hep birlikte olmak ve sıcak anıları çağrıştırmaktadır, *"o yaz mevsimi gerçekten de, uzun söyleşilerle daha da uzayan gecelerin anılarıyla doluydu."*[995] Akdeniz karnaval tadında, yoğun ve şen şakrak bir geçmiş imgesi canlandırmaktadır. *"Gün ışığı, içi fıstıklarla doldurulmuş altın renkli bal kavanozlarında, sızma zeytinyağı ya da ev yapımı boğma rakı şişelerinde, masalarda tokuşturulan şarap bardaklarında oynaşır, lokantalardan yayılan ızgara balık ve anason kokusu, rüzgârın yönüne göre, o güzelim kekik ya da iyot kokusuyla karışırdı."*[996] Burcu ile de ilk kez Olimpos'ta selamlaşmış ve tanışmıştır. Burcu ile tanışmalarını, *"onunla tanışmamız Yanartaş da denilen sönmeyen ateşlerin bulunduğu dağa tırmandığımız gece olacaktı"*[997] diye anlatmaktadır. *"Olimpos'taki ağaç evlerde kalanlar ellerinde fenerlerle kumsala gelirler, çünkü hemen her zaman dans etmekten yorulmayanlar olsun, sevgililer olsun, burada buluşur ve her gece sayısız çift kumsalda içerek güneşin doğuşunu bekler."*[998]

İstanbul: *"İstanbul'la ilgili hoş anılarım vardı, unutamadığım sayısız anı"*[999]. İstanbul anlatı için önemli bir mekândır. Burak'ın barı anlatıcının sık sık gittiği yerlerden biridir, *"Burak'ın çalıştığı bara uğramadan edemiyorum."*[1000] Anlatıcı geçmişte Galatasaray, İstiklal Caddesi, Taksim Meydanı ve Cihangir'de dolaştığı anılarından bahsetmektedir. Anlatıcı tarafından adının tam olarak verilmediği ucuz bira içilen bir barda roman içinde geçen mekânlardan biridir. Karaköy, Eminönü, Haliç üzerindeki Galata Köprüsü, Marmara, Boğaz, Kadıköy, Adalar ve İstanbul'un çeşitli yerleri anlatıda yer almaktadır.

Bazı Önemli Binalar: Öztaş anlatılarında evin çatı katı motifi çok sık tekrarlanmaktadır, Bora'nın çatı katı bu anlatıda önemli bir mekândır. Bora'nın çatı

---

995 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 12.
996 Gös. yer.
997 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 25.
998 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 24.
999 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 81.
1000 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 82.

katında bulunan terasında karakterlerin yaptıkları gevezelikler anlatının kurgusu açısından önemlidir, *"yani hikâyenin başlangıç noktası, birbirimizi anlama çabası diye adlandırdığımız şey belki de Bora'nın terasında yaptığımız o uzun söyleşiler olmalıydı"*[1001]. Burası kendi gibi olan arkadaşları ile vakit geçirdikleri bir sığınak olarak düşünülmelidir. Bora'nın atmaya kıyamadığı eşyalarla dolu teraslı evinde yalnızlığı sevdiğinden bahsettiği zamanlarda, anlatıcı ona yalnızlığı sevmesi kısmında katılmamaktadır.

Hanzade Apartmanı ile Dokata Apartmanları arasında birtakım benzerlikler kurmaktadır. Anlatıcı, Jack'in yanından ayrıldığı o gece Mulberry Sokağı ve Little İtaly'den sonra Dokata Apartmanları'nı fark ettiğini anımsamıştır, Roman Polanski'nin filmi Rosemary'nin Bebeği adlı filmle ünlü olan bu apartmanlar, John Lennon'un burada otururken öldürülmesi ile daha da kötü bir şöhrete sahip olmuştur. İki apartmanda kötü bir üne sahip olmaları ile benzemektedir. Anlatıda yer alan birçok karakter bir şekilde bu apartmanda oturmuştur; Bora, Emre, Burcu, Serhan ve Selin. Burcu'nun ölümünden sonra tamamen lanetli bir yere dönüşmüştür. Hanzadeler Mısır'da iken, işgal zamanlarında bir İngiliz'in kaldığını ve yöneticilik yaptığını, yıkılacak kadar eskidiğinde, Kızıllardan kaçan bir Rus generalin kaldığını, binanın daha kötü bir duruma geldiğini, birkaç yıl sonra İzmir'den gelen Hanzadeler'in yerleştiğini anlatmaktadır. Tüm talihsiz olaylardan sonra Selin ve Serhan'ın anne ve babasının ölümü, amcalarının hüküm giymesinden sonra bina tamamen Selin ve Serhan kardeşlere kalmıştır.

Dokata Apartmanları'ndan anlatıda iki defa bahsedilmektedir. Roman Polanski'nin *Rosemary'nin Bebeği*'ne gönderme yaparken, anlatıcı bu sefer ek olarak Sharon Tate'in Şeytan Manson tarafından öldürülmesini eklemektedir. John Lennon'un suikasta burada kurban gitmesinin bu binayı gizemli ve karanlık bir hâle getirdiğini yinelemektedir.

Malikâne, okyanusa ve gökyüzüne bakan geniş bir arazinin üzerinde kurulmuştur. Anlatıcının ayrıntıları ile anlattığı bu yer gizemli bir yer imajı verirken

---

[1001] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 28.

anlatıcı ve Selin'in malikâneye gelişleri gerilimi arttırmak için kullanılmıştır. Sarp kayalıklar, karanlık gibi kelimeler kullanılarak tekinsiz bir yer imajı verilmeye çalışılmıştır. Davette bulunan insanların, *"bu toplumsal görüntülerin altında sırıtan, bencillik, kıskançlık ve doymazlığın izlerini sezdim"*[1002] diyerek sanatçıların oluşturduğu bu davete anlatıcı Selin ile beraber katılmıştır. Malikânenin salonu, yüksek süslü bir tavandan oluşmakta, antika iskemleler, geniş koltuklar, kocaman geniş pencereler okyanusa bakmaktadır, duvarda orta çağa ait büyük bir gravür yer almaktadır. Zengin, büyük ve antika kelimeleri ile özetlenebilecek bir atmosfere sahiptir, *"ev sahibinin eski olana duyduğu özlem"*[1003] olarak nitelendirdiği bu duygu nesneyi aşmış bir fikir ve yaşam tarzını yansıtır hâle gelmiştir.

3.1.3.2.4. Kişiler

Anlatıcı: Kendisinin sık sık yolculuğa çıkmasının altında yatan nedenleri garip ruh durumuna bağlarken, yolculuğa çıkmayı içini saran sıkıntıdan kurtulmak amacı ile gerçekleştirmektedir. Burcu'nun hep istediği gibi yaşayan bir insan olduğunu düşünürken, kendisini bunun aksine mutsuz, istediği şekilde yaşayamayan, başkalarına aykırı gelen eğilimleri olan, kendini kurtaracak bir yol bulamayan, başarısız, *"umarsız bir bocalamadan kurtulamadığını"*[1004] düşündüğü biri olarak tanıtmaktadır. Burcu ile arasında da kimi zaman duygusal yakınlaşmalar meydana gelmektedir. Burcu'nun yanındayken zamanın oldukça hızlandığını, nasıl geçtiğini anlayamamaktadır.

Yazgı ve olasılıklar hakkında düşünürken, *"yazgıya hiçbir zaman gerçekten inanmadım"* diye yansıtmakta yazgı yerine inandığı, *"yalnızca yaşadıklarıma, yaşım ilerledikçe de yalnızca yaşadığım ana inandığımı, daha da iyisi doğrudan onu yaşadığımı söyleyebilirim"* şeklinde dile getirmektedir.[1005] İnançsız bir insan olduğu düşünülebilmektedir.

Bora ile çoğu zaman benzer düşüncelere sahip olduğundan söz etmektedir. *"Benim durumumda onunkinden farksızdı, aynı coşkuyla, aynı heyecanla doluydum,*

[1002] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 227.
[1003] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 229.
[1004] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 8.
[1005] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 9.

fazladan ben hiçbir şey için geç olduğunu düşünmüyordum."[1006] Başlangıçta benzer duygulara sahiptirler, beraberce yaşantıları değiştikçe hayatlarının, karakterlerinin ve bakış açılarının ne kadar farklılaşacağı gözükecektir.

Anlatıcı New York'ta Selin'i ziyaret ettikleri günlerde New York'ta yaşamayı kafasına koymuş, birkaç yıl İstanbul'da kaldıktan sonra Glasgow'da dört yıl geçirmenin ardından bu planını da gerçekleştirdiğini anlatmaktadır. Hem okulu hem kenti bıraktığını anlatmaktadır. Bitmek bilmez can sıkıntıları yüzünden sonunda yollara düşmüştür. Çevresinde sanata düşman baskıcı hava dolayısı ile çareyi yolculuklarda aramıştır. Kendi karakterini *"çevreme karşı gerçek bir aldırmazlık taşıyan ben"* diye nitelemektedir. Anlatının sonunda Burcu'nun başına gelenlerde bu özelliğini suçlamaktadır. Akademi'ye başlangıçta ressam olma niyeti ile başlamış olsa da ressam olmak kafasına hiçbir zaman yatmamıştır. Bora ve anlatıcı, *"Selin Hanzade olmayı inatla isteyen bir Selin'in tersine, bunu inanarak söylüyorum, biz hiçbir şey olmayı, sıradanlığı seçtik ve bir şey olmayı da doğrusu hiç istemedik."*[1007]

Hayatının bir döneminde kendini unutacak kadar içtiğini anlatırken, neden bu kadar içtiğine dair roman boyunca bir tablo çizecektir. Emre, Bora ve anlatıcı İstanbul'da yaşamayı beceremeyen kişilerdir. Bu konuda anlatıcı, Emre ve Bora gibi edilgen değildir, *"çevreme baktığımda gözlerimi kapamadım, çevremde olup bitenlerle yüzleşmeyi göze aldım."*[1008] *"Ben onların yaptığı gibi günlerimi yakınarak geçirmedim, ben onlar gibi sabırlı değildim, yaşamımdan hoşnut olmadığımı anladığımda ne gerekiyorsa yaptım"*[1009]. Bunun için yolculuklar yapmış ve başka şehirlerde yaşamayı göze almıştır.

"Başından beri Bora benim için kötü bir örnek olmuştu."[1010] Anlatıcı, yaptığı herhangi bir işte en iyisi olamayacağını anladığında hiç başlamamaktır. *"Yenilgileri olduğu gibi kabullenmek benim gözümde gerçekçilik denilen şeydi."*[1011] Selin'i güçlü bir kişi olarak nitelendirirken bu anlamda birbirlerine benzediklerini, *"güçlü kişilerin*

[1006] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 16.
[1007] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 21.
[1008] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 28.
[1009] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 29.
[1010] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 45.
[1011] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 83.

hemen her zaman yapmak istediklerinin yapabildiklerini, ele aldıkları her işi başardıklarını"[1012] düşünmektedir. Başımıza gelecek iyi veya kötü şeyleri bilirsek daha rahat dayanırız ama bilmiyoruz, *"asla yorulmamalıyız ve de asla yenilmemeliyiz"*, *"yalnızca bir dangalak iyiye karşı hayranlık besler"* diye düşünmektedir.[1013]

"İstanbul gibi böylesine insanı tüketen, insanın canına okuyan bir kentte"[1014] yaşamamayı seçmiş ve oradan ayrılmıştır. Çekip gitmeyenler ise kendilerini anlamayan insanlarla beraberlerdir. Anlaşılamama, yalnız olma durumu bu eserin en önemli motifidir. Yalnız insanın *"asla uzun bir süre dayanamayacağını, böyle yaşamayı sürdüremeyeceğini, çöküp gideceğini, tükeneceğini, bir hiçe dönüşeceğini"*[1015] düşünmektedir. San Francisco'da bir hotel odasında bile bu kavramları düşünüyor olması, yalnızlığın hangi ülkeye giderse gitsin onu bırakmadığını göstermektedir. Gittiği her yere kendisi ile beraber düşüncelerini korkularını da beraberinde getirmektedir. Derinlerde kendisini sıkan, tüketen bir şeylerin olduğunu hissetmektedir. Yaşadığı iç huzursuzluğunun altını çizmektedir. Resim okumasına rağmen, özellikle yaptığı yolculuklardan sonra, giderek resim yapmayı bırakarak edebiyata, bir şeyler yazmaya karşı içinde istek duymuştur. Amaçsızca yaptığı yolculuklar onda böyle bir etki meydana getirmiştir. Toplumsal olarak yaşadığı toplumu entelektüeller için baskıcı olarak değerlendirmektedir. Yaşadığı kişisel çevresinde de kalıcı çevre ve dostlarının olmadığını düşünmektedir. *"Ceren'den uzaklaşır uzaklaşmaz, gerçek anlamda yazmaya başladığım söylenebilirdi"*[1016]. Yazabilmek için herkesten uzaklaşması gerekmektedir. San Francisco'dan dönünce asıl yaşadığı yer olan New York'ta Balthus hakkında yazdığı yazıyı bitireceğini düşünmektedir. *"Bir gün yazmalı ve bütün bunları ben anlatmalıyım", "evet, ben, ama yalnızca düşünüp eyleme geçemeyen ben."*[1017] Anlatının çeşitli yerlerinde sık sık yalnız oluşuna dikkat çekmektedir, *"yaşamımda*

[1012] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 46.
[1013] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 46-47.
[1014] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 57.
[1015] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 58.
[1016] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 81.
[1017] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 91.

yeni diyebileceğim en küçük bir şey bile yoktu; yalnızlığın ve dinmeyen bir sıkıntının dışında."[1018] Eskiden olduğu gibi, şimdi de böyle hissetmektedir.

Ne Jack'in anlattıklarına güvenebilirken ne Filipinliye güvenebilmektedir, sorgulayan, bu durum onun güven problemi olan biri olduğunu göstermektedir. *"Ne yalan söyleyeyim, kendimi bildim bileli, fiziksel ya da ruhsal anlamda olsun, bilinmez bir düşmanın beni ele geçireceğinden korktum ve olası bir tehlikeye karşı hep duyarlı oldum."*[1019] Bu yüzden taşındığı evde en korunaklı odayı seçen birisidir. Bunun nedenini ise çocukluğunda birtakım şeylere karşı duyduğu güvensizlik olduğunu düşünmektedir, *"kuşkusuz çok daha eskilere, insan soyunun maymunlar gibi ağaçlardan sallandığı dönemlere kadar uzanmıyorsa."*[1020]

Sanatla uğraşmak isteyen bir insanın İstanbul'u bırakıp gitmesinin zorunlu olduğunu düşünmektedir. Anlatının genelinde Balthus'la ilgili yaptığı işi bir türlü bitirememesi tezat oluşturmaktadır. Kendisi ile ilgili bir arayışın içinde olduğunu söylenebilirken, aradığını dünyanın hiçbir yerinde bulamamaktadır.

Bora'ya zararının dokunduğunu düşünmekte, vicdan azabı duymaktadır. Bora'nın *"kendisi ile ilgili hemen her şeyi sevdiği gibi, başarısız olmayı da sevdiğini"*[1021] düşünmektedir. Bu durumda Bora'nın çokta başarısız olduğu söylenemezken, başarılı olma konusunda çok fazla düşünmektedir, anlatıcı bu konuda kendini de oldukça zorlamaktadır. *"Glasgow'da tek bir satır bile yazmadım"*[1022]. Kendini doğadan hoşlanmayan biri olarak nitelendirmektedir. Glasgow'da *"iki yıldan fazla bir süre geçirdim Balthus üzerine yapmayı düşündüğüm şeye hiç başlamadan ve tek bir satır bile yazmadan."*[1023] Yazmaya başlayamamasını dalgın, dağınık olmasına bağlarken, bir karara varmasının uzun süre aldığını düşünmektedir. Paris'te başladığı Balthus'le ilgili yazısını bir otel odasında yok etmiştir, *"işte böylece Balthus'le ilgili aldığım bütün bu notların takıntılarımın gerçek nedenini oluşturduğunu en sonunda*

[1018] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 81.
[1019] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 173.
[1020] Gös. yer.
[1021] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 182.
[1022] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 239.
[1023] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 241.

anlamış"[1024] ve notları yok etmesi gerektiğini düşünmüştür. Sepete attığı notlar onu rahatsız edince, banyoda yakarak imha etmiştir. Paris'te başlangıç yaptığı, sonra Glasgow'da yeniden ele alıp bitiremediği yazıya New York'ta yeniden başlamış, yine San Francisco'da girişini yazmıştır, *"bu yazının bir değer taşıyıp taşımadığı konusunda yeniden kuşkuya düştüm, gerçekten de New York'a geri döndüğümde, önceden yazdığım her şeyi ortadan kaldırmayı düşünüyordum"*[1025]. Yeni bir yazıya başlamak için diğerini bir çırpıda yok etmektedir. Anlatacakları bittiğinde, tükenip gideceğini hissetmektedir. Anlatıcı Balthus'la ilgili yazmaya çalıştığı yazıyı hiçbir zaman bitiremeyecektir.

Anlatı boyunca kendisi ile yüzleşmiş ve olumsuz özelliklerini kabul etmiştir. Başarılı olmak, iyi bir sanatçı ve iyi bir yazar olmak gibi düşüncelerden sonra Burcu'nun ölümünde pay sahibi olmaya varan gerçekliği kabullenmiştir.

Selin: Selin'in durumu tamamen farklıdır. Anlatıcıya göre yedi yılı aşkın bir süredir aralıksız çok çalışan, hayatı serüvenlerle dolu, hayatı yorulmak bilmeden koşuşturmalarla geçen bir sanatçıdır. New York'ta sergiler ve müzeler arası koşuşturarak yaşamaktadır. Selin, *"her şeyden önce, sanatım diye adlandırdığı şeye öylesine gömülmüştü ki, gözü hiçbir şey görmüyordu"*[1026]. Selin, İstanbul'dan ayrıldıktan üç yıl sonra Paris'te anlatıcı ile yüzleşmek istemiştir. Selin'in başarısı adına *"küçüklü büyüklü bütün gazeteler sanki sözleşmiş gibi, sergisiyle ilgili inanılmaz şeyler yazdılar"*[1027]. Paris'ten dört yıl sonra İstanbul sergisi dolayısı ile tekrar karşılaşmışlardır. Herkes Selin'in sanat tutkusu yüzünden diğer arkadaşları ile arasının açılacağını düşünmüştür. Selin'in New York'a taşınması anlatıcıya çok iyi gelmiştir. Selin New Jersey'de resim atölyesi olarak tuttuğu yerde yaşamaktadır. İş yerinde yaşıyor olması, işinin hayatını yönettiğinin bir göstergesidir. Bütün hayatı işi olmuş, onun ile yatıp onun ile kalkmaktadır. Selin, Bora ve anlatıcıdan daha baskın bir karakterdir. *"Selin her zamanki gibi bizim yerimize bir şeyler ısmarlamıştı, bizi iyi tanıdığına öylesine inanıyordu ki"*[1028]. Karakterin bu insanların hayatlarına müdahale

---

[1024] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 244.
[1025] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 246.
[1026] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 15.
[1027] Gös. yer.
[1028] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 17.

etmekten çekinmeyeceği anlamına da gelmektedir. Selin için New York'ta görülmesi gereken yeni bir yer kalmamış, burayı evi olarak görmektedir. *"Selin'e gelince, ne istediğini çok iyi biliyordu, o her şeyden daha çok, uzun yıllar boyunca peşinden koştuğu bir başarıyı yakalamak için yola çıkmıştı"*[1029]. Resim ile dünyayı değiştirme arzusu ve özlemi duymaktadır. Selin'in diğer karakterlerden farklı olarak bir ülküsü ve ideali vardır. *"Ben, yani kişisel olarak, doğrusunu söylemek gerekirse, bir şeyleri değiştirme arzusunu hiç duymadım, böyle bir şeyi hep bir gereksizlik olarak gördüm, sanırım Bora da böyle düşünüyordu", "oysa Selin bu arzuyu değişik bir biçimde duymuştu"*[1030].

Selin, sanatına yararlı olacak şeyleri okumayı tercih ederken, diğer sanat eserlerinin onu ilgilendirmediğini düşünmektedir. Geniş bir okuma yelpazesinin olmaması çizilen Selin imajına uygun gözükmektedir. Sanatını her şeyin üstüne koymuş bir karakterin hayatını buna göre düzenlemesi, bu durumun okuma tarzını etkilemesi uygun gözükmektedir. Her karakterin okuma alışkanlığı kişilik yapıları ile paralellik göstermektedir. Selin okulu bitirmeyi başarabilmiş, bu açıdan bakıldığında iyi bir öğrencidir. Çok fazla yolculuk yapan biridir, Berlin, Paris, Madrid ve Londra'da sergiler açmaktadır. Anlatıcı, anlatının bir noktasında karanlık işlere bulaşmış olabileceğinden kuşkulanmıştır.

Anlatıcı Selin'i resim yaparken, *"oradan bakıldığında kaplana, ayağa kalkıp biraz daha yaklaşıp baktığınızda bir güreşçiye, sonunda biraz daha yaklaşıp baktığınızda ise benim tanıdığım Selin'e, o etkileyici, güçlü, dingin ve başarılı kadına dönüşürdü"*[1031] diyerek nitelendirmektedir. Eskiden tuvale resim yaptığı zamanlarda böyle düşünmektedir. Selin'in duruşu, ona Lucian Freud'un Ressam ve Modeli adlı tablosunu anımsatmıştır. Meta öykülerin ölümü sonrası büyük eser üretilemeyeceği duygusu Bora'yı sanattan koparmıştır, Selin ise tam tersi durumdadır. O çağa ayak uydurup tuvali bırakmış, dönemin esintilerini yansıtan büyük sanat peşinde koşmayan, zamana ayak uyduran ve bu yüzden de başarılı olan biridir. Bora'ya göre Selin

---

[1029] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 38.
[1030] Gös. yer.
[1031] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 137.

"durmaksızın yapıt üreten bir aygıt"[1032] yaptığı sanatta da özgünlükten uzak, hızlı üretime olanak vermektedir. Anlatıcı ise Bora'nın Selin'i kıskandığını düşünmektedir.

"Selin, bu ürkütücü büyüklükteki kentte kaybolmuş olduğunu ve artık bir adının bile olmadığını düşünüyordu."[1033] Selin'in yalnızlığının karabasana dönüştüğünden bahsedilmektedir. Eserdeki birçok kişi gibi Selin'de yalnız biridir.

Anlatıcıda zamanla Selin'in kimi gerçekleri sakladığı ile ilgili soru işaretleri oluşmuştur. Eserde tek başarılı kişi olarak gösterilen Selin'in, güç unsuru olan iktidar ile muhabbeti dikkat çekicidir. *"Selin'e söyleyememiş olduğumu, ona güvenmediğimi düşündüm"*[1034]. Kuşkularının en korkuncu, sahte Kurban tablosunu Selin'in yapmış olmasıdır, *"fırça vuruşları kesinlikle Selin'ind.i"*[1035]

Burcu: Hayatını her zaman istediği gibi yaşayabilen tek insandır. Bora, Burcu'dan tekne gezisinden sonra etkilenmiştir. *"Burcu her zaman için kışkırtıcıydı ve birisini gözüne kestirdiğinde baştan çıkarıcı olmakta çok yetenekliydi."*[1036] Burcu gururlu ve oldukça güçlü bir kadın olarak tanımlanmaktadır.

Anlatıcı, Burcu'nun gözlerini sık sık düşünmektedir, *"çağla rengini andırdıklarını düşünmüştüm"* ama *"nedense, bugün bu gözler puslu bir elaya dönmüştü."*[1037] Burcu doğal davranmaktadır, hatta doğallığı dış görünüşüne de yansımakta geceleri dansa giderken bile dudaklarını hiç boyamamaktadır. Emre, Burcu tek bir şey almadan kaçıp gitti için homurdanmakta, onu hiçbir zaman bırakıp gitmeyeceğine söz verdiğini söylemektedir. Buna rağmen kaçıp gitme eylemini sayısız kez yinelediğinden dem vurmaktadır. Anlatıcı *"oysa Burcu böyle bir sözü hiçbir zaman vermemişti, bu onun doğasına aykırıydı"*[1038] diye düşünmektedir. Hareketleri

---

[1032] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 147.
[1033] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 137.
[1034] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 234.
[1035] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 238.
[1036] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 9.
[1037] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 11.
[1038] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 24.

planlı değildir, *"çünkü benim tanıdığım Burcu'nun nasıl davranacağı hiç belli olmazdı"*[1039].

"Burcu'yu garip denebilecek bir biçimde, ilk gençliğimle de bağlantılı bir yer olan Olimpos'taki bir kumsalda tanıdım"[1040] diye işaret etmektedir. Anlatıcı, Bora ve Emre Burcu'dan hoşlanmaktadırlar. Burcu küçük göğüslü ve ince bedenli biridir. Burcu, *"kısa kesilmiş saçlarıyla bir oğlan çocuğunu andırıyordu ve bir yandan da ıslık çalarak bu izlenimimizi iyice güçlendiriyordu"* derken, *"bedeninin göz alıcı biçimi Balthus'ün ergenliğe yeni adım atmış kızlarınınki kadar büyüleyici, ince ve alçakgönüllüydü"* diye betimlenmektedir.[1041] Burcu hem kadın hem de erkek gibi gözükmektedir. Onun bedeninde ergenlik dönemindeki bir kadının daha olgunlaşmamış görüntüsü vardır. Burcu hakkında ilk izlenimi neyse hep öyle kaldığını, hiç değişmediğini anlatmaktadır. Burcu acımasız yaşama karşı *"oldukça kırılgan olan iç dünyasının dışında onu koruyan erkeksi bir zırhla sarılmış kabuk oluşturmak, daha da kötüsü bunu çevresindeki insanlardan gizlemek zorunda kalmıştı."*[1042] Etrafındaki insanların onu değiştirmeye çalışmasına karşı onlar gibi olarak tepki vermektedir. Ona göre Burcu'nun, kendisine göre bir erkeksi yanı olduğu kadar başkaldıran bir yanı da vardır. Burcu yaşamını tek başına kuran, kimseye verilecek bir hesabı olmayan, bağımsız ve kendi ayakları üstünde durabilen güçlü bir kadın karakteri çizmektedir. Anlatıcı, onu Balthus'ün Therese adlı tablosundaki kıza benzetmektedir. O tablodaki gibi onu *"bacak bacak üstüne atmış oturuşuyla, kendine güvenen, insanın içine işleyen bakışlarıyla"*[1043] düşlemektedir.

Burcu'nun çevresinde erkekler hiç eksik olmamaktadır. *"O güzelim varlığıyla Burcu'nun, bir anda yalnız onun değil, hepimizin aklını başından aldığını, daha sonra da ortadan kaybolup hepimizi, o sarsıcı dalgadan sonra suların yavaş ve serin bir hışırtıyla çekildiği ıssız bir kumsaldaki işe yaramaz nesnelere benzer bir biçimde yaşamın ortalık bir yerinde bırakıverdiğini düşündüm."*[1044]

[1039] Gös. yer.
[1040] Gös. yer.
[1041] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 26.
[1042] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 27.
[1043] Gös. yer.
[1044] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 34.

Burcu ıvır zıvır kitaplar dışında tek bir şey bile okumamakta, edebiyattan nefret ettiğini söylemektedir. Bu durum en çok Emre'yi çileden çıkarmakta, onun zıttı bir duruş sergilemektedir. Burcu anlatıcıya meditasyon yapmak konusunda yardımcı olmaktadır. Bir anlamda Burcu karakteri doğayı ve onun tekinsizliğini temsil etmektedir, *"Burcu'nun cenazesi için Glasgow'dan gittiğimde ağaç dallarının çıplak olduğunu, Burcu'nun neredeyse yedi yıl önce, yine böyle bir kış ayında öldürüldüğünü düşündüm."*[1045]

Burcu bir süre teknede Sam ile çalışmış, eskiden sevgili olmuşlardır. Anlatı Emre'nin bu durumu ve Burcu'nun her şeyini kıskandığını düşünmektedir, *"karanlığın içinde yitip gitmişti o güzelim kadın"*[1046]. Canlı kelimesinin Burcu'yu en iyi anlatan kelime olduğunun üstünde durulmaktadır. Anlatının da tek ölü olan kişisini, canlı kelimesi ile betimlenmesi Öztaş'ın üslubunu yansıtmaktadır. *"Burcu gibi kişiler, onun gibi güçlü ve değişik kadınlar, kazaya uğramadılarsa, onun gibi yaşama bağlı, yaşamı seven kişiler, asla kendilerini öldürmezler"*, *"onları kıskanan, çekemeyen birileri hep vardır, bu yüzden kendilerini koruyamazlar, birileri de onları öldürür"*[1047]. *"Burcu gibi dost canlısı insanlar hep öldürülürler, bir cinayete kurban giderler."*[1048]

Burcu kendi gerçek gücünü bilen korkusuz ve güçlü bir kadındır. Onun yaşam dolu olması anlatı boyunca tekrarlanmaktadır. Burcu anlatıdaki masumiyeti ve saflığı sembolize etmektedir, *"küçük bir ayrıntı hep Burcu'yu anımsatır, nedense en sonunda yalnızca onu anımsatır"* ve *"bütün bu karmaşa içinde değişmeyen tekdüze yaşamlarımızda, yokoluşun tek yürekli kanıtıydı o"*, *"düşsel bir eceydi o"*[1049]. Anlatı sürekli Burcu'yu düşünmektedir. Burcu bir bakıma bir Afrodit çeşitlemesidir, *"Olimpos'ta yoğun bir gecenin sonunda, köpüklü bir denizden çıkan ıslak Burcu'nun görüntüsünü kimin seçtiğini kendi kendime sordum şimdi."*[1050]

Bora: Burcu'yu ilk görüşte sevmiştir. Bora'nın ne düşündüğü anlaşılmayan, bitkin görünen bir görüntüsü vardır. Uzun yaz tatilinden sonra bir daha uzun

---

[1045] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 123.
[1046] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 186.
[1047] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 216.
[1048] Gös. yer.
[1049] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 251.
[1050] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 282.

yolculuklara çıkmama kararı almıştır. *"Bora'nın hep geride kaldığını düşünmüştüm."*[1051] Bora öğrencilik yılları hakkında çokça yakınmaktadır. Aşırı derecede yalnızlık çekmekte, sonraki yıllarda daha suskun ve düşünceli, kıyıda oturan, hiç konuşmadan denize bakan biri olarak nitelendirilmektedir. Kendini unutacak kadar içki içmektedir.

Gençliğinde sanat konusunda konuşmayı ve tartışmayı seven bir yapısı vardır. *"Başkalarına acıdığımızı sanıyoruz, oysa acınması gerekenler bizleriz, derdi, hepimiz aşağılık insanlarız"*[1052] diye düşünmektedir. Ona göre *"resim yeteneği diye bir şey yok, bu yalnızca safsata, diye haykırırdı, karar verme, kendi yaşamımızı yönlendirme yeteneğimiz bile yok, yaşamasını bile beceremiyoruz."*[1053] Hayatı boyunca çılgın ve tutkulu bir aşk yaşamak istemiş ama gerçekleştirememiştir.

Bora insanların kendisi hakkında dediklerine her zaman önem vermiştir. Selin karakterinde ise bu durum tam tersi bir vaziyettedir. Bora'nın sürekli sızlandığı, şikâyet ettiği ama bir nedenden ötürü de eyleme geçemediğinden bahsedilmektedir. Bora çevresinde sadece yalnızlık ve anlayışsızlık olduğundan yakınmaktadır. Bora içinde bulunduğu topluma ayak uyduramamışken, insanlarla büyük bir iletişimsizlik içinde olan yitik bir karakterdir. Bugünü için bir şey yapmadığı gibi, gelecek içinde bir eylemde bulunmamaktadır. Eski sevgilisi, Bora'nın belleğinden hiç çıkmayan şaşırtıcı izlenimlerle var olan bir kadındır. Onun hâlâ geçmiş ilişkisinde yaşadığı söylenebilmelidir. Bora insanlara karşı güvensizdir, anlatıcı ile arkadaşlığı çok eskilere dayanmasına rağmen *"durmaksızın düşüncemi soruyor, kendisini sevip sevmediğini anlamaya çalışıyor"*[1054] diye aktarılmaktadır. Bora'ya göre rastlantılardan arındırılmış dünya korkunç bir yerdir. Bora karakteri modern, aydınlanmacı bakış açısının içinde sıkışıp kalmış, heyecanını yitirmiş entelektüel bir insanı betimlemektedir. Heyecan kaybını rastlantının devreye girmesi telafi etmektedir.

Bora'nın eylemsizliği ve iletişim konusunda olan sıkıntısı dolayısı ile iletişimi karşısında bulunan insandan bekleyerek, edilgen bir davranış sergilemektedir.

[1051] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 19.
[1052] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 39.
[1053] Gös. yer.
[1054] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 42.

Başkasından da beklediği ilgi ve alakayı göremeyince aşırı bireyselleşmenin getirdiği yalnızlığı yaşamaktadır, *"çünkü hiç kimse bizi anlamak için bir çaba göstermiyor"*[1055] diye düşünmektedir. *"Bora kimseyle yaşayamazdı, biliyordum hep yalnız kalacaktı."*[1056] *"Yazgısına söz geçiremeyen insanı, tarihin devirdiği, dışladığı, ezip geçtiği bu yenilmiş insanı."*[1057] Bora metaforik olarak ölü durumdadır. İstanbul'da kalmış, her gün işe gitmiş, akşamları batakhanelerde gezmiştir. Kendini evine kapatmış ve kendini aşağılayacak her şeyi yapmış olmasına rağmen ölmeyi bile beceremedi diye aktarılmaktadır.

Anlatıcının aksine dost canlısı birisidir. Eski binada yaşayan insanlarla Bora'nın evinde içilip gevezelik edilmektedir. Tüm bu insanlar sıkıldıklarında Bora'nın terasına gitmektedirler. Bora pek okumayan biridir. Okuduğunda da hep aynı tarzda aynı yazarları okumakta, hep aynı şeyi tekrarlayıp durmaktadır. Kişiliği ile okuma alışkanlığı arasında paralellik kurulmuştur. Bora'nın yeniliğe açık olmadığı, eski evde, eski eşyaları ile aynı kitapları okuyarak yaşamakta, düşüncelerinde hâlâ eski kız arkadaşına saplantılı bir karakter izlenimi uyandırmaktadır. Bora'nın tekdüze yaşamının çok zorlu ve yıpratıcı olduğunun altı çizilmektedir.

Yolculuğa çıkma tutkunu değildir. Anlatıcı ile Bora sadece iki kez yolculuk yapmış, Paris ve New York'a gitmişlerdir. Gece yaşamı nedeniyle sabah uyanmak Bora için gerçek bir işkencedir. Yalnızca kadınların peşinde koşarak, içmekten oluşan bir hayat düşlemektedir. Kendini değiştirme konusunda en küçük bir çabası yoktur. Bora dışarıdan bir göz olarak kendini eleştirmektedir, *"benim gibiler, dedi, yani düşünmesini seven, entelektüel diye nitelendirilen kişiler, aslında başarısız olanlar demek daha doğru"*[1058]. Anlatıcı, Serhan ile edebiyat kuramları ve yazarlık hakkında konuşurken, Bora ile entelektüel ve halk arasında bir ayrım olup olmadığı ile ilgili konuşmaktadır, *"onları kurtarabileceğimizi sanırız, işte en kahredici yanılgımız da budur, asıl kurtarılması gerekenler bizleriz"*[1059].

[1055] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 43.
[1056] Gös. yer.
[1057] Gös. yer.
[1058] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 70.
[1059] Gös. yer.

Çevresinde hiç dostunun olmadığını düşünmektedir, *"hiç kimse içten değil, kimse bizi anlamıyor, kesinlikle hiç kimse, bizi anlayacak birileri yok, hepimiz yalnızız"*[1060].

Bora hep kötü öğretmenlerin eline düşmüş, yitip gitmiştir. Gerçekte içine kapanık biri olmamasına rağmen çocukluğunda yaşadığı olumsuz olaylar yetişkinliğini de etkisi altına almıştır. Durmaksızın yürüme alışkanlığı vardır, *"neredeyse yığılıp kalacak gibi oluncaya, yağmur çamur dinlemeden, ayakları şişip ağrıyıncaya kadar"*[1061] yürümektedir. Evini seven, evcil bir insandır. Bora tıpkı anlatıcı gibi duygusallıktan iğrenmektedir. Evine misafir gelmesine bayılırken gece yatısına kalınmasından hoşlanmamaktadır. Yalnızlıktan şikâyet eden kişilerin kendi dünyalarına kimseyi kalıcı olarak almak istememeleri, duygu durumlarını ele vermektedir. Çevresinden asla destek görmediğini düşünmektedir. Çocukken anne babanın desteğini almanın iyi bir çocukluk geçirmenin gerekliğinden olduğunu düşünmektedir. Bora ve anlatıcı ailelerinden böyle bir destek almamışlarken, anlatıcı bir nevi başarısızlık olarak nitelediği durumun getirisini de bu düşüncede aramaktadır. Anlatıcı, Bora'nın sanat yapmamaya daha çocukken karar vermiş olduğunu, onun *"yaşamı boyunca, gerçekten önem verdiği hiçbir şey olmadığını"*[1062] düşünmektedir. Sıkıntılarını umursamayan bir babası vardır.

Anlatıcı, Bora'nın *"yaptığı hiçbir resmi yırtamayacağı gibi, ne işini, ne de evini değiştirmeyi asla başaramayacağını"*[1063] düşünmektedir. Bora ve kendisi arasında zıtlık yaratmaktadır. İnsanların Bora'yı sorumlu, akıllı ve saygılı bir yurttaş olarak alımladıklarından bahsedilmektedir, gerçekte kendi evi ya da gerçek arkadaşları bile olmayan başarısız bir adamdır. Annesi o küçükken gizemli bir şekilde ölmüştür. Babası olan Davut Bey'i hiç sevmemiş, kendisini ezdiğini ve yok ettiğini düşünmüştür.

Serhan: Duygulanan ama bu hislerini gizlemeyi tercih eden biridir. *"Her zaman olduğu gibi Serhan yine duygulandığının anlaşılmaması için gözlerini*

[1060] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 71.
[1061] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 146.
[1062] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 219.
[1063] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 247.

kaçırıyordu."[1064] Öztaş, her karakterin kişiliğine göre okuma tarzlarını ortaya koyduğu anlatıda Serhan'ın, *"kötücül olayları, intiharları, umarsız ruhsal hastalıkları anlatan kitapları okuduğunu"*[1065] düşünmektedir. Camus ve onun tarzı yazarları, Fransız edebiyatını, varoluşçuları sevmektedir. Bu tarzı saçma ve anlamsız olduklarından dolayı severken, çılgın ressamlar ve yaşamöykülerini severek okuduğundan bahsetmektedir. *"Serhan okuduklarından söz etmeyi hiç sevmezdi; sürekli yazdıklarından söz etmeyi severdi."*[1066] Serhan'ın üslubu belli bir alıntıyı sürekli değişime uğratarak yeniden yazmaktan meydana gelmektedir. Serhan'ın oluşturmak istediği bir anlatı, kimilerine göre *Anna Karenina*'dan alınmadır, kendisi anlatıcıya özgün metnin *Madame Bovary*'den alındığını anlatmıştır. Yapmak istediği, *Madame Bovary* adlı eseri kocasını odağa alarak yazmaktır. Bu tekniğe de *"yeniden yazım"* adını vermiştir. Bora ve diğerleri Serhan'ın hazırladığı metnin bitmeyeceğini düşünmektedirler. Serhan'a göre *"metni bitirse bile her şeyin yeniden başlayacağı çok açıktı", "bu kez de bitirdiği öyküyü değişik bir bakış açısıyla yazmaya başlayacaktı."*[1067] Her gün üzerinde çalıştığı metnin basıldıktan sonra artık onun olmadığı fikri kendisini dehşete uğratmaktadır. Daha bitmemiş olan yapıtından okumalar yapmayı çok sevmektedir. Anlatıcı, Serhan'ı *"deneyci bir edebiyatçı"* olarak adlandırmakta, onun *"anlaşılamama korkusu yaşadığı"* konusunda düşünmektedir.[1068] Anlatılarında oluşturduğu dil yapısının, tarz özelliğinin karmaşık ve kişisel bir dil olduğu düşünülmektedir. Betimlemelerle dolu, süslü bir anlatım oluşturmaktadır.

Serhan, sıkıntıya ve yalnızlığa dayanamadığını söylemektedir. Bu durum diğer karakterlerle ortaklık oluşturmaktadır. Serhan kendine has duyarlılığı olan bir karakterdir. *"Seçtiği bu aykırı yol, kötülüğe duyulan o garip çekim, belirsiz kimi aşamaların sonunda onu hermetik şiire, simyaya, simgelere ve gizemsel olaylara getirmişti."*[1069] Serhan, matematiğe olan olağanüstü yeteneği ile borsa aracı kurumunda danışman olarak çalışmaktadır. *"Bütün gece boyunca matematiği,*

[1064] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 13.
[1065] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 49.
[1066] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 50.
[1067] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 51.
[1068] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 52.
[1069] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 54.

geliştirdiği yöntemlerin ışığında, edebiyata, gizli bilimlere, okültizm gibi kendi ilgi alanlarına uygulamaya uğraşır, gündüzleri de aynı çizelgeler, aracı kurum tarafından borsada alınacak ya da satılacak hisseleri belirlemek için kullanılırdı."[1070] Matematiği, mistik olaylara uygulaması karakteri ilginç hâle getirmektedir. Serhan yalnızlıktan ve karanlıktan korktuğu için, geceleri hiç uyumadan çalışmaktadır. *"Başarılı olduğunu düşündükleri bir yapıtı ve kendilerini durmadan yineleyen bizim sözümona büyük sanatçılarımız, bizim o kendilerine en büyük diyen yazarlarımız, dedi, işte gerçek ne yazık ki bu, sonunda yalnızca belki o dilsel havayı, o alacakaranlık düşünsel ortamı, felsefi bir yaklaşım diye adlandırılan şeyi, bu şey her neyse işte onu anımsarız, geriye başka bir şey de kalmaz, dedi."*[1071] Serhan'ın ağızından çıkan bu sözler, anlatı açısından edebiyat ve yazarlar üzerine düşünmeye olanak sağlamaktadır. Serhan ve Emre karakterleri ile edebiyat eleştirisi üzerinde durulmaktadır. Anlatıcı da edebiyat eleştirisi yaparken, roman nasıl yazılır gibi teknik konulara değinmektedir. Serhan'ın edebi roman konusunda kimi dertleri varken, Emre popüler romana uygun eserler kaleme almaktadır. Serhan'a göre ne kadar çok okursak okuyalım, eser ne kadar klasik ve dönemin başyapıtı olursa olsun, o eserden geriye her şeyin sonunda farklı ve az miktarda düşünce aklımızda kalmaktadır. Mesela, *"Kirilov tanrıyla hesaplaşıyor, Madame Bovary Paris düşleri kuruyor…ciltlerle Balzac, olay Fransa'da geçiyor, Stendhal, belki tek sözcükte kibir, ya da Proust, tek sözcükte züppelik, ya da zaman her şeye karşın geçiyor dostum, işte bu kadar."*[1072]

Serhan zamanla *"yapacak hiçbir işi ve hemen hiçbir beklentisi olmayan birisi olmuştu."*[1073] Bütün karakterlerde kötüye doğru bir çözülme görülmektedir. Serhan sürekli edebiyat, yaşam, toplum hakkında düşünen biridir. Rastlantı kavramı ve kaos üzerine kafa yormaktadır. Rastlantı kavramı, ayrıca anlatıda ilişki ağlarını belirleyen bir dinamiktir. Serhan'ın ilgisini çeken tek şey *"insanların özellikle mutsuz olduklarında içine düştükleri acınası durumlardı."*[1074] Bora'nın duygusuzluğu Serhan'ı çileden çıkarmaktadır, *"bak ve nasıl acı çektiğimi gör"*[1075] diye seslenirken,

---

[1070] Gös. yer.
[1071] Gös. yer.
[1072] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 55.
[1073] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 59.
[1074] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 60.
[1075] Gös. yer.

günümüz insanın hissizliği her şeyi çok çabuk unutmasına karşı bir tavır sergilemektedir.

Serhan modern edebiyatçılar tarafından, klasiklerin nasıl anlaşıldığını özetlemektedir. *"Don Quijote'yi belki Sanço Panza'nın ağzından yazabileceğini, belki Üç Silahşörler'i dostluk değil de düşmanlık açısından yazmayı deneyebileceğini, ya da son zamanlarda yazmaya çalıştığı hiç bitmeyen romanı değişik biçimlerle yineleyebileceğini"*[1076] düşünmektedir. Anlatıcı Serhan ve Emre arasında edebî zevk açısından taraf tutmaktadır, *"Serhan'ın gerçek bir yaratıcı, anlaşılmamış bir edebiyatçı olduğunu, oysa Emre'nin hırslı ve aklını ünlü olmakla bozmuş bir deliden başka hiçbir şey olmadığını düşündüm."*[1077] Anlatıcının taraflı ve sempati duyduğu Serhan'ın edebi tarzında, kendisinden bir şeyler bulduğu çok açıktır.

Serhan son zamanlarda yeni bir deneycilik ile ilgilenmektedir. Kendi kaos yöntemini kullanarak *"kimi metinler yoluyla cinayetlerin çözülebileceği ve sonunda katile ulaşılabileceğini ileri sürüyor, saatlerce evine kapanıp, dışarı hiç çıkmıyordu."*[1078] Serhan bu çalışmasına *"rastlantı bilimi"* adını vermiştir. Anlatıda kişilerin birbiri ile tanışma şeklinin rastlantı olduğunun altı sürekli çizilmektedir. *Bir Arzuyu Beslemek* romanının başlangıcında bulunan iki sayfalık metni Serhan yazmış gibidir. Farklı bir bakış açısına göre katilin bulunmasının metin yolu ile çözülebileceğine dair bir tez geliştiriyorsa Burcu'nun ölümünü aydınlatmak üzere bu yolu izleyebileceği düşünülebilmektedir. Serhan için, *"göreceksin, giderek herkes bırakacak bu işi, sanatla uğraşmayı, sessizce, dedi bir keresinde, dönüşecekler, herkes birbirine benzeyecek, ne resim yapan, ne yazı yazan, göreceksin."*[1079] Anlatıcı, Serhan'ın insanlara karşı yaşamı boyunca ilgisiz ve umursamaz davrandığını, eylemleri düşlediğini, harekete geçmediğini düşünmektedir.

Emre: Burcu hakkında söylediği *"karanlık yollarla, kimi kez de rastlantıyla, çoğu kez acımasızca para yapıp zengin olmuş beş para etmez birinin, demişti bir keresinde, bir hayırsızın, bir yeteneksizin koynuna atıverirler kendilerini, gerçekten*

[1076] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 61.
[1077] Gös. yer.
[1078] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 129.
[1079] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 179.

bayılırlar uğursuza"[1080] gibi genellemeler kullanarak kadınlar hakkında düşüncelerini yansıtması, Emre'nin kişiliği hakkında pek çok şey anlatmaktadır. Anlatıcı ise Emre'nin bu düşüncelerinin Burcu'ya yapılmış bir haksızlık olduğunu düşünmektedir. Emre'nin söylediği bu sözleri öfkeli anında, kıskançlık ile söylendiğini düşünmektedir. Emre de Bora gibi, yakın çevresine çok fazla insan istemeyen bir tiptir, kalabalıklara dayanamayıp buna çoğu zaman başkaldırmaktadır. Emre, kendi ile barışık olamayan bir yazardır. Sadece yazmak ona her konuda yeter gibi gözükmektedir ama anlatıcı yetmediği konusunda emindir. Emre yakın çevresi için çekilmez bir adam olduğu zamanlar, kırılgan olmakta ve bu özelliği ile insanları kırmaktadır. Anlatıcıya göre Burcu'nun onu terk etmesi çok doğaldır. *"Emre tutkularında her zaman aşırı ve takıntılı olmuştu"*[1081]. Burcu ve onun davranışları hakkında bu kadar sert konuşması bu özelliği ile ilgilidir. Burcu daha önce de kimseye haber vermeden, başını alıp güneye gittiğinde Emre onu bağışlamamış fakat unutmamıştır. Burcu'nun gitmesi onu derinden etkilemiş, o yüzden zaman zaman Burcu'nun başka birinin sevgilisi olduğunu sezdiğini düşünmüştür. Ama Emre dışında hiç kimse Burcu'nun böyle biri olduğunu düşünmemektedir, *"aralarında bir tek benim onu onayladığım, daha doğrusu Emre'yi anlamaya çalıştığım söylenebilirdi."*[1082] Emre'nin Burcu konusunda yalnızlıktan kurtulmak adına ısrarcı olduğunu düşünmektedir. *"Emre'nin bir daha Burcu'yu göremeyeceğini, onunla birlikte olamayacaklarını, böylesine bir ayrılığı kabullenmesi çok güçtü."*[1083] Emre Burcu'nun hiç kimseye haber vermeden gidebileceği düşüncesini hiçbir türlü kabullenememektedir. Bora ve anlatıcı bu olayda Emre'nin yanında olan kişilerdir. Emre *"Burcu'yu uyuşturucudan ya da umutsuzluktan bitmiş, sanki üşür gibi titrer bir durumda orada bir masada yalnız otururken bulmuştu."*[1084] Burcu'ya Emre ilk burada rastlamıştır. Bu durumda Emre ona aşırı bağlanmış onsuz yapamayacağını anlamıştır.

Emre'nin ruhsal tükenişi neden arayışlarında gösterilmektedir. Emre Serhan'ın edebiyatının tutkudan uzak olduğunu düşünmektedir. Oysa kendi acısını

[1080] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 23.
[1081] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 30.
[1082] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 31.
[1083] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 33.
[1084] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 35.

dindirmek için yazmaya karar vermiş ve bu durum ona bir amaç vermiştir. Bu çektiği sancılı ruh hâlleri ve olaylar etrafında tanınan bir romancı olabilmiştir. Tuncay, Emre'nin yazdığı romanda kendine kurgu bir karakter olarak yer bulmak istemiş, Emre ise romanında Burcu ve Selin'in hayatından kesitler kullanmak istemiştir. Emre *"bana şu son günlerde yaşadıklarını anlatmalısın ki ben de ondan hepimizin okuması için hoş bir öykü çıkarayım"*[1085] diye arkadaşlarına baskı yapmaktadır. En büyük korkusu esin perisini yitirmektir. Bir gün ani bir kararla yazmayı bırakmıştır.

Demet: Emre'nin Burcu hakkında söyledikleri üzerine Emre'nin kadın ruhundan anlamadığını ileri süren kişiliktir. Emre karakterine taban tabana zıt gözükmektedir. Demet ve Burcu isimleri güzel koku ile ilintili isimlerdir. Demet, Burcu kadın erkek ikilemini ortaya koymaya yarayan karakterler olarak bu noktada benzerlik göstermektedir. Eserdeki kadın arketipinin değişik yansımalarını oluşturmaktadırlar. Demet'in garip kelimesini, konuşması sırasında kullanması üzerine bu kelimeyi en çok Burcu'nun kullandığı belirtilmektedir. *"Garip sözcüğünün, onu tanıdığım kadarıyla Demet'in sık kullandığı bir sözcük olmadığı, oysa Burcu'nun bu sözcüğü oldukça sık kullandığını düşündüm."*[1086]

"Demet oldum olası başka kadınların aşağılanmasının kendisine karşı yapılmış bir saygısızlık olduğunu düşünürdü."[1087] Kadın üzerine söylenen her şeyi üzerine alınması, kadını sembolize ettiğinin bir göstergesidir. *"Biliyorum senin ne istediğini, demişti, yalnız seni düşünsün, senin için yaşasın", "sen de ne zaman aklına gelirse bıraktığın yerde onu bul, demişti, ne zaman istersen yeni baştan karşında seni bekleyen bir kadın görebileceğini bil."*[1088] Demet, modern kadın ve haklarının simgesidir.

Demet bir dönem bir doktor ile evlenmiştir, beş yıl birlikte yaşayıp ayrıldıklarından sonra, bir daha evlenmeyi hiç düşünmemiş, evlilikten uzak durmuş bir kadındır. Anlatıcı, Demet'in eşinin onu terk etmesinden içten içe memnun olduğunu düşünmektedir, *"yine de onun kendisini bırakıp gidişinden hoşnut olduğunu*

[1085] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 62.
[1086] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 32.
[1087] Gös. yer.
[1088] Gös. yer.

belki açıkça söylememişti, ama bana kalırsa kesinlikle öyle düşündüğü açıktı"[1089]. Demet'in ve Doktor'un yalnız olmaları mezuniyet partisinde tanışmalarına neden olmuştur. Kişiler ruh durumları ve bakış açıları olarak kendilerine benzeyen karakterleri bulma konusunda özellikle eğilimlilerdir. Anlatı boyunca yalnızlık tüm karakterleri kapsayan önemli ortak benzerliktir.

Davut Bey: *"Davut Bey yalnızca bir meyhanede görülebilirdi ve bunda şaşacak bir şey yoktu."*[1090] Oğlu Bora, onu sevmese dahi ona saygı göstermektedir, *"ben Davut Bey olarak doğmuşum…kel, gözlüklü ve Davut Bey olarak doğmuşum"*[1091]. Bora hayata karşı başarısızlığının altında yatan neden olarak hep onu görmüştür. Yaşlanıyor olması Davut Bey'i kaygılandırmaktadır, *"perdenin açılmasını bekliyor ve gün gelip alkışlanmamak olasılığı onu çileden çıkarıyordu."*[1092]

Siyami Bey, Davut Bey'in siyam cinsi kedisidir, *"Davut Bey'in yapamadıklarını yapan bir garip yaratık."*[1093] Siyami Bey'i, gittiği yere götürmektedir. Bu kedi de Davut Bey dışında kimseye kendini elletmemektedir. Bora'ya göre de Davut Bey her zaman olduğu gibi genç kadınlardan hoşlanmaktadır, anlatıda özellikle Berna karakterine ilgi duymaktadır.

Davut Bey insancıl ve temsili demokrasiyi savunan bir insan olarak *"akıllıyla aptalın oyunun eşit sayılmaması gerektiğini"*[1094] düşünmektedir. *"Davut Bey bir biçimde sorumluluk duygusuna sahipti, Bora ya da benim gibi değildi"*[1095]. Davut Bey bir dönem Bora ile yaşamak durumunda kalmıştır. Anlatı, siyasi tartışmaları ve olayları Davut Bey'in düşüncesi olarak vermektedir. Sağ ve sol açmazlarının, bir dönem ülke için ne anlama geldiğini onun bakış açısı ile yansıtmaktadır. Yazarın tanık olduğu siyasi olaylardan bugüne olan değişimi gözler önüne sermek için anlatıda bir bölüm oluşturulmuştur.

[1089] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 33.
[1090] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 73.
[1091] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 73-74.
[1092] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 77.
[1093] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 78.
[1094] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 157.
[1095] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 169.

Davut Bey, tutkularının ve arzularının peşinden gitmek istemektedir. Yaşamda arzulayabileceği şeylerin yoksunluğunu çekmektedir. Bütün karakterler bir arzuyu beslemek istemektedirler, romanın adı böylece bütün karakterleri kapsamaktadır. Bütün karakterlerin toplamda bir kişiyi oluşturdukları söylenebilmelidir. Davut Bey, *"ben de sonuçta sizlere işte o zamanlar olup bitenlerin yalın bir resmini çizmeye çalıştım, dedi."*[1096] Davut Bey'in bu sözü ile anlatıda siyasi tema ortadan kalkmış olmaktadır.

Ceren: Anlatıcı geçmişte Olimpos'a Ceren ile birlikte gitmiş, birlikte antik kentin kumsalı denilen yerde denize girmişlerdir. Ceren ince yapılı, geceleri gezmeyi seven birisidir. Anlatıcı Ceren'i uzun süre görmediğinde çevredeki barların birinde karşısına çıkabileceğini, kıvrak bir beden ve coşkulu bir ruha sahip olduğunu düşünmektedir.

Anlatıcıya göre Ceren, Bora ile anlatıcı arasında olan, o zamanlardaki saf çıkarsız arkadaşlık ilişkisini anlayamamış, dostluklarını çekememiştir. Onun hiç kimsenin beklemediği bir anda ortaya yoruma açık bir söz atıp acımasızlığını ve kötü niyetini örtmeye çalıştığını düşünmektedir. Anlatıcı Ceren hakkında bu düşünceleri çok sonraları görebilmiştir. Çoğunlukla anlatıcının anlatımına dayalı, onun bakış açısı ile oluşturulmuş anlatıda, diğer karakterlerin onun taraflı ya da tarafsız anlatımı ile oluşturulduğu unutulmamalıdır. Anlatıcının eski sevgilisi olan Ceren, Yılmaz Kandemir ile evlenmektedir. Anlatıcı bu noktada kendi hakkında, kadınlar konusunda bağlanmaktan korkan bir adam olduğunu itiraf etmektedir. *"Ceren'le o günlerimi Balthus'un Altın Günler adlı tablosuna benzetirim"*[1097]. Ceren ile Serhan ve Selin'in aralarının açık olmadığı bir dönemde düzenledikleri bir partide tanışmıştır, *"tanışmamıza gelince, gerçekte bu da birtakım rastlantılardan oluşuyordu."*[1098]

Sam: O yaz bittiğinde Burcu ona geri dönmüştür. Burcu geldiğinde bu sefer Sam ortadan kaybolmuştur. Emre, Burcu'yu eve Sam'ın bıraktığını düşünmektedir. *"Emre, Sam'ın Akdeniz'de tekneyle dolaşıp eski eser kaçakçılığı yaptığını ya da*

[1096] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 209.
[1097] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 170.
[1098] Gös. yer.

uyuşturucu pazarladığını da sözlerinin arasına sıkıştırmıştı."[1099] Sam bir tekne kaptanıdır. Anlatıcı San Francisco'ya Sam'in daveti üzerine gitmiştir.

Balthus: Davut Bey'in, Balthus ile Venedik Film Festivali'nde karşılaştığı anlatılmaktadır. Balthus'u *"boyu çok uzundu, yakışıklı ve ince bir adamdı, üzerinde koyu renk bir pelerin vardı…sedef kaplı bir baston, daha doğrusu bir asa…asanın sapı yılan başlıymış…"*[1100] diye tarif etmektedir. Davut Bey'in anlattıklarına dayanarak, onu San Marko Meydanı'nda gördüğünü anlatmaktadır. Sivri burunlu, parlak, yumurta topuk ayakkabılı, papyon takmış, uzun beyaz saçları ile betimlenmektedir.

Burak: Aklı fikri kadınlarda olan cinselliğini de kimseden saklamadan ulu orta yaşayan biridir. Davut Bey, Burak'ı çok değerli bir kişi olarak nitelerken, birçok kişiye göre de *"kara parayla zengin olanların çocuklarına yaltaklanan, böylece gününü gün eden içkicinin biriydi."*[1101] Cinselliğin, kendisine rahat vermeyen bir tür kaşıntı olduğunu anlatmaktadır. Cinsellik konusunda birçok anlamı üzerinde barındıran, gizli bir hayat yaşayan bir karakterdir. *"Bir kadın düşkünü olmakla gurur duyduğunu söylerdi"*[1102], kadınları tavlamak amacı ile çeşitli rollere girip, olmadığı gibi davranan bir kişiliktir. Onun derdinin tek bir kadınla yetinememek olduğunu en yakın arkadaşı olan Davut Bey söylemektedir. Terapi için doktora gittiğinde bile tek düşüncesi doktoru tavlamaktır. Herkesin orada olmasına aldırmadan örtünün altından cinselliğini yaşayabilmektedir.

Filipinli: Anlatıcının Filipinli adını taktığı bu kişi, otelin yöneticileri ve otelde kalan kişilerle içli dışlı olan otelin daimî müşterilerinden biridir. Amerikalı bir kadından çocuğu olduğu için Amerika'dan ayrılmak istememektedir. Kendi ülkesinde yıllarca devlet başkanının hizmetinde çalışmıştır. Anlatıcının San Francisco'da geçmişten tanıdığı tek kişidir.

Dük: Dük denilen bu adam modern dönemlerin kentli vampir motifini andırmaktadır. Geceleri özellikle sado-mazoşist kulüplere dadanmaktadır. *"Adam*

[1099] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 34.
[1100] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 85.
[1101] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 87.
[1102] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 88.

barlarda tanıştığı insanların çağrılarını kabul ederek evlerine gidiyor, daha sonra onların arzusuna uyarak bağladığı insanlara işkence yapıyor, bunu neredeyse dönülmez bir noktaya kadar götürüyordu."[1103] İnsanlar bu yüzden sakat kalmakta, vücutlarında tamiri mümkün olmayan kalıcı sakatlıklar meydana gelmektedir. Bu insanlarda tek gözün kör olması ya da topallamak gibi vücut bütünlüğünü bozan sakatlıklar meydana gelmektedir. Sırtlan olarak da betimlenmektedir.

Aldo: San Francisco'da barmen olarak çalıştığı için herkesi tanıyan birisidir. Anlatıcı, Dük hakkında bazı araştırmalar yaparken Aldo'dan da karanlık bir adam olduğu hakkında bilgiler edinmiştir. Aldo'nun da tek ayağı aksarken, bir gözü yine eski dönem korsanlar gibi siyah bir bantla kapalıdır. Dük'ün neden olduğu bu durum, Dük'e atfedilen *"gizemsel ve sapkın bir adam"* olma özellikleri ile birleşmektedir.[1104]

Meltem Arıkan: Selin, Greenwich Village'de bulunan galerilerden birinde sergi açtığında sadece bir adamın bütün resimlerini almak istemesi, bunu Dük'ün yaptığına dair şüphe uyandırmıştır. Meltem'in başından daha öncede buna benzer bir olay geçmiştir. Meltem Arıkan ressamdır, ince, güzel yüzlü bir kadındır. Sokaklarda bulunan garip insanların resimlerini çizmekten hoşlanmaktadır.

Esin Kaya: Sanatın koruyucusu olarak betimlenmekte, Harbiye'de Kervansaray Apartmanı'nda oturmaktadır, *"her şey ile ilgiliyim, bu kentte bütün olup bitenlerden haberim var"*[1105]. Sanatın amacını, *"kimsenin beklemediği bir şeyi yapmak, yani şaşırtmak, düzene karşı belirsizliği savunmak ve buna katkıda bulunmak"*[1106] diye aktarmaktadır.

Yılmaz Kandemir: Meltem'in bütün tablolarını satın alan adamdır. Adının karanlık işlere karıştığı söylenmektedir. Kalabalık içine çıkmaktan hoşlanmayan, kendi adını açıkça kullanmadan zamanında resimler yapmış ve şaşırtıcı bir şekilde de resim yapmayı bir anda bırakıvermiştir. Gözüne kestirdiği bir ressamın bütün resimlerini satın almaktadır. Hakkında bir sürü değişik, ilginç ve inanılmaz öyküler

---

[1103] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 102-103.
[1104] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 104.
[1105] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 106.
[1106] Gös. yer.

anlatılmaktadır, *"onu tanıyanlar kendisine ait bir ruhu olmadığına yemin edebilirler"*[1107]. Kendine şeytan benzetmesi yapmaktadır. Esra, Yılmaz'ın bütün resimleri satın aldıktan sonra toplayıp yaktığını iddia etmektedir. Onun hayali ve düş ürünü bir insan olduğuna inanan kişiler vardır. Tablo satın alması gereken durumlarda Yavuz Erem'i kullanmakta, sergi gezmeye kendisi gitmemektedir. Yılmaz Kandemir'in *"kendisinden daha çok önem verdiği hiçbir şey yoktur"*[1108].

Yılmaz Kandemir, herkesin adını bir şekilde duyduğu biridir ama nasıl ve ne şekilde olduğu çok çeşitli öykülere ve kulaktan kulağa dolaşan hikâyelere dönüşmüştür. Bir iş adamıdır ama diğer iş adamlarından onu ayrılan özelliği siyasetle de ilgileniyor olmasıdır. Öztaş, Kandemir isimli bu kişi ile *"acımasız bir vampir gibi"* ülkenin kanını emen karanlık, her yerde kolu olan isimleri simgeleştirmektedir. Yılmaz Kandemir, suçlu siyasetçileri kurtarmakta, kimin belediye başkanı seçileceğine o karar vermekte, yargıçları satın almakta, vali atamalarında ona danışılmaktadır. Kandemir'in Avrupa ve Amerika bankalarında yüklü miktarda parası ve göz kamaştırıcı bir serveti vardır. Etrafındaki kadınlar sık sık değişmektedir. Çok zeki bir adam olduğu söylenmektedir.

Yılmaz Kandemir, Davut Bey'in eski bir öğrencisidir. Konservatuardan atıldıktan sonra Akademi'ye girmiştir. Anlatıcı onu zayıf biri olarak betimlerken, soluk yüzlü, sivri burunlu ve uzun kumral saçlı olarak nitelendirmektedir. Onun kışları uzun, kalın deriden bir palto giydiğini anlatmaktadır.

Yılmaz Kandemir karakterinin temsi ettiği kavramlar anlatıcının tasvip etmediği özelliklerdir, *"hep sanatı küçümsermiş gibi davrandığını, hiçbir şey üretmediğini, bu konuda garip bir inatçılığı, daha doğrusu alaycı bir yaklaşımı olduğunu"*[1109] düşünmekte, siyasetle uğraştığının her fırsatta altını çizerken siyaseti edebiyatın zıttı olarak kullanmaktadır. *"Yalnız resim satın alıp yok etmekle*

[1107] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 107.
[1108] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 109.
[1109] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 157.

yetinemezdi o, sırtlanların zamanının, yani önümüzdeki yüzyılın, karanlık ve kişiliksiz yüzünü, ruhlarımızı satın alan, benliğimize hükmeden onun yüzü simgeliyordu."[1110]

Jack: Anlatıcı, Aldo'nun barında Jack ile tanıştığı geceyi anımsamıştır. Jack tek gözlü birisidir. Bu kişi ile ortak sohbet konuları Dük denilen gizemli adamdır, *"bir başka kurban daha var ve ne yazık ki hep kurbanlar olacak"*[1111] bu sözler anlatıcının aklına çağrışım yoluyla Balthus'un *Kurban* adlı tablosunu getirmiştir. Jack derbeder görüntülü, buyurgan sesli, anlatıcının hoşuna gitmeyen tavırlar sergileyen bir kişidir. Dük bir gece onun evine gelmiş, bir bardan beraber çıktıktan sonra kendisinde kalıcı sakatlıklar meydana gelmiştir. *"Bu adamı bir kez tanıdığınız zaman bu türden cinsel oyunlara girebilecek biri gibi görmezdiniz, ama burası Amerika'ydı ve burada her şey mümkündü."*[1112] Dük bu kişilerin beden bütünlüğünü kalıcı olarak bozmaktadır. New York'ta Mineshaft adlı barda tanışmışlardır. Tek ayağı kırık ve hiç iyileşmemiş, gözlerinden birini de yitirmiştir. Jack, Dük'ü her yerde aramaktadır, New York'un neredeyse her sokağında izini sürmüştür. Anlatıcı, Jack'in kininde Dük'e karşı duyduğu *"aşırı bir tutkuyu gizleme çabasını sezer gibi oldum"*[1113] diye düşünürken, *"yoğunlaşan bir kinin, bizi tiksindiğimiz rakibimize giderek yaklaştıracağını"*[1114] düşünmektedir.

Serhan'ın Amcası: Serhan'ın amcası ve ona yardım eden bir arkadaşı otuz yılı aşkın süreli, cinayetten hüküm giymişlerdir. Serhan'ın amcası Anadolulu bir kumaş tüccarını öldürmüş fakat bu cinayet vakası asla kanıtlanamamıştır. Serhan'ın amcasının hapishaneden sonra nereye gittiği, ne yaptığı ile ilgili kimsenin bir bilgisi bulunmamaktadır. Serhan'a göre belki de Antalya'ya karısının yanına gitmiştir. Antalya'dan sonra ise yurtdışında uzak bir ülkeye gitmiş olabilir diye düşünmektedir. Anlatıcı Serhan'ın amcasının bir resmini gördüğünde onu Jack'e benzetmiştir.

Baba Kandemir: Baba Kandemir, Yılmaz Kandemir'in çıkmazı olarak nitelendirilmektedir, *"babası o denli güçlüydü ki kaçması, kaçmayı başarsa bile*

[1110] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 265.
[1111] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 113.
[1112] Gös. yer.
[1113] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 121.
[1114] Gös. yer.

kurtulması neredeyse olanaksızdı."[1115] Yılmaz Kandemir'in, *"buyurgan yapısı karşısında ezildiğini", "babası yaşadığı sürece hep direttiğini, sonuna kadar kendisinin seçmediği bir babanın etkisinden kurtulmaya çalıştığını"* düşünmektedir.[1116]

Buyurgan baba imajı anlatıda bulunan bütün diğer karakterler açısından önemlidir. Anlatıcı, babasından kalan evden kaçıp kurtulmayı başarı olarak görmektedir, *"babamdan kalma kimi birikimlere borçluyum, vazgeçebildiğim için başarılı oldum"*[1117]. Ona göre, Yılmaz Kandemir'in en büyük hatası da babasından kurtulmayı beceremmemiş olmasıdır. Baba Kandemir gücü ve otoriteyi elinde bulunduran baba tipini yansıtmaktadır, *"adaletten yoksun her işte onun parmağı, her yolsuzlukta onun gölgesi vardı."*[1118] Haksız kazançla zengin olmuştur. Karanlık bir karakterdir, dış görünüşü de karakterine uygun betimlenmektedir, *"ölü balığın gözleri"* ve *"ince dudaklarında sinsi bir gülümseme"* vardır.[1119]

"Baba Kandemir gücü simgeliyordu"[1120]. Yılmaz Kandemir babasından kalan şirketlerin başına geçmek istememiş ama geçmek zorunda kaldığında oda tümüyle değişmiştir. Babası gibi gücü simgeler hâle gelmiştir.

Şeyh Hazretleri: Şeyh Hazretleri denilen karakter din görevlisidir. Baba Kandemir'in yakın arkadaşıdır. Henüz mesleğinin başında biridir. Diğer karakter gibi yalnızdır, *"dünyaya şefkatle bakan yüzündeki bütün o yumuşacık hatlar oldukça düzgün ve kırışıksızdı"*[1121], durgun ve devinimsiz küçük, kapkara gözleri vardır. Traşlı kanlı canlı yüzü, mütevazi giysisi ve boyun bağı olmayan gömleği ile konuşurken ağlamaklı yalvaran sesler çıkarmaktadır. Dudağının üzerinde ince bir bıyık, modası geçmiş kalın camlı bir gözlük takmaktadır. Öztaş, Şeyh Hazretleri'ni oldukça uzun betimlemektedir.[1122]

[1115] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 158.
[1116] Gös. yer.
[1117] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 159.
[1118] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 160.
[1119] Gös. yer.
[1120] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 162.
[1121] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 163.
[1122] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 163-164-165.

Tuncay: Tuncay anlatıcının bir dönem ev arkadaşıdır. Bu ev paylaşımı, Demet vasıtası ile tanışmalarından sonra zorunlu meydana gelmiştir. Tuncay Demet'e aşık birisidir. Bir dönem çıkıp ayrılmışlardır, *"bütün kararsızlığı, paranoyası ve titiz tavırlarıyla Tuncay benim başıma kaldı."*[1123] Anlatıcı, Bora ve Demet'in ilişkisini bildiği ve bu ilişkiye bir şekilde aracı olması dolayısıyla Tuncay'a karşı mahcup hissetmektedir.

Richard Greenwalt: Tanınmış bir koleksiyoncudur. Onun malikanesinde verdiği davete anlatıcı ve Selin birlikte katılmıştır. Mr. Greenwalt altmışlarının sonunda, anlatıcının üzerinde ilk bakışta iyi bir etki bırakan, kibar ve zeki bir adam olarak betimlenmektedir. Sahip olduğu Balthus tablosunun gerçek olup olmadığı ile ilgili anlatıcıdan fikrini almak istemiştir. Anlatıcı, onun malikanesinde Balthus'un *Kurban* adlı tablosunu andıran bir resmi incelemiştir.

Mike: Mike, anlatıcının malikanede yapılan partide gördüğü ve çok az tanıdığı bir kişidir. Selin aracılığı ile tanıdığı bu kişi bir ressamdır ve Soho'da galerisi vardır. Anlatıcı, onun esnek bir karakterinin olmadığını düşündüğü için, sevemediğini söylemektedir.

Diane: Mr. Greenwalt'ın sekreteridir. Ev sahibinin koleksiyonunda bulunan tabloyu göstermek amacı ile anlatıcıya aracılık etmiştir.

Tina: Çin Mahallesi'ne çok yakın iki katlı bir evde oturan, Yitik Çorap Çamaşırhanesi'nde çalışan herhangi bir kişidir. Anlatıcı ile şenlik sırasında tanışmışlardır.

Linda Boyacıyan: Sam'in yanında bulunan kadındır. Siyah uzun saçlı, kahverengi yün bereli, rahat giysili bu kadın başlangıçta uzaktan anlatıcıya Burcu'yu anımsatmıştır.

[1123] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 173.

3.1.3.2.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Anlatının başında bulunan kısa, giriş bölümü denilebilecek küçük kısım birinci tekil kişi tarafından anlatılmaktadır. Geçmiş çok çeşitli duygularla anlatıcı tarafından aktarılırken, küçük bir odada zamandan ve mevsimlerden azade yaşayışını dinlediğimiz, dili hayli şiirsel denilebilecek akıcı bir bölüm yer almaktadır. Yakın geçmişte yaşanılan olaylardan oluşan, anılardan ziyade anlatıcının hislerine yoğunlaştığı bir bölümdür. Anlatıcının bakış açısı ile anlatıldığı için kişiler de onun zihninde kalan davranışlardan ve hislerden oluşmaktadır.

"Kapıyı açardık, mevsimine göre, yağmurun serpintisi, toprak kokusu, bembeyaz bir kar, uçuşan yapraklar içeriye dolardı", "mevsimine göre, ama şimdi mevsim belli değil miydi?"[1124] Beraber paylaştıkları şeyin, bir tükeniş ve bir hiçlik olduğunu düşünmektedir. Bu kısa giriş metninde en çok tekrarlanan kelimenin *"öykü"* olması ve bu kelimeyi iletişim kurarken konuşmak denilen olgu yerine, anlattı demek yerine, öykü kelimesi ile nitelendirmesi anlatıcının anlattıklarının anıdan ziyade kurmaca öğeler ile süslü olduğunu göstermesi açışından özellikle kullanıldığı düşünülmelidir. *"Çoğu kez ürkütücü bir öyküyü o derine işleyen sesiyle anlatmaya başlardı", "bütün bu öyküler kendisi ile ilgiliydi."*[1125] Bunun gibi, *"bana, arzusunun peşinde hemen her şeyden vazgeçen eski bir arkadaşının öyküsünü anlattı", "söz konusu kadının kendisi olduğunu düşündüm."*[1126] Sevgilisini etkilemek isteyen bir anlatıcının tüm bu öyküleri bu amaçla anlattığı izlenimi bırakmaktadır. Üstkurmaca unsurunun bu şekilde oluşturulduğunu da söylemek mümkündür. Bir süredir birlikte oldukları anlaşılan çiftin, ilişkileri ciddileşmiştir, *"her şeyden önce o yanımdayken kendi dünyamdan kopmam asla gerekmiyordu", "o zamanlar sizden kendisi için özel sözcükler bulmanızı da istemezdi."*[1127] Kadın daha tutkulu olması konusunda onu ateşlemeye çalışmaktadır. *"Kim bilir, belki akşam serinliğinde baştan çıkarmanın büyüsüne yenilir ve beni arzulamasını sağlayacak bir öykü anlatacak gücü kendimde*

[1124] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 5.
[1125] Gös. yer.
[1126] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 6.
[1127] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 5.

bulabilirdim."[1128] Bu son cümle ile giriş bölümü diyebileceğimiz kısa metin biterken, anlatı bundan sonra başlayan, yedi bölüme ayrılmış kısımla devam etmektedir.

Anlatıcı kendi ve arkadaşlarının başından geçen olayları anlatırken, anda değil geçmişte yaşayan bir insan izlenimi vermektedir. San Francisco'da bulunduğu iklim bir yaz arkadaşları ile gittiği Akdeniz tatilini ve iklimini hatırlatmış, belleğinde Akdeniz çağrışımı meydana getirmiştir. *"Akdeniz'in yaşamımda yadsıması güç izleri vardı."*[1129] Çağrışımlar anlatıcının belleğinde yer eden kimi hatıraların anımsanmasına neden olmaktadır. Anlatıcının içinde bulunduğu anda gördüğü kimi nesneler, olaylar veya hisler kafasında geçmişe dair çağrışımlar uyanmasına neden olmaktadır.

Anlatıcı, şahsen orada olmadığı ortamlar ve olaylar hakkında da kimi zaman bilgi sahibidir fakat çok yakın arkadaşlarının başına geçen olaylar olması dolayısı ile olayları geçmişte onlardan dinlemiş olabileceği düşünülmelidir. Anlatıcı başlangıçta bir çöküş dönemini anlatacağının uyarısında bulunmaktadır, bu olumsuz çöküş dönemini, o güzel günlerin ve arkadaşlıkların hatırına oluşturduğunu anlatmaktadır. Bütün bu anılarını yeniden bir kolaj gibi birleştirilecek, anılar, geçmiş ve bellekte kalan kimi hisleri ortaya koyacaktır, *"bana öyle geliyordu ki, bütün bu malzeme, dağılmış, bölünmüş ve parçalanmış bütün bu kabataslak diye nitelendirebileceğim dünya sanki benim sözcüklerimle birleştirilip yeniden yaratılmayı bekliyordu."*[1130] Anlatıcı neden yazdığını anlatırken, *"oysa ben elimin altındaki her şeyi parçalamakla, dağıtmak ve bölmekle uğraşıyordum"*[1131] diye düşünmektedir.

Anlatının birinci tekil kişi ile anlatılıyor olduğu gerçeğine, Öztaş daha gerçekçi bir yaklaşımla yaklaşmaktadır. Serhan'ın deneycilikle kafayı bozmuş biri olduğunu düşünürken, kendisini yazmaya teşvik etmesinden sonra artık onun hakkında duygusal olarak negatif bir şeyler anlatamayacağından bahsetmektedir, *"şimdi Serhan'ı gerçekten de deneycilikle aklını bozmuş biri gibi anlatıp anlatamayacağımı düşündüm."*[1132] Anlatıcının çağrışımlarla anlattığı bu yaşam öyküsünde arkadaşlarıyla

---

[1128] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 6.
[1129] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 9.
[1130] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 14.
[1131] Gös. yer.
[1132] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 81.

yaşadıklarını, duygusal olarak kimi hisleri ve yaşanmışlıkların devreye girmesiyle değiştirdiği izlenimi vermektedir, anlatı içinde bazı karakterleri onun bakış açısı ile okuduğumuza dikkat çekmektedir. Demek ki kızdığı yerlerde bu kişileri olduğundan daha uç noktalarda betimleyebilmektedir. Bu durumda anlatıya oldukça gerçekçi bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Anlatıcı bir yazar olarak yazmak istediği anlatıyı özetlemektedir. Yapmak istediği, kötüye giden bir dönemi anlatmaktır. Bu durumu da karmaşık ilişkiler ağı ile ortaya koymaya çalışmaktadır:

> *"Yalnızca Bora, Ceren ya da Burcu değil, karanlık bir geçmişi canlandırmak için, bütün bu ortak anıların içinde boğulmuş bir kalabalık için neler yazılabileceğini düşündüm. Hayır, şimdileriyle değil, onları birbirlerine dolanmış geçmiş yaşamlarının karmaşasında yakalayabilmek için tepelerine sözcüklerden örülü bir ağ fırlatabilir miydim, işte bunu düşündüm."*[1133]

Anlatıcının zihninde Balthus ve yaşamı ile ilgili bir hayli bilgi yer alırken, onu ve eserlerini kendi duyguları ile özdeşleştirmiş, hissettiği ve alımladığı her duyguda Balthus'tan ve onun çalışmalarından bir iz görmektedir. Hislerini onun tabloları ile derinleştirmektedir. Eserin sonunda anlatıcı Balthus ile ilgili yazdığı eseri bitirememektedir. Anlatıcı, *"aslında ben hiçbir zaman bir yaşamöyküsü yazmayı düşünmedim, çünkü yazdıklarımda asla gerçeklere bağlı sorumluluk duygusuyla davranamazdım"*[1134] diyerek kendi üslubuna değinmektedir.

Her bölümde sık sık İstanbul'u terk etmesi, neden terk etmek zorunda olduğu konusunda hep bir neden göstermektedir. Kendini iyi bir şey yaptığına ikna etmeye çabalamaktadır. Terk etmesi gerektiği fikri onu yaptığı bu seçim karşısında rahatlatıyor olmalıdır, *"tükenecektim"* veya *"eriyip gidecektim"* söylemleri sürekli yinelemekte, gitmesi gerektiği konusunda nedenler ileri sürmektedir.[1135]

[1133] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 84.
[1134] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 241.
[1135] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 177.

Yazdığı anlatıyı değerlendirmektedir, anlatının bitişini bu anlatıda olduğu gibi geçmişte yaşadığı güzel bir an olarak belirleyebileceğini, ama yazdığı yazının bitişinin olmadığını düşünmektedir. *"Gerçekte anlatının bir başı olmadığı gibi belirgin bir sonunun da olmadığını düşündüm, tıpkı yaşam da olduğu gibi."*[1136] *Bir Arzuyu Beslemek* adlı eserin klasik anlamda bir sonu yoktur. Yazar bu eserle klasik anlatı kalıplarının dışına çıkmaktadır, herkesin giderek anlatıya dönüşeceği yeni bir anlatı biçimidir. Bu eseri içinde bulunduğu toplum düzeni karşısında insanları uyarmak için yazmıştır, *"bu yeni yüzyılla ilgili, sırtlanların sofrasıyla ilgili başkalarını uyarabildiğimi ve bu anlamda kendi bencilliğimi aştığımı düşünüyorum, bildiklerimi, geçmişte duyduğum ve gördüğüm haksızlıkları, yaşadığım deneyimleri gelişigüzel, aklıma geldiği gibi dağınık bir sırayla, buna bir sıra denilebilirse, aktarmaya çalıştım."*[1137] Yaşananları gün yüzüne çıkarmak istemektedir, *"belleğimde saklı kalan hemen her şey beni korkutmaya başladı ve bu yüzden de hiçbir şeyi saklamadan anlatmam gerektiğini"*[1138] düşünerek, oldukça gerçekçi bir bakış açısı sunmaktadır. Anlatı meydana getirme isteği yaşam biçimi hâline gelmiştir, *"belki de kendimi ürkünç bir anlatıya inanılmaz bir biçimde kaptırdığımı, korkunç öyküler anlatmanın bir yaşam biçimine dönüştüğünü ve giderek çevremdeki dünyadan koptuğumu düşündüm."*[1139] Linda Boyacıyan'ı Burcu sandığında, *"Burcu değildi, böyle şeyler yaşamda olmazdı, yalnızca romanlarda ve filmlerde olurdu"*[1140] diyerek anlatıda bulunan gerçeklik algısını yükseltmeye çalışmaktadır. Anlatıcının belleğinde kalan anılarla oluşturduğu anlatı, çağrışımlar yolu ile konudan konuya geçerek oluşturulmuştur. Bu yüzden anlatıcı Davut Bey'e Dr. Adnan'ın tıp fakültesinde yaptığı cinsel içerikli şakaya karşı aldığı intikamı anlatırken bir anda kesip *"şimdi birdenbire nedense aklıma geldi, Davut Bey'in Burak'ı kollaması…"*[1141] şeklinde başka konuya geçebilmektedir. Çağrışımlar yoluyla düşüncelerinden oluşan, anlatıcının düşünceleri bulunduğu an içinde birden değişebilmektedir. Her şey anlatıcının zihin dünyasında, düşüncelerinde olup bitmektedir.

[1136] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 280.
[1137] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 281.
[1138] Gös. yer.
[1139] Gös. yer.
[1140] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 262.
[1141] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 90.

Geleneksel anlatılarda kahramanın yolculuğa çıkıp geriye döndüğünde değişmesi gibi bu anlatının anlatıcısı da değişmiştir. *"San Francisco'ya gelmemiş olsaydım, kuşkusuz neyin daha farklı gelişeceğini kestirebilmem olanaksız, ama kendimi daha iyi tanımak olanağından yoksun kalacaktım"*[1142]. Anlatıcı sadece Burcu'nun öldürülmesi ile ilgili değil aynı zamanda, kendini bulmak adına bir yolculuğa çıkmış, bu olayların ve kendi iç huzurunun da peşine düşmüştür. Kendi iç hesaplaşmasını yapmış, cinayetin kendisi ile ilgili kısmın farkına varmıştır. Sam ile görüşmek için geldiği San Francisco'da anlatıcı, anlatının sonunda Sam ile görüşmüş, öğrendiklerinden sonra da karakterinde birtakım değişimler meydana gelmiştir, klasik anlamda olmasa da farklı bir çeşit gelişim romanı olarak bakmakta mümkündür. *"İstanbul'da…San Francisco'da, ya da New York'ta, hiçbir şey değişmiyordu, insanların büyük bir çoğunluğu ne olup bittiğinin asla ayrımında değildi."*[1143] Hiçbir olguya etki edemediğini anlayan anlatıcı *"belki de yazmaktan bile vazgeçmem gerektiğini"*[1144], bu yeni dünya düzeninde iyiye giden hiçbir şeyin olmadığını düşünmektedir.

3.1.3.2.6. Dil ve Anlatım

Eserin giriş bölümü, eserin tamamında olduğundan farklı dil ve anlatım özelliklerine sahiptir. İtalik ve sağa eğik biçimde, iki sayfa uzunluğunda olan bu kısım eserin toplamda yedi bölümden oluşan bölümlerin aksine paragraf ve kısa cümlelerden oluşmaktadır. İtalik yazı, detayları, alıntıları, konuşmaları ve metin ögelerinin birini diğerinden ayırmak için kullanılmıştır. Giriş bölümü bu yüzden diğer bölümlerden ayrı düşünülmelidir. Toplamda yedi bölümden oluşan eserde paragraf bulunmamaktadır. Anlatıcı sürekli geçmişi zihninde yaşadığı için düşüncelerinin planlanmadan aktarıldığı düşünülebilmektedir. Peş peşe gelen kelimeler, cümleler dolayısı ile fazlaca virgül kullanılmaktadır. Anlatının büyük bir çoğunluğu geçmiş zamanı yansıttığı için, dilin bu yöndeki imkânlarından yararlanılmaktadır. Geçmişte yaşanan bazı olaylarla kişilerin karakterleri pekiştirilmeye çalışılmıştır. Bora'nın teras katında güneş tutulmasını izledikleri anı hatırlarken, Bora bu olayın saçmalık olduğunu tüm

[1142] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 9.
[1143] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 283.
[1144] Gös. yer.

duygusuzluğu ile ifade ettiğinde Serhan'ın da onun duygusuzluğundan dolayı paylamasıyla karakterler pekiştirilmektedir. Bakmak için Demet'e ait röntgenin kullanılması, onun doktor olduğunu pekiştirmektedir. Gerçeklik ve olayların kişilerin takibi karakterlerin manevi boyutlarını ortaya koymaktadır.

Anlatı boyunca metinlerarasılık bağlamında sanat dünyasından güncel ve popüler kültürden filmler, sanatçılar ve mekân adlarından fazlaca söz edilmektedir. Tüm seçilen ürünler anlatının karamsar, gizemli havasına uygun isimler ve sembollerdir. Anlatıcı gezip gördüğü yerlerin kültür ve tarihine ait kimi ayrıntılarından söz etmektedir. Coit Tower *"yangınlarda savaşan itfaiyecilerin anısına ödenmesi gereken bir saygı anlatımı olarak, kule tasarımı itfaiye hortumunun burnu biçiminde"*[1145] olduğundan bahsedilmektedir. Beşinci bölümün sonunda, *"uzaklaşan bir teknenin kısık bir haykırışa benzeyen sesiyle, bir yerlerde çanların delicesine çaldığını duydum"*[1146] diyerek içinde bulunduğu duygu durumunu anlatmaya çalışmaktadır. Bazı betimlemeler çığlık tablosunu andırmaktadır, *"kalabalık bir caddede yürüyorsanız günbatımının o güzelim kızıl rengi"*, *"batan güneşle birlikte, havanın hızla soğuyan bir ateşten artakalan kül gibi savrulup gittiğini görüyordum."*[1147] Bu bağlamda yazar R. B. Kitaj, Lucian Freud, David Hockney gibi isimlerden bahsetmektedir. Öztaş, Balthus'un annesi ve Rilke'yi, onları destekleyen Andre Gide'yi, arkadaşı Artaud'ı da anmaktadır. Anlatıda ünlü İskoç mimar Charles Rennie Mackintosh ve kurduğu Sanat Okulu olan Strathclyde Üniversitesi'nden bahsedilmekte iken, Boğaziçi Üniversitesi'nden Şükrü Yarcan'ın da ders vermek amaçlı geldiğini ve bu sayede tanıştıklarına değinmektedir. Anlatıcı John Le Carre'den de bu sayede söz etmiştir.[1148]

İlk bölüm, anlatıcının uçakla gelip San Francisco Havaalanı'na inmesi ile başlamış, aynaya baktığında gördüğü yüzünü *"sakalları uzamış yorgun bir yüz"* olarak betimlerken, kendi yüzüne karşı yabancılaşmasını fark etmesi ile bitmiştir.[1149] İkinci bölüm, yağmurlu havada otel odasında çeşitli çağrışımlar ile başlarken, yine yağmur

[1145] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 153.
[1146] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 213.
[1147] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 214.
[1148] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 242.
[1149] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 47.

yağarken düşündükleri ile de son bulmaktadır. Anlatıcı ilk bölümde olduğu gibi bu havaları sevmediğinden yakınmaktadır. İlk iki bölüm daha çok ana karakterlerin geçmişine yönelen bölümlerdir. Üçüncü bölüm, otelin oturma salonunda insanları gözlemlerken, bölümün sonunda otelden dışarıya çıkmaya karar vermesi ile bitmektedir. Dördüncü bölüm, anlatıcının dışarı çıkıp tamamen San Francisco sokaklarında gezdiği bir bölümdür, bir kahveye girmesi ile son bulmaktadır. Beşinci bölüm, anlatıcı yağmur yağması dolayısı ile bölümün başından sonuna kadar kahvede oturmuştur. Altıncı bölümün başından sonuna kadar San Francisco sokaklarında gezmiş, akşam olana kadar vakit geçirmiştir. Yedinci bölümde akşama doğru Sam ile buluşacağı yere giderken, bölümün sonunda Sam'den öğrenmesi gerekenleri öğrenmiş yine kendi düşünceleri ile baş başa kalmıştır.

Anlatı içinde bazı kelimeler italik yazılmıştır; tamtam ritmi[1150], bırakıp gitmiş, *Therese*[1151], uçucu, değiştirme, *Anna Karenina*, *Madame Bovary*, yeniden yazım, bitmeyen, kötülük, iyilik, meditasyon, *Paris'te Son Tango*, *Ayna*[1152], *Gitar Dersi*[1153], *Kurban*[1154], *Vampirlerle Konuşma*, *Kuzuların Sessizliği*, *Rosemary'nin Bebeği*, *Kavgam*, güç, *Ressam ve Modeli*[1155], kurban, *Altın Günler*[1156], küfür paratoneri, taşıyıcı, düş, kandırmış, yıkmak, yıktılar, *Üç Kız Kardeş*[1157], *Bitik Adam*[1158], iyi. Yazar bu kelimelere dikkat edilmesi gerektiğini salık vermektedir.

Anlatıcı *"bir anlamda anlatının başladığı, daha doğrusu düğüm noktasını oluşturan şeyin Güzel Sanatlar Akademisi olması gerektiğini"*[1159] düşünmektedir. Bu eserin kendisi tarafından meydana getirilmiş bir anlatı olduğunun altını çizmektedir. Öğrenciliklerinin ilk yıllarının ülkenin karanlık bir dönemine rastladığını anlatmaktadır.

[1150] Anlatıda, Akademi de bulunan profesörlerin binalarda kendisini yineleyen sayısız pencerelerin oluşturduğu biçime bu adı verdiklerinden bahsetmektedir. (s. 17)
[1151] Balthus'un yapmış olduğu bir tablonun adıdır.
[1152] Yönetmen Erden Kıral'ın Venedik Film Festivali'nde yarışmış olan bir filmidir.
[1153] Balthus'un yapmış olduğu bir tablonun adıdır.
[1154] Balthus'un yapmış olduğu bir tablonun adıdır.
[1155] Lucian Freud'un yapmış olduğu bir tablonun adıdır.
[1156] Balthus'un yapmış olduğu bir tablosunun adıdır.
[1157] Balthus'un yapmış olduğu bir tablosunun adıdır.
[1158] Thomas Bernhard'ın yazmış olduğu bir eserdir.
[1159] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 153.

Anlatı yapı olarak Burcu adlı karakterin cinayetine odaklanıyor olsa dahi, beşinci bölümde Burcu cinayetinin nedeni, anlatının sonuna saklamadan verilmiştir. Gizem unsuru cinayetin üzerinde oluşturulmamış, bunun yerine anlatı her şeye neden olan toplumsal çözülmeye ve sürece odaklanmaktadır. Anlatı içinde bulunduğu toplum yapısı hakkında tespitlerde bulunmaktadır.

3.1.3.2.7. Konu ve Olay Örgüsü

Bireysel ve Toplumsal Değişimler

Eser daha ilk cümleden şöyle başlamaktadır, *"...her şeyin bütünsel yapısının, o kendine özgü birliğinin giderek dağıldığını, bu gidişi durdurabilmenin bir yolunun olmadığını ve benim de bu gerçekliği uzun bir süreden beri benimsemek zorunda kaldığımı düşündüm..."*[1160] San Francisco Havaalanı'na indiğinde böyle düşünmesi, postmodernizmin Amerika ile olan bağını düşündürmektedir. Selin'in New York tutkusu bir kültür eleştirisini de içinde barındırmaktadır.

> *"Burası Paris'ten iyi, dedi, burada entelektüel yok, gerçekten yok, bu kent, bizim gibi insanların, yani iyi kötü sanatla ilgilenen, en azından düşünmesini seven bizim gibilerin, tedirgin edilmek istemeyenlerin, kente adım atar atmaz, hiç yabancılık çekmediği bir dünya kenti, dedi, üstelik burada, New York'ta, her şey sizinle başlar, sizinle biter, dedi burada tarih yok, insanın üzerinde tarihin o ağır baskısı yok, dedi."*[1161]

New York ifade ettiği anlam veya temsil ettiği kavramlar olarak, çok fazla anlam ifade etmektedir. *"Eski derken ne kadar eski olduğunu anlamak güçtü, çünkü burası yeni dünyaydı"*[1162]. Müzik ile çok sesliliğin, farklı enstrümanların ahengi ile oluşması cazı Amerikan kültüründe önemli bir motif hâline getirmiştir, *"burada duyduğumuz müzik bir davulun tekdüze ritmi değildi artık, cazın insanı saran o*

[1160] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 7.
[1161] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 17.
[1162] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 20.

çözülemez, karmaşık ritmiydi kuşkusuz."[1163] Postmodernizmin çoğulcu yapısına dair bir düşünce olarak değerlendirilmelidir.

> *"Giderek her şey tümüyle bir şölene dönüştü, daha da renklendi; güneş battıktan sonra, gökdelenler alacakaranlığın örttüğü kapkara kuleler değillerdi artık, şimdi hiç acımaksızın gökdelenleri yutmuştu gece, onlardan geride kalan tek şey ışıklardı, pencereden dışarı taşan ışıklar, sanki sayısı belirsiz gözü olan ve şaşırtıcı gücü olan bu gözlerden yansıyan bir yaratık çevremizi sarmıştı, gökyüzü ardından koca bir pelerin gibi sürükleniyordu, işte sayısız pencereden oluşmuş ışıklı bir perde, hepsi buydu, başka da hiçbir şey yoktu, bu dev yapılar işte böylece çevrelerini saran külrengi bir sisin içinde yavaşça yüzüyorlardı, sokaklarda, insanın sıkça kımıldadıkları yanılsamasına kapıldığı sokaklarda da, sanki yüksek bir dağın zirvesinden bakarmış gibi, ışıldayan altın ırmakları yavaşça akıyor ve bu ırmaklar insanın ruhunu yıkayıp, arındırıp daha coşkulu sarhoşluklara hazırlıyordu."*[1164]

Geceyi modern gri gökdelenlerin üzerine inmiş, grotesk bir canavara benzetmektedir. Ama bu bir yanılsamadır çünkü sokaklarda yanmaya başlayan ışıklar altın nehirlere benzemektedirler, bu yapay altın ırmaklar, gecenin doğal kötücül yaratığına bir anlamda pabuç bırakmamaktadırlar. Yazar tarafından yapılan bu benzetmeleri doğa ve kültür çatışmasının bir göstergesi olarak görmek gerekmektedir.

Okul onun için *"gereksiz bir yük diye niteleyeceğim o tür bıkkınlıktan ya da yaşamaktan duyduğum sıkıntıdan kurtulmanın kurnazca kotarılmış bir gerekçesi"*[1165] ve bir zorunluluktur. Okulu bırakmasından sonra kendisine karşı dürüst bir eylem gerçekleştirmiştir, *"gereksiz yere diretenlerden, okulu bırakacak cesareti bulamayanlardan, benden asla daha yetenekli olmayan, ama kendilerini öyle sananlardan, kendilerini büyük usta diye adlandırıp oyalayan o toy sahtekarlardan, başkalarının övgülerine ve yaltaklanmalarına göz yumanlardan, kendimi ayırdığımı*

[1163] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 18.
[1164] Gös. yer.
[1165] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 19.

düşündüm"[1166]. Okulun öğretmekten çok uzak olduğunu düşündürmektedir. *"Akademi'de tekdüze kendisine yinelenen sayısız pencerenin oluşturduğu biçimleri tamtam ritmi diye niteleyen profesörlerimizden birinin sözlerini anımsadım ve ilk kez bana bir şeyler öğrettiklerini…düşündüm…"*[1167] Akademinin sanıldığı gibi iyi bir okul olmadığını ama yaşam tecrübesi kattığını düşünmektedir. Akademinin ve öğretmenlerin durumu, ülkenin içinde bulunduğu durum, anlatıda önemli yer kaplamaktadır, *"nasıl da kendi kısır yaşamlarına benzetmek için sınırı aşan öğrencilerini büyük bir gayretle yola getirdiklerini düşündüm, üstelik yaptıklarıyla gururlanarak."*[1168] Eğitimcilerin öğrencilerin yeteneklerini törpülediklerini, herkesi kalıplara sokmayı başardıklarını düşünmektedir. Bu ciddi ve bezdirici eğitmenlerin görünümünü Balthus'un otuzlarında iken yaptığı *Gitar Dersi* adlı tabloya benzetmektedir. Eserde karşıt söylemler bir arada yer bulmaktadır. Öğretmenler üzerine düşünmeye devam ederken, *"kötü diye nitelendirdiğimiz öğretmenlerin de sonuçta istemeyerek de olsa bir yaratıcıyı kışkırtabildiklerini, oysa çoğu kez tam tersine iyi dediğimiz öğretmenlerin o can sıkıcı iyilikleriyle yaratıcıları boğduğunu"*[1169] düşünmektedir.

Modern toplum yapısının bütün bilinmezlikleri bilim ile bilinir hâle getirmesi, dolayısıyla düş gücünün giderek zayıflamasına neden olurken, entelektüellerde bu durum korku unsuruna dönüşmüştür. *"Düşlerimin bitmesinden, sonuna gelmekten korkuyordum."*[1170] Anlatının en büyük korkusunun ölüm olduğunu söylemek mümkündür. Ölüm korkusu örtük olarak her kavramın altında yer almaktadır. Ölmek ve bu dünyaya işe yarar hiçbir şey bırakamamak, o yüzden yazdıklarını beğenmemekte her seferinde imha edene kadar içi rahat etmemektedir, *"karşılaşabileceğimiz yanlış anlaşılmalar içinde en korkunç olanının ölüm olduğunu söyledi"*[1171]. Söyleyecek şeylerinin bitmesi ölümle eş değer görülmektedir.

[1166] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 20.
[1167] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 17.
[1168] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 95.
[1169] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 100.
[1170] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 18.
[1171] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 261.

Akademide okuyan insanlar arasında arkadaş olunacak bir sürü olasılık arasından *"oysa ben gidip yalnızca Bora'yla konuşmuştum"*[1172] diye düşünürken bu sayede ortak ilgilerinin olduğunu anlamıştır. Akademi'de karşılaşmalarından biraz önce Bodrum'da bir kez karşılaşmışlar, birbirleri ile birkaç sözcükte olsa konuşmuş oldukları sonradan fark etmişlerdir. Anlatıcının bu anlamda kişilerin tanışmadan önce birbirlerini görmüş olmaları aynı düşünce yapısına sahip olduklarını ve aynı ortamlarda bulunduklarını gösterirken, rastlantı, kader üzerine düşünmek anlatının temelini oluşturmaktadır. Anlatıcının Bora'yı ilk kez Bodrum da görmüş olması gibi, Burcu ile tanışmalarından önce ilk kez İstanbul'daki bir kahvede karşılaşmışlardır. Bu insanların daha tanışmadan önce aynı çevrede yer aldıkları, hayatlarının birbirlerine bağlı oldukları izlenimi vermektedir. Yaşamsal bir önem taşıyan şey anlatıcıya göre birbirlerinden bağımsız olarak, tümüyle habersiz, daha yıllarca önce birbirlerini bulmalarının gizlendiği gerçek aynı dertlerle boğuşuyor olmalarıdır, *"Emre'nin korkuları belki de hepimizin korkularıydı."*[1173] Burcu dışındaki bütün karakterler, toplamda adeta bir kişiyi oluşturmaktadır. Hepsinin kendine ait kişilik özellikleri, birbirlerini arkadaş olarak seçmekte kilit rol oynamaktadır. Bir şekilde başından beri hepsi birbirine benzedikleri için aralarında arkadaşlık anlamında bir çekim olduğunu düşündürmektedir. Anlatıcı ile Serhan büyük bir otelin teras katında tanışmış ama diğer tanışma öykülerinde olduğu gibi büyük bir ayrıntı, Serhan ile tanışmalarında da gizlidir, *"sanırım daha önceleri de ona rastlamıştım, hatta ara sıra selamlaşırdık bile"*[1174]. Birlikte kaos kuramını tartışmışlardır. Bu sayede anlatının merkezine kaos kuramı oturmaktadır. *"Birçok farklı girdinin sürekli değişerek fiziksel değişimler ve farklı düzenler yaratması ve bu düzenlerin yine kendisini etkilemesi insan zekasının ve günümüzdeki gözlem ve bilimsel tahmin yeteneklerinin çok çok üstünde olmasından dolayı kaos olarak nitelendirilir."*[1175] Bu insanların arkadaş olmalarında ve sonrasında yaşadıkları çöküşe giden yolda meydana gelen olaylar hesaplanamaz, birçok değişkenden meydana gelmektedir. Eser çoğunlukla olasılıklar üzerine düşünmektedir, insanın yaptığı seçimlerde özgür irade, kader, bilinçdışı gibi

---

[1172] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 22.
[1173] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 28.
[1174] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 58.
[1175] Vikipedi, "Kaos Teorisi", https://tr.wikipedia.org/wiki/Kaos_teorisi, (02.08.2021).

kavramların olasılıklara etkilerini değerlendirmektedir. Seçim zannedilen kimi olayların rastlantısal bir şekilde gerçekleşip gerçekleşmediğini sorgulamaktadır. Üçü Güzel Sanatlar Akademisi'nin kütüphanesinin önünde tanışmış, *"Selin'in bize benzememesi için, bir şeyler yapmaya çalışıp, bir şeyleri değiştirmesi için bizimle tanışması gerekmişti", "şimdi düşündüğüm zaman, aynı şeyi Bora için söyleyemeyeceğimi, Selin ve benimle tanışmasının onun için yararlı olmadığını görebiliyorum."*[1176] Bütün eserde rastlantı kavramının altı çizilirken, anlatının sonunda anlatıcı hayatı sadece rastlantılardan oluşan bir sistem olarak görmemek gerektiğinden bahsetmektedir.

İç sıkıntılarının bir diğer nedeni, *"her şeyi hep ertelediğimizi ve yaşamın hızına hiçbir zaman yetişemediğimizi düşündüm."*[1177] Modern toplumda insanın kendini mutlaka gerçekleştirmesi gerektiğine dair olan inanış insanlar üzerinde huzur kaçırıcı, can sıkıntısı veren duyguyu tetiklemektedir. Bütün bu olanların nedeni *"umutsuzluk ve kaygı"*[1178] gibi hislerdir. *"Hepimizin aynı yanılgıya düştüğünü, oysa hiç durmadan var olmanın nedenini öğrenmeye çalışmaktan vazgeçmemiz gerektiğini düşündüm, sevginin ya da aşkın nedenini öğrenmeye çalışmamamız gerektiğini, uğraşıp didinmenin gereksiz olduğunu, yalnızca aşık olmamız ya da sevmemiz gerektiğini, bunun dışında düşünceyi kendi akışına bırakmamızın yeterli olduğunu, başkaca da hiçbir şey yapmamız gerekmediğini, her şeyin işte bu kadar yalın ve tüm yapmamız gerekenin de düşünceyi kendi başına özgür bırakmak olduğunu."*[1179]

Bilmeye çalışmak, öğrenmeye çalışmak insanı huzursuz etmektedir, *"bir neden bulalım diye uğraşırken her şeyin yitip gittiğini düşündüm, oysa çoğu şeyin hiçbir geçerli nedeni yoktu, ayrılışların, cinayetlerin, birisini sevmenin bile hiçbir nedeni yoktu"*[1180]. Emre'yi yıkan şeyin anlamlandırma çabası olduğunu, Burcu'nun bırakıp gitmesi olmadığını düşünmektedir. Entelektüel insanın durumu özetlenmektedir, anlamlandırma, tanımlama, kategorileştirme, sınıflandırma gibi insan doğasına aykırı sonradan oluşturulan kültürel unsurlar, günümüz toplumlarında

---

[1176] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 38-39.
[1177] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 34.
[1178] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 36.
[1179] Gös. yer.
[1180] Gös. yer.

bireyi yalnızlaştırmaktadır. Kültürün huzursuzluğunu yaşayan karakterler, kültürden azade olduklarında onlara ne yapmaları gerektiği konusunda yönlendiren normlar olmadan nasıl yaşayacaklarını bilemeyeceklerini, zorlansalar da en iyi yaşama şeklinin bu olduğunu düşünmektedir, *"istediğimiz gibi yaşamamız gerektiğini, işte gerçekten de zor olanın bu olduğunu, insanı zorlayan şeyin bütün bu zorunluluklardan arınmak olduğunu düşündüm."*[1181] Bora anlatıcının yolundan gitmek istemekte ama başaramamaktadır, *"eyleme geçebilmesinin bütün koşulları ortadan kalkmıştı"*[1182] hissizleşmiş, hareketsizleşmiş ve adeta uyuşmuştur. Anlatıcı, *"devinime geçemediğimin ama yalnızca yakınıp durduğumun bilincine birden varıp"*[1183] San Francisco'ya geldikten sonra bu duygudan kurtulmuş, bu araştırma serüveni ona bir anlamda bir amaç vermiştir. Her şeyin çok net bilindiği, hayal etmenin güçleştiği bir dönemde cinayetin nedenlerini öğrenecek olması gibi bir neden bile anlatıcıda "*uçucu olmuştum"* gibi bir his yaratmıştır.

Anlatıcı iletişim sıkıntısı üzerine düşündüğü sırada içinde bulunduğu durumu özetlemektedir. Günümüz insanının etrafında olan kişileri can kulağı ile dinlemediklerini düşünmektedir. Aslında yapması gerekten şeyi çok iyi bilmektedir ama bulunduğu ortama olan yabancılaşmaları devam etmektedir. Kendi arkadaş çevresindeki insanların bile birbirlerine tahammülü yoktur, hepsi insan ilişkilerinde iyi olmayan insanlardır. Bu insanlar içinde yaşadıkları dönemin insan profilini yansıtmaktadırlar. *"Gerçekte onları öyle bir can kulağıyla dinleyelim ki, onlara karşı bir önyargımız olmadığına inandırabilelim, oysa bunu hiçbir zaman başaramıyoruz, çünkü çevremizdeki herkese daha başından önyargılı olduğumuz çok açık, işin aslı işte bu."*[1184] Tüm bu olumsuzluklara karşı bu kişiler çözüm yolu olarak sadece ölümü görmektedirler, *"ölümün dışında bizi o kabuktan hiçbir şeyin kurtaramayacağını nedense bir türlü anlayamadığımızı"*[1185] düşünmektedirler.

Karakterler, bir akşamüstü otururken bile ansızın sıkıntı ve kaygı hissedebilmektedirler, *"ikimizin içini de anlaşılmaz bir kaygı sarmıştı"* ve *"içindeki o*

[1181] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 37.
[1182] Gös. yer.
[1183] Gös. yer.
[1184] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 52-53.
[1185] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 72.

garip boşluktan yakınmış, korkularını anlatmıştı."[1186] Anlatıcı, *"insanın korkularından kurtulması gerektiğini, yoksa bir yaşam boyu bunun acısını çekeceğini düşündüm"*[1187]. Anlatıcının kendisi hakkında söyledikleri Nietzsche'nin *Tanrı Öldü* adlı eserinde ortaya koyduklarını anımsatmaktadır, *"insanları inanç ayakta tutar. Bu yüzden benim durumumun gerçekten zor olduğunu, benim gibi yalnız ve bir inancı olmayan insanların gücünü yitirmemesinin bile büyük bir başarı olduğunu"*[1188] düşünmektedir. En büyük motif yalnızlıktır; *"hepimizin her zaman yalnız olduğumuzu"*, *"ama hiçbir yalnızlığın ölüm kadar korkunç olamayacağını düşündüm"*[1189].

Yazarlık ve Yazma Edimi

Yeni edebiyat hakkında düşünmektedir, *"geleceğin okuruyla romancının içinde yer aldığı bir kurgu duygusu uyandırmış, giderek okur-romancı-mekân ilintisi yerini başkişisinin romancı olduğu bir romana bırakmıştı ve o zamanlar işte bütün bunların gerçekte bir roman olduğunu düşünmüştüm."*[1190] Sanat anlayışı olarak, *"yani sanatını açık hava gösterilerine, koskocaman binaların bile paketlenmesine dönüştürdüğü zaman"*[1191] değişen sanat anlayışlarında gelinen son durum Selin'in sanat anlayışını yansıtmaktadır. Bora'ya göre *"yalnızca saf olan insanlar bir sanat yapıtına hayran kalır, dedi, oysa akıllı insanlar onun değerinin parayla ölçüverirler."*[1192] Bora karakteri sanat ve sanatçının günümüzde yaşadığı anlayış değişimlerini özetlemektedir. Bora bugünün sanat anlayışına ayak uyduramamaktadır. Sanatçı sanat yapıtı üretmek uğruna *"yaşamını tüketir ve sonunda hızla kendini yıkıma, can sıkıntısına ve yokoluşuna ulaştırır."*[1193] Sanatçı büyük sanat uğruna fedakârlıklarda bulunmaktadır, oysa bugün sanatçının uğruna fedakârlık yapacağı büyük sanat düşüncesi, tutkusu kalmamıştır. *"Günümüzde hiç kimse yaşamını sanat*

[1186] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 97.
[1187] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 99.
[1188] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 156.
[1189] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 191.
[1190] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 243.
[1191] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 38.
[1192] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 39.
[1193] Mahir Öztaş, a.*g.e.*, s. 40.

adına paralamıyor artık, dedi, hepsi kendinin kurtarmaya bakıyor."[1194] Serhan, *"her büyük yazar, aykırı bir dünya yaratmak için yola çıkar, ama geriye yalnızca sıradan bir ayrıntı kalır"*[1195] diye düşünmektedir. Sanatçı büyük yapıt üretse dahi bu sanat eserini alımlayacak olan toplum yapısı ve eserin zamana ne kadar meydan okuyabildiği değerlendirilmektedir. *"Üstelik bir de bu her yanımızı saran, dedi, yani bütün bir edebiyatı bir sarmaşık gibi sarıp sarmalayan tatsızlık, sözüm ona bu en büyük yazarlarımızın bile giderek sıradanlaşması, dedi, nasıl da yaygınlaşıyor."*[1196] Büyük edebiyat, büyük roman gibi kavramların içinin boşaltıldığını, dönemin bu eserleri sıradanlaştırdığını ve meta öykülerin tek kelime ile ifade edilebilecek kavramlara dönüştüklerine dikkat çekmektedir. Yazarlarında yeni teknikler denemeye çekindiklerini düşünmektedir. Balthus hakkında yaşamöyküsü yazan herkesi eleştirmektedir, *"baştan aşağı safdillikle, masumlukla ama aynı zamanda da yerleşik ahlakı savunan bir bakış açısıyla yazılmışlardı."*[1197]

> *"Şu postmodernizm kavramını nasıl kullandıklarını ve işlerine gelene her anlamı bu kavrama yüklediklerini düşündüğümde, hiçbir şey beni bu iğrenç tutum kadar öfkelendirmez oldu, dedi, bunların kavramı nasıl kılıktan kılığa soktuklarını gördüğümde. Oysa günümüzde, nereye bakarsak bakalım, postmodernizm hemen her şeyin içine kaçınılmaz bir biçimde işlediğini görüyoruz, işte durum bu, dedi."*[1198]

Bir Arzuyu Beslemek romanı konu ve tema olarak içinde bulunduğu dönemi tespit etmek ve ortaya koymayı amaçlamaktadır. Anlatıcı Serhan'ın yazdığı eserleri beğenmektedir. Yazılanların yüzlerce yıl okunmayacağına, tüketim çılgınlığının edebiyatı dahi etkisi altına aldığının eleştirisini yapmaktadır, *"kitaptan çare umuyorlar, tüketiyorlar ve hemen sindiriyorlar."*[1199] Son yılların okuyucu ve yazar tavrının ne kadar değiştiğinden yakınmaktadır, *"artık doyuma ulaşması olanaksız bir iştahla karşı karşıyayız"*[1200]. Serhan, Emre'nin edebiyat anlayışına, *"işte bizim Emre*

[1194] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 44.
[1195] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 55.
[1196] Gös. yer.
[1197] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 245.
[1198] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 56.
[1199] Gös. yer.
[1200] Gös. yer.

Seber, bir yığın paçavra yazıyor, ama para kazanıyor"[1201] diyerek, bu işi para kazanma aracı olarak algılanmasından hoşlanmamaktadır. Emre'nin yazmış olduğu eserlerin kalıcılığı üzerine dikkat çekmektedir, *"yüzlerce yılmış, buna kendisi de inanmıyor, beş on yıl sonra yazdıklarını okuyacak yeni salaklar nasıl olsa bulunur diye düşünüyor"*[1202]. Tüketim çağında oluşturulan yapıtların değerinin düşmesi, iyi yapıtlar üretmek için bir çabanın olmaması, olsa bile onları okuyup anlayabilecek okur kitlesinin de artık bulunmaması eleştiri olarak yinelenmektedir. Klasik edebiyatın iyi insan olma, ahlaklı insan olma tutumunun da gerçeği yansıtmadığını düşünmektedir, *"iyi ya da kötü yok, dedi, iyi ya da kötü karakter yok, iyi ya da kötü olmaya çabalamamamız gerekir, iyi olduğunu sanıyoruz aslında kötü, dedi, ya da tersine kötü olduğunu sanıyoruz ama aslında iyi."*[1203] Serhan karakterinde nostalji özlemi, büyük ülkülerin ve eylemlerin olmayışı ile kendini göstermektedir:

> *"Kendi kuşağının, gençliklerini güçlüklerle başa çıkmak uğruna harcamak zorunda kaldıklarını düşündüğü bütün insanları için içten gelen acıma duygularıyla doluydu. Belki bir hiçlikti bu, belki boşuna ölümlerle doluydu ama olaylarla dolu eşsiz bir dönemi yaşadıklarını düşünüyordu."*[1204]

Bugünün toplum düzeni anlatının temelini oluşturmaktadır, *"her şey inanılmaz bir hızla değişti, üstelik tümüyle berbat bir zevksizliğe doğru"*[1205]. *"Emre'nin hepimize sanki roman kahramanlarıymışız gibi davranmasına artık dayanamıyordum, üstelik çevremdekilerin roman kahramanlarıyla kimi benzerlikleri olması daha da kışkırtıcıydı."*[1206] Demet'in doğum günün gecesinde Davut Bey'in Berna'ya anlattığı anısı, iki hamamböceğini görmüş olduğu, özellikle Kafka'nın ünlü böceğini anımsatmaktadır. Anlatıcının Davut Bey için *"neredeyse bir roman kahramanına dönüşüyordu"* dediği başka bir anısını iki farklı şekilde anlatarak, olayı iki farklı versiyon ile gözler önüne sermiştir, *"aynı öykünün bir başka çeşitlemesi"*

[1201] Gös. yer.
[1202] Gös. yer.
[1203] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 57.
[1204] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 60.
[1205] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 71.
[1206] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 86.

diyerek öyküleştirme ve aktarımda farklı tekniklere dikkat çekmektedir.[1207] *Bir Arzuyu Beslemek* romanı edebî eser nasıl yazılmaktadır, göstermeye çalışmakta, son dönem edebî yaklaşımların altını çizmektedir. Anı olarak anlatılan bir yaşam unsurunun bile farklı çeşitlemelerinin olması dikkat çekmektedir. Eskiden insanların, ünlü birini öldürünce kara kahramana dönüşme ve unutulmaz olma şansı olduğundan bahsetmektedir. *"Günümüzde ünlü ve ünsüzün, kötü ve iyinin birbirine karıştığını, bunun için bu türden bir cinayetlerin bir anlamının kalmadığını"*[1208] söylerken modern dönemlerden, postmodern dönemlere gelindiğinin altını çizmektedir. *"Şimdi ün için değil, sevdiğimiz için öldürdüğümüzü, iyi ya da kötü olduğumuz için değil, yalnızca öyle olduğumuz ve başka türlü olmayı da beceremediğimiz için öldürdüğümüzü düşündüm."*[1209]

"Gerçekte istedikleri sonuca suçluların ya da tanıkların sorgulanmasından çok, ellerindeki birtakım belgelerin, metinlerin doğru okunması yoluyla ulaşıyorlar", "bu anlamda bir müfettişin başaramadığını, bir başkasının aynı dosya üzerinden değişik bir okumayla başarabileceği çok açık."[1210] Metin okumalarında hem metne hem de okuyucuya atfedilen önemi gösteren bir alıntı olarak okuyabilmek mümkündür. Aynı metinden bir okuyucunun alımladığı ile bir diğerinin o metni alımlaması arasında önemli miktarda farklar vardır. *"Böyle bir suç dosyasını biz, kimi ayrıntılar ya da mantık hatalarıyla dolu karmaşık ama bir bütünlüğü olan bir romana benzetebiliriz"*[1211]. Anlatı gerçek suç dosyalarını, cinayet romanına benzetmektedir. Gerçekle kurgu arasındaki fark ortadan kalkmaktadır. Anlatıcı bir kitapta, aslında Karındeşen Jack adlı karakterin *İncil*'i yanlış alımladığını ve cinayetleri bu yüzden işlediğine dair bir şeyler okuduğundan bahsetmektedir. *"Serhan'a bakılırsa, çağa ve içinde bulunulan kültüre göre kuşkusuz farklı okuma yanlışları olabilirmiş."*[1212] Karındeşen Jack kuramlarından bahsederken bu bağlamda, Karındeşen Jack'in kraliyet ailesinden veya Virginia Woolf'un akrabalarından biri olduğuna dair yapılan araştırmalardan bahsetmektedir. Bu konuda Serhan'ın oluşturduğu tezi anlatmaya

---

[1207] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 76.
[1208] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 139.
[1209] Gös. yer.
[1210] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 131.
[1211] Gös. yer.
[1212] Gös. yer.

çalışmaktadır. *"Burada önemli olan, dünyayı bir kitap olarak okumayı başarabilmek, bu düşünceyi bir yöntem olarak uygulayabilmek, demişti."*[1213] Yazar, edebiyatla ilgili tartışmaları, kuram açıklamalarını ve yeni teknikleri Serhan karakteri üzerinden vermeye çalışmaktadır. Emre karakteri yenilik peşinde koşmayan, para kazanmasına olanak sağlayan bildiği tarzda yazamaya devam eden biridir. Bu zıtlık durumu Öztaş'ın üslup anlayışını yansıtmaktadır. Serhan deneycilik ile aklını bozmuş, yeni bir teknik geliştirmek uğruna hiçbir şey üretememektedir. Emre ise popüler edebiyat ile ilgili aşırı üretken bir yazardır. Serhan bilgisayara yükleyecekleri düzensiz verilerden yararlanarak, geçmişte yaşanan olaylar hakkında iz sürebileceklerini düşünmektedir. Sonuç olarak Serhan'ın kuramını şöyle özetlemektedir yine Serhan'ın ona söylediğini birebir aktararak, "*öyle bir roman çıkmalı ki ortaya hemen herkes bunu araç olmaktan ve sonuçta bu romanın onu tartışan karakterlerine dönüşmekten kurtulamasın"*, *"yaşamla kitabın arasındaki ayrımı ortadan kaldırmak"* istemektedir ve *"gerçekten o zaman yaşamı bir kitap gibi okumamız mümkün olacak, ancak o zaman gereksiz fazlalıklardan arınmış bir yaşamı elimizde bir kitap gibi tutabileceğiz, demişti."*[1214] Hitler'in *Kavgam* kitabının, korkunç cinayetlere ve suçlara neden olduğunu, insanlara bu yönde etki ettiğini anlatmaktadır. İnsanları etkileyen kitaplardan bahsederken bunlara örnek olarak Marki de Sade'nin kitaplarını da vermiştir. Serhan'ın sözlerinin kaostan çıkıp, geçici düzen oluşturması gerektiğini ama bunun nasıl olacağını bilemediğini düşünmektedir. Anlatı rastlantı üzerine düşünmektedir, *"nedense bizim gibilerin karşısına hep böyleleri çıkar, her zaman yaşamla sorunu olan ve hep yanlış, hep sapa bir sokağa sapan insanlarla bağlantımız, hep bu türden kişilerle ilişkimiz vardır, ne yapar eder onları arar buluruz onlarda bizi çeken bir güç vardır"*[1215].

"Düş gücünün ölçüsüz çalışması, içimizdeki düşman, yani anlayacağınız çok eski bir öyküdür bu."[1216] Yıllar evvel tüm sanatçı arkadaşları ile *"ölümsüz şiirleri ve yaşamlarımızı unutulmaz kılacak romanları yazabilmek için birbirimizi yüreklendirmeye"*[1217] çalıştıklarından bahsetmektedir. Eskiden sanatçıların yaşadığı

[1213] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 132.
[1214] Gös. yer.
[1215] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 135.
[1216] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 222.
[1217] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 211.

semtleri artık popüler kültür ürünü üreten iş sektörlerinde çalışan kişiler almıştır, *"artan sayıda sanatçı, yani ressam, sinemacı ve yazardan çok, günümüzün moda eğilimlerine uygun olarak reklamcı ve gazeteci ya da televizyoncu tarafından yerleşilmek"*[1218] moda olmuştur. Günümüz toplum yapısını *"günümüzün tiksindirici kötü çirkin düzeni"*[1219] olarak betimlemektedir, *"dünyanın da kötüye doğru değişmesi"*[1220] dediği gibi her şey kötüye gitmektedir. *"Kötülük ya da biçimden biçime giren belirsiz bir tehlikenin, sanki dünyanın dayanılmaz kusursuzlukta bir görünüme kavuşması için bizim yok olmamızı beklediğini düşündüm"*[1221].

Aydın ve Halk, Kent ve Taşra

Anlatıcı, otobüste giderken otobüs sürücüsünün üzerinden aydın ve halk ikilemine değinmektedir. Aydının halktan biri olma arzusundan bahsetmektedir. Aydının içtenlikte halka duygularını açtığında, halk tarafından dışlandığından, alay edildiğinden bahsedilmektedir. Kendine okumuş ve sanatçı diyen insanlarında diğerlerinden bir farkı olmadığını düşünmektedir. Anlatıcı kendini ne halktan ne de sanatçı olarak görmektedir. *"Başından beri kendini aşırı önemseyen bu resimsel dangalaklardan farklıydım…oldukça değişik beklenti ve eğilimlerimin olduğunu."*[1222]

Anlatı içinde aydın ve halk arasındaki birbirlerini anlayamama durumu en çok tekrar eden motiflerden bir diğeridir, *"düşünen insanlar"*, *"hem yerince zamanları olmuş, hem de paraları, ama onlar hep, hem de hiç bıkmadan yalnızlıklarından ve mutsuzluklarından söz edip yakınırlarmış."*[1223] Aşırı kültürlenmiş insanın hayat pratiklerinden yoksun olup, halktan olan insanlar gibi yaşamaya uyum sağlayamamaları, hayattan kopuk olmaları, hayat ve diğer insanlar karşısında onları olumsuz etkilemektedir. Anlatıcı, barmen gibi aydın olmayan insanların kendisi gibi aydın olanları anlayamayacağını düşünmektedir ve kendisini de *"ne istediğini bilmeyen, neredeyse insan soyundan iğrenen ve kendisinden kaçmaya çalışan*

[1218] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 212.
[1219] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 237.
[1220] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 255.
[1221] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 258.
[1222] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 21.
[1223] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 193.

birisi"[1224] olarak nitelemektedir. Davut Bey'in söylediğine göre, *"bizim gibiler çok daha başka amaçların ardına düştüler, dedi, giderek halktan uzaklaştılar."*[1225] *"Bir süre sonra kendinizi anılarımızda hiçbir izi olmayan yapay bir kentin ortasında buluyorduk."*[1226] Anlatıcı kendinden kaçması nedeni ile çok seyahat etmekte, huzuru bir Amerikan kenti olan New York'ta bulmuştur. Kendi ülkesinin değişen kentsel düzenine eleştirel yaklaşmaktadır, olumsuz yönde geliştiğini yapaylaştığını, kötülüğün arttığını düşünmektedir, *"bir yandan heyecanlandırıyordu bu kent beni, bir yandan sıkıyordu"*[1227]. Taşra ve kent ayrımı üzerinde uzunca bir süre durmaktadır, *"taşradan neredeyse iğreniyor, buna karşın büyük kente özgü olduğunu düşündüğümüz hemen her şeyi büyük bir içtenlikle seviyorduk."*[1228] Kent kavramı ile kişilikleri arasında benzerlik kurmaktadır, kent kavramının ruhlarına işlediğini düşünmektedir, *"büyük kentlere özgü suçları ve iğrençlikleri bile sevmek zorunda duyuyorduk kendimizi"*[1229], *"bizim taşramız bir cehennemdir"*[1230]. Doğa ve kent ayrımının altını çizmekte, kentleri kültür taşıyıcısı olarak nitelendirmektedir.

Siyasi Olaylar ve Değişen Toplum Yapısı

Anlatı işçi isyanlarının, grev ve eylemlerin üzerinde durmaktadır, *"kentin dört bir yanında yapılan gösteriler, işbırakımları giderek yayılıyordu"*[1231], *"öğrenciler arasında da huzursuzluk artmıştı, öğrenciler bütün bu eylemleri destekliyorlardı."*[1232] Anlatıcı eylemleri uzaktan izlemeyi tercih etmektedir. *"Ben işçilerden yanaydım, ama olaylardan da uzak durmaya çalışıyordum."*[1233] Tan Matbaası'nın basılması dönemine ve azınlıklara karşı gerçekleştirilen olaylara değinmektedir.

[1224] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 195.
[1225] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 202.
[1226] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 213.
[1227] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 219.
[1228] Gös. yer.
[1229] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 220.
[1230] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 221.
[1231] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 166.
[1232] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 168.
[1233] Gös. yer.

Akademi'de öğrenci olduklarının ilk yılını karanlık bir dönem olarak nitelendirmektedir. İlk öğrenci başkaldırılarının olduğu dönemleri hatırlamaktadır. Anlatıcı dönemi ve geçmişi, bellediğinde kalanlar kadar gözlemlerine dayanarak aktarmaktadır, *"geçmişe duydukları bağlılıkla övünen, ulusçu ya da dinci, kısaca geleneksel olarak niteleyebileceğimiz anlayışlar her zamankinden daha da güçlüydü", "cumhuriyetçi sivil bir düşüncenin önünde toplumun gelişimi için büyük bir engel oluşturan batıl inançlar vardı ve yıkılması gereken tutucu yapılaşmalar her yandaydı."*[1234] Ülkesinin içinde olduğu bu dönemleri değerlendirmektedir, *"en azından sokaklarında insanların öldürülmediği herhangi bir büyük kentte yaşamalı"*[1235]. Taşra ve kent ayrımı, anlatıcının halk ve aydın ayrımında olduğu gibi karşılaştırarak ortaya koyduğu bir olgudur, *"güneş ve toprak nasıl bozkırı simgelerse, gölge de ister yüzyılı devirmiş ağaçlardan, isterse de yüksek binalardan gelsin, benim gözümde kenti simgelerdi."*[1236] Anlatıcı kendi bakış açısının tarafsızlığını değerlendirmektedir, *"ben onlara katılmıyordum ama asla onlara karşı değildim."*[1237] Bugün toplum sisteminin *"günümüzün insanı çağdaş kölelere dönüştüren uygarlığından ya da dünyaya yapay bir düzen görünüşü veren güçlerinden"*[1238] duyulan kaygıların altını çizmektedir. Geçmiş değerlerin genç kuşaklarca bilinmediğinden *"şimdi genç kuşaklar için bu dünyayı betimlemeye çalışmak gerçekten de çok zordu; üstelik bir de bu dünyanın alışkanlıkları zamanın kuytu karanlıklarında yitmiş ve taşıdığı değerler çoktan unutulmuşsa."*[1239] Modern insanın basma kalıp, özgün olmayan görüntüsünü eleştirmektedir, *"aralarında bireyselliği aşan bir benzerlik vardı", "aynı yüz anlatımları, birbirine benzeyen tepkiler, aynı ses tonu, aynı kişilik yoksunluğu."*[1240] Bireyselliğin ve özgünlüğün ortadan kalkması özellikle insan davranışlarına bile sirayet etmektedir.

Anlatıcı, İstanbul'un tarihi yapılarının zamanla birer birer yıkılarak yerlerine beton binaların yapılması, tarihî dokusuna zarar verilmesi üzerine uzunca bir süre

---

[1234] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 153.
[1235] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 154.
[1236] Gös. yer.
[1237] Gös. yer.
[1238] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 158.
[1239] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 159.
[1240] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 237.

düşünmektedir. Sanayinin ve onun başlıca unsuru olan kömürün verdiği o rahatsız edici görüntüyü uzun uzun betimlemektedir. Sanayi Devrimi ve oluşan toplum düzeni ile doğanın katledilmesine değinmektedir.

Davut Bey karakteri ile yönetenleri eleştirmektedir, *"aslına bakarsanız ben de uyutulmuş halkın bir parçasıyım, o yüzden de bu insanları, bu toplumu seviyorum"*[1241]. Bu siyasi ortam, anlatıcı ve onun gibi olan insanların kendi içlerine dönmelerine neden olmuştur, *"koskoca dünyada tek başına, yapayalnız kaldığınızı düşünürdünüz"*[1242]. Tüm bu üstünde durduğu siyasi olayların bitiminde toplum yapısı değişmeye devam etmektedir, *"kültürsüzlüğüyle gurur duyan, parasıyla ne yapacağını şaşırmış, sonradan görme, ama durumundan da oldukça hoşnut, kabalığını markalara olan aşırı düşkünlüğüyle örtmeye çalışan bir sınıf türemişti"*[1243]. Sağ ve sol kavgalarının bittiği o dönemden sonraki değişim devam etmekte, artan hızın garipliğinden bahsetmektedir, *"çok kısa bir sürede toplum olarak inanılmaz değişimler geçirdik"*[1244]. Hızlı geçen zamanlar artık yeni bir dönemin geldiğini vurgulamaktadır:

> *"Artık her şey garip bir hız kazanmış, sanki insanların yıllardır içlerine attıkları coşkuları dışarıya vurmuş, yaşam doludizgin akan bir nehre dönüşmüştü. İçimizde gizlediğimiz o bastırılmış gölge açığa çıktı, sabırsızdı, yıllarca süren uykusundan geç uyandırıldığı için öfkeliydi ve aşırılıklara açıktı. Ter dökmeden ve çalışmadan kazanmak istiyor, belki o güne dek adını bile duymadığı cinselliği yaşamak, yapmaya zamanı ve birikimi olmadığı için yıkmak istiyor."*[1245]

Öğrenci olayları ile başlayan süreci kısaca özetledikten sonra aslında postmodern toplum yapısına gelindiğini anlatmaktadır. Kısa zamanda gerçekleşen hızlı değişimden, anlatıcı fazlasıyla etkilenmiştir, *"tüketime dönük bir dünyanın önümüze getirdiği parlak düşler, günlük yaşamın acımasız, tekdüze ve katı*

[1241] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 202.
[1242] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 203.
[1243] Gös. yer.
[1244] Gös. yer.
[1245] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 204.

gerçekleriyle asla örtüşmüyordu."[1246] Tüm bu toplumsal değişimlerin bireye olan etkilerinden de bahsetmektedir, *"bizim toplumumuz için oldukça gecikmiş olan bu haz arayışı"*[1247] ortaya çıkmıştır. İnsanların psikolojik olarak bu hızla değişen toplum yapısına uyum sağlamaları gerekmektedir, *"çevrelerine ve kendilerine yabancılaşan bütün bu insanlar yolun sonunda yok olup gideceklerdi."*[1248] İnsanların diğer insanların hayatına, acılarına karşı duyarsızlaştığını, her kavramın, her olgunun sürekli eskidiğini ve sürekli yenilemek gerektiğinden bahsetmektedir, *"yine de yakın bir geçmişte de olsa kentimizin geçirdiği kimi değişimleri bilmeniz benim açımdan oldukça önemli"*[1249] diye düşünmektedir. Geçmişe duyulan özlemi, nostalji duygusu ile açıklamak gerekmektedir. Karakterler geçmişlerinden gelen geçmiş olayların hissiyatlarının ağırlığı altında ezilmektedirler, *"hep aynı yıkımları, çözümsüz çaresizlikleri, kimi sıradan zevkleri, umarsız acıları, ya da mutsuzlukları yaşarız, bunları yaşamak için buradayız"*[1250]. Anlatıcıya göre farkında olmamak, bilişsel bir uyuşukluktur. Anlatının sonunda yaşadığı değişikliğe bakarak geçmiş veya geleceği kabul etmediğini, artık sadece içinde bulunduğu ana odaklanmak gerektiğini düşünmektedir.

Güç ve Otorite

Jack'in Dük'ü takip ettiği sırada, farkına vardığı adamı sırtlan hayvanına benzetmektedir, *"bu adamın da hafif eğimli bir sırtı vardı ve bu da kendisine bir sırtlan görünüşü veriyordu"*, *"sırtlan gülüşleriydi bu sesler"*[1251]. Bu hayvanla, bazı insanları ilişkilendirmesinin nedenini avcıdan kalan kurbanın etini yemelerine, karanlıkta avlanmalarına ve gece çok iyi görmelerine bağlamaktadır. Kurban durumunda bulunan insanlardan beslenen kişileri sırtlanlara benzetmektedir. Sırtlan anlatıda pek çok kere tekrarlanarak yer almaktadır, *"onlardan kalan artıklara*

[1246] Gös. yer.
[1247] Gös. yer.
[1248] Gös. yer.
[1249] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 209.
[1250] Gös. yer.
[1251] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 119.

üşüşecek sırtlanlar"[1252] gibi leş yiyici insanları sırtlan olarak betimlemekte, bu durum metaforik bir unsur olarak kullanılmaktadır.

> *"Köpeklerin eşelediği, sokağa pis suların sızdığı çöp yığınlarında, yoksul evlerinin önünde açıkta akan mikrop yuvası lağımlarında, karanlık gecelerde sokak aralarında kımıldayan, sinsi kocaman farelerin, o iri ürkütücü biçimlerinde, yoksulluktan ya da bakımsızlıktan hastalanan ve hastanelere kabul edilmedikleri için ölen çocukların kulaktan kulağa yayılan acıklı öykülerinde hep onun acımasız yüzünün yansımaları görülüyordu."*[1253]

Baba Kandemir'in yüzünü böyle betimlemektedir. İsminin tam olarak ne olduğu bilinmediği hâlde Baba olarak isimlendirilmesinin nedeni Yılmaz Kandemir'in babası olduğu kadar, ataerki yani baba yasasının otoritesini temsil etmek amaçlı kullanıldığı düşünülmelidir. Central Park'a arkadaşları ile buluşmaya gittiğinde, *"gördü, bir sırtlanı andıran sırtını"*[1254] diyerek Dük'ün Selin'i takip ettiğinden bahsetmektedir. Sırtlan metaforu güç ve otorite sahibi insanları betimlerken, korku ve gizem duygusunun verilmesine yardımcı olmaktadır. Burcu'nun cinayete kurban gitmiş olması dolayısı ile anlatıcının bilinçaltında Burcu karakteri kurbanı temsil etmektedir. Burcu'yu öldüren, Dük ve onun gibi adamlar güç odaklı yaşayanlardır. Cinayetten direkt Dük sorumlu olmasa da onun temsil ettiği kültürel kavramlar; güçlülerin karşısındaki güçsüzler, ataerkinin karşısındaki anaerki, iyinin karşısında kötü, canlılığın karşısındaki ölümdür. Burcu'nun temsil ettiği her kavram, Dük'ün temsil ettiklerine karşı karşıt söylem oluşturmaktadır, *"bunun sırtlanların iktidarı olduğunu, gerçek anlamda daha yeni başladığını"*[1255] düşünmektedir. Anlatı her fırsatta değişen dünya üzerine düşünmektedir. Güçlü ve güçsüz, ezen ve ezilen, zengin ve fakir gibi zıtlıkları odak noktası hâline getirmektedir. Her çeşit iktidar odağına dikkat çekmeye çalışmaktadır. Burcu'nun kurban olması güzel olanın yitirilmesi, canlı olanın artık cansızlaştırılması iktidarın yaptıklarına karşı bir tepki

---

[1252] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 161.
[1253] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 162.
[1254] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 140.
[1255] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 261.

olarak ortaya konmaktadır. *"Marquis de Sade'ın, Dük'ün ve Yılmaz Kandemir'in arasındaki ortak özelliğin iktidar arzusu olduğunu"*[1256], korkutarak, tehdit ederek, öldürerek kendilerini kanıtladıklarını, var olduklarını düşünmektedir. *"Emre Seber'in bir gün gelip yazmayı düşündüğü yapıtlar uğruna kendisine anlatılan hemen her şeyi abartıp değiştirme gibi bir alışkanlıktan vazgeçememesiydi."*[1257] Burcu'yu ölüme götüren nedenler anlatının sonuna doğru çeşitlenmektedir. Asıl suçlunun *"aslında günümüzün sırtlanları olduğunu, bu ölümün gerçek suçlularının, ceset yiyiciliği bir mesleğe dönüştürenler olduğunu"*[1258] düşünmektedir. Linda'ya göre Burcu'yu yalnız bıraktığı için anlatıcının kendisi de suçludur. Yazar tarafından umursamaz toplum yapısının suçlu olduğu vurgulanmaya çalışılmaktadır. *Kurban* tablosu ile Burcu'nun arasındaki ilişkide bu anlamda önem kazanmaktadır. Burcu hiç suçu ve günahı olmadığı hâlde öldürülmüştür. *"Sam'den öğrendiklerim hiç de önemli değildi, ama yaşamımın yeni bir dönemine giriyordum, bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı"*[1259]. Gelecekte bu olacak olanlardan çokta farklı şeyler yaşanmayacağını, *"artık sırtlanların zamanı olduğunu, onların iştahının hiçbir zaman tükenmeyeceğini, her yerde parçalanmış cesetler bulacaklarını, her zaman saldıracaklarını ve bunun hiç bitmeyeceğini, çünkü hepimizin az çok birer sırtlan olduğunu"*[1260] düşünmektedir. Kendisini kuşkucu ve kararsız birisi olarak nitelendirirken, Burcu'nun ölümünde en büyük suçun kendisinde olduğunu düşünmektedir. Yüzleştiği en kötü özelliği umursamazlıktır. Etrafında olan kişi ve olaylar ile ilgili her durum bu yüzden meydana gelmektedir. Burcu bu yüzden ölmüş, gelecekte birçok kişi de bu yüzden ölecektir. Anlatıya göre kimsenin kimseyi umursamaması farkında olmaması en büyük suçtur. Aşırı bireyselleşmenin getirdiği yalnızlık çarpıcı bir şekilde gözler önüne serilmektedir, *"günümüzde zaten herkesin takıntılı olduğunu, ama bunların pek azının bizi bekleyen felaketlerin bilincinde olduğunu"*[1261] düşünmektedir. Kötülüğün sıradan ve sık rastlanan bir durum olduğunun altını çizmektedir. Emre'ye, Sam'e, Serhan'a, Dük'e, Yılmaz Kandemir'e, siyasete, otoriteye, herkese güvensiz ve şüphe ile

---

[1256] Gös. yer.
[1257] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 267.
[1258] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 269.
[1259] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 278.
[1260] Gös. yer.
[1261] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 283.

yaklaşmaktadır. Burcu'nun öldürülmesinde, asıl suçlunun kendisinin olduğunu farkına varmıştır. Çevresine ve kişilere karşı umursamazlığı, herhangi bir şeye olan köksüzlüğü ve hiç sorumluluk duymayışında suçu aramaktadır. Umursamazlık ve duyarsızlık büyük felaketlere yol açmaktadır. Bu durumun, kendisinin, insanlığın ve çağın farkına vardığı için anlatının umutlu bittiğini söylemek mümkündür. Günümüz toplum yapısında ortak bir arzu, ülkü veya amacın olmaması yazarın ülkenin en karışık dönemlerini bile özlemle anmasına neden olmaktadır, bu durumu bir arzuyu beslemek özlemi olarak adlandırmak mümkündür.

3.1.3.3. Koparıldığımız Topraklar[1262]

3.1.3.3.1. Özet

Anlatıcı, Uzakdoğu'da uzun süre yolculuk yapıp, vakit geçirdikten sonra Londra'ya geri dönmüştür. Arkadaşları ile Notting Hill Gate Festivali'ne gittiklerinde hasta olduğuna dair sinyalleri ilk defa burada almıştır. Ucuza kiraladığı odasında uzunca bir süre, yaşadıklarını düşünmektedir. Bu döneme kendisi ile yüzleşme ve kendini toparlama dönemi demektedir. Anlatıyı yazmaya da bu odada karar vermiştir.

Anlatıcı, anlatıya bu şekilde bir giriş yapmış olsa da tüm eser anlatıcının çocukluğundan oldukça ileri bir yaşa gelene kadar yaşadığı ve onu derinden etkileyen kimi olaylara odaklanmaktadır. Anlatıcının okul hayatı ve yatılı okulda yaşadığı zorluklar olayların başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Anlatıda anlatıcının ilk gençlik yılları, yurtdışına yapmış olduğu kimi seyahatler gezip görmüş olduğu kimi farklı yerlerde ki insanlık durumlarını konu edinmektedir. Tüm yolculuklardan sonra Londra'da sarılık hastalığını atlatmış, İstanbul'a geri dönmüştür. Üniversite okumaya başlamış, ülkede yaşanan siyasi olayların uzağında kalamamıştır. Öğrenci olaylarına karışmıştır. Etrafında yaşanan ölümler ve bu ölümlerin anlatıcının üzerinde bıraktığı tahribatlar ön plana çıkmaktadır. Birçok kişi ile tanışmış, zamanla farklı bakış açıları edinmiş giderek kendince bir gelişim göstermiştir. Eylemler ve bu eylemlerin sonunda yaşadığı, gerçekleşen tutuklamadan sonra Londra'ya tekrar dönmüş ve eylemlerden uzak farklı bir yaşam sürmeye başlamıştır. Ülkesinden uzakta yaşadığı ruhsal ve

[1262] Mahir Öztaş, *Koparıldığımız Topraklar*, 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009, s. 9-388.

davranışsal durumlarının farkında olarak oldukça arada bir yaşam sürmek durumunda kalmıştır. Uzun yıllar sonra İstanbul'a arkadaşının cenazesi için tekrar döndüğünde geçmişte yaşadığı duygular ile geldiği noktayı karşılaştırarak kendince yaşama şansı yakalamıştır. Anlatının bir anlamda bitimi, anlatıcının tüm hayatını şekillendiren politika ve eylem fiillerinden kaçınarak, kız arkadaşı Ece ile son üç yılını tüm güç unsurlarından uzakta yaşayışına odaklanmaktadır.

3.1.3.3.2. Zaman

Anlatıcı, anlatıya Londra'da olduğu bir zaman diliminde başlamıştır. Anlatıcı, anlatının devamında teknik olarak neden böyle bir seçim yaptığını aktarmaktadır. Anlatıcı, anlatıyı adeta kaleme alırken içinde bulunduğu ortam ve duygular geçmişte yaşadığı kimi an ve hisleri çağrıştırmış, zamansal ve kurgusal anlamda anlatı bu yönde şekil almıştır. Bu durum anlatıda yine kurgusal olarak ele alınmaktadır. Londra'ya gelmeden hemen önce Uzakdoğu gezisinde bulunmuş, Çin'e ve Hindistan'a gitmiştir. Londra'da bulunduğu süre içinde bu yakın dönemde yaptığı gezileri anımsayarak kendi geçmişine doğru yolculuğa çıkmıştır. Londra'ya geldiğinin ikinci haftası ile anlatı başlamıştır. Anlatıyı aktarırken önemli karakterlerden Bay Jiang'in artık yaşamadığını aktarmaktadır, *"bana bunu söylediğinde, henüz bu romanda yer alacağını ne o ne de ben biliyordum."*[1263] *"Her şeyin çok daha kötüye gideceğini ise ikimiz de öngörememiştik."*[1264]

Anlatı zaman olarak yakın dönem dünya siyasi tarihine odaklanmaktadır. Anlatının Londra'da başlamış olması dolayısı ile bir yanılsamadır, anlatıcı tüm anlatıyı her şeyi yaşayıp tecrübe ettikten sonra aktarmaktadır. Anlatıcı geçmiş zamanın imkânlarından yararlanarak, kendi yaşamında önemli gördüğü, kendisinin değişmesine neden olan kilometre taşlarını aktarmaktadır. Anlatıcının gençliğine dünya siyasetinin damga vurmuş olması dolayısı ile yakın dönem dünya siyasi tarihi anlatının temelini oluşturmaktadır. Anlatıcı, o dönemlerin bir panoramasını belleğinde kalan kimi anılar ışığında ele alarak ortaya koymaktadır:

[1263] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 12.
[1264] Gös. yer.

"Sanki Tarih'in yeni yazılmaya başlandığına inanıyorduk. Geleceğin ayaklarımızın altında uzandığı gibi bir yanılsama içindeydik. Her şeyin yeni baştan ortaya serilip kendini göstermek, ama hiç değişmeden, eskimeden, hep öyle taze kalmak ister gibi göründüğü titrek ve buğulu zamanlardı, durgun bir dünyada yaşıyorduk ve sonra, hiç beklemediğimiz bir anda, neredeyse apansız, her şey değişmeye başlıyordu"[1265].

Romanın zaman kavramı ile ortaya koymaya çalıştığı ana tema değişimin kendisidir. Romanın temel amacı da bu değişimin ne zaman ve nasıl başladığını anlatmaktır. Her şey anlatıcının belleğinde onun hatırlayabildiği kadar var olduğu için anlatıda anlatılmak istenen olaylar geçmişe yönelik zamansal sıçramalar ile aktarılmaktadır. Kimi zaman Londra'da yürümekte, kimi zaman Town Bölgesi'nde hasta olarak kaldığı odasında geçmişte yaşadıklarını düşünmektedir. Öztaş'ın sıkıcı bir eser yazmamak konusundaki isteği, anlatının zaman anlayışını da bu yönde etkilemiştir. Eserde tüm yaşananlar artık geçmişte kalmıştır, geçmişte tek bir çizgi hâlinde aktarılmamaktadır. Anlatıyı yakın geçmiş ve uzak geçmiş olarak sınıflandırmak mümkündür. Zamanın acımasızca geçmesi anlatıcıda huzursuzluk yaratmaktadır, *"köprülerden birinin kıyısında durup gökyüzüne baktım, yüzyıllar önceki bilgelerin gördüğü güneşten hiç de farklı değildi"* diye düşünmektedir. *"Bize çok uzun zaman gibi geliyor belki ama, güneşin zamanı içinde yok sayabiliriz bu süreyi."*[1266]

"Belki de artık çok geçti, her şey uzun bir zaman önce, yabancı bir coğrafyada, ormanların, dağların ve dalgakıranların arkasında, doğrusu hiç kimse farkına varamadan olup bitmişti."[1267] Anlatıda var olan zaman, sürekli bir yinelenişi de içinde barındırmaktadır, *"yenilgiler, şenlikler, zorbalık, polis, düşük yoğunluklu savaşlar, kaçınılmaz felaketler; yenilgiler, şenlikler, zorbalık, polis, sonra yeniden yenilgiler."*[1268] Bu yineleniş kurgusal anlamda bütün anlatıya sızmaktadır. Anlatıcı iki defa İstanbul'a, iki defa da Londra'ya gelmiştir. Sorumluk duyduğu iki ölüm

[1265] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 148.
[1266] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 298.
[1267] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 80.
[1268] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 284.

gerçekleşmiştir. Anlatı boyunca anlatıcı iki defa sarılık geçirmiş, üniversiteye ara verip tekrar dönmüştür. Yine iki farklı arkadaş grubu onun için iki farklı şehirlerde veda yemeği hazırlamış, tutukluğunun ve hastalığının bitimi karşılaştırılarak yinelenmiştir. Geçmişte büyükbabasının evi iki defa aranmış, Londra ve Paris'te olmak üzere iki yılbaşı akşamı geçirdiğinden bahsetmiştir. Bu yinelenmeler hem zamansal hem de kurgusal anlamda denge görevi görmektedir. Anlatının zaman içerisinde varılan nokta ve geçilen aşamalar açısından karşılaştırmalı bir bakış açısı ile irdelenmesine olanak sağlamaktadır.

"Yaşam biçimlerinin öfkeli bakışlarla yargılandığı günler yaklaşıyordu ve bizim barışçı olmaktan vazgeçmeden güçlü olmaya gereksinimiz vardı."[1269] Anlatının zaman olarak 1960 ve 2000'li yılların başına kadar olan, fırtınalı bir değişim dönemini yansıtmaya çalıştığını söylemek mümkündür.

3.1.3.3.3. Mekân

Anlatıcı uzun yıllar İstanbul'da yaşadığından bahsetmektedir. Genelde sıcak iklimlerde, İstanbul, Kuzey Afrika ve Arabistan gibi ülkelerde bulunmuş ve bir süre bu mekânlarda yaşadığını dile getirmektedir. Tropik kente yaptığı son yolculuk onu değiştirmiştir, *"ama yine de bu yolculuk bende bir şeylerin değişmesine yol açmıştı."*[1270] Anlatının kurgusu içinde yolculuk teması ön planda olduğu için anlatıcının gezip gördüğü ülkeler, şehirler anlatıda oldukça fazla yer almaktadır.

Londra: Londra'ya bu kez geldiğinde daha öncekilerin aksine ışıkla karşılaşmıştır, *"bir tür algı değişikliğiydi bu, Londra'ya daha önceki gelişlerimde hiç bilincine varmadığım bir şeydi; oysa bu kez belirgin gariplikte bir ışıkla karşılaşmıştım."*[1271] Londra anlatıda kültürün ve aydınlanmanın sembolü olarak yer almaktadır. Dingin sonbahar günlerinde Maida Vale'de geçici olarak kalırken, yoğun bir biçimde ülkesinin özlemini duymaktadır, "*eski İngiliz romanlarındaki gibi, uzayıp giden bir günü hevesle izliyor"* ve *"sanki asılı kalıp hiç devinmeyen güneşin, öylece alacakaranlıkta donup kalan ışığın, şaşırtıcı ve etkileyici bir şey olduğunu*

[1269] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 88.
[1270] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 10.
[1271] Gös. yer.

düşünüyordum."[1272] Anlatıcının özellikle düzensizlikten kaçmak için buraya gelmesi Londra'nın düzenli, büyük ve kültürü temsil eden bir kenti sembolize etmesinden kaynaklanmaktadır. Yaşamsal bir sorunu çözmek için gelmiş fakat yine de ülkesine büyük bir özlem duymaktadır, *"sanki bir safra gibi savurup attığım belirgin güzelliklerini özlerken buluverdim."*[1273] Geleceğe duyduğu güven sarsılmıştır, *"anarşizm ve düzen, bu iki sözcüğün içerdiği karşıtlığın ve uyuşmazlığın farkındayım, ama dediğim gibi Londra'da sezdiğim bu ikili yapı bende bunu gerçekten de becerebileceğim yanılsamasını doğurmuştu."*[1274] Londra'nın zıt kutupları temsil etmesi, modern bir kent olduğunu kanıtlamaya yarayan bir olgudur.

Anlatıcı Londra'ya gitmeye serüvenler ve rastlantılar yaşamak istediği için karar vermiştir, *"o kadarı da gerekliydi bu bıktırıcı, eksik yaşamı, her şeye karşın sürdürebilmem için."*[1275] Londra onun İstanbul'dan sonraki ikinci evidir. İlk gelişinde işgal evlerinde şen ve şakrak günler geçirdiğini söylemektedir. Ülkesinden koparılmasından bahsetmekte ve koparılma kelimesini çoğu zaman vurgulayarak belirtmektedir, *"yazdığım bir şiiri anımsıyorum, alıcı bir kuş gibi gölgesi üstümüzde adlı bu şiirde, denetleyici ve baskıcı bir gücün bizi yaşamın her alanında nasıl izlediğini anlatmış, devleti amansız bir yırtıcıya benzetmiştim."*[1276] Fransa ve İngiltere'de özgürce bu konuları konuşabildiğini anlatmaktadır.

Londra'da işgal evinde yaşarken, kendine ait bir odası vardır. Orada bulunan herkes ona sıcak davranmakta, kendini bu yerde iyi hissetmektedir. Onu da kendilerinden biri yapmak istemektedirler, *"bunu düşünsel anlamda değil, daha çok işlevsel ve yaşamsal anlamda söylüyorum, çünkü hiçbirisi gereğinden çok konuşmayı sevmiyordu."*[1277] Paul anlatıcı için yatak ve masa yapmış, John elektriğini bağlamıştır. Bu günlerde kendisi de sürekli yazmıştır. Düzenli Londra kenti hayatına da bir anlamda düzen getirmiştir. Kendilerinin üretemedikleri şeyleri almak için kente çıktığında bazen dönmeyip etrafı merak edip gezmeye zaman ayırmaktadır,

---

[1272] Gös. yer.
[1273] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 40.
[1274] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 43.
[1275] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 59.
[1276] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 62.
[1277] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 66.

"dışımdaki geniş dünyaya bakar ve sessizce büyüyen tanımsız bir şeylerin dal budak sarmasını, yeşermesini beklerdim."[1278] Yalnız yürüdüğünde coşku ile canlanmaktadır. Yaşama sevinci yükselmektedir. Anlatıcı yürüyerek, geçmişini tanıdığı insanları düşünmektedir. Kenti gezerken kent, binalar ve kendisi hakkında deneme tarzı düşüncelere dalmaktadır. Bu kentin gecesinin ve gündüzünün aynı olduğunun altını çizmektedir. Yapay ama güçlü ışıklarla gündüz gibi aydınlanmaktadır. Kent sanki doğanın gece gündüz döngüsünü kırmaktadır. Kültürün doğaya karşı var oluşu gece olmasına izin vermemesinde, bu kent özelinde düşündürücüdür, *"niye gizlemeli, kentleri hep sevmiştim, evet, benim için hepsi sıra dışıydı."*[1279] Londra'yı önemsemektedir, *"işte burası, Londra'ydı, eski ve yorgun bir imparatorluğun başkentiydi, diyeceğim dünyayı simgeleyen bir merkezdi."*[1280] Anlatıcı kentin içinde gezintisini, yürüyüşünü oldukça uzun betimlerken, Londra'da yürümekten keyif almaktadır. Kentin içinde yaşadıkları bu hayatı, deneysel bambaşka bir dünya olarak görmektedir, burada yaşam kendine özgü bir düzenle sürüp gitmekte anlatıcı bu düzene uyum sağlayamayacağını düşünmektedir. Anarşizmin kuralı ile burada olmadıklarını bu insanların sadece kendi kendilerine yetmek istediklerini anlatmaktadır, *"bu insanlar, köklerini hiçbir topluluk ya da yerden almıyordu ve tıpkı benim gibi, hiçbir düşünce ya da kuramla bir bağlantıları yoktu."*[1281] Londra'dan Rotterdam'a gitmiş, oradan da Amsterdam'a gitmek için trene binmiştir. Burada Salvation Army'de kalmış ve Magic Bus ile İstanbul'a geçmiştir.

Londra'ya tekrar gittiğinde, eski günlerdeki gibi dışarıda yatmanın iyi gelmediğini fark etmiştir. İşgal evleri o dönem hâlâ devam etmektedir. Paddington'da otellerde, İngiliz bir kadınla evli bir arkadaşında ve Manor House'da kalmıştır. Londra'da bir otelde iş bulmuştur. Londra'da çok değişik işlerde ve farklı yerlerde kalmıştır. Cem Baysal onu Londra'da bulmuş ve İstanbul'dan ayrıldıktan sonra olanlardan haberi varmışçasına neler olup bittiğini sormuştur. Cem Baysal'a birini tanıştıracağı için onunla beraber metro ile Earl's Court'da inmişlerdir. Old Brompton

[1278] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 67.
[1279] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 68.
[1280] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 69.
[1281] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 70.

Road'da birlikte yürümüşlerdir. Troubadour Kahvesi yolun üzerindedir ve Bay Jiang onları orada beklemektedir.

Hindistan: Hindistan'da yaşarken kaldığı pansiyondan ve özellikle hijyen kurallarına uymadan yaşadıkları kültürden bahsetmektedir. Sinekler, leke izleri, yoksulluk gibi kimi unsurlar Londra'nın gözünü alan ışığına karşı, karşıt bir söylemi yansıtmaktadır. Anlatıcı, Katmandu'da küçük otel odasından dışarı çıkamadan yaşadığı beden acılarını, Bombay, Varanasi, ve Delhi'de bulunduğu sıradaki güçsüzlüğünü, çektiği sıkıntıları anımsamaktadır.

Uzakdoğu: Anlatıcı, Delhi'de kaldığı tahta kulübe ve kamptan bahsederken Hong Kong'a geldiğinde daha iyi hissetmektedir. Anlatıcının orada bulunduğu dönemler Hong Kong'un henüz Kıta Çin'e katılmadığı dönemlerdir. Hong Kong'da bir binanın on üçüncü katında kalmakta ve bunun uğursuzluk getirip getirmediğini düşünmektedir. Kaldığı yer öğrenci otelidir ve binanın altında çarşı bulunmaktadır. Şehri saran yoğun bir trafik ve kalabalık vardır. Bu şehrin bir gökdelen adası olduğunu düşünmektedir, *"sonunda kuleyi andıran yüksek binalardan uzaklara atılan tanrısal bir bakışla ödüllendiriliyordunuz."*[1282] Bu kentin modern mimarinin çağdaş izlerini taşıdığını düşünmektedir, şehrin gürültüsü ona müzik gibi gelmektedir, *"kentin bir müziği andıran uğultusu."*[1283] Star Feribot İskelesi ona İstanbul'da bulunan Karaköy Vapur İskelesi'ni anımsatmıştır. *"Çevremde kalabalık bir dünya, sanki bir ormandaydım, coşkulu ırmaklar akıyor, homurdanana kent soluk alıp veriyordu."*[1284] Yazar modern kentleri doğanın bir parçası gibi betimlememektedir.

Bir gün kumar cenneti olan Macao'ya gittiğini aktarmaktadır. Burada Hong Kong kentinin aksine dingin insanlar yaşamaktadır. Burasının Portekiz sömürgesi olduğunu, Hong Kong'un İngiliz sömürgesi olduğunu hatırlatırken, bu durumun alışkanlıklarına bile yansıdığını düşünmektedir.

Başka gün Guanz-Hou'ya gitmiştir. Eski adının Kanton olduğunu ve bu kenti Malraux'un romanından hatırladığını düşünmektedir. Bu kenti zaman zaman

---

[1282] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 19.
[1283] Gös. yer.
[1284] Gös. yer.

romantik, çoğunlukla gerçekçi bir şekilde betimlemektedir. Bay Jiang'ın arkadaşı Mu onu orada karşılamış, anlatıcı ertesi gün Sun Yat Sen'in onuruna açılan müzeye veya anıt mezarı denilebilecek yere götürülmüştür. Öğleden sonra Beş Geyikler Anıtı'na gitmiş, Mao'nun mezarının nerede olduğunu sormuştur.

Akdeniz: Anlatıcı Pirene eteklerinde ıssız bir köyde üzüm bağlarında mevsimlik işçi olarak çalıştığı zamanı anımsamıştır. O yerde güzel bir akşamda *"birden bütün gücümün yitip gittiğini, can sıkıntısından geberdiğimi duymuştum."*[1285] Kendini, yalnızlığın çıldırttığı bir insana dönüşeceğini düşünmektedir. Çalıştığı yere bir bisiklet yardımıyla bir saat uzaklıktaki Lezignan'a gitmiştir. Bisikletle gittiği gece, bir eylül günü İrlandalı bir kızla Chez İvet adındaki kahvede oturmuş, içki içmiştir. İrlandalı arkadaşları ile sık sık buraya gelip kırmızı şarap ve salamlı sandviç yerken, eğlenceli tartışmalar yapmışlardır. Yaşamında çok kez İspanyol işçilerle beraber, Lezignan'da bir kooperatife bağlı olarak çalışmıştır. Alan İngiltere'ye gittikten sonra anlatıcı çalışmak için Pireneler, Carcassonne ve Bordeaux'a gitmiştir, orada Elizabeth Schwartz ile tanışmıştır.

Fransız arkadaşlarının çağırdığı partiye gitmiş, alan dışında bütün arkadaşları neredeyse İrlandalıdır. Kuzey İrlanda'nın ayrılıkçı hareketinden daha çok *"James Joyce'un romanlarını niçin İngilizce yazdığı konusunda"*[1286] tartışmışlardır. Kooperatifte Portekizli üç kız gördüğünü sonra o yüzden bir gün Lizbon'a gittiğini anlatmaktadır. *"Ah o hüzünlü gençlik yılları"*[1287] ve bağbozumu dönemlerini anlatmaktadır, *"bu durum bana Steinback'in Gazap Üzümleri adlı romanını anımsatırdı."*[1288] Yağan yağmur, asmalar, orman ve doğa uzun betimlemeler ile aktarılamaya devam etmiştir. Patronun onu *"güçlü Türk"* imgesi ile pohpohlamaya çalıştığını, İspanyol işçilerin salyangoz toplayıp pişirmelerini, evin ninesinin savaşta Almanlar ile mücadelesini, kaldığı kulübede arkadaşı ile ona yapılan şakayı anlatmaktadır. Her bağda iş bitince küçük bağ bozumu şenliği yaptıklarını şarap içtiklerini ve çalınan bir müzikle dans ettiklerini aktarmaktadır. Carcassonne'de

---

[1285] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 29.
[1286] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 48.
[1287] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 49.
[1288] Gös. yer.

çalıştığı patronunun komünist olmakla övündüğünü, üzüm hasadı zamanlarını ve buralarda geçirdiği vakitleri ayrıntıları ile anlatmaktadır. Bordeaux yakınlarında Pons'da çalışmıştır. Franco İspanyası'nın güneyinden gelen işçiler vardır. İspanyol işçiler anlatıcıyı Güney İspanya'da bulunan köylerine davet etmişlerdir. Franco'nun iktidarda olduğu o dönem, Alan'dan bu ülkenin tarihinde anarşistlerin önemli rolü olduğunu öğrenmiştir. Tüm bu şehirlere otostop ve tren yolu ile seyahat etmektedir. Yolculuk sırasında tanıştığı İrlandalı üç kişiye değinmiş, en kolay İrlandalılar ile anlaştığını söylemektedir. Katalonya'ya geldiğinde buranın siyasi durumunu, özellikle içinde bulunduğu zaman dilimindeki hali ile okuyuculara aktarmaktadır. George Orwell'in *Katalonya'ya Saygı* adlı eserinden, bu ülke hakkında öğrendiklerine gönderme yapmaktadır. Bu eseri anlatırken o yıllarda Katalonya'ya yaptığı ziyareti *"o yıllarda Katalonya, sessiz bir başkaldırı, gizli bir direniş içindeydi"* ve *"o sıralarda, orada öğrendim ki Katalonya anarşistleriyle, Bask Bölgesi'nde San Sebastian da kominstleriyle ünlüydü"* diye anlatmaktadır.[1289] Anlatıcı içinde bulunduğu yer ve mekâna geldiğinde oranın kültür ve siyasi yapısına da özellikle değinmektedir.

Barcelona'da Ramblas'ın çevresi barlar ile doludur. Elizabeth Schwartz'in ona adres verdiğini hatırlamış ve Alicante'ye gitmiştir. Kış aylarıdır. Durumun saçma olduğunu düşünüp Madrid'e tren ile gitmeye karar vermiştir. Kendisinin orada olduğu dönemden önce Madrid'in olaylı zamanlar geçirdiğini anlatmaktadır, *"ben Madrid'e gittiğimde, kent anımsamak istemediği bu eski ve acı günlerin gölgesinde yaşıyordu"*[1290]. İçinde bulunduğu mekâna bağlı olarak İspanyol iç savaşını ve siyasi durumunu oldukça ayrıntılı anlatmaktadır. Madrid'de geçirdiği zamana da değinmektedir, *"bir süre orada, daha uzun bir süre şurada ve çoğu kez hiçbir kaygı duymadan kendimim zamanın akışına bırakırdım."*[1291] Bu kentte de geçmişten kaçış olmadığını anlamıştır.

Ülkelerden ayrılma nedeni sıkılma ve bunalmaya bağlamaktadır. Fas'a geçmiştir. Uzun zaman Meknes'te rahat bir öğrenci otelinde kalmıştır. Oradan Fas'a ve Cezayir'e gitmek için yola çıkmıştır. Fas ve Cezayir'in savaş hâlinde olduğunu

---

[1289] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 55.
[1290] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 56.
[1291] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 58.

anlatmaktadır, *"trenden inip pasaport denetiminden geçtiğimde, bir görevli karanlığın içinde bir yerleri göstererek yürümemi söyledi"* ve *"karanlıkta ölgün bir ışık görene denk yürüdüm."*[1292] İçinde bulunduğu zor şartlara rağmen gezmeye devam etmiştir, *"o yıllarda Cezayir Ulusal Kurtuluş Hareketi henüz güçlüydü."*[1293] Afganistan savaş yılları ve sonrası hakkında kimi bilgiler vermiştir. Tunus'a oradan gemi ile Sicilya'ya geçmiştir. Gece treni ile Brindisi'ye oradan gemi ile Atina'ya geçecektir, *"Yunanistan'da generaller henüz iktidardaydı."*[1294] Gemi ile Girit'e, Hanya'da bir gece kalıp bunaldıktan sonra Atina'ya geri dönmüştür, *"sonra, yıllar sonra, kendi ülkemden ayrılmak zorunda kaldığımda-tamam, kovulduğumda- bunu anımsayacak, duyduğum özlemi bastırmak için zamanımın çoğunu Yunanistan'da geçirecektim."*[1295]

Bir süre Paris'te bir arkadaşının çok küçük olan bir odasında kalmıştır. Komşusu bir Çinlidir. Bina bir kışlaya benzerken, odanın penceresi avlu gibi bir iç bahçeye bakmaktadır. Cem Baysal'ın İstanbul'da iken vermiş olduğu adrese gitmiştir. Onun Madrid'e gittiğini öğrendiğinde Londra'da bulunan evinin adresini vererek geri dönmüştür. Paris şehrinde edindiği anılarını sıralamaktadır. Nancy'i görmek için öğrenci oteline gidecektir. Metrodan, Port'ta Orleans'da inip otobüs ile General Leclerc Caddesi kavşağına geçecektir. Aradan on yıl geçtiği için kaybolmuştur. Kaldığı odası Paris'te Botzaris metro durağının çıkışındadır, Park des Buttes Chaumont yanındaki Crimee Sokağı'nın kenarındaki apartmanların birindedir. Fransa'nın güneyine gidip uzunca bir süre kaldıktan sonra Londra'ya dönmüştür.

Madrid de Del Prado Müzesi'nde, birçok yerde olduğu gibi Cem Baysal ile tartışmalarını anımsamıştır. *"Müze bizim için, sıradan sanat tutkunlarının yaptığı gibi, ölü yapıtları görmek için gittiğimiz bir yer değildi", "bizi doğrudan etkiliyor, geleceğimiz konusunda duyduğumuz kuşku ve kaygıları dağıtıyordu."*[1296] Başka bir müzede Gülbenkyan Müzesi'dir. Lizbon'da sıcak bir Lizbon kenti günü olduğuna değinmiştir.

[1292] Gös. yer.
[1293] Gös. yer.
[1294] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 59.
[1295] Gös. yer.
[1296] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 289.

Troubador Kahvesi: Bay Jiang ile anılarını onunla en çok vakit geçirdiği Old Brompton Road'daki Troubadour Kahvesi'nde yarı loş salonda iken düşünmekten hoşlanmaktadır. Kahveye sıradan diğer insanlar gibi gitmediklerini burada *"neredeyse hücrelerimiz yenileniyor, bizi doğrudan yeni bir güçle baştan ayağa donatıyordu"*[1297] diye düşünerek önem atfetmektedir. Bay Jiang öldükten sonra onu hep orada hayal ettiği Troubadour Kahvesi'ne ilk gidişinde bir şeylerin değişmediğine kendini inandırmaya çalışmış ama öyle olmadığını kendisi de anlamıştır. Kahve zamanla ek yapılarla genişlemiştir. Yanında doğal yiyecekler satan bir yer yer alırken, üstünde sanat galerisi açılmıştır. Alt kattaki salonda canlı müzik başlamıştır. Ülkeden Londra'ya gelen öğrencilerin buluşma yeri olduğunun altını çizmektedir.

İstanbul: Pudding Shop'un asıl adı Lale'dir. Muhallebi, lokanta ve kahve karışımı olduğu için yabancılar bu ismi takmıştır. Sultanahmet'te meydana bakan bir yerde Yener'in Lokantası vardır. Yener'in Lokantası ucuzdur, yemekler iri patateslidir. Yener'in de uzun bir sakalı vardır. Lokantada girişte anı defteri bulunmaktadır. Bu defterde yazan *"kaçarsın, ama saklanamazsın"*[1298] cümlesini gördüğünü hatırlamaktadır. O dönem ülkede kadınların ve erkeklerin birlikte kahvede oturamadıklarını aktarmaktadır. Elektrikli sokak lambalarının azlığı ilk dikkatini çeken şeylerden biri olmuştur. Beyoğlu'nda zamanın isiyle kaplı dediği ev cepheleri yer almaktadır. Gençlik günlerinin İstanbul'u üzerine uzunca betimlemelerde bulmaktadır. Şehri aydınlatan ışığı uzun uzun betimlemektedir, *"sonunda gece kaçınılmaz bir biçimde geldiğinde gökyüzü sanki serin kokularla dolardı"*, *"işte burası İstanbul'du, diyeceğim gerçek bir kentti, o zamanlar benim dünyamı oluşturan yerdi, kısacası varoluşumun kaynağıydı."*[1299] Denize açılan sokaklarında yürümekte, Haliç üzerinde köprülerden geçmektedir;

> *"Burada önümde uzaklara doğru uzanan bir Haliç olurdu, işte şurada da yeni bir köprü, daha ötelerde de insanı geçmişe götüren tarihi binalar. Öyle ki kaç kuşaktan beridir dimdik ayaktaydılar. Oysa ben bir*

[1297] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 12.
[1298] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 88.
[1299] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 96.

ölümlüydüm. Şu durduğum köprüde sayısız insan durmuş ve tıpkı benim gibi düşüncelere dalmıştı."[1300]

Kentlerin ölümsüz imgelerine karşın, ölüm korkusu karşısında iç sıkıntısı yaşamaktadır, *"büyük bir kentte gerçek olan, yine yalnızca kendisiydi, o ölümsüz kent kavramıydı."*[1301] *"Kent dediğimiz şey aslında modern insanla iç içe olan inanılmaz bir ilerleme, ruhumuzu ferahlatan bir gelişimdi."*[1302] İstanbul'u da kendisi gibi kişiselleştirmiştir. *"Yollarımız ayrılmıştı, artık kendi bencil yaşamlarımızı sürdürecektik."*[1303]

Hisar sırtlarında, Boğaz'a bakan konaklardan biride özel bir geceye katılmış, bu gecede Elçin'in eşi resimlerini sergilemiştir. Geceye siyasetçiler ve akademisyenler gibi seçkin kişiler katılmıştır. Demokrat geçinen yeni zengin, film yönetmeni, ünlü aktrisler, ünlü bir yazar, bir düşünür, genç bir sinema yıldızı, magazin fotoğrafçısı, derginin yöneticisi, dergiye reklam veren iş adamı, bir eğitimci, yıldız adayları, televizyoncular, mankenler, yani yaşamın değişmez figürleri dediği kişiler bu gecede oradadır. Yazar tarafından, bu konakta verilen gece ile kültür eleştirisi yapılmaktadır, *"kanayan toplumun zehirli en üst tabakası tümüyle buradaydı."*[1304] Burada bulunan insanları anlatıcı tuzu kuru olanlar diye nitelendirmektedir, *"bütün bu insanlar sanki olası bir düzen değişikliğinden, hükümetin bir darbeyle yıkılmasından özel bir yarar bekliyor gibiydiler."*[1305] O gece oradan dönerken, yapılan konuşmaları iç sıkıntısı ve koskoca bir hiçlik olarak değerlendirmektedir. Siyaset, cinsellik, aldatma bir sürü söylenti ve fısıldaşma yaşanmıştır. Maskeli balo veya karnavala benzetirken bu gece onların resmi versiyonudur. Anlatıcı uzaktan bu sahte ilişkiler ağını oldukça uzun betimlemektedir. Hayatlarının boş, yalan ve çıkarlar üzerine kurulu olduklarını anlatmaktadır. Sağcılar, solcular, değişik milletten insanlar; Çerkez, Çeçen, Rum, Ermeni, Yahudi. Bunun yanında çok düşük seviyede bir kokona, azgın bir kadın ve onun yaşlı kocası, kaçakçı zengin basın patronu, bir karede sübyancılar, zoraki

---

[1300] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 97.
[1301] Gös. yer.
[1302] Gös. yer.
[1303] Gös. yer.
[1304] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 181.
[1305] Gös. yer.

gülüşler, röntgenciler, ahlaksız insanlar, yalancılar, dolandırıcılar, herkesin neredeyse orada olduğu acayip bir davettir.

Sansaryan Han adlı bir binanın müteferrika denilen zemin katında da insanlar hapsedilmektedir. Burası ağılı andırmaktadır. Anlatıcı buradan sonra hücre benzeri bir yere yerleştirilmiş, zincire benzer kelepçeleri olan bir yerde tutulmuştur. Bu binalar nezarethane görevi görmektedir. Uzanacak kadar bile yer yoktur. Yeni binada yeni tehditler, ölüm korkusu üzerine düşünmektedir.

Yalnızlar Oteli Lakaplı Apartman: Anlatıcının yaşadığı yer, taşındığı apartman çatı katında bulunmaktadır. Anlatıcı için düşünsel ve sanatsal üretimler genellikle bodrum katlarında veya çatı katlarında meydana gelmektedir. *"Bir zamanlar Doğu'da, örneğin Dostoyevski'de, yeraltında, bodrum katlarındaydı, orada, Batı'da, Paris'te, çatı katlarında."*[1306] İstanbul ise bodrum katlarından kurtulamamıştır. Kendini Beyoğlu'nda bir yokuşa bakan dar çıkmaz sokağın ucundaki harap bir apartmanın çatı katında bulmuştur. Öztaş'ın birçok anlatısında, karakterler genelde çatı katlarında oturmaktadır. Tuttuğu apartman dairesinde, *"penceremin dışında sınırsız, karmaşıklık ve genişlik, işte hepsi buydu"*[1307] diye düşünmektedir. Apartmanı bulmasının çok zor olduğunu ve labirente benzediğini söylemektedir, *"bu özelliği işime geliyor ve kendimi güvenlikte duymamı sağlamak gibi ilkel güdülerimi doyuruyordu."*[1308] Yeryüzü tekinsiz iken gökyüzü açık, ferah ve tehlike yok anlamına gelmektedir. Apartman Remzi Korkmaz adlı birinindir. Renkli ve ilginç sakinleri olan bu apartmanda yaşayan kimseler buraya Yalnızlar Oteli adını takmışlardır. Eski binada bulunan bütün daireler aynı değildir. Merdivenin tırabzanı eskidir. Anlatıcının kaldığı daire kötü olmasına rağmen pahalıdır. Bu ev ona ölümü anımsatmaktadır, *"her şey bana ölümü anımsatır ve hastalıklı bir ruhla dolup taşardı."*[1309] Düzenli bir işte çalışmak ona göre değildir, *"boş ver, içinde debelendiğimiz bu can sıkıcı çember neredeyse kırıldı kırılacak, sonra gelsin yeni bir özgürlük."*[1310] Apartman sakinlerinden biri sol yayınlar yayınlayan bir yayıncıdır. Kent gerillası adlı bir kitap

---

[1306] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 131.
[1307] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 132.
[1308] Gös. yer.
[1309] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 134.
[1310] Gös. yer.

yayınlamıştır. Kapağında üç silah deliği olan bu kitap kışkırtıcıdır. Apartmanda Koray, Leyla, Suzan adlarında karakterlerde yaşamaktadır. Evinde Proust ciltlerinin arkasında silah saklamaktadır. Tuttuğu evin odaları loş ışıklı ve duvarları nemlidir. Balkona uzanan iğrenç bir sarmaşık vardır. Ev sahibi acımasız ve tutucudur. Bazı zamanlar kaldığı apartmanı izleyen polisler bulunmaktadır. Anlatıcı, apartmanın kendisinden ünlü olduğunu düşünmektedir.

3.1.3.3.4. Kişiler

Anlatıcı: Uzun seyahatlere çıkmış dünyanın birçok yerinde bulunmuş biridir. Londra'da kaldığı dönemde çok iyi bildiği bu şehrin artık yabancı gibi geldiğini düşünmektedir. Uzun süreli bir ilişkisi bitmiş, bu nedenle boşluk ve hiçlik duygusu yaşamaktadır. Hindistan ve Çin'e yaşanılan olayları kendi gözleri ile görebilmek adına gitmiştir. *"Bay Jiang'ın sözleri bana, geçmişin coşkulu günlerini bir kez daha anımsatmıştı."*[1311] *"İçinde yaşadığımız unutturulmaya ayarlı bu sıkıcı karnavaldan sonra, benim için, en azından yapabileceklerimizin neler olduğunu düşünmenin zamanı, sanırım işte gelmişti."*[1312]

On üç yaşında iken yatılı okulda kalması, üzerinde olumsuz ruhsal hastalıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bedensel ve ruhsal hastalıkların birbirleri ile ilintili olduğunu düşünmektedir. Çocukluğunda, bütün ailenin beraber olduğu zamanlarda, yatılı okula dönüyor olması hüzne ve geçen zamanın bir daha geri gelmeyeceğine olan farkındalığını arttırmıştır. Ailesinden koparılmış olmasından hoşlanmamıştır. Çocukluğunda okul yönetimini, hasta olduğuna inandırmış, bunun nedenini berbat ve hasta gibi görünmesine bağlamıştır. Okula döneceği vakit gerçekten hastalanmıştır. Doktorun yazdığı perhiz listesi ile okula dönmüş, o akşam yaşadığı içsel sıkıntı yüzünden tekrar okuldan kaçmıştır. Babası onu ruh doktoruna götürmüş, bu durum onda kaygı yaratmıştır. Okuma ve araştırma tutkusu da artmıştır. İlaçlar ile okula dönmüş, boş zamanlarında ruhbilim kitapları okumuştur, *"ruhumu ele geçiren bu anlaşılmaz hastalığın, içimde yarattığı kaygı, hüzün, korkuyla beni eğiteceğini,*

[1311] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 13.
[1312] Gös. yer.

giderek olgunlaştıracağını öğrendim."[1313] Kararsız bir kişiliği olduğunu düşünmektedir.

Her şeyin başladığını düşündüğü o yaz sarılık hastalığına yakalanmıştır. Sonraları düşündüğünde yatılı okulda okurken ki ruhsal durumu kendini diğerlerinden farklı görmesine neden olduğunu anlamıştır. Yatakhanede arkadaşlarına yazdığı polisiye romanları okumuştur. İstanbul'da yeni bir okula başladığında ilk yılı hızla geçmiştir. Son dersten sonra tehlikeli olmasına rağmen okuldan kaçmaktadır. Tüm bunları serüven olarak görmektedir. Başka insanlarda gördüğü cesaret dolu hareketlerden etkilenmiştir. Ailesi ile aynı kentte yatılı bir okuldadır. Hafta sonları eve gidebilmektedir. Okula döneceği zaman hastalanınca yine ruh doktoruna gitmiştir. Arkadaşlarının olmadığını anlatmaktadır. İçinde bulunan hüznün nedenini doktora sormaktadır. Yatağından ilaçsız çıkamayan bir hasta, anlatıcının içinde bulunduğu hastalığa *"yaşamı tanıma açlığı"* diye yorum yapmıştır.[1314]

Doktorun makalesini gördükten sonra ona tedavi olmaktan vazgeçmiştir, *"benim için aşırı tutucu bir yazıydı, kuralcı ve ahlakçı düşüncelerle doluydu."*[1315] Kararlar vermiş, ilaçları bırakmış ve yatılı okuldan vazgeçmiştir. Liseyi güçlükle bitirmiş, içindeki sıkıntı artınca çareyi geceleri içki içmekte ve daha fazla yolculuk yapmakta bulmuştur. Daha fazla okumuş, kendinle yüzleşmiştir, *"içimdeki kaygı ve hüzünle yaşamayı öğrendim."*[1316] Anlatıcı ülkeden kaçmak zorunda kaldığını anlatmaktadır, bu durum onda bir olgu olarak taşıdığı anlamı yitirmiştir, *"sanırım bunların tümü için de kolay bir açıklama bulunabilir, duyduğum bu koyu yalnızlık duygusunun dışında."*[1317] Korku ve bozguna uğramış hissetmektedir. Ölüm korkusundan yolculuklar ile kurtulmaya çalıştığını, yolculuklarında yanılsama olduğunu düşünmektedir. Hep yinelenen bozguna uğrama ve kaçıp kurtulma duygusu vardır. Anlatının temasını da bu iki duygu yönetmektedir. Yalnızdır, *"ben bu türden yapay arkadaşlık gösterilerinden pek hoşlanmam"*[1318], *"onların bu fazla içten,*

[1313] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 24.
[1314] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 26.
[1315] Gös. yer.
[1316] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 27.
[1317] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 28.
[1318] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 30.

çevrelerindekilere gülücükler atan yüzleri, bu yüzlerdeki yapay neşe bana hiç de inandırıcı gelmiyordu."[1319]

Anlatıcının Londra'ya gelişinin nedeni kaçak olmasıdır. Dostlarının yanında olduğu zamanlar da olmaktadır. Avrupa'nın neredeyse tamamını öğrencilik yıllarında gezmiştir. Kuzey Afrika ülkelerinde bulunmuştur. Dünyaya geç gelmiş olduğunu düşünmektedir. Okulda öğrendikleri sadece geçmişte derin bir düzensizlik yaşandığı ile ilgilidir. Fransa'nın güneyinde geçici işçilik yaptığı gençlik günlerini anımsamaktadır.

Paris'te tanıştığı Nancy'i hatırlamış, onu öpme fırsatını kaçırmıştır. Renan ile İstanbul'da yakınlaşma şansını kaçırmıştır. Cecilia ile yakınlaşma çabalarına girmiştir. Anlatıcı çoğu zaman arzularını dışa vurma konusunda iyi olmadığını göstermeye çalışmaktadır. Kadınlar ile ilişkilerinde olağanüstü beceriksiz olduğunu kabul etmektedir. İnsan ilişkilerinde sıcak değil, mesafelidir. Kendisi için düzenlenen veda partisinde diğer insanlar kadar coşku duyamamaktan utanmıştır.

Kendini devrimci ve başkaldıran biri olarak tanımlamaktadır, *"böyle bir direniş yolunu seçenler bunun sonuçlarına da katlanır; bizimkine benzeyen ülkelerde her şey kuraldışıdır ve istenmeyen sonuçlara yol açar."*[1320] Bu yolda bulunan herkesin er veya geç yenildiğini, yurtdışına kaçmaktan başka çaresinin kalmadığını düşünmektedir. Yurtdışına gitmek onun için *"sonu belirsiz bir karanlığa, çok daha uzaklarda ürkütücü bir uyumsuzluğa açılmak, amaçsız bir boşluğa düşmek"*[1321] demektir. Başka ülkelerde yabancıdır ve hep geçmişe özlem ile yaşamaktadır. Suçluluk duymamaktadır. Bir konuda başarılı olmak gibi bir düşüncesi hiç olmamıştır.

İstanbul'a varış anlarını düşünmektedir. Bu kadar çabuk dönmenin yenilgi olduğunu düşünmektedir, *"kimi kez hasta, kimi kez yalnız, kimi kez de yorgun, geri göndüm."*[1322] Amsterdam'dan Magic Bus ile İstanbul'a dönmüş, bu ilk dönüşü olmuştur. Yenilgi duygusunun yazgısını kuşatmasının ilk burada başladığından

---

[1319] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 31.
[1320] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 75.
[1321] Gös. yer.
[1322] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 83.

bahsetmektedir. Nerede olursa olsun hep başka yerde olmanın özlemini çekmektedir. Anlatıcının özgüven konusunda problemleri olduğunu söylemek mümkündür, "*ilgimi çeken bir şey ya da birisiyle karşılaştığımda ya da çevremdeki bir güzellik beni etkilediğinde, bu bana içimdeki kaygıyı ve eksikliği anımsatıyordu, bu da yaşanılan o anın büyüsünü bozduğu gibi, uyardığı arzusuyla çağrışımlara yol açan nesneyi de tümüyle bitiriyordu"*[1323].

Taşrada yatılı okurken büyükbabasını ziyaret etmek için İstanbul'a gelmiştir. İlk gençliği bu küçük boğaz köyünde geçmiştir. Bu köyde yaşadığı çocukluk anılarını ayrıntıları ile anlatmaktadır. Bu köydeki evi sevmektedir, onun için önemli bir yerdir. Komşuları Ermeni Takuyiler'dir. Manolya ağacını ve evin kapısını anımsamaktadır. Bu köy civarında Rumlar daha kalabalık yaşamaktadırlar, Akıntıburnu'nda denize girdiklerini anımsamaktadır. Oranın kahve kültürünü anımsamakta, bazı zamanlar dayısının kahveye bitişik plastik atölyesinde çalışmaktadır.

Ruh esenliğini kaybedince yaz başında doğuya uzun bir yolculuk yapmıştır, o *"içimdeki boşluğun bilincindeydim"* diye düşünmektedir, *"durmaksızın devinmekten başka bir arzum yoktu sanki."*[1324] Bu sıkıntı ile bütün taşra kentlerini gezmiştir. Hiç bilmediği bir Ege kasabasında ilk cinsel deneyimini yaşamıştır. Bu deneyimi başarısızlık olarak nitelendirmektedir. Baskılanmış bütün korkuları ile yüzleşmesi gerektiği bir deneyim yaşamıştır. Böyle korkunç bir deneyimi bir daha yaşamadığını söylemektedir. Yeniden üniversiteye yazılmış, böylece bir şeylere bağlanarak köksüz olmaktan kurtulacağını düşünmektedir. Anlatıcıya dışardan bakıldığında her şeyden bıkmış izlenimi uyandırmaktadır. Bazı insanlara kentsoylu, bazı insanlara sorumluluklarının bilincinde biri gibi göründüğü düşünmektedir. İkisi de olmadığını, kendini anlatmak çabasına da girmediğini aktarmaktadır. İçinde bulunduğu durumu sarkaca benzetmektedir, *"aykırı dünyayla bir başkası, bir ilişkiler dizisiyle bir ötekisi arasında yalpalayan kararsız bir sarkaca dönmüştüm."*[1325]

[1323] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 84.
[1324] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 93.
[1325] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 106.

İçinde bulunduğu ruhsal durum yaşadığı çevrenin etkisi ile değişmektedir. *"Başlangıçta yalnızca okuyan, dans eden, ot içen kaygısız adam gitmiş, yerine düşünceli, çevreyi ve tartışmaları ilgiyle izleyen bir adam gelmişti."*[1326] Karanlık zamanlar ama siyasetle ilgilenmediği için korkmadığı zamanlarda, kız arkadaşı ile buluşacağı vakit kapının önünden alınıp arabaya bindirildiğini anlatmaktadır. Fotoğrafta gösterdikleri kişinin anlatıcı olduğunu düşünmektedirler, *"birden Kafka'nın Dava adlı romanındaki kahramanı, onun çaresizliğinin anımsadım."*[1327] Duvarlara özlü sözler karaladıkları bir eylem yapmışlardır, *"o gece kendimi, İgnoze Silone'nin, duvara yalnızca hayır yazan Ekmek ve Şarap adlı romanındaki kahramanıyla özdeşleştirmiştim."*[1328] Bu yaptıkları eylemi yapanların polis ajanı olabilecekleri düşüncesi bildirilerde yer etmiştir, *"tuhaf bir biçimde, İgnoze Silone'nin polis ajanı olmakla suçlandığını bir yerlerde okuyacak, bu da beni yazarın konumuyla, metinsel gerçekliğin ilişkisi konusunda yeniden düşünmeye itecekti."*[1329] Anlatıcının kendi başına gelen her olayı edebiyatla, roman karakterleri ile ifade ediyor oluşu dikkat çekicidir.

Pipo içmesine rağmen entelektüel gözükmemek için bundan arkadaşına bahsetmemiştir. İki yandan uzanan insan zinciri ve el ele tutuşarak yürüdükleri bir eylemde hissettiklerini aktarmaktadır, *"işte böyle belli bir amaç doğrultusunda bir arada yürüyenlerin davranışlarını çözümleme konusunda giderek ustalaşacaktım."*[1330] Anita'nın elini sıkıca tuttuğunda bir şeylerden sorumlu olmanın ne demek olduğunu anladığını dile getirmektedir. Renan'dan bir aydınlanmanın sonucunda o günler hoşlandığını anlamıştır. Renan resim öğrencisi, Anita dernekten eylemci arkadaşı, Arzu ise cinsel anlamda arzuladığı biridir. Güven gereksinimi duymaktadır. Aysel ise ona göre hakikatli bir kadındır. Kadınların kişiliklerine göre yanlarında onlar gibi olabildiğini anlatmaktadır. Gece olup yalnız kaldığında kendisi ile bu konuda yüzleşmektedir.

[1326] Gös. yer.
[1327] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 110.
[1328] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 111.
[1329] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 112.
[1330] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 117.

Bir silahlı saldırıda öldürülen öğrenci için yürüyüş yapılmaya karar verilmiştir. Tophaneye benzin istasyonun oraya geldiklerinde yürüyüş durdurulmuş ve silahlı çatışma başlamıştır. Sadece sorumluluk duygusu ile yaptığı bu yürüyüşlerin o an bir önemi kalmamış ve kaçmaya başlamıştır. Oraları iyi bilmesi, rastlantı veya yazgı ile ölümden kurtulmuştur. Renan'a yardım edememiş, Renan'ı manevi olarak kaybetmiş, Giray'da öldürülmüştür. Renan'ın kızgın olduğunu anlamış ama bugün bile onun kızgınlığının nedenini bilmediğinden bahsetmektedir. Giray'a yardım etmemiş, sadece kendi kurtarmak adına kaçmıştır. Şimdi düşündüğünde olayların akışında başıboş sürüklendiği çıkarımını yapmaktadır. Kantinde iki grup arasında kavga olduğunda kendini taraf tutmakta çokta kararlı sayılamayacak biri olarak betimlemiştir. Anlatıcı kendini hep yenik ve hüzünlü kişilerin yerine koyma çabasında biri olarak görmektedir. İnsanları kurtarma arzusu duyduğundan, ona duygusal yakınlık gösteren arkadaşlarının kişiliklerini önemsemediğinden dolayı pişmanlık duymaktadır. Kişiler ile ilgili ilişkilerini anlatmasındaki amaç, sevdiklerine karşı yaklaşımındaki başarısızlıklar ve yetersizliklerdir. Çok sonradan Giray'ın öldüğü eylemden kendini sorumlu tutması gerektiğini anlamıştır. Arzu hiçbir eylemde yer almamakta, tartışmalara girmemekte ve en azından kimseyi yargılamaktadır. Renan, Arzu'nun karşıtıdır, şımarık ve sorumluluklarını başkasının omzuna yükleyen biridir. Anlatıcı, Giray'ın ölümünden kendisinin suçlu gösterilmesinden hoşlanmamaktadır. Okulda yayımlanan bir derginin sorumluluğunu almış şiir ve radikal yazılar yayınlamıştır. Erdal, onu Toplumun Sesi adlı gazeteye götürmüş, orada sanat sayfası için denemeler yazmıştır.

İçinde bulunduğu ruh hâlini sıkılmak olarak nitelendirmektedir, *"bana gelince; tek kelime ile sıkılıyordum"*[1331], *"aslına bakılırsa ölümlü bedenlerin sıkılmaması tümüyle saçma ve belki biraz da karışıktı"*, "*ne de olsa dünyaya az da olsa bir düzen kazandırmaya çalışmak tümüyle boşuna bir çabaydı."*[1332]

Çatı katında yapılan bir geceyi anımsamaktadır. Yazılan bir edebi yapıtı parti sakıncalı bulursa o metni ne yapmalı gibi sorular ve tartışmalar böyle gecelerde

[1331] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 140.
[1332] Gös. yer.

konuşulan konulardan biridir. Yapıtın geleceğe kalması gibi sorunlar ele alınırken, ne yazmak istediğini düşünmektedir. Kendi eserlerindeki konu seçimlerinin siyasi olmaması ve işçi sınıfına değinmemesi üzerinde durmaktadır. Kişisel kimi anılarını eserlerinde kullanmasını, özel deneyimlerini unutulmaktan kurtarmak adına yaptığını düşünmektedir. Kimi zaman kendi yapıtlarını yakma noktasına gelmiştir. Bahsettiği bu tarz anları çoğu zaman deneyimlemektedir, *"korkarım gerçekten de zaman eğilip bükülmüş, parçalanmış, büzülmüş ve dağılmıştı, önce bir sis bulutuna, sonra bir çamur topağına dönüşmüştü."*[1333]

Çoğu gün aynı şeyleri yaparak geçirmekte, yazmak konusunda sıkıntı çekmektedir. Geçmişinde de böyle anları olmuştur, *"her şey ertelenebilir, şimdi uyumalı, içimizdeki hayvanın kendiliğinden yatışması gerek."*[1334] Yatılı okulda okumanın getirisi olarak uzun süre yalnız kalamama duygusuna sahip olduğunu düşünmektedir. Bazen ev sahibini öldürmeyi düşlemektedir, bazen de uyuyamamaktadır. Yaşamayı sevmekte, intihar düşüncesi onu korkutmaktadır.

İkili yapının yaşamı hâline geldiğini düşünmektedir. Yazar ve eylemci olarak iki yanı vardır, *"doludizgin bir cinsellikle ya da tam aksine tümüyle kendini geri çekmek gibi"* ve *"durmaksızın konuşmak ya da hep susmak."*[1335] Ölçülü bir insan olmadığını düşünmektedir. Örgüt içinde olan durumu karmaşıktır, *"içinde bulunduğum durumun, amaçlarımın ve sözde oyunumun gizini anlamak için çaba göstermekten vazgeçmişlerdi."*[1336] Örgüt içinde ondan hoşlanmayanların olduğunu, kendisine ihanet edecek gözü ile baktıklarını düşünmektedir, *"soluk alıp vermeme, dans etmeme, konuşma ve gülme biçimime katlanamıyorlardı."*[1337] Bir yanda adaletsiz bir dünya, diğer yanda ışıltılı bir tanıtım dünyası olduğunu düşünmektedir. Kendini gizleme konusunda hiç çaba göstermemiştir. Bir süre sonra kendi dünyasına dönmüştür.

[1333] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 153.
[1334] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 154.
[1335] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 163.
[1336] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 164.
[1337] Gös. yer.

Kişisel yazgılarında toplum tarafından şekillendiğini düşünmektedir, *"bizi ulusça içine almış, içinde eritmiş bir olumsuzluktan, bizi belirleyen garip bir durumdan, bir tür başarısızlık ruhundan da söz edilebilirdi."*[1338] Toplumun ne demek olduğunu irdelemektedir. Anarşistlerin temsili demokrasi hakkında söylediklerine katılmaktadır. Kendi kişisel yolculuğunun kaçınmaya çalıştığı bir felaketle sona erdiğinden, anlatının sonuna gelmeden bahsetmiştir. Kendi kişisel yolculuğu ile yakın dönem siyasi olayları paralel olarak aktarmaktadır. Okulun yeni bittiği sıralarda Turgut Selek'in borsacı olmasının yardımı ile bir yayıncının yanında işe girmiştir. Kazıbilim, yerbilim, budunbilim, insanbilim gibi bilimsel alanlarda kitapların basılmadan önceki düzeltmelerini yapmaktadır. "*Kendimi, tek amacı, kendi kendisine, özgür olduğunu kanıtlamak olan ve bunun için zararsız bir ihtiyarı, giden bir trenden dışarı atan Andre Gide'in Lafcadio'su gibi hissediyordum."*[1339] Anarşiye eğilimli, kışkırtıcı bir ruhu olduğunu, gerici, gizemli öğretilere inanan kimseleri hemen tanıyabildiğini düşünmektedir.

Kimi zaman ruhsal olarak berbat ve tükenmiş hissetmektedir. Düşünceleri öldürmek gibi bir karardan, akıllıca bir kararla kanunsal olarak çözüm bulamaya evrilmiştir. Ev konusunda bir asalak olduğunu düşünmektedir, sıklıkla evini değiştirerek farklı arkadaşlarında kalmaktadır.

"Tıpkı Borges'in Karşılaşma adlı öyküsünde olduğu gibi, şu dövüşenlerin adamlar değil bıçaklar olduğunu anlattığı gizemsel öyküsünde, tabancanın gizil gücü beni korkutmaya başlamıştı."[1340] Gizil güçlere inanmadığını söylerken bu konuda zamanla etrafında olanlardan etkilenmeye başladığını düşünmektedir. Proust ciltlerinin ardında duran tabancanın geçmişine takılıp kalmıştır. Bir akşamüstü deniz kıyısına gidip tabancayı fırlatmıştır, *"neden bilmem, bu kendimi fırlatıp atma giderek bir tutkuya dönüşmüştü gençliğimde, bir keresinde de fırlatıp denize atıverdim kendimi giysilerimle falan, masum bir edim sayılabilirdi"*[1341]. Yunan adasında yaşadığı bir deneyim aklına gelmiştir, *"sanki karanlık bir boşluğun üzerinden atlama dürtüsü gibi*

[1338] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 178.
[1339] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 234.
[1340] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 238
[1341] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 241.

bir şey, her şeyi anlatmak, hiçleşmek, arınmak, o an bana ağır gelen bir varoluşun öte yanına geçmek, bir boşluğa atlayıp yok olup gitmek gibi bir şey."[1342] Korku, en çok sahip olduğu duygulardan biridir. Birçok şey için korku duymaktadır, özellikle psikolojik veya düşünsel konularla ilgili olanlar üzerinde durmaktadır. Korkuları takıntı verecek derecede yoğun, bu takıntılar onda kaygı bozukluğuna yol açmaktadır.

Bir dönem tutuklanmış, tutuklanmasının sona ermesi ile birlikte kendinde her şeye yeniden başlama hissi bulmuştur. Örgütün dağılması ile yeni bir dönem başlamıştır. Örgütteki diğer insanlardan da farklı olduğunu düşünmektedir. Anarşizme yürekten bağlıdır. Diğer insanları etkisine alan *"konformizm ya da kitle kuyrukçuluğu, sahte halkçılık bana oldukça uzaktı"*[1343] diye düşünmektedir. İnsanlar ona kendi ülkesine uyum sağlamakta zorlanan biri olarak bakmaktadır. Devrimci savaşı, kendine çıkar sağlamaya çalışanlarca yanlış anlaşıldığını düşünmektedir. Yaşadıkları hayatı ve duyguları *"sesi kapatılıp sonsuza denk açık bırakılmış bir televizyonu andırıyordu"*[1344] diye betimlemektedir. Uzun zamandır bu denli uyuşmamış olduklarını düşünmektedir, *"unutmanın ve uyuşmanın sürmesine kesinlikle gereksinimimiz vardı."*[1345] Hep yeni yollar aramakta, çabuk çözümler bulmaya ve uyum sağlamaya çalışmaktadır. İçinde bulunduğu duruma göre davranışları değişmektedir. Bazı arkadaşları düşmanları ile barışmıştır. Ülkede düzenin bozulduğunu düşünmektedir. Bireysel suikastlar başlamıştır, *"kimisi sessizce gömüldü, kimisi tantanalı törenlerle, ama işte bu kadardı, evrenin hiçbir şeyi umursadığı yoktu ve sanırım en büyük yüreklilik de işte bunu benimseyebilmekti."*[1346] Anlatıcı bu günlük siyasi olaylardan, çıkar kavgalarından daha büyük evrensel yasaların var olduğunu anlatının sonlarına doğru farkına varmaya başlamıştır.

Kaçınılmaz bir uyuşukluk ve uzun bir uykululuk dönemi yaşamış, bazen erken kalkıp uyuyamamıştır. Temelde boşunalık duygusunun ve yalnız kalma arzusunun var olduğuna kanaat getirmiştir. Onu artık dışardan bakan gözler *"ahlaksız*

[1342] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 242.
[1343] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 266.
[1344] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 268.
[1345] Gös. yer.
[1346] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 269.

bir bencil, tembel bir sorumsuz, ikiyüzlü bir hain, iğrenç bir korkak"[1347] olarak görmektedirler. Niyatçev gibi davrandığını düşünmektedir. Tutukluluktan sonra yaralarını sarma dönemindedir. Geçmişin yaralarının geçmediğini düşünmektedir. Sonunda başından geçen, vardıkları öyküyü anlatıcı, *"bir zamanlar kesinlikle yaşanmış olan, ama şimdi giderek unutulan ve artık ancak benim tanıklığımla yeniden canlanacak bir geçmiş"*[1348] olarak betimlemektedir. Tutukluluğunun bittiği gün gitmeye karar vermiş ama başaramamıştır. Londra'dan, Cecilia ve arkadaşlarının yanından İstanbul'a geldiği gece ve şimdi İstanbul'dan gideceği geceyi karşılaştırmaktadır. O zaman seçim şansı olduğunu ama şimdi kesinlikle olmadığını düşünmektedir. Yabancılaşmıştır. Hayatının bundan sonrasında, *"tehlike, yalnızlık, gereğinden çok savrukluk ve kaygı vardı."*[1349] Lokantada yiyip içtikleri gecenin ertesi, sınıra Kapıkule'ye gidecek, kamyonlardan biri ile çıkacaktır. Kamyon kasasına gizlenerek yetersiz para ve sahte kimlikle ülke dışına çıkmıştır. Sofya'da inip tren bileti almıştır. Avusturya'da sınırı geçince Nihan'ın verdiği kitabı hatırlamıştır. Kenan'ın yazdığı *"Özgürlüğün Bedeli."*[1350] adlı kitaptır. Yazgısının belirlenmiş olduğunu anlamıştır, geçmişindeki iyi kötü edimleri tüm bunlara neden olmuştur. Koparıldığı toprakları düşleyerek tren yolculuğuna devam etmektedir. Geçmişte yaşadıkları ve hissettiklerini düşünmektedir. Kişisel ve ruhsal baskı dönemindedir. Geçmişle yüzleşmek ve yaptığı hataların üzerine gitmek istemektedir. Güç istencinin farkına varmıştır, *"geçmişte güç kendiliğinden gelmiş, her şeye karşı umursamazlık ve aymazlık içinde olduğum bir anda, beni köşeye kıstırmıştı."*[1351] Kendi topraklarından uzakta *"özgürlüğü kutsama ve anarşiye övgü"*, güç belasından sıyrıldığını düşünmektedir, *"dünya, bizim konumumuzla ilgili tasarılarından asla vazgeçmez, bize ilişkin kurgusunu sürdürürdü."*[1352] Ülkesinin dışında kalmak ve sorumluluk alamamak onu kaygılandırmaktadır.

[1347] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 270.
[1348] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 272.
[1349] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 281.
[1350] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 282.
[1351] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 283.
[1352] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 284.

Cem Baysal ve anlatıcı edebiyat ve yazmak edimi üzerine konuşmaktadırlar ve diğer her şey gibi fikirlerini birbirlerinden saklamaktadırlar. Cem hiçbir şeyin daha bitmediğinden bahsetmektedir:

> *"Güç ya da zayıflık, sonunda karar vermek ve seçmek zorundasın. Korkarım kararsızsın, bu da seni kaçınılmaz bir biçimde güçsüzleştiriyor. Gitmek için bir gerekçen olmadığı gibi, nereye gittiğinle ilgili bir düşüncen de yok, biçimden biçime giriyor, sorulan her şeye yanıt veriyorsun."*[1353]

Bu sözleri, Nietzsche'yi anımsattığı için hoşuna gitmiştir. Elli üç yaşını aştığını, kariyer ve siyasi olarak hiçbir beklentisi olmadığından bahsetmektedir. Cem Baysal'dan ayrıldıktan sonra kendine söz vermiştir, korkular ve ezici sorumluluk duygularından kaçınacaktır. Tevfik K.'nin ölümünü aşamamış, sürekli hatırladığı bir görüntüye dönüşmüştür. Murat Aysan'ın anlattığı o cinayet anı aklından çıkmamaktadır. Bu olayı bir simge olarak kabul etmektedir. Yaklaşan bir tehlikenin uyarı simgesidir. O günlere dair tekrarlanan bazı motifler; *"dar sokak, sulu kar, Proust ciltlerinin ardında saklı tabanca, puslu karanlık, rüzgâr, savrulan kar, kaçışan kalabalık, uğultu."*[1354]

Yayla hayatı ve kır hayatını anlayamadığını söylemiş, onunla ortak paylaşım noktası bulamamıştır, *"yaklaşımımı, şimdi yanlış olduğunu gördüğüm tutumumu bilmem anlıyor musunuz?"*[1355] Değiştiğini, fikirlerinin farklılaştığının altını çizmektedir. Çocukluk anılarına yoğunlaşmış, yoksullukları gizlenmesi gereken bir durum olarak hatırladığını fark etmiştir. Pişi adında hamur işleri topladığını, lüks ışıkları ile karanlık gecelerin aydınlandığını, yakmak için pompalanması gerektiğini, bu ışıkta yüksek sesle Cumhuriyet Gazetesi'nden köşe yazısı veya tefrika okuyan babasının sesini anımsamaktadır. Çocukluğunun İstanbul'unu gözünün önüne getirmiş, neler değişmiş olduğuna şaşırmaktadır. Zamanın geçtiğini kendisinin değiştiğini vurgulamaktadır, *"içinde kendimi hep düşsel, amaçsız, dağılmış ve akışkan*

[1353] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 292.
[1354] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 295.
[1355] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 302.

duyduğum bu kadim kentin bende yarattığı yıkımın bir parçası olduğunu ilk kez bu denli açıkça görebiliyordum."[1356]

Geçmişi ile yüzleşmekte çaba sarf etmediğini düşünmektedir, *"yadsınması güç bir lekeyle ülkemden ayrılmak zorunda kalmıştım."*[1357] Bu lekenin kaçınılmaz çekimi ile de ülkeye geri dönmektedir. İlk kez uçuş korkusu duymadan yolculuk yapmıştır. On yıldan uzun bir süredir yurtdışında olduğundan karşılamaya kimse gelmemiştir. Her şeyini yitirmiş bir insandır, *"sanki şimdi içimden beklenmedik yani coşku kıvılcımları fışkırmaya ve yepyeni tutku ateşleri alevlenmeye başlamıştı."*[1358] Zamanla her kavram değişime uğramakta, aynı kalmamaktadır.

İstanbul'a döndüğünde çocukluğunun geçtiği boğaz köyüne gitmiş ve değişimi izlemiştir. Eski evler onarılmış, başka bir iklim hâkim gibidir, yeşillikler azalmış sanki bozkır şehri ele geçirmiştir. Büyükbabasının eski ahşap evine gittiğinde, onun yerine beton bir bina bulmuştur. Büyükbabasının evine gelip bulamaması onu köksüz biri yapmıştır. Zampirik Hafız ve Sosyalist Nuri'nin sürekli tartıştığı kahveye gitmiş, yandaki atölye de artık yoktur. Sevdiği kızın evini bakmıştır. Eski anılarının geçtiği yerlerde dolaşmıştır. Sonraki günlerde Remzi Korkmaz'ın Yalnızlar Oteli'ne istemeyerek olsa da yine de uğramıştır. Apartman olduğu yer kalabalık ve pahalı bir semte dönüşmüştür, *"ahşap kapının yerini, kül rengine boyanmış, iki kanatlı demir bir kapı almıştı"*[1359]. Oturduğu çatı katına gitmiş ve kiracıdan Remzi Korkmaz'ın öldüğünü öğrenmiştir.

Tekrar döndüğü zaman mart ayına döndüğü için *"ilkyaz topraktan fışkırmış, doğa canlanmış, yol kıyısındaki ağaçlar güzelim çiçeklerini açmıştı."*[1360] İstanbul sokaklarında yürüyerek, yüzlerce yıllık ağaçları gözlemlemektedir, *"öyleyse her zaman seçme olanağımız vardı, başka bir yaşam şansımız olacaktı. Boyun eğmek yanlıştı, istersek kurtulabilirdik", "oysa benim gibiler asla kendi düzenini*

[1356] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 329.
[1357] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 331.
[1358] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 332.
[1359] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 342.
[1360] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 343.

kuramayacak, ulaşabildiği tek düzen ise, sürekli yok etmeye, en azından yenilemeye zorlandığı bir şey olacaktı.”[1361]

Londra’ya geldiğinde evine dönmüş gibi duygulanmış ve bu durumdan utanmıştır. Burada sıradan bir gezgin olarak yaşayacaktır. Kendi çabası ile küçük bir lokanta bulmuştur, kendisi gibi ülkeden kovulanların gittiği mütevazi bir yerdir. Ne zaman gazetede eski geçmiş günler ile ilgili bir haber görse aynı duygularla sarsılmaktadır.

Neyse ki Ece var diye düşünmektedir. Aşka büyük ve güzel anlamlar yüklemektedir. Kadınlarla ilişki kurma konusunda da gelişme gösterdiğinin altı çizilmektedir. Gelecek ile ilgili beklentileri tükenmiş ve tutkuları azalmıştır. Kızıl Deniz’in kıyısında bir çölde geçirdiği zaman hissettiklerini, şimdi Avrupa’nın batısında Londra’da hissetmektedir;

> *“Bu kentin bir köşesinde sessizce ölebilirdiniz, terk edilebilirdiniz, bu kimsenin umurunda olmazdı, inleyip haykırsaydınız ya da neşeyle çığlık atsaydınız bile durum aynıydı. Büyük düşüncelere dalsaydınız, yazıp sonra bunu yüksek sesle okusaydınız, sevişseydiniz, birisinin öldürseydiniz, acıdan kıvransaydınız da durum değişmezdi.”*[1362]

Kimse kimsenin umurunda değildir. Hem dönemin toplum yapısı hem de kendisi değişmiştir. Bir çölde gibi yalnız hissetmektedir. Karamsarlık ve göçebelik duygusu kendisini tanımlayan bazı özelliklerdendir. Dünya onun için, derdini anlatamadığı, eşitsizliklerle dolu, haksızlıklar ve zorbalıklarla zıvanadan çıkmıştır. İkinci bin yıl kutlamalarında Londra’da Big Ben on ikiyi gösterdiğinde, Trafalgar’da yüksek bir yerdedir. Dört ay önce İstanbul’daki yer sarsıntısını aşamamıştır. Bu durum onu fazlası ile etkilemiş, bu yüzden seslere ve gürültüye dayanamamaktadır. Sarsıntıdan ve kutlamadan korkmuştur, *“insana özgü bir zayıflık, korunma içgüdüsü ve diri diri gömülme korkusu.”*[1363] Kuşaktan kuşağa aktarılan bir korku olduğunu düşünmektedir. Anneannesinden annesine ondan da yazara geçmiştir. Yer sarsıntısı ve

---

[1361] Gös. yer.
[1362] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 361.
[1363] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 370.

göçük altında kalma korkusunun yanında tetiklediği başka bir korkusu daha vardır, *"dış tehdit korkusu tüm benliğimi ele geçirmişti."*[1364] Bir ara içinde bulunduğu dönemde roman yazmanın gereksiz bir çaba olduğunu düşünmüştür. Paris'e Freiburg'tan gelen Alman gezginlerle dolu Moulen Rouje'un tam karşısında olan Totbüs Clichy Meydanı'nda durmuştur. Avrupa'nın büyük şehirlerinde gezip, seyyar tuvaletlerin nasıl temizlendiğini gözlemlerken, kapının kendi kendine açılma ihtimalini düşünüp kaygılanmaktadır.

O yıl İngiltere'ye dönmüş Ece İstanbul'da kalmıştır. İstanbul onun için yabancı ve hastalıklı bir kenttir. Tabancayı fırlattığı rıhtımda Ece'yi götürmüş ama ona bundan söz etmemiştir. Amacı yaşamın gerçekliğinin, düşsel bir dünya olarak geri kazanılmasıdır. Ece ile anı yaşayıp istediği kente kafalarına göre canları ne isterse yapmaktadırlar. Ece ile umutsuzca bir şeyler aramamaktadır. Kaza geçirmelerine, aksilikler çıkıp yolda kalmalarına rağmen yine de moralleri bozulmamıştır, *"yeni bir yere varmamızın tek amacı yeniden yola koyulmaktan başka bir şey değildi, sanki yalnızca gitmek için gidiyorduk."*[1365]

"Ece'nin o çocuksu sevinci", *"sonra Ece'nin o hüzünlü sessizlikleri"*, *"hızlı ruhsal değişimlerini hiç unutmuyorum, suskun ve kederli sessizlikleri."*[1366] Ece'ye, yazdıklarından yeterli derecede bahsetmemektedir. Romanı bitirme ümidinin olmadığını söylememektedir. Bu serüvenin kendi denetiminden çıktığını fark etmiştir. İçimizden geldiği gibi davranalım dediği bir ilişki yaşamaktadır. Daha önceki ilişkilerinden bu anlamda çok farklıdır. Ece'nin dayanılmaz bir rastlantı olduğunu bildiğini aktarmaktadır. Kafasında bulunan geçmişe ait tüm görüntüleri silip atmıştır, gerçekten bildiklerini özlemektedir, *"eski yüzyıllardan yankılanan seslerle dolu kıyı boyunca, sessizce yürüdük."*[1367] Ece'nin onu değiştirdiğini düşünmektedir, *"onun aracılığıyla ve ondan yola çıkarak ne denli değiştiğimi karşılaştırmak olanağını buluyordum."*[1368]

[1364] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 371.
[1365] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 382.
[1366] Gös. yer.
[1367] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 387.
[1368] Gös. yer.

Kerim Akhanlı: Sıradan bir üye olmasına rağmen örgütün ağır yükünü çekmektedir. Polisin yasadışı saydığı bir derginin sorumlusudur. Anlatıcı, bu tarz sorumlulara polisin önüne atılan kurban olarak bakıldığını söylemektedir. Ufacık tefek, kavruk, ince bir adamdır. Yaşamı ve sorumluluklarını fazla ciddiye almaktadır. Sosyalist Nuri'yi tanıdığı için anlatıcıya güvenmektedir. Kahverengi saçları, derinleşmiş yüz çizgileri vardır. Kaçmak istediği için bazı bilgiler almış ve gitmiştir. Anlatıcı, Kerim Akhanlı'nın izini bulmuş ve telefonda konuşmuşlardır. Hastalıktan iyileştikten sonra sahip olduğu lokantasına gitmiş, onun ruhsal olarak berbat halde olduğunu görmüştür. İzlendiği dair olan korkusu onu çok yormaktadır. Anlatıcı ile bir dönem sık buluşmuşlardır. Ketum biridir. Kerim'in dağ eteğinde kurulan tek göz evine olan özlemi, buluştuklarında konuştukları şeylerden biridir. İngiliz dilini iyi konuşamamaktadır. Anlatıcı Uzakdoğu'dan geldikten sonra Londra'da yeniden görüştüklerinde onda Uzak Doğu'ya karşı bir ilginin oluştuğunu fark etmiştir. Öğretmeni Bayan Shirini'ye karşı ilgisi olduğunu anlamıştır. Bayan Shirini, koyu renk gözlü, sürekli gülümseyen, utangaç yanıtlar veren, çekingen, sessiz, zarif ve sıkılgandır. Kerim, anlatıcıya Ceyhun'u sormuştur. Kerim ile Ceyhun'un tanıştığını bile bilmeyen anlatıcı şaşırmıştır. Amerikalı lakaplı kişinin Ceyhun olduğunu öğrenmiştir, *"böylece yaşamın gerçekliği ve görüntülerin yanılsaması üzerine küçük bir ders daha almıştım."*[1369]

Sonraları Kerim Akhanlı'nın İngiliz Hükümeti için bir tür danışmanlık yaptığını duymuştur. Bu durum kendini onun bir tür suç ortağı olarak görmesine neden olmuştur. Kerim Akhanlı ile iletişim yavaş yavaş kopmuş, ne zaman yolculuktan Londra'ya dönse Kerim'in yeni bir lokanta daha açtığını öğrenmiştir.

Haluk Akcan: Anlatıcı, yaşamının büyük bir bölümünü tutuklu geçirmemek için yurtdışına kaçmadan önce Haluk Akcan'ın sahaf dükkanına gitmiştir. Haluk eskiden Taksim Alanı'nda gazete tezgâhı işletmiştir. Yeni çarşıda bulunan sahaf dükkânı, herkes için uğrak yeri gibidir. Oldukça kötü görünen çok küçük bir yerdir. Anlatıcı bir şeylerin satıldığını neredeyse hiç görmediğini söylemektedir. Haluk iyi bir okurdur ve anlatıcıya Ömer Hayyam'ı anımsatmaktadır. Haluk'un oturduğu karanlık

[1369] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 346.

köşede bardaklar, çay kahve için aletler, çaydanlıkta kaynayan su gibi bir görüntü yer almaktadır. Haluk'un bu dükkânda gizlediği bir gizli kasa yer almaktadır. Dükkânda beraber uzun söyleşiler yaparak paylaştıkları hatırı sayılır bir içki stoku bulunmaktadır. Anlatıcının sonuna kadar güvenebileceği birisidir. Sır saklama konusunda çok iyidir. Ağzı sıkı biridir. Gizli saklı iş yapmasını seven kişiler Haluk'un dükkânını bu yüzden tercih etmektedirler. Aynı nedenle, anlatıcı ve arkadaşları da buluşma yeri olarak kullanmaktadır. Birçok kişi bu adam sayesinde işkence ve ölümden dönmüştür. Anlatıcı Haluk'un gizli bir hayranıdır. Kendi hakkında konuşmayı sevmeyen biridir. *"Gerçek diye bildiğimiz değişmez bir şey değil, bizim böyle olduğuna inandığımız, üstelik böyle olduğunu sandığımız her şeyi karmaşıklaştıran aralıksız bir devinimdi."*[1370]

Anlatıcı o dükkânı ve orada yaşadığı anı huzurlu olarak betimlemektedir, *"kedi mırıltıları, parazitli eski bir radyo ve piposundan yükselen tütün dumanlarıyla sarılı bir Buda heykelini andıran Haluk Akcan."*[1371] Arkadaşları ile buluştuğu bir yer hâline gelmiş, Ceyhun Karayel ile burada tanışmıştır. Haluk'un hayatını gerçeklik ile ilişkilendirmiştir, "*onun çevresinde olup bitenleri nasıl algıladığıyla ilgiliydi gerçek, belki de okuduğu kitaplarla aklını bozmuştu da bu adam ve başka insanların öykülerinden örülmüş, kurguyla gerçeğin iç içe geçtiği bir dünyada yaşamayı seçmişti."*[1372] Cem, Haluk'un şakacı ve pimpirikli bir bunak olduğunu düşünmektedir. Anlatıcıya çok yararı dokunmuş biridir. Haluk'ta kimi zaman Cem Baysal'dan hoşlanmadığını belli etmektedir. Haluk her şeyin değiştiğini söylerken, insanların buna rağmen yine de aynıymış gibi davrandıklarını söylemektedir.

Ceyhun Karayel: Anlatıcı, Ceyhun ile tanıştığı zamanlar o otuzlarının ortasında ve bekardır. En temiz ve yalın insanlardan biridir. Aynı zamanda bir düşünürdür. Ülkede örneğine rastlanamayan radikal ve gerçek bir düşünür olduğunun altı çizilmektedir. Sanatçılar ve yazarlar gibi parasızdır. Siyaset bilimi veya felsefe okumuş ve üniversiteden atılmıştır. Düşünsel bir anarşisttir. Eyleme geçmek konusunda çekincelidir. Genelde Galata'da mütevazi evinde çalışıyor olmaktadır.

[1370] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 227.
[1371] Gös. yer.
[1372] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 335.

Yazmaya çalıştığı incelemesi Yönetme Sanatı ve Gerçeklik adlı eserle hatırlanmaktadır. Utku'nun uzun söyleştiği ender insanlardan biridir. Anlatıcı kimi önemli şeyleri açıklaması için, kafasındaki saçma sorulara cevap bulmak için Ceyhun'dan yardım almak istemektedir, *"o sıralarda, hani bunu söylemekten az da olsa utanıyorum, hiçbir şey anlamasam da, Shopenhauer'in Aşkın Metafiziği'ni okuyor, bu kitaptan yolunda gitmeyen ilişkilerim ile ilgili bana yol gösterici, yararlı birkaç düşünce devşirebileceğimi umuyordum."*[1373] Ceyhun'un onu arzu konusunda uyardığını söylemektedir. Ceyhun ile felsefi tartışmalar yapmakta ama karşılıklı birbirlerini anlamadıkları sonucuna varmaktadır. Hep Fransa'ya gitmek istediğini söylemesine rağmen daha önce hiç gitmemiştir. Yurtdışına çıktığı söylenmektedir.

Nihan Erayda: Aracı kurumda yönetici konumunda çalışmaktadır. Bu yöneticiler, kara para aklayan, siyasiler ve akademik çevre ile içli dışlıdır. Anlatıcı, Turgut Selek'in Nihan ile aynı okul mezunu olmaları sayesinde, eski okullarında *Marat Sade* adlı oyun oynandığı gece tanışmışlardır. Nihan uzun boylu, kısa saçlı, açık tenli ve yeşil gözlüdür. Anlatıcının hep özlemini çektiği bir kadındır. Kocası birkaç yıl önce ölmüştür. Babasından kadına kalan ev babasının kurucusu olduğu sağ partinin ilk kuruluş toplantıları yapıldığı yerdir. On sekiz yaşında bir oğlu olduğunu, ünlü siyasetçi Tevfik K. ile eskiden aşk yaşadığını öğrenmiştir. Yaşının kırka yakın olduğunu öğrendiği sırada anlatıcı ondan on yaş genç durumdadır. Nihan'ın her güçlüğün içinden çıkabiliyor olmasını şaşırtıcı bulmaktadır. Nihan'da tıpkı anlatıcı gibi gece yaşamı ve eğlencelerini sevmektedir. İstanbul'da gidilecek yerleri çok iyi bilmektedir. Anlatıcı ile birbirlerini daha fazla özlemek adına az buluşmaktadırlar. Nihan anlatıcının üzerinde uyarıcı etkisi yapmakta, hayata karşı bakışını değiştirmektedir. Anlatıcı için yalnızlık duygusuna karşı bir armağan olarak değerlendirilmiştir.

Nihan onu tanımaya odaklanmış, bir dönem onunla yaşaması için davet etmiştir. Nihan'a Tevfik K. ile olan bağlantısını sormak istemekte, Kenan'a Nihan'ın fotoğrafını göstererek onun hakkında bilgiler öğrenmeye çalışmaktadır. Nihan genelde neşeli ve alaycı biridir. Bir dönem anlatıcı ile Nihan, Madrid'de buluşmuşlardır. Plaza Del Mayor'da oturdukları bir akşam anlatıcıya elinden geleni yaptığını, kaçıp

[1373] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 230.

gitmesinin onun suçu olmadığını söyleyerek rahatlatmaya çalışmıştır. Ona unutması ve mutlu olmasını tembihlemektedir.

Sedat Aybar: Anlatıcı ile Bay Jiang'ı o tanıştırmıştır. Paris ve Oxford'da eğitim görmüş, akademik yaşamına Londra'da devam etmektedir. City'nin başarılı bankacılarından, büyük bir bankanın genel müdürüdür. Para konusunda anlatıcıya yardım etmektedir. Anlatıcının kara para aklayan insanların parasından, dolaylı olarak fayda sağlamasına yardımcı olmuştur.

Bay L.: Anlatıcı onun gerçek adını bilmemektedir. Yaşı ve milletinin ne olduğu tam olarak belirlenemez durumdadır. Genelde anlatılanları dinledikten sonra sessiz kalmakta, onaylıyor gözükmektedir. Ondan ileride çok uzak bir yerde karışıklık çıkarmasını isteyeceklerdir.

Hilmi Tezal: Kızlarla çıktığı bir gece Hilmi Tezal'a rastlamıştır. Hilmi tıpkı anlatıcı kadar yıpranmış ve yorgundur. Anlatıcıyı kavga, Hilmi'yi ise uyuşturucu yormaktadır. Hilmi anlatıcı ile aynı otelde çalışan bir kızla evlenmiş, bu kız Londra'da oyunculuk okuluna gitmiştir. Evlenince Fransa'ya gitmişlerdir. Küçük bir kasabada kızın ailesinden kalma bir oteli işletmiş, sonra da intihar edip ölmüştür. Cenazesi ülkeye gönderilmiştir.

Suzan: Anlatıcı ile aynı apartmanın alt katlarında yalnız yaşan bir kadındır. Anlatıcı onun ilişkilerindeki gizemi merak etmektedir, genelde iri yarı bir ziyaretçisi vardır. Anlatıcı bir gece dairesinin önünden geçerken kadının çığlığı ve kırılan cam sesini duyunca kapıyı yumruklamıştır. Kendi dairesine geri döndüğünde kadının ilerleyen saatlerde Koray'ın dairesine gittiğini ve bir saat kaldığını duymuştur. Kadının adının Suzan olduğunu Leyla'dan öğrenmiştir. Suzan ile arkadaş olmuşlar, birçok kere buluşmuşlardır. Anlatıcı Koray hakkında birçok şeyi Suzan'dan öğrenmiştir, sevgilisinin de Koray'ı izleyebilmek için kendisi ile ilişki kurduğunu anlayınca ondan ayrılmıştır.

Turgut Selek: Büyük borsa şirketlerinden birinde işe girmiştir. Herkesin güvendiği, danıştığı, işi bildiği söylenen bir adamdır. Basit bir memurken işinde bir hayli yükselmiştir.

Tevfik K.: İnançsız ama dindar geçinen siyasetçilerden biridir. Tevfik K., gerekli donanımı, bilgisi veya cesareti olmayan biridir. Yakışıklı bir avukattır. Bütün sağ partiler arasında dengeyi kurmaktadır. Merkez adamı, güçlü, demokrasi havarisi, kuşkulu bir tür, özgür ve bağımsız bir adam olarak değerlendirilmektedir.

Kenan: Kenan mühendistir, anlatıcının da içinde bulunduğu partinin sanat ile ilgili işlerine bakmaktadır. Cem ve Koray, Kenan'ın zamanla önemli bir yerlere yükselebileceğini düşünmektedir. Kenan büyük bir gazetede işe girmiştir. Yazdığı gazete yazılarını eski arkadaşları zekice bulmuş ve doğuştan becerikli olduğu düşünülmüştür. Kenan'ın yazdığını duyduğu romanın konusu, bir devrimcinin başına gelen ihanet, tutuklanma, hapisten kaçma, yurtdışında yaşama, kendinden, eylemsizliğinden iğrenmeye başlama, ülkesine ve orada onu bekleyen ölüme dönmesinden oluşmaktadır. Anlatıcı Kenan'ın yazdığı bu romanının üçüncü bölümünün el yazmasını gördüğünü söylemektedir.

Koray Kaplan: Felsefe hakkında yazılar yazan bir yazardır. Giyimi ve görünüşü ile çok farklıdır. Toplantıda birçokları tarafından sevilmese de anlatıcı ona karşı olumlu yaklaşmaktadır. Kimi ayrıcalıkları vardır. Çokbilmiş, başkalarının sırtına basarak yükselmiş, genç yaşta başarı kazanmış, umursamaz, delişmen, eski edebiyat düşkünü, çapkın ve kent soyludur. Cem'e göre bu adam güvenilir ve ketumdur. Anlatıcıda Koray Kaplan'a ilgi duymaktadır, *"doğrusu yazdıklarında ne kadarı deneyimlerinden, ne kadarı başka kitaplardan bunu ayırmak çok güçtü. Ne yazık ki, bütün bunlar, ona duyulan kuşkuyu ve kıskançlığı artırdı, biraz da bu yüzden, sonunda onunla ilgili, yanlış bir yargıya varılmıştı."*[1374] Anlatıcı, Koray adlı bu karakteri etkileyici bulmaktadır. Koray'da Yalnızlar Oteli denilen apartmanda oturmaktadır. Koray Kaplan anlatıcının dillendirmekten çekindiği şeyleri yüksek sesle söyleyen biridir. Önderleri hakkında rahatça, çekinmeden onunla konuşabilmektedir. Bir dönem Koray'ın parti üyeliğini yitirme durumu oluşmuştur. Bir arkadaşı arayıp ordunun idareye el koyacağını haber vermiş, Koray Kaplan tutuklayıp götürüldüğünde anlatıcı onun dairesine girme şansı bulmuştur. Bir kitaplık, çalışma masası ve yatak dışında evinde hiçbir şey yoktur. Anlatıcı onun gibi kültürlü birine bu salonu

[1374] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 138.

yakıştıramamıştır. Çekmecede onun kimlik kartını, imzasını, Cem Baysal ile çekilmiş bir fotoğrafını görmüştür.

Bir rastlantı sonucu Koray Kaplan'a denk gelmiş ve hiç değişmediğini fark etmiştir. Anlatıcı Kerim Akhanlı'nın tam zıttı bir kişilikte, tam donanımlı bir dünya yurttaşı olduğunu düşünmüştür. Lokantada oturup konuştuklarında, küçük bir yazar topluluğunun kendisini faşist, halk düşmanı ve kapitalizme boyun eğen biri olarak suçladığı için Berlin'e gittiğini anlatmıştır. Orada tutuklanmış, ölene kadar orada kalacağını düşünürken, eski bir radyo yayıncısı tarafından ülkeden kaçırılmıştır. Çin'e, Kanton'a ve Hong Kong'a gitmiştir. Hong Kong'da balıkçılık yaptığını, Almanya'da gazete yayınladığını söylemiştir. Oslo'da yeniden üniversiteye başlamıştır. Sonra vize işlemleri halledilince İngiltere'ye gelmiş lokantada çalışmış, Türkiye'den tanıdığı bir ressamın dul eşi ile evlenmiştir. Evliliği hata olarak nitelendirmektedir. Londra'da ülkeden çok fazla tanıdık olduğunu, ülkeye dönmüş gibi hissettiğinden bahsetmiştir. Kerim Akhanlı ile tanışmış, onun desteği ile lokanta açmış, Çin yemekleri satmaktadır. Koray ona Ece'den bahsetmektedir.

Ece: Ece değişik saçma işlerde çalışmakta, düzgün bir iş aramaktadır. Ailesi o çok küçükken boşanmıştır. Biraz çocuksu ama hoş biridir. Ece'nin annesi emekli İngiliz bir elçi ile İspanya'ya gitmiştir.

Ev partisinde bir akşamüstü ilk kez tanışmışlardır. Orta boylu, kumral, yeşil gözlü, kısacık saçlı, ince yüzlü, solgun dudaklı, teni anlatıcının tersine güneşten etkilenmemektedir. Gözleri neşe ile parlamakta, beli ince, göğüsleri küçük, içten ve düşünerek konuşmaktadır. Elleri küçük uçar gibi hareket etmekte, sesi hafif boğuk, çekici, içten kendiliğinde gülümsemekte, alçak sesle konuşmaktadır.

Anlatıcı ona, hiçbir şey yapmamaya karar verişini anlatmakta, çalışmaktan nefret ettiğinden, yaşadıklarını yazmak istediğinden bahsetmektedir, *"karşılaşmamıza yol açan, şu çok sözü edilen, evrensel rastlantı düşüncesine bayılıyordum", "beklenmedik bir karışıklık aracılığıyla düş gücümün yepyeni sonsuzluklara doğru yol almasını sağlayabilirmişim gibi geliyordu", "içimde duyduğum yabancılığı, kendimi*

ayrıcalıklı biriymiş gibi gösterme duygumu güçlendiriyordu."[1375] Ece kedileri ve Akdeniz'i sevmektedir. Babasının işi ile ilintili olarak Londra'da dünyaya gelmiştir. Ece çok yönlüdür. İyi yüzmekte, plajda çıplak yuvarlanıp bundan keyif alabilecek karakterde biridir. Doğal, içinden geldiği gibi davranmaktadır. Yunan Adası'na, İspanya'ya beraber gitmişlerdir. Kalçasında küçük bir dövmesi vardır, anlatıcının çılgınca seviştiği biridir. Bir otelin terasında Soğuk Tanrı romanını okumaktadır.[1376] Erkenden uyanmakta, Akdeniz'de sabah yürüyüşü yapmayı sevmektedir. Mevsimine göre yaşamakta, ne istediğini bilmekte, kendi bulduğu oyunda hep kazanmaktadır. Uzun yaz akşamlarında sayısız kitap arasında çözüm ararken, Londra sokaklarında konsere veya arkadaşları ile buluşmak için koşarken, radyo dinlerken sonra onu kapatıp televizyonu açarken, sevmediği siyasetçiyi görüp omuz silkerken, eski sevgilileri ile ilgili başı dertte olan bir arkadaşı için kaygılanırken, Koray Kaplan'ın başına gelen felaket için üzülürken ve son kez onunla görüşmek istediğini anlatırken Ece'yi betimlemektedir. Koray, Ece'yi unutamadığını söylemekte Ece'de onu kırmaktan çekindiğini dile getirmektedir. Bir haftalık boş zamanda bir Akdeniz adasına fırtınalı ve yağışlı bir zamanda gitmişlerdir. Anlatıcı ile beraber geçen gecelerde birbirlerine aşkla dokunmaktadırlar.

> *"Sevişmek, uzun yürüyüşler yapmak, bolca uyuyup içmek ve seviştikten sonra biraz daha uyumak, arada bir okumak, çok az yazmak, kısacası bir anlamda neredeyse en küçük bir şey bile yapmamak, uyanmak ve sonra tutkuyla sevişmek, kahvelerde oturmak ve uzun uzun konuşmak, sonra sokaklarda başıboş dolaşmak, müze gezmek, müzik dinlemek, resim üzerine, müzik ve ilişkiler üzerine tartışmak, sonra yürümek."*[1377]

Anlatıcı Ece ile birlikte değişime uğramış, eski yaşamına oranla daha doğal yaşamaya başlamıştır. Ece ile tanıştıktan sonra farklı bir yaşam sürmektedir. Sürekli yolculuklar yapmaktadırlar. Sedat Aybar, Cambridge'deki evini onlara bırakmıştır. Ece uluslararası bir tekstil firması adına çalışmaktadır. Yazın bitmesine yakın tatilinde sonunun gelmekte olduklarının farkındadırlar. O Ece'ye geçmişini sormadığı gibi,

---

[1375] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 351.
[1376] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 352.
[1377] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 354.

Ece'de ona sormamıştır. Bu durum aralarında bir çeşit anlaşma gibidir. Özellikle Ece'nin babası hakkında hiç konuşmamışlardır. Her şeye karşı çıkma huyu ortak noktalarıdır. Ece'nin söz ettiği olan babası Tevfik K.'dir.

Remzi Korkmaz: Yalnızlar Oteli isimli apartmanın sahibidir. Remzi Korkmaz'ın kendine ayırdığı özel bir dairesi vardır. Öncesinde kimsesiz bir Rum kadının olan apartman, o ölünce Remzi Korkmaz'ın el koyması nedeniyle onun olmuştur. Metresi vardır, aynı zamanda genç kadınlarla gezmektedir. Bakımlı eski bir Amerikan arabasına binmektedir. Siyasi nedenler dolayısı ile Remzi Korkmaz anlatıcıdan hoşlanmamaktadır. Bu durumda birbirlerine karşı nefretleri karşılıklıdır. Ev sahibi Leyla aracılığıyla anlatıcıyı uyarmaktadır. Kendi faşist bıyıkları ile gurur duyan, düşüncelerini dile getirmekte beceriksiz, beden dili ile konuşan, iletişim güçlüğü çeken, hiçbir şey ile tatmin olamayan, aşırıya eğilimli biri olduğunu ve gizli sevda çektiğini düşünmektedir. Anlatıcı ile küfürleşerek, ağır konuşarak ayrılmışlardır.

Leyla: Leyla, Remzi Korkmaz adına kiraları toplamakla yükümlü kişidir. Leyla, Remzi Korkmaz'ın gizlerini ve serüvenlerini bildiği için onu yakından izlemektedir. Korkmaz'a yardımlarından dolayı da yaşadığı bodrum katına para vermemektedir. Bir çocuğu vardır. Çocuğunun babasının Remzi Korkmaz olduğu konuşulmaktadır. Remzi evli olduğundan dolayı konuyu kapatmışlardır. Remzi dairesine ne zaman bir kadınla dönse Leyla rahatsız olmaktadır.

Arzu Cerit: Anlatıcının cinsel olarak arzuladığı bir kişidir. Tartışma ve eylemlerin içinde bulunmamaktadır. Bir süre beraber yaşayıp, ayrılmışlardır. Arzu onu terk ederken onu aşağılık bir insan olarak nitelendirmiştir. Anlatıcı da elinde kalan tek niteliğin bu olduğunu düşünmektedir. Arzu incelikli bir insandır. Anlatıcı Arzu'nun yirmi üç yaşında olmasına rağmen bunalımlı olduğunu düşünmektedir. Arzu ile ilişkilerinde uyumsuzluk giderek devam etmiştir. Bu duruma aşırı içtenliğe kaçmaları neden olmuş, birbirleri hakkında her şeyi anlatıp bitirmişlerdir, *"ne yaparsak yapalım*

sıkıntıyla başa çıkacak gücümüz yoktu, bu konuda birbirimize benziyorduk ve durmadan karşılıklı yakınarak sıkılmaktan kurtulamazdık."[1378]

Birlikte altı ayı geçkin bir süre yaşayıp ayrılmışlardır. Birlikte yaşadıkları süre boyunca anlatıcının birlikte yaşamaya uygun bir adam olmaması dolayısıyla sıkıntı yaşanmıştır. Anlatıcı, Arzu'nun evden giderken yazdığı kimi şeylere zarar vereceğinden çok korkmuştur. Arzu daha önce Felaketler Tarihi adlı şiirini kızgınlıktan yırtıp atmıştır. Yenilgiyi kolayca kabul etmeyen, akıllı biridir. Yeni tanıdığı birine bile iyilik etmeyi isteyebilecek türden bir kişiliktir. Sevmeye hazır biri olsa dahi son zamanlarda âşık olamamaktan yakınmaktadır. Beraber yaşadıkları dönemde kirayı ve masrafları Arzu ödemiştir. Arzu eğlenmeyi seven biridir. Anlatıcı onun içten içe evlenip çocuk yapmayı istediğini düşünmektedir, onun adına iyi dileklerde bulunmaktadır. Sonraları pişmanlık deyince nedensiz aklına Arzu gelmektedir.

Anita: Düz siyah saçlı, ağırbaşlı ve sadece işini yapan biridir. Anlatıcıya göre sessiz, çalışkan ve gözleri gölgelidir. Turgut Selek'in mahallesinden biri ile bir nişanlılık dönemi yaşamış, Anita, Ermeni olduğu için oğlanın ailesi tarafından evlenmelerine karşı çıkılmıştır.

Anlatıcının intihar edeceğini zannederek onu bu durumdan kurtarmaya çalışmaktadır. Ona kahve ısmarlayarak bu durumu atlatması için yardım etmeye çalışmıştır. Üniversite yıllarında Beşiktaş'ta bodrum kattaki toplantılardan ve yürüyüşlerden onu hatırlamaktadır. Üniversitede öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Erdal: Okulda devrimci öğrencilerin başını Erdal adlı kişi çekmektedir. Herkesi toplayan kişi odur. Erdal, Amerikalı adlı kişi dışında bütün örgütün uluslararası örgüte bağlanma kararı aldığını söylemektedir. Erdal anlatıcıyı Cem Baysal ile tanıştırmıştır. Anlatıcının yanı başında Erdal tutuklanıp götürülmüştür.

Turgut Selek: Turgut Selek, anlatıcının yatılı okulda okurken tanıştığı yurt arkadaşıdır. Üniversite için İstanbul'a gelmiştir. Anlatıcı Turgut'un mahallesindeki

[1378] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 141.

öğrenciler ile yürüyüşlere katılmaktadır. Yazın üç kişi yolculuğa çıkmışlardır; Turgut, Utku ve anlatıcı.

Utku Sayın: Utku yaşamı, kadınları, yiyip içmeyi seven ve politikadan hoşlanmayan biridir. Anlatıcı Utku'yu can sıkıcı bulmakta ama para konusunda birbirlerine destek olmaktadırlar. Utku siyasetle hiç uğraşmamış, hiçbir şeye sorumluluk duymayan biridir. Uyku uygulamacı ve dostlarına karşı yardım severdir. Anlatıcı ile saatlerce yan yana, tek kelime konuşmadan oturabilmektedir. Konuşunca da birbirlerini dinlememektedirler. Anlatıcı Utku'ya bir şeyler anlatmaya çalışmaktan yorulduğunu dile getirmektedir. Zamanın değişen yüzünü görmeyen insanı Utku temsil etmektedir. Dinlemeyen, ilgilenmeyen, kendini sorumluluk sahibi hissetmeyen günümüz insanını yansıtmaktadır. Anlatıcının tutuklu kaldığı dönemlerde yüzleşmek adına Utku Sayın'ı getirmişlerdir. Aynı binada tutuklu kalmışlardır. Utku Sayın sonraları Ege'de küçük bir kıyı kasabasına yerleşmiş, dükkân işletmektedir. Evli ve çocuk sahibi biri olmuştur.

Oktay: Anlatıcının yatılı okulda birlikte okuduğu, kendine özgü bir kişiliktir. Örgüt kurmuşlardır ama bu örgütün saçmalık olduğunun içten içe farkındadırlar. Oktay satranç konusunda oldukça iyidir, Dostoyevski hayranıdır ve gizemli öğretiler ile ilgilenmektedir. Sonraları da edebiyata merak salmıştır. Dış görünüşü Dostoyevski karakterlerini çok fazlaca andırmaktadır. Değişik birçok şeye ilgisi vardır, bunlardan biride dövüş sporlarıdır. Yıllar içinde birbirlerini kaybetmiş olmalarına rağmen Oktay ölmeden beş yıl önce arkadaşlıkları tekrar başlamıştır.

Hilmi Tezal: Anlatıcının en iyi arkadaşıdır. Bazı zamanlar Sultanahmete'e gidip birlikte ot içmektedirler. Hilmi'den daha sorumlu olduğunu düşünmektedir. Hilmi Batılı insanların uzun boylu olduğunu söylemekte, daha uzun olmadığı için yakınmaktadır. Anlatıcı onun aşağılık duygusu ile kıvrandığını düşünmektedir.

Anlatıcının yurtdışına gittikten sonra dönmüş olmasına çok kızmaktadır. Anlatıcı, toplumsal olana duyduğu sorumluluğu Hilmi'nin anlamadığını düşünmektedir. Hilmi askerden döndükten sonra Londra'ya gitmiştir.

Havalı Mehtap: Anlatıcı umutsuz, iletişimsiz olduğu bir dönem Derya'nın yüreklendirmesiyle fahişeler ile tanışmıştır. Bu deneyimlerinde her şeyin para ile ölçüldüğünü deneyimlemiştir. Gözdesi Havalı Mehtap'tır, dalgalı saçlı, hüzünlü bakışlı, salı ve çarşamba çalışan, içine kapanık, ölçülü giyinen biridir. Köyden gelen bu kadınları, erkeklerin kötü yaşama ittiğini düşünmektedir. Havalı Mehtap'ında öldürüldüğünü sonları gazeteden okumuştur. Onu bir kurban olarak görmektedir.

Sosyalist Nuri: Sosyalist Nuri, siyasi konular hakkında anlatıcı ile tartışan biridir. Teknik bir üniversitede elektrikçidir. Anlatıcının çocukluğunu geçirdiği köyünde tepenin yamacında gecekonduda yaşamaktadır. Burada küçük bir çiftliği vardır. Gözlerini istemsizce yaptığı hareketler ile tanımlamakta, bu hareketlerinde korkunun etkisi ile oluştuğunu düşünmektedir. Nuri'ye göre herkes dalavere peşindedir. Ona göre düzen soyguncuların elindedir. Ara yıl tatili, karlı ama güneşli şubatın bir pazar günü Sosyalist Nuri anlatıcıyı kahvede beklemiş, Taksim Alanı'nda dinci ve devrimci gençlerin çatıştığını, ölenlerin olduğunu söylemiştir. O günün "Kanlı Pazar" olarak anıldığını söylemektedir, *"böylece yasaların işlemediğini öğrendiğim yeni bir dönem başlamıştı."*[1379] Anlatıcı tutuklu kaldığı hücrede Sosyalist Nuri'nin yeğeni Oktay'ı da görmüştür.

Zampik Hafız: Zampik Hafız kahveye seyrek gelmektedir. Kurnaz gülüşlü, ferfecir okuyan gözleri, ince her zaman ıslak dudakları vardır. Minareye elinde dürbünle çıktığına dair söylentiler anlatılmaktadır. Bu garip davranışlarını herkesin bilmesine rağmen garip bir dokunulmazlığı olduğunu anlatmaktadır. Sosyalist Nuri, Hafız'ı güvenilir bulmamaktadır. Yine de köy yaşamı ile ilgili tezini doğrulaması açısından Hafız'ın varlığından hoşnut olmaktadır. Anlatıcı Hafız'ı sevdiğini söylediğinde kahvedeki herkesi öfkelendirmeyi eğlenceli bulmaktadır. Hafız'ın toplum bilimcileri aratmayan gözlemleri olduğunu düşünmektedir. Onun mesleğini yanlış seçtiğini düşünmektedir. *"Bilinçaltında Hoca Nasreddin'den öğrendiği bir tür kişisel başkaldırının, kalıtımın ve içgüdülerinin onu ittiği yolda yürüyordu."*[1380] Zampik Hafız Anadolu imamları gibidir, ona karşı sempati duymaktadır. Diğer yanda

---

[1379] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 93.
[1380] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 92.

başka türlü hocaların olduğunu düşünmektedir, "*bir yandan da güç isteklerini bir ruhban sınıfı oluşturmaya adamış kimseler vardı"*[1381].

Sarı Selim: Anlatıcı, Sarı Selim'in adamları tarafından dayak yemiştir. Bu adamın iki oğlu da sağ partilerin önemli mevkilerinde bulunmaktadır. Gençleri uyarmak için böyle davrandıklarını öğrenmiştir.

Derya: Varlıklı ve önemli bir ailenin tek oğludur. *"Gerçekte Derya siyasetle çok içli dışlı biri değildi, tıpkı benim gibi verili bir özgürlüğün ayrıcalıklarından yararlanıyor, benim başıma gelen türden bir olayla karşılaştığında da başkaldırıyordu."*[1382] Kürek sporlarına ilgi duyan ve kadınlarla iyi ilişkiler kurabilen biridir.

Bay Jiang: Anlatıcı tarafından tutkulu bir tartışmacı olarak tanımlanmaktadır. Cem Baysal'ın güvenilir bulunduğu o dönemlerde, Bay Jiang'e kuşkuyla yaklaşılmaktadır. Bu iki karakter arasında daha başlangıçta belli olan bir tezat vardır. Bay Jiang'ın kendi ülkesine girmesi yasaktır. Anlatıcı kendine yabancılaşan bir bireydir, anlatıcıya göre Bay Jiang'da kendisi ile aynı durumda bulunmaktadır. Anlatıcı hatıralarını anlatı hâline getirirken Bay Jiang hayatta değildir. Bay Jiang, Kinsland Road'da alçakgönüllü bir evde Kültür Devrimi'nin yasakladığı Çinli yazarları okumakta ve kimi arkadaşları ile tartışmalar yapmaktadır. Bay Jiang'ı canlı, devinim içinde, tartışmaya hazır biri olarak betimlemektedir, *"ne doğrudan bir karşı çıkış, ne de apaçık bir onaylama, her zaman ölçülüydü"*[1383]. Maocu karikatürlere benzediğini ama bunu aşağılama olarak söylemediğini dile getirmektedir. Bay Jiang'i tutkulu konuşma açısından, *"Maulraux'un İnsanlık Durumu adlı romanında yaşadığı söylenebilirdi"*[1384] diye düşünmektedir. Onun güçlü bir ideoloji duygusu taşıdığını düşünmektedir, *"mertçe ölmeyi göze aldıracak düzeyde güçlü bir ideoloji duygusu taşıdığından hiç kuşkum yok."*[1385] Güçlü bir bağlılık duygusu vardır. Bay Jiang'ı siyasi

---

[1381] Gös. yer.
[1382] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 93.
[1383] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 38.
[1384] Gös. yer.
[1385] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 39.

roman yazarı tarafından özenle çizilmiş bir tipe benzetmektedir. Bodur boylu ve yuvarlak yüzlüdür.

> *"Gençlerin şimdilerde iyice bir moda olan kötümserliğinden, inançsızlık ve bencillik gibi, ya da sabırsızlığından, günübirlik bir başkaldırı ve elektronik müzik gibi, dahası değer bilmezliğinden, yaşlılara saygısızlık ve ateizm gibi, sanki büyüdükçe kendiliğinden aşılacak kolay şeylermiş gibi söz etmeyi seviyordu. Bu bana babamın benimle yaptığı konuşmaları anımsatmıştı. Özellikle konuşurkenki buyurgan davranışı. Oysa işte büyümüştüm ve ne yazık ki bende hiçbir şey değişmemişti."*[1386]

Anlatıcı ve Bay Jiang arasında savrulma duygusu ortaktır. İlk tanıştıkları andan itibaren hiç konuşmadan birbirlerini anladıklarını düşünmektedir. Bay Jiang ile Cem Baysal eski karanlık günlerden beri arkadaşlardır, *"birbirimize gerçeği söylerken bile karşılıklı yalan söylediğimizi bilirdik."*[1387] Bay Jiang'ın hayatını anlatması siyaset yapması anlamına gelmekte, anlatıcı onu anlatmaya sözlerinin yetmeyeceğini düşünmektedir. Öfkelendiklerinde birbirlerine bir şey söylemelerine gerek olmadan anlaşmaktadırlar, *"Bay Jiang ile Londra sokaklarında durmaksızın yürüdük; yalnızlıktan, silahsızlanmadan, Soğuk Savaş'tan, yetmişli yıllardaki Madrid anılarından, anarşizmin trafik ve kentleşme sorunlarına olan katkılarından, pot-feminizmin geleceğinden ve devrimden söz ettik."*[1388]

Anlatıcıdan gizli tutulduğu için Bay Jiang'ın ölümünden geç haberi olmuş, kendisi gibi tanrıtanımaz biri olan Bay Jiang'ın nasıl gömüldüğünü merak etmektedir.

Cem Baysal: Cem Baysal, Bay Jiang'ın görüşlerine katılmayan biridir. Çin'e gizlice gitmiş, dönüşte partiye rapor verecektir. Dalgalanan kızıl bayrakları, gösterileri, efsanevi kalabalıkları anlatmaktadır. Daha önce gizli görev için Arnavutluk ve Çin'e gitmiştir. Takma adla gazetelerde yazmaktadır. Örgüt içinde önemli bir yerde bulunmakta, sıkı bir eylem adamıdır. Anlatıcı bu yönlerinden dolayı kıskanıldığını ve

---

[1386] Gös. yer.
[1387] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 41.
[1388] Gös. yer.

pek sevilmediğini düşünmektedir. Cem Baysal ezilen insanların dertleri ile ilgilenmek gerektiğinden bahseden bir kişilik imajı çizmektedir.

Cem Baysal istediğini ne yapıp edip elde eden, durum ne kadar olumsuz olursa olsun geri adım atmayan kararlılıkta biridir. Anlatıcıya göre siyaset oyununda rol yapmaya çalışan birçoklarından iyidir. Herkesin muhakkak bir zayıf noktasını bilmektedir. Anlatıcı dışarıdan düşman içine ne kadar sızamamışsa Cem Baysal bu işte bir o kadar başarılıdır. Cem dışarıdan nasıl göründüğünü umursamazken, dışarıdan bakan insanları da ciddiye almamaktadır. Cem Baysal anlatıcı ile buluştuğunda ona zarflar ve bazı belgeler vermiş, kendisinin Fransa'ya gideceğini, onunda gelmesi gerektiğini söylemiştir. Anlatıcı, Cem Baysal'a her zaman güvenebileceği bir dost olarak bakmıştır. Cem'i sarsılmaz ve dayanıklı olarak nitelendirmektedir.

Cem Baysal birçok kişi ile görüşmekte bunların bazıları Çin'e yakınken bazıları Bay Jiang gibi şiddetle karşı çıkmaktadır. Bazıları parti üyesidir, bazıları parti işleri ile hiç ilgilenmemektedir. Anlatıcı, Cem'de devrimcilere özgü bir kendini beğenmişlik olduğunu düşünmektedir. Onun Kübalılar, Arnavutlar veya Ruslarla görüştüğü söylenmektedir. Almanya'da kardeş partilerin katıldığı toplantılar düzenlemektedir. Çeşitli ülkelerle görüşmeler yapmaktadır.

Anlatıcı sonraları Cem Baysal'ı seyrek görür olmuştur. Sonunda Cem Baysal ile olan ilişkisi ortak düş kırıklıkları ile dolu olduğundan yolları ayrılmıştır. Artık birbirlerini dinlemeyip, anlamamaktadırlar. Anlatıcı zamanla Cem Baysal'da meydana gelen değişimi sezmeye başlamış, Cem Baysal'ın değişim diye sunduğu kimi özelliklerinin değiştiğini, özellikle onun iktidar düşüncesinde gerçekleşen değişiminin farkına varmıştır. Cem Baysal'a karşıt gruplar dönmesini önerip başına da bir şey gelmeyeceği konusunda güvence vermişlerdir. Cem geçmiş süre zarfında gizli bir şekilde önemli kişiler ile yemekler yemiştir. Anlatıcı düşündükçe ondaki değişimi uyumlu, rahat tavırlarının farkına varmıştır. Cem Baysal'ı bir sırtlana benzetmektedir, kendinden büyük hayvanları bile devirebildiği, bu durum boyun ve omuz kasları ile

ilgilidir, *"başarısındaki bir giz daha bu hayvanlar âleminde."*[1389] Hayvanlar âleminde, doğada güçlü olan diğerini alt etmeye çalışmaktadır.

İngiliz David: Yaşlı David, anlatıcının eski bir arkadaşıdır. Lezignan'da uzun süre kaldığı için bir sürü kişi ile tanışma fırsatı bulmuştur. O sırada David ile tanışmış, yaşlı, kibar ve çapkın biridir.

Elizabeth Schwartz: Anlatıcı Chez İvet'te oturup pastis içerken, Elizabeth'e Alicante'te bir adres vermiş, orada kendisini sormasını istemiştir.

Renan: Anlatıcı bazı anlarda hatırlayıvermektedir, *"tıpkı Renan'ın gönülsüzce katılacağı bir yürüyüş öncesi çekilen fotoğrafta gözlerine yansıyan kaygının donup kalması gibi."*[1390] Öğrenci yürüyüşlerinde, onu sarı yağmurluğu ile köprü üzerinde anımsamaktadır. Yürüyüşte Giray öldükten sonra anlatıcıyı suçlamış, ona tepki göstermiştir.

Miriam: Anlatıcıyı güç dönemlerinde avutmaya çalışırken, bir dönem Trobouder Kahvesi'nde de çalışmıştır.

Murat Aysan: Anlatıcı tutuklandığı ve sorgulandığı dönemde aynı binada olmalarından dolayı tanışmışlardır. Ondan önemli öyküler öğrenmiştir. Murat Aysan, bireysel bir anarşist, özgürlük düşüncesine tapan biridir. Kurallardan nefret eden, günahın söz edilmesinden hoşlanmayan, arınmanın düşüncesinden bile nefret eden, Stirner'in egoistler birliğine inanan, aşırı bireyci biridir. Gerçek bir anarşisttir, *"Sovyetler'de hani o devrimin ilk yıllarında, şu çok ünlü Moskova Mahkemeleri de bunun içinde, Stalin'in acımasızlıkları, İlya Ehrenburg'un anıları, parti sanatı, Sibirya'daki sürgünlerin acıklı öyküsü, Çekoslovakya'nın işgali ya da Prag Baharı'nın bastırılışı ve buna benzer daha birçok siyasal öykü karşısında yılgınlığa kapılanlardan."*[1391]

[1389] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 193.
[1390] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 33.
[1391] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 271.

Anlatıcı Murat'a bağlanmasının nedenini onunda yatılı okulda okumuş olmasında aramaktadır. Matbaacılık yapmaktadır, *"Avrupa'da, eski anarşistler arasında geleneksel olarak matbaacı ve ayakkabıcıya çok rastlanırdı."*[1392] Bir anlamda Murat ona Londra'da bulunduğu günlerini ve Alan Caldwell ile yaptığı söyleşileri hatırlatmaktadır. Murat onun içinde bulunan başkaldırı ruhunu ateşlemektedir. Murat coşkulu ve ketum bir adamdır. Anlatıcı ile aralarında anlaşılmaz bir dil kullanmaktadırlar. En küçük ayrıntıda bile karşı çıkacak bir şeyler muhakkak bulmaktadır. Tanımlardan kaçınmaktadır. Adalet diye bir olgunun olmadığını düşünmektedir. Murat karakteri başlı başına anarşizmi temsil etmektedir. Murat Aysan'ın öldüğünü öğrenmiş, cenaze törenine davet edilmiştir.

Alan Cauldwell: Anlatıcı Lezignan'da bir kooperatife bağlı olarak çalışırken, Alan Cauldwell ile tanışmıştır. Oxford'ta hukuk öğrenimi görmektedir. Sonraki yıllar, onunla tanışmış olmasının hayatında dönüm noktası olduğunu anlamıştır. O güne kadar hiç duymadığı düşünceleri ilk ondan duymuştur. Alan ona anarşizmden bahsetmektedir, *"boş evleri işgal ederek ortaklaşmacı bir yaşam sürdüren arkadaşlarının eylemlerini övüyordu."*[1393] Anlatıcı anarşizmi kuramsal olarak öğrenmiş, Alan onun Londra'ya gitmesine neden olmuştur. O zamanlar daha Oxford'da öğrencidir. Magdalene Koleji'nde hukuk okumaktadır. Alan'ın kaldığı yere gitmiş, onun sayesinde Oxford'daki anarşistlerin önde gelenleri ile tanışmıştır.

Alan şehre geldiğinde buluşmuş, işçi hareketinin gerçekte işçilere düşman olup olmadığı konusunda konuşmuşlardır. Anlatıcı ileri de Polonya ve Sovyet Rusya'da yaşananların Alan'ı doğrulayacağını aktarmaktadır. O yıl boyunca Alan'la daha birçok kez buluşup kimi felsefi düşünceler hakkında konuşmuşlardır. Alan ona bir gece felsefi anarşizmden bahsetmiştir. *"Alan, bana Goldwin'den söz etmiş, onun Shelley'i, sonra döneminin diğer şair ve yazarlarını nasıl etkilediğini anlatmıştı."*[1394] Londra'dan ayrıldıktan sonra Alan'ın izini kaybetmiş, ona ulaşamamıştır. Anlatıcı zamanla izini yitirdiği insanlardan dolayı pişmanlık duymaktadır.

[1392] Gös. yer.
[1393] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 47.
[1394] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 71.

Michael: Michael doğu mistisizmin durağanlığı ile anarşizmin dinamizmini birleştirmeye çalışan biridir. Pipo içen, iri yarı, sarışın biridir. Anlatıcı onun ile önder kişilik yapısı hakkında konuşmuşlardır.

John: Anlatıcı Londra'da işgal evlerinde yaşarken, onun beraber kaldığı kişilerden biridir. John mimar ve elektrik işlerine bakmaktadır.

Paul: İşgal evlerinde kalanlardan bir diğeridir. Marangozluk yapmakta, elinden her iş gelmektedir.

Mack: İşgal evlerinde kalanlardandır. Kendi ekmeğini kendi yapmaktadır. Fırını yakıp, bütün mahalleliye ekmeği o pişirmektedir.

Catherine: İşgal evlerinde kalmakta, John ile beraber yaşamaktadır.

Cecilia: Anlatıcının eski bir arkadaşıdır, onu tekrar eylemciler arasında görüp tanımıştır. Onunla işgal evlerinde yaşadığı dönem tanışmışlardır. İşgal evlerinde kalıp da dışarıda çalışan tek kişi odur.

3.1.3.3.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Anlatı birinci tekil kişi bakış açısı ile anlatıcının kendi başından geçen olayları, bütün olaylar olup bittikten sonra ortaya koymasından meydana gelmektedir, *"içinde bulunduğum huzursuzluğun nedenini anlamaya çalışıyordum."*[1395] Anlatı hayatı yolculuklar, eylemler ile geçmiş bir entelektüelin ülkenin yakın dönem tarihine yaşadıkları ile ışık tutmasından oluşmaktadır. Anlatıcının Uzakdoğu yolculuğundan sonra Londra'ya gelmesi ve sarılık hastalığı ile mücadele etmesi ile başlıyor olsa da anlatı, zaman olarak geriye dönüşlerle anlatıcının çocukluğundan başlayarak belli bir noktaya kadar yine tek bir anlatıcı tarafından anlatılmasından oluşmaktadır. Hasta olduğu için zaman ve yer konusunda kuşkuya düşse de geçmiş anılarının zihnine hücum etmesi dolayısı ile aktarabilmektedir. Anlatıcı geçmiş günlerde, özellikle hastalandığı dönem böyle bir anlatı ortaya çıkarabileceğini düşünerek, anlatacaklarını kafasında kurmaya başlamıştır. Bulunduğu odada kentin yaşayan sesini duymaktadır,

[1395] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 14.

"bulunduğum bu korunaklı yerde kuşatıldığım bu yapay sessizlik içimi yalnızlık korkusuyla dolduruyordu."[1396] Dünyanın merkezinde Londra'da bile yalnız hissetmektedir, *"çaresizliğimi, bir başına kalmışlığımı ve yalnızlığımı; böyle de yaşamak, buna katlanmak zorunda olduğumu bir kez daha anladım."*[1397] O dönem notlarına bakınca Bay Jiang hakkında düşünmediği bir olay birdenbire aklına gelebilmektedir, *"hiç düşünmediğim şimdi birdenbire aklıma geldi."*[1398] Anlatıcı zamanla Hindistan ve Çin'e gitmek için o yaz Londra'dan ayrıldığı zamanı ve yolculukta yaşadıklarını anımsamaktadır. Şimdi baktığında kendini yaşlı olarak duyumsamaktadır, geçmiş ona aslında buruk bir hüzün vermektedir, *"o zaman bırakalım anılarım o gençliğimin üzüm bağlarının içinde dağılıp gitsinler."*[1399]

Bir örgüte üye olmaya sıcak bakmayan, ayağını yere sağlam basan, kaçtığını düşünmeyen bir anlatıcıdır, *"benim kendi zaman çizelgem, kendi anlayışım vardı, kimse benden kendi çizelgesine uymamı isteyemezdi."*[1400] Zıt kutuplu modern dünyada kendi küçük evrenini oluşturmuştur, *"insanların birbirine karşı iki anlayıştan birini seçmek zorunda kaldığı bir dönemdi."*[1401] Anlatıcının da içinde bulunduğu dönem, anlatıcıyı taraf seçmek zorunda bırakmaktadır. Tarafsız kalmak çatışmanın dışında kendini tutmaya çalışmak demektir bu durumda tepki çekmektedir. Örgüt kavramı üzerinde durmakta, toplumun küçük bir modelini oluşturduğunu düşünmektedir. Devrimci veya çiçek çocukları ile iyi anlaşmaktadır fakat kimseden yana değildir, *"bana gelince; kantindeki tartışmalara katılmıyor, boykot olduğunda okula gitmiyordum"*, *"oysa onların gözünde ben bir kişilik bölünmesine uğramıştım."*[1402] Çevresindekiler onun kendi çıkarları ile ilgili, kişisel özgürlüğünün peşinde koşan bir tip olduğunu düşünmektedir. Oysa anlatıcının kafasından daha farklı şeyler geçmekte, çoğunluğun düşündüğü gibi düşünmemektedir, *"başlangıçta yalnızca okuyan, dans eden, ot içen kaygısız adam gitmiş, yerine düşünceli, çevreyi ve tartışmaları ilgiyle izleyen bir adam gelmişti."*[1403] Umursamazlık duygusundan, sorumluluk duygusunun

---

[1396] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 15.
[1397] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 16.
[1398] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 36.
[1399] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 46.
[1400] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 104.
[1401] Gös. yer.
[1402] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 105.
[1403] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 106.

yoğun hissedildiği bir döneme ve anlatının sonunda sadece kişisel yaşamına odaklanan bir adama dönüşmüştür. Oldukça tarafsız, açık sözlü bir anlatıcı profili çizmektedir. Kendi yaşamını bir çeşit unutulma korkusu yüzünden aktarmaya çabalamaktadır. Ölüm korkusu anlatının ana temalarından biridir, anlatıcı ölüm korkusu ile yazılar yazan bir anlatıcıdır, *"ölümsüzlük denen şeyi birazcık olsun yakalayabilmek için, kaçınılmaz bir düzensizlikten, daha büyük bir pişmanlıktan, çok önceleri yaşadığım daha büyük çıkmazlardan sakınabilmek için ne yapacağımı bilmeden, öyle şaşkın ve inançsız, esin perisine yakarıyordum."*[1404] Tüm bu geçmişte yaşadığı olayları neden aktarmak zorunda kalmış olduğuna cevap vermiş olmaktadır. Düzensizliğe düzen getirmek istemektedir, ölüme karşı ölümsüzlük istemektedir.

Anlatıcı geçmişte yaşadığı olayları oldukça klasik ve iddialı anlatmak yerine kendi istediği tarzda anlatmayı tercih eden oldukça samimi bir anlatıcıdır. Tevfik K.'nin ölümünden birkaç hafta sonra Murat Aysan ile buluştuklarında, cinayetin öyküsü anlatıcının yorumu ile aktarılmaktadır, *"karanlık bir geçmişe ilişkin bu korkunç görüntüde gereğinden çok oyalandığımı biliyorum, çünkü şimdi çok değişik koşullarda yazıyorum"*[1405] diyerek, konuyu gereğinden fazla çekiştirerek uzatmaktan bahsetmiş ve bir anda konuyu değiştirmiştir.

Hiç amacı olmadan ruhunu hafifletmek adına Avrupa kıtasını, İspanya'yı, İtalya'yı, hatta Baltık ülkelerini dolaşmıştır. İngiltere'nin kuzeyine gitmiştir. Daha önceden anlattığı kimi anılara, okuyucunun kafası karışmaması adına tekrar değinmek durumunda hissetmektedir, *"daha önce de değindim gibi, sonunda Uzakdoğu'ya, Hindistan ve Çin'e uzun bir yolculuk yapacak ve bu yolculukta yakalandığım hastalık bende bir şeylerin temelden değişmesine yol açacaktı."*[1406]

Kahveden çıkıp evinin yakınlarında bulunan Gotik Bar'a gittiğinde, burada okuyucuya da seslenme fırsatı yakalamıştır, *"durumumu gözünüzün önüne*

[1404] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 298.
[1405] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 279.
[1406] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 297.

getirebiliyor musunuz?"[1407] Anlatı okuyucunun oldukça farkında olan, yeni teknikler peşinde koşan bir anlatıcı tarafından aktarılmaktadır.

Yaşamını bütünüyle yaşama şansı olmadığı için kaygılıdır, *"üstelik en başından beri, bana yakıştığı ve oradan ayrıldığımda olduğum gibi, tüm kişiliğimle, hiç dağılmamış, adamakıllı eksiksiz, umutlu ve iyimser, kısacası bütünlüğümü yitirmemiş olarak geri dönmeyi"*[1408] arzulamıştır ama bölünmüş olduğunu düşünmektedir. Anlatıcının içinde bulunduğu bu psikolojik durum anlatının aktarımı ile oldukça paralellik göstermektedir. Bir dürtü onu yönlendirmektedir, tarihin kurgulanmış ilginç bir öykü olduğunu düşünmektedir. Başkaldırı ruhunun temellerini çocukluğunda aramaktadır. Başkaldırı motifi Öztaş anlatılarında oldukça önemli bir motiftir. Anlatıcı boyun eğmekten hoşlanmayan bir kişilik yapısındadır, *"boyun eğmenin salık verilmesine duyduğum bir tepkinin sonucuydu."*[1409] Anlatıcının kendi hayatını, çocukluğundan bu yana anlatması, anlatının bir gelişim romanı gibi okunmasına neden olabilmektedir. Haluk, anlatıcıya ülkesinden uzakta geçirdiği yılları anlatmasını istediğinde, anlatmak istememesini daha kurgulamamış olmasına bağlamaktadır, *"bu öykü gerektiği gibi geliştirilebilir, güzel bir biçimde kurgulanabilirdi; ama henüz kafamda tam da oturmuş değildi."*[1410] Yazar, okuyucuları klasik bir gelişim romanının içinde olmadıklarına dair uyarıda bulunmaktadır.

Murat'ın cenazesi dolayısı ile Giray'ın ölümü aklına gelmiştir. Bay Jiang'ın onun unutmayan bellek tarafını simgelediğini aktarmaktadır, *"benimkinin tökezlediği yerde, çok iyi bir tarih okuru olan Bay Jiang'ın belleği yardıma koşmuştu."*[1411] Bu sayede ünlü anarşistlerin cenazelerini düşünme fırsatı bulmuştur. Anlatıyı oluştururken kişilerden yardım aldığını, bir şekilde anlatıyı nasıl kaleme aldığını anlatmaktadır. Murat'ın cenazesini anlatacağı bölümde cenazelerin kimi ülkelerde simgesel bazı anlamlara geldiği ile ilgili düşüncelerini aktarmaktadır. Murat'ın defnedilmesinin üzerinden on beş yıl geçmiştir, *"şimdi düşündüğüm zaman, o akşamın gerçekte öyle yaşanıp yaşanmadığı ve yazdıklarımın okuduğum kimi başka törenlerden*

[1407] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 308.
[1408] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 306.
[1409] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 324.
[1410] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 334.
[1411] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 339.

izler taşıdığı konusunda kuşkularım vardı"[1412] diye düşünmektedir. *"Az sayıda kişi, mezarın başında hüzünlü konuşmalar, bardaktan boşanırcasına bir yağmur, içinde su ve çamur dolmuş bir mezar çukuru, evet kesinlikle böyle, belki Paris'te gömülen lanetli bir şaire ilişkin bir töreni andırıyordu."*[1413] Anlatıcı yazdıklarının ne kadarının kendi belleği ne kadarının başkasından duydukları ve ne kadarının okuduklarından oluştuğunu tam anlamı ile kestirememektedir. Öyleyse anlatının tüm bu bileşenlerin toplamından meydana geldiğini, anlatıcının kendisi ile oldukça yakın bir ilişkide olduğunu söylemek mümkündür. Anlatıcı hayatında ulaştığı son noktada yaşamında ve düşüncelerinde gerçekleşen değişimi büyük oranda tamamlandığını düşünmektedir, *"artık geçmişten tanıdığım insanlara da daha bir hoşgörüyle bakabiliyordum."*[1414]

Bu kitabı yazarken anlatmak istedikleri ile ilgili ön hazırlık yapmadığını söylemektedir. Ev işgali günlerinden bu yana yazma deneyimi sınırlı kalmıştır. *"Zamanın aşındırdığı yaşam, bellek ve yazı", "şimdi hangisinin gerçeği daha iyi yansıttığını bilemiyordum."*[1415] Zaman yazma edimini, yaşamı ve belleğini aşındırmıştır. Yazarken nasıl bir yöntem uygulaması gerektiğini düşünmektedir. Geçmişte yaşanılan bu olaylar onda farklı çağrışımlara neden olmaktadır, *"karasızlıklar, geçen zamanın hüznü, yaşadıklarımın izleri ve yazının yetersizliği."*[1416] Cambridge'e geldiklerinde de yazma arzusundadır. Halk kütüphanesinde çalışmaktadır. Hep yazacağı düşünmekte ama tek kelime yazamamaktadır, *"uykumda, uyandığımda uçup yiten, bir daha yeniden uykuya dalıncaya dek anımsayamayacağım bir su kuşuyla konuşuyordum. Şırıl şırıl, mırıl mırıl bir konuşmaydı, işte hepsi buydu."*[1417] Kütüphaneye gitmekten vazgeçmiş, odada günlerce düşünmüştür. Çağrışımlar ve hatırlamalar ile odalar arasında geçmiş ile bağlantı kurmaktadır. Hastalandığı zaman Uzakdoğu'dan geldiğinde kaldığı odayı eserin başında motif olarak kullanacak buradan başlayacaktır, buna karar vermiştir. Çağrışımlar ona yatılı okulda okuduğu zamanı hatırlatmış ve anlatıcıda bu durumu motif hâline getirmektedir. Sonra geçmişi yakın olayları kendisini kaygılandırmayacak şekilde

---

[1412] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 341.
[1413] Gös. yer.
[1414] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 345.
[1415] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 364.
[1416] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 365.
[1417] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 366.

sıralayacaktır. İstanbul'u ve Londra'yı iki farklı şekilde anlattığını hatırlatmaktadır. İkinci geldiğinde İstanbul'u aynı umduğu gibi bulamadığını aktaracaktır. Yaşadıklarını ona verdiği pişmanlık duygusu açısından ele almıştır. En başında da böyle yapmayı amaçladığını söylemektedir. Kendisinin en canlı ve coşkulu dönemidir ama tüm bunları yazdıktan sonra yaşam yansımaları soluklaşmış ve başkalaşmış gibi duyumsamaktadır. *"Sonunda bütün görüntüler ufalanıp toza, düşlerimdeki bütün gelecek tasarımları, geçmişin katı gerçeğine dönüşse bile, sanırım ben, en başından beri, yalnızca yaşamanın ve var olmanın değişik bir biçimini betimlemeye çalışıyordum."*[1418] Anlatıcı için güzellik denen şey, ölümsüz bir imgedir. Çirkinlik ise katıksız cehaletin ve ölçüsüz nefretin bir sonucudur. Anlatıcı eseri nasıl yazdığını, anlatıcı içinde mesel hâline getirmiştir. Yaşamı bir yineleme olarak kabul etmektedir.

Birinci tekil bakış açısı ile anlatılan bu anlatı, anlatıcı ve diğer karakter etrafında kışın ortasında kış gibi yaşayamayan, içlerinden geldiği gibi davranamayan, bulundukları davet ve ortamlara ayak uydurmak zorunda kalan bu insanların içinde bulundukları kültürel ortamları sorgulamaktadır, bu durum anlatıcıda kültürün huzursuzluğu gibi bir duygu uyandırmaktadır, *"pencerede, bizi bekleyen kış mevsimi üzerimizdeki giysilerle yadsınmaz bir çelişki oluşturuyordu, ama ne yapalım, uygarlık denilen şey biraz da bu değil miydi?"*[1419]

3.1.3.3.6. Dil ve Anlatım

Bu roman, Öztaş'ın diğer bütün eserlerinde de var olan dil ve anlatım üslubuna sahiptir. Oldukça yalın bir dil tercih eden yazar, dilin kurgunun önüne geçmesine izin vermemektedir. Dili kurgu için bir araç olarak kullandığını söylemek mümkündür. Oldukça yalın, sade bir dil ve anlatım tercih ettiğini söylemek gerekmektedir. Anlatının neredeyse tamamı anlatıcının kendi geçmişini anlatmasından oluşmaktadır. Anlatıcının aktarımı geçmiş zamana yönelik çağrışımlara ve belleğinde yer eden anıların aktarılmasından meydana gelmektedir. Anlatıcı özellikle bazı kelimelere odaklanmaktadır, safra kelimesi de bunlardan biridir. Safra kelimesinin iki nokta üst üste koyarak bir tanımını yapmaktadır. Bu kelime onun için yaşamsal bir

[1418] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 367.
[1419] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 192.

önem taşımakta, kelimenin eylemci geçmişine ait bir kavram olarak yer aldığını söylemek gerekmektedir, *"sanırım büyülüydü de, çünkü kılıktan kılığa giriyor, durmaksızın değişik anlamlar yükleniyordu."*[1420] Safra gibi atılan artık kendisidir, *"hep bir yerlerden koparıldığım, hep aynı amansız rüzgârın önünde sürüklendiğim duygusu."*[1421] Bu koparılma duygusu anlatının dil ve anlatımına da bir şekilde egemen olmuştur.

Anlatıcının konudan konuya geçmesi çağrışımlar ve rastlantılar yolu ile meydana gelmektedir. Fotoğraflara sonradan baktığında kavramlara yüklediği anlamlar üzerine düşünürken, mart ayında yaşanılan bir olaya giriş yapmaktadır. Ortak anılar ile baş başa kaldığını düşünmektedir. Londra'da tipi olan bir günde yaşadığı bir anısını aktarmaktadır, *"bu ıssızlık, bu korkutucu kimsesizlik gizil bir güçle dolu olduğunu bildiğim bir kente hiç yakışmıyordu"*[1422] ve sonra birden tesadüfi bir şekilde başka sokağa girmiş, kendini katedralin önünde bulmuştu. Katedralin içini gotik ve romantik bir şekilde betimlemektedir. Mumları, haçları, müziği ve resimleri betimlerken, *"çağrıştırdığı kimi anılarla bu yağlı koku mu", "niçin hep tatsız anılar"* diye kendine sormaktadır.[1423] Bu çağrışımlar onu Ayia Triada Kilisesi yakınlarında, Tevfik K.'nin öldüğü o güne geri götürmüştür.

Öztaş'ın, eserinde çoğunlukla mitolojik ve kültür bilimsel temaları kullanmayı tercih etmesi dolayısı ile bu durum anlatının dil ve anlatımına, sözcük kullanımına da yansımaktadır. *"Değil mi ki hepimiz işlediği kusur ve suçlardan ötürü yeryüzüne dağılmış serseri gezginler, kaçaklardık, o zaman bizleri kutsayıp yazgısını yönlendiren, gerektiğinde kollayan bir kovulmuşlar tanrısı da olmalıydı."*[1424] Bu durum anlatılarına romantik bir bakış açısı katmaktadır.

Londra'dan ülkeye döndüğünde tutuklandığını, o günlerde orada Murat Aysan'la tanışacağını bilmediğini anlatmaktadır. Kerim Akhanlı ise o dönemler Londra'ya kaçıp gelmediği için henüz bir sürü lokanta sahibi değildir. Anlatıcı aklına

---

[1420] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 40.
[1421] Gös. yer.
[1422] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 42.
[1423] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 43.
[1424] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 78.

gelen kimi çağrışımlarla ilerlediği için olayların ilerleyişinin takip edilmesi oldukça zordur. Kimi olaylardan öncesinde kısa kısa bahsederken aklına geldikçe hatırlamaya devam etmektedir, *"işte böyle, mekân ve zamanlar karışıyor, birbirinin içinde eriyordu, kişilerle ilgili anılarım ya gereksiz ayrıntılarla doluyor ya da adlar ve yüzler yerli yerine oturmuyordu."*[1425]

Öztaş, şiirlerine kimi anlatılarında yer vermektedir, *"sanırım iki yıl kadar sonra, tutuklanan anarşist öğrenciler hüküm giyecek, Barcelona buna direnecekti."*[1426] Anlatıcı bu olayın yaşanmasının ardından türkü adlı şiirini yazdığını aktarmaktadır.[1427]

Çağrışımdan yola çıkarak anlatmaya başladığı kavramlar, anlatının konu, tema özelliklerine uygun olarak anlatı içinde önemli bir konumdadır. Yaşam bir düş ve düşüncesindedir, ona bu konuda Ece'nin de katıldığını anımsamaktadır. Oradan geldiği noktada onun gibi kaçak yaşayan insanları anladığını düşünmekte, düşünceden düşünceye konudan konuya atlayarak geçmişini ve düşüncelerini harmanlayarak aktarmaktadır. Lirik şiiri bırakması ile ilgili bir konuyu irdelerken, konudan konuya atlıyor olmasına kendisi de dikkat çekmektedir, *"sanırım konu yine dağıldı, biz en iyisi gene eski günlere felaketler tarihini yazdığım günlere dönelim"*[1428]. Anlatıcının bilerek sürdürdüğü bir tutumdur, bu durum anlatıyı daha inandırıcı hâle getirmektedir. Öztaş, her bölümün kendi içinde anlamlı birer bütün olduğunu aktarmaktadır.

Koray Kaplan'ın savunmasını, kendi düşünceleri, bakış açısı ile adete birinci tekilde aktardığına dikkat çekmektedir, *"biz de kafasında savunmasını hazırlayan Koray Kaplan için eğlenceli bir dünya çizebiliriz."*[1429] Bu tip aktarımlar anlatıyı hem gerçekçi hem de bir o kadar gerçekdışı hâle getirmektedir. Kafasında Koray'ın, kendi kitabını okuyan güzel ve zeki bir kadın düşlediğini hayal etmektedir:

> *"Yazar, her şeyin satır aralarında gizli kaldığını, iyi bir okurun hiç üşenmeden kazıp çıkaracağı zamanı beklediğini biliyor. Peki kim bu*

[1425] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 44.
[1426] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 55.
[1427] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 56.
[1428] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 143.
[1429] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 165.

kadın? Yüzyıllardan beri bir anlamda değişmeden kalan aynı kadın değil mi bu, tıpkı suyun üzerinde süzülen kuğunun aynı oluşu gibi?"[1430]

Anlatıcı önder kişiler ve önder kişilerin ülkesinde ifade ettiği anlamlar ile ilgili düşüncelerini belirtmektedir. İfade ettiği bu bölüm kısa bir deneme yazısı gibi, düşünce ve fikirlerini anlattığı, önder kişiler hakkında düşündüğü, anlatının genelinden farklı ele alınmıştır.[1431] *"Bu dönemi hep Dostoyevski'nin romanı Ecinniler'de anlattıklarıyla, daha doğrusu döneme damgasını vuran Niyetçayev'in oluşturduğu örgütün yarattığı ortamla özdeşleştiriyordum, yalnızca bizimki onu bir yüzyıl geriden izleyen soluk bir kopyaydı."*[1432] Bu kısa bölüm Dostoyevski'nin dünyasının, anlatıcının dünyası ile benzer dönemlerden geçmesi dolayısı ile aralarında benzerlik kurarak direkt yazarın kendisi hakkında düşündüğü, incelediği bir bölümdür. Yazar tarzını ve hayatını irdelemektedir. Ecinniler kitabının tarzı, anlatıcının yazdıklarına paralellik göstermekte ve temasını desteklemektedir. Yazma edinimi hakkında düşünmektedir, *"Dostoyevski'nin, dergide yer alan Turgenyev'in bu yazısını, üstelik alaylı bir biçimde roman kahramanlarından birine uyarladığını öğrendiğimizde, o kadar da şaşırmıyoruz."*[1433] Dostoyevski'nin edebiyat anlayışı hakkında düşünmekte ve onun kuşkucu biri olduğunu tespit etmektedir. Yapmak istediği şeyi anlamaya çalışmaktadır.

Anlatıcı bazı kısımlarda okuyucuya dönmektedir, *"siz bunu bir zayıflık, bir ikiyüzlülük, bir ihanet olarak görebilirsiniz."*[1434] Bu durum anlatıcı açısından samimi bir duyuş yaratmaktadır. Yazmak istediği kitabı anlatırken kullandığı tanımlamalar, yazar olarak tarzını ortaya koymaktadır. *"Bir gün, diyordum kendi kendime, eğer bir kitap yazarsam, içime sinen başlığın Kışkırtıcılar Kitabı olmasını isterdim", "anlayacağınız düş gibi sürekli değişen bir kitap, tıpkı bizim ya da oluşturduğumuz o esnek yapı gibi, hiçbir zaman aşınmayacak bir ten, durmaksızın yeni baştan kullanılmaya uygun, neredeyse kalıtımsal diye nitelendirilebilecek bir roman."*[1435] Bu

---

1430 Gös. yer.
1431 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 64-65.
1432 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 209.
1433 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 211.
1434 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 252.
1435 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 315-316.

yazdığı kitap konusunda düşlediği bir an vardır. Haluk Akçan adlı sahaf arkadaşı dükkanında, bu eski kitabı gerçek bir okur olup olmadığını bilmediği bir müşteriye satacak ve bu kitabın gizinden bahsedecektir. Okurda bu durumda okudukça meraklı bir okura dönüşecektir.

Anlatının bir kısmında anlatıcı farklı bir teknik deneme yoluna gitmektedir. Esere başka biri dahil olarak romanın bir eleştirisini yapmaya başlamıştır. Tıpkı bir okuyucu veya edebiyat eleştirmeni gibi yaklaşmaktadır. Bölümün başında hâlâ anlatıcının yaşadıkları aktarılırken, yine anlatıcının ilgisi farklı konulara yönelmeye başlamıştır. İçinde bulunduğu toplumu, insanı ele alırken aydın, yazar kavramlarına kendince değinmektedir. Bir anda kendisi dışarıdan bir göz olarak veya tamamen farklı birinin araya girmesi ile başından beri aynı planda akan romanı eleştirdiğini ve okuyucunun başından beri kafasından geçen fikirleri yüksek sesle düşündüğünü kavramış olmaktayız, *"tutukluluğunu, acısının sınırlarını, ülkesine duyduğu özlemi, sürgünde yaşadıklarını anlatmasına bakın, korkarız yine gizli bir dil kullanmayı yeğliyor."*[1436] Yazarın bu düşüncelerle okuyucu için farklı bir bakış açısı sağlamaya çalıştığını, farklı tekniklerle anlatıyı sıkıcı olmaktan kurtarmaya çalıştığını söylemek mümkündür, *"her şeyden önce, sahte, ya da gerçek gibi kavramlarla oynayıp aklımızı karıştırıyor", "her şeyin hiçlikten oluştuğuna, gerçeklik diye bir şeyin olmadığına bizi inandırmaya çalışıyor."*[1437] Anlatıcının farklı bir teknik deneyerek, oluşturduğu anlatıya çok yönlü eleştiri getirdiğini söylemek mümkündür, *"işte böyle, kafamda sayısız düşünce, sanki beni bekleyen kaçınılmaz bir yazgıya doğru uçuyordum."*[1438]

Anlatının giderek daha karanlık ve umutsuz olduğu anlatıcının bakış açı ile gözler önüne serilmektedir, *"gezginlerin toplandığı kahvelerle çevrili, o geniş meydanı geçiliyor, çeşme gecenin sessizliğinde, coşkuyla fışkırıyor ve türküler söylüyor, artık her şey silinip gitmiş o eski neşeyi çağrıştırıyor, şimdi kimilerinin açıkça yadsıdığı, oysa o neşe bir zamanlar kesinlikle vardı, işte çevremizde onun izleri, yıkıntıları."*[1439] Anlatının dili gittikçe daha karamsar hâle gelmiştir. Anlatının klasik

---

1436 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 318.
1437 Gös. yer.
1438 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 319.
1439 Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 353.

anlamda bir sonu yoktur, Öztaş'ın tercih ettiği üslup anlayışı olan bu yaklaşımda, anlatı devam ettirilebilir bir sonla noktalanmıştır. Her bölüm konu olarak kendi içinde monat, aynı zaman da birbirleri ile ana konu çerçevesinde bağlıdır.

3.1.3.3.7. Konu ve Olay Örgüsü

Küçük başlıklar altında sıralanıyor olmasına rağmen, bütün bu konular birbirleri ile bağlantılı ve birbirlerinin nedeni ve sonucu durumundadırlar. Anlatının anlatmak istediği toplumsal çözülme olduğu için bireysel korkular gün yüzüne çıkmakta veya yaşanan tarihi olaylar yazma edimini etkilemektedir.

Çürüme, Çözülme

Bu roman için çürüme oldukça önemli bir kelimedir. Gecekondu semtlerinden birinde Cem Baysal ve anlatıcının buluşması gerektiği talimatı geldiğinde, çocukluğunda bu semtlere Militan Hakan ile birlikte gidip bildiri dağıttığını hatırlamıştır. Gecekonduda yaşayan insanların yoksulluklarına dikkat çekmektedir. Anlatıcı bu gecekondu semtlerini uzun uzun betimlemiş, yoksulluklarını ve yaşam şartlarının ne durumda olduğu hakkında eleştirel yaklaşmaktadır.

Yazar pislik ve temizlik kavramları üzerine durmaktadır. Bu düşünceyi de her toplumun içinde var olan istenmeyen unsurlara dikkat çekerek ortaya koyduğunu düşünmektedir, *"çevresinde dolaşan masonların, Musevilerin, kozmopolit kapitalistlerin, şeytanın, liberallerin, fahişelerin, dinsizlerin, eski devrimcilerin, Çingenelerin veya Çiganların, salt erkinlik yanlılarının, yaşamın tadını çıkaranların, eşcinsellerin, uyuşturucu kullananların kokusunu alanlar da onlardı."*[1440] Geçmişte azıcık insancıl olan duygularının da tümüyle değişmiş olduğuna dikkat çekmektedir, anlatıcıya göre insan ilişkileri bugünün dünyasında kötülükler ve çıkarlar üzerine kurulmaktadır. Roman hemen her alanda olduğu gibi insan ilişkilerinde de meydana gelen çözülmenin üstünde durmaktadır. Nihan Erayda'nın evinin bahçesinde bulunan demirlerin çürümesi gibi doğal olan her durum çürümeden etkilenmektedir. Anlatı bu düşünce biçimi ile Londra gibi gelişmiş kentleri ve uygarlıkları anlatının merkezine

[1440] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 275.

almaktadır. Bu gelişmişlik, bir bakıma eleştiri unsuru olarak kullanılmaktadır. Bu durum anlatıya romantik bir bakış açısı kazandırmaktadır.

> *"Bütün ilişkiler hızla çözülürken, daha etkin bir topluluk düşüncesi ne yazık ki ham bir düşten öteye gidemiyordu. Olağanüstü ya da sıradan, her başkaldırı düzenin elinde yumuşatılıyordu. Düzen hemen her şeyi kendine uyduruyor, içinde eritiyordu. Kent, kuşkusuz insan eliyle kurulmuş, oysa sonunda onun denetiminden kurtulmuştu; bütün bu insan doğasına karşıt eğilimler, yoğunlaşan bir belleğin başına geldiği gibi, aynı onun durumunu da andırır bir biçimde, güçlendiği oranda umarsız bir acının kaynağını oluşturuyordu."*[1441]

Bu büyük kentlerde insan kendi yalnızlığına yönelmek zorunda kalmıştır. İnsan ilişkileri de zarar görmektedir, *"kimi kez insan uyuşuyor, sanki görünmez bağlarla kımıldayamayacak bir biçimde bağlanıyor."*[1442]

> *"Günümüzde her şey azda olsa önemseniyor, insanların yüzündeki kaygı, çünkü hemen her yerde açlık var, belirgin bir biçimde adaletsizlik, çağdaş sayılması gereken konularımız işte artık yalnız bunlar, şiddet, yoksulluk üzerine ekonomik akıl vermeler, siyasi yorumlar, çözümlenebilir ama enikonu tutuk oldukları söylenebilecek kişileri de içeren iç karartıcı görüntüler var. Artık hemen her yerde, kendisiyle aynı düşüncede olan birisini arayan yalnız insanlar, bir ayaklanma düşlüyor. İntiharlar dönemi geri gelecek mi, ama bu artık kimin umurunda?"*[1443]

"Artık büyük buluşların geleceği belirlediği yüzyıllar geride kalmıştı"[1444] diye düşünmektedir. *"Günümüzün dünyasının ne yazık ki çürümeye, giderek kokuşmaya başladığını görebiliyordum"* ve *"bu duruma katlanmak zordu."*[1445] Anı yaşamak gerekliliği ve insanın yapmış olduğu her türden seçimlerin geleceği sürekli değiştireceği üzerine düşünmektedir, *"değişmeyen tek şey, zorba yöneticilerin, değişik*

[1441] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 12.
[1442] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 15.
[1443] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 27-28.
[1444] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 45.
[1445] Gös. yer.

kıtalara yayılan kurulu bütün düzenlerin yıkılışını asla geciktiremeyeceğiydi."[1446] Işığının en çorak yeri bile aydınlatabilecek kadar aydınlık olduğu bu kentte yaşam artık can çekişerek ölmektedir. Işığın artık aydınlattıkları çürümüş olan değerlerdir, *"yatırları ve türbeleri saran yosun yeşilinden, bakırdan çatılara, dökülen eski yapıların oluklarından evlerin kararan tahta cephelerine kadar her şey içten içe çürüyordu."*[1447] Kendi kentinde artık uyumsuz ve yabancıdır, bu durum anlatıcıda yolculuk, özgürlük, gitme arzusuna neden olmaktadır. Evrensel bir düzenden bahsetmektedir, *"bu daha başlangıçtı, yıkım anı giderek yaklaşıyordu, bunun bütün belirtileri vardı, ama ben ne yazık ki bunu çok geç, ancak, geldiği ve o geçici, o eğreti düzenimiz bir daha onarılamayacak kertede bozulduğu zaman görebildim."*[1448]

Karışıklıkların ve sıradan suçların artığını, herkese verebilecekleri en büyük zararın en bilinen düzeni bozmak olduğunu düşünmekte ve bunu düşünce biçiminin en yalın ilkesi olarak görmektedir, *"yeraltının karanlık ve nemli yollarında yönümüzü yitirmedik, hiyerarşiden hep kaçındık, gizlerimizi saklamasını becerdik."*[1449] Yazar çözülme ve çürümeyi birbirleri ile karıştırmamak gerektiğine de dikkat çekmektedir.

Bireysel ve Evrensel Duygular

Sadece hastalandığı zamanlara özel olduğunu düşünmeyerek aklına ölüm kavramının sıklıkla geldiğini aktarmaktadır, bu korku bazen örtük bazen de aleni durumlarla anlatının bütününde hakimdir, *"bu dünyada görebileceğim belki de son görünüm olabileceğini düşünerek acı, korku ve kaygıyla sarsılmıştım."*[1450] Ölüm duygusu ile içli dışlı oluşu onun hayatla ilgili dönüm noktalarında bulunmasına neden olmaktadır. *"Geçmişteki karasızlık ve hastalık duygusuna şimdi ölüm korkusu da eşlik ediyordu."*[1451]

Anlatıcının en büyük kaygısı yaşayamamaktır, bu duygu da ölüm korkusunu beraberinde getirmektedir, *"yaşam işte buydu, daha doğrusu neyse işte oydu ve başka*

[1446] Gös. yer.
[1447] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 101.
[1448] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 120.
[1449] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 199.
[1450] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 18.
[1451] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 27.

bir şey de değildi."[1452] Anlatıcı aynı zamanda bir yazar olarak yaşamın anlamını çözmeye çalışmaktadır. Bazı durumlarda kaygıları ile başa çıkmayı başarabilmektedir, *"kaygılarım dağılmıştı, yaşam sürüyordu. Ay ışığında yol uzun ve sessizdi, asmaların arasında serin bir rüzgâr esiyordu"*[1453]. Kimi zaman modern toplumun ortaya çıkardığı kültürel baskılar karakterlerin bocalamasına neden olmaktadır, *"durmaksızın çalışmanın, yalnızlığın ve tekdüze yaşamın, insanı kıyısına bıraktığı bir çılgınlık anı oluyor, kişi eninde sonunda kendisini bu uçurumun kıyısında buluyor."*[1454] Anlatıcı çoğu zaman yaşamak ve eylem arasında kalmak ile ilgili düşüncelerini paylaşmaktadır. Gençlerin düşünebilse, yaşlıların yapabilse hakkındaki özdeyişi ters çevirmiştir, *"keşke yazanlar yaşayabilse, yaşayanlar da yazabilse."*[1455]

Londra'da yürürken Bay Jiang'ı düşünmektedir, *"sürgünde yaşamak zorunda kalan sayısız yurttaşım ve dava arkadaşım gibi her şeyden uzakta, kahvelerinde ülke televizyonları izlenip önündeki masalarda tavla oynayan bir sokaktaki küçük bir eve kapanıp, ülkemdeki gelişmelere kulakları tıkalı yaşayıp kendimi unutturmaya çalışmadım."*[1456] Köklerini yadsımadığını, sürgüne geldiği ülkede toplumun saygın bir üyesi olarak görülmediğini düşünmektedir. Bu durumda ne ülkesinde ne de başka bir ülkede yapabilmektedir, bir anlamda giderek köksüzleşmektedir. Bu büyük modern kentte yabancı olanlar, varoluşsal olarak da kente yabancılaşmaktadırlar, *"önce değerler hızla değişmiş, ardından da zaten örselenmiş kişilikler parçalanıp gitmişti"*[1457] diye düşünmektedir. *"Artık hepimiz Godot'u beklemeyen, ama ne beklediğini de bilmeyen insanlar durumuna düşmüştük."*[1458] Bastırılmışın geri dönüşü yazarın her anlatısında yer alan bir motiftir. Toplumun ötekileştirdiği unsurların saklandıkları yerlerden çıkacakları düşüncesi bu anlatıda yer almaktadır:

> *"Yine de bir gün, bunu biliyor ve bekliyordum, gerçek coşkuyla dolu günleri geceleri, şenlik ateşleri, binlerce cambazın katılacağı büyük bir suçlular karnavalı, yeni ve bildik kahramanlar olacaktı, hayır, şimdilik*

[1452] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 31.
[1453] Gös. yer.
[1454] Gös. yer.
[1455] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 34.
[1456] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 38.
[1457] Gös. yer.
[1458] Gös. yer.

belirgin bir adları yoktu, ama gösteri, o gün geldiğinde, saatler boyunca, sanki kendiliğinden gelişen bir oyun gibi sürecekti. Biliyordum, günün birinde, bundan hiç kuşkum yoktu, utanmaz ve hafif, kendi bedenlerinin bilincinde, yalın, ince, arsız ve azıcık küstah, sayısız kadın gizlendikleri yerden çıkacak, bu şenliğe katılacaktı. Çok şey değişecekti, canımın çektiği yere gidecektim, kendi ülkeme, istenmediğim, kovulduğum yere, oraya dönecektim, belki de bana kucak açan buraya, yani şimdi bulunduğum yere. İşte sonuçta bugün, biliyordum böyle olduğunu, açıkçası yanılmamıştım. Yine de o günleri özlüyordum."[1459]

Yeni düzende tutunacak meta öykülerin, amaçların olmaması karakterlerin eski günlere özlem duymasına neden olmaktadır, *"sözlerin bittiği bir noktada duruyor ve anlaşılmaz bir biçimde eski günlere özlem duyuyordum"* ve *"insanı ezen bir tutsaklık duygusunu, varlıklı ve zorba bir dünyanın bozarak örselediği bir geçmişin acısını anımsadım."*[1460] Geçmiş döneme dair nostalji özlemi anlatının üzerinde durduğu, içinde bulunduğu toplumsal yapıya dair bir eleştiri olarak yer almaktadır, *"kavganın o diriltici ruhuyla dolu olanlar, her neredeyseler şimdi onlara yürekten merhaba, her şeyimizle tazelendiğimiz günlerde yaşıyoruz, bundan kesinlikle yaralanın dostlar, bu ne yazık ki çok da uzun sürmeyecek"*, *"sözünü ettiğim yıllarda mutluluk, geleceğe dönük bir şeydi benim için, eylem ve düşünceydi, geleceğin bana getirecekleriydi."*[1461] Anlatıcı geçmişi özlemle anmaktadır. Bu durumu evrensel insan doğasına ait betimlemeler ile ortaya koymaktadır, *"yine de bizim için kayıtsızlıkla dolu günlerdi, mutsuzlukları bile gülünç bulduğumuz, ölümcül günahlardan çekinmediğimiz günler, alaycılık, hüzün, incelik, hepsi iç içeydi, ne yapalım doğuştan edindiğimiz bir özellikti bu."*[1462]

Yazar, ortaya çıkardığı karakterin içinde bulunduğu duygusal ve psikolojik durumunu Nietzsche'nin kültür kuramını anımsatan bir dille yansıtmaktadır:

[1459] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 59-60.
[1460] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 37.
[1461] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 34.
[1462] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 100.

"Bu yüzden de elimi öylesine ileriye doğru uzattığımda gördüğüm yine yalnızca elimden başka bir şey değildi. Ağaçlar esen rüzgârda dalgalanıyor, toprağa sıkıca sarılıyorlardı, açıkçası onlar da gerekenin ne olduğunu biliyor, koparılmamak için çaba harcıyorlardı. Söze başlamak için gırtlağımı hafifçe temizledim ve birden uzak çanların sesini duydum. Hayır, hiçbir şey olmamıştı, görkemli bir biçimde ölmüştüm ve çok yalındı bu. Belki de bir düşte ölümümü görmüştüm. Birden bir sızı, denizin dibine batıyordum, korku ve acı, ama gerçekte bunların hepsi yaşamla ilgiliydi. Beynim sızlıyordu, batarken beni gören olmamıştı, yavaşça derinliklere gömülüyordum. Sanki bayılmadan önce bilincine varmam gereken bir şeyler varmış gibiydi. Sonunda uyanmış ve kendime gelmem için, aynı anda her yerde olan, bacaklarımı, başımı ve kollarımı tutmam gerekmişti. Bir yerlerde azıcık yorgundum, çimenlere uzandım, sonra ağaçların arasında duygulu bir ölüyle dans ettim. Aslına bakılırsa benim için bu birdenbire canlanan bir imge olmuştu. Sizin duygulu ölümünüz, sevgili dostum, bu ölümün tadını çıkarın, işte size armağan olarak sunuluyor. Birazcık özgürlük, ezilenlerin acıları, anıların unutulması için bunca çaba ve ne kadar da çok öykü. Alacağımız bir soluk hava için, gönlümüze göre doğanın içinde sessiz bir köşe için ne de çok öykü, yalnızca uygun bir sarsıntı ve hiç beklemediğimiz denli uyanık, kalabalıkların içinde bir düş gibi yolculuk ediyor, kendimizi gizliyorduk. Durumum o denli şaşırtıcı ve anlaşılmazdı ki birden gülmeye başladım. Benim için asıl dayanılmaz olanı da, çevrede ne varsa, hepsinin benimle birlikte katıla katıla gülmesiydi."[1463]

Yaşadığı çağa ve topluma oldukça yabancılaşan anlatıcının kumsala indiği bir sırada bile, iç sıkıntısı onunla beraber her yere gelmektedir. *"Şimdi bulunduğum yere bile yabancıysam, gidecek bir yerim de yoksa, ne yapabilirdim?"*[1464] Anlatının baş karakteri zamanla bulunduğu yere ve mekâna yabancılaşır hâle gelmiştir.

[1463] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 76-77.
[1464] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 80.

"Apansız şaşırtıcı bir şey oldu, kısa bir devrilme sanki, kendime geldiğimde belleksiz, tümüyle boş ama aynı zamanda arınmış, gizlediği yetkinlik tümüyle açığa çıkmış bir cevher durumundaydım, görünürde yeryüzü olanca ağırlığıyla üzerime yıkılmış gibiydi. Az önce kesinlikle daha neşeli olduğumu anımsar gibiydim ama, birden yeni ölçütlerle birlikte her şey değişmişti. Uçucu, hafif, akışkan. Gönül esenliği içindeydim, ama bir yandan da boğuluyordum."[1465]

Herhangi biri ile hiç konuşmadan da olsa anlaşmak istemektedir. Anlatı insanlar arasında bulunan iletişimsizlik ve en önemlisi de başka insanlar tarafından anlaşılamamak sorunsalları üzerine düşünmektedir. Özgürlük, zaman ve ölüm, bu üç kavram tema olarak anlatının temelini meydana getirmektedirler. Ölüm hakkında konuşurken, Utku'nun ölümden korkmadığını söylemesine asla inanmamış, herkesin ölümden korkacağını düşünmüştür. Gereğinden fazla olumsuzluk olduğundan yakınmaktadır, fazla silah, düşmanlık, asker ve savaş vardır. Buna karşılık olarak yeterli düşünür, sabırlı balıkçı, usta gözlemci veya düş yorumcusu yoktur. İyi insanların nereye gittiğini sorgulamaktadır, bu insanların birdenbire yok olduklarına dikkat çekmektedir:

"Bize gözlerimizin içine bakarak yalanlar söylüyorlar, utanmadan bizleri de yalanlar söylemek zorunda bırakıyor, bunu neredeyse dayatıyorlar, bizi yavaş yavaş zehirliyorlar, bizi yıpratıcı öfkelere, zamana yayılmış kinlere, hafif duygularla dolu bir dünyaya katlanmaya, yozlaşmış, çürümüş bir ruhu taşımaya zorluyorlar, vahşi hayvanlarla dolu bir sirkin ortasına atıyor, bu yaptıklarımızdan ötürü utanmamızı, kendimizi gereksiz sanmamızı istiyorlar."[1466]

Yakın Dönem Tarihi Olaylar

Anlatıcının hayatında gençlik yılları uyumsuzluk öyküleri ile doludur. Anlatıcı, çiçek çocukların Hindistan ve Nepal'e kutsal topraklar gözü ile baktıkları

[1465] Gös. yer.
[1466] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 159.

dönemleri anlatmaktadır. Magic Bus ile yolculuk yaptığı sırada edindiği kimi anılarını aktarırken, bu yolculuk sırasında sınır kavramının bir anlam ifade etmediğini anlamıştır. O yılları başkaldırı yılları olarak nitelendirmektedir. Avrupa-Londra ve Amerika-California'da çiçek çocuklarının yeni deneyimler peşinde koştuklarını dile getirmektedir. Üniversitelerde anarşizmin tartışıldığını, Woodstock'ta yeni bir yaşam biçimini dillendirmek adına toplandıkları zamanları aktarmaktadır. Geçmişte yaşadığı çalkantılı tarihi dönemleri, onda kalan izler ile birleştirerek aktarmaktadır. Sultanahmet'te mola veren yabancı kafile ile o dönemin insanı hakkında oluşan düşünceleri, Avrupalı kızlara olan bakış açısı ya da Avrupalıların İstanbul hakkındaki düşüncelerine yer vermektedir. Anlatının genelinde toplumsal bakış açılarına ve içinde bulunduğu dönemin düzenine kendi bakış açısı ile yaklaşmaktadır. Pudding Shop denilen yere Avrupalı kızları tavlamak için gelen gençlerden örnekler vermektedir. Çiçek çocuklarına ülkesinde bitli gezginler dendiğinden, neden böyle isimlerin takılmış olabileceği üzerinde durmaktadır. Yurtdışındaki insanların küçük işlerde çalışarak dünyayı gezebildiğinden, ülkesinde bu durumun olanaksızlığına değinmektedir. Gelecekte hiçbir şeyin değişmeyeceğini o günlerde bilmemektedir, her şey sadece renk değiştirmiştir. Geçmiş ve bugün kavramları tarihsel olayları merkeze alarak tartışılmaktadır. Ülkeye geri dönmek istemesinin nedeni yurtdışında da yurttaş olarak değerlendirilmemesi, kendi düzenini kuramamasıdır. Siyaset onun için tehlikeli bir oyun ya da eylemdir, *"başka bir yerde, başka bir zamanda olabilirdim, bir başka mahalle ya da kentte, olmadı bir başka ülkede doğmuş olabilirdim, korkarım hiçbir şey değişmeyecek, hep aynı şey olacaktı."*[1467] Hangi ülkede olursa olsun hep gücü kendi tek elinde bulunduran insanlar olacaktır. Anlatının 60'lı yıllardan başlayarak ilerlemesinin nedeni, bugünün tüm eğilimlerinin o günlerde ortaya çıkmasında aramak gerekmektedir. Anlattığı dönem kendi içinde tüm dünya tarihi açısından kırılma zamanlarını da içinde barındırmaktadır. Günümüz toplum yapısı ve ilişkilerinde aksayan yanları, değişimleri göz önünde bulundurmuş ve her şeyin kötüye gittiğini tespit etmiştir. İnsanın kendi bütünsel dengesini bulamıyorken, ruhsal dengesini sağlayamıyorken başkalarını yönetme isteğindeki arzusunun anlamsızlığının altını çizmektedir. Geçmiş yılların korkulu siyasi ortamı karakterlerin ruhsal durumlarına

[1467] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 310.

işlemiştir. Anlatıcı tüm o geçmiş yılları tüm dünyada yükselen şenlik ateşlerine benzetmektedir. Anlatıcının öğrenciliğe döndüğü yıllar, ülkenin karanlık günlerinin giderek arttığı yıllara denk gelmiştir. Beşiktaş'ta bir apartmanda düzenlenen seminerlere katılmaktadır. Anlatı ülkede öğrenci olaylarının arttığı döneme yoğunlaşmaktadır. Anlatıda güvenlik güçlerine karşı barikat kuran öğrenciler, boykotlar kararları ve üniversitelerin kapatılması gibi olaylar yaşanmaktadır. *"Tartışmalar yapılıyordu, salonlardan birinde bir müzik dinletisi bile vardı", "avlunun orasında burasında ateşler yakılmıştı, marşlar ve türküler söyleniyordu."*[1468]

Kadınlar ve toplumda ki yerleri üzerine düşünen anlatıcı, onların geçmişten, çok eski, arkaik dönemlerden günümüze ulaşan var oluşlarına bir bakış atmaktadır:

> *"Kızlara gelince; bu beni hep şaşırtmıştı, ama çoğunlukla erkeklerden daha ileridеydiler, hem daha özenli hem de daha inceydiler. Yıkıcı olsun ya da ayartıcı, kadınlar hemen her zaman ilk sırada yer alırdı. Çünkü onlar, boyun eğmişlikten birden silkinip ezme amacına yoğunlaşabilir, gerekirse bunun için sizi kışkırtabilirlerdi. İktidara karşı devrimci bir tutum almak gerektiğinde; ilk başta çoğunlukla onlar görülürdü -çok uzaklardan, kocalarının, babalarının ya da ağabeylerinin boyunduruğundan kurutulup aranıza katılırlar-, topluluk kabarıp kıpırdanma başladığında fazlasıyla katkıda bulunur, ama bir yandan da korkarlardı."*[1469]

Bugün tarih diye bir şeyin kalmadığını düşünmektedir. Bolşevik Devrimi, İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan karmaşa, diktatörlerin ve faşizmin ortaya çıkması ve çökmesi arka arkaya meydan gelmiştir. Yazmaya başladığında en büyük arzusunun *"işte bu adaletsiz kargaşanın artırdığı boşluk duygusunu elimden geldiğince açıklayabilmekti"*[1470] diye belirtmektedir. Anlatı tarihi olayların,

---

[1468] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 114.
[1469] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 118.
[1470] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 330.

toplumların ve bireylerin yaşamlarını temelden değiştirişine odaklanırken, bu durumu örneklendirmektedir.

Otuzdan fazla ölüm olan işçi bayramından bahsederken, geçmişte yaşanan o dönemleri gerçekdışı olarak nitelemektedir. Ölümlerin bile sıradanlaşıp alışıla gelmiş olabildiğinin altını çizmektedir. Tarihsel bu olaylar neticesinde korku ve kaygı en çok hissedilen duygulardır. Anlatıcı kendini herkese karşı bitmeyen bir savaşın içinde duyumsamaktadır. Anlatı içinde yer alan neredeyse bütün karakterler sonu gelmez toplantı ve bitmez tartışmalar yapmak durumunda kalmışlardır. Anlatıcı, anlatıyı Taksim Alanı'nda yaşanan artık geçmişte kalan gösteriler, işçi bayramında yaşanan olaylar doğrultusunda geliştirmiştir. *"Hep Taksim Alanı'nın baş kahramanı olduğu bir roman yazmayı düşlemiş, neresinden başlayacağımı bir türlü bilememiştim."*[1471] Taksim Alanı'nın hayatındaki önemi hakkında oldukça uzun düşünmektedir. Kültür Sarayı'nın yandığı geceyi unutamadığını anlatmaktadır. Anlatıyı tüm bu tarihi olaylar ekseninde, bir anlamda modernizm eleştirisi olarak dahi okuyabilmek mümkündür. Çin Lokantası'nı simgeleyen iki ejderha motifi için kullandığı kelimler bu durumu oldukça etkileyici ifade etmektedir, *"kentin yeni yüzünün bir simgesiydi bu; her şey yapay bir dekora, sırıtan bir kaplamaya dönüşmüştü, gerisinde ise yalnızca boşluk vardı."*[1472]

Anlatı Türk ve Dünya tarihinden birçok olayı gerçek bağlamından koparark, başkalaştırarak ve bir anlamda kendine ait hâle getirerek kurgusu içine katmayı başarmaktadır.

Yolculuk

Anlatı Uzak Doğu, Orta Doğu ve Avrupa gibi bölgelerde çeşitli ülke ve şehirlere odaklanmaktadır. Londra ve İstanbul gibi iki büyük metropolü odak noktasına yerleştirmektedir. Anlatıcı Akdeniz coğrafyasında bulunan birçok kentte de bulunma şansı yakalamıştır. Fransa'nın güneyinde geçici işçilik yaptığı gençlik günlerini anımsamaktadır, *"hep anımsadığım azap ve gazap günleri"* ve *"en gözde*

[1471] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 332.
[1472] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 333.

içeceğim şarabı bana her seferinde yeni baştan anımsatan sepetlerden taşan üzüm salkımları; benim bağlarda geçen o güzelim günlerim."[1473] Bu günleri yine hüzün ve nostalji ile anımsamakta, doğada bulunduğu o anlarda ne kadar mutlu olduğunu düşünmektedir, *"gelecek yalnızca anlamsız bir boşluğu büyütmeye yararmış, işte hepsi bu."*[1474] Boşluk konusunda bugün bile hâlâ yanılmadığını, doğru yorumladığını düşünmektedir, *"dünyanın kesinlikle bir boşluktan başka bir şey olmadığı ve kaçarak bundan kurtulmamızın olanaksız olduğu bugün de savunduğum bir düşüncedir."*[1475] İçinde bulunan boşluk duygusundan yolculuk yaparak kaçınmaya çalışmaktadır.

Yazmak Edimi ve Yazarlık

Anlatıcı aşk ve yazmayı birbirilerine benzetmektedir. Anlatıda yazmak edimi zaman ve bellek kavramları ile paralellik göstermektedir, *"yıkımlar, öyküler, yükselme, yenilgi ve geri çekilme", "sonra yeni hastalıklar, yorgunluklar, yanlışlıklar, ihanetler, aşklar, ayrılıklar", "kaçış, kavga ve direniş, üstelik birçoğumuz için hala sürüyor bu", "bütün bu anıların zamanın yıpratıcı etkilerinden kendilerini koruyabildiğini kim gönül rahatlığıyla ileri sürebilirdi ki?"*[1476] Belleğe ve zamana güvenmemek gerektiğinin altını çizmektedir.

Anlatıcı, Ece ile birlikte oldukları akşamdan sonra ona her şeyi anlatmak istemiş, yaz başında, kendini iyi hissederken bir miktarda kaygılarından arınmıştır. Balkonda yazmaya koyulmuş, iki değişik dünya arasında her şey gidip geliyor gibi hissetmiştir, *"sanki yalnızca belleğimde olup biten bir şey değilmiş gibi, hem orada, o anda, hem de buradaydım."*[1477] Yazarken kurguladığı tüm olayların ve duyguların gerçekten hissiyatını yaşamaktadır. Yazmanın gerçekle olan ilgisi hakkında düşünmektedir. Ece'ye bakarken onun düşsel farklı bir dünyada yaşadığını söylemektedir. Anlatıcıda içinde bulunduğu dönem edebiyat dünyasını adaletsiz bulmaktadır, *"eleştiri yan tutuyor, piyasadan yana bir tutum alıyordu"*[1478] diye

[1473] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 46.
[1474] Gös. yer.
[1475] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 46-47.
[1476] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 76.
[1477] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 79.
[1478] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 137.

düşünmektedir. Ona göre güçlülerin yönlendirdiği piyasada roman alanında en çok satanlar, sıradan ve sarsıcı olmayan eserlerdir, *"kısacası geçmişin uzun ve sağlam öyküleri, yerlerini şaşırtıcı sıçramalara bırakacaktı."*[1479] Anlatı bilim sayesinde evrenin, güneşin ve gökyüzünün nasıl oluştuğunun bilindiğini, edebiyatta bu bilimsel haber ve araştırmalardan yararlanıldığını ortaya koymaktadır. Şiir ile bilim birbiri ile çelişir mi diye sorgulamaktadır. Anlatıcı sözcüklere dayanarak insanın kendisini anlatamayacağını düşünmektedir, *"okuyucunun, anlattıklarıma dayanarak gerçekten de kafasında nasıl bir dünya yarattığını anlayamıyorum."*[1480] Kurgusal olarak anlatı neden böyle bir roman yazıldığına odaklanmaktadır. Başlangıçta anlatıcının amacı iç dökme ve yakınmadan ziyade kendisi gibi olan kişilerin tarihini yazmaktır. Ona göre yalnızca o dönemi yaşayan kuşağa ait bir kitapta değildir. Anlatı kendi yazılış amacına odaklandığı kadar, hangi şartlarda yazıldığına da odaklanmaktadır. Yaşamla yazı arasındaki karşıtlığı, başlangıçta çözümsüz gördüğünden bahsetmektedir, *"bu, özyaşamöyküsel bir çalışmadan öte, neredeyse tarihöncesi sayılabilecek karanlık bir dönemin, bir salgın gibi yayılan bütün o aşağılık hastalıklarının, ancak sürekli bir çabayla bellekte yaşatılan kişisel deneyimlerle açığa vurulması"*[1481] demektir. Anlatının yazmak ve yaşamak ikileminde orta yolu bulmaya çalıştığını, bu eserin ortaya çıkmış olmasından dolayı dengeyi sağladığını düşünmekte mümkündür. Sonuç olarak, anlatı genelinde yazarın bir roman nasıl yazılır kavramını anlatının anlatıcısı ve onun bakış açısı ile ortaya koymaya çalıştığını söylemek mümkündür.

Anarşizm ve Eleştirel Bakış Açısı

Anlatıcı, Alan adlı karakter sayesinde bu kavramla tanışmıştır. O dönem anarşistlerin sadeleşme çağrısı yaptıklarını ama kendisinin bu konuda pek fikri olmadığı için Alan'a ve bu konu hakkında yazan kimi kitaplara başvurmaktadır. Nasıl daha az çalışarak geçinebilirim diye düşünmektedir. Günümüzde tüketim malzemeleri yaşamsal anlamda işlerimizi kolaylaştırırken nasıl daha fazla bağımlı olduğumuza neden olduğunu sorgulamaktadır. Öncesinde Tolstoy'un bu konu hakkında *Zamanımızın Köleliği* adlı eserinde düşünmüş olduğundan bahsetmektedir. Bu konuda

[1479] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 312.
[1480] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 313.
[1481] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 324.

Tolstoy'un yaşamından örnek vermektedir. Onun düşüncelerini Proudhon'a benzetmektedir. Proudhon'un da köylü kanı ile gurur duyduğunu düşünmektedir. Tüm bu düşüncelerin anlamanın kolay ama uygulamasının zor olduğunu düşünmektedir, *"insanlar hep daha yalın bir yaşamın özlemini çektiklerinden söz ediyorlardı, ama bence bu konuda asla içten değillerdi", "gerçekte, daha derinlerinde yatan asıl karmaşaya dönmek istedikleri için sırtlarındaki bu ağır yükten kaçıp kurtulmak istiyorlardı."*[1482] Stirner'in eserlerini anarşizm konusunda önemli bulmaktadır.

Tek kanallı, az radyolu, az kitap basılan o dönemlerde kontrollerin arttırıldığından bahsetmektedir. Her gün aynı şeyler yaşanmakta her gün sarsıcı fotoğraflar çekilmekte ama hiçbir şey hiç kimseyi şaşırtmamaktadır. Ona göre bütün haberler bir kalemden çıkma gibidir. *"Artık dünyanın kıyısındayız, diye yazılıyordu bu metinlerde, artık sınır diye bir şey yok, tümüyle sınırsız bir dünya bu, yalnızca merkez var, başka hiçbir şey yok."*[1483] Para ve çıkar ilişkileri, bolca rüşvet olayları yargıçların kararlarını, muhabirleri ve geri kalan her şeyi etkilemektedir. Anlatıcı sıradan köylü yaşamı hakkında düşündüklerini sıralamaktadır, siyah beyaz televizyondan sonra her eve girecek olan renkli televizyon, oluşturulan yapay düş ve gençleri etkileyerek toplum yapısının değişmesine neden olmuştur, *"sonra da yakınacaktı, nasıl bir günah işledim, ne yaptım da böyle serseri, aylak bir oğlum oldu, işte sorun gerçekte bu yakınmada, bu soruda gizliydi, bu bir iletişim sorunuydu, ama sonuç olarak meyve dibine düşerdi, büyük suçlar işlemişti, işte en sonunda yavrusu dibine düşmüştü."*[1484] Suçun babadan oğula geçtiğini düşünmektedir. Modernizm sonrası oluşan bilime karşı güven kaybı ve dünyada aşırı sağın yükselmesi ile ilgili değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bir gün insanların yok olacağını çok iyi bilen güç dengelerine eleştiri getirmektedir. İnsanoğlunun ne yaparsa yapsın ölümden kaçamayacağını ve ölümsüz olamayacağını çok iyi bildiğini düşünmektedir.

> *"Büyük şirketlerin emrinde çalışan sözümona bilim adamlarından üst düzey ikiyüzlü yöneticilere, aslında onlar bunu çok iyi biliyor, ama daha çok para kazanmak, denetlemek, tepeleme biriktirmek, oyalamak,*

[1482] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 71.
[1483] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 197.
[1484] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 207.

baltalamak, kandırmak, ruhlara cila atmak, doya doya sömürmek ve sindirmek için bunun tam karşıtını ileri sürüyordu. Buna bizi inandıramadıklarını anladıklarında da şimdi, dünyanın bütün tutucuları öfkeleniyor, din adamları, merkezden yana olanların hemen hepsi, Büyük İktidar İmparatorluğu'nu oluşturan tüm dalavere ve alavereciler hep beraber bağırmaya başlıyorlardı, ama belki de bir tür, sizi biz yönetmek istiyoruz, konulu bir vaaz olmalıydı bu."[1485]

Nietzsche'nin Güç İstenci kuramı anlatı açısından çok önemlidir, *"o sarsılmaz güç istencine, o yönetmeyle ilgili donanıma, o pek gerekli ödev heyecanına, o olmazsa olmaz hüzne sahip olmayı hiçbir zaman başaramadım."*[1486] Örgüt veya partide bulunan arkadaşları gibi olmadığını özellikle belirtmektedir. Örgütleri denilen yapının yapılandırılmış bir örgütlenme olmadığını, bu örgütün belli bir merkeze bağlı olmayan, gevşek ve tümüyle bağımsız olduğundan bahsetmektedir. Anlatıcı kaygılar içinde geleceği düşünerek yaşamaktadır. Kimse tarafından umursanmadığını, hemen herkesin küçük çıkarlar peşinde koştuğunu düşünmektedir. Şu anda yanında olan insanların bile ufak baskıda sineceklerinin farkındadır. Böyle bir durumda anarşizm kuramıyla ilgili bildiklerini gözden geçirmeye başlamıştır. Alan'ın anlattığı felsefi anarşizm hakkında düşünmektedir, *"Goldwin'in direnme biçimleriyle ilgili olarak önerdiği yöntemi uyguladığımız söylenebilirdi"*[1487]. Goldwin'in ortaya koyduğu anarşi, zorba, toplum yapısı ve davranışları ile ilgili bağları irdelemekte, onun yazdıklarını haklı bulmaktadır. Kararları sorgulanan bir yöneticiye dönüştüğün farkına varmıştır.

Anlatı devrimcinin eylemle dolu yaşamı ve sonrasında eylemsizliğe yönelişini anlatmaktadır. Kendisi gibi düşünen insanlar aramaktadır. Onu onaylayanlar içinde bile azınlığa düştüğünü *"tek kişilik bir parti"* olduğunu düşünmektedir. Örgütte bulunanların bugün bakınca dar kafalı, özgürlükten nefret eden, hoşgörüsüz, intikamcı ve acımasız diktatör meraklısı olduklarını düşünmektedir, "*gelecekle ilgili tasarımlarında yer verdikleri tek şey dünyayı nasıl*

[1485] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 212.
[1486] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 216.
[1487] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 218.

denetleyebilecekleriydi, düşledikleri tek şey işte buydu."[1488] Eylem kelimesine çok büyük anlamlar yüklemektedir. *"Sonuçta eylem yalnızca doğal bir yaşam değil, ama bir gücü yıkmanın, parçalamanın yalın bir yolu, sabırlı bir başkaldırı, uzun bir saldırıydı."*[1489] Ahlak kavramına ise olumsuz anlamlar yüklemektedir. Bir önceki yüzyıl sonunun anarşistlerine özgü seçme özgürlüğünü ve bireyin üstünlüğünü savunduğunu düşünmektedir.

İyi ve kötünün artık aynı amaçla ilerlediğini ve birbirlerinden ayrılamayacaklarını düşünmektedir. Dönemin insan tiplerini de bu düşünce biçimine göre tanımlamaktadır. *"O zamanlar yaygın olan eğilimler arasında sendika ağalığını, yoksulluğa, başarısızlığa ve bohem yaşama tapınmayı, Sovyet Rusya'ya dayanan emekçi kuyrukçusu bir tür toplumculuğu, kendini duyarlı yurttaş zannedenlerce körüklenen ihbarcılığı, polise ya da orduya duyulan büyük hayranlığı, cehaletin, savaşmanın ve de acı çekmenin yüceltilmesini, ikiyüzlü bir tutuculuğu sayabilirdik."*[1490] İnsanî meselelerde gizemli bir denge olduğunu düşünmektedir, *"zamanla giderek bizi ele geçiren iktidarın gücüyle sarhoş olup bize karşı çıkanları bastırmamıza, giderek yozlaştığımızı biraz da olsa görmezden gelişimize, biraz da olsa bizi gerçeği yadsımamıza götüren talihsizliklerin başlangıcının bu yolla açıklanabileceğini sanıyordum."*[1491] Anlatıcıda gücün kendine geçmesi ile farklılaştığının nihayet farkına varmıştır. Yüklendiği sorumluluk onu artık yormuş, bıraktıktan sonra üstünden yük kalkmış, eline gelen gücün onu değiştirdiğini hissetmiştir. Burada okuyucu dönmektedir, *"siz bunu bir zayıflık, bir ikiyüzlülük, bir ihanet olarak görebilirsiniz"*[1492] ama ele geçirdiği bu güç aynı zamanda ona yük olmaya başlamıştır. Güç istenci özellikle bu romanda en çok vurgulanan felsefi olgudur. *"Geçen her yeni gün, dünyanın uzak bir köşesindeki sıradan bir adam, sıfırdan başlayıp çok yakında yitireceği bir güç edinirdi. Bu birçokları için bir servetti, bir aileydi, belki bir meslekti", "benim için örgütün içindeki konumumdu."*[1493] Güç onu kirletmektedir. Güç istenci herkesin aklını başından almaktadır, *"burada Anayasa*

[1488] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 224.
[1489] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 233.
[1490] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 235.
[1491] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 251.
[1492] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 252.
[1493] Gös. yer.

da benim, her şey benim, tanrı da benim"[1494] diyen birinden yediği dayaklara odaklanmaktadır. Onu döven sivil polisinde, kendisi gibi kurban olduğunu düşünmektedir, asıl *"her şeye karar veren bu güç nasıl bir şeydi"*[1495] diye kafa yormaktadır. Bu güç hastalığına yakalananların etrafına, hastalığı bulaştırdıklarını düşünmektedir. Bu hastalık onları kötüye veya kurbana dönüştürmektedir. Suç birazda bu kavramın kendisindedir. Anlatıcının tutuklu kaldığı süre içinde dünya, doğa var olmaya devam ederken, tüm bu yaşadıklarının doğa için hiçbir anlam ifade etmediğini fark etmiştir. İnsanın doğa içinde ufacık bir ayrıntı olduğunun ayrımına varmıştır. Nietzsche'nin kültür kuramı açısından bakıldığında apollonik yapısı, bir anlamda çözülmeye, başkalaşmaya başlamış, anlatıcı bir eşikte durmaktadır.

> *"Yine de bu garip dans sürüyor, iskeletler, ölüler, unutulmuşlar, kargaşa. Her şey fazlasıyla gürültülü, olağanüstü coşkulu, ama çevreme şöyle bir bakıyorum, yine de anlaşılmaz bir biçimde cansız. Sanırım vapurlar batabilir, yer sarsılabilir, kent yerle bir olabilirdi, yine de durum hep aynı olurdu, hiçbir şey değişmezdi."*[1496]

Eski anarşistler gibi iktidarın insanı bozduğunu düşünmektedir. Güç insanı bozmaktadır, *"hiç yorulmadan, para, cinsellik, mal, mülk, her türden iktidar ardında koşup duruyor, bunu neredeyse bir amaca dönüştürüyor, ama en sonunda umutsuz, dağılmış ve doyumsuz, bir başımıza kalıveriyorduk."*[1497] Yola çıktığı tüm arkadaşlarının yenildiğini görmüş, kendisini başarısız olarak duyumsamaktadır. Anlatıya göre, iktidar bir bağımlılıktır. Paris'te yaşadığı yeni yıl kutlamaları, kalabalık gruplar ona insanın hiçliğini hatırlatmaktadır. Kenti yığınlar ele geçirmiş, Proudhon'un *"düşlerinin kenti Paris'in böylesine akışkan ve zorba bir hareket tarafından yutulduğunu her şeye karşın asla düşleyemezdi"*[1498] diye düşünmektedir. Cem Baysal'ın dediğini anımsamaktadır, *"Başkan Mao New York'u görmüş*

[1494] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 253.
[1495] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 256.
[1496] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 259.
[1497] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 358.
[1498] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 372.

olsaydı…?"[1499] Bakunin'in torununu, Proudhon'un torununu kalabalıkların arasında düşlemektedir.

"Güçle ilgili düşlerimiz giderek serpilip tüm benliğimizi bir sarmaşık gibi ele geçirdikçe; mutluluk, insanlık ve barış bizden giderek uzaklaşır olmuştu" ve *"bunu anlayamamış olmamıza çok yazık."*[1500] İktidarın ilk önce sahibini zehirlediğini, sonrasında da sahibinin düşmesine neden olduğundan bahsetmektedir. Böylesine beklenen bir düşüş, ölçüsüz bir yükselmenin sonucundadır. Kendi içinde dingin bir hayat ararlarken, huzursuzluk, itilmişlik ve şiddet bulmaktadırlar. Yalnızlık bu çağda en çok hatırlatılan olgudur. Anlatının baş kişisi, tüm bu eleştiri unsuru hâline getirdiği olgulardan sonra yalnızlıklara sürüldüğünün farkına varmaktadır.

Kültür-Doğa Karşıtlığı

Anlatı içinde kültür ve doğa karşıtlığını, Nihan ile anlatıcının henüz tanışmadan önce yaşadıkları doğal anlar ortaya koymaktadır. Anlatıcı tarafından Nihan'ın evine geldiklerinde, bu ev ve yaşayacakları deneyim doğayı ve onun vahşiliğini yansıtmak amacı ile kullanılmıştır. Evin bahçe kapısı konak kapıları gibi çok büyüktür. Otomatik değildir, bu yüzden Nihan arabadan inip kendisi açmak zorunda kalmıştır. Nihan'ın kullandığı araba ile bahçeye doğru ilerlerlerken, eve giden yolun iki yanında heykeller bulunmaktadır. Heykellerin çoğu yere düşmüş, boş sütunların yanı başında öyle dağınık durmaktadırlar. Bahçe terk edilmiş gibi durmakta her yer otlar ile kaplanmıştır. Doğa kendine ait olanı geri almış gibidir. Girişin sonunda oturma köşesinde bulunan banklar taştan oyulmuştur. Etrafta kısa bodur yamuk yumuk bitkiler yer alırken, sağda bir havuz kullanılmadığı için üzeri yeşil su bitkileri ile doludur. Islak yosunlar ile, yakınlarında kırık testiler, ıvır zıvırın ortasında *"solgun yüzlü, sarkık kaşlı, boynu bir yana doğru hafif eğik, hüzünlü gözlerinde yalvaran bir bakış, incecik bir melek ellerini çaresizlikle bize doğru uzatmıştı"*[1501] diye betimlemektedir. *"Garip olan, onun tam simetrisinde, çeşme işlevi gören bir şeytan elleri kopmuş olsa da dimdik ayaktaydı ve yarı aralık arsız ağzından kirli yeşil bir su*

[1499] Gös. yer.
[1500] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 359.
[1501] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 171.

sızmaktaydı."[1502] Yerdeki taşlar yosunludur, sundurmanın demirleri pas tutmuş ama mekânın diğer tarafları güvenli gözükmektedir. Çok garip ve rastlantısal bir şekilde tanışmalarının altı çizilmektedir. İçerisi gölgeli, karanlık ve ışıklar yakılmamıştır. Ortam nemli ve sıcaktır. Ahşap korkuluklu merdivenlerden yatak odasına çıkmışlardır. O gün tanıştıkları için anlatıcı kadın hakkında hiçbir şey bilmemektedir. İstanbul şehrinin göbeğinde, Nietzsche'nin adeta diyonizyak diye tabir ettiği kavramı yansıtan bir yerdir. Henüz adını bile bilmediği bu kadınla kültürel baskılardan uzak hayatında yaşamadığı duyguları yaşayabilmiştir, *"yalnızca simgesel bir ayrım değil bu, neredeyse müzikal bir ayrım, kesinlikle aynı biçimde yaşanmıyordu", "başından beri konuşmaktan çok daha doyurucu, tek kişilik, karşındakini anlamaya yönelik bir tür danstı bu."*[1503] Anlatı Schopenhauer'cu bir beden alımlaması ortaya koymaktadır, *"o an benim için gerçek sorun bedenin hangi devinimlerinin, üzerinizde dolaşan yakıcı soluğun, salya öbeklerinin, hangi kuytu oyukların, solgun imgelerin, tenin sıcaklığının, salgı ve kokuların, bütün bu uçucu karmaşanın belleğe nasıl işlendiği"*[1504].

[1502] Gös. yer.
[1503] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 172.
[1504] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 173.

4. BÖLÜM

4.1. SANAT ANLAYIŞI

4.1.1. Şairliği

Öztaş'ın *Unutulmak Tozları* adlı eseri 1983 yılında yayımlanmış, 83'ten sonra yazdığı tüm şiirleri *Kuralların Saati* adlı şiir kitabında toplanmış ve yayımlanmıştır. *Kuralların Saati* adlı kitapta *Unutulmak Tozları*'nın yeni bir basımı yer almaktadır. Öztaş, yazdığı her kitabın gözünde ayrı bir kişiliği ve adı olduğunu dile getirmektedir.[1505] Yazar seksenlerin başlarında edebiyata şiirle başlamıştır.[1506] Edebiyata olan ilgisi çok genç bir yaşta başlamış bununla beraber şiir yazmaya da genç yaşta yönelmiştir. Müziğe ve resme olan ilgisi, edebiyata olan ilgisine paralel olarak, bir anlamda ortadan kalkmıştır.[1507] "*Aslına bakarsanız lisede yazdığım şiirleri bile yayınlamadım", "bunlardan yalnız birisini Taksim ile ilgili yazdığım kitapta, aşağı yukarı lise sonlara rastlıyor, Kültür Sarayı yangını ile ilgili bir şiiri orada, pekte şiir demeden yayımladım."*[1508] Yazar 1973'te yayımlanan bir şiirinin ardından, 79'a kadar dergiler de hiç görünmediğinden bahsetmektedir.[1509] Okudukları ve yaşadıkları şiirini derinden etkilemiştir. *"İşte beni, şiirlerimde ne etkilediyse, yaşam, kuram, serüven, okumalarımı bunlar etkiledi."*[1510] Kendi şiirinin yanı sıra, geçmişte Nazım Hikmet'ten Yahya Kemal'e kadar birçok şairin şiirini ezbere bildiğini aktarmaktadır, *"çevirilerden, her zaman söylerim, iyi şiir çevirisi bir talihtir, asla ana kuramı yalanlamaz", "işte S. Kemal Yetkin'in Baudelaire çevirileri, bütün belli başlı şiirleri, sonra başka çeviriler, Marızıbıl'dan Sarhoş Gemi'ye ezbere okuyabilirim."*[1511]

Yazar az yazmakta, kimi şiirlerinde farklı teknikler denemektedir. İlk şiirinden bu yana onun kendine has, konu seçimlerini bir anlamda sürdürmeye devam

---

[1505] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (3. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-3bolum/999923232020779851, (03.08.2021).

[1506] Mahir Öztaş, "Mahirane", *Bana Adını Söyle*, Hazırlayan: Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014, s. 134.

[1507] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (01.08.2021).

[1508] Gös. yer.

[1509] İnan Çetin-Ömer Ayhan, "Mahir Öztaş 'Dilde Yenilik Her Zaman Yerel Bir Şeydir'", *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi*, Sayı 159, İstanbul 2012, s. 5.

[1510] Gös. yer.

[1511] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 6.

ettiğini söylemek mümkündür, *"kitaba adını veren şiirlere baktığınız zaman, örneğin Unutulmak Tozları ve Kuralların Saati şiirlerini karşılaştırdığınız zaman, ana yaklaşımlarımın aynı olduğu orada görülebilir, yine politika var, yine inanç-inançsızlık ve anarşizm tabi yine."*[1512]

Kurguya başladığı dönemde etkilendiği yazarları yerli ve yabancı olarak ayırmanın mümkün olmadığını söylerken, yerli yazarlardan etkilenme yaşını geçtiğini düşünmektedir. Şiir yazarın ilk ilgilendiği edebî üretim alanıdır.[1513] *Oluşum*, *Somut*, *Yarın*, *Gösteri*, *Tan*, *Şiir Atı*, *Varlık* ve *Defter* yazarın ilk şiirlerini yayımladığı dergilerdir.[1514]

Yazar etkilendiği ve şiirine almak istediği düşünce biçimini kendi şiirine nasıl uyguladığını, Hewingway'ın *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* adlı eserinden örnek vererek açıklamaktadır. John Donne'dan aldığı epigram Öztaş'ı çok etkilemiş, o sesi kendi *Phon Phen'in Savunması* adlı şiirinde kullanmak istemiştir, *"yabancı istilasına karşı, bir kentin savunmasını gösterir", "Phon Phen tabi ki Kamboçya'nın başkenti olan şehirdir, ama yazımına ben o zaman dikkat etmedim, sonrada çok düzeltmedim bunu, bir sembol olsun diye aslında, bir kentin savunması da denebilirdi, ama şiirin adı Phon Phen'in Savunması'dır."*[1515] Kendi şiirinde bu durumu aynı ses ve duyguyu yansıtarak kullandığını dile getirmektedir, *"deniz senin veya dostlarından birinin evini götürse, veya komşunun evini yıkan rüzgar seninkini bırakır mı şeklinde, bunu örnek olarak veriyorum şimdi diyelim ki, bunu epigram olarak, Çanlar Kimin İçin Çalıyor'a almış, o zaman şunu anlıyoruz tabi ki roman, İspanya İç Savaşı bütün bunlar, bizle ilgili bir insanlık durumu"*[1516]. Anlatılan İspanya İç Savaşı olsa dahi anlatılan duygu evrenseldir, Öztaş, bir olay etrafında kurguladığı eserlerinde evrensel duygu durumlarını yansıtmayı tercih etmektedir. Yazar tıpkı kurgu eserlerinde ortaya

---

[1512] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (3. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-3bolum/999923232020779851, (03.08.2021).

[1513] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (02.08.2021).

[1514] Hasan Uygun, "Mahir Öztaş'la Edebiyatta İzler ve Tanıklıklar", http://mavimelek.com/edebiyatta_izler_ve_tanikliklar.htm?fbclid=IwAR1o69nkJp03VViLxxryios3t8apuiKPUMawukXuz8e9rdUby2JUdvmbj5c, (03.08.2021).

[1515] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (01.08.2021).

[1516] Gös. yer.

koyduğu gibi yaşayışı, anıları ve bellekte kalan kimi izlenimleri şiirlerinin temeline oturtmaktadır, *"kimi yakın arkadaşlarım da, geceleri yaşamayı sevdiğim için beni 'vampir' diye adlandırırdı; sanırım 'Bir Kent Vampiri' başlıklı şiirimi yazmamda az da olsa bunun bir etkisi olmuştur."*[1517]

Evrensel olması gereken kavramlar ve duygular Öztaş'ın önemsediği, üslup anlayışı olarak yer verdiği bir olgudur, *"yani üzerinde çokta düşünmeden, şiirde evrensellik, yani yerellikten kurtulma, belki de bir dilden kurtulma, bir dilin boyunduruğundan kurtulmadır."*[1518] Öztaş, yazınını kuralların içine hapsetmekten hoşlanmayan bir yazardır:

> "*Nabokov, Gogol için yazdığı kitapta, neyi nasıl yazacağını öncel olarak düşünmeyi pek önermiyor. Sanırım haklı, şiirdeki o öznellikten söz etmiştim. Otuz yıl önceleri ben eninde sonunda şiir yazan arkadaşların roman yazacağını söylemiştim. Bu doğal bir gelişme, yani şiir, öykü ya da roman yazmak, ama bu durumu, ya da genç yaşta şiiri bırakmak gibi durumları genelleştirmemek gerek."*[1519]

Şiire tanrısal bir ses yüklememek gerektiğini, şairliğin kişisel bir edim olduğunu düşünmektedir. Bu duruma Sartre'ın *"Edebiyat Nedir?"* adlı eserinde yazdıklarını örnek göstermektedir.[1520] İnsanın her yaşta farklı kişisel deneyimleri olduğunu, Öztaş bu durumun da her yaşta şiire başka bir şekilde yansıyacağını düşünmektedir, *"herkes şiiri gençlik hevesi olarak dener; ya vazgeçer ya da olgunlaşır, bir dönem yazdıklarını yırtar, sonra da şiir yazma yaşı geçer; ya eski malzemeyle idare eder ya da Bartleby olur", "'Yapmamayı seçiyorum.' Bence öyle değil."*[1521] Öztaş her yaşta şiir yazmanın mümkün olduğunun, şairin malzemesinin de temelde kişisel duygu ve birikimden meydana geldiğinin altını çizmektedir.

> *"Sonuçta ne denli değişse de, değişik türde ürün versek de, aynı poetika, yaş ilerledikçe de kullandığımız aynı malzeme. Peki şiirin malzemesi*

[1517] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 134.
[1518] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 16.
[1519] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 18-19.
[1520] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 19.
[1521] Gös. yer.

nedir? Kuşkusuz, kişisel bir malzemedir de, işte insanın gençlik duygularıyla, aşık olmasıyla falan mı ilintilidir? Yoksa daha çok sözel bir malzeme midir, gelenekle gelen. Bellekle ilintili imgeler midir, öyleyse yaşlanmanın getirdiği deneyimi yabana atmamak gerekir. İşte gençliğinde George Thompson'dan, yenilerde de Borges'in şiir konusunda verdiği konferanslardan çok şey öğrenmiş birisi olarak söyleyebilirim ki, şiir her yaşta yazılır."[1522]

Mahir Öztaş'ın şiirlerinde başkaldırı duygusu ilk göze çarpan unsurlardan biridir. Şair zaman, bellek, ölüm gibi birbiri ile ilintili evrensel temaları kişisel duygu durumu ve yaşanmışlıkları ile birleştirerek anlatmayı tercih etmektedir. Yaptığı bir röportajda Borges'in şiiri ağızdan ağıza anlatılması kolay olduğu için tercih ettiğini anımsatmıştır.[1523] Bu sayede Öztaş, şiirin en eski kullanım amacına vurgu yapmış olmaktadır. Serüvenci kişilik yapısının yanında, yolculuğun kendisini bir anlamda eğittiğini düşünmektedir. *Unutulmak Tozları*'nda bulunan şiirlerde, yazarın bu serüvenci yapısından izler görülebileceğinden bahsetmek gerekmektedir. Öztaş, serüven anlatan yazarları, politik serüvenleri ve Andre Malraux'yu sevdiğini aktarmaktadır.[1524] Yazarın tıpkı okumayı sevdiği tarzda edebî ürünler meydana getirdiğini, eserler kaleme aldığını söylemek mümkündür.

4.1.2. Hikâyeciliği

4.1.2.1. Kurgulama

Öztaş'ın hikâyelerinde ilk göze çarpan, ayırıcı unsurun kurgulamada yazarın özenle üzerine eğildiği gerçekçi ve kurgusal olayların iç içe geçmiş olması durumu olduğunu söylemek gerekmektedir. Yazarlık, yazma edimi, entelektüel yaşamı, bilinçdışı, yolculuk, kaygı, korku ve ölüm gibi konular anlatılarının temelini oluşturmaktadır. Zıtlık ve karşıt söylemler eserlerinin kurgusal alt yapılarını oluşturmaktadır. Hikâyelerinde erkek-kadın, kültür-doğa, gençlik-yaşlılık, ebedi güzellik-çirkinlik, antik dönem-modern dönem gibi çeşitli zıt kavramlar işlenmektedir.

[1522] Gös. yer.
[1523] Gös. yer.
[1524] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 14.

Öztaş'ın kendi kişisel yaşantısı ve çevresinde görüp, duyduğu kimi olaylar kurguda gerçek bağlamlarından koparılarak yer bulabilmektedir. Hikâyelerinin tema seçimleri benzerlik göstermektedir, bu durum Öztaş'ın en başından beri yapmayı istediği yazım anlayışının farkında olarak ilerlediğinin bir göstergesidir. *"Mesela çok eski bir anım, birdenbire diyelim canlanıp, öyle bir denemede ya da bir anı yazısında ya da kurgusal bir yapıtta, hemen kendine bir yer bulabiliyor", "dolayısıyla şimdi, geçmişe bakıp, bu sürecin nasıl geliştiğini belirlemem çok güç, ama seyrettiğim filmler, okuduğum kitaplar ve tabi yaşantı, bunda önem taşıyor."*[1525] Öztaş roman, hikâye ve şiir türündeki eserlerinde insanın kendi ve toplumla yüzleşmesini sağlayacak olaylar kurgulamaya yönelmektedir. Yazar 1983'te ilk şiir kitabı yayımlandıktan sonra 1987'de ilk öykü kitabı *Ay Gözetleme Komitesi* adlı eser yayımlanana kadar hiçbir dergide öykü yayımlamadığını aktarmaktadır.[1526]

Her yaptığı seyahatin kendisine yeni bir hikâye kazandırdığından bahsetmektedir. *Sessizlik Kuleleri* adlı hikâye, Hindistan hakkında bir mesel anlatmaktadır. *Bir Bağ Bozumu Saplantısı* adlı hikâye Öztaş'ın Güney Fransa'da çalışırken deneyimlediklerinden yola çıkarak anlattıklarından oluşmaktadır. *Yolun Sonu Katmandu*, Nepal ile ilgili bir öyküdür. Yazar *Bağışlanmış Olanın Cenneti* adlı hikâyeyi Annaba'dan Tunus'a giderken kaçırdığı otobüs dolayısı ile Cezayir'e seyahat ederken yaşadıklarından ilham alarak kaleme aldığından bahsetmektedir.[1527] Yazarın tıpkı yapmış olduğu seyahatlerinde olduğu gibi mimarlık mesleğinin de ona ilham kaynağı olduğunu söylemek mümkündür. *Ay Gözetleme Komitesi* adlı hikâyenin karakterlerinden biri baş mimar olarak bir şantiyede yer almaktadır.[1528] Yazar, *Ay Gözetleme Komitesi* adlı hikâyede Medine şehrinde bulunan bir şantiye kurgularken, insanlar arasında din ve dünyaya bakış üzerine, farklı anlayışlar ve farklı yorumlamaların olduğunu göstermeye çalışmaktadır.[1529] Yazar, farklı alanlarda

---

[1525] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (01.08.2021).

[1526] Gös. yer.

[1527] Mahir Öztaş, "The Act of Creation", https://iwp.uiowa.edu/sites/iwp/files/Creative-Oztas.pdf?fbclid=IwAR253WbiBllcyK9lYGDajADF8J8iAHxg_mIrNsQPhVMfDY5X23-d4cYO5bU, (02.08.2021).

[1528] Gös. yer.

[1529] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (03.08.2021).

yaptığı, çoklu okumaların yazarlık açsından yararlı olduğunu aktarmaktadır. Buna örnek olarak *La Machine Infernale* adlı konusunu tarihten alan hikâyesini göstermektedir.[1530] Politikaya karşı olan ilgisi *Korku Oyunu* adlı hikâyesini kaleme almasına olanak sağlamıştır.[1531] *Korku Oyunu* hikâyesinde, bireyci anarşistleri ve yazmanın bir iktidar biçimi olduğunu anlatmakta, sıradan bir örgütlenmenin bile iktidar yaratacağını kurgulamaktadır.[1532]

Yazarın yapmış olduğu teorik okumaların, hikâyelerinin kurgulanmasında oldukça önemli bir görev üstlendiğini söylemek gerekmektedir, *"benim için ontoloji ve dil yaratıcı sürecin çift yönleridir ve logosantrik zihin doğrusal bir yol izlerken, yaratıcı zihin etraflıca ve spontan olarak görüntüler yoluyla akar."*[1533] Bilim adamlarının bilinmeyene bakış açıları Öztaş'ın kurguları açısından önem taşımaktadır, yazar yeni bakış açıları ve tekniklerin her zaman her koşulda ortaya çıkarılabileceklerini düşünmektedir.[1534]

Öztaş, postmodernizmin teknik kimi unsurlarını hikâyelerinin kurgularını oluşturmak amacı ile kullanmaktadır. Eserde bulunan kurgulama ve olay örgüsü insanın iç dünyasını ortaya çıkarabilecek bazı olaylardan meydana gelmektedir. Yazar hiçbir hikâyeyi tekrar etmek istemediğini, her romanın kendi içinde bir dünya, hikâyenin de o dünyadan koparılan bir parça olduğunu düşünmektedir.[1535] Hikâye ve romanı birbirlerinden özellikleri dolayısı ile ayırmakta, yakınlıkları ve farklılıkları olduğunu, romanın uzatılmış bir hikâye olmadığını düşünmektedir.[1536]

[1530] Mahir Öztaş, "The Act of Creation", https://iwp.uiowa.edu/sites/iwp/files/Creative-Oztas.pdf?fbclid=IwAR253WbiBllcyK9lYGDajADF8J8iAHxg_mIrNsQPhVMfDY5X23-d4cYO5bU, (02.08.2021).

[1531] Gös. yer.

[1532] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 13.

[1533] Mahir Öztaş, "The Act of Creation", https://iwp.uiowa.edu/sites/iwp/files/Creative-Oztas.pdf?fbclid=IwAR253WbiBllcyK9lYGDajADF8J8iAHxg_mIrNsQPhVMfDY5X23-d4cYO5bU, (03.08.2021).

[1534] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (02.08.2021).

[1535] Hasan Uygun, "Mahir Öztaş'la Edebiyatta İzler ve Tanıklıklar", http://mavimelek.com/edebiyatta_izler_ve_tanikliklar.htm?fbclid=IwAR1o69nkJp03VViLxxryios3t8apuiKPUMawukXuz8e9rdUby2JUdvmbj5c, (02.08.2021).

[1536] Gös. yer.

Ahmet Sait Akçay, yazarın gerek şiir gerekse kurmaca alanında uluslararası bir bakış açısına sahip olduğunu düşünmektedir, *"Türk edebiyatında benzersiz biçem ve tarzıyla Mahir Öztaş'ın, yerelliğin ötesinde, ulusal bir edebiyattan ziyade uluslararası auranın bir parçası olduğunu düşünüyorum."*[1537]

4.1.2.2. Kişiler ve Kişileştirme

Öztaş hikâyeleri birçok karakterin yer aldığı âdeta birer anlatı karnavallarıdır. Bunun yazarın üslup anlayışı olduğunu söylemek de mümkündür. Anlatılarında yer alan kişiler entelektüel kişilerdir. Ressamlar, yazarlar, akademisyenler, sinema yönetmenleri, oyuncular, tarihçiler gibi anlatı oluşturabilecek birikime sahip insanlardır. Bugünün toplum yapısını gözler önüne serebilecek birikime sahip, gerekirse içinde bulundukları toplumda yanlış giden olaylar hakkında söyleyebilecek sözleri olan kimselerdir. Yazar, anlatılarını genellikle birinci tekil kişi bakış açısı ile oluşturmaktadır. Anlatıcı görevinde olan kişi, anlatının da çoğu zaman başkişisidir. Geçmişte başına gelen anlatmaya değer olayları, olaylar bittikten çok sonraları kaleme alarak aktarmaktadır. Kendi başından geçmiyorsa kendine çok yakın birinden öğrenmiş, bu sayede aktarabilmiştir. Karakterler genelde babalarından kalma çatı katında bir evde yaşamaktadırlar. Çatı katı veya bodrum katları entelektüel uğraşların yapılabildiği romantik yerlerdir. Karakterler yazma ve yaşama arasında kalmış, kaygılı kimselerdir. Aşırı kültürlenmiş bu insanlar üstlerinde kültürün huzursuzluğunu hissetmektedirler. Yalnızlık, kaygı, korku gibi temel hislerle boğuşmaktadırlar. Genellikle bu karakterler geçmişleri ve bilinçaltında yatanlarla mücadele ederek, kendilerini bulmaya çalışmaktadırlar. Ölüm korkusu en temel korkularıdır. Yazma edimi de bu korkuya paralel olarak ortaya çıkmaktadır. Anlatılarda mantıklı, bilimsel ve aklı simgeleyen kişinin karşısında muhakkak doğayı, gizemi ve arzuları temsil eden bir kişi yer almaktadır.

[1537] Ahmet Sait Akçay, "Dünya edebiyatında 'Türk edebiyatı' var mı?", *Birikim Dergisi*, Sayı 391, İstanbul 2021, s. 25-31.

4.1.2.3. Zaman ve Mekân Kullanımı

Öztaş, hikâyelerinde en çok kullanılan zaman dilimi geçmiş zamandır. Anlatılmak istenen asıl olay çoğunlukla geçmişte yaşanmış ve bitmiştir. Olay aktarılıyorken, olay yaşanmış, olayın etkileri manevi olarak sürmeye devam etmektedir. Zaman konusu Öztaş hikâyelerinin de en belirsiz kavramlarından biridir. Klasik hikâyelerde olduğu gibi zaman tek bir çizgide doğrusal olarak akmamaktadır. Pozitif bilimlerde zamanla ilgili değerlendirilen kimi yaklaşımlar yazarın anlatılarına zamansal olarak etki etmektedir. Yazarın anlatılarında görülen zaman biçimi tekrarlanan, yinelenen zamandır. Bu durum yazarın kimi anlatılarında Nietzsche'nin *Böyle Buyurdu Zerdüşt* adlı eserinde ortaya koyduğu *"bengi dönüş"* kavramını anımsatmaktadır.

Öztaş hikâyelerinde mekân, kişi kullanımında olduğu gibi çok çeşitlidir. Kişilik olarak yolculuk yapmayı çok seven yazar yolculuk temasını anlatılarının her çeşidinde merkeze almaktadır. Yazarın anlatılarında İstanbul şehri en önemli mekân kabul edilmelidir. İstanbul'un eski ve kültür merkezi olan semtleri öykülerin kurgu ve tema özelliklerinde yer almaktadır. Akdeniz bölgesi ve kültürü en çok kullandığı coğrafyalardan biridir, anlatılarında adalar, antik kıyılar, tatil beldeleri sıklıkla yer almaktadır. İstanbul dışında Türkiye'de geçen hikâyelerde yer alan şehir isimleri ülkenin güneyi, ege kıyıları veya bozkır kenti gibi tabirler kullanılarak aktarılmaktadır. Bu durum yazarın üslup anlayışından kaynaklanmaktadır. Kurgu ve tema açısından Akdeniz kültürünü içine alan Yunanistan, İspanya, Fransa gibi ülkeler ve onların kimi şehirleri anlatılarda oldukça fazla yer almaktadır. Hindistan, Çin gibi Uzakdoğu ülkeleri hem mekân hem de kültürel olarak anlatıların meydana gelmesinde başat rol oynamaktadırlar.

4.1.2.4. Dil ve Üslup

Öztaş anlatılarının temel noktasını, yazarın yeni bir söyleyiş tarzı ortaya koymaya çalışması oluşturmaktadır. Yazar anlatılarını oluştururken yeni teknikler denemeye özen göstermektedir. Yazar, roman ve hikâyelerinde üslup olarak okuyucuyu şaşırtmayı ve sıkmamayı hedeflemektedir. Kendisinin de bir okuyucu olarak anlatıdan beklediği başlıca unsur sıkıcı olmayan eserler okuyabilmektir.

Gizemli, tedirgin edici, karamsar birtakım unsurlar ortaya koymakta, bu unsurlara neden olan bakış açıları üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu durum da genellikle karakterlerin kişilik yapıları ve duygu durumları ile ortaya konmaktadır. Beklenmedik bir anda, rastlantısal, mucizevi olaylarla anlatı genişlemektedir. Yazar postmodern edebiyat anlayışının birçok unsurunu teknik açıdan anlatı oluşturmak adına kullanmaktadır. Bu açıdan yazarın anlatıları gerçeklik algısı ile kurmacanın iç içe geçtiği anlatılardır:

> *"Aslında her öyküde farklı arayışlar peşindeydim, hem konu hem teknik olarak. Sonra aynı arayış romanlarda da sürdü. Baudelaire'in bir dizesi vardı, 'Ey okuyucu, ey kendimin benzeri,' gibi bir şey. Doğrusu beni sıkan bir kitabı ben de okuyamam, hep sıkıcı olmayan bir şeyler yazmak istedim."*[1538]

Yazar tüm okuyucuların anlayabileceği, kurgudan ve yapaylıktan uzak bir dil tercih etmektedir. Bu sade dil olaylardan koparmadan, okuyucunun metne yoğunlaşmasına olanak sağlamaktadır. Yazar uzun betimlemeler, süslü dil oyunlarından imtina ile kaçınmaktadır. Ahmet Sait Akçay, Öztaş'ı pastiş ustası olarak edebiyatımızda yerini sağlamlaştırdığını düşünmektedir. Onu ve anlatılarını Bernhard, Beckett, Nabokov, Fowles, Borges ve Cortazar ile yakın bulmaktadır.[1539]

Yazar kimi zaman bilimsel makaleleri anlatının yapısına olduğu gibi dahil etmekte ve kimi zaman da bu metinlere kurgusal ve tematik olarak anlatılarında yer vermektedir. Yazarın bu tutumu onun üslup özelliği ve postmodern bir tavır olarak metinlerarasılık ile açıklanabilmektedir.

4.1.3. Romancılığı

4.1.3.1. Kurgulama

Öztaş, çok genç yaşta edebiyata ilgi duymaya başlamıştır. Yazar Samsun Koleji'nde okuduğu yıllarda bir cinayet romanı yazdığını aktarmaktadır. *"O dönemde*

[1538] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 14.
[1539] Ahmet Sait Akçay, *a.g.m.*, s. 25-31.

yaşıma uygun olan, olmayan birçok roman okudum, hatta yazıyordum da", "bir cinayet romanı yazıyordum, yatakhanede de geceleri anlatırdım bunu."[1540]

> *"Aslında her anlamda kurgusal bir romandı, Amerika da hayali bir kasabada geçiyordu. Onun haritasını bile çizmiştim aslında, kitabın başında, tabi geceleri yazdığım kısımları anlatıyordum yatakhanede, bu anlamda en son ben uyuyordum. Oldukça klasik tarzda yazılmış bir polisiyeydi. Yayınlamayı düşünmek bir yana, aslında imha ettiğimi söyledim ama gerçekte imha etmemiştim o söylediğim zamanlar, sonuç olarak orta ikideydim, çok genç yaşlarda. Sanırım bir yerlerde duruyor olabilir."*[1541]

Yazar kolejde okuduğu yıllarda Çorum Şehir Kütüphanesi'nden aldığı polisiyeleri, özellikle o sıralar Abdullah Kozanoğlu, Ellery Queen ve Agatha Christie romanlarını okuduğunu, tüm bunların polisiye metinler yazma konusunda kendisini etkilemiş olabileceğini düşünmektedir. Romanlarında vermeye çalıştığı gerilim duygusu, Borges öykülerinde görülen türden bir gerilim duygusudur.[1542] Türk edebiyatında okunması gereken her kaynağı çok genç yaşta okuduğunu aktarmaktadır.[1543] Aldığı eğitim ve merakı dolayısıyla Batı edebiyatını çok yakından takip etmiştir. Dolayısı ile yazar Rus, Fransız ve İngiliz klasiklerine ilgi göstermiştir. *"Bir de bunda tabi aldığım eğitiminde payı olabilir, örneğin Salinger'in Gönülçelen'ini bize ortaokulda okuttular, aslında veya George Orwell'in Hayvan Çiftliği'ni yine aynı şekilde"*[1544].

Kurgularında temel, evrensel konular hakkında bir takım söyleyecek sözü vardır. *Bir Arzuyu Beslemek* romanında başarı ve başarısızlık üzerinde düşünmektedir. Yazar temel konular hakkında düşünmeyi metinlerinde çok yönlü ve değişik bakış

[1540] Artcivic, İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (03.08.2021).
[1541] Gös. yer.
[1542] Gös. yer.
[1543] Gös. yer.
[1544] Gös. yer.

açıları ile göstermeye özen göstermektedir.[1545] *Soğuma* romanının kurgu olarak üstünde durduğu en önemli kavram yazma edimidir. Anlatı temelinde gerçek nedir sorusunu odağına almaktadır. Metin gerçek dünya ve kurmaca dünya arasında yakınlık kurmayı amaçlamaktadır. *Soğuma* romanının yanı sıra *Bir Arzuyu Beslemek* ve *Koparıldığımız Topraklar* adlı romanlarda yazarlık temasına kurgusal ve teknik olarak yer vermektedir. *Soğuma* romanı postmodern bir roman nasıl yazılır fikrini uygulamalı olarak göstermekte, bunu da karakterlerin toplumsal hayatla olan ilişkileri ile birlikte kurgulamaktadır. İç içe iki romandan oluştuğu söylenebilecek *Soğuma* adlı anlatı, içerisinde bulunan *Soğuk Tanrı* bölümünü klasik bir eser gibi ele alarak ondan postmodern bir anlatı nasıl meydana getirilir fikrini gözler önüne sermektedir.

Öztaş'ın üç romanı da yazarlık teması üzerinde şekillenmiştir. Bu anlatılar ayrıca bireyin geçmişi, kendisi ve toplumla yüzleşmeleri üzerine odaklanmaktadır. Bu yönü ile üç romanı da gelişim romanı olarak değerlendirmek mümkündür. Sorumlu olma, sorumluluk alma bilinci yazarın her üç romanında da yer alan bakış açılarından biridir. *Koparıldığımız Topraklar* adlı eserde yer alan anlatıcı sorumluluk duygusunu öğrenmeye çalışan bir kişilik yapısı sergilemektedir. Yazarın üstünde durduğu en temel konulardan biri de günümüz toplum yapısında insanların birbirileri ile olan karşılıklı ilişkilerinde içten ve duyarlı olmamalarıdır. Herkes kendi dünyasında tek ve yalnızdır. *Bir Arzuyu Beslemekte* Burcu karakteri bu yüzden ölmüştür. Anlatıların kurguları başlıca felsefi kavramlar üzerine şekillenmektedir.

Anlatıların kurguları ana temaları ortaya çıkarmaya yarayan ana metnin iskeletini oluşturmaktadır. *Yazar, Bir Arzuyu Beslemek* romanı için, tıpkı Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza*'sında veya Camus'nün *Yabancı*'sında olduğu gibi katilin kim olduğunun önemli olmadığına dikkat çekmektedir. *"Hatta anlatıcı bu konuda, gerçek katil ya da katiller, ya da onların arkasındaki gerçek azmettiricilerden daha çok, kendi çevresini, giderek kendisini suçluyor bu konuda", "anlatıcının izini sürdüğü şey, suç, kurban ve sorumluluk kavramları."*[1546]

[1545] Tülin Er, "Mahir Öztaş: Bir Arzuyu Beslemek'in Başı Sonu Yok. Romandaki Her Karakter Dünyaya Kendi Açısından Bakıyor.", *Varlık Dergisi*, Sayı 1141, İstanbul 2002, s. 45-50.

[1546] Gös. yer.

Öztaş'ın kurgularının temelini okudukları, izledikleri ve deneyimledikleri oluşturmaktadır. Andre Malraux'nun romanlarından birinde, Madrid'in savunmasından kaçan birinin birçok devrimcinin ölmesine neden olması motifini beğendiği için, bu özel duruma *Koparıldığımız Topraklar* adlı kitabında göndermede bulunduğunu anlatmaktadır.[1547] Bu sayede yazar da bir çeşit sorumluluk kavramı üzerinde durmuştur. Yazar, Hawking'in *Zamanın Kısa Tarihi*'ni okuduğunda *Soğuma* romanı için entropiye yapacağı gönderme fikri aklına gelmiş, insan ilişkilerinde soğumaya dikkat çekmek istediğini dile getirmektedir.[1548] Yazarın romanlarını kurgulama noktasında, tıpkı öykülerinde de olduğu gibi, yaşadıklarından, okuduklarından ve yolculuklarından etkilendiğini söylemek mümkündür, *"en azından ben Cemil Raşit'in evindeki edebiyat toplantılarında bizdekilerden çok, İspanya'da bir geleneği olan edebiyat toplantılarından yararlandım, yani okuduklarımdan kurguladım", "yine de tartışmalar evrensel temalar çerçevesindedir", "asla tarihsel, yani anlatıldığı dönemde buradaki tartışmalar değildir."*[1549]

Öztaş anlatılarında arzu önemli bir kavram olarak yer almaktadır. Bu terim çok yönlü ve karmaşık bir şekilde kullanılmaktadır. Arzu, istemek ve istenç anlatılarda felsefi derinliği olan kavramlar olarak kullanılmaktadır. *"Oysa 'Arzu' özellikle roman sanatının analizlerinde başat bir kavram olarak yer alır, bu bağlamda nesnel bir işlev yüklenir", "tıpkı 'ressentiment' kavramında olduğu gibi."*[1550] Arzu, üç romanında da üstünde durduğu bir kavramdır. *Bir Arzuyu Beslemek*'te bulunan epigram romanın yazılmasından çok önce oluşturulmuş, bu sayede romanın genel biçiminden etkilenmemiştir. *"'Arzu' kavramını ya da sözcüğünü değişik anlamlarda kullanabiliriz, bu epigramda olduğu gibi tutku, şehvet ve kötülük anlamlarında."*[1551]

Bir Arzuyu Beslemek romanında sanatın geldiği son noktayı ve sanatın bugünün dünyasında ticaret unsuruna dönüşmüş olmasını eleştirmektedir. Anlatı büyük meta öykülerin ölümü ve yeni sanatın nereye doğru evrildiği konusuna, kendi tarzında yaklaşımlarda bulunmaktadır. Sanatın, dolayısıyla edebiyatın da değiştiğini

---

[1547] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 15.
[1548] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 17.
[1549] Gös. yer.
[1550] Gös. yer.
[1551] Tülin Er, *a.g.m.*, s. 45-50.

ortaya koymaktadır.[1552] *Bir Arzuyu Beslemek* romanında, *"tarihten, can sıkıntısından, mimarlıktan, seyahatlerden, çok disiplinli okumalarımdan ilhamlarımı kullanarak, düşünme ve tecrübe arasındaki boşluğu köprülemeye çalışıyorum kurgumda."*[1553] Öztaş *Bir Arzuyu Beslemek* romanının izleklerinden birinin kötücüllük olduğunu dile getirmektedir:

> *"Bir Arzuyu Beslemek romanı bağlamında yaklaşırsak konuya, hem kötücüllük üzerine, hem de toplumla çatışma ve sanat eğitimi konularında önemli bir malzeme oluşturuyor. Kötücüllük romanın önemli izleklerinden biri ve bu bir yandan 'bina-yapı' kavramı üzerinden, Hanzade Apartmanı'yla New York'taki 'Dakota Apartmanları'na, orada çekilen 'Rosemary'nin Bebeği' filmine uzanıyor, Manson'un John Lennon'ı öldürmesiyle 'kara kahraman' kavramına göndermede bulunuyor. Öte yandan da sanat-kötülük ilintisi, yapıt-kurgu-sanatçı bağlamında tartışılıyor."*[1554]

Koparıldığımız Topraklar adlı roman, anlatıcının çocukluğundan başlayarak, onun değişimine odaklanırken, karakterin bakış açılarının zamanla nasıl değiştiğini, anlatının bitimine kadar olan zamanında yaşayabildiklerini yansıtmaktadır. *"Kısaca otobiyografik öğeler de içeren bir tanıklık romanı olarak özetlenebilir Koparıldığımız Topraklar, ama tabii ki hepsi bu kadar değil", "esas olarak 60'lı yıllardan 2000'lere değin uzanan çalkantılı bir dönemin tanıklığı ve bu tanıklıktan izler olarak da okunabilir."*[1555] Roman Öztaş'ın hayatından otobiyografik izler taşımakta, daha çok Türkiye ve Dünya yakın tarihinden yola çıkmaktadır. Az veya çok Öztaş'ın bütün eserlerinde hayatına dair otobiyografik motifler bulmak mümkündür. Yazar bu durumu zaman zaman eserlerinde teorik olarak tartışmaya açmaktadır. *Koparıldığımız Topraklar* romanının tarihî gerçekliği birebir yansıtma gibi bir iddiası da

---

[1552] Gös. yer.

[1553] Mahir Öztaş, "The Act of Creation", https://iwp.uiowa.edu/sites/iwp/files/Creative-Oztas.pdf?fbclid=IwAR253WbiBllcyK9lYGDajADF8J8iAHxg_mIrNsQPhVMfDY5X23-d4cYO5bU, (02.08.2021).

[1554] Tülin Er, *a.g.m.*, s. 45-50.

[1555] Hasan Uygun, "Mahir Öztaş'la Edebiyatta İzler ve Tanıklıklar", http://mavimelek.com/edebiyatta_izler_ve_tanikliklar.htm?fbclid=IwAR1o69nkJp03VViLxxryios3t8apuiKPUMawukXuz8e9rdUby2JUdvmbj5c, (03.08.2021).

bulunmamaktadır. Anlatı bireyin, yaşanılan olaylardan, çağın getirdiklerinden bir anlamda etkileneceğini göstermekte, bireysel ve toplumsal değişimlere odaklanmaktır. Öztaş'ın romanlarının genel, ortak noktası bireysel ve toplumsal değişim ve bu değişim neticesinde oluşan yalnızlaşmaya dikkat çekmesidir. Bu romanların kurgusal olarak amaçlarının kültür eleştirisi yapmak olduğunu söylemek mümkündür. İnsanın değişen toplum yapısı ile yalnızlaştığını, diğerleri ile iletişim kurmakta güçlük çektiğini gösterirken, yazar herkesin aşırı bireyselleşmeden doğan yalnızlığına dikkat çekmektedir. Yazar çoğu zaman bellek ve yazı ilişkisi üzerinde durmaktadır. Bellek ve yazı unutmamayı, bu anlamda zamana karşı bir başkaldırıyı temsil etmektedir. Romanlar tema olarak belleğin nasıl ve ne şekilde çalıştığı konusunda düşünmektedir. Yazı, zamanın neden olduğu unutuşları dondurmakta, bir daha unutulmaması adına geleceğe taşımaktadır. Bu durum yazının sözlü olan her şeyi dondurmasına neden olurken bu yüzden içten içe bir sıkıntıya da yol açtığı gözler önüne serilmektedir. Yazının kalıcılığı anlatılarda her zaman iyi bir durum olarak yer bulmaz. Yazı aynı zamanda ölümsüzlükle eş değerdir. Yazar anlatılarının arasına kendinden bir şeyler katmalıdır ki ölümsüz olmayı başarabilsin, karakterlerin ölüm korkusu ancak bu yolla son bulabilecektir. Yazmak ve yaşamak, yazarın üzerinde en çok durduğu ikilemleri meydana getirmektedir. Yazar *Koparıldığımız Topraklar*'ın çeşitli açılardan, farklı bakış açıları ile değerlendirilebileceğini düşünmektedir:

> *"Değişik bir roman arayışının sonucu bu. Bu roman, belgesel bir manifesto, siyasi bir kurgu, özeleştiri, iç dökümü ya da bir itiraf olarak da okunabilir. Bir anlamda bunları tartışmaya açmak istedim. Öyle anılar var ki çoğunu kurgusal yapıtlara yeğlerim. Burada da metnin sorunlarına teknikten gelen birtakım çözümler var."*[1556]

Koparıldığımız Topraklar kurgusal anlamda iktidar ve sorumluluk kavramları ile ilgilidir.[1557] *"Her roman, romancının kuramsal anlayışına ilişkin örtük bir yaklaşımdır, ama bu romanda daha bir belirgin", "kimi kısımlarda dramatik örgünün*

[1556] Irmak Zileli, "Mahir Öztaş, ile Söyleşi", http://www.irmakzileli.com.tr/2010/05/26/mahir-oztas-ile-soylesi/, (03.08.2021).
[1557] Gös. yer.

içinde, hatta kimi kez de günümüze dönük, doğrudan eleştirel bir söylem var."[1558] Akçay *Koparıldığımız Topraklar* romanını yaşanmışlığın yüceltilmesine bir tepki olarak okumaktadır.[1559] Akçay'a göre *"Türk edebiyatında Mahir Öztaş'tan söz etmek, kurmacayı konuşmaktır."*[1560]

4.1.3.2. Kişiler ve Kişileştirme

Öztaş anlatılarında oldukça fazla sayıda karakter yer almaktadır. Yazarın karakter yaratmak konusunda oldukça başarılı olduğunu söylemek mümkündür. Romanlarının temelini entelektüel insanların yaşantıları oluşturmaktadır. *Soğuma*, *Bir Arzuyu Beslemek* ve *Koparıldığımız Topraklar* adlı romanların anlatıcıları, yazar ve sanatla ilgilenen kimselerdir. Kültürlü, bilgili karakterlerin iletişim konusunda yaşadıkları sıkıntılar her metnin temelinde yer alan temel sorunlardandır. Karakterlerin hayata ve kendilerine olan bakış açıları romanların başlangıcından sonuna bir hayli farklılaşmakta, bu anlatılarda karakterlerde gerçekleşen değişiklikler gözler önüne serilmektedir. Tema olarak anlatıların temelini başat karakterlerdeki değişim ortaya koymaktadır. Anlatıcı birinci tekil olan karakterler karşıt söylemler karşısında taraf tutmazlar, her görüşe mesafeli yaklaşmaktadırlar.

> *"Baştan beri edebi anlayışım bu yönde. İlk öykü kitabımdaki uzun bir öyküyle ilgili bir yazıda, anlatılan dönemin belirsizliği vurgulanmıştı ki, bu doğru bir saptamaydı. Yine o zamanlar, şöyle bir soru gelmişti: Bizim kültürümüzde böyle insanlar var mı? Ben de, belki de bizim kültürümüze rağmen yaşamaya çalışıyorlar, diye yanıtlamıştım. İşte şimdi yine bu soydan insanların öyküsünü anlatıyorum. Özellikle bir döneme oturtma çabası yanılgıya yol açabilir."*[1561]

Bir Arzuyu Beslemek ve *Koparıldığımız Topraklar* adlı romanların anlatıcıları bir çeşit arınma yaşamış, kendi gerçekliklerinin, hayattan beklentilerinin bilincine

---

[1558] Gös. yer.
[1559] Ahmet Sait Akçay, "Kurmacanın Kurmacası: Mahir Öztaş Anlatısı", *Kitap-lık İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Sayı 159, İstanbul 2012, s. 21.
[1560] Ahmet Sait Akçay, *a.g.m.*, s. 20.
[1561] Irmak Zileli, "Mahir Öztaş, ile Söyleşi", http://www.irmakzileli.com.tr/2010/05/26/mahir-oztas-ile-soylesi/, (03.08.2021).

varmışlardır. *"Roman kahramanları, Dostoyevski'de olsun, Proust'ta olsun, özellikle de Stendhal'de vardır bu, sonra Camus'nün 'Düşüş'ünde, kahraman sonunda bir biçimde kendi değerinin, arzularının ve yanlışlarının bilincine varır", "buna, başka bir yoruma göre kahramanın arınması, ya da kendi gerçekliğinin bilincine varması da diyebiliriz."*[1562]

Bu anlatıcı-yazar olarak kurgulanmış erkek karakterler, bilgi ve felsefi konular hakkında fikirlerini ortaya rahatça koyabiliyorlarken, romantik ilgi gösterdiği kişilere karşı isteseler dahi gerçek duygularını açmakta zorlanan karakterlerdir. Çoğu zaman çok kültürlü erkek karakterlere karşılık, gizemli, hisseden kadın karakterler karşıt söylemi meydana getirmektedir. *"Bir de epigramdaki kadının erkeğe göre sözcüklere farklı anlamlar verdiğini gözlemliyoruz", "sözgelimi 'Aşk' böyle bir sözcük hiyerarşisinde, her zaman, özellikle de kadın için, 'Arzu'nun önünde yer alacaktır."*[1563] *Bir Arzuyu Beslemek* romanında bulunan epigramda, anlatılanların yazma edimi ile ilgili olduğunu düşünmek mümkündür. Özellikle romanlarının anlatıcı karakterleri yazma edimine büyük anlamlar yüklemektedirler. Anlatılar anlatıcı-yazar tarafından aktarılmaktadır. *"Bu anlamda kendisinin de içinde yer aldığı, bütün bu karışık ilişkiler, duygular ve kavramlar ağını anlamaya çalışır, ama sanırım en önemli nokta şu, her şeyi denetleyebileceğini, anlatacağı öyküyle karşısındakini kışkırtabileceğini düşünmektedir."*[1564] Yazarın meydana getirdiği bütün karakterler yaşadıkları çağın özelliklerini temsil etmektedirler. Öztaş anlatıları gerçek hayattaki kişilerle, anlatı kişileri arasındaki ayrımı ortadan kaldırmaktadır. *"Sonra yaşam da böyle değil mi, kahramanlar, yani kişiler, yaşamınıza girer çıkar, bazen belleğinizde yaşar, ara ara aklınıza gelir, ya da tümüyle unutursunuz, kimi kez de bir başka romanın kişisi sizin için çok yakın bir figüre dönüşür, size yol gösterir, sizi yargılar."*[1565]

"Bu anlamda Balthus, romanda anlatılan yaşamla, anlatıcının deyişiyle bu 'sanata düşman' ortamla güzel bir karşıtlık oluşturuyor."[1566] Bu tarz bir karşıtlık

---

[1562] Tülin Er, *a.g.m.*, s. 45-50.
[1563] Gös. yer.
[1564] Gös. yer.
[1565] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 18.
[1566] Gös. yer.

yazarın anlatılarında hem tema olarak hem de karakter yaratımı olarak tercih edilen bir üslup anlayışıdır. *"Soğuma'nın üst anlatıcısıyla, Cemil Raşit, ya da Nedim Eren'in 'esin' ve 'yaratıcılık' konusunda düşündükleri farklı", "sonra 'yorum sanatı' üzerine tartışanları düşünün."*[1567] Mahir Öztaş'ın bir düşünceyi ortaya koymak için çizdiği karakterin karşıt söylemini içinde barındıran başka bir karakter daha ortaya koyması dikkat çekicidir. *Bir Arzuyu Beslemek* romanında yer alan birçok karakter buna örnek olarak gösterilebilmektedir. Bora ve Selin başarı konusunda, Serhan ve Emre yazarlık konusunda zıt söylemleri ortaya koyarak anlatıda yer almaktadırlar. Anlatıcı da tüm bu zıt karakterlerin ortasında yer almaktadır. Anlatıcı başkişisi her kavramı karakterinde biraz dahi olsa mutlaka bulundurmaktadır. Popüler roman yazan bir yazar varsa, karşıt düşünceyi temsil eden bir yazarda muhakkak vardır. Bu anlatıcı-yazar karşıt düşünce karşısında eşit mesafede durmaktadır. *"Bunlardan hiçbiri benim görüşüm değil, kuşkusuz Soğuma'yı ben yazdım, Borges buna benzer konularda da kuşku duyuyordu."*[1568]

4.1.3.3. Zaman ve Mekân Kullanımı

Öztaş anlatılarında zaman doğrusal bir çizgide akmazken, olay akışı yazar tarafından zamansal sıçramalarla anlatılmaktadır. *"Dünya, bütün insanların, bütün deneyimlerin birbirleriyle çakıştığı bir 'mikrokosmos'tur ve sanat bu mikrokosmosun evrensel anlatıcısıdır", "ve tabii ki, sanat bu dünyayı anlatırken, tıpkı Bir Arzuyu Beslemek'te olduğu gibi, başı sonu belirsiz bir öykü halinde anlatacaktır."*[1569] Bu durum yazarın *Koparıldığımız Topraklar* adlı eseri içinde geçerlidir. Yazarın bu sözleri roman sanatının tanımını içinde barındırmaktadır. Söz konusu eserde son cümle, *"o gece hiçbir şey söylememeye karar verdim"* şeklinde son bulmaktadır. Eserin anlatıcısı belki de başka bir zaman, o gece söylememeye karar verip söyleyemediklerini söylemiştir ama okuyucular bunu bu eserden öğrenemeyeceklerdir. Yazarın anlatıları, anlattıkları bu mikrokosmosun içinde sadece ufak bir kesittir. Anlatıcı kendine anlatmak istediği bir zaman aralığı belirlemekte,

---

[1567] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 13.
[1568] Gös. yer.
[1569] Aslı Güneş, "Global Anlatı Olarak Dünya", *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi*, Sayı 94, İstanbul 2006, s. 134-137.

anlatma ihtiyacı duyduklarını, içinde bulunduğu toplum yapısını gözler önüne sererek anlatmaktadır. Yazarın romanlarına hâkim olan zaman dilimi genel bakış açısı ile geçmiş zamandır.

> *"Bu romanın, bir yetişme romanı olduğunu da söyleyebiliriz, ama klasik bir yetişme romanı özelliği de yok. Bir okur olarak, çizgisel romanları okuyamıyorum. Bu tür romanlarda kahraman daha orta yaşa gelmeden sıkılıyorum. Çizgisel anlatımdansa bu anlatım biçimi bana daha eğlenceli geliyor."*[1570]

Öztaş, her eserinde yazma edimi hakkında yapısal düşüncelerini kullanmakta, bu durumu bir üslup anlayışı olarak benimsemektedir. Yazma edimi üzerinde en fazla düşündüğü eseri *Soğuma* romanıdır. Romanın düşündürdükleri arasında anlatı zamanı sorunu da yer almaktadır. Öztaş'a göre anlatıcının zamanı okuyucunun zamanından her zaman geridedir, *"şimdi hangi zamandayız, okur hangi zamanda, okur bir romanın birinci bölümünü okumuş, ortasında, Soğuma romanının da üçüncü bölümünde, bu mesela aslında benim kullandığım bir teknik, Soğuma da kullandığım, iki roman iç içe olduğu için."*[1571] Dolayısı ile zaman konusu kurgulamanın bir parçası hâline gelmiştir. *"Soğuma adına da yansıdığı gibi, entropiye doğrudan bir gönderme, doğallıkla bir de romansal zamanın irdelenmesi, bir tür kurgusal deney."*[1572] Yazarın romanlarının belirli sonları bulunmamaktadır. Anlatıları karakterlerin belleğin hatırladıklarına yoğunlaştığı için, geçmiş zaman en büyük zaman dilimidir. Anlatılarda, yazar-anlatıcı genelde başından geçen geçmiş zaman dilimini çok sonraları kaleme alındığından, anlatıların görülen geçmiş zamanda aktarıldığını söylemek yanlış olmayacaktır:

> *"Belki burada belleğin yerine 'yazı ya da metni' de kullanabiliriz. Zaman sürekli her şeyi parçalayıp dağıtarak geçerken 'yazı' bize donup kalmış*

[1570] Irmak Zileli, "Mahir Öztaş, ile Söyleşi", http://www.irmakzileli.com.tr/2010/05/26/mahir-oztas-ile-soylesi/, (03.08.2021).

[1571] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (3. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-3bolum/999923232020779851, (01.08.2021).

[1572] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 16.

bir yapı sunuyor, dolayısıyla bu yanılsamayı sarsmak ancak 'bellekteki şimdiyi ya da an'ı gerektiği gibi verebilecek bir dille olanaklı."[1573]

Yazar *Bir Arzuyu Beslemek* adlı romanda dilin verdiği imkânlarla, tek cümlede zaman ve mekân konusunda anlık değişimler yapabileceği bir teknik kullanmayı tercih etmiştir. *"New York'tan, İstanbul'a, New Orleans'dan Glasgow'a geçebilmeyi, farklı düşünceleri, yargıları ve kişilikleri, çoğu kez aynı cümlede anlatabilmemi sağladı", "bir de şu var, bu da romandaki zamanla ilgili yaklaşımı güçlendiren bir şey, genellikle bir yerden gitmek vardır, bir yere dönmek vardır, yani bunu arzulamak vardır."*[1574]

"Şimdi bana Bir Arzuyu Beslemek'i verip, belli bir şeyi nerede söylediğimi sorsanız bulamam, çünkü zaman anlatımı o kadar karmaşıktır, ama bilgisayar ortamında, belleğimdeki bir kelimeden kalkarak bulurum", "zaten yazım aşaması da bilgisayar ortamında, bu kolaylıkla yazıldı."[1575] *Soğuma*, *Bir Arzuyu Beslemek* ve *Koparıldığımız Topraklar* adlı romanların zaman konusunda ortak oldukları en önemli olgu belleğin unutmaması adına yazıya geçirilmiş olmalarıdır. Yazar zaman ve bellek ilişkisi üzerine düşünmektir. Bu durum eserlerin kurgularına ve zamanına da bir şekilde sinmektedir. *"Geçen zaman giderek her şeyin bütünsel yapısını bozuyor, bu parçalanmışlığı toparlamaya çalışan tek şey 'bellek' belki de."*[1576] Zamanın acımasızlığı ve yıpratıcılığına karşı, bellek ve yazı devreye girmektedir. Anlatıcılar bulundukları yerden geçmişe bakmakta, bu konuda başka insanlara danışmakta ve belleklerinin anımsadıkları kadarı ile aktarmaktadırlar. Bellekte bu konuda çağrışımlar yolu ile hatırlama yoluna gidilerek ortaya konmaktadır. Anlatıcının yaşadığı bir olay veya nesne geçmişte başka bir olayı çağrıştırmakta, deyim yerindeyse laf lafı açmaktadır. *"Bir Arzuyu Beslemek de anlatıcı zamanını üç günle San Francisco'ya yerleştirirken, hem anlatıcıyı kent içinde devindirdim, hem de bellek anlatımlarında, aynı cümlede farklı zamanlara geçmeyi denedim."*[1577]

[1573] Tülin Er, *a.g.m.*, s. 45-50.
[1574] Gös. yer.
[1575] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 14.
[1576] Tülin Er, *a.g.m.*, s. 45-50.
[1577] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 7.

Öztaş anlatıları mekân konusunda bir hayli zengindir. Karakteri itibari ile de yeni yerler görmeyi seven yazar, bizzat gezip gördüğü şehirlere anlatılarında yer vererek kurgu ve zaman olarak beslemektedir. Anlatılarda Akdeniz coğrafyası ve İstanbul'un çeşitli semtleri mekân olarak en çok adı geçen yerlerdir. Yazar kurgu ile bir bütün olarak Londra, New York, San Francisco gibi dünya kentlerine de yer vermektedir. Mekân kullanımı anlatının kurgusu ve zamanı ile bir bütün oluşturacak şekilde seçilmiştir. *Bir Arzuyu Beslemek* adlı romanda değişen dünya düzeni anlatılmakta, bununla beraber değişen sanat anlayışları ve sanatçı bakış açıları konu edilmektedir. New York kenti postmodern ile ve Selin karakteriyle bütünleşmektedir.

4.1.3.4. Dil ve Üslup

Yazarın romanlarının dil yapısı, şiir ve öykü türlerinde de olduğu gibi yalın ve anlaşılır sözcüklerden oluşmaktadır. Bir üslup anlayışı olarak sıkıcı metinler yazmamaya özen gösteren yazar, süslü betimlemelerden, ağdalı laflardan itina ile uzak durmaktadır. Dil yazar için düşüncelerini ortaya koymaya yarayan bir araçtır. "*Süslemecilik, betimlemecilik, duygusallık, hep kaçındığım şeyler, doğrusu profesyonel bakmaktır."*[1578] *Soğuma* romanı yazma edimine odaklanmakta, *"yorum sanatı"* üzerine düşünmektedir. *Soğuma* romanın baş karakterlerinden olan Cemil Raşit adlı karakterin şair olması veya karakterlerin entelektüel uğraşlarla ilgilenmelerinden dolayı Öztaş'ın şiir kitaplarından yayımlanmış, kimi şiirleri anlatıda yer alabilmektedir.

> *"Soğuma'da benim ilk kez yaptığım bir yenilik de şu: İki roman iç içe, ama romanlardan her ikisi de kendi içinde bir bütün. Yani Lawrence Durrell, ya da Seksek'te Cortazar bunu yaptığı zaman genellikle alıntı, gönderme vb biçiminde yapmışlardı. Oysa 'Soğuk Tanrı' Cemil Raşit'in bir romanıdır, bu romanı da üst anlatıcı, birinci tekil başlayıp bitirerek, ama üçüncü tekil, ardışık olmayan bölümlerle incelemiştir. Yani Soğuma kendi*

[1578] Irmak Zileli, "Mahir Öztaş, ile Söyleşi", http://www.irmakzileli.com.tr/2010/05/26/mahir-oztas-ile-soylesi/, (03.08.2021).

eleştirisini içinde taşıyan bir romandır. Soğuma bitmemiştir, romanın sonunda da başka yazarlara tamamlamaları için çağrıda bulunur."[1579]

Yazar eserlerini edebiyattan ziyade felsefe olarak tanımlamaktadır.[1580] Üslup geliştirmenin ve belli bir kronolojide yazmanın kendisini ve okuyucuyu sıktığını düşündüğü için şaşırtmaya yönelik anlatılar oluşturmaktadır. Yazar kendi edebiyat yaklaşım biçimini maddeci olarak tanımlamaktadır.[1581] Yazarın ardışık yanıtlardan hoşlanmayan, deyim yerindeyse daldan dala atlayan bir aktarım tarzı olduğunu söylemek mümkündür.[1582] *"Edebiyat konusundaki görüşlerim, kuşkusuz sürekli yenileniyor, yeniden biçimleniyor, öğrenmeyi sürdürüyorum."*[1583] Yazdıkları ile ilintili olarak ilgisi Baudelaire ve Edgar Allan Poe anlatılarını içine almaktadır.[1584] *"Bir Arzuyu Beslemek'te 2002 de yazdığımda, romanı orada Balthus vardır, genel olarak Thomas Bernhardvari bir şekilde yaşadığım ülkeyi, koşulları bir eleştiri vardır, sanat yaşamını eleştiri vardır, akademik eğitimi eleştiri vardır, resim bağlamında."*[1585]

Yazarın ortaya çıkardığı anlatılar okuduğu, ilgilendiği alanlar ile paralellik gösterirken, başka yazarlardan etkilenmekten ziyade onların hangi köklerden beslendiklerine dikkat ederek bir yakınlık oluşturduğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Bu anlamda Max Frisch, Lawrence Durrel gibi yazarlarda okuduğu entelektüeller arasındadır. Kendi anlatısını okuduğu yazarlardan ziyade, felsefi, antropolojik, kültür veya fen bilimleri ile ilgili bilgilere dayandırarak ortaya koymaktadır.[1586] Öztaş, teknik, dil ve kurgu anlamında yenilik peşinde koşan bir yazardır. Dilin bu konuda kurguyu en iyi şekilde aktarmasına yarayan imkânlarından yararlanmayı tercih etmektedir. *"Bir Arzuyu Beslemek 2002'de yayımlandığında,*

[1579] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 18.
[1580] Tuğçe Ayteş, "Gezgin Ruh: Mahir Öztaş", http://mavimelek.com/gezgin_ruh_mahir_oztas.htm?fbclid=IwAR3lndtePsOlhWq7cYG4TXYk_f7Rg1eXn9h4GMNbvvBTWiuEAyt-_vVtezY, (24.07.2021).
[1581] Tuğçe Ayteş, "Gezgin Ruh: Mahir Öztaş", http://mavimelek.com/gezgin_ruh_mahir_oztas.htm?fbclid=IwAR3lndtePsOlhWq7cYG4TXYk_f7Rg1eXn9h4GMNbvvBTWiuEAyt-_vVtezY, (25.07.2021).
[1582] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 5.
[1583] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 6.
[1584] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 8.
[1585] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (2. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-2bolum/999923238039768524, (02.08.2021).
[1586] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (03.08.2021).

daha ülkede tek bir modern sanat müzesi yoktu, şimdi var, ama romanın zamanı anlamında, yeniden okuyun, hiçbir şey değişmemiş, o kültürsüzlük eleştirileri aynen geçerli, Balthus yine 'müstehcen.'"[1587]

Bir anda beliren bir olay karşısında gizemli, karanlık, gotik ve kimi zaman grotesk denilebilecek betimlemelere yer verirken, tüm bunları gerçeklik çatısı altında birleştirmektedir. Olağanüstü bir durumu çağrıştıran olaylar, bir anlamda neden böyle olduğunun açıklamasını da beraberinde getirmektedir, *"büyülü gerçekçiliğin karşısındaki başka bir gerçekçiliği aslında savundum, diyelim ki Cortazar da olan, Borges de olan."*[1588] Her şey anlatıcının hatırlayabildiği kadarı ile gerçektir. Kurmaca ve gerçeklik iç içe geçmiş bulunmaktadır. Öztaş anlatılarında bu durumun nedenleri ortaya konmaya çalışılmaktadır, *"anımsadıklarının çatışmasına ya da duygularına bağlı olarak sürekli değişen bir gerçeklik", "yoksa rıhtımda uzaktan gördüğü kadının Burcu olabileceğini düşünür müydü", "ama yanılgısını anladıktan sonra, buna benzer şeylerin ancak filmlerde ve romanlarda görülebileceğini söyleyerek kendisini ve okuru yeni bir gerçeklik düzlemine çekiyor."*[1589] Yazar gerçekliği kurgulamaktadır. Olaylar anlatıcının aktardığı kadar gerçektir. Öztaş kurgunun imkânlarından oldukça etkili bir biçimde yararlanan bir yazardır:

> *"Aslında oyun ya da parodiye biraz uzak duruyorum, ama bu romanda, alaycı bir dil ve 'ironi' var, belki direnişi vurgulamak için. Diyelim büyükbabanın Mehmet Akif yerine Tevfik Fikret okuduğunu düşünmesi… Burada gerçeğin ne olduğu yok. Kurulan bir gerçeklik var. Anlatıcı böyle olmasını istiyor ve duygularını açığa vuruyor."*[1590]

Metinlerarasılık bağlamında birçok edebi veya popüler kültür ürününe, yazarın anlattığı anlatının kurgusunu genişletecek ve yenilik getirecek şekilde yer yerilmiştir. *Soğuma* romanı metinlerarasılık nedir sorusunu, kendi kurgusal yapısı içinde cevaplamaya çalışmıştır. Öztaş, Leonard Cohen'in Hidra Adası'nda bir dönem

---

[1587] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 16.
[1588] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (2. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-2bolum/999923238039768524, (01.08.2021).
[1589] Tülin Er, *a.g.m.*, s. 45-50.
[1590] Irmak Zileli, "Mahir Öztaş, ile Söyleşi", http://www.irmakzileli.com.tr/2010/05/26/mahir-oztas-ile-soylesi/, (03.08.2021).

yaşadığını bildiği için ona Soğuma romanında yer vermiş, onu adanın şairi olarak betimlemiş, kurgunun içine dahil etmiştir."[1591] *"Dostoyevski ve Turgenyev son romanım Koparıldığımız Topraklar'ın düşünsel ve denemesel bölümlerinin de konuğu oldu."*[1592] Yazarın evrensel insan duyguları ve hisleri üzerinden anlatı oluştururken, dil konusunda sade, yalın bir Türkçe kullanıyor olması oldukça önemlidir. Anlatılarında çeviri ile anlamını kaybedecek, yerel kelime ve ağız özelliklerine yer vermemektedir. Bu durum yazarın karakter seçimi ile de örtüşmektedir. Öztaş anlatılarının kurgu, kişi, mekân, dil ve üslup özelliklerinin iç içe geçmiş bir bütün olarak var olduğunu söylemek gerekmektedir.

Ersan Üldes'e göre, *"sadece Soğuma değil, Mahir Öztaş'ın diğer romanları; Bir Arzuyu Beslemek (2002) ve Koparıldığımız Topraklar (2009) da sınırlanmış serüvenler, küçülmüş hedefler ve sıradan yaşamlarla örülü tipik birer 'küçük roman' olarak görülebilir."*[1593] *Bir Arzuyu Beslemek* romanında olduğu gibi *Koparıldığımız Topraklar* adlı romanında her bölümünün kendi içinde bir bütün olduğu görülmektedir. İki romanda anlatıcının düşüncelerine yoğunlaştığı, kendisi ve evrensel bazı kavramlar hakkında düşündüğü, bir çeşit düşünce yazıları gibidirler. Özellikle *Bir Arzuyu Beslemek* adlı romanda en çok tekrarlanan kelimenin *"düşündüm"* olması bu durumu yansıtmaktadır. *"Her bölüm, deneme tadında bir girişle açılır ve kendi içinde bir hikâye olarak süregiderek birbiriyle tamamlanmaya, sıralı olmayan, süreklilik içermeyen parçalar halinde de olsalar anlatıyı bütünlüklü hale getirmeye başlarlar", "hikâyenin, 'anlatıcı-ben'den başka süreklilik gösteren belirli bir karakteri de yoktur."*[1594]

Koparıldığımız Topraklar:

[1591] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (2. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-2bolum/999923238039768524, (03.08.2021).

[1592] İnan Çetin-Ömer Ayhan, *a.g.m.*, s. 8.

[1593] Ersan Üldes, "Mahir Öztaş Romanında Sınırlar, Sorumluluklar ve Sorunlar", *Kitap-lık İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Sayı 159, s. 22.

[1594] Mutlak Töz, "Koparıldığımız Topraklar, Mahir Öztaş", https://mutlaktoz.wordpress.com/2011/01/21/koparildigimiz-topraklar-mahir-oztas/?fbclid=IwAR0A6prwOKghqXMegl25TE6Wb7iPNw3EYyNFj0ln4mBQU9r4VFtjFVvHQzw, (03.08.2021).

"Uygulamada istenen şey, her bölümün kendi içinde de bir roman olarak okunabilmesi. Her bölüm denemeyi andırır bir düşünceyle, anlatıcının, yaşam deneyimi, anıları ve gözlemleriyle dolu bir girişle açılıyor, o temaya bağlı bir biçimde sürüyor. Çizgisel akışı bu anlamda tümüyle bozmuş oluyoruz, ama romanın akışı bozulmuyor. Ana bölümlerdeki ara bölümlerin sıralanışında da çizgisel bir akış yok. Tümüyle kendine özgü bir tekniği var romanın."[1595]

Yazar anlatılarının kurgusu içerisinde kendi eserini bir eleştirmen gibi dışardan bir göz olarak değerlendirmeyi tercih etmektedir:

"Ben çok çeşitli şeylerden faydalanırım ve kimi zaman bu fikir olur, bir düşünce olur, kimi zaman bir görüntü olur, kimi zaman bir metin parçası olur, biçiminde, tabi ki bir film olabilir, bir müzik parçası olabilir, yani aslında böyle düşündüğümüz zaman neredeyse sonsuz sayıda öğe var, ama yaşam dediğimiz de gerçekte böyle, buna bir de bilinç altını kattığınız zaman, iyice durum işin içinden çıkılmaz bir hal alıyor ama, bize düşen bence ki otomatik yazıcıların, sürrealistlerin özellikle resimde savundukları buna benzer akımlar vardı, bize düşen aslında belki kendimizi serbest bırakmak, neyin nereden geldiği, başkalarının, yani bunları bulma veya ortaya çıkarma belki de başkalarının görevi aslında, ama bir yazar bence üzerinde böyle bir maskı varsa, bunu mümkün olduğu kadar bundan kurtulmaya çalışması gerekir."[1596]

Okudukları bir yazarı her anlamda beslemektedir, *"dolayısıyla ben, mesela ben Ay Gözetleme Komitesi'ni yazdıysam, bunda Kazancakis'ten veya başka bu tür din eleştirisi yapan yazarların da katkısı vardır doğal olarak."*[1597] Öztaş, yeni teknikler denemek isterken, yeni okumalarla kendini bu konuda besleyip, kendini ve kendisini okuyanları bu anlamda etkilemek istediğinden bahsetmektedir.[1598] *"Aslında*

[1595] Irmak Zileli, "Mahir Öztaş, ile Söyleşi", http://www.irmakzileli.com.tr/2010/05/26/mahir-oztas-ile-soylesi/, (03.08.2021).
[1596] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (03.08.2021).
[1597] Gös. yer.
[1598] Gös. yer.

biz durmadan aynı şeyi yazıyoruz işin aslına bakarsan, burada belki bizim yaptığımız ya da iyi bir yazarın yapması gereken herhalde fazlalıklardan arındırmak ve her seferinde yeni bir bileşime varmak diyebiliriz."[1599] Yazar, tanımlamalardan kaçtığı için kendi tarzını bir kalıba sokmaktan çekinmektedir, *"öbür yandan, diyelim ki kaba taslak postmodernin, postmodernizmin dört, beş, yedi, sekiz özelliği sayıldığında, bunlar bir yanıyla birini mesela ele alalım, günümüz insanının paranoya içinde olduğu falan kahramanlarını böyle seçmeleri, e yani zaten bu daha yazan herkesin veya yaşamın bizi getirdiği bir nokta bu."*[1600] Yazar bir insan ve yazar olarak her türden inanç kavramını sorguladığını dile getirmektedir.[1601]

> *"Burada dikkatimizi çeken yalnızca şu olmalı bir kuram eleştirirken daima en kötü örneklerden yola çıkarız, dolayısıyla ben mesela kendimin inançsız olduğumu söyleyebilirim, bu benim bakış açımı, bunun benim bakış açımı daha esnettiğini daha sorgulayıcı davranmaya beni ittiğini söyleyebilirim, bu benim seçimimdir, ama öbür yandan bir gerçekçi olarak, büyük bir gerçekçilik geleneğinin içinde yer aldığımı düşünüyorum, kim bu gerçekçilik için postmodernizmin belli tekniklerini kullanmamın kötü olduğunu söyleyebilir, diyelim. Yani diğer bir deyişle, Borges ya da başkaları bunu idealist bir dünya görüşü yönünde kullanır, ben de maddeci bir dünya görüşü yönünde kullanırım, özellikle postmodernizm konusunda kuram ve uygulamayı birbirinden aslında ayırmak lazım."*[1602]

Postmodern anlatılarda yer alan okurun önemi, yazarın anlatılarında da sözünü ettiği bir durum olarak yer almaktadır. Okurun metinle sınırlı kalmadıklarını, yeniden üretim sürecine katıldıklarını ve metni yeniden değiştirerek üretilebildiklerini aktarmaktadır.[1603]

> *"Gerçekten korkunç bir tutkudur bu; anılarımızın unutulmadan kurtarılması özlemi, kalıcı şeyler yaratmanın sonu gelmez çabası. Yazar*

[1599] Gös. yer.
[1600] Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (3. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-3bolum/999923232020779851, (29.08.2021).
[1601] Gös. yer.
[1602] Gös. yer.
[1603] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 137.

nasıl bir yaşam biçimine, tutumuna bağlanırsa, sonuçta geriye kalacak yalnızca yapıttır. 'Yazı'nın kendi öznel gerçekliğidir. Yazmak için insan yaşamadığı durumları düşler, kahramanlarında gerçekte olmak istediğini gerçekleştirmeye çalışır. Üzerinde durmamız gereken nokta sanırım şu; yazarın arzusuyla, okurun bir anlamda güncel beklentileri nasıl bir edebiyat ikliminde kesişmektedir."[1604]

"Yıllardır elektronik ortamda yazma, yazdıklarımı kolayca silme, bozma, değiştirme alışkanlığı kazandırdı bana. Yine de özellikle son aşamalarda, ara ara çıkış alıp, kâğıt üzerinde okuyup, notlar alıp değiştirerek sürdürürdüm çalışmamı. Bu kez sonuna kadar elektronik ortamda tamamladım ve sanırım bunun nedeni de yaptığım değişikliklerin yoğun olmasının getirdiği bir gereklilik. Romanda paragraf ve tırnak işaretlerinin olmaması metnin tema, diyalog, zaman, mekân ve kişi geçişlerinin sürekli olmasını gerekli kılıyordu. Bu anlamda küçük ölçekli değişikliklerin daha sık yapılması gerektiği gibi, daha büyük ölçekli taşımalar da gerekebiliyordu, sözgelimi dört beş sayfalık metinlerin bölümler arasında taşınması gibi. Kâğıda dökmek bir anlamda, metni dondurmak anlamına geliyor. Oysa bir anlamda bu büyük ölçekli 'parça'ların kesilip taşınması, tıpkı bir heykeltraşın, bir plastik sanatçının da parça-bütün arasında yaptığı çalışmalarda olduğu gibi, metni oluştururken, belli bir yoğunlaşma anında sıcağı sıcağına bu tür işlemlerin yapılmasını gerekli kılıyor. Bu anlamda elektronik ortam, o donma anını sürekli geciktirerek, metni oluşturmada büyük bir esneklik sağlıyor, zamanın akışını ve belleği gerektiği gibi oluşturabilecek bir metne varmanın teknik altyapısını sağlamış oluyor."[1605]

"Beni tanıdığını düşünenler hep nasıl değil de, ne zaman yazdığımı merak ederler. Aylaklığı, sabahlara dek süren geceleri sevdiğimden olsa gerek, önceliği yazma anlamında edebiyata vermem. Yazmak için özel bir zaman

---

[1604] Mahir Öztaş, "Yarına Kalmak", *Hürriyet Gösteri Dergisi*, Sayı 91, İstanbul 1988, s. 30-32.
[1605] Tülin Er, *a.g.m.*, s. 45-50.

yaratmam gerekmez, her şey bir anlamda kafamda oluşur. Günün her saatinde yazabilirim, aslında nasıl yaşıyorsam öyle yazarım. Sabaha karşı bir yerlerden döndüğümde bilgisayarın başına oturduğum ya da günlerce masanın başından kalkmadığım zamanlar çok olmuştur."[1606]

Yazar ele almak istediği anlatı için araştırma yapmakta, okuduklarını ve izlediklerini yazmaya çalıştığı metin ile ilgili konulara yoğunlaştırmakta, kesme ve yapıştırma işlemleri ile elektronik ortamlarda yüzlerce sayfalık metne aktarmaktadır.[1607] *"Her roman kendi içinde bir dünya, kendine özgü bir iç mantıkla kendi gerçekliğini oluşturur", "bu, bilinen tarihle çok ilgili olmayabilir ve toplumsal olaylara göndermeler de belirsiz kalabilir."*[1608] Yazarın kurguları ve özellikle romanları, içlerinde birçok yapısal özellikle birlikte, birçok bileşenden oluşan kendine özgü özelliklere sahip, uzunca süren yaşamın kısa bir dönemlik kesitini sunan, oldukça organik bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.1.4. Antolojilerde Yer Alan Eserleri Üzerine

Yazarın antolojilerde yer alan yazıları oldukça otobiyografik ögeler içermektedir. Yazar kurmaca eserlerinde yer alan dil ve anlatım özelliklerini antolojilere hazırladığı yazılarda da sürdürmektedir. Yine bilimsel bulgulardan yararlanırken, yalnızlık ve kaygı duygularını ön plana çıkarmaktadır. *"Hemen her zaman, bana gönül esenliği veren bütün bu yalnızlık mekanları, anılardan dokunmuş bir tülün ardına gizlendiği gibi, düşlerimde, pek de göze çarpmadan arka planda yer alır", "kimi kez de onları, düşümde yazıp bitirdiğime inandığım bir romanın, şeytanca uygulanmış küçük bir ayrıntısı olarak bulurum."*[1609]

[1606] Mahir Öztaş, "Nasıl Yazıyorlar?", *Radikal 2 Pazar Dergisi*, Sayı 79, İstanbul 1998.
[1607] Gös. yer.
[1608] Irmak Zileli, "Mahir Öztaş, ile Söyleşi", http://www.irmakzileli.com.tr/2010/05/26/mahir-oztas-ile-soylesi/, (03.08.2021).
[1609] Mahir Öztaş, *a.g.e.*, s. 194.

Yazar, çeşitli sanatçıların on beş yaş ile ilgili yazılar yazdığı antolojiye[1610], o yıllarda Çorum'da geçen gençlik anıları hakkında bir yazı yazarak katkıda bulunmuştur.[1611]

Bana Adını Söyle adlı antolojide yazdığı yazıda, kurmaca anlatılarda ortaya koyduğu üslup anlayışını sürdürerek katkıda bulunmuştur.[1612]

Çeşitli yazarlardan aşk öyküleri seçilerek oluşturulan antolojiye, *Daha Vakit Varken* adlı öyküsü ile katkıda bulunmuştur.[1613]

İstanbul Öyküleri 2 adlı seçkide bir öyküsü ile yer almıştır.[1614]

[1610] *15:Yaramaz Bu Kitap*, Günışığı Kitaplığı, İstanbul 2011, s. 189-195.
[1611] "Artcivic, İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (03.08.2021).
[1612] *Bana Adını Söyle*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014, s. 130-139.
[1613] *Aşk Öyküleri*, Der. Semih Gümüş, 2. Basım, Adam Yayıncılık, İstanbul 2004.
[1614] *İstanbul Öyküleri 2*, Haz. Selçuk Ören, 1. Basım, Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul 2001.

SONUÇ

Mahir Öztaş'ın hayatı, eserleri ve sanatı hakkında oluşturulan bu çalışmanın, genel ana hatlarına uygun olarak, sonuç bölümü de bu üç bölüm etrafında şekillenecektir. Yazar 19 Aralık 1951 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Hayatına ve eserlerine damga vuran bir yatılı okul hayatı yaşamış, Kadıköy Maarif Koleji'ni bitirmiştir. Eğitim hayatını İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde mimarlık eğitimi alarak tamamlamıştır. Öztaş edebiyat hayatına şiir ile başlamış, ilk şiiri 1973 yılında Yansıma Dergisi'nde yayımlanmıştır. Yazarın ilk şiir kitabı 1983 yılında basılmış olan *Unutulmak Tozları* adlı kitaptır. Yazar şiirlerini, Oluşum, Yarın, Somut, Gösteri, Tan, Varlık, Şiir Atı, Defter gibi dergilerde yayımlama fırsatı bulmuştur. Öykü ve roman gibi düz yazı türlerinde de eserler veren yazar, 2013 yılında *Kuralların Saati* adlı bir şiir kitabı daha yayımlamıştır. Öztaş çocukluğundan bu yana Türkiye ve Dünya edebiyatından ilgilendiği alanlar ile ilgili çok sayıda okuma yapmıştır. Yazar anlatılarını etkileme şansı yakalayabilecek neredeyse her eseri okuduğunu belirtmektedir. Dünya yakın tarihinde meydana gelen olayları kişisel merakı olarak değerlendirirken, bu konuda çok sayıda okuma yapmıştır. Öztaş adına, bir yazar çok okumalıdır görüşünü paylaştığını söylemek doğru olacaktır. Okumayı tercih ettiği yazarlar, edebî merakını yükselten, kendisinin de yazmayı tercih edebileceği türden yapıtlar bırakan yazarlardır. Öztaş, bir yazarın okuduklarının, izlediklerinin ve duyduklarının, yazarken hiç umulmadık bir anda varlıklarını hatırlatabileceğini, anlatı oluştururken kendilerini belli edip, anlatıda yer bulabileceklerini düşünmektedir. Yazarın okumayı tercih ettiği yazarlar olarak L. Durrell, T. Bernhard, N. Kazancakis, A. Camus, E. A. Poe, C. Baudelaire, J. Fowles, S. Beckett, V. Nabokov, J. L. Borges, J. Cortazar gibi yazarları saymak mümkündür. Ayrıca kurmaca eserler veren yazarların yanı sıra bilim, felsefe ve kültür konusunda yetkin daha birçok yazardan söz etmek gerekmektedir.

Yazar, anlatılarını edebiyattan ziyade felsefe olarak değerlendirmektedir. Arthur Schopenhauer, Friedrich Nietzsche ve Sigmund Freud gibi düşünürlerin ortaya çıkardıkları kültür kuramlarının yansımaları, yazarın anlatılarında oldukça önemli bir yere sahiptir. Tüm bunlardan yola çıkarak her yazarın içinde bulunduğu çağın bir

yansıması olduğu gerçeği ile Öztaş'ın içinde bulunduğu toplum yapısına kültür eleştirel bir bakış açısı ile yaklaştığını söylemek mümkündür.

Anlatım teknikleri konusunda yeni bir yol açmak, yenilikçi ve öncü olmak önemsediği bir durumdur. Yazarın anlatılarının kurgusunu oluşturan konu bütünlüğünü, benzersiz bir konu bulmaya çalışmak olarak görmemek lazımdır. Yazar, bugünün edebiyat dünyası için benzersiz, işlenmemiş herhangi bir konunun kalmadığının farkındadır, onun anlatılarında mühim olan ele alınan konuyu yeni tekniklerle, sıkıcı olmadan, yeni bir bileşime vardırarak ortaya koymaktır. Öztaş, benzersiz bir konu bulmaktan ziyade yazara düşen meselenin anlatıyı fazlalıklardan arındırmak ve yeni bir bileşime vardırmak olduğunun altını çizmiştir. Yazarın ortaya koyduğu dil yapısı ve kelime seçimi de bu düşünce yapısını desteklemektedir, anlatılarını uzun betimlemeler, ağır ve süslü laflarla oluşturmaktan kaçınmaktadır. Özellikle öykülerinin bitişleri kıvrak ve şairane denilebilecek dil yapısı ile son bulmaktadır. Bir yazar olarak hayatın kendisinden beslenmektedir. Öykü ve romanlarında meydana gelen olaylar, yapısal olarak incelikli düşünülmelerinin yanı sıra, iyi kurgulanmış olmaları ile dikkat çekmektedir. Yazarın her anlatıda yeni bir teknik denemeye özen göstermesinin altında, aynı üslup ve teknik yapının kullanılarak okuyucu için beklenilen bir davranış yaratacağından korkuyor olmasının yattığını söylemek mümkündür. Okuyucuyu şaşırtmak ve heyecanlandırmak özellikle üzerinde durduğu üslup özelliğidir. Yazarın meydana getirdiği anlatıları, bir düşünce, film, görüntü ve tüm bu dışardan etkilere kendi bilinçaltının eklenmesi ile meydana gelirken, eserleri tüm bunların bir çeşit sentezinden oluşmaktadır. Yazar, edebiyatı tek bir kişinin veya topluluğun bulguları ve keşfi ile oluşan bir fenomen olarak görmemektedir. Bütün yazarlar birbirlerini bir şekilde etkilemiş, sosyolojik ve antropolojik olarak bu etkileme bugün hâlâ devam etmektedir. Bu bağlamda, tüm yazarlar halihazırda var olan evrensel malzemeye biçim ve içerik olarak şekil vermektedirler. Öztaş, özellikle Dünya edebiyatında yazılan her eserin sistematik olarak birbirine bağlı olduğunu düşünmektedir.

Tüm bu çalışma kapsamında Öztaş'ın şiir, öykü ve roman türlerindeki eserleri incelendiğinde, yazarın yazarlık kariyerinin en başından beri tema ve konu açısından

çalışmak istediği düşünce biçimi konusunda oldukça net olduğu görülecektir. İlgi duyduğu felsefi ve kültürel yaklaşımlara yeni teknik ve üslup özellikleri ile yaklaşarak, bu düşünceleri şiir ve anlatılarında dönüştürerek yeniden üretmektedir. Anlatılarının en önemli dinamiğini karşıt söylemler ve iki farklı bakış açısı ile ortaya koyduğu eleştirel yansımalar oluşturmaktadır. Bu karşıt söylemleri dengeleyici, taraf olamayan bir yazar duruşu sergileyerek meydana getirmektedir. Göstermeyi hedeflediği düşünce biçimlerine mesafeli yaklaşmakta, daha çok durum tespitleri yapmayı hedeflemektedir. Eserlerinde anlatı kişileri modern toplum düzeninde, aksak insan ilişkilerini, çoğunlukla iletişimsizliği yansıtmaktadırlar. İletişim çağında, iletişim sıkıntısı çeken karakterler kurgulamaktadır. Bu bağlamda, insanın en temel duyguları olan korku, kaygı ve yalnızlık gibi insana özgü temel hislere odaklanmaktadır. Karakterlerin içinde bulundukları veya yansıttıkları hisler, yazarın üslup anlayışına paralellik göstermektedir.

Mahir Öztaş, evrensellik bağlamında anlatılarında yer alan şehirleri ve yakın geçmişte yaşanan kimi tarihî olayları isimlendirmek yerine, gerçek yer ve geçmişte yaşanmış olayların kişilerde bıraktıkları hislere, çağrışımlara odaklanarak aktarmayı tercih etmektedir. Yazar, eserlerinde arka planda yer alan tarihî olayları gerçek bağlamlarından koparak aktarma yoluna gitmektedir. Bu durum eserlerin tema olarak her daim güncelliklerini korumalarına olanak sağlamaktadır. Yazar, edebiyatın kuramsal alanı ile yakından ilgilenmekte, okur ve yazar yaklaşımlarına dair düşüncelerini anlatılarda aktarmaktadır. Yaşamla kurgu arasında ister istemez oluşan yabancılaşmanın altını çizmektedir, keza yazarın hayat verdiği karakterlerin bir çoğu bu tarz bir yabancılaşma ile başa çıkmaya çalışmaktadırlar.

Yazdığı anlatılar bilimsel gelişmelerden etkilenerek ortaya çıkmakta, bu duruma yazarın farklı alanlarda yaptığı çeşitli okumalar da etki etmektedir. Yazar özellikle öykü ve roman gibi türlerde, pozitif bilimlerde ortaya konan birtakım gelişmeleri, sanat hakkında ortaya konulan güncel birtakım makaleleri kurgusal ve biçimsel olarak kurgulara yerleştirmekte, edebiyatta ve bilimde meydana gelen son gelişmeler biçim ve içerik olarak anlatılara geri dönmektedir. Yazar tarafından kullanılan bilimsel fikir ve makaleler kimi zaman anlatının gidişatına doğrudan etki

etmezken, kimi zaman anlatının temel oluşum sebebi olarak kullanılmaktadır. Mahir Öztaş, kendini kuramcıdan ziyade uygulamacı olarak adlandırmaktadır.

Çeşitli Avrupa, Asya ve Afrika ülkelerinde bulunmuş biri olarak anlatılarında en öne çıkan temanın yolculuk olması kaçınılmazdır. Öztaş'ın eserlerinde, kurgusal anlamda dünyanın birçok ülkesi, şehri yer almaktadır. Farklı uluslardan ve kültürlerden oluşan toplulukları eserlerinde bir araya getirirken, sadece insan genel başlığı altında kategorize etmektedir. Öztaş'ın kendi kişisel yaşamında yapmış olduğu yolculuklar, anlatılarının birçok açıdan çeşitlenmesine olanak sağlamaktadır. Bu durum farklı kültürlerin anlatıda yer almalarına olanak vererek çeşitliliği artırırken, anlatılarının temel öznesi olan insanın da her coğrafyada aynı temel hislere sahip olduğu evrensel gerçeğini yansıtmasına olanak sağlamaktadır. Yazar, yaptığı yolculuklarda bütün insanların ortak sorunları, dertleri, mutlulukları olduğunu gözlemleme şansı yakalamıştır. Okumayı ve yolculuk etmeyi bir bütün olarak değerlendirmektedir. Akdeniz kültürü, yaşantısı ve tarihi anlatılarında oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bu unsurlar güzel ve olumlu duyguları çağrıştırmaktadır. Akdeniz'de yat gezileri, barlar, deniz kıyıları, gemiler, yolculuklar, geçmiş, tarihi anıtlar ve çeşitli şehirler uzun uzadıya anlatılmaktadır. Türkiye'nin Akdeniz kıyıları, Yunanistan, Fransa, İspanya gibi ülkelerin çeşitli şehirleri, yazarın oluşturduğu yolculuk temalarının vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır. Uzak Doğu, özellikle Hindistan, Çin gibi ülkelerin kimi şehirleri ve bu ülkelerin kültürleri anlatılarının önemli bir bölümünde anlatılarının tema ve konu özelliklerini yansıtmaktadır.

Öztaş, yazılarında hiçbir takma ad kullanmamıştır. Batı edebiyatının sorunsallaştırdığı temel meseleleri anlatılarının merkezine yerleştiren, Türkçe yazan bir yazardır. Batı edebiyatı temelde doğayı karşısına alırken, bu durum Öztaş'ın anlatılarında da kendini göstermekte, kültür ve doğa çatışması anlatılarının en büyük sorunsallarından birini oluşturmaktadır. Yazar tarafından yansıtılan temel antropolojik bilgiler anlatılarının kimi motiflerinin oluşturulmasında oldukça önemli ve sıklıkla da kullanılan bir düşünce biçimidir. Bu bağlamda karşıt söylemler anlatılarının odak noktasını oluşturmaktadır; kültür-doğa, erkek-kadın, ataerki-anaerki, tin-beden, klasizm-modernizm, bilim-inanış, eylem-eylemsizlik, temizlik-pislik vb. Öztaş

anlatıları yarattığı bu zıt kavramlar arasında tarafsızlığını daima korumaktadır. Bugün yazan bir yazar olarak anlatılarında postmodern düşünce ekseninde çözüm üretmekten ziyade durum tespiti yapmaktadır.

Batı edebiyatının en tartışmalı konusu olan klasikler ve modernler tartışması açısından yaklaşıldığında, Öztaş'ı modern tarzda eserler veren bir yazar olarak sınıflandırmak gerekmektedir. Modern edebiyat geleneği içinde romantik, modern ve postmodern edebiyat akımlarını, kimi unsurları ile bir arada kullanarak eserler meydana getirdiğini söylemek mümkündür. Eserlerinde ilk göze çarpan unsurların beklenmedik durumlar, tedirgin edici ortamlar ve romantik-gotik temalar üretmek olduğunu görmek mümkündür. Olağan, gerçekçi bir atmosferde ansızın meydana gelen gizemli, tekinsiz ve belirsiz durumlar, anlatılarının sonunda muhakkak mantıklı bir nedene indirgenmektedir. Öztaş'ın korku, gotik gibi unsurları yansıtma tarzı, fantastik canavarlar, hayaletler veya zarar görmüş bedenlerden ziyade insanların bilinçaltında yatan korkuları, karakterlerin kendileri ve korkuları ile yüzleşme çabasında yatmaktadır.

Yazarın anlatılarının en temel öznesi insandır. Anlatılarının sorular sormayı amaçlayan, sorular sordurmaya yönelik metinler olduğunu söylemek mümkündür. Anlatılarını kalıplara sokmaktan kaçınan bir yazardır. Yazar, yazdığı her kitabın kişiliği ve kendine ait bir adı olduğunu düşünmektedir. Okuyucu ile birlikte her metnin değişik biçimlerde yeniden üretildiğini düşünmekte, bu düşünce biçimini anlatılarında yazarlık teması ile birleştirmektedir.

Beynin bilişsel sisteminin işleniş yapısı anlatılarında kurgusal olarak önemli bir izlektir. Yazarın anlatılarında bir anlamda insanın evrimsel sürecini içine alan bir düşünme biçiminin yansımalarını da görmek mümkündür. Öztaş anlatıları düşünme, hatırlama, aktarma biçimleri üzerine tespitlerde bulunmaktadır. Yazarın anlatılarında bellek önemli bir kavramdır. Yazar beynin bilişsel sisteminin, binlerce yılda oluşan genetik belleğin, korkulara ve rüyalara olan etkisi üzerine düşünmektedir. Bütün insanlık için binlerce yıllık kodlanmış ortak korkular, rüyalar ve istekler, karakterlerde duyguların ortaklığına, anlatılarda evrenselliğine dönüşmektedir. Yazar aynı zamanda kültürel bellek üzerine düşünmektedir. Yazıyı belleği dondurmak ve unutmayı

engellemek adına bir araç olarak kullanmakta, anlatılarında da bu yaklaşıma konu olarak yer vermektedir.

Yazar anlatılarını büyük çoğunlukta birinci tekil kişi bakış açısı ile aktarmakta, birinci tekil anlatıcı, eserlerde anlatıcı-yazar olarak yer almaktadır. Yazar-anlatıcı bakış açısı Öztaş'ın söylemek istediklerine en iyi hizmet eden anlatıcı bakış açısıdır. Bu anlatıcı-yazar belleğinde yer eden, geçmişte yaşadığı olayları ve hisleri daldan dala, anıdan anıya, düşünceden düşünceye atlayarak, üslubunun bir parçası olarak aktarmaktadır. Yazar özellikle zamansal olarak takip etmesi zor anlatılar ortaya koyarken, düz, doğrusal bir zaman anlayışının anlatıyı sıkıcı hale getirdiğini düşünmektedir. Öztaş, anlatılarını oluştururken ilk amacının okuyucuyu sıkmamak olduğunu belirtmekte ve söyleşilerde kendini maddeci olarak tanımlamaktadır. Kurmacanın sorunlarını ve felsefi sorunları kişisel duyarlılıkla anlatmakta, bireyin gözünden yansıtmaktadır. Bir ana temaya bağlı olarak birbiri ile ilintili birçok konuyu, bir anlatı içinde mesele hâline getirmektedir. Öztaş, yenilikçi, her eserinde yeni teknikler uygulamaya çalışan ve gerçekçi geleneğe bağlı olduğunu dile getiren bir yazardır.

İçinde bulunduğu toplum yapısına uyum sağlayamayan bireyler anlatılarının temelini oluşturmaktadır. Uyumsuz karakterler çareyi yollara düşmekte bulmaktadırlar. Kültürlü erkek anlatıcılar, genelde babalarından kalma çatı katı evlerde yaşamaktadırlar. Bu durum Öztaş'ın kimi karakterlerini bu açıdan Tanzimat dönemi karakterlerine yaklaştırmaktadır. Uyum sağlayamayan karakterlerin dans, alkol ve yolculuk bir anlamda kaçış yollarıdır. Öztaş anlatılarında kadın ve erkek arasındaki romantik ilişki felsefi düzlemlerde ele alınmaktadır. Karakterler ilişkiler konusunda uzunca düşünmekte tespitler yapmaktadırlar. Özellikle kültürlü erkek karakterler ilişkiler konusunda düşündüklerini, eyleme dökmekte yetersiz gözükmektedirler. Kadın ve erkek arasında yaşanan duygusal yakınlaşma anlatıların başka bir yönünü oluşturmaktadır. Geniş açıdan bakıldığında karakterler arasında entelektüel olmaları açısından benzerlikler bulunurken, daha dar açıdan bakıldığında yazar tarafından birbirine taban tabana zıt karakterlerin karşıt söylemler oluşturmak adına özellikle tercih edildiği görülmektedir. Yazar bu entelektüel karakterler

sayesinde tüketim toplumunun sanatı hızla tüketilebilir hâle getirmesi üzerine düşünmektedir. Postmodern felsefi düzlemde yaşayan ve düşünen karakterler, aydın ve halk ikilemine de bu bağlamda farklı bir bakış getirmektedirler. Öztaş anlatılarında yazar-anlatıcı kendini ne modern toplumun atfettiği anlamda aydın ne de halktan kimse olarak görebilmektedir. Yazmak ve yazar olmak anlatıların ana temalarından biridir. Bu yeni dünya düzeninde iyiye giden olumlu hiçbir düşünce bulamayan yazar-anlatıcı, yazmaktan çoğu zaman vazgeçmektedir, vazgeçmeyenler de bu kötü durumu yansıtmak adına anlatı meydana getirmektedirler. Yazar-anlatıcı geçmişin büyük anlatıları gibi bir anlatı meydana getirse dahi değişen dünya düzeninde meydana getirdiği bu anlatıları alımlayabilecek okuyucuların olduğundan şüphe duymaktadır.

Karakterlerin içinde bulundukları dönem itibarıyla iletişim kurabilecek, sağlıklı kişilik bütünlüğüne sahip olmadıklarının altı çizilmektedir. Aşırı bireyselleşmiş kişi, toplum içinde kalabalıklarla dahi olsa yalnızlaşmıştır. Dünyada artan iletişim ağına rağmen iletişim kuramayan yalnız bireyler yazarın anlatılarının merkezinde yer almaktadır. Öztaş, özellikle ortaya koymuş olduğu kadın karakterler özelinde ataerkil düzene, genel anlamda ise her türden güç odaklarına eleştiri getirmektedir. Bu bağlamda Öztaş anlatılarında yer alan anarşizm kavramına değinmek gerekmektedir. Geçmişinde başkaldıran bireyler, bugünün dünyasında eylemsizleşmişlerdir. Karakterlerin bu tutumları ile bugünün dünyasında hiçbir meta öykünün olmayışı dile getirilmektedir. Anlatılarda içe dönük kişiler yer almaktadır. Anlatı kişilerinin tamamı modern kişilerden oluşmakta, kişinin modern bir birey olabilmesi için ise kendi doğasına yabancılaşmış olması gerektiği gözler önüne serilmektedir. Öztaş, anlatılarında kültür tarafından baskılanmış karakterler yer alırken, bu bağlamda yazarın anlatılarında bulunan cinsellik gibi insan doğasına ait en temel duygular yabancılaşmanın karşısına araç olarak çıkarılmaktadır. Yazar oluşturduğu karakterler özelinde, bugünün toplum düzeni içinde hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığını, hiçbir şeyin güven vermediğini göstermeye çalışmaktadır. Yazar modernizm ve postmodernizmin imkânlarını ve özelliklerini karakterler oluşturmakta ustaca kullanmaktadır.

Son olarak söylemek gerekirse, Öztaş'ın anlatılarında dikkat edilmesi gereken en önemli mesele yazarın ortaya koyduğu kültür eleştirisidir. Eserlerinde içinde bulunduğu toplum yapısını yine evrensel ölçütlerle eleştirmektedir. Öztaş'ın anlatılarını değerli hâle getiren de ortaya koymuş olduğu kültür eleştirisi olduğunu düşünmekteyim.

KAYNAKÇA/BİBLİYOGYOGRAFYA

Adorno, Theodor W., Horkheimer, Max, *Aydınlanmanın Diyalektiği*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul 2014.

Adorno, Theodor W., *Edebiyat Yazıları*, Çev. Sabir Yücesoy, Orhan Koçak, Metis Yayınları, İstanbul 2004.

Akatlı Füsun, *Öykülerde Dünyalar*, Boyut Yayıncılık, İstanbul 1998.

Aşk Öyküleri, Der. Semih Gümüş, 2. Baskı, Adam Yayıncılık, İstanbul 2004.

Bachofen, J. Jacob, *Söylence, Din ve Anaerki*, Çev. Nilgün Şarman, Payel Yayınları, İstanbul 1997.

Bakhtin, Mikhail, *Karnavaldan Romana*, Çev. Cem Soydemir, Der. Sibel Irzık, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2001.

Bana Adını Söyle, Haz. Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014.

Batur, Enis, *Modernizmin Serüveni*, Alkım Yayınevi, İstanbul 2009.

Baudrillard, Jean, *Sessiz Yığınların Gölgesinde Toplumsalın Sonu*, Çev. Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2010.

Baudrillard, Jean, *Tüketim Toplumu*, Çev. Hazal Deliceçaylı, Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2008.

Belge, Murat, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, İletişim Yayınları, İstanbul 2009.

Bennett, Andrew, Royle, Nicholas, *Şu Edebiyat Denen Şey Okumak, Düşünmek, Yazmak*, Çev. Mukadder Erkan, Notos Kitap Yayıncılık, İstanbul 2016.

Butor, Michel, *Roman Üstüne Denemeler*, Çev. Mehmet Rifat, Çev. Sema Rifat, Düzlem Yayınları, İstanbul 1991.

Camus, Albert, *Sisyphos Söyleni*, Çev. Tahsin Yücel, Adam Yayınları, İstanbul 1988.

Çabuklu, Yaşar, *Postmodern Toplumdan Kesitler*, Paloma Yayınevi, İstanbul 2010.

Debord, Guy, *Gösteri Toplumu*, Çev. Ayşen Ekmekçi, Okşan Taşkent, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1996.

Derrida, Jacques, *Edebiyat Edimleri*, Çev. Mukaddes Erkan, Ali Utku, Otonom Yayıncılık, İstanbul 2010.

Dilçin, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2019.

Eagleton, Terry, *Edebiyat Kuramı*, Çev. Tuncay Birkan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014.

Ecevit, Yıldız, *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2001.

Enginün, İnci, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2019.

Fischer, Ernst, *Sanatın Gerekliliği*, Çev. Cevat Çapan, Sözcükler Yayınları, İstanbul 2018.

Freud, Sigmund, *Uygarlığın Huzursuzluğu*, Çev. Haluk Barışcan, Metis Yayınları, İstanbul 2011.

Freud, Sigmund, *Uygarlık ve Hoşnutsuzlukları Bir Yanılsamanın Geleceği*, Çev. Aziz Yardımlı, İdea Yayınları, İstanbul 2000.

Freud, Jung, Adler, *Psikanaliz Açısından Edebiyat*, Çev. Selahattin Hilav, Dost Kitabevi Yayınları, İstanbul 1981.

Funk, Rainer, *Ben ve Biz Postmodern İnsanın Psikanalizi*, Çev. Çağlar Tanyeri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013.

Gadamer, H. G., Kuhn, H., Nietzsche, F., *Edebiyat Nedir?*, Çev. Dr. Şahbender Çoraklı, Ahmet San, Babil Yayınları, İstanbul 2002.

Gottdiener, Mark, *Postmodern Göstergeler*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2005.

Gümüş, Semih, *Başkaldırı ve Roman*, Can Yayınları, İstanbul 2008.

Harvey, David, *Postmodernliğin Durumu*, Haz. Müge Gürsoy Sökmen, Metis Yayınları, İstanbul 1997.

Jameson, F., Lyotard, J. F., Habermas, J., *Postmodernizm*, Haz. Necmi Zekâ, Kıyı Yayınları, İstanbul 1994.

Kaplan, Mehmet, *Hikâye Tahlilleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2005.

Kaplan, Ramazan, *Klâsikler Tartışması (Başlangıç Dönemi)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1998.

Kıbrıs, İbrahim, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, Ankara 2004.

Kudakul, Şükran, *Çağdaş Türk Edebiyatı 3*, Bilgi Yayınları, İstanbul 1992.

Kula, Onur Bilge, *Marx, Benjamin, Adorno Sanat ve Edebiyat*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.

Kundera, Milan, *Roman Sanatı*, Çev. Aysel Bora, Can Yayınları, İstanbul 2012.

Lucy, Niall, *Postmodern Edebiyat Kuramı*, Çev. Aslıhan Aksoy, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2003.

Lukacs, Georg, *Roman Kuramı*, Çev. Cem Soydemir, Metis Yayınları, İstanbul 2003.

Lyotard, J. F., *Postmodern Durum*, Vadi Yayınları, Ankara 1997.

Moran, Berna, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2002.

Moran, Berna, *Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış 1*, İletişim Yayınları, İstanbul 2019.

Moran, Berna, *Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış 2*, İletişim Yayınları, İstanbul 2019.

Moran, Berna, *Türk Edebiyatına Eleştirel bir Bakış 3*, İletişim Yayınları, İstanbul 2018.

Nietzsche, Friedrich, *Ahlakın Soykütüğü*, Haz. Ali Nalbant, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2011.

Nietzsche, Friedrich, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, Çev. Mustafa Tüzel, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.

Nietzsche, Friedrich, *Dionysos Dithyrambosları*, Çev. Ahmet Cemal, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.

Nietzsche, Friedrich, *Tragedyanın Doğuşu*, Çev. Mustafa Tüzel, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016.

15: Yaramaz Bu Kitap, 2. Baskı, Günışığı Kitaplığı, İstanbul 2011.

Öztaş, Mahir, *Ay Gözetleme Komitesi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.

Öztaş, Mahir, *Ay Gözetleme Komitesi*, Çizgi Yayıncılık, İstanbul 1987.

Öztaş, Mahir, *Bir Arzuyu Beslemek*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2015.

Öztaş, Mahir, *Korku Oyunu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2018.

Öztaş, Mahir, *Koparıldığımız Topraklar*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009.

Öztaş, Mahir, *Korku Oyunu*, AFA Yayıncılık A.Ş., İstanbul 1989.

Öztaş, Mahir, *Kuralların Saati-Unutulmak Tozları*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013.

Öztaş, Mahir, *Ruh İkizini Arar*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001.

Öztaş, Mahir, *Soğuma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1995.

Öztaş, Mahir, *Taksim Bir Şenliği Yaşamak*, Heyamola Yayınları, İstanbul 2010.

Öztaş, Mahir, *Unutulmak Tozları*, Yaşantı Sanat Kitapları, İstanbul 1983.

Paglia, Camille, *Cinsel Kimlikler*, Çev. Anahid Hazaryan, Fikriye Demirci, Haz. Baki Alemdar, Anıl Kaya, Epos Yayınları, Ankara 2004.

Parla, Jale, *Don Kişot'tan, Bugüne Roman*, İletişim Yayınları, İstanbul 2000.

Platon, *Devlet*, Panama Yayıncılık, Ankara 2020.

Sartre, Jean-Paul, *Varoluşçuluk*, Çev. Asım Bezirci, Say Yayınları, İstanbul 1996.

Sarup, Madan, *Post-yapısalcılık ve Postmodernizm*, Çev. Abdülbaki Güçlü, Bilim Sanat Yayınları, Ankara 2004.

Sayılı, Aydın, *Bilim Tarihi*, Gündoğan Yayınları, İstanbul 2010.

Schopenhauer, *Arthur, İsteme ve Tasarım Olarak Dünya*, Çev. Levent Özşar, Biblos Kitabevi, Bursa 2009.

Seyhan, Azade, *Modern Türk Romanı*, İletişim Yayınları, İstanbul 2014.

Şahiner, Rıfat, *Sanatta Postmodern Kırılmalar*, Ütopya Yayınevi, Ankara 2013.

Zima, Peter V., Modern Edebiyat Teorilerinin Felsefesi, Çev. Mustafa Özsarı, Hece Yayınları, Ankara 2006.

Makaleler

Akçay, Ahmet Sait, "Kurmacanın Kurmacası: Mahir Öztaş Anlatısı", *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi*, Sayı: 159, 2012.

Akçay, Ahmet Sait, "Mahir Öztaş", *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi*, Sayı: 159, 2012.

Aydoğdu, Hüseyin, "Modern Kimlikte Öznenin Ölümü", *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 10, 2004.

Bayram Yavuz, "Postmodernizm Üzerine", *Baykara Dergisi*, Sayı: 5, 2007.

Bingöl, Ulaş, "Postmodernizm ve Gelenek", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi,* Gelenek ve Postmodernizm Özel Sayısı, Mayıs 2017.

Daşçıoğlu, Yılmaz, Koç, Okan, "Batı Tarzı Türk Hikayesinin Doğuşu ve Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Ana Temalar", *Turkish Studies*, Cilt: 4, Sayı: 1-1, 2009.

Er, Tülin, "Mahir Öztaş: Bir Arzuyu Beslemek'in Başı Sonu Yok. Romandaki Her Karakter Dünyaya Kendi Açısından Bakıyor.", *Varlık Dergisi,* Sayı 1141, Kasım 2002.

Güneş, Aslı, "Global Anlatı Olarak Dünya", *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi,* Sayı 94, 2006.

Kızılçelik, Sezgin, "Postmodernizm: 'Modernlik Projesine' Bir Başkaldırı", *Türkiye Günlüğü Dergisi*, Sayı: 30, 1994.

Köseoğlu, Berna, Toprak, Metin, "Modern Kuramların Postmodern Yansımaları: Okur Odaklı Edebiyat Kuramlarında Okurun Konumlanışı", *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2017.

Narlı, Mehmet, "Postmodern Roman ve Modern Gerçekliğin Yitimi", *Türkbilig Dergisi*, Sayı: 18, 2009.

Özkök, Seher, "Öteki Kadın", *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi*, Sayı: 159, 2012.

Özsevgeç, Yıldırım, "Postmodernizm Üzerine", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 54, 2017.

Öztaş, Mahir, "Nasıl Yazıyorlar?", *Radikal 2 Pazar Dergisi*, Sayı 79, 1998.

Öztaş, Mahir, "Yarına Kalmak", *Hürriyet Gösteri Dergisi*, Sayı 91, 1988.

Somuncuoğlu Özot, Gamze, "Postmodern Roman'da Anlatıcı, Zaman ve Mekân Yapısı", *Turkish Studies*, Cilt: 7, Sayı: 3, 2012.

Talu, Nilüfer, "Modernlik Söylemi: Endişeli Bakışlarda Modern Birey", *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt:27, Sayı: 2, 2010.

Tekeli, İlhan, "Postmodernizm Tartışmaları Üzerine Düşünceler", *Düşünme Dergisi*, Sayı: 10, Şubat 2017.

Temizkaya, Ergun, "Modernite ve Postmodernite: Bazı Parametreler Açısından Bir Yaklaşım", *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 4, 2015.

Üldes, Ersan, "Mahir Öztaş Romanında Sınırlar, Sorumluluklar ve Sorunlar", *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi*, Sayı: 159, 2012.

Söyleşiler

Çetin, İnan, Ayhan, Ömer, "Dilde Yenilik Her Zaman Yerel Bir Şeydir", *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi*, Sayı: 159, 2012.

İnternet Kaynakları

Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (1. Bölüm)", https://artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-1bolum/999923232246164228, (03.08.2021).

Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (2. Bölüm)", https://www.artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-2bolum/999923238039768524, (03.08.2021).

Artcivic, "İnan Çetin ve Rıza Kıraç'ın Mahir Öztaş ile Yapmış Olduğu Söyleşi (3. Bölüm)", https://www.artcivic.com/artcivic-tv/mahir-oztas-soylesi-3bolum/999923232020779851, (03.08.2021).

Ayteş, Tuğçe, "Gezgin Ruh: Mahir Öztaş", http://mavimelek.com/gezgin_ruh_mahir_oztas.htm?fbclid=IwAR3lndtePsOlhWq7cYG4TXYk_f7Rg1eXn9h4GMNbvvBTWiuEAyt-_vVtezY, (25.07.2021).

Facebook, https://www.facebook.com/mahir.oztas.3., (20.07.2020).

Kaya, Nevzat, "'Apollonik' Kaos/'Diyonizyak' Düzen/Kültürel Şizofreni", https://www.youtube.com/watch?v=fE49ere417s&ab_channel=NevzatKaya%3ACultureClubTV, (2.10.2021).

Kaya, Nevzat, "Faşizmin Narsisizmin Çöküşünden Doğuşu 1", https://www.youtube.com/watch?v=oAILWkMyZtk&ab_channel=NevzatKaya%3ACultureClubTV, (2.10.2021).

Mutlak Töz, "Koparıldığımız Topraklar, Mahir Öztaş", https://mutlaktoz.wordpress.com/2011/01/21/koparildigimiz-topraklar-mahir-oztas/?fbclid=IwAR0A6prwOKghqXMegl25TE6Wb7iPNw3EYyNFj0ln4mBQU9r4VFtjFVvHQzw, (03.08.2021).

Odyssey, Mahir Öztaş, https://www.odyssey.pm/contributors/mahir-oztas/?fbclid=IwAR2qRcJJLsPylXqx8Dfw-ZSyVLmrlyeyBx6Xh2PKeKZ9tBvXRvZrCfvm0fQ, (3.10. 2021).

Öztaş, Mahir, "Eski Para Toplayıcısı", https://www.facebook.com/watch/?v=1039980369474362, (02.11.2021).

Öztaş, Mahir, The Act of Creation, https://iwp.uiowa.edu/sites/iwp/files/Creative-Oztas.pdf?fbclid=IwAR253WbiBllcyK9lYGDajADF8J8iAHxg_mIrNsQPhVMfDY5X23-d4cYO5bU, (02.08.2021).

Uygun, Hasan, "Mahir Öztaş'la Edebiyatta İzler ve Tanıklıklar", http://mavimelek.com/edebiyatta_izler_ve_tanikliklar.htm?fbclid=IwAR1o69nkJp03VViLxxryios3t8apuiKPUMawukXuz8e9rdUby2JUdvmbj5c, (03.08.2021).

Zileli, Irmak, "Mahir Öztaş, ile Söyleşi", http://www.irmakzileli.com.tr/2010/05/26/mahir-oztas-ile-soylesi/, (03.08.2021).

Tezler

Dikmen, Mustafa, *Jean Baudrillard ve Postmodernizm*, (Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Bursa 2016.

DİZİN/İNDEKS

1

1. Dünya Savaşı, 17

A

Abdullah Kozanoğlu, 409
Adalet Ağaoğlu, 44
Adlar ve Görüntüler, 47
Adorno, 18
Agatha Christie, 409
Ahmet Tulgar, 42
Anatole France, 76
Andre Malraux, 411
Aristophanes, 186
Arthur Schopenhauer, 428
Arzu Çakan, 47
Aslıhan Dinç, 47
Atila İlhan, 43
Avesta, 111
Ay Gözetleme Komitesi, 41
Ayfer Tunç, 46
Aykut Köksal, 42

B

Bağışlanmış Olanın Cenneti, 46
Balkonda, 46
Balthus, 416
Baudelaire, 15, 428
Baudrillard, 14
Berna Moran, 23
Bir Arzuyu Beslemek, 294, 422
Bir Bağ Bozumu Saplantısı, 46
Birinci Dünya Savaşı, 17
Borges, 70
Brecht, 191
Butor, 70
Bütün Saatlerde Gün Batımı, 46

C

Camus, 71
Cathay, 79
Cem Akaş, 47
Cengiz Öndersever, 43
Charles Darwin, 16
Cumhuriyet Kitap, 43

Ç

Çanlar Kimin İçin Çalıyor, 401
Çehov, 78
Çetin Şan, 47

D

Daha Vakit Varken, 46
Deleuze, 70
Demirtaş Ceyhun, 44
Descartes, 19, 24
Dilek Doltaş, 18
Doğan Kemancı, 45
Don Quijote, 254
Dostoyevski, 271
Düşlerle Gelen, 47

E

E. A. Poe, 428
Edgar Allan Poe, 428
Egoist, 131
Einstein, 16
Elefanta Adası'nda Pazar Günü, 108
Ellery Queen, 409

F

Faruk Şüyun, 42, 43
Faruk Ulay, 46
Fatih Güllüoğlu, 47
Felix Guattari, 18
Ferdinand de Saussure, 18
Fowles, 428
Fransız İhtilali, 14, 20
Friedrich Nietzsche, 428
Fulya Tükel, 48
Füsun Akatlı, 41

G

Geçen Yaz Hüzünle, 46
Gilles Deleuze, 18
Gizli Ağlarında, 46
Göçebe Düşünce, 70

H

Habermas, 18
Haluk İnci, 42
Haşim Müftüoğlu, 42
Hegel, 23
Herman Hesse, 78
Homeros, 70

I

Ibsen, 83
Ihab Hassan, 18

İ

İkinci Dünya Savaşı, 15, 17, 19
İlhan Tekeli, 18
İsmet Ay, 43
İsmet Emre, 18

J

Jacques Derrida, 18
Jacques Jouet, 44
Jacques Lacan, 18
Jale Parla, 28

Jameson, 27
Jean Baudrillard, 18
Julia Kristeva, 18

K

Kama Sutra, 109
Kant, 23
Kazancakis, 428
Kedili İki Öykü, 47
Kırmızı Zambak, 76
Klasisizm, 22
Koparıldığımız Topraklar, 422
Kopernik, 16
Korku Oyunu, 46
Kristeva, 169
Kuralların Saati, 45

L

La Machine Infernal, 46
Lacan, 27
Lale Müldür, 42
Lawrence Durrel, 420
Leibniz, 20
Levni, 149
Locke, 16
Louis Althusser, 18
Lyotard, 17, 18, 19, 20

M

Madan Sarup, 24
Mahir Öztaş, iv
Max Frisch, 254
Mehmet Ulusel, 47
Metin Celal, 43
Michel Foucault, 18
Murat Belik, 42
Murat Yalçın, 45, 48
Mübeccel Kıray, 42

N

Nahide Dikel, 45
Nazım Hikmet, 42
Nevzat Kaya, 16, 19
Newton, 16
Nietzsche, 16, 428
Nora, 83

O

Octovio Paz, 108
Odysseia, 70
Oscar Wilde, 103

Ö

Ölçülü Dostluklar, 47
Ölçülü Dostluklar, Uzak Çağrışımlar, 47
Ömer Belik, 42
Öteki Kadın, 46
Öyküye Açılan Kapı, 46
Öztaş, iv, 30

P

Peter V. Zima, 20
Piraye Şengel, 43
Platon, 186
Postmodern Durum, 19
Principia Mathematica, 16
Proust, 415

R

Reading Zidanları Balad, 103
Reading Zidanları Baladı, 103
Realizm, 23
Refik Algan, 42
Reform, 14
Rene Descartes, 24
Rıfat Şahiner, 25
Roland Barthes, 18
Romantizm, 22
Rousseau, 16
Rönesans, 14, 21, 22
Ruh İkizini Arar, 47
Ruhi Su, 42
Ruhun Karanlık Yanları, 47
Rus Devrimi, 17

S

Sade, 79
Sahte Baron ya da Ruhun Yanılışları, 47
Saint Augustin, 19
Sanayi Devrimi, 14, 15
Saplantı, 47
Sartre, 428
Sarup, 19
Schopenhauer, 16, 428
Selim İleri, 42
Sessizlik Kuleleri, 46
Sevinç Altan, 46
Siddharta, 78
Sigmund Freud, 16, 428
Soğuma, 43
Stirner, 131

Ş

Şebnem Sunar, 47
Şükrü Yarcan, 310

T

Tahir Abacı, 40
Tahir Alangu, 44
Taksim Bir Şenliği Yaşamak, 48
Thomas Bernhard, 428
Tomris Uyar, 41
Turgenyev, 422
Turgut Uyar, 41

U

Unutulmak Tozları, 45

Ü

Ümit Tohumcu, 42

Y

Yabancı, 74
Yaşar Kemal, 42
Yıldız Ecevit, 18, 29
Yitik Ruhlar Üçlemesi, 47
Yitik Tutkular Adası, 46
Yolun Sonu Katmandu, 46

Yolun Vahşi Kıyısı, 46

Z

Zerdüşt, 111

Zeynep Sayın, 42

Zorbaya Saygı, 47